2466

K. MARX
F. ENGELS
V. I. LENIN

DESPRE INTERNAȚIONALISMUL PROLETAR

Proletari din toate țările, uniți-vă!

INSTITUTUL DE MARXISM—LENINISM
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

K. MARX
F. ENGELS
V. I. LENIN

DESPRE INTERNAȚIONALISMUL PROLETAR

EDITURA POLITICĂ
București — 1959

Prezenta traducere a fost întocmită în colectivul de redacție al Editurii politice după culegerea în limba rusă apărută în Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1957. Lucrările lui Marx și Engels cuprinse în această culegere au fost traduse după fotocopii ale textului original.

PREFAȚĂ

Culegerea de față cuprinde lucrările, cuvîntările și scrisorile lui K. Marx, F. Engels și V. I. Lenin consacrate fundamentării și dezvoltării măreței idei a internaționalismului proletar.

În condițiile actuale, cînd alături de lumea capitalistă s-a format puternicul sistem al țărilor socialismului, cînd cercurile guvernante ale statelor imperialiste și agenții lor se străduiesc din răsputeri să distrugă prietenia dintre statele socialiste, dintre partidele comuniste și muncitorești din diferite țări și să le inoculeze veninul naționalismului burghez, principalele teze ale lui Marx, Engels și Lenin cu privire la internaționalismul proletar devin deosebit de actuale.

De la apariția marxismului, principiul internaționalismului proletar a devenit una din principalele temelii ale mișcării muncitorești internaționale. Încă în articolul „Sărbătoarea națiunilor la Londra", scris de Engels la sfîrșitul anului 1845, a fost proclamată ideea internaționalismului proletar și în același timp dată prima lui fundamentare teoretică. „...În zilele noastre — se spune în acest articol — fraternizarea națiunilor are mai mult ca oricînd o semnificație pur socială". Engels demască frazeologia burghezo-cosmopolită pe tema unirii popoarelor sub steagul libertății generale a comerțului și subliniază că, în vreme ce aceste fraze mincinoase își pierd cu totul valabilitatea, „proletarii tuturor națiunilor au și început, fără a face prea mult caz de aceasta, *să fraternizeze cu adevărat* sub steagul democrației comuniste" (pag. 6).

În articolul „Sărbătoarea națiunilor la Londra", în cuvîntările despre Polonia rostite de Marx și de Engels la 29 noiembrie 1847, în „Manifestul Partidului Comunist", din care au fost incluse în culegerea de față unele fragmente, sînt arătate rădăcinile adînci ale pozițiilor consecvent internaționaliste ale proletariatului. Faptul că țelurile și cauzele luptei sînt comune proletarilor diferitelor națiuni, existența unui dușman comun — burghezia, unitatea intereselor de partid ale muncitorilor tuturor națiunilor, — toate acestea îi determină pe muncitorii din diferite țări să stabilească între ei o alianță frățească în vederea luptei comune împotriva capitalului. Îndatoririle internaționale ale proletariatului nu sînt în contradicție cu sarcinile lui naționale. Criticînd interpretarea greșită dată uneia dintre principalele teze ale „Manifestului Partidului Comunist" — „muncitorii nu au patrie" —, V. I. Lenin, într-o scrisoare către I. Armand, explică în felul următor sensul acestei teze: „...Aceasta înseamnă că (α) situația lui (le salariat) economică nu este națională, ci internațională; (β) dușmanul lui de clasă este internațional; (γ) condițiile eliberării lui de asemenea; (δ) unitatea internațională a muncitorilor este *mai importantă* decît cea națională" (pag. 407). Internaționalismul este o trăsătură inerentă mișcării comuniste, generată fiind de condițiile de viață și de luptă ale proletariatului. Numai o dată cu victoria proletariatului asupra burgheziei, victorie care „constituie în același timp semnalul eliberării tuturor națiunilor asuprite", va deveni posibilă înlăturarea definitivă a tuturor conflictelor naționale și economice, care generează ură și războaie între popoare. O dată cu dispariția antagonismului de clasă în cadrul națiunilor, ne învață Marx și Engels, vor dispărea și relațiile de dușmănie dintre națiuni.

Trăinicia de granit a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste și unitatea strînsă dintre statele întregului lagăr socialist confirmă fără putință de tăgadă adevărul profund al acestei teze fundamentale a marxismului.

Întemeietorii marxismului au subliniat întotdeauna că unirea eforturilor proletarilor din diferite țări este una din primele condiții ale eliberării proletariatului. Măreața lozincă a marxismului: „Proletari din toate țările, uniți-vă!", proclamată în „Manifestul Partidului Comunist", a devenit o chemare de luptă pentru întărirea internaționalismului proletar,

care este una dintre condițiile hotărîtoare ale victoriei istorice mondiale a proletariatului.

În preajma revoluției din 1848, Marx și Engels au trasat în problema națională linia unei politici internaționaliste profund consecvente. „O națiune nu poate deveni liberă atît timp cît asuprește alte națiuni" — așa a formulat Engels într-o cuvîntare despre Polonia unul din cele mai importante principii ale internaționalismului proletar. Această idee remarcabilă, enunțată pentru prima oară de Engels în noiembrie 1847 și exprimată de el în 1874 într-o altă formă — „nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare" — străbate ca un fir roșu tot ce au scris și au spus Marx și Engels în legătură cu problema națională pînă în ultimii ani ai vieții lor.

Trăind în epoca capitalismului premonopolist, Marx și Engels considerau problema națională ca o problemă subordonată a revoluției burghezo-democratice. De pe aceste poziții apreciau ei mișcarea națională din Polonia, Austria, Cehia, Ungaria, Italia, Germania și din alte țări. Întemeietorii marxismului susțineau că în momentul unei ciocniri hotărîtoare între revoluție și contrarevoluție popoarele trebuie să se situeze de partea revoluției, „indiferent cine ar reprezenta-o — francezii sau chinezii". Acest principiu fundamental al tacticii internaționaliste a lui Marx și Engels, care priveau relațiile dintre națiuni prin prisma intereselor victoriei revoluției, a intrat în fondul de aur al marxism-leninismului.

Mărețele principii ale internaționalismului proletar, pe care Marx și Engels le-au proclamat în „Manifestul Partidului Comunist" și le-au apărat în activitatea lor revoluționară practică începînd din deceniul al 5-lea al secolului trecut, au fost dezvoltate mai departe în documentele programatice ale Asociației Internaționale a Muncitorilor. În „Manifestul constitutiv", în „Statutul general al Asociației Internaționale a Muncitorilor", în „Instrucțiuni pentru delegații Consiliului Central Provizoriu", în „Darea de seamă prezentată de Consiliul General la Congresul de la Bruxelles", care au fost incluse în culegerea de față, Marx demonstrează că eliberarea clasei muncitoare este o sarcină cu caracter internațional, că atingerea acestui țel presupune unirea frățească a muncitorilor din toate țările și că numai unitatea internațională a proletariatului îi poate asigura victoria definitivă. „Expe-

rienţa trecută arată — scria Marx în „Manifestul constitutiv" — că desconsiderarea alianţei frăţeşti care ar trebui să-i unească între ei pe muncitorii din diferite ţări şi să-i înflăcăreze să fie strîns uniţi în toate luptele lor pentru eliberare este întotdeauna pedepsită prin zădărnicirea comună a încercărilor lor necoordonate" (pag. 47). Această teză, în care Marx defineşte însemnătatea internaţionalismului proletar, are un rol primordial şi în prezent, cînd una dintre condiţiile hotărîtoare pentru victoria cauzei păcii, democraţiei şi socialismului asupra uneltirilor cercurilor imperialiste reacţionare este sprijinul reciproc, solidaritatea şi unirea strînsă a tuturor forţelor democratice progresiste.

Marx considera că principalele sarcini ale Internaţionalei I erau : eliberarea clasei muncitoare, lichidarea vrajbei naţionale şi educarea tuturor muncitorilor şi oamenilor muncii în spiritul unităţii frăţeşti, în spiritul internaţionalismului. Marx îndemna pe muncitorii din fiecare ţară să lupte pentru o politică externă care să împiedice aţîţarea vrajbei naţionale şi pregătirea unor războaie de jaf. „Dacă eliberarea clasei muncitoare reclamă unirea şi colaborarea frăţească a muncitorilor — scria Marx în „Manifestul constitutiv" —, cum va putea fi atinsă această înaltă ţintă cu o politică externă care urmăreşte scopuri criminale, care exploatează prejudecăţile naţionale, care varsă sîngele şi risipeşte averea poporului în războaie de jaf ?" (pag. 47).

Luptînd împotriva naţionalismului burghez, împotriva şovinismului, Marx în acelaşi timp critica în termeni aspri orice manifestări de nihilism naţional. În scrisorile sale din 7 şi 20 iunie 1866 către Engels, incluse în culegerea de faţă, Marx persiflează pe acei militanţi francezi ai Internaţionalei care, continuînd să rămînă sub influenţa proudhonismului, susţineau că orice naţionalitate, ca şi naţiunea însăşi, ar fi nişte prejudecăţi învechite. Criticînd acest punct de vedere, Marx a arătat că prin negarea naţionalităţilor aceşti militanţi francezi par a înţelege absorbirea naţionalităţilor de către naţiunea franceză, naţiune „model".

O serie de lucrări şi scrisori cuprinse în această culegere arată poziţia lui Marx şi Engels în problema colonială. Ei urmăreau cu atenţie şi simpatie lupta de eliberare naţională a Irlandei, pe care o denumeau prima colonie a Angliei. Marx şi Engels demascau neîncetat politica de asuprire na-

ţională promovată de clasele guvernante din Anglia şi arătau cît de dăunătoare este această politică din punctul de vedere al dezvoltării progresiste a poporului englez. „Un popor care înrobeşte alt popor îşi făureşte propriile sale lanţuri" (pag. 86). Dacă în deceniile al 5-lea şi al 6-lea al secolului trecut Marx considera că poporul irlandez îşi va primi libertatea din mîinile proletariatului englez, în deceniul al 7-lea el a ajuns la concluzia că eliberarea Irlandei va fi nu rezultatul, ci premisa necesară a victoriei proletariatului englez. Pe baza experienţei Irlandei, Marx şi Engels s-au apropiat de ideea necesităţii unirii luptei revoluţionare a proletariatului din metropolă cu mişcarea de eliberare naţională a popoarelor din colonii, ca una dintre condiţiile hotărîtoare ale victoriei proletariatului. Această idee a căpătat o dezvoltare deplină deabia în perioada imperialismului, în lucrările lui V. I. Lenin.

În legătură cu problema colonială, prezintă un interes deosebit fragmentul din scrisoarea lui Engels către K. Kautsky din 12 septembrie 1882, fragment inclus în culegerea de faţă, în care Engels demonstrează că clasa muncitoare din Anglia, beneficiind de roadele monopolului colonial al Angliei, îşi slăbeşte prin aceasta forţa, devine dependentă de burghezia engleză şi incapabilă de a-şi înfăptui sarcinile de clasă. Proletariatul victorios trebuie să pună capăt politicii de războaie coloniale, întrucît „nu va putea ferici cu de-a sila nici un popor străin fără a-şi submina prin aceasta propria sa victorie". Engels enunţă de asemenea ideea profundă că, dacă vor fi înfăptuite transformări socialiste în ţările europene, „ele vor constitui o forţă atît de colosală şi un exemplu atît de convingător, încît ţările semicivilizate vor porni singure pe drumul deschis de noi ; înseşi necesităţile economice le vor determina să procedeze astfel" (pag. 201 şi 200). Această remarcabilă previziune ştiinţifică a lui Engels a fost pe deplin confirmată de transformările sociale radicale care s-au produs în zilele noastre în ţările Orientului. Urmînd exemplul Uniunii Sovietice, au păşit pe calea socialismului o serie de ţări în trecut coloniale şi dependente — China cu poporul ei de 600.000.000 de oameni, Coreea de nord, Vietnamul. Numeroase popoare din Asia şi Africa, care s-au ridicat la luptă împotriva jugului imperialist, pentru cucerirea independenţei lor naţionale depline, nutresc simpatii profunde pentru lagărul socialismului şi al democraţiei.

Lupta lui Marx și Engels pentru principiile internaționalismului proletar a căpătat o amploare deosebită în perioada războiului franco-german și a Comunei din Paris. Prima și cea de-a doua adresă a Consiliului General al Internaționalei cu privire la războiul franco-german, fragmentul din lucrarea lui Marx „Războiul civil din Franța", precum și scrisorile lui Marx și Engels și alte materiale incluse în culegerea de față ne arată poziția întemeietorilor marxismului în această perioadă. Vorbind, în prima adresă, despre manifestările internaționaliste ale muncitorilor francezi și germani împotriva războiului fratricid, Marx cheamă clasa muncitoare germană să nu îngăduie transformarea acestuia, dintr-un război pur defensiv pentru poporul german, într-un război împotriva poporului francez. Oricare ar fi sfîrșitul acestui război monstruos — scrie Marx —, „alianța muncitorilor din toate țările va stîrpi în cele din urmă războiul" (pag. 99).

Din primele zile ale instaurării Comunei din Paris, Marx și Engels, aflîndu-se în fruntea Consiliului General al Internaționalei, au chemat toate secțiile ei, întregul proletariat internațional, să apere primul stat al muncitorilor din lume. Ei au trimis în toate colțurile lumii numeroase adrese în care explicau importanța istorică mondială a luptei proletarilor din Paris și chemau pe muncitorii din toate țările să apere Comuna. În mesajul de salut adresat socialiștilor francezi la cea de-a 21-a aniversare a Comunei din Paris, Engels a arătat că „măreția istorică a Comunei constă în caracterul ei eminamente internațional, în sfidarea îndrăzneață aruncată oricărui șovinism burghez" (pag. 228).

În scrierile și în cuvîntările lor, întemeietorii marxismului arătau că cauza pentru care a luptat Comuna din Paris — dictatura proletariatului — este strîns legată de întărirea solidarității internaționale a muncitorilor din diferite țări. În cuvîntarea rostită la mitingul de la Amsterdam al membrilor Asociației Internaționale a Muncitorilor, Marx caracterizează solidaritatea proletară drept principiu de bază și izvor de forță al Asociației, drept condiție hotărîtoare pentru atingerea mărețului țel. „Revoluția trebuie să fie solidară. Acesta este unul dintre marile învățăminte ce decurg din experiența Comunei din Paris, care a căzut pentru că, concomitent cu această puternică insurecție a proletariatului din Paris și în legătură cu ea, n-a izbucnit în toate centrele principale, la

Berlin, la Madrid etc., o mare mișcare revoluționară" (pag. 161). Marx considera că sprijinirea neprecupețită a țării în care a venit la putere proletariatul este o datorie sfîntă a mișcării muncitorești internaționale.

Arătînd că sarcina comună a proletarilor din toate țările este cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, Marx a subliniat în cuvîntarea sa că nu întotdeauna obținerea acestui țel presupune folosirea acelorași mijloace. „Noi știm că trebuie să se țină seama de instituțiile, moravurile și tradițiile existente în diferite țări..." (pag. 160). Proclamînd necesitatea unității tuturor detașamentelor clasei muncitoare în rezolvarea problemelor de bază ale întregii mișcări muncitorești internaționale, Marx și Engels admiteau în același timp diversitatea mijloacelor și metodelor de luptă la rezolvarea problemelor concrete care se pun în virtutea condițiilor naționale ale țării respective. În lupta pe care o duceau împotriva anarhiștilor, care desfășurau o activitate scizionistă înăuntrul Internaționalei, Marx și Engels au apărat sistematic acest punct de vedere. Într-o serie de materiale incluse în culegerea de față : în scrisoarea lui F. Engels către Consiliul federal spaniol al Asociației Internaționale a Muncitorilor, în fragmentul din lucrarea lui K. Marx și F. Engels „Sciziuni imaginare în cadrul Internaționalei", în scrisoarea lui F. Engels „Către cetățenii-delegați la Congresul de la Saragossa din Spania" etc., este foarte clar formulată ideea că amănuntele politicii promovate de Internațională pot varia în funcție de condițiile particulare din fiecare țară. Întrucît însă relațiile economice și politice fundamentale dintre clasa muncitoare și capital sînt pretutindeni aceleași, „principiile și țelurile politicii proletare vor fi pretutindeni aceleași, cel puțin în toate țările din Apus" (pag. 115).

Întemeietorii marxismului respingeau în modul cel mai hotărît încercările de a opune intereselor internaționale ale clasei muncitoare interesele ei naționale, ideii internaționale — ideea națională. Engels sublinia că „în mișcarea muncitorească ideile *cu adevărat* naționale... sînt în același timp și idei cu adevărat *internaționale*" (pag. 154—155). Chiar și numai de aici se vede cît de străine de marxism sînt teoriile așa-zisului „comunism național", care opune experienței unor țări socialiste experiența altor țări socialiste, respinge principiile internaționalismului proletar și alunecă pe pozițiile na-

ţionalismului, aducînd mari prejudicii întregii mişcări comuniste.

Într-o serie de lucrări şi scrisori incluse în culegerea de faţă, Marx şi Engels demască activitatea scizionistă desfăşurată de bakunişti în rîndurile Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor şi arată cît de dăunătoare este pentru opera de centralizare a forţelor clasei muncitoare şi pentru cauza internaţionalismului proletar tactica anarhistă, sectară, bazată pe principiul autonomiei depline a federaţiilor şi secţiilor naţionale ale Internaţionalei, al fărîmiţării totale a forţelor mişcării muncitoreşti internaţionale. În lupta dusă împotriva anarhiştilor, Marx şi Engels au apărat întotdeauna principiul centralismului democratic, care asigură unitatea întregii mişcări muncitoreşti internaţionale şi care ţine seama de particularităţile condiţiilor în care se desfăşoară lupta proletariatului din fiecare ţară. Vorbind despre succesele Internaţionalei, în scrisoarea adresată delegaţilor la Congresul de la Saragossa, Engels arăta că „aceste rezultate au fost posibile numai datorită structurii organizatorice specifice a Asociaţiei noastre, structură care lasă fiecărei federaţii naţionale sau locale deplină libertate de acţiune şi nu acordă organelor centrale decît împuternicirile strict necesare pentru menţinerea unităţii programului, pentru apărarea intereselor comune şi pentru a nu permite ca Asociaţia să devină o jucărie în urzelile de intrigi ale burgheziei şi ale poliţiei" (pag. 152). În scrisoarea adresată anarhistului italian C. Terzaghi, Engels ridiculizează atacurile anarhiştilor împotriva autorităţii Consiliului General, împotriva centralizării. El demonstrează că nu există nimic mai autoritar decît revoluţia şi că Comuna din Paris a plătit cu viaţa lipsa de centralizare a puterii. „...Cînd mi se vorbeşte despre autoritate şi centralizare ca despre două lucruri care trebuie condamnate în orice împrejurări, am impresia că cei care vorbesc astfel sau nu ştiu ce este o revoluţie, sau nu sînt revoluţionari decît cu vorba" (pag. 141).

Clasicii marxismului au dat o înaltă preţuire însemnătăţii pe care activitatea Internaţionalei I a avut-o pentru dezvoltarea ulterioară a întregii mişcări muncitoreşti internaţionale. În scrisoarea sa din 12—17 septembrie 1874 către Sorge, Engels scria: „Timp de zece ani Internaţionala a dominat o latură a istoriei europene, şi anume aceea în care se află germenul viitorului, şi-şi poate privi cu mîndrie opera" (pag. 177). Considerînd că internaţionalismul proletar este o trăsătură organică, permanentă a mişcării muncitoreşti în dezvoltare, Marx şi Engels arătau că formele de manifestare a acestui internaţionalism trebuie să se schimbe necontenit, potrivit cu cerinţele mişcării muncitoreşti în dezvoltare. În aceeaşi scrisoare către Sorge, Engels scria despre Internaţională: „Dar în forma ei veche, ea şi-a trăit traiul... Cred că viitoarea Internaţională — după ce scrierile lui Marx îşi vor fi exercitat influenţa timp de cîţiva ani — va fi pur comunistă şi va proclama tocmai principiile noastre..." (pag. 177).

O serie de lucrări şi scrisori ale lui Marx şi Engels cuprinse în culegerea de faţă — „Critica programului de la Gotha" — „Muncitorii din Europa în 1877", „Contribuţii la istoria Ligii comuniştilor", precum şi scrisorile lor către militanţi ai mişcării muncitoreşti din diferite ţări: A. Bebel, J. Ph. Becker, F. A. Sorge, I. Nădejde, W. Wróblewski — arată că în deceniile al 8-lea şi al 9-lea ale secolului trecut întemeietorii marxismului puneau pe primul plan problema organizării şi întăririi partidelor socialiste care apăruseră în multe ţări europene ca rezultat al activităţii desfăşurate de Internaţionala I, problema însuşirii de către aceste partide a ideilor comunismului ştiinţific şi a principiilor internaţionalismului proletar. Marx şi Engels chemau partidele proletare să-şi acorde sprijin reciproc, „care constituie principala forţă a mişcării" (pag. 181). Ei criticau naţionalismul îngust şi tactica sectară a partizanilor lui Lassalle, care dăduseră uitării tradiţiile şi principiile luptei revoluţionare şi ale internaţionalismului proletar. Supunînd unei critici aspre proiectul de program, bazat pe compromisuri, pregătit de social-democraţii germani în vederea Congresului de unificare la la Gotha, Marx şi Engels au dezaprobat pe conducătorii acestui partid pentru faptul că, de hatîrul unificării cu lassalleienii, au renunţat de fapt în programul lor la principiul internaţionalismului proletar.

Pe baza experienţei mişcării muncitoreşti din Germania în deceniul al 8-lea al secolului trecut, Engels demonstrează că rolul de avangardă al cutărui sau cutărui detaşament al mişcării muncitoreşti internaţionale nu se datoreşte unor pretenţii subiective ale conducătorilor lui, ci unei serii întregi

de condiții obiective, care se formaseră în mișcarea muncitorească europeană din acea perioadă. Astfel, proletariatul german ajunsese în avangarda întregii mișcări, în primul rînd datorită poziției sale consecvent internaționaliste din perioada războiului franco-german. A ocupa poziții de avangardă, subliniază Engels, nu înseamnă că muncitorii din țara respectivă „vor merge în fruntea mișcării — de altfel nici nu este în interesul acestei mișcări ca muncitorii unei singure națiuni să meargă în fruntea ei", dar ei vor ocupa „un loc de cinste în rîndul luptătorilor; și dacă încercări neașteptat de grele sau evenimente mari le vor cere mai mult curaj, mai multă hotărîre și energie, ei vor fi pe deplin pregătiți pentru aceasta" (pag. 175).

Rolul de avangardă al cutărui sau cutărui detașament al mișcării muncitorești internaționale pune în fața detașamentului respectiv sarcini și îndatoriri de o răspundere incomparabil mai mare decît în fața mișcării muncitorești din orice altă țară. „...Înainte de toate trebuie să păstrăm însă adevăratul spirit internaționalist, care exclude apariția oricărui șovinism patriotard și care salută cu bucurie orice pas nou în mișcarea proletară, indiferent care națiune l-ar face" (pag. 174—175).

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, devotat pînă la capăt datoriei lui internaționale, a dat în repetate rînduri exemple de ajutor neprecupețit acordat celorlalte detașamente ale mișcării muncitorești și de eliberare națională. El studiază cu atenție experiența de luptă acumulată de poporul sovietic și de celelalte popoare care luptă pentru construirea societății comuniste. Una din cele mai vii ilustrări a acestui fapt o constituie hotărîrile Congresului al XX-lea al P.C.U.S., în care, pe baza generalizării experienței întregii mișcări muncitorești internaționale, au fost rezolvate într-un chip nou, creator, o serie de probleme importante ale contemporaneității. Acordînd un mare ajutor țărilor de democrație populară în construirea societății socialiste, împărtășindu-le experiența lui, poporul sovietic studiază cu mare atenție toate elementele noi în metodele de construire a societății socialiste în China și în celelalte țări ale lagărului socialist.

Internaționalismul proletar — ne învață Marx și Engels — nu presupune întotdeauna necesitatea unirii organizatorice formale a partidelor muncitorești din diferite țări. Sînt

perioade cînd mișcarea clasei muncitoare depășește nu numai necesitatea, ci și însăși posibilitatea unei asemenea uniri organizatorice, iar mișcarea muncitorească internațională și organizațiile ei continuă să trăiască „într-o mult mai vastă alianță de unitate și solidaritate, în comunitatea de acțiune și de politică..." (pag. 185—186). Această mișcare se călăuzește după un plan care „se adaptează în mod liber la condițiile variate ale fiecărei națiuni și ale fiecărei regiuni și care își păstrează totuși pretutindeni trăsăturile fundamentale și asigură astfel unitatea de scop și concordanța generală a mijloacelor folosite pentru realizarea sarcinii comune..." (pag. 186). Una dintre principalele temelii ale unei astfel de colaborări — scrie Engels în articolul „Contribuții la istoria Ligii comuniștilor", articol din care unele fragmente au intrat în culegerea de față, — este existența unei teorii revoluționare unice, ale cărei idei să fie împărtășite de milioane de oameni din diferite țări ale lumii.

Pe la sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut, cînd în mișcarea muncitorească internațională a început să se manifeste din nou o puternică nevoie de unire organizatorică mai strînsă a partidelor muncitorești din diferite țări și cînd a apărut primejdia ca această nouă unire internațională să fie înfăptuită sub conducerea unor elemente oportuniste, Engels a desfășurat o activitate clocotitoare, luptînd ca de la început Internaționala să aibă în fruntea ei partide marxiste. Această luptă a fost încununată de succes. Internaționala a II-a a fost creată pe baze marxiste. La începutul războiului imperialist din 1914, elementele oportuniste, care au căpătat mai tîrziu preponderența în rîndurile ei, au călcat în picioare steagul internaționalismului proletar și au adus la un faliment rușinos Internaționala a II-a.

În ultimii ani ai vieții sale, Engels a luptat cu o perseverență deosebită împotriva încercărilor burgheziei de a inocula clasei muncitoare veninul naționalismului și al șovinismului. El demasca politica de asmuțire a muncitorilor unor naționalități împotriva muncitorilor altor naționalități, a evreilor, italienilor, cehilor etc. împotriva germanilor, irlandezilor, și a fiecăruia dintre ei împotriva tuturor celorlalți, politică pe care burghezia americană o aplica în țara ei. El înfiera antisemitismul, ca ideologie a claselor reacționare. În legătură cu zarva șovinistă întreținută de burghezia germană și

franceză, el a fost deosebit de preocupat de statornicirea unei alianțe trainice, frățești între proletarii germani și cei francezi. Cu o bucurie deosebită salută Engels pe socialiștii unguri pentru faptul că „acest partid se dezvoltă și devine tot mai puternic, avînd aici avantajul de a fi din capul locului un partid internațional, în care stau alături maghiari, germani, romîni, sîrbi și slovaci..." (pag. 223). Engels se apropie aici foarte mult de ideea necesității de a construi partidul pe baza principiului internaționalist, idee care a fost dezvoltată și fundamentată în continuare în lucrările lui V. I. Lenin.

*
* *

Desfășurîndu-și activitatea într-o situație istorică nouă, în epoca imperialismului și a revoluțiilor proletare, V. I. Lenin a apărat împotriva atacurilor revizioniștilor și oportuniștilor de toate nuanțele teoria marxistă revoluționară, dezvoltînd-o și elaborînd-o potrivit cu condițiile noii epoci. Unul dintre marile merite ale lui V. I. Lenin este faptul că el a creat o teorie unitară și armonioasă în problema națională și național-colonială, că a dezvoltat în mod creator ideile internaționalismului proletar, de care sînt pătrunse toate lucrările lui Lenin cu privire la problemele mișcării muncitorești și revoluționare internaționale.

Ideile lui Marx și Engels cu privire la unitatea proletarilor din lumea întreagă, cu privire la datoria lor internațională, și-au găsit o apărare înflăcărată și o nouă fundamentare în lucrările lui V. I. Lenin. În cartea „Ce sînt «prietenii poporului» și cum luptă ei împotriva social-democraților ?", în „Proiectul de program al partidului social-democrat și explicarea programului", în „Prefața la broșura «Zilele de mai la Harkov»", în cele trei proclamații de 1 Mai, în „Tezele în legătură cu problema națională", incluse în culegerea de față, V. I. Lenin dezvoltă ideile marxiste cu privire la unitatea de interese ale muncitorilor de diferite națiuni, cu privire la necesitatea unei solidarități depline între partidele muncitorești din toate țările în vederea luptei comune împotriva capitalului. „Dominația capitalului — scrie V. I. Lenin — este internațională. Iată de ce și lupta muncitorilor din

toate țările pentru eliberarea lor reușește numai atunci cînd muncitorii luptă împreună împotriva capitalului internațional" (pag. 251—252).

Pornind de la aceste teze, încă în prima etapă a construirii partidului proletar V. I. Lenin a desfășurat o luptă susținută pentru construirea partidului pe baza principiului internaționalist. Contrar tendințelor elementelor burghezo-naționaliste din rîndurile social-democrației, care încercau să divizeze pe muncitorii diferitelor naționalități prin împărțirea organizațiilor de partid după criteriul național, Lenin a dus o luptă hotărîtă pentru unirea muncitorilor de toate naționalitățile din fiecare localitate în cadrul unor organizații social-democrate unice. Acest punct de vedere, adoptat de Congresul al II-lea al partidului, a fost apărat de Lenin în mod consecvent și fără abatere într-o serie de articole și documente programatice, incluse în culegerea de față: în proiectele de rezoluții cu privire la locul Bundului în partid (Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.), cu privire la atitudinea față de partidele social-democrate naționale (Congresul de unificare al P.M.S.D.R.) etc.

În „Proiectul de platformă pentru Congresul al IV-lea al social-democraților din Ținutul leton", în „Tezele în legătură cu problema națională", în lucrarea „Note critice în problema națională", în articolul „Pervertirea muncitorilor prin naționalism rafinat" ș.a., Lenin a scos la iveală conținutul burghezo-naționalist al lozincii „autonomiei cultural-naționale", care este diametral opusă internaționalismului proletar, și a supus unei critici nimicitoare concepțiile adepților acestei lozinci. Promovarea și apărarea lozincii „autonomiei cultural-naționale" denota în fapt tendința de a dezbina pe muncitorii diferitelor naționalități, de a sfărîma coeziunea internațională a clasei muncitoare. „Naționalismul burghez și internaționalismul proletar — iată două lozinci vrăjmașe, de neîmpăcat, care corespund celor două mari tabere de clasă ale întregii lumi capitaliste și care exprimă *două* politici (mai mult: două concepții) în problema națională" — scria V. I. Lenin (pag. 323).

Lozincii burghezo-naționaliste a „autonomiei cultural-naționale" Lenin i-a opus revendicarea programatică a marxiștilor revoluționari — revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare, adică a dreptului de a se despărți și de a

crea state independente. Concretizînd conținutul acestei revendicări, Lenin a arătat că problema dreptului națiunilor la autodeterminare în nici un caz nu trebuie confundată cu problema utilității despărțirii cutărei sau cutărei națiuni, că această problemă trebuie rezolvată în fiecare caz în parte potrivit cu interesele generale ale luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

„Imperialismul — spunea Lenin — este epoca asupririi crescînde a națiunilor din întreaga lume de către un pumn de «mari» puteri..." (pag. 376). De aceea proletariatul trebuie să-și intensifice lupta împotriva asupririi naționale, pentru egalitatea în drepturi a națiunilor, pentru dreptul lor la autodeterminare. De pe aceste poziții consecvent internaționaliste partidul bolșevic, în frunte cu Lenin, a luptat pentru apărarea drepturilor naționalităților asuprite de absolutism. Politicii de asuprire națională și de asmuțire a națiunilor una împotriva alteia, promovată de țarism, străduinței claselor dominante de a infecta conștiința maselor populare cu veninul naționalismului, a șovinismului de națiune dominantă, bolșevicii îi opuneau revendicarea internaționalistă a deplinei egalități în drepturi a tuturor naționalităților care populează Rusia. În „Proiectul de lege cu privire la egalitatea în drepturi a națiunilor", scris pentru a fi depus în Duma a IV-a de stat de către fracțiunea P.M.S.D.R., și în articolul „Egalitatea în drepturi a naționalităților", Lenin acordă o atenție deosebită demascării substratului de clasă al agitației pogromiste pe care guvernul țarist și slugile lui o desfășurau împotriva evreilor și altor naționalități, și-i cheamă pe muncitorii ruși să-și ridice glasul împotriva oricărei asupriri naționale.

În articolele „Material inflamabil în politica mondială", „Războiul cu China", în rezoluțiile Conferinței de la Praga și în alte lucrări, incluse în culegerea de față, V. I. Lenin a demascat politica colonială de jaf a puterilor imperialiste și a salutat cu căldură mișcarea de eliberare națională din China, India, Persia și din alte țări. Datoria internaționalistă a fiecărui socialist, arăta Lenin, este să lupte împotriva politicii de înrobire colonială, promovată de clasele guvernante din țara proprie. Lenin a fundamentat necesitatea unirii mișcării proletare din metropole cu mișcarea de eliberare națională, cu lupta revoluționară a maselor muncitoare din țările coloniale și dependente, ca o condiție hotărîtoare a victoriei revoluției socialiste.

Deosebit de mare este importanța luptei duse de Lenin și de partidul bolșevic pentru apărarea principiilor internaționalismului proletar în perioada primului război mondial, în condițiile cînd oamenii muncii din țările beligerante erau în mod sistematic asmuțiți unii împotriva altora, în condițiile psihozei șovine și a trecerii majorității partidelor Internaționalei a II-a pe poziții social-șovine. În aceste condiții, V. I. Lenin a scris o serie de lucrări — „Războiul și social-democrația din Rusia", „Situația și sarcinile Internaționalei socialiste", „Șovinism mort și socialism viu", „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)", Tezele din aprilie etc. — în care a definit atitudinea social-democraților revoluționari față de primul război mondial, ca război de jaf, de cotropire, ca război nedrept. Lenin a scos la iveală cauzele falimentului Internaționalei a II-a și a formulat sarcina unirii strînse pe scară internațională a internaționaliștilor consecvenți, sarcina creării unei Internaționale noi, a Internaționalei a III-a.

Pornind de la principiul marxist de bază al internaționalismului și socialismului — „nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare" —, în articolele sale „Despre mîndria națională a velicorușilor", „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare (Teze)", „Bilanțul discuției asupra autodeterminării" și altele, V. I. Lenin a demonstrat că interesele cu adevărat naționale coincid cu cele internaționale, că patriotismul și internaționalismul nu se contrazic. El a arătat de asemenea că educația internaționalistă a clasei muncitoare nu poate fi aceeași la națiunile mari, asupritoare, și la națiunile mici, asuprite. În țările asupritoare, educarea internaționalistă a muncitorilor trebuie să pună accentul pe datoria socialiștilor din aceste țări de a apăra fără rezerve libertatea țărilor asuprite de a se despărți pe plan politic, pe datoria lor de a sprijini mișcarea de eliberare națională din aceste țări. Pe de altă parte, socialiștii națiunilor asuprite — scria V. I. Lenin — trebuie să lupte împotriva îngustimii, închistării și izolării naționale, pentru unitatea politică și organizatorică cu muncitorii națiunilor asupritoare. „Nu poate exista *altă* cale care să ducă la internaționalism și la contopirea națiunilor — scria

Lenin —, ...în situația *dată* nu există și nu poate exista altă cale pentru atingerea acestui scop" (pag. 401).

Poziția consecvent revoluționară și internaționalistă a bolșevicilor ruși, în frunte cu V. I. Lenin, a avut un rol însemnat în consolidarea aripii revoluționare a mișcării muncitorești internaționale, aripă care a stat la baza creării Internaționalei Comuniste.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, înfăptuită sub steagul marxism-leninismului, a dat o lovitură puternică ideologiei burgheze, oportunismului și social-șovinismului din rîndurile mișcării muncitorești, naționalismului reacționar. Ea a transpus în viață înaltele principii ale internaționalismului proletar, a exercitat o înrîurire revoluționară asupra minților oamenilor muncii din toate țările, a ridicat pe o treaptă nouă mișcarea muncitorească mondială și mișcarea de eliberare națională. În diferite lucrări ca: „Revoluția proletară și renegatul Kautsky", „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului", „Cele cucerite și înregistrate" etc., din care unele fragmente au fost incluse în culegerea de față, V. I. Lenin a arătat însemnătatea internațională a Revoluției din Octombrie, caracterul internațional al bolșevismului, al cărui program și tactică a servit drept model proletariatului din lumea întreagă și care a creat bazele ideologice și tactice ale Internaționalei a III-a. „...Bolșevismul *poate servi ca model de tactică pentru toți*" (pag. 485).

În același timp Lenin a subliniat că tactica proletariatului trebuie să îmbine în mod just principiile internaționale fundamentale și particularitățile concrete care decurg din specificul național al cutărei sau cutărei țări. „Atîta timp cît există între popoare și țări deosebiri naționale și statale — scria Lenin — și aceste deosebiri vor dăinui încă foarte multă vreme chiar și după înfăptuirea dictaturii proletariatului pe scară mondială — unitatea tacticii internaționale a mișcării muncitorești comuniste din toate țările nu cere înlăturarea diversității, suprimarea deosebirilor naționale (ceea ce ar fi un vis absurd în momentul de față), ci cere o aplicare a principiilor *fundamentale* ale comunismului (puterea Sovietelor și dictatura proletariatului) care *să modifice just* aceste principii *în amănunte*, să le adapteze just și să le aplice la deosebirile naționale și național-statale" (542).

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și uriașa ei influență asupra mișcării muncitorești internaționale, întărirea solidarității proletare internaționale au contribuit ca în 1919, din inițiativa lui V. I. Lenin, să fie creată Internaționala a III-a, Internaționala Comunistă. Crearea Internaționalei Comuniste a fost caracterizată de Lenin ca o înregistrare a „cuceririlor nu numai ale maselor proletariatului rus, ale proletariatului din Rusia, ci și ale celui german, austriac, ungar, finlandez și elvețian, — într-un cuvînt, ale maselor proletare internaționale" (pag. 495).

Articolele lui Lenin: „Cele cucerite și înregistrate", „Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste", „Schița inițială a tezelor cu privire la problema națională și problema colonială", precum și cuvîntarea lui „Internaționala a III-a, Comunistă", articole și cuvîntări care au intrat în culegerea de față, caracterizează rolul lui Lenin ca organizator și conducător al Internaționalei Comuniste, ca luptător înflăcărat pentru o strînsă unitate internațională de acțiune a partidelor comuniste și muncitorești din toate țările.

Cu toată hotărîrea se ridică Lenin împotriva recunoașterii pur verbale a internaționalismului de către liderii Internaționalei a II-a, care în fapt alunecaseră pe pozițiile naționalismului. „Lupta împotriva acestui rău... trece pe primul plan cu atît mai mult cu cît devine mai actuală sarcina de a transforma dictatura proletariatului dintr-o dictatură națională (adică existentă într-o singură țară și incapabilă să determine politica mondială) într-o dictatură internațională (adică o dictatură a proletariatului care să existe cel puțin în cîteva țări înaintate și care să fie în măsură să exercite o influență hotărîtoare asupra întregii politici mondiale)" (pag. 549). Internaționalismul proletar, arată Lenin, cere ca interesele luptei proletare din fiecare țară să fie subordonate intereselor acestei lupte pe plan mondial, ca „națiunea care realizează victoria asupra burgheziei să fie capabilă și gata de cele mai mari sacrificii naționale pentru răsturnarea capitalului internațional" (549).

Proletariatul rus a dat un exemplu strălucit de slujire a internaționalismului proletar. Clasa muncitoare din Rusia Sovietică, în frunte cu partidul comunist, după ce a înfăptuit Revoluția Socialistă din Octombrie, a apărat cu prețul unor mari sacrificii cuceririle acestei revoluții. Apărînd aceste cu-

ceriri, clasa muncitoare din Rusia și-a îndeplinit o datorie patriotică națională, dar în același timp și-a îndeplinit și datoria sa internațională, întrucît crearea primului stat socialist din lume a fost o cucerire a întregului proletariat internațional. În „Raportul cu privire la politica externă prezentat la ședința comună a C.E.C. din Rusia și a Sovietului din Moscova, 14 mai 1918", în lucrările „Despre «stîngismul» copilăros și despre spiritul mic-burghez", „Revoluția proletară și renegatul Kautsky", Lenin a arătat că adevăratul internaționalism constă în a realiza „maximum din ceea ce se poate realiza într-o singură țară *pentru* dezvoltarea, sprijinirea și trezirea revoluției *în toate țările*", în a fi gata să subordonezi interesele naționale intereselor revoluției muncitorești internaționale, în a apăra cu toată abnegația Țara socialismului victorios împotriva atacurilor imperialismului internațional. Popoarele Uniunii Sovietice, conduse de partidul comunist, au dat minunate exemple de internaționalism proletar și de spirit de sacrificiu atît în perioada Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a războiului civil, cît și în perioada construirii socialismului și a comunismului, precum și în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, apărînd cuceririle socialismului în țara lor și independența celorlalte popoare împotriva înrobirii fasciste.

La rîndul ei, clasa muncitoare din toate țările considera revoluția socialistă din Rusia ca o cauză proprie, care trebuie apărată cu orice preț. „Muncitorii din lumea întreagă, indiferent de țara în care locuiesc — scria Lenin —, ne salută, ne simpatizează, ne aplaudă pentru faptul că am rupt verigile de fier ale legăturilor imperialiste, ale murdarelor tratate imperialiste, ale lanțurilor imperialiste, — pentru faptul că am cîștigat libertatea, aducînd cele mai grele jertfe în acest scop, — pentru faptul că noi, ca republică socialistă, deși chinuită și jefuită de imperialiști, am rămas *în afara* războiului imperialist și am înălțat în fața întregii lumi steagul păcii, steagul socialismului" (pag. 465). Solidaritatea internațională a oamenilor muncii și recunoașterea de către clasa muncitoare din lumea întreagă a marii importanțe a Rusiei Sovietice s-au manifestat în mod deosebit în perioada intervenției militare străine din 1918—1920. Lenin a vorbit în repetate rînduri despre marea importanță a victoriei repurtate de solidaritatea internațională a oamenilor muncii asupra imperialiștilor, referindu-se la puternica mișcare a clasei muncitoare, care s-a desfășurat în Anglia, Franța și alte țări capitaliste sub lozinca: „Jos mîinile de pe Rusia", și la refuzul soldaților din trupele intervenționiste de a lupta împotriva Țării Sovietelor. Această vie manifestare a solidarității internaționale a oamenilor muncii a jucat un rol foarte important în zădărnicirea încercărilor intervenționiștilor de a nimici Republica sovietică.

În lucrările scrise de V. I. Lenin după Revoluția Socialistă din Octombrie au fost dezvoltate și concretizate mai departe ideile internaționalismului proletar, ale egalității în drepturi, ale suveranității și prieteniei popoarelor. Dacă înainte de revoluție țelul solidarității proletare internaționale era apărarea intereselor de clasă ale proletariatului, răsturnarea capitalismului și cucerirea puterii politice, după Revoluția din Octombrie teoria și practica internaționalismului proletar s-au îmbogățit cu experiența statornicirii relațiilor dintre popoarele statului sovietic multinațional, dintre proletariatul care a cucerit puterea de stat și mișcarea muncitorească din țările în care el mai luptă pentru putere, precum și dintre proletariatul victorios și mișcarea de eliberare națională din colonii și țările dependente.

Relevînd noile particularități ale internaționalismului proletar în această perioadă, Lenin scria: „În consecință, în momentul de față nu ne putem limita la a admite sau a proclama apropierea între oamenii muncii aparținînd diferitelor națiuni, ci trebuie să ducem o politică care să asigure înfăptuirea unei alianțe cît mai strînse între Rusia Sovietică și toate mișcările de eliberare națională și colonială..." (547).

Principiile de bază ale statornicirii comunității multinaționale a statelor socialiste pe baza egalității în drepturi, a suveranității și prieteniei între popoare au fost formulate de Lenin în „Proiectul de program al P.C. (b) din Rusia" (punctul cu privire la relațiile naționale), în raportul asupra programului partidului, prezentat la Congresul al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia, în „Schița inițială a tezelor cu privire la problema națională și problema colonială", în scrisoarea „În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»" și într-o serie de alte documente cuprinse în culegerea de

față. În Uniunea Sovietică, pentru prima oară în istorie, problema națională a fost rezolvată pe baza principiilor internaționaliste — pe baza instaurării nu numai a unei egalități formale în drepturi, ci și a unei egalități efective între națiuni, prin acordarea unui ajutor multilateral pentru crearea unei vieți de stat sovietice proprii în republicile și regiunile naționale, pentru dezvoltarea unei industrii proprii, pentru dezvoltarea culturii naționale, pentru formarea de cadre naționale. Lenin a fundamentat necesitatea unirii strînse a republicilor sovietice, necesitatea unei uniuni benevole între națiuni, în care este exclusă orice violență din partea unei națiuni împotriva alteia și care este întemeiată pe încredere reciprocă deplină, pe unitate frățească. Lenin îndruma cadrele de partid și de stat să învingă neîncrederea reciprocă între popoare în munca comună pentru întărirea dictaturii proletariatului.

Lenin cerea din partea fiecărui comunist o atitudine deosebit de atentă față de sentimentele naționale ale popoarelor în trecut asuprite, avertizînd în același timp pe comuniștii din republicile și regiunile naționale împotriva rămășițelor de naționalism burghez. În „Scrisoarea către muncitorii și țăranii din Ucraina cu prilejul victoriilor asupra lui Denikin“ și în special în scrisoarea „În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»“, Lenin condamnă cu hotărîre devierea șovină de națiune dominantă, în problema națională, cere transpunerea în viață a principiilor internaționalismului proletar, întărirea relațiilor de prietenie dintre toate popoarele Uniunii Sovietice.

Principiile leniniste în problema națională stau la baza politicii pe care o promovează U.R.S.S. în relațiile sale cu celelalte state socialiste. Lagărul mondial al socialismului reprezintă în momentul de față o mare comunitate de țări socialiste, strîns legate între ele prin caracterul comun al orînduirii de stat, prin comunitatea căilor fundamentale de dezvoltare social-economică, prin comunitatea de țeluri — construirea socialismului și apărarea păcii, și prin ideologia lor comună — marxism-leninismul. Ținînd seama de particularitățile naționale și de specificul acestor țări, nici un comunist, internaționalist consecvent, nu poate ignora în

același timp legile generale proprii acestor țări: dictatura proletariatului, condus de partidul comunist, alianța clasei muncitoare cu țărănimea și cu alte pături de oameni ai muncii, lichidarea asupririi naționale și instaurarea egalității în drepturi și a prieteniei între popoare, instaurarea proprietății obștești socialiste asupra principalelor mijloace de producție, dezvoltarea planificată a economiei, transformarea socialistă treptată a agriculturii, solidaritatea cu celelalte state socialiste și cu mișcarea muncitorească internațională. Măreața deviză: „Proletari din toate țările, uniți-vă!“, proclamată acum mai bine de o sută de ani, este întruchipată astăzi în comunitatea țărilor socialiste, legate între ele prin relații de tip nou, prin relații de frățească solidaritate și de ajutor reciproc, frățesc, la baza cărora stau principiile internaționalismului proletar; ea este întruchipată în puternicul lagăr al partizanilor păcii, democrației și socialismului.

În prezent, cînd reacțiunea imperialistă ațîță propaganda anticomunistă, îndreptată împotriva lagărului socialist, este de datoria muncitorilor din toate țările să întărească solidaritatea internațională a oamenilor muncii, să apere cuceririle popoarelor care construiesc socialismul.

În lumina acestor sarcini, capătă o importanță deosebită studierea operelor clasicilor marxism-leninismului referitoare la problemele internaționalismului proletar și ale prieteniei între popoare. Lucrările lui Marx, Engels, Lenin înarmează pe comuniști și pe toți luptătorii pentru cauza clasei muncitoare în lupta lor pentru înfăptuirea consecventă a ideilor internaționalismului proletar, îi ajută să înțeleagă cît de primejdioasă este abandonarea acestor idei, care-și găsește expresia atît în propagarea „comunismului național“, prin care se urmărește scindarea lagărului socialist și slăbirea mișcării comuniste, cît și în tendința de a subaprecia principiul egalității în drepturi a popoarelor și tradițiile lor naționale.

Măreața învățătură marxist-leninistă, care are un caracter internațional și nicidecum unul național, constituie un puternic factor de unire strînsă a muncitorilor din diferite țări, de întărire a solidarității internaționale a oamenilor muncii. Fidelitatea față de principiile internaționalismului

proletar este una din principalele condiții ale victoriilor istorice mondiale ale proletariatului internațional în lupta sa pentru socialism.

*
* *

Toate materialele incluse în această culegere au mai fost publicate înainte în Operele lui K. Marx și F. Engels, în Operele lui V. I. Lenin și în alte ediții ale Institutului de marxism-leninism. Ca bază a textelor lucrărilor cuprinse în culegerea de față au fost luate ultimele ediții ale institutului. În această culegere, unele din lucrările lui Marx, Engels și Lenin sînt reproduse în întregime, altele fragmentar, ceea ce este menționat în fiecare caz în parte.

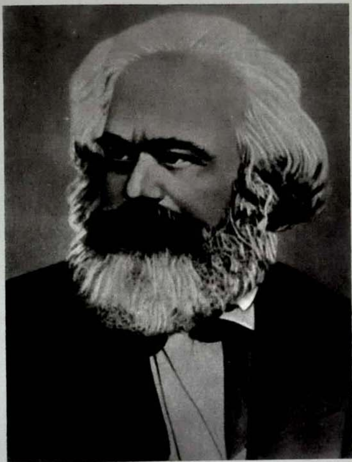
Toate materialele publicate în culegerea de față sînt așezate în ordine cronologică.

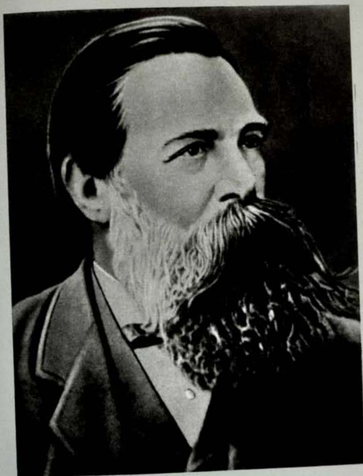
Culegerea a fost întocmită de: N. U. Belousova, E. P. Kandel, N. G. Sevriughina, V. A. Smirnova, N. N. Surovțeva.

Culegerea apare sub redacția lui G. D. Obicikin.

Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

K. MARX
ȘI
F. ENGELS

F. ENGELS

DIN ARTICOLUL:

„SĂRBĂTOAREA NAȚIUNILOR LA LONDRA"

(LA ANIVERSAREA PROCLAMĂRII REPUBLICII FRANCEZE, 22 SEPTEMBRIE 1792)[1]

„Ce ne privesc pe noi națiunile? Ce ne privește Republica franceză? Oare nu ne-am format de mult o idee despre națiuni, oare n-am atribuit fiecăreia locul ce i se cuvine — germanilor domeniul teoretic, francezilor cel politic și englezilor societatea civilă? Și cu atît mai mult, ce ne privește pe noi Republica franceză! De ce să sărbătorim ceva ce ține de o treaptă de dezvoltare de mult depășită și care s-a desființat ea însăși prin propriile ei consecințe? Dacă vreți să ne relatați ceva despre Anglia, vorbiți-ne mai bine despre cea mai nouă fază în care a intrat principiul socialist, spuneți-ne dacă socialismul unilateral englez continuă să nu-și dea seama cu cît se plasează mai jos în comparație cu înălțimea noastră principială și că nu poate pretinde să i se acorde decît o importanță de *moment*, de altfel și acesta depășit!"

Fii pe pace, Germanie dragă! Națiunile și Revoluția franceză ne privesc foarte mult.

Fraternizarea națiunilor, care e proclamată acum pretutindeni de către partidul proletar extremist în opoziție cu vechiul egoism național primitiv și cu cosmopolitismul fățarnic privat egoist al libertății comerțului, valorează mai mult decît toate teoriile germane despre „adevăratul socialism".

Fraternizarea națiunilor sub steagul *democrației moderne*, care a izvorît din Revoluția franceză și s-a dezvoltat în comunismul francez și în cartismul englez, dovedește că masele și reprezentanții lor cunosc mai bine decît teoreticienii germani comandamentul ceasului de față.

„Dar nu este vorba despre aceasta! Cine vorbeşte oare despre fraternizare, *care* etc., despre democraţie, *care* etc.? Vorbim despre fraternizarea naţiunilor luată în sine, despre fraternizarea naţiunilor *în general*, despre democraţie *în general*, despre democraţie pur şi simplu, despre democraţie *ca atare*. L-aţi uitat oare cu totul pe Hegel al vostru?"

„Noi nu sîntem romani, noi fumăm tutun" [2]. Noi nu vorbim despre mişcarea antinaţională care se desfăşoară *în prezent în lume*, noi vorbim despre desfiinţarea naţiunilor care se înfăptuieşte în *capul* nostru prin mijlocirea gîndirii pure, recurgînd la imaginaţie în lipsa unor fapte concrete. Noi nu vorbim despre democraţia *reală*, îmbrăţişată de toată Europa şi care este o democraţie cu totul specială, diferită de toate democraţiile anterioare; noi vorbim despre cu totul altă democraţie, despre o democraţie care formează media între democraţia elenă, romană, americană şi franceză, într-un cuvînt despre *noţiunea* de democraţie. Noi nu vorbim despre *lucruri* care aparţin secolului al XIX-lea şi care sînt reprobabile şi efemere, ci despre categorii veşnice, existente „încă înainte de a fi existat munţii". Într-un cuvînt, noi nu vorbim despre ceea ce se discută, ci despre cu totul altceva.

Pe scurt: dacă astăzi englezii şi francezii şi acei germani care participă la mişcarea practică şi care nu sînt teoreticieni vorbesc despre democraţie, despre fraternizarea naţiunilor, nu trebuie nicidecum să înţelegem aceasta numai în sens pur politic. Asemenea fantezii le mai întîlnim cel mult la teoreticienii germani şi la unii străini care nu contează. În realitate, aceste cuvinte au acum un sens social în care se dizolvă semnificaţia lor politică. Chiar şi revoluţia a fost cu totul altceva decît o luptă pentru cutare sau cutare formă de stat, aşa cum adesea îşi închipuie unii în Germania. Faptul că cele mai multe insurecţii din acea perioadă erau legate de foamete, însemnătatea pe care o are aprovizionarea capitalei şi repartizarea proviziilor încă din 1789, preţurile maximale, legile împotriva stocării de alimente, lozinca de luptă a armatelor revoluţionare: „Guerre aux palais, paix aux chaumieres" — atestatul „Carmagnolei" [3], conform căruia republicanul, pe lîngă du fer * şi du coeur **, mai are nevoie şi du pain ***, precum şi alte sute de fapte evidente, dovedesc, chiar dacă problema nu este analizată mai amănunţit, cît de mult se deosebea democraţia de atunci de o simplă organizare politică. De altminteri se ştie că constituţia din 1793 [4] şi teroarea au emanat de la partidul care se sprijinea pe proletariatul răsculat, că prăbuşirea lui Robespierre marchează victoria burgheziei asupra proletariatului şi că, în ceea ce priveşte egalitatea, conjuraţia lui Babeuf a scos la iveală ultimele consecinţe — în măsura în care ele erau posibile atunci — ale democraţiei de la 1793. Revoluţia franceză a fost de la început pînă la sfîrşit, o mişcare socială, orice democraţie pur politică devenind ulterior o absurditate.

* — spadă. — *Nota Trad.*
** — inimă. — *Nota Trad.*
*** — pîine. — *Nota Trad.*

Democraţie înseamnă astăzi comunism. O altă democraţie poate exista numai în capetele unor vizionari teoretici care nu se sinchisesc de evenimentele reale, care consideră că nu oamenii şi împrejurările dau naştere principiilor, dar că principiile se nasc de la sine. Democraţia a devenit un principiu proletar, un principiu al maselor. Chiar dacă masele nu au întotdeauna o idee clară despre această semnificaţie a democraţiei — singura justă —, dar pentru toţi noţiunea de democraţie cuprinde o năzuinţă vagă spre drepturi sociale egale. Masele democratice pot fi, fără teamă, socotite ca făcînd parte din forţele de luptă comuniste atunci cînd se face numărătoarea acestora din urmă. Şi atunci cînd partidele proletare ale diferitelor naţiuni se unesc, pe bună dreptate înscriu ele pe stindardul lor cuvîntul „democraţie", căci, cu excepţia acelora care nu contează, în 1846 toţi democraţii din Europa sînt comunişti mai mult sau mai puţin lămuriţi.

La aniversarea Republicii franceze, cu toată „depăşirea" ei, iau parte, pe bună dreptate, comuniştii din toate ţările. În primul rînd, toate popoarele care au fost destul de stupide să se lase antrenate în lupta împotriva revoluţiei, dîndu-şi seama ce prostie au comis din cauza loialităţii lor cetăţeneşti, au datoria să dea francezilor în mod public satisfacţie; în al doilea rînd, toată actuala mişcare socială din Europa nu reprezintă decît actul al doilea al revoluţiei, preparativele în vederea deznodămîntului dramei începute în 1789 la Paris şi care cuprinde în prezent, prin acţiunea ei, întreaga Europă; în al treilea rînd, în epoca noastră burgheză laşă, egoistă şi meschină este cu totul oportun să amintim de anii aceia măreţi cînd un popor întreg a lepădat pentru un moment orice

lașitate, orice egoism și meschinărie, cînd au existat bărbați neînfricați care au avut curajul să calce legalitatea, bărbați a căror energie de fier a obținut ca între 31 mai 1793 și 26 iulie 1794 nici un laș, nici un negustor, nici un agent de bursă, într-un cuvînt nici un burghez să nu poată scoate capul la lumina zilei, într-adevăr într-o vreme cînd un Rothschild ține în mîinile sale pacea Europei, cînd Köchlin cere cu vehemență tarife vamale protecționiste și un Cobden preconizează libertatea comerțului, iar un Diergardt propovăduiește mîntuirea omenirii păcătoase prin asociații pentru îmbunătățirea situației claselor muncitoare, într-o vreme ca aceasta e într-adevăr necesar să amintești de Marat și Danton, de Saint-Just și Babeuf, de bucuria victoriei de la Jemappes și Fleurus [5]. Dacă influența acestor timpuri mărețe, a acestor caractere dintr-o bucată nu s-ar mai răsfrînge și asupra secolului nostru mercantil, omenirea ar trebui, pe bună dreptate, să dispere și să-și încredințeze soarta în mîinile unui Köchlin, Cobden sau Diergardt.

În sfîrșit, în zilele noastre fraternizarea națiunilor are mai mult ca oricînd și o semnificație pur socială. Visuri deșarte despre crearea unei republici europene, despre asigurarea unei păci veșnice în condițiile organizării politice existente au devenit tot atît de ridicole ca și frazele despre unirea popoarelor sub egida libertății generale a comerțului; și în vreme ce toate sentimentalismele iluzorii de acest fel își pierd cu totul valabilitatea, proletarii tuturor națiunilor au și început, fără a face prea mult caz de aceasta, *să fraternizeze cu adevărat* sub steagul democrației comuniste. Proletarii sînt doar singurii care pot face cu adevărat acest lucru, căci burghezia din fiecare țară are interesele ei speciale, și, prin faptul că interesele ei primează, ea nu este niciodată în stare să se ridice deasupra națiunii; iar cei cîțiva teoreticieni nu izbutesc să facă nimic cu frumoasele lor „principii", din cauză că nu se ating de aceste interese contradictorii, după cum în genere nu se ating de rînduielile existente, nefiind în stare să facă decît frazeologie. Proletarii însă au în toate țările aceleași interese, același dușman, trebuie să ducă aceeași luptă; majoritatea proletarilor sînt, prin însăși natura lor, lipsiți de prejudecăți naționale, întreaga lor dezvoltare spirituală și întreaga lor mișcare este în esență umanitaristă și antinațională. Numai proletarii pot desființa izolarea națională, numai proletariatul care se trezește la viață poate face ca diferitele națiuni să fraternizeze.

Faptele care urmează vor confirma cele de mai sus.

Încă la 10 august 1845, la Londra, s-a sărbătorit în același fel aniversarea a trei evenimente: Revoluția din 1792, proclamarea constituției din 1793 și înființarea „Asociației democratice" de către fracțiunea cea mai radicală a partidului englez al mișcării din 1838/1839.

Această fracțiune radicală este compusă din cartiști, proletari, cum se înțelege de la sine, dar proletari care vedeau limpede țelul mișcării cartiste și se străduiau să-l realizeze cît mai repede. În timp ce masa cartiștilor nu urmărea pe atunci decît trecerea puterii de stat în mîinile clasei muncitoare și erau puțini la număr aceia care să fi avut timpul să chibzuiască la felul în care să se facă uz de această putere, între membrii acestei asociații, care au jucat un rol important în vremurile agitate de atunci, nu existau divergențe în această privință, căci ei erau în primul rînd republicani, și anume republicani care proclamau constituția din 1793 drept crezul lor și respingeau orice asociere cu burghezia, fie chiar și cu mica burghezie, și apărau teza că cel oprimat are dreptul să uzeze împotriva opresorului lui de toate mijloacele folosite de acesta împotriva lui. Dar ei nu se opreau nici aici. Ei nu erau numai republicani, ci erau și comuniști, și anume comuniști antireligioși. Asociația s-a dizolvat o dată cu diminuarea avîntului revoluționar din 1838/1839; dar activitatea desfășurată de ea n-a fost zadarnică. Ea a contribuit foarte mult la întărirea mișcării cartiste și la dezvoltarea elementelor comuniste din cadrul acestei mișcări. Încă cu ocazia sărbătoririi care a avut loc la 10 august, au fost enunțate atît principii comuniste cît și principii cosmopolite *; alături de revendicarea egalității politice figura și revendicarea egalității *sociale*, iar un toast la adresa democraților tuturor națiunilor a fost primit cu entuziasm.

Și mai înainte s-au făcut încercări la Londra de a uni pe radicalii diferitelor națiuni; aceste încercări dăduseră greș,

* Cuvîntul „cosmopolit" nu este folosit aici în sensul cosmopolitismului burghez, criticat de Engels în acest articol, ci în al doilea sens pe care-l avea acest cuvînt, și anume în sensul: „liber de limitare națională și de prejudecăți naționale". — *Nota Red.*

în parte din cauza divergențelor interne din sînul democraților englezi și a necunoașterii acestor divergențe de către cei din străinătate, în parte din cauza divergențelor principiale dintre conducătorii partidelor diferitelor națiuni. Piedica în calea oricărei uniri generată de deosebirile naționale este atît de mare, încît chiar străinii domiciliați de ani de zile la Londra care simpatizau atît de mult cu democrația engleză nu știau totuși aproape nimic despre mișcarea care se desfășura sub ochii lor, despre adevărata stare de lucruri, confundîndu-i pe burghezii radicali cu proletarii radicali și încercînd să convoace în cadrul aceleiași adunări prietenești pe dușmanii cei mai înverșunați. În parte din aceste cauze, în parte din cauza neîncrederii față de alte națiuni, englezii au comis greșeli asemănătoare care erau cu atît mai posibile cu cît reușita unor asemenea tratative depindea în mod necesar de realizarea, într-o măsură mai mică sau mai mare, a unei înțelegeri între cîțiva membri de frunte ai comitetelor, care de cele mai multe ori nici nu se cunoșteau personal. Cu ocazia încercărilor anterioare, alegerea acestor persoane se dovedise a fi prea puțin fericită, astfel încît de fiecare dată totul cădea foarte curînd în baltă. Dar nevoia unei asemenea fraternizări era prea stringentă. Fiecare încercare ratată dădea imbold să se întreprindă o nouă acțiune. Dacă unii dintre conducătorii democrați de la Londra pierdeau interesul pentru această acțiune, alții le luau locul; în august 1845 s-au făcut din nou unele tatonări, care de astă dată n-au mai fost infructuoase [6], și profitînd de aniversarea zilei de 22 septembrie, anunțată încă dinainte de alte foruri, a fost proclamată în public unirea democraților domiciliați la Londra aparținînd tuturor națiunilor.

Este vorba, așadar, de o adunare a peste o mie de democrați ai aproape tuturor națiunilor europene, întruniți să sărbătorească instaurarea Republicii franceze, un eveniment în aparență străin de comunism. Nu a existat o înțelegere prealabilă în vederea convocării unui anumit public, nimic nu te face să tragi concluzia că se va vorbi despre altceva decît despre ceea ce înțeleg cartiștii de la Londra prin democrație. Putem deci presupune că majoritatea adunării reprezenta în linii generale masa proletarilor cartiști de la Londra. Și

această adunare a salutat cu un entuziasm unanim principiile comuniste și chiar cuvîntul comunism. Mitingul cartist a fost o sărbătorire comunistă, și, cum recunosc înșiși englezii, „nu s-a văzut de ani de zile la Londra, un entuziasm ca acela care a dominat în seara respectivă".

Nu am deci dreptate cînd spun că astăzi democrație înseamnă comunism?

Scris la sfîrșitul anului 1845

Publicat în revista „Rheinische Jahrbücher zur gesellschaftlichen Reform", vol. II, 1846

Se tipărește după textul apărut în K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 2, Editura politică, 1958, pag. 640-645, 652

MARX CĂTRE P. J. PROUDHON[7]

LA PARIS

Bruxelles, 5 mai 1846

...Împreună cu doi dintre prietenii mei, Friedrich Engels și Philippe Gigot (amîndoi locuiesc la Bruxelles), am organizat o corespondență neîntreruptă cu comuniștii și socialiștii germani [8], corespondență în cadrul căreia ne vom ocupa de discutarea problemelor științifice și care ne va oferi totodată posibilitatea de a urmări editarea de scrieri cu caracter popular, precum și propaganda socialistă care poate fi desfășurată în Germania pe această cale. Dar scopul principal al corespondenței noastre este de a stabili o legătură între socialiștii germani și socialiștii francezi și englezi; de a ține la curent pe străini cu ceea ce este nou în mișcarea socialistă din Germania și de a-i informa pe germanii din Germania asupra progreselor realizate de socialism în Franța și în Anglia. În felul acesta vor putea ieși la iveală deosebirile de păreri; se va putea ajunge la un schimb de idei și la o critică imparțială. Acesta este pasul pe care mișcarea socială trebuie să-l facă în domeniul *literaturii* care exprimă năzuințele ei, pentru a se debarasa de mărginirea *națională*. Și este cert că în momentul acțiunii fiecare va fi cît se poate de interesat să cunoască starea de lucruri din străinătate tot atît de bine ca și pe aceea din țara lui.

În afară de comuniștii din Germania, vom fi în corespondență și cu socialiștii germani aflați la Paris și la Londra. Legăturile cu Anglia au și fost stabilite; în ceea ce privește Franța, sîntem cu toții de părere că nu vom putea găsi un corespondent mai indicat ca dv. Știți, desigur, că pînă în

prezent englezii și germanii v-au apreciat mai mult decît proprii dv. compatrioți.

Așadar, după cum vedeți, nu este vorba decît de stabilirea unei corespondențe regulate și de asigurarea posibilității de a urmări dezvoltarea mișcării sociale din diverse țări, ceea ce va da rezultate importante și variate, care prin eforturile unui singur om nu ar putea fi obținute niciodată...

Publicat pentru prima oară în revista „Die Gesellschaft" nr. 9 din 1927

Se tipărește după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 22-23

Tradus din limba franceză

K. MARX şi F. ENGELS

DESPRE POLONIA

DISCURS ROSTIT LA MITINGUL INTERNAŢIONAL DE LA LONDRA CONSACRAT CELEI DE-A 17-A ANIVERSĂRI A INSURECŢIEI POLONEZE DIN 1830
29 NOIEMBRIE 1847

DISCURSUL LUI MARX

Unirea şi înfrăţirea naţiunilor este o frază pe care o repetă astăzi toate partidele şi în special adepţii burghezi ai libertăţii comerţului. Ce-i drept, există o înfrăţire de un anumit fel între clasele burgheze ale tuturor naţiunilor. Aceasta este înfrăţirea asupritorilor împotriva asupriţilor, a exploatatorilor împotriva exploataţilor. La fel cum burghezia unei ţări este unită şi înfrăţită împotriva proletarilor din acea ţară, în ciuda concurenţei şi a luptei dintre membrii clasei burgheze, tot astfel burghezii din toate ţările sînt înfrăţiţi şi uniţi împotriva proletarilor din toate ţările, în ciuda luptei şi a concurenţei reciproce de pe piaţa mondială. Pentru ca popoarele să se poată uni cu adevărat, ele trebuie să aibă interese comune. Iar pentru ca interesele lor să poată fi comune, trebuie să fie desfiinţate actualele relaţii de proprietate, căci acestea condiţionează exploatarea unor popoare de către alte popoare; numai clasa muncitoare este interesată în desfiinţarea actualelor relaţii de proprietate. Ea singură dispune şi de mijloacele pentru realizarea acestui scop. Victoria proletariatului asupra burgheziei constituie în acelaşi timp biruirea tuturor conflictelor naţionale şi industriale, care provoacă în zilele noastre ura dintre popoare. De aceea victoria proletariatului asupra burgheziei este în acelaşi timp semnalul de eliberare a tuturor naţiunilor asuprite.

Vechea Polonie a pierit de fapt, şi noi am fi ultimii care să dorim restaurarea ei. Dar nu numai vechea Polonie a pierit. Vechea Germanie, vechea Franţă, vechea Anglie, întreaga veche societate şi-a trăit traiul. Pieirea vechii societăţii nu

constituie însă nici o pierdere pentru cei care nu au nimic de pierdut în vechea societate, şi în momentul de faţă acesta este cazul marii majorităţi a oamenilor în mai toate ţările. Dimpotrivă, ei au totul de cîştigat prin pieirea vechii societăţi, pieire care va duce la formarea unei noi societăţi, la baza căreia nu vor mai sta antagonismele de clasă.

Dintre toate ţările, Anglia este aceea în care există cel mai dezvoltat antagonism între proletariat şi burghezie. De aceea victoria proletarilor englezi asupra burgheziei engleze este hotărîtoare pentru victoria tuturor asupriţilor asupra asupritorilor. De aceea Polonia nu trebuie eliberată în Polonia, ci în Anglia. De aceea voi, cartiştii, nu trebuie să vă limitaţi la exprimarea unor dorinţe deşarte cu privire la eliberarea naţiunilor. Loviţi în propriii voştri duşmani din ţara voastră, şi veţi putea fi atunci mîndri că aţi dat o lovitură vechii societăţi în ansamblul ei.

DISCURSUL LUI ENGELS

Permiteţi-mi, dragi prieteni, ca în mod cu totul excepţional să vă vorbesc astăzi în calitatea mea de german. Eliberarea Poloniei ne interesează în mod deosebit pe noi, democraţii germani. Principii germani sînt cei care au tras foloase de pe urma împărţirii Poloniei, soldaţii germani sînt cei care mai oprimă şi astăzi Galiţia şi Poznanul. Nouă, germanilor, şi înainte de toate nouă, democraţilor germani, ne revine sarcina de a spăla această pată ruşinoasă de pe obrazul naţiunii noastre. O naţiune nu poate deveni liberă atît timp cît asupreşte alte naţiuni. Aşadar, eliberarea Germaniei nu se poate realiza fără eliberarea Poloniei de sub asuprirea germanilor. De aceea Polonia şi Germania au interese comune, şi de aceea democraţii polonezi şi germani pot colabora în vederea eliberării ambelor naţiuni. Şi eu sînt de părere că prima lovitură decisivă care va duce la victoria democraţiei, la eliberarea tuturor ţărilor europene va porni de la cartiştii englezi; am trăit mai mulţi ani în Anglia, şi în acest răstimp am aderat în mod deschis la mişcarea cartistă. Cartiştii englezi vor fi aceia care se vor ridica primii, pentru că tocmai în Anglia lupta dintre proletariat şi burghezie se desfăşoară cu cea mai mare intensitate. Şi de ce se desfăşoară cu cea mai mare intensitate? Pentru că în Anglia, datorită in-

dustriei moderne, datorită introducerii mașinismului, toate clasele asuprite s-au contopit într-o singură mare clasă cu interese comune, în clasa proletară; pentru că, datorită aceluiași fapt, la polul opus toate clasele de asupritori s-au unit de asemenea într-o singură clasă, burghezia. În felul acesta lupta a fost simplificată și va putea fi hotărîtă printr-o singură lovitură puternică. Oare nu-i așa? În Anglia aristocrația nu mai are nici o putere, burghezia singură conduce și trage după sine aristocrația. Dar în fața burgheziei se ridică întreaga masă uriașă a poporului, unită într-o falangă înfricoșătoare, a cărei victorie asupra capitalismului dominant se apropie din ce în ce mai mult. Această dispariție a divergenței de interese care înainte despărțea diferitele pături de muncitori, această nivelare a condițiilor de existență a tuturor muncitorilor o datorați mașinilor; fără mașini n-ar exista cartism, și chiar dacă pentru moment mașinile vă înrăutățesc situația, ele fac tocmai prin aceasta posibilă victoria noastră. Dar nu numai în Anglia, ci în toate celelalte țări ele au avut acest efect asupra muncitorilor. În Belgia, în America, în Franța, în Germania ele au adus situația tuturor muncitorilor la același nivel și o nivelează pe zi ce trece tot mai mult: în toate aceste țări muncitorii au acum același interes, și anume: să răstoarne clasa care-i oprimă, burghezia. Această nivelare a condițiilor de existență, această identificare a intereselor de partid ale muncitorilor tuturor națiunilor este rezultatul mașinismului, și de aceea mașinismul rămîne un imens progres istoric. Ce rezultă de aici pentru noi? Prin faptul că situația muncitorilor din toate țările este aceeași, prin faptul că interesele lor sînt identice și că dușmanii lor sînt identici, trebuie și ei să lupte împreună, trebuie să opună înfrățirii burgheziei tuturor națiunilor o înfrățire a muncitorilor tuturor națiunilor.

Publicat în „Deutsche-Brüsseler-Zeitung" nr. 98 din 9 decembrie 1847

Se tipărește după textul apărut în: K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 414—416

K. MARX și F. ENGELS

DIN LUCRAREA:
„MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST"

Toate clasele din trecut care cucereau puterea căutau să-și asigure poziția dobîndită supunînd întreaga societate condițiilor care stăteau la baza modului lor de însușire. Proletarii nu pot să cucerească forțele de producție sociale decît desființînd propriul lor mod de însușire de pînă acum și, prin aceasta, întregul mod de însușire de pînă acum. Proletarii n-au nimic propriu de ocrotit: ei au de nimicit tot ce pînă acum ocrotea și asigura proprietatea privată.

Toate mișcările de pînă acum au fost mișcări ale unor minorități sau în interesul unor minorități. Mișcarea proletară este mișcarea independentă a imensei majorități, în interesul imensei majorități. Proletariatul, pătura cea mai de jos a societății actuale, nu se poate ridica și elibera fără să arunce în aer întreaga suprastructură a păturilor care alcătuiesc societatea oficială.

Chiar dacă nu prin conținut, totuși prin formă, lupta proletariatului împotriva burgheziei este mai întîi o luptă națională. Proletariatul din fiecare țară trebuie să termine, firește, în primul rînd cu propria sa burghezie...

Comuniștii se deosebesc de celelalte partide proletare numai prin aceea că, pe de o parte, în lupta proletarilor de diferite națiuni ei scot în evidență și susțin interesele comune, independente de naționalitate, ale întregului proletariat; pe de altă parte, prin aceea că, pe diferitele trepte de dezvoltare ale luptei dintre proletariat și burghezie, ei reprezintă întotdeauna interesele mișcării în totalitatea ei.

Comuniştii sînt, aşadar, din punct de vedere practic, partea cea mai hotărîtă a partidelor muncitoreşti din toate ţările, partea care împinge mereu înainte *; din punct de vedere teoretic, faţă de restul masei proletariatului ei au superioritatea de a înţelege limpede condiţiile, mersul şi rezultatele generale ale mişcării proletare.

Scopul imediat al comuniştilor este acelaşi ca şi al tuturor celorlalte partide proletare: constituirea proletariatului ca clasă, răsturnarea dominaţiei burgheziei, cucerirea puterii politice de către proletariat.

Tezele teoretice ale comuniştilor nu se bazează nicidecum pe idei, pe principii inventate sau descoperite de cutare sau cutare reformator al lumii.

Ele nu sînt decît expresia generală a condiţiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mişcării istorice care se desfăşoară sub ochii noştri...

Comuniştilor li s-a mai imputat că ar voi să desfiinţeze patria, naţionalitatea.

Muncitorii nu au patrie. Lor nu li se poate lua ceva ce nu au. Dar deoarece proletariatul trebuie să cucerească mai întîi puterea politică, să se ridice la rangul de clasă naţională **, să se constituie el însuşi ca naţiune, el însuşi mai este încă naţional, deşi nicidecum în înţelesul burghez.

Demarcaţiile naţionale şi antagonismele dintre popoare dispar din ce în ce mai mult o dată cu dezvoltarea burgheziei, o dată cu libertatea comerţului, cu piaţa mondială, cu uniformitatea producţiei industriale şi cu condiţiile de viaţă ce-i corespund.

Domnia proletariatului le va face să dispară şi mai mult încă. Acţiunea unită, cel puţin a ţărilor civilizate, este una din primele condiţii ale dezrobirii lui.

În măsura în care va fi desfiinţată exploatarea unui individ de către celălalt, va fi desfiinţată şi exploatarea unei naţiuni de către alta.

O dată cu dispariţia antagonismului dintre clase în sînul naţiunii, va dispare şi duşmănia dintre naţiuni...

* În ediţia engleză din 1888, în loc de: „care împinge mereu înainte" — „cea mai înaintată". — *Nota Red.*

** În ediţia engleză din 1888, în loc de: „să se ridice la rangul de clasă naţională" — „să se ridice la rangul de clasă conducătoare a naţiunii". — *Nota Red.*

Într-un cuvînt, comuniştii sprijină pretutindeni orice mişcare revoluţionară împotriva orînduirii sociale şi politice existente.

În toate aceste mişcări ei pun pe primul plan, ca problemă fundamentală a mişcării, problema proprietăţii, indiferent de forma mai mult sau mai puţin dezvoltată pe care aceasta ar avea-o.

În sfîrşit, comuniştii militează pretutindeni pentru unire şi înţelegere între partidele democrate din toate ţările.

Comuniştii detestă să-şi ascundă vederile şi intenţiile. Ei declară făţiş că ţelurile lor pot fi atinse numai prin doborîrea violentă a întregii orînduiri sociale de pînă acum. Să tremure clasele dominante în faţa unei Revoluţii Comuniste. Proletarii n-au de pierdut în această revoluţie decît lanţurile. Ei au o lume de cîştigat.

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

Lucrare scrisă în decembrie 1847-ianuarie 1848

Publicată în ediţie separată la Londra în februarie 1848

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 476, 478—479, 485—486, 500

K. MARX şi F. ENGELS

CU PRIVIRE LA PROBLEMA POLONEZĂ

CUVÎNTĂRI ROSTITE LA ADUNAREA SOLEMNĂ DIN BRUXELLES CONSACRATĂ CELEI DE-A DOUA ANIVERSĂRI A INSURECŢIEI CARE A AVUT LOC LA CRACOVIA ÎN 1846
22 FEBRUARIE 1848

DISCURSUL LUI MARX

Domnilor,

În istorie există analogii izbitoare. Iacobinul de la 1793 a devenit comunistul din zilele noastre. În 1793, atunci cînd Rusia, Austria şi Prusia au împărţit între ele Polonia, cele trei puteri au invocat constituţia din 1791, pe care o condamnaseră de comun acord din cauza pretinselor ei principii iacobine.

Şi ce proclamase această constituţie poloneză din 1791? Nimic altceva decît monarhia constituţională: trecerea funcţiilor legislative în mîinile reprezentanţilor poporului, libertatea presei, libertatea conştiinţei, judecarea proceselor în şedinţe publice, abolirea iobăgiei etc. Toate acestea se numeau pe atunci iacobinism pur! După cum vedeţi, domnilor, istoria a mers înainte. Iacobinismul de atunci a devenit astăzi tot ceea ce poate fi mai moderat în materie de liberalism.

Cele trei puteri au mers şi ele înainte odată cu istoria. În 1846, atunci cînd au încorporat Cracovia Austriei, răpindu-i Poloniei ultimele rămăşiţe ale independenţei ei naţionale, ele au botezat comunism tot ceea ce odinioară numiseră iacobinism.

Or, în ce constă comunismul revoluţiei cracoviene? Era ea comunistă pentru că a vrut să refacă naţionalitatea poloneză? Tot aşa s-ar putea spune că războiul pe care Europa coalizată l-a dus împotriva lui Napoleon pentru a salva naţionalităţile a fost un război comunist şi că congresul de la Viena l-au ţinut comunişti încoronaţi. Sau a fost poate revoluţia cracoviană comunistă pentru că a vrut să instituie un guvern democratic? Nimeni nu va atribui însă cetăţenilor milionari din Berna şi New York veleităţi comuniste.

Comunismul neagă necesitatea existenţei claselor; el vrea să desfiinţeze orice clasă, orice deosebire de clasă. Revoluţionarii de la Cracovia au vrut să desfiinţeze numai deosebirile politice dintre clase; au vrut să acorde drepturi egale diferitelor clase.

În sfîrşit, prin ce a fost revoluţia cracoviană comunistă?

Nu cumva a fost ea comunistă pentru că a încercat să sfărîme lanţurile feudalismului, să elibereze proprietatea tributară şi să o transforme în proprietate liberă, în proprietate modernă?

Dacă le-am spune proprietarilor francezi: „Ştiţi voi ce vor democraţii polonezi? Democraţii polonezi vor să introducă la ei forma de proprietate care există la voi". Atunci proprietarii francezi ar răspunde: „Bine fac". Dacă aţi încerca însă să spuneţi împreună cu d-l Guizot proprietarilor francezi: „Polonezii vor să desfiinţeze proprietatea pe care aţi instituit-o prin revoluţia din 1789, proprietate care mai există şi astăzi la voi". „Cum, ar exclama ei, dar în cazul acesta ei sînt revoluţionari, comunişti! Trebuie să-i zdrobim pe aceşti ticăloşi". Desfiinţarea corporaţiilor, a breslelor, introducerea liberei concurenţe, se numeşte acum în Suedia *comunism*. „Journal des Débats"[9] merge şi mai departe: desfiinţarea rentei care constituie un mijloc de corupţie pentru două sute de mii de alegători, înseamnă a desfiinţa o sursă de venituri, înseamnă a distruge proprietatea dobîndită, înseamnă a fi comunist. Fără îndoială că şi revoluţia cracoviană voia să desfiinţeze o proprietate. Dar care anume? Aceea care nu ar putea fi distrusă în restul Europei, după cum nu ar putea fi distrus nici Sonderbund-ul în Elveţia, deoarece ambele au încetat să mai existe.

Nimeni nu va nega că în Polonia problema politică este legată de problema socială. Niciodată una nu putea fi separată de cealaltă.

De altfel întrebaţi-i mai degrabă pe reacţionari! Oare în timpul restauraţiei ei combăteau numai liberalismul politic şi bagajul lui obligator de voltairianism?

Un scriitor reacţionar celebru a mărturisit deschis că cea mai înaltă metafizică a unui de Maistre sau a unui de Bonald se reduce, în ultimă instanţă, la o chestiune de bani, iar orice

chestiune de bani nu este ea oare în mod nemijlocit o chestiune socială? Oamenii restaurației nu ascundeau faptul că pentru a reinstaura politica cea bună trebuie reinstaurată proprietatea cea bună, proprietatea feudală, proprietatea morală. Toată lumea știe că devotamentul față de monarhie nu se poate lipsi de dijmă și de clacă.

Să ne întoarcem și mai mult înapoi. În 1789 chestiunea politică a drepturilor omului cuprindea și chestiunea socială a liberei concurențe.

Şi ce se petrece în Anglia? În toate chestiunile, de la Reform-bill pînă la abolirea legilor cerealelor, au luptat oare partidele politice pentru altceva decît pentru schimbări în relațiile de proprietate, pentru chestiuni de proprietate, pentru chestiuni sociale?

Chiar aici, în Belgia, lupta dintre liberalism și catolicism nu este oare lupta dintre capitalul industrial și marea proprietate funciară?

Iar chestiunile politice care se dezbat de 17 ani încoace, nu sînt ele în fond chestiuni sociale?

Aşadar, oricare ar fi punctul de vedere pe care vă plasați, fie el punctul de vedere liberal, radical, ba chiar cel aristocratic, nu puteți reproșa revoluției de la Cracovia faptul de a fi legat o chestiune socială de una politică.

Cei care se aflau în fruntea mișcării revoluționare din Cracovia erau ferm convinși că numai o Polonie democratică ar putea fi independentă și că o democrație poloneză nu era posibilă fără desființarea drepturilor feudale, fără mișcarea agrară care să transforme pe țăranii iobagi în proprietari liberi, în proprietari moderni. Puneți în locul autocratului rus pe aristocrații polonezi și nu veți face altceva decît să naturalizați despotismul. În felul acesta germanii, războindu-se cu dușmanul, au schimbat un Napoleon pe 36 de Metternichi.

Chiar dacă moșierul polonez nu ar mai simți apăsarea moșierului rus, țăranul polonez ar continua să simtă apăsarea moșierului, ce e drept a unui moșier liber, și nu a unui moșier înrobit. Această schimbare politică nu ar schimba cu nimic situația socială a țăranului polonez.

Identificînd cauza națională cu cauza democrației și a eliberării clasei oprimate, revoluția de la Cracovia a dat un exemplu glorios întregii Europe.

Şi deși această revoluție a fost pentru un timp înăbușită de mîinile pătate de sînge ale unor asasini plătiți, ea renaște acum glorioasă și triumfătoare în Elveția și Italia. Principiile ei sînt confirmate în Irlanda, țară în care partidul strîmt național a fost înmormîntat odată cu O'Connell, și în care noul partid național este înainte de toate un partid reformator și democratic [10].

Din nou Polonia a dat dovadă de inițiativă, de data aceasta nu Polonia feudală, ci Polonia democratică, și din acest moment eliberarea ei a devenit o chestiune de onoare pentru toți democrații din Europa.

DISCURSUL LUI ENGELS

Domnilor,

Insurecția a cărei aniversare o sărbătorim astăzi a eșuat. După cîteva zile de rezistență eroică, Cracovia a fost luată și spectrul însîngerat al Poloniei, care apăruse pentru o clipă în fața ochilor asasinilor ei, a coborît din nou în mormînt.

Revoluția de la Cracovia a fost o înfrîngere, o înfrîngere tragică. Să dăm ultimile onoruri eroilor căzuți, să plîngem eșecul lor, să ne îndreptăm simpatia către cele douăzeci de milioane de polonezi pentru care acest eșec înseamnă o robie și mai grea.

Dar, domnilor, oare aceasta este tot ce avem de făcut? Este oare suficient să vărsăm o lacrimă pe mormîntul unei țări nefericite și să jurăm că vom nutri pentru opresorii ei o ură implacabilă, dar, pînă în prezent nu prea eficace?

Nu, domnilor! Aniversarea de la Cracovia nu este numai o zi de doliu, pentru noi democrații ea este o zi de bucurie; căci însăși înfrîngerea cuprinde în ea o victorie, victorie ale cărei roade ne rămîn, în timp ce rezultatele înfrîngerii sînt trecătoare.

Această victorie este victoria tinerei Polonii democrate asupra bătrînei Polonii aristocrate.

Da, ultima luptă a Poloniei împotriva opresorilor ei străini a fost precedată de o luptă ascunsă, ocultă, dar decisivă, o luptă dusă în însuși sînul Poloniei, o luptă a polonezilor asupriți împotriva polonezilor asupritori, o luptă a democrației poloneze împotriva aristocrației poloneze.

Comparați anul 1830 cu anul 1846, comparați Varșovia cu Cracovia. În 1830 clasa dominantă din Polonia era tot atît de egoistă, de mărginită, și de lașă în adunarea legislativă, pe cît era de entuziastă, de vitează și plină de abnegație pe cîmpul de luptă.

Ce voia aristocrația poloneză în 1830? Să apere împotriva atacurilor împăratului drepturile dobîndite. Ea a limitat insurecția la acel mic ținut pe care congresul de la Viena a binevoit să-l numească regatul Poloniei; a temperat elanul celorlalte provincii poloneze; a lăsat intactă iobăgia abrutizantă a țăranilor și a menținut situația înjositoare în care se aflau evreii. Dacă în cursul insurecției aristocrația a trebuit să facă unele concesii poporului, ea nu le-a făcut decît atunci cînd a fost prea tîrziu, cînd insurecția a eșuat.

Să o spunem deschis: insurecția din 1830 n-a fost nici o revoluție națională (ea n-a cuprins decît un sfert din Polonia), nici o revoluție socială sau politică; ea n-a schimbat cu nimic situația internă a poporului; ea a fost o revoluție conservatoare.

Totuși a existat în sînul acestei revoluții conservatoare, ba chiar în sînul guvernului național un om care a atacat cu vehemență vederile strîmte ale clasei dominante. El a propus măsuri cu adevărat revoluționare și atît de îndrăznețe încît aristocrații din dietă au bătut în retragere. Chemînd la arme toată vechea Polonie și transformînd în felul acesta războiul pentru independența Poloniei într-un război european, emancipînd pe evrei și pe țărani și împroprietărindu-i pe aceștia din urmă, reconstruind Polonia pe baza democrației și a egalității, el voia să transforme lupta națională într-o luptă pentru libertate, să identifice interesele tuturor popoarelor cu cele ale poporului polonez. Mai este oare nevoie să numesc pe omul al cărui geniu a conceput acest plan atît de grandios și totuși atît de simplu? Acest om a fost Lelewel.

În 1830 aceste propuneri au fost mereu respinse de orbirea interesată a majorității aristocrației. Dar aceste idei maturizate și dezvoltate de experiența a 15 ani de servitute, aceste idei le-am văzut înscrise pe stindardul insurecției de la Cracovia. La Cracovia, evident nu mai existau oameni care să aibă mult de pierdut, nu mai existau aristocrați; orice inițiativă purta amprenta acestei temerități democratice, mai c-aș spune proletare, care nu are de pierdut decît mizeria lui

și are de cîștigat o patrie, o lume întreagă. Aici nu a existat nici o ezitare, nici o îndoială: cele trei puteri au fost atacate toate deodată, a fost proclamată libertatea țăranilor, reforma agrară, emanciparea evreilor, fără ca cineva să se fi sinchisit cîtuși de puțin că prin aceasta erau lezate interesele aristocrației.

Revoluția de la Cracovia n-a căutat nici să restabilească vechea Polonie, nici să păstreze vechile instituții poloneze lăsate intacte de guvernele străine: ea nu era nici reacționară, nici conservatoare.

Nu, ea era mult mai ostilă Poloniei înseși decît opresorilor străini, ostilă vechii Polonii barbare, feudale, aristocratice, bazate pe înrobirea majorității poporului. Departe de a avea intenția să restabilească această Polonie veche, ea voia s-o răstoarne din temelii și, cu ajutorul unei clase cu totul noi, cu ajutorul majorității poporului, să întemeieze pe ruinele ei o nouă Polonie modernă, civilizată, democratică, demnă de secolul al XIX-lea și care într-adevăr să reprezinte un post avansat al civilizației.

Deosebirea dintre 1830 și 1846, progresul imens realizat chiar în sînul nefericitei, însîngeratei, sfîșiatei Polonii; delimitarea completă de poporul polonez a aristocrației poloneze care s-a aruncat în brațele opresorilor patriei ei; trecerea irevocabilă a poporului polonez de partea democrației; în sfîrșit lupta dintre clase, această forță motrice a oricărui progres social, care a început în Polonia ca și aici, iată în ce constă victoria democrației dovedită de revoluția de la Cracovia, iată rezultatul care va mai da roade atunci cînd înfrîngerea insurgenților va fi fost răzbunată.

Da domnilor, prin insurecția de la Cracovia, cauza Poloniei, care înainte era o cauză națională, a devenit cauza tuturor popoarelor; dintr-un obiect al simpatiei, cum era înainte, ea a devenit o problemă care interesează pe toți democrații. Pînă în 1846 noi aveam o crimă de răzbunat, de acum încolo noi avem de susținut niște aliați, și o vom face.

În primul rînd Germania noastră este aceea care trebuie să se bucure de această explozie de entuziasm democratic în Polonia. Noi înșine sîntem pe punctul de a înfăptui o revoluție democratică; noi vom avea de luptat împotriva hoardelor barbare ale Austriei și ale Rusiei. Înainte de 1846 puteam să ne îndoim de atitudinea pe care ar lua-o Polonia

în cazul unei revoluții democratice în Germania. Revoluția de la Cracovia a spulberat orice îndoială. De acum înainte poporul german și poporul polonez sînt aliați inseparabili. Avem aceiași dușmani, aceiași opresori, căci simțim la fel ca și polonezii apăsarea guvernului rus. Prima condiție a eliberării atît a Germaniei cît și a Poloniei este schimbarea radicală a actualei situații politice a Germaniei, înfrîngerea Prusiei și a Austriei și împingerea Rusiei dincolo de Nistru și Dvina [11].

Așadar alianța dintre cele două națiuni nu este nicidecum un vis frumos, o iluzie încîntătoare, nu domnilor, ea este o necesitate inevitabilă care rezultă din interesele comune ale celor două națiuni și ea a devenit o necesitate în urma revoluției de la Cracovia. Poporul german, care pentru propria lui cauză nu a avut pînă acum decît vorbe, va trebui să treacă la acțiune în interesul fraților săi din Polonia; și așa cum noi, democrații germani aici de față, întindem mîna democraților polonezi, tot astfel întregul popor german va sărbători alianța sa cu poporul polonez chiar pe cîmpul primei bătălii cîștigate în comun asupra opresorilor noștri comuni.

Publicat în martie 1848 în culegerea: „Célébration, à Bruxelles, du deuxième anniversaire de la Révolution Polonaise du 22 Février 1846", Bruxelles, 1848

Se tipărește după textul apărut în: K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 528—534

K. MARX

SCRISOARE CĂTRE REDACTORUL ZIARULUI „L'ALBA" [12]

Stimate domn!

Începînd de la 1 iunie, sub redacția d-lui Karl Marx va apare în orașul Colonia un nou cotidian, purtînd denumirea de „Noua gazetă renană" („Neue Rheinische Zeitung") [13]. Acest ziar va lupta la noi, în nord, pentru aceleași principii democratice pe care „L'Alba" le reprezintă în Italia. De aceea nu poate exista nici un dubiu în ceea ce privește poziția pe care o vom adopta în problema litigioasă dintre Italia și Austria. Vom apăra cauza independenței Italiei, vom duce o luptă pe viață și pe moarte împotriva despotismului austriac în Italia, ca și în Germania și Polonia. Întindem o mînă frățească poporului italian și vrem să-i dovedim că poporul german respinge orice participare la asuprirea pe care o îndurați din partea acelorași oameni care și la noi au luptat întotdeauna împotriva libertății. Vom depune toate eforturile pentru a face posibilă alianța și buna înțelegere între cele două popoare mari și libere, pe care un mîrșav sistem de guvernare le-a deprins pînă acum să se considere inamice. De aceea vom cere ca Italia să fie eliberată fără întîrziere de sub apăsarea brutalei cizme austriece și ca poporului italian să i se dea posibilitatea de a-și exprima voința suverană în alegerea formei de guvernămînt care-i convine.

Pentru ca noi să putem urmări evenimentele din Italia și pentru ca dv. să vă puteți da seama de sinceritatea promisiunilor noastre, vă propunem să facem schimb de ziare: în felul acesta noi am putea să vă trimitem zilnic „Neue Rheinische Zeitung", iar dv. nouă — *„L'Alba"*. Sperăm că

veţi accepta această propunere şi vă rugăm să începeţi trimiterea ziarului dv. cît mai curînd posibil, pentru ca noi să-l putem folosi chiar în primele noastre numere.

Dacă aveţi posibilitatea să ne furnizaţi şi alte informaţii, vă rugăm să ni le trimiteţi şi vă asigurăm că tot ce poate sluji cauza democraţiei într-o ţară sau alta se va bucura de cea mai mare atenţie din partea noastră.

Cu salutări frăţeşti,

Redacţia „Noii gazete renane"
Redactor,
Karl Marx

Scris la sfîrşitul lunii mai 1848
Publicat în ziarul „L'Alba" nr. 258 din 29 iunie 1848

Se tipăreşte după textul apărut în ziar
Tradus din limba italiană

F. ENGELS

INSURECŢIA DE LA PRAGA

Colonia, 17 iunie. — Un nou măcel, de felul celui de la Poznan, se pregăteşte în *Boemia*. Soldăţimea austriacă a înecat în sîngele cehilor posibilitatea unei coexistenţe paşnice între Boemia şi Germania.

Prinţul Windischgrätz dispune să se aşeze pe Vişehrad şi Hradcin [14] tunuri îndreptate asupra oraşului Praga. Se concentrează trupe şi se pregăteşte o lovitură împotriva congresului slavilor [15] şi împotriva cehilor.

Poporul află despre aceste pregătiri. El se adună în faţa locuinţei prinţului şi cere arme. Acestea îi sînt refuzate. Agitaţia sporeşte; creşte mulţimea celor înarmaţi şi neînarmaţi. Se trage un foc de armă dintr-o cîrciumă situată în faţa palatului comandantului, şi prinţesa Windischgrätz, rănită mortal, se prăbuşeşte la pămînt. Se dă pe loc ordinul de atac, grenadirii înaintează, poporul este respins. Dar peste tot se ridică baricade care opresc armata. Se aduc tunuri şi baricadele sînt dărîmate cu mitralii. Sîngele curge şiroaie. Se dau lupte toată noaptea de 12 spre 13 şi în ziua de 13. În cele din urmă soldaţii reuşesc să cucerească străzile largi şi să împingă poporul înapoi spre cartierele mai strîmte ale oraşului, unde nu poate fi folosită artileria.

Acestea sînt ultimele noastre ştiri. La acestea se adaugă şi vestea că numeroşi membri ai congresului slavilor ar fi fost expulzaţi din oraş sub escortă puternică. Potrivit tuturor acestor ştiri, se pare că armata a învins cel puţin în parte.

Oricum s-ar termina însă insurecţia, un război distrugător al germanilor împotriva cehilor rămîne acum singura soluţie posibilă.

În revoluţia lor, germanii au de ispăşit păcatele întregului lor trecut. Ei au plătit pentru păcatele lor în Italia. La Poznan ei şi-au atras din nou blestemul întregii Polonii. Iar acum i-a venit rîndul şi Boemiei.

Francezii au ştiut să se facă apreciaţi şi să-şi cîştige simpatie chiar acolo unde veneau ca duşmani. Germanii nu sînt apreciaţi nicăieri şi nu-şi cîştigă nicăieri simpatia. Chiar şi acolo unde apar ca apostoli mărinimoşi ai libertăţii, ei sînt respinşi cu ironie amară.

Şi pe bună dreptate. O naţiune care în tot trecutul ei s-a lăsat folosită ca unealtă de oprimare a tuturor celorlalte naţiuni trebuie, în primul rînd, să dovedească că a devenit într-adevăr revoluţionară. Şi trebuie să dovedească acest lucru altfel decît prin cîteva jumătăţi de revoluţie, care n-au alt rezultat decît să perpetueze, sub alte forme, vechea nehotărîre, slăbiciune şi dezbinare; revoluţii după care un Radetzky rămîne la Milano, un Colomb şi un Steinäcker la Poznan, un Windischgrätz la Praga, un Hüser la Mainz, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Germania, devenită revoluţionară, trebuia să se lepede de tot trecutul ei, în special în ceea ce priveşte relaţiile cu popoarele vecine. Ea trebuia să proclame, o dată cu libertatea ei, libertatea popoarelor pe care le oprimase pînă atunci.

Şi ce *a făcut* Germania devenită revoluţionară? Ea a ratificat pe deplin prin soldăţimea germană vechea oprimare a Italiei, a Poloniei, iar acum şi a Boemiei. Kaunitz şi Metternich sînt pe de-a-ntregul disculpaţi.

Şi, după toate astea, mai au germanii pretenţia ca cehii să aibă încredere în ei?

Şi li se ia în nume de rău cehilor că nu vor să se alăture unei naţiuni care, eliberîndu-se pe sine, oprimă şi maltratează alte naţiuni?

Li se ia în nume de rău că nu vor să trimită deputaţi într-o adunare reprezentativă cum este jalnica noastră „Adunare naţională" de la Frankfurt [16], care, lipsită de vlagă, se înspăimîntă de propria ei suveranitate?

Li se ia în nume de rău că se dezic de impotentul guvern austriac, care, în derutarea şi starea de paralizie în care se află, pare a exista nu pentru a împiedica sau, cel puţin, a organiza dezmembrarea Austriei, ci pur şi simplu pentru a o constata? De un guvern care este el însuşi prea slab

pentru a elibera Praga de tunurile şi de soldaţii unui Windischgrätz?

Cei mai de plîns însă sînt înşişi viteji cehi. Fie că vor învinge, fie că vor fi bătuţi, pieirea lor este sigură. Prin oprimarea lor timp de 4 secole de către germani, oprimare care continuă şi acum în luptele de stradă de la Praga, ei sînt împinşi în braţele ruşilor. În marea luptă dintre Apusul şi Răsăritul Europei, care se va dezlănţui în foarte scurt timp — poate în cîteva săptămîni —, o funestă fatalitate face ca cehii să fie de partea ruşilor, de partea despotismului şi împotriva revoluţiei. Revoluţia va învinge, şi cehii vor fi primii care vor fi striviţi de ea.

Vina pentru această înfrîngere a cehilor o poartă tot germanii. Germanii sînt aceia care i-au trădat Rusiei.

Scris la 17 iunie 1848

Publicat în „Neue Rheinische Zeitung" nr. 18 din 18 iunie 1848

Se tipăreşte după textul apărut în: Marx-Engels, Revoluţia de la 1848, E.S.P.L.P. 1956, pag. 68-70

F. ENGELS

POLITICA EXTERNĂ GERMANĂ

Colonia, 2 iulie. — Arta şi opera tuturor guvernanţilor şi diplomaţilor lor de pînă acum a constat în a aţîţa popoarele unul împotriva altuia, în a folosi pe unul pentru asuprirea altuia şi a asigura astfel dăinuirea puterii absolute. Germania s-a distins în această privinţă. În ultimii 70 de ani, ca să nu mergem mai departe, ea a pus la dispoziţia britanicilor — în schimbul aurului englez — pe lăncierii ei pentru a lupta împotriva nord-americanilor, care-şi apărau independenţa lor; cînd a izbucnit prima revoluţie franceză, tot germanii au fost aceia care s-au lăsat aţîţaţi ca o haită turbată împotriva francezilor şi care, într-un manifest brutal al ducelui de Braunschweig, ameninţau să facă tot Parisul una cu pămîntul[17]; ei au fost aceia care au conspirat cu nobilii emigraţi împotriva ordinii noi din Franţa, primind pentru aceasta, cu titlu de subsidii, bani din partea Angliei. Cînd olandezii au avut singura idee raţională din ultimele două secole, şi anume ideea de a pune capăt guvernării nebuneşti a casei de Orania şi de a face din ţara lor o republică[18], tot germanii au fost aceia care au intervenit în calitate de călăi ai libertăţii. Elveţia ar putea şi ea să ne spună cîte ceva despre vecinii ei germani, iar Ungaria îşi va reveni numai cu timpul de pe urma pagubelor pricinuite de Austria, de curtea imperială germană. Ba pînă şi în Grecia au fost trimise trupe mercenare germane, ca să sprijine tronuleţul scumpului Otto[19], iar poliţiştii germani au ajuns pînă în Portugalia. Dar congresele de după 1815, expediţiile

Austriei la Neapole, Torino şi în Romagna, arestarea lui Ipsilanti, războiul de înrobire pe care Franţa, silită de Germania, l-a dus împotriva Spaniei[20], sprijinul acordat lui Don Miguel şi lui Don Carlos[21] de către Germania, reacţiunea din Anglia, înarmată cu trupe din Hanovra, Belgia dezmembrată şi termidorizată sub influenţă germană, iar în adîncul Rusiei tot germanii sînt sprijinitorii principali ai autocratului titular, ca şi ai micilor autocraţi, — toată Europa a fost inundată de dinastia Coburg!

Cu ajutorul soldăţimii germane a fost jefuită şi dezmembrată Polonia şi a fost atacată mişeleşte Cracovia. Cu ajutorul banilor şi sîngelui german au fost înrobite şi stoarse Lombardia şi Veneţia, şi tot Germania a înăbuşit, direct sau indirect, cu baioneta, cu spînzurătoarea, cu închisoarea şi cu galerele orice mişcare de eliberare din Italia. Lista păcatelor comise de ea e cu mult mai lungă, de aceea e mai bine s-o încheiem!

Vina pentru mîrşăviile comise cu ajutorul Germaniei în alte ţări nu cade numai asupra guvernelor, ci într-o mare măsură şi asupra poporului german însuşi. Fără orbirea lui, fără servilismul lui, fără abilitatea lui ca mercenar şi ca unealtă „comodă" şi călău în slujba stăpînilor „din graţia lui dumnezeu", numele de german ar fi mai puţin urît, mai puţin blestemat şi dispreţuit în străinătate, iar popoarele asuprite de Germania ar fi ajuns de mult la un stadiu normal de dezvoltare liberă. Acum, cînd germanii îşi scutură propriul lor jug, trebuie să se schimbe în întregime şi politica lor faţă de străinătate; altfel, înseamnă să ferecăm în lanţurile cu care ţinem încătuşate popoarele străine propria noastră libertate tînără, abia intuită. Germania se eliberează ea însăşi în aceeaşi măsură în care va elibera popoarele vecine.

Într-adevăr, începe să se facă, în sfîrşit, lumină. Minciuna şi denaturarea faptelor, practicate cu atîta zel împotriva Poloniei şi Italiei de către vechile organe guvernamentale, încercările de a întreţine faţă de ele o ură artificială, frazeologia îngîmfată care susţine că ar fi în joc onoarea germană, puterea germană, — puterea magică a acestor formule e nimicită. Numai acolo unde în dosul acestor arabescuri

patriotice se ascund interese materiale, numai la o parte a marii burghezii care face afaceri rentabile cu acest patriotism oficial, numai acolo mai are curs patriotismul oficial. Acest lucru îl știe și-l folosește partidul reacționar. Dar marea masă a clasei de mijloc germane și a clasei muncitoare vede sau simte în libertatea popoarelor vecine garanția propriei ei libertăți. Războiul Austriei împotriva independenței Italiei, războiul Prusiei împotriva restaurării Poloniei sînt ele oare populare sau, dimpotrivă, risipesc mai degrabă ultimele iluzii despre aceste cruciade „patriotice" ? Dar nu-i de ajuns numai această înțelegere și nici chiar acest sentiment. Dacă vrem ca sîngele și banii Germaniei să nu mai fie risipiți, împotriva propriilor ei interese, pentru asuprirea altor naționalități, trebuie să obținem un guvern cu adevărat popular, iar vechiul eșafodaj trebuie dărîmat pînă în temelii. Abia atunci politica sîngeroasă și lașă a vechiului sistem reînnoit va putea face loc politicii internaționale a democrației. Cum vreți să vă manifestați în mod democratic față de restul lumii, atîta timp cît în propria voastră țară democrația este legată de mîini și de picioare ? Or, trebuie să se facă atît dincoace cît și dincolo de Alpi tot posibilul pentru a pregăti, sub toate raporturile, sistemul democratic. *Italienii* nu lasă să le scape nici un prilej pentru a face declarații din care reies sentimentele lor prietenești față de Germania. Ne referim aici la manifestul guvernului provizoriu din Milano către poporul german[22], precum și la multiplele articole în acest spirit publicate de presa italiană. Avem în fața noastră o nouă mărturie a acestor sentimente, și anume o scrisoare particulară a consiliului de administrație al ziarului „*Alba*" care apare la Florența, către redacția „*Noii gazete renane*". Scrisoarea poartă data de 20 iunie și spune între altele:

„...Vă mulțumim din toată inima pentru sentimentele frumoase pe care le nutriți față de biata noastră Italie. Totodată vă asigurăm în mod sincer că toți italienii știu prea bine cine anume atentează la libertatea ei, cine luptă împotriva acestei libertăți, și că inamicul ei de moarte nu este puternicul și mărinimosul popor german, ci guvernul lui despotic, samavolnic și feroce; vă asigurăm, de asemenea, că fiecare italian adevărat dorește fierbinte să vină momentul cînd va putea da liber mîna cu fratele german care, după stabilirea drepturilor sale imprescriptibile, va ști să le apere, să le respecte și să facă să fie respectate de toți frații săi; avînd încredere în principiile a căror dezvoltare minuțioasă v-ați luat-o ca sarcină, rămînem cu profundă stimă

prietenii și frații voștri devotați.

(semnat) *L. Alinari*"

Ziarul „*Alba*" este unul din puținele ziare din Italia care apără cu fermitate principiile democratice.

Scris în 2 iulie 1848
Publicat în „Neue Rheinische Zeitung" nr. 33 din 3 iulie 1848

Se tipărește după textul apărut în: Marx-Engels, Revoluția de la 1848, E.S.P.L.P. 1956, pag. 72-74

F. ENGELS

DIN SERIA DE ARTICOLE: „DEZBATERILE DE LA FRANKFURT CU PRIVIRE LA POLONIA"

III

Colonia, 19 august. Am urmărit în toate detaliile sale raportul d-lui Stenzel, care a stat la baza dezbaterilor. Am arătat cum falsifică el atît istoria mai veche cît și istoria modernă a Poloniei și a germanilor din Polonia; cum denaturează întreaga problemă; cum istoricul Stenzel se face vinovat nu numai de o falsificare intenționată, ci și de o ignoranță grosolană.

Înainte de a ne ocupa de dezbaterile propriu-zise, trebuie să aruncăm încă o privire asupra problemei poloneze.

Problema Poznanului, privită izolat, e lipsită de orice sens și posibilitate de rezolvare. Ea nu este decît un fragment din problema poloneză și poate fi rezolvată numai în cadrul acestei probleme și o dată cu ea. Hotarul dintre Germania și Polonia va putea să fie stabilit abia atunci cînd Polonia va exista din nou.

Dar poate oare Polonia să existe și va exista ea din nou? În cursul dezbaterilor s-a contestat acest lucru.

Un istoric francez a spus: Il y a des peuples nécessaires — există *popoare necesare*. Dintre aceste popoare necesare face incontestabil parte, în secolul al XIX-lea, și poporul polonez.

Existența națională a Poloniei nu este însă pentru nimeni mai necesară decît tocmai pentru noi, germanii.

Pe ce se sprijină, în primul rînd, puterea reacțiunii în Europa începînd din 1815, ba în parte începînd chiar de la prima revoluție franceză? Pe *sfînta alianță* ruso-pruso-austriacă. Și ce sudează această sfîntă alianță? *Împărțirea Poloniei*, de pe urma căreia toți trei aliații au tras foloase.

Ruptura prin care cele trei puteri au sfîșiat Polonia este legătura care le încătușează una de cealaltă; jaful în comun le-a făcut solidare între ele.

Din momentul în care s-a comis primul jaf asupra Poloniei, Germania a devenit dependentă de Rusia. Rusia a ordonat Prusiei și Austriei să rămînă monarhii absolute, iar Prusia și Austria trebuiau să-i dea ascultare. Eforturile — de altfel destul de slabe și timide — făcute în special de burghezia prusiană pentru a-și cuceri dominația au eșuat pe de-a-ntregul față de imposibilitatea de a scăpa de Rusia, de sprijinul pe care Rusia îl oferea clasei feudale-absolutiste din Prusia.

La aceasta s-a mai adăugat faptul că, de la primele încercări de oprimare a polonezilor făcute de aliați, polonezii au luptat nu numai pe calea insurecției pentru independența lor, ci totodată și *în mod revoluționar* împotriva propriilor rînduieli sociale interne.

Împărțirea Poloniei a fost cu putință datorită alianței dintre marea aristocrație feudală poloneză și cele trei puteri care au participat la împărțire. Ea n-a constituit un progres, cum pretinde domnul ex-poet Jordan; ea a fost, pentru marea aristocrație, ultimul mijloc de a scăpa de revoluție, ea a fost pe de-a-ntregul reacționară.

Urmarea chiar a primei împărțiri a fost, firește, o alianță a celorlalte clase, adică a nobilimii, a orășenilor și — în parte — a țărănimii, atît împotriva asupritorilor Poloniei cît și împotriva marii aristocrații din propria lor țară. Cît de bine au înțeles polonezii, încă de pe atunci, că independența lor în afară e inseparabilă de doborîrea aristocrației și de reforma agrară în interiorul țării, ne-o arată constituția din 1791.

Marile țări agricole situate între Marea Baltică și Marea Neagră nu pot fi izbăvite de barbaria patriarhală-feudală decît cu ajutorul unei revoluții agrare care să-i transforme pe țăranii iobagi sau clăcași în proprietari de pămînt liberi, o revoluție cu totul asemănătoare celei care a avut loc în 1789 în satele franceze. Națiunea poloneză are meritul de a fi fost prima dintre toate popoarele agricole din vecinătate care a proclamat acest lucru. Prima încercare de reformă a fost constituția din 1791; în timpul răscoalei din 1830, revoluția agrară a fost preconizată de Lelewel ca singurul

mijloc pentru salvarea țării, însă a fost acceptată prea tîrziu de către seim; în timpul insurecțiilor din 1846 și 1848, revoluția agrară a fost proclamată deschis.

Din ziua înrobirii lor, polonezii au avut o atitudine revoluționară, încătușînd astfel și mai strîns de contrarevoluție pe asupritorii lor. Ei i-au silit pe aceștia să mențină rîndu-ielile patriarhale-feudale nu numai în Polonia, ci și în propriile lor țări. In special de la răscoala din Cracovia, în 1846, lupta pentru independența Poloniei a fost în același timp lupta *democrației agrare* — singura formă de democrație posibilă în răsăritul Europei — împotriva *absolutismului patriarhal-feudal*.

Atîta timp cît noi ajutăm la asuprirea Poloniei, atîta timp cît încătușăm o parte a Poloniei de Germania, rămînem noi înșine încătușați de Rusia și de politica rusă, nu putem dărîma din temelii absolutismul patriarhal-feudal nici în propria noastră țară. Restaurarea unei Polonii democrate este prima condiției a creării unei Germanii democrate.

Restaurarea Poloniei și reglementarea hotarelor ei cu Germania nu e numai necesară; dintre toate problemele politice care s-au ivit în Europa de răsărit de la revoluție încoace ea este aceea care poate fi mai ușor rezolvată. Luptele pentru independență pe care le duc popoarele de toate neamurile care trăiesc amestecate de-a valma la sud de Carpați sînt mult mai complicate; ele vor costa mult mai mult sînge, tulburări și război civil decît lupta pentru independență a polonezilor și stabilirea hotarului dintre Germania și Polonia.

Bineînțeles, nu e vorba de restaurarea unei Polonii fictive, ci de făurirea unui stat pe o bază viabilă. Polonia trebuie să aibă cel puțin suprafața pe care o avea în 1772; ea trebuie să fie stăpînă nu numai pe teritoriile udate de fluviile ei mari, ci și pe gurile lor, și trebuie să dețină cel puțin pe coasta Mării Baltice o porțiune mare din litoral.

Toate acestea ar fi putut să i le garanteze Germania fără a-și leza interesele și onoarea, dacă după revoluție ar fi avut curajul, în propriul ei interes, să ceară Rusiei, cu arma în mînă, retrocedarea Poloniei. Faptul că, datorită amestecului de populație în zona de frontieră, și în special pe coasta mării, amîndouă părțile, atît germanii cît și polonezii, ar fi trebuit să-și facă unele concesii reciproce, că ici-colo un polonez ar fi trebuit să devină german și un german polonez, — era ceva de la sine înțeles și n-ar fi creat nici o dificultate.

Dar după ciuntita revoluție germană, germanii n-au avut curajul să procedeze atît de energic. Să țină cuvîntări grandilocvente despre eliberarea Poloniei, să primească în gări pe polonezii în trecere și să-i asigure de cea mai fierbinte simpatie a poporului german (pe cine n-au asigurat ei pînă acum de această simpatie ?), asta mai mergea; dar să înceapă un război împotriva Rusiei, să pericliteze întregul echilibru european și, mai mult, să retrocedeze o bucățică din teritoriul răpit, — ei bine, a ne aștepta la așa ceva înseamnă a nu-i cunoaște pe germanii noștri!

Și ce ar fi însemnat războiul împotriva Rusiei ? Războiul împotriva Rusiei ar fi însemnat ruptura completă, oficială și efectivă cu întregul nostru trecut rușinos, ar fi însemnat eliberarea și unirea efectivă a Germaniei, instaurarea democrației pe ruinele feudalismului și ale efemerului vis de dominație al burgheziei. Războiul împotriva Rusiei ar fi fost singura cale posibilă de salvare a onoarei și a intereselor noastre față de vecinii noștri slavi, și în special față de polonezi.

Dar noi am fost și am rămas filistini. Am făcut cîteva zeci de revoluții mici și mari, de care ne-am speriat noi înșine încă înainte ca ele să fi fost terminate. După ce ne-am lăudat cît ne-a ținut gura, n-am dus absolut nimic pînă la capăt. Revoluția, în loc să ne lărgească orizontul, ni l-a îngustat. Toate problemele au fost privite prin prisma filistinismului celui mai șovăielnic, celui mai mărginit și celui mai meschin, și astfel adevăratele noastre interese au fost, firește, din nou compromise. Din punctul de vedere al acestui filistinism meschin, marea problemă a eliberării Poloniei s-a redus și ea la măærunta vorbărie despre reorganizarea unei părți a provinciei Poznan, iar entuziasmul nostru pentru polonezi s-a transformat în șrapnele și mitralii [23].

Singura soluție posibilă, singura soluție care ar fi putut salvgarda onoarea și interesele Germaniei, ar fi fost, repetăm, războiul împotriva Rusiei. Dar a lipsit îndrăzneala de a-l porni, și inevitabilul s-a produs: soldățimea reacțiunii, înfrîntă la Berlin, a ridicat iar capul la Poznan; sub pretextul de a salva onoarea Germaniei și națiunea germană, ea a arborat steagul contrarevoluției și a strivit pe aliatul

nostru, Polonia revoluționară, iar Germania, trasă pe sfoară, a aclamat un moment pe inamicii săi victorioși. Noua împărțire a Poloniei a fost săvîrșită, nu-i mai lipsea decît sancționarea ei de către Adunarea națională germană.

Pentru Adunarea de la Frankfurt mai exista o cale de a îndrepta lucrurile: aceea de a exclude întreaga provincie Poznan din Bundul german și de a declara deschisă problema hotarelor pînă ce se va putea trata această problemă de la egal la egal cu o Polonie restaurată.

Dar ar însemna să le pretindem prea mult profesorilor, avocaților și pastorilor noștri din Adunarea națională de la Frankfurt! Tentația era prea mare: ei, cetățenii pașnici care nu trăseseră niciodată cu pușca, puteau să cucerească pentru Germania, prin simplă ridicare în picioare sau ședere pe scaun, un teritoriu de 500 de mile pătrate, să anexeze 800.000 de frați din Netz, germani din Polonia, evrei și polonezi, chiar dacă prețul acestei anexări erau onoarea și interesele reale, permanente ale Germaniei. Ce ispită! Ei n-au rezistat acestei ispite și au ratificat împărțirea Poloniei...

Articol scris la 19 august 1848

Publicat în „Neue Rheinische Zeitung" nr. 81 din 20 august 1848

Se tipărește după textul apărut în: Marx-Engels, Revoluția de la 1848, E.S.P.L.P. 1956, pag. 96-100

K. MARX

MANIFESTUL CONSTITUTIV AL ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCITORILOR

ÎNFIINȚATĂ LA 28 SEPTEMBRIE 1864 ÎN ADUNAREA PUBLICĂ ȚINUTĂ LA ST. MARTIN'S HALL, LONG ACRE, LONDRA

Muncitori!

Este un fapt că mizeria maselor muncitoare nu a scăzut în decursul perioadei 1848—1864, și totuși această perioadă, cu progresul industriei și al comerțului ei, este fără precedent în analele istoriei. În 1850 unul dintre organele cele mai bine informate ale burgheziei britanice a prezis: dacă importul și exportul Angliei ar crește cu 50%, pauperismul englez ar coborî la zero. Ei bine! La 7 aprilie 1864 lordul trezorier, Gladstone, și-a entuziasmat auditoriul în parlament prin declarația că totalul importului și exportului Marii Britanii s-a ridicat în 1863

„la nu mai puțin de 443.955.000 l. st.! O sumă uimitoare, aproximativ de trei ori cifra întregului comerț britanic din perioada relativ recentă a anului 1843!".

Cu toate acestea, el a stăruit asupra „sărăciei".

„Gîndiți-vă — exclamă el — la cei care se zbat la marginea mizeriei!", la „salariile care... n-au crescut", la „viața omului care... în nouă cazuri din zece, nu e decît o luptă pentru existență!".

El n-a vorbit despre poporul irlandez, care a fost tot mai mult înlăturat în nord de mașini și în sud de pășuni pentru oi, cu toate că în această țară nenorocită pînă și numărul oilor scade, ce-i drept nu tot atît de repede ca al oamenilor. El nu a repetat cele date în vileag tocmai atunci, într-un subit acces de groază, de reprezentanții protipendadei. Într-adevăr, atunci cînd panica provocată de „sugrumători"[24]

atinsese un punct culminant, Camera lorzilor a numit o comisie de anchetă cu privire la deportări şi la munca silnică. Raportul ei se află în voluminoasa Carte albastră din 1863 şi dovedeşte prin cifre şi fapte că în Anglia şi în Scoţia cei mai înrăiţi criminali, condamnaţii la galere, trudeau mult mai puţin şi erau mult mai bine hrăniţi decît muncitorii agricoli din Anglia şi din Scoţia. Dar aceasta nu a fost totul. Cînd războiul civil din America a aruncat pe drumuri pe muncitorii industriali din Lancashire şi Cheshire, aceeaşi Cameră a lorzilor a trimis în acele regiuni manufacturiere un medic însărcinat să cerceteze ce cantitate minimă de carbon şi azot, administrată sub forma cea mai ieftină şi mai simplă, e suficientă în medie pentru „a preveni bolile cauzate de inaniţie" („to avert starvation diseases"). Dr. Smith, medicul delegat cu această anchetă, a găsit că o raţie săptămînală de 28.000 de grane de carbon şi 1.330 de grane de azot va menţine pe un adult de greutate medie exact la un nivel sub care încep aceste boli şi că acestei raţii îi corespunde aproximativ puţina hrană la care sub presiunea mizeriei extreme au fost reduşi muncitorii din industria bumbacului *. Dar ascultaţi mai departe! Acelaşi doctor savant a fost mai tîrziu din nou însărcinat de către un funcţionar de la serviciul sanitar al Consiliului secret (Privy Council) să facă o anchetă în legătură cu hrana păturii mai sărace a clasei muncitoare. Rezultatele anchetei sale sînt cuprinse în „Al şaselea raport asupra stării sănătăţii publice", publicat din ordinul parlamentului în cursul acestui an. Ce a descoperit doctorul? Că ţesătorii de mătase, cusătoresele, lucrătorii de mănuşi, lucrătorii de ciorapi şi alţi muncitori nu primeau an de an în medie nici măcar raţia de mizerie a muncitorilor fără lucru din industria bumbacului, nici măcar cantitatea de carbon şi azot „strict necesară pentru a preveni bolile cauzate de inaniţie".

„În afară de aceasta — cităm din raportul oficial — în ceea ce priveşte familiile din rîndurile populaţiei agricole care au fost cerce-

* Nici nu e nevoie să amintim cititorului că, în afară de elementele apei şi anumite substanţe anorganice, carbonul şi azotul constituie elementele de bază ale hranei omeneşti. Fireşte că, pentru a nutri organismul, aceste elemente chimice trebuie date sub formă de substanţe animale sau vegetale. Cartofii, de pildă, conţin mai ales carbon, pe cînd pîinea de grîu conţine substanţe carbonate şi azotoase într-o proporţie adecvată. *(Nota lui Marx)*.

tate, reiese că peste 1/5 din acestea capătă mai puţin decît minimul de substanţe carbonate socotit necesar, că peste 1/3 capătă mai puţin decît minimul de substanţe azotoase socotit necesar şi că hrana medie locală în cele trei comitate (Berkshire, Oxfordshire şi Somersetshire) comportă o cantitate insuficientă de alimente care conţin substanţe azotoase. Trebuie ţinut seama — adaugă raportul oficial — că insuficienţa hranei este suportată numai cu foarte mare greutate şi că de regulă o mare sărăcie în regimul alimentar este precedată de lipsuri de tot felul... Chiar şi curăţenia devine costisitoare şi anevoioasă în aceste condiţii, şi dacă totuşi, dintr-un sentiment de demnitate, se mai fac încercări de a o menţine, fiecare încercare de acest fel măreşte şi mai mult chinurile foamei". „Acestea sînt reflexii dureroase, mai cu seamă cînd te gîndeşti că sărăcia despre care este vorba aici nu este binemeritata sărăcie a trîndavului; că în toate cazurile e sărăcia populaţiei muncitoare. Ba mai mult, munca, pentru care se capătă o raţie nenorocită de hrană, este de fapt prelungită adesea peste orice măsură".

Raportul dezvăluie faptul ciudat şi desigur neaşteptat că „dintre cele patru părţi componente ale Regatului unit" — Anglia, Ţara Galilor, Scoţia şi Irlanda — „populaţia agricolă din Anglia", care e cea mai bogată parte a regatului, „e cea mai prost hrănită"; însă că şi cei mai nenorociţi muncitori agricoli din Berkshire, Oxfordshire şi Somersetshire sînt mai bine hrăniţi decît mari mase de meseriaşi pricepuţi din Londra.

Acestea sînt statistici oficiale, publicate din ordinul parlamentului în 1864, în timpul secolului de aur al comerţului liber, într-o vreme cînd lordul trezorier lămureşte Camera comunelor că

„situaţia medie a muncitorului britanic s-a îmbunătăţit, precum se ştie, într-o măsură extraordinară şi fără seamăn în istoria tuturor ţărilor şi a tuturor epocilor".

Aceste felicitări oficiale sînt însă în disonanţă cu observaţia seacă a raportului oficial asupra sănătăţii publice:

„Sănătatea publică a unei ţări înseamnă sănătatea maselor sale, şi cum pot fi masele sănătoase dacă ele nu au, pînă în păturile cele mai de jos, o situaţie cel puţin suportabilă?".

Orbit de statistica propăşirii bogăţiei naţionale ce-i joacă înaintea ochilor, lordul trezorier exclamă pierdut în extaz:

„Din 1842 pînă în 1852 venitul impozabil al ţării a crescut cu 6%... în cei opt ani din 1853 pînă în 1861 el a crescut, luînd ca bază

anul 1853, cu 20%. Faptul e atît de uluitor, încît e aproape de necrezut!... ...Această creştere ameţitoare a avuţiei şi a puterii — adaugă domnul Gladstone — se limitează pe de-a-ntregul la clasele posedante".

Dacă vreţi să ştiţi în ce condiţii de distrugere a sănătăţii, de decădere morală şi de degenerare spirituală a fost produsă şi este produsă de către clasele muncitoare această „creştere ameţitoare a avuţiei şi a puterii care se limitează pe de-a-ntregul la clasele posedante", examinaţi descrierea atelierelor tipografilor, croitorilor şi croitoreselor în ultimul raport asupra sănătăţii publice. Cercetaţi „Raportul comisiei din 1863 cu privire la munca copiilor", unde, printre altele, veţi citi că

„tagma olarilor, bărbaţi şi femei, reprezintă o populaţie degenerată din punct de vedere fizic şi intelectual"; că „copiii şubrezi devin la rîndul lor părinţi şubrezi", că „degenerarea progresivă a rasei este inevitabilă", dar că „degenerarea populaţiei din districtele olarilor este încetinită datorită afluenţei permanente din districtele rurale învecinate şi datorită căsătoriilor cu persoane din grupurile mai sănătoase ale populaţiei!".

Aruncaţi o privire pe Cartea albastră redactată de domnul Tremenheere asupra plîngerilor calfelor de brutari! Cine nu se înfioară în faţa paradoxului înregistrat în raportul inspectorilor de fabrică şi care este ilustrat de tabelele oficiului general de statistică, paradoxul că, în perioada excluderii lor temporare din fabrica de bumbac din cauza lipsei de bumbac, perioadă în care raţia lor de hrană abia dacă reuşeşte să-i ferească de bolile provocate de inaniţie, sănătatea muncitorilor din Lancashire se îmbunătăţeşte şi mortalitatea copiilor celor din fabrică scade pentru că mamele lor îşi pot, în sfîrşit, îngădui să-i alăpteze în loc să le dea o mixtură de opiu.

Să vedem reversul medaliei! Tabelurile de impozite pe venit şi pe proprietate prezentate Camerei comunelor la 20 iulie 1864 arată că numărul persoanelor cu venituri anuale de 50.000 de lire sterline şi peste 50.000 de lire sterline s-a înmulţit de la 5 aprilie 1862 pînă la 5 aprilie 1863 cu treisprezece, prin faptul că a crescut în acest an de la 67 la 80. Aceleaşi tabeluri dezvăluie faptul că aproximativ 3.000 de persoane împart între ele un venit anual de aproximativ 25.000.000 de lire sterline, mai mult decît venitul total atri-

buit anual întregii mase de muncitori agricoli din Anglia şi Ţara Galilor. Priviţi recensămîntul din 1861 şi veţi găsi că numărul proprietarilor funciari din Anglia şi Ţara Galilor a scăzut de la 16.934 în 1851 la 15.066 în 1861, astfel încît concentrarea proprietăţii funciare a crescut în 10 ani cu 11%. Dacă concentrarea pămînturilor în puţine mîini ar progresa în acelaşi ritm, problema agrară (the land question) s-ar simplifica în mod foarte ciudat, ca pe vremea imperiului roman, cînd Nero a rînjit descoperind că jumătate din provincia Africii era proprietatea a şase gentlemeni.

Ne-am oprit atît de mult asupra acestor „fapte, într-atît de uluitoare încît sînt aproape de necrezut" — din pricină că Anglia conduce Europa comercială şi industrială şi o reprezintă efectiv pe piaţa mondială. Acum cîteva luni unul din fiii exilaţi ai lui Ludovic Filip a felicitat în mod public pe muncitorul agricol englez pentru situaţia sa privilegiată faţă de aceea mai puţin înfloritoare a tovarăşilor lui de dincolo de canal. Într-adevăr, cu un alt colorit local şi pe o scară mai redusă, faptele din Anglia se repetă în toate ţările industriale şi înaintate de pe continent. În toate aceste ţări a avut loc, începînd din 1848, o nemaiauzită dezvoltare a industriei, o inimaginabilă creştere a importului şi a exportului. În toate aceste ţări a avut loc „o creştere" cu adevărat „ameţitoare a avuţiei şi puterii", „limitată pe de-a-ntregul la clasele posedante". În toate aceste ţări, ca şi în Anglia, salariul real, adică mijloacele de trai care se pot procura cu salariul nominal, s-a urcat pentru o minoritate a clasei muncitoare, în timp ce, în cele mai multe cazuri, creşterea salariului nominal a însemnat tot atît de puţin o adevărată creştere a bunăstării pe cît înseamnă, de pildă, o îmbunătăţire a situaţiei unui pensionar al azilului de săraci sau al orfelinatului din Londra faptul că mijloacele strict necesare traiului său au costat administraţia în 1861 9 lire, 15 şilingi şi 8 pence, în loc de 7 lire, 7 şilingi şi 4 pence în 1851. Pretutindeni masele clasei muncitoare au decăzut tot mai mult, cel puţin în aceeaşi măsură în care balanţa socială sălta clasele de deasupra lor. Şi astfel în toate ţările Europei este acum un adevăr, evident pentru orice minte lipsită de prejudecăţi şi contestat numai de nişte interesaţi predicatori deştepţi ai unui paradis al proştilor, că nici perfecţionarea maşinilor, nici descoperirile din domeniul chimiei, nici aplicarea ştiinţei în producţie, nici îmbunătăţirea

mijloacelor de comunicație, nici noi colonii, nici emigrări, nici deschiderea de noi piețe, nici comerțul liber și nici toate acestea luate la un loc nu pot înlătura mizeria maselor muncitoare, ci că, dimpotrivă, pe falsele temelii de astăzi orice nouă dezvoltare a forțelor productive ale muncii trebuie să ducă inevitabil la adîncirea contrastelor sociale și la ascuțirea antagonismului social. În timpul acestei „epoci amețitoare" de progres economic, moartea prin inaniție s-a ridicat aproape la rangul unei instituții în capitala imperiului britanic. În analele pieței mondiale această epocă este caracterizată prin revenirea mai rapidă, prin lărgirea sferei și prin efectul mai funest al plăgii sociale denumite criză economică și industrială.

După eșecul revoluțiilor din 1848 toate organizațiile de partid și ziarele de partid ale clasei muncitoare au fost suprimate pe continent de pumnul de fier al forței, cei mai înaintați fii ai muncitorimii, cuprinși de desperare, au fugit în republica de peste Atlantic și efemerele visuri de emancipare se spulberă în fața unei epoci de industrializare febrilă, marasm moral și reacțiune politică. Înfrîngerile claselor muncitoare de pe continent, la care a contribuit nu în mică măsură, atunci ca și acum, amestecul diplomatic al guvernului englez în frățeasca alianță cu guvernul din Petersburg, și-au extins curînd efectul contaminant și de cealaltă parte a Canalului. În timp ce eșecul mișcării muncitorești de pe continent a demobilizat clasa muncitoare britanică și i-a frînt credința în propria ei cauză, ea a restabilit încrederea în sine, oarecum zdruncinată, a proprietarilor funciari și a capitaliștilor. Concesii deja anunțate în mod public au fost retrase cu o nerușinare intenționată. Descoperirea de noi terenuri aurifere a dus curînd după aceea la o emigrare de proporții uriașe, care a lăsat un gol de neîmplinit în rîndurile proletariatului britanic. Alți membri ai săi, care înainte fuseseră dintre cei mai activi, ademeniți de momeala unui serviciu mai bun și a unei salarizări momentane mai mari, „au profitat de împrejurările existente". Toate încercările de a menține sau de a reorganiza mișcarea cartistă au dat pe de-a-ntregul greș ; toate organele de presă ale clasei muncitoare au dispărut unul după altul, din pricina indiferenței maselor, și într-adevăr niciodată înainte clasa muncitoare engleză nu părea că se împacă atît de bine cu o stare de nulitate politică. Dacă deci nu existase între clasa muncitoare britanică și cea de pe continent nici

o comunitate de acțiune, exista acum, în orice caz, o comunitate a înfrîngerii.

Și totuși perioada dintre 1848 și 1864 nu a fost lipsită de aspecte luminoase. Vom aminti aici numai două evenimente însemnate.

După o luptă de treizeci de ani, dusă cu o tenacitate admirabilă, clasa muncitoare engleză, folosind discordia momentană dintre capitaliști și proprietarii funciari, a reușit să impună legea zilei de muncă de zece ore. Marile avantaje fizice, morale și spirituale care au rezultat de aci pentru muncitorii industriali și pe care le găsim consemnate semestrial în rapoartele inspectorilor de fabrică sînt acum unanim recunoscute. Majoritatea guvernelor de pe continent au adoptat legea engleză pentru reglementarea muncii în fabrici, într-o formă mai mult sau mai puțin modificată, și chiar în Anglia este lărgită an de an sfera ei de acțiune de către parlament. Dar, abstracție făcînd de importanța ei practică, succesul acestei legi muncitorești are o altă mare însemnătate. Burghezia prorocise și demonstrase și răsdemonstrase prin organele cele mai notorii ale științei ei, prin dr. Ure, profesorul Senior și alți înțelepți de aceeași teapă, că orice limitare prin lege a timpului de muncă ar face să sune industriei engleze ceasul din urmă, industrie care, asemenea unui vampir, trebuie să sugă sînge omenesc, în special sînge de copii. În timpurile vechi uciderea copiilor era un rit misterios al religiei lui Moloh, dar se practica numai în anumite ocazii foarte solemne, poate o dată pe an, și în plus Moloh nu avea o predilecție deosebită pentru copiii celor săraci. Lupta în jurul limitării prin lege a timpului de muncă a fost dusă cu atît mai mare violență, cu cît, abstracție făcînd de lăcomia intrată în panică, era vorba de fapt de marea dispută între dominația oarbă a legilor cererii și ofertei, în care constă economia politică a burgheziei, și controlul producției sociale de către cunoașterea și prevederea socială, în care constă economia politică a clasei muncitoare. De aceea legea privitoare la ziua de muncă de zece ore n-a fost numai o mare cucerire practică, ea a fost victoria unui principiu. Pentru prima dată economia politică a burgheziei a fost înfrîntă în văzul tuturor de către economia politică a clasei muncitoare.

Dar o victorie și mai mare a economiei politice a muncii asupra economiei politice a capitalului urma să aibă loc.

Vorbim de mişcarea cooperatistă, îndeosebi de fabricile cooperative, această operă a cîtorva „mîini" („hands"*) îndrăzneţe. Valoarea acestor mari experienţe sociale este de nepreţuit. Ele au dovedit, prin fapte şi nu prin argumente, că producţia pe scară largă şi conform progresului ştiinţei moderne poate avea loc fără existenţa unei clase de patroni (masters) care foloseşte o clasă de „mîini", că pentru a da roade nu este necesar ca mijloacele de muncă să fie monopolizate ca un mijloc de dominaţie asupra muncitorului şi de exploatare a lui, că munca salariată, întocmai ca munca sclavului, ca munca iobagului, nu este decît o formă socială trecătoare şi inferioară, menită să dispară în faţa muncii asociate, care îndeplineşte opera sa cu bunăvoie, cu însufleţire şi bucurie. În Anglia sămînţa sistemului cooperatist a fost împrăştiată de Robert Owen; experienţele încercate de muncitori pe continent au fost de fapt concluzia practică imediată a teoriilor care, chiar dacă nu au fost inventate în 1848, au fost totuşi atunci proclamate sus şi tare.

În acelaşi timp experienţa perioadei dintre 1848 şi 1864 a dovedit în mod neîndoielnic că, oricît de excelentă ar fi în principiu şi oricît de folositoare în practică, munca cooperatistă, dacă e limitată la cercul îngust al încercărilor sporadice ale unor muncitori izolaţi, nu va fi în stare să oprească creşterea în progresie geometrică a monopolului, să elibereze masele şi nici măcar să uşureze simţitor povara mizeriei lor. Tocmai acesta este, poate, motivul pentru care lorzi autentici, flecari burghezo-filantropici şi cîţiva economişti searbăzi cochetează acum cu acelaşi sistem cooperatist pe care mai înainte încercaseră să-l înăbuşe în germene, pe care-l zeflemisiseră ca utopie a visătorului şi-l înfieraseră ca erezie a socialismului. Pentru a elibera masele muncitoare sistemul cooperatist are nevoie de o dezvoltare pe scară naţională şi de promovare prin mijloace naţionale. Dar magnaţii pămîntului şi magnaţii capitalului vor folosi întotdeauna privilegiile lor politice pentru apărarea şi eternizarea monopolurilor lor economice. Ei nu numai că nu vor sprijini cauza eliberării muncii, ci, dimpotrivă, vor continua să-i pună în cale tot felul de piedici. Lordul Palmerstone a exprimat tocmai gîndul lor

* *Hands* — mîini; se întrebuinţează şi în sensul de muncitori. — *Nota Red.*

cînd, în ultima sesiune a parlamentului, a strigat sarcastic apărătorilor drepturilor fermierilor irlandezi: „Camera comunelor este o cameră de proprietari de pămînt".

De aceea cucerirea puterii politice a devenit prima datorie a clasei muncitoare. Ea pare a fi înţeles acest lucru, căci în Anglia, Franţa, Germania şi Italia apar semnele unei redeşteptări simultane şi au loc încercări simultane în vederea reorganizării partidului muncitoresc.

Ea posedă un element al succesului, numărul. Dar numerele nu trag în cumpănă decît dacă sînt unite într-o combinaţie şi sînt călăuzite de cunoaştere. Experienţa trecută arată că desconsiderarea alianţei frăţeşti care ar trebui să-i unească între ei pe muncitorii din diferite ţări şi să-i înflăcăreze să fie strîns uniţi în toate luptele lor pentru eliberare este întotdeauna pedepsită prin zădărnicirea comună a încercărilor lor necoordonate. Recunoaşterea acestui fapt a îndemnat pe muncitorii din diferite ţări, adunaţi la 28 septembrie 1864 în întrunirea publică de la St. Martin's Hall, Londra, să întemeieze Asociaţia Internaţională.

O altă convingere însufleţea acea întrunire.

Dacă eliberarea clasei muncitoare reclamă unirea şi colaborarea frăţească a muncitorilor, cum va putea fi atinsă această înaltă ţintă cu o politică externă care urmăreşte scopuri criminale, care exploatează prejudecăţile naţionale, care varsă sîngele şi risipeşte averea poporului în războaie de jaf? Nu înţelepciunea claselor dominante, ci rezistenţa eroică a clasei muncitoare din Anglia împotriva nebuniei lor criminale a ferit apusul Europei de o cruciadă transatlantică întru eternizarea şi răspîndirea sclaviei [25]. Aprobarea neruşinată, simpatia făţarnică sau nepăsarea idioată cu care clasele de sus din Europa au privit asasinarea eroicei Polonii şi cucerirea fortăreţei muntoase a Caucazului de către Rusia; monstruoasele abuzuri, care nu întîmpină nici o împotrivire, ale acestei puteri barbare al cărei cap este la Petersburg şi a cărei mînă e în fiecare cabinet din Europa, au învăţat clasele muncitoare că este de datoria lor să pătrundă secretele politicii internaţionale, să supravegheze actele diplomatice ale guvernelor lor, să acţioneze împotriva lor, dacă e nevoie; iar în cazul cînd nu e în stare să le preîntîmpine, să se unească într-o acţiune simultană de demascare şi să facă astfel încît legile simple ale

moralei și dreptului, care trebuie să reglementeze relațiile dintre persoanele particulare, să devină legi supreme în relațiile dintre națiuni.

Lupta pentru o astfel de politică externă face parte din lupta generală pentru eliberarea clasei muncitoare.

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Scris între 21 și 27 octombrie 1864

Publicat sub formă de broșură în limba engleză, la Londra, în noiembrie 1864, în limba franceză la Bruxelles, în 1866, în limba germană în ziarul „Social-Demokrat" nr. 2 și 3 din 21 și 30 decembrie 1864, precum și în alte organe de presă

Se tipărește după textul apărut în: K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 387-396

K. MARX

STATUTUL GENERAL AL ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCITORILOR[26]

Avînd în vedere :

că eliberarea clasei muncitoare trebuie să fie opera clasei muncitoare însăși ; că lupta pentru eliberarea clasei muncitoare nu este o luptă pentru privilegii de clasă și monopoluri, ci pentru drepturi și datorii egale și pentru desființarea oricărei dominații de clasă ;

că aservirea economică a muncitorului de către cel care își însușește mijloacele de producție, adică izvoarele vieții, stă la baza sclaviei, sub toate formele ei, la baza mizeriei sociale, degradării intelectuale și dependenței politice ;

că eliberarea economică a clasei muncitoare este deci țelul măreț căruia trebuie să-i fie subordonată, ca mijloc, orice mișcare cu caracter politic ;

că toate încercările îndreptate spre atingerea acestui țel au dat greș pînă acum din pricina lipsei de unire între feluritele ramuri de muncă din fiecare țară și din pricina lipsei unei uniuni frățești între clasele muncitoare din diferite țări ;

că eliberarea clasei muncitoare nu este o problemă locală, nici una națională, ci o problemă socială, care cuprinde toate țările în care există societatea modernă și a cărei rezolvare depinde de colaborarea practică și teoretică a țărilor celor mai înaintate ;

că mișcarea clasei muncitoare în cele mai industriale țări ale Europei, mișcare ce renaște actualmente, trezind noi speranțe, constituie totodată un avertisment solemn împotriva recăderii în vechile greșeli și reclamă unirea imediată a mișcărilor încă fărîmițate ; —

Pentru aceste considerente a fost întemeiată Asociaţia Internaţională a Muncitorilor.

Ea declară

că toate asociaţiile, precum şi persoanele care aderă la ea, recunosc adevărul, dreptatea şi moralitatea ca regulă de conduită între ele şi faţă de toţi oamenii, fără deosebire de culoare, credinţă sau naţionalitate ;

Nici datorii fără drepturi, nici drepturi fără datorii.

Şi în acest spirit a fost redactat statutul care urmează :

1. Asociaţia de faţă se întemeiază pentru a servi drept centru de legătură şi de colaborare sistematică asociaţiilor muncitoreşti existente în diferite ţări, care urmăresc acelaşi scop, şi anume : apărarea, dezvoltarea şi deplina eliberare a clasei muncitoare.

2. Numele asociaţiei este „Asociaţia Internaţională a Muncitorilor".

3. Congresul general al muncitorilor, alcătuit din delegaţi ai secţiunilor Asociaţiei, se întruneşte în fiecare an. Congresul proclamă năzuinţele comune ale clasei muncitoare, ia măsurile necesare în vederea unei activităţi rodnice a Asociaţiei Internaţionale şi desemnează Consiliul General al Asociaţiei.

4. Fiecare congres stabileşte data şi locul unde se va ţine congresul următor. Delegaţii se adună la data şi locul stabilit, fără a mai fi nevoie pentru aceasta de o invitaţie specială. Consiliul General poate, la caz de nevoie, să schimbe locul adunării, dar nu poate să amîne data adunării. Congresul stabileşte în fiecare an sediul Consiliului General şi desemnează pe membrii acestuia. Consiliul General astfel desemnat este autorizat să coopteze noi membri.

La adunările sale anuale, congresul primeşte un raport public asupra activităţii din cursul anului a Consiliului General. Acesta din urmă poate convoca în cazuri urgente congresul înainte de termenul anual reglementar.

5. Consiliul General se compune din muncitori, aparţinînd diferitelor ţări reprezentate în Asociaţia Internaţională. El desemnează dintre membrii săi persoanele care să ocupe posturile necesare pentru conducerea treburilor, cum sînt postul de casier, de secretar general, posturile de secretar-corespondenţi pentru diferitele ţări etc.

6. Consiliul General acţionează ca un birou internaţional al diferitelor grupuri naţionale şi locale ale Asociaţiei, astfel ca muncitorii unei ţări să fie în permanenţă informaţi despre mişcările clasei lor în toate celelalte ţări ; ca să se facă concomitent şi sub conducere comună o analiză a situaţiei sociale a diferitelor ţări ale Europei ; ca problemele de interes general ridicate de o organizaţie să fie discutate de toate celelalte organizaţii şi ca, în cazul că ar fi necesară o acţiune practică imediată — de exemplu în cazul unui conflict internaţional —, organizaţiile asociate să poată participa simultan şi în mod coordonat. La orice ocazie indicată Consiliul General trebuie să ia iniţiativa propunerilor care urmează a fi prezentate diferitelor organizaţii naţionale sau locale. Pentru înlesnirea legăturilor sale cu organizaţiile afiliate, Consiliul General publică rapoarte periodice.

7. Deoarece, pe de o parte, succesul mişcării muncitoreşti în fiecare ţară poate fi asigurat numai prin puterea unirii şi a organizării, în timp ce, pe de altă parte, eficacitatea Consiliului General Internaţional depinde mai ales de împrejurarea dacă el va avea de-a face cu un număr mic de centre naţionale ale organizaţiilor muncitoreşti sau cu o sumedenie de organizaţii locale mici şi disparate, e necesar ca membrii Asociaţiei Internaţionale să depună toate eforturile pentru a unifica organizaţiile muncitoreşti fărîmiţate ale ţărilor lor respective în organizaţii naţionale, reprezentate prin organe centrale naţionale. Se înţelege de la sine că aplicarea acestui articol din statut va depinde de legile speciale ale fiecărei ţări şi că, abstracţie făcînd de piedicile puse de legi, nici unei organizaţii locale independente nu-i este interzis să fie în corespondenţă directă cu Consiliul General.

7a. În lupta sa împotriva puterii unite a claselor posedante, proletariatul se poate manifesta ca clasă numai dacă se constituie el însuşi într-un partid politic distinct, opus tuturor partidelor existente înainte, create de clasele posedante.

Această unire a proletariatului într-un partid politic este indispensabilă pentru a asigura victoria revoluţiei sociale şi ţinta ei finală — desfiinţarea claselor.

Unirea forţelor muncitoreşti, care a şi fost realizată prin lupta economică, trebuie să fie totodată o pîrghie în mîna acestei clase în lupta pe care o duce împotriva puterii politice a exploatatorilor ei.

Deoarece magnaţii pămîntului şi ai capitalului se folosesc întotdeauna de privilegiile lor politice pentru a-şi apăra şi

eterniza monopolurile lor economice şi a înrobi munca, cucerirea puterii politice a devenit marea datorie a proletariatului.

8. Fiecare secţiune are dreptul de a-şi numi un secretar-corespondent propriu, care să ţină legătura cu Consiliul General.

9. Oricine recunoaşte şi apără principiile Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor poate fi ales membru al ei. Fiecare organizaţie afiliată este răspunzătoare de cinstea membrilor pe care-i primeşte.

10. În caz de schimbare de domiciliu dintr-o ţară în alta, fiecare membru al Asociaţiei Internaţionale se va bucura de sprijinul frăţesc al muncitorilor organizaţi în Asociaţie.

11. Deşi unite într-o uniune indisolubilă de colaborare frăţească, organizaţiile muncitoreşti care aderă la Asociaţia Internaţională a Muncitorilor îşi păstrează totuşi neatinsă organizaţia lor existentă.

12. Statutul de faţă poate fi modificat de fiecare congres dacă 2/3 din delegaţii prezenţi se declară pentru.

13. Tot ceea ce nu este prevăzut în acest statut va fi completat prin dispoziţii speciale, care sînt supuse revizuirii la fiecare congres.

Textul iniţial al statutului a fost întocmit între 21 şi 27 octombrie 1864

Textul definitiv al statutului a fost publicat în urma hotărîrii Conferinţei de la Londra din 1871, în acelaşi an, sub formă de broşură în limbile engleză şi franceză la Londra şi în limba germană la Leipzig. Articolul 7a a fost inclus suplimentar în urma hotărîrii Congresului de la Haga al Internaţionalei I în 1872

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 397-401

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 4 noiembrie 1864

...Asociaţia Internaţională a Muncitorilor.

Acum cîtva timp muncitorii din Londra au adresat muncitorilor din Paris un apel în legătură cu Polonia, chemîndu-i la o acţiune comună în această chestiune.

La rîndul lor, muncitorii parizieni au trimis o delegaţie condusă de un muncitor, pe nume *Tolain — adevăratul candidat al muncitorimii în ultimele alegeri de la Paris* —, un om foarte simpatic (ca şi cei care îl însoţeau, de altfel). Pentru ziua de 28 septembrie 1864 a fost convocat un miting în St. Martin's Hall; convocarea a fost făcută de Odger (cizmar, preşedintele consiliului tuturor trade-unionurilor din Londra şi al societăţii trade-unioniste de agitaţie pentru dreptul de vot, societate care întreţine legături cu Bright) şi de Cremer, zidar şi secretar al uniunii zidarilor. (Aceşti doi oameni au organizat la St. James'Hall, sub preşedinţia lui Bright, un mare miting al trade-unionurilor în sprijinul luptei pe care o duce America de Nord, precum şi manifestaţiile în cinstea lui Garibaldi). Un oarecare *Le Lubez* a fost trimis la mine să mă întrebe dacă nu vreau să iau parte în calitate de reprezentant al muncitorilor germani; el a rugat de asemenea să fie trimis neapărat un muncitor german care să ia cuvîntul la miting. L-am delegat pe Eccarius, care s-a achitat admirabil de sarcina dată, iar eu am asistat ca figură mută la tribună. Ştiam că de data aceasta, atît din partea Parisului cît şi din partea Londrei, vor fi reprezentate „forţe" reale şi de aceea am hotărît să mă abat de la regula mea obişnuită de a refuza orice invitaţii de acest fel...

La miting — sala era *plină pînă la refuz* (pentru că în prezent are loc în mod vădit un nou avînt al mişcării clasei muncitoare), — Asociaţia muncitorilor *italieni* din Londra a fost reprezentată prin maiorul Wolff (Thurn-Taxis, aghiotantul lui Garibaldi). S-a hotărît să se înfiinţeze o Asociaţie Internaţională a Muncitorilor, al cărei Consiliu General trebuie să-şi aibă sediul la Londra şi „să lege între ele" asociaţiile muncitoreşti din Germania, Italia, Franţa şi Anglia. S-a hotărît, de asemenea, ca în 1865 să fie convocat în Belgia un congres general al muncitorilor [27]. La miting a fost ales un comitet provizoriu în care au intrat Odger, Cremer şi mulţi alţii, în parte vechi cartişti, vechi owenişti etc., din partea Angliei; maiorul Wolff Fontana şi alţi italieni — din partea Italiei; Le Lubez etc. — din partea Franţei, Eccarius şi cu mine — din partea Germaniei. Comitetul este autorizat să coopteze oricît de mulţi membri noi.

Pînă aici totul e bine. Am participat la prima şedinţă a comitetului. A fost aleasă o *comisie* pentru întocmirea unei declaraţii de principii şi a unui statut provizoriu (în această comisie am intrat şi eu). O stare de indispoziţie m-a împiedicat să particip la şedinţa comisiei şi la şedinţa plenară a comitetului care a urmat după aceasta.

La aceste două şedinţe — aceea a comisiei şi şedinţa plenară a comitetului — la care n-am participat s-au petrecut următoarele:

Maiorul *Wolff* a propus ca pentru noua asociaţie să fie folosit statutul *asociaţiilor muncitoreşti italiene* (care au o organizaţie centrală, dar care, după cum a reieşit mai tîrziu, sînt în fond societăţi de ajutor reciproc). Mai tîrziu am văzut şi eu această maculatură. Era fără doar şi poate opera lui Mazzini [28], aşa că nu e greu să ghiceşti în ce spirit şi în ce expresii era înfăţişată acolo problema reală — problema muncitorească; de asemenea în ce mod a fost strecurată aici problema naţionalităţilor.

În afară de aceasta, un vechi owenist, Weston — acum el însuşi fabricant, un om foarte amabil şi cumsecade —, a întocmit un program extrem de confuz şi nespus de lung.

Următoarea şedinţă plenară a comitetului a însărcinat comisia să prelucreze programul lui Weston, precum şi statutul prezentat de Wolff. Acesta din urmă plecase între timp la Neapole [29] pentru a participa la congresul asociaţiilor muncitoreşti italiene care urma să se ţină în acest oraş şi pentru a le convinge să adere la Asociaţia centrală de la Londra.

Nici la a doua şedinţă a comisiei n-am putut participa, pentru că am fost înştiinţat prea tîrziu. La această şedinţă Le Lubez a prezentat „o declaraţie de principii" şi statutul lui Wolff cu modificările făcute de el; comisia le-a acceptat pe amîndouă, spre a le pune în dezbaterea comitetului. Comitetul s-a întrunit în şedinţă plenară la 18 octombrie. Deoarece Eccarius mi-a scris că orice întîrziere poate avea urmări primejdioase, m-am prezentat. Am fost pur şi simplu îngrozit cînd l-am auzit pe bunul Le Lubez citind un preambul extrem de bombastic, prost scris şi cu totul primitiv, care avea pretenţia de a fi o declaraţie de principii şi în care, sub învelişul celor mai vagi fragmente de socialism francez, se întrezărea la tot pasul figura lui Mazzini. În afară de aceasta, a fost adoptat în linii mari statutul italian, care, abstracţie făcînd de toate celelalte greşeli, îşi propune de fapt ceva cu totul imposibil: un fel de guvern central al claselor muncitoare din *Europa* (fireşte, cu Mazzini în planul din fund). Eu am combătut într-o formă delicată hotărîrea adoptată şi după îndelungi discuţii Eccarius a propus ca aceste documente să fie din nou „redactate" de comisie. Dar „sentimentele" exprimate în declaraţia lui Le Lubez au fost votate.

Două zile mai tîrziu, la 20 octombrie, s-au întrunit acasă la mine: Cremer din partea englezilor, Fontana (Italia) şi Le Lubez (Weston n-a putut veni). Pînă atunci nu avusesem în mîna mea documentele (prezentate de Wolff şi de Le Lubez) şi de aceea n-am putut pregăti nimic în prealabil. Dar eram ferm hotărît ca, pe cît îmi va sta în putere, să nu las nemodificat nici măcar un singur rînd din această maculatură. Pentru a cîştiga timp, am propus ca înainte de „a redacta" preambulul „să discutăm" statutul. Aşa am şi făcut. Era ora 1 noaptea cînd a fost adoptat primul din cele 40 de puncte ale statutului. Cremer a spus *(şi eu tocmai asta voiam să obţin)*:

> „Noi n-avem ce propune comitetului care trebuie să se întrunească la 25 octombrie. Şedinţa lui trebuie să fie amînată la 1 noiembrie. Atunci comisia va putea să se întrunească la 27 octombrie şi să caute să ajungă la un rezultat definitiv".

Această propunere a fost primită şi „documentele" mi-au fost „lăsate" mie ca să le citesc.

Mi-am dat seama că era imposibil să scot ceva din această maculatură. Pentru a justifica modul cu totul neobişnuit în care intenţionam „să redactez“ aceste „sentimente“ deja „votate“, am scris un *Manifest către clasa muncitoare* (ceea ce nu fusese prevăzut în planul iniţial ; un fel de trecere în revistă a destinelor clasei muncitoare începînd din 1845)*. Sub pretextul că în acest Manifest a intrat tot materialul faptic şi că nu face să repetăm de trei ori unul şi acelaşi lucru, am modificat întregul preambul, am eliminat „declaraţia de principii“ şi, în sfîrşit, în locul celor 40 de puncte ale statutului am lăsat numai 10. Acolo unde Manifestul se ocupă de politica internaţională, eu vorbesc de ţări, şi nu de naţionalităţi, şi demasc Rusia, iar nu state de mai mică importanţă. Comisia a adoptat toate propunerile mele, obligîndu-mă doar să introduc în preambulul statutului două fraze despre „datorie“ şi „drept“, precum şi despre „adevăr, morală şi dreptate“. Eu însă le-am plasat în aşa fel încît nu pot dăuna cu nimic.

În şedinţa Comitetului General, Manifestul meu etc. a fost adoptat cu mare entuziasm (în unanimitate). Problema tipăririi etc. va fi discutată marţea viitoare. Le Lubez a luat o copie a Manifestului pentru a fi tradus în franceză şi Fontana una pentru a fi tradus în italiană. (Mai întîi el va fi publicat într-un săptămînal denumit „Bee-Hive“ [30], care apare sub redacţia trade-unionistului Potter şi este un fel de „Monitor oficial“). Traducerea în germană o voi face chiar eu.

A fost foarte greu să facem în aşa fel încît concepţiile noastre să fie exprimate într-o formă în care să devină acceptabile pentru mişcarea muncitorească în stadiul ei actual. Peste două-trei săptămîni aceiaşi oameni vor ţine împreună cu Bright şi Cobden mitinguri în legătură cu dreptul de vot. Va trebui să treacă un timp pînă cînd mişcarea redeşteptată va face posibilă folosirea vechiului limbaj îndrăzneţ. Trebuie să fim mai energici în fond şi mai moderaţi în formă. De îndată ce acest document va fi publicat, îl vei primi şi tu...

Publicat pentru prima oară în culegerea : „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883“, Bd. 3, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea : Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe“, Berlin, 1953, pag. 175-178

Tradus din limba germană

---

* Vezi culegerea de faţă, pag. 39—48. — *Nota Red.*

K. MARX

CĂTRE ABRAHAM LINCOLN, PREŞEDINTELE STATELOR UNITE ALE AMERICII

Stimate domn !

Felicităm poporul american cu prilejul realegerii dv. cu o uriaşă majoritate de voturi. Dacă prima dv. alegere a avut ca lozincă moderată rezistenţa împotriva puterii proprietarilor de sclavi, strigătul de luptă victorios al realegerii dv. este : „Moarte sclaviei“.

Chiar de la începutul giganticei bătălii din America, muncitorii din Europa au simţit instinctiv că destinele clasei lor sînt legate de drapelul împodobit cu stele. Oare lupta pentru teritorii, care a deschis această cumplită epopee, nu avea să hotărască dacă întinderile imense de pămînt virgin vor fi puse la dispoziţia emigranţilor care vor să le muncească sau vor fi pîngărite de cizma supraveghetorului de sclavi ?

Cînd oligarhia celor 300.000 de proprietari de sclavi a îndrăznit să înscrie, pentru prima oară în istoria omenirii, cuvîntul „sclavie“ pe stindardul unei rebeliuni armate, cînd pe aceleaşi meleaguri unde, cu vreo sută de ani în urmă, s-a născut pentru prima oară ideea unei mari republici democrate unite, unde a fost proclamată prima declaraţie a drepturilor omului şi a fost dat primul impuls revoluţiei europene din secolul al XVIII-lea, cînd pe aceleaşi meleaguri contrarevoluţia se lăuda într-una că a înlăturat „ideile care dominau pe vremea cînd a fost întocmită vechea constituţie“ şi afirma că „sclavia este o instituţie binefăcătoare“ şi în fond unica soluţie a marii probleme a „raportului dintre capital şi muncă“, proclamînd totodată cu cinism că proprietatea asupra omului este „piatra unghiulară a noului edificiu“, — clasa muncitoare din

Europa a înţeles numaidecît — chiar înainte ca apărarea fanatică a cauzei moşierilor confederaţi de către clasele de sus să fi fost pentru ea un avertisment rău prevestitor — că rebeliunea proprietarilor de sclavi este semnalul unei cruciade generale a proprietăţii împotriva muncii şi că în acest grandios război care se desfăşoară de partea cealaltă a Atlanticului sînt puse în joc soarta oamenilor muncii, speranţele lor de viitor şi chiar cuceririle lor din trecut. De aceea clasa muncitoare a îndurat pretutindeni cu răbdare lipsurile provocate de criza bumbacului şi s-a ridicat cu entuziasm împotriva intervenţiei prosclavagiste pe care voiau s-o impună cîrmuitorii, şi în majoritatea ţărilor europene şi-au adus tributul lor de sînge pentru triumful cauzei celei drepte.

Atîta timp cît muncitorii — adevărata forţă politică a Nordului — au permis ca sclavia să le pîngărească propria lor republică şi atîta timp cît în faţa negrului care putea fi cumpărat şi vîndut fără asentimentul său ei se făleau cu marele privilegiu al muncitorului alb de a se vinde singur şi de a-şi alege el însuşi stăpînul, ei nu erau în stare nici să obţină o adevărată libertate a muncii, nici să-i sprijine pe fraţii lor din Europa în lupta lor de eliberare ; acum însă obstacolul acesta care bara drumul progresului a fost măturat de valurile însîngerate ale războiului civil.

Muncitorii din Europa îşi exprimă convingerea că, aşa cum războiul american pentru independenţă a însemnat pentru burghezie începutul unei ere noi de ascensiune, războiul american împotriva sclaviei va însemna acelaşi lucru pentru clasa muncitoare. Ca un semn al vremurilor care se apropie ei consideră faptul că lui Abraham Lincoln, acest fiu cinstit al clasei muncitoare, i-a revenit misiunea să conducă ţara sa în aceste bătălii fără precedent pentru eliberarea unei rase înrobite şi pentru reconstruirea întregii societăţi.

Scris între 22 şi 29 noiembrie 1864

Publicat în ziarele: „The Daily News" din 23 decembrie 1864; „Social-Demokrat" nr. 3 din 30 decembrie 1864; „The Bee-Hive Newspaper" nr. 169 din 7 ianuarie 1865, precum şi în alte organe de presă

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în „The Daily News"

Tradus din limba engleză

MARX CĂTRE J. WEYDEMEYER [31]

LA SAINT-LOUIS

Londra, 29 noiembrie 1864

...Concomitent cu această scrisoare îţi trimit prin poştă patru exemplare tipărite ale Manifestului constitutiv, întocmit de mine*. Comitetul muncitoresc internaţional, de curînd înfiinţat, în numele căruia se publică acest manifest, nu este lipsit de greutate. Membrii *englezi* ai acestui comitet sînt în cea mai mare parte conducători ai trade-unionurilor de aici, adică adevăraţi regi ai muncitorimii londoneze ; ei sînt aceeaşi oameni care i-au făcut o primire grandioasă lui Garibaldi şi care, prin organizarea mitingului uriaş de la St. James'Hall (sub preşedinţia lui Bright), l-au împiedicat pe Palmerston să declare ***războiul*** pe care era gata să-l pornească *împotriva Statelor Unite*. Membrii francezi ai comitetului sînt oameni lipsiţi de însemnătate, dar sînt reprezentanţii direcţi ai „muncitorilor" conducători din Paris.

Avem de asemenea legături cu societăţile din Italia, al căror congres s-a ţinut de curînd la Neapole. Deşi ani de-a rîndul am refuzat în mod sistematic orice participare în orice fel de „organizaţii", totuşi *de data aceasta* am acceptat propunerea, deoarece în cazul de faţă este vorba de o organizaţie în care se poate desfăşura o activitate rodnică...

Publicat pentru prima oară în revista „Die Neue Zeit", 1906—1907, Bd. 2, nr. 33

Se tipăreşte după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba germană

* Vezi culegerea de faţă, pag. 39—48. — *Nota Red.*

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 7 iunie 1866

...Aşadar, dacă nu se întîmplă vreo minune, tot vom avea război. Prusacii vor regreta amarnic fanfaronada lor şi în orice caz idila din Germania a luat sfîrşit. Clica proudhonistă din rîndurile studenţimii pariziene („Courrier Français“ [32]) predică pacea, declară că războiul este perimat, că existenţa naţionalităţilor este ceva lipsit de sens, se dedă la atacuri împotriva lui Bismarck şi împotriva lui Garibaldi etc. Ca polemică împotriva şovinismului această tactică este folositoare şi explicabilă. Adepţii lui Proudhon (printre care se află şi bunii mei prieteni de aici Lafargue şi Longuet [33]) sînt însă nişte caraghioşi cînd îşi închipuie că toată Europa poate şi trebuie să stea liniştită pînă în ziua cînd domnii din Franţa vor desfiinţa „mizeria şi ignoranţa“, de care ei înşişi suferă într-o măsură cu atît mai mare cu cît ţipă mai tare despre „science sociale“*...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883“, Bd. 3. Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe“, Berlin, 1953, pag. 209.

Tradus din limba germană

* — „ştiinţă socială“ — *Nota Trad.*

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 20 iunie 1866

...Ieri au avut loc în Consiliul Internaţionalei dezbateri în legătură cu actualul război [34]. Dezbaterea fusese anunţată dinainte şi sala noastră era arhiplină. Domnii italieni şi-au trimis şi ei reprezentanţii lor. Discuţia, cum era şi de aşteptat, s-a învîrtit în jurul problemei „naţionalităţilor“ în general şi al atitudinii noastre faţă de ea. Discutarea acestei probleme a fost amînată în continuare pe marţea viitoare.

Francezii, prezenţi în număr foarte mare, şi-au arătat pe faţă aversiunea sinceră faţă de italieni.

De altfel, reprezentanţii „Tinerei Franţe“ *(nemuncitori)* au emis părerea că orice naţionalitate şi însăşi naţiunea sînt nişte „prejudecăţi învechite“. Stirnerianism proudhonist. Totul să fie împărţit în mici „grupuri“ sau „comune“, care, la rîndul lor, vor forma o „uniune“, dar nu un stat. Şi în timp ce se produce această „individualizare“ a omenirii şi se dezvoltă mutualismul corespunzător, în toate celelalte ţări istoria trebuie să se oprească pe loc, iar lumea întreagă trebuie să aştepte pînă cînd francezii se vor maturiza pentru săvîrşirea revoluţiei sociale. Atunci ei vor efectua sub ochii noştri această experienţă, iar restul lumii, copleşit de forţa exemplului lor, va face la fel. E tocmai lucrul pe care-l aştepta Fourier de la falansterul său model. De altfel, toţi cei care complică problema „socială“ cu „superstiţiile“ vechii lumi sînt nişte „reacţionari“.

Englezii au rîs cu poftă cînd mi-am început cuvîntarea spunînd că prietenul nostru Lafargue şi alţii care au desfiinţat naţionalităţile ni se adresează *„în limba franceză“*, adică într-o

limbă pe care n-o înţeleg $^{9}/_{10}$ din auditoriu. Am lăsat apoi să se înţeleagă că, fără să-şi dea seama, prin negarea naţionalităţilor, Lafargue pare a înţelege absorbirea lor de către naţiunea model, naţiunea franceză.

Este în general o situaţie foarte grea, întrucît trebuie să combatem deopotrivă atît stupidul italofilism al englezilor cît şi critica greşită pe care i-o fac francezii, în special trebuie să evităm orice demonstraţie care ar putea să atragă asociaţia noastră pe calea unilateralităţii.

Cu salutări,

Al tău, ***K. M.***

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 3, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 210

Tradus din limba germană

K. MARX

INSTRUCŢIUNI PENTRU DELEGAŢII CONSILIULUI CENTRAL PROVIZORIU[35]

(DIN PUNCTUL AL DOILEA)

2. Coordonarea internaţională a acţiunilor, prin intermediul Asociaţiei, în lupta dintre muncă şi capital.

a) Privită în general, această problemă cuprinde întreaga activitate a Asociaţiei Internaţionale, care îşi propune să coordoneze acţiunile, pînă acum răzleţe, pe care clasa muncitoare din diferite ţări le întreprinde pentru eliberarea ei şi să le transforme în acţiuni generale.

b) O funcţie specială pe care societatea noastră a îndeplinit-o pînă acum cu succes este aceea de a dejuca intrigile urzite de capitalişti, care în caz de grevă sau de lockout sînt întotdeauna gata să folosească pe muncitorii străini ca pe o unealtă împotriva muncitorilor locali. Unul din marile ţeluri pe care le urmăreşte Asociaţia este de a obţine ca muncitorii din diferite ţări să nu se limiteze numai *să simtă*, dar *să* şi *acţioneze* ca fraţi şi tovarăşi în lupta pentru eliberare.

c) Una din măsurile importante propuse de noi în vederea „coordonării internaţionale a acţiunilor" *este o anchetă statistică cu privire la situaţia clasei muncitoare din toate ţările, care să fie făcută de însăşi clasa muncitoare*. Pentru a acţiona cu succes trebuie să cunoşti materialul asupra căruia urmează să acţionezi. Iniţiind o operă atît de importantă, muncitorii vor dovedi că sînt capabili să-şi ia soarta în propriile lor mîini.

Scris între 25 şi 31 iulie 1866

Publicat în revista „Der Vorbote" nr. 10 şi 11 din 1866, precum şi în 1867, în ziarele: „The International Courier" din 20 februarie şi 13 martie; „The Working Man" din 1 martie şi 6 aprilie; „Le Courrier International" din 9 şi 16 martie

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziarul „The Working Man" din 1 şi 6 martie 1867

Tradus din limba engleză

MARX CĂTRE KUGELMANN[36]

LA HANOVRA

Londra, 9 octombrie 1866

...Şi acum să trec la unele probleme cu caracter general.

Am avut mari temeri în ceea ce priveşte primul congres, ţinut la Geneva. Dar în general a decurs mai bine decît m-am aşteptat[37]. Efectul în Franţa, în Anglia şi în America a întrecut aşteptările. Eu n-am putut şi n-am vrut să plec acolo, însă am redactat programul delegaţilor londonezi. L-am limitat dinadins numai la punctele care permit o înţelegere şi o colaborare nemijlocită între muncitori şi care alimentează nemijlocit şi împing înainte nevoile luptei de clasă şi ale organizării muncitorilor ca clasă. Domnii din Paris aveau capul plin cu cele mai goale fraze ale lui Proudhon. Ei flecăresc despre ştiinţă şi nu ştiu nimic. Ei resping orice acţiune *revoluţionară*, adică izvorîtă din însăşi lupta de clasă, orice mişcare socială concentrată, deci şi pe aceea care îşi poate realiza scopul cu mijloace *politice* (de exemplu reducerea *pe cale legală* a zilei de muncă). Sub *pretextul libertăţii* şi al antiguvernamentalismului sau al individualismului antiautoritar, — aceşti domni, care de 16 ani au suportat şi mai suportă foarte liniştiţi cel mai mizerabil despotism — predică de fapt obişnuita economie burgheză, doar idealizată în manieră proudhonistă! Proudhon a făcut un rău imens. Pseudocritica sa şi opoziţia sa aparentă faţă de utopişti (el singur nefiind decît un utopist filistin, în timp ce în utopiile unui Fourier, Owen etc. găsim presimţirea şi expresia fantastică a unei lumi noi) au cuprins şi au entuziasmat mai întîi „jeunesse brillante"*, pe studenţi, apoi pe muncitori, mai ales pe cei din Paris, care, ca

* — „Tineretul strălucit". — *Nota Trad.*

muncitori din ramura articolelor de lux, fac parte fără s-o ştie, în mare măsură, din vechiul putregai. Ignoranţi, vanitoşi, aroganţi, palavragii şi plini de îngîmfare emfatică, ei au fost pe punctul de a strica totul, venind la congres într-un număr cu totul disproporţionat faţă de numărul membrilor lor. În raport îi voi pune la punct pe neobservate.

Mare bucurie mi-a făcut congresul simultan de la Baltimore al muncitorilor americani[38]. Lozinca a fost organizarea în vederea luptei împotriva capitalului; interesant este că instinctul sănătos al muncitorilor a formulat şi acolo majoritatea revendicărilor pe care le formulasem eu pentru congresul de la Geneva.

Mişcarea pentru reformă[39], iniţiată de Consiliul nostru Central (quorum magna pars *), a luat în momentul de faţă proporţii imense şi irezistibile. Eu am stat tot timpul după culise, iar acum, cînd mişcarea a prins viaţă, nu mă mai ocup de loc de ea

Al d-tale, ***K. Marx***

Publicat pentru prima oară în revista „Die Neue Zeit", 1901-1902, Bd. 2, nr. 2 (28)

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 502-503

* O mare parte din lucrările căruia le-am executat eu. — *Nota Trad.*

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 2 noiembrie 1867

...Am căutat prin toate mijloacele să provoc această demonstrație a muncitorilor englezi în sprijinul mișcării fenienilor... [40]

Înainte consideram că despărțirea Irlandei de Anglia este imposibilă. Acum însă o consider inevitabilă, chiar dacă după despărțire s-ar ajunge la o *federație*. Cum se poartă englezii o dovedesc datele statisticii agricole pe anul în curs, apărute acum cîteva zile. La aceasta se adaugă procedeele folosite pentru alungarea oamenilor de pe pămînturile deținute de ei. Viceregele Irlandei, lordul Abicorn (acesta este, *pare-se*, numele său), și-a „curățat“ în ultimele săptămîni moșia prin evacuarea forțată a mii de oameni. Printre aceștia erau și fermieri înstăriți, cărora în felul acesta li s-au confiscat sumele cheltuite pentru îmbunătățiri funciare și investițiile de capital. În nici o altă țară din Europa dominația străină nu a adoptat această formă directă de expropriere a populației băștinașe. Rușii confiscă numai din considerente politice ; în Prusia apuseană, prusienii recurg la răscumpărare.

Publicat pentru prima oară în culegerea : „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883“. Bd. 3, Stuttgart, 1913.

Se tipărește după textul culegerii

Tradus din limba germană

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 30 noiembrie 1867

...Dacă ai citit ziarele, ai aflat probabil că : 1) Consiliul Internaționalei i-a trimis lui Hardy un memoriu în apărarea fenienilor [41] și 2) dezbaterile (din ziua de marți a săptămînii trecute) în jurul mișcării fenienilor au fost publice, iar „Times“ [42] a publicat o dare de seamă cu privire la ele. Au fost de față și reporteri ai ziarelor „Irishman“ și „Nation“ [43] din Dublin. Eu am sosit foarte tîrziu (am avut febră timp de două săptămîni și nu sînt nici două zile de cînd a scăzut) și de fapt nu aveam intenția să iau cuvîntul în primul rînd fiind-că nu mă simțeam bine și în al doilea rînd din cauza situației încîlcite. Deoarece însă președintele Weston a vrut să mă determine să vorbesc, am propus o amînare a ședinței, ceea ce mă obliga să iau cuvîntul în ședința de marți din această săptămînă. Într-adevăr, pentru această zi eu pregătisem nu chiar o cuvîntare, ci planul unei cuvîntări. Dar reporterii irlandezi n-au mai venit... De aceea, după deschiderea ședinței, am declarat că, dată fiind ora înaintată, cedez cuvîntul lui Fox. Într-adevăr, din cauza execuției care avusese loc între timp la Manchester [44], tema discuției noastre — „mișcarea feniană“ — ar fi ațîțat pasiunile și ar fi încins atmosfera, ceea ce m-ar fi determinat *pe mine* (dar nu pe abstractul *Fox*) să rostesc o fulminantă cuvîntare revoluționară, în loc să fac, precum intenționam, o analiză obiectivă a stării de lucruri și a mișcării. Reporterii irlandezi mi-au făcut deci un mare serviciu prin nevenirea lor, datorită căreia ședința a fost deschisă cu întîrziere. Nu-mi place să am de-a face cu oameni ca Roberts, Stephens etc.

Cuvîntarea lui Fox a fost bună în primul rînd pentru că a fost rostită de *un englez*, în al doilea rînd fiindcă a atins numai aspectul politic și internațional al problemei. Dar tocmai de aceea cuvîntarea a fost superficială. Rezoluția propusă de el era absurdă și lipsită de conținut. Eu am combătut-o și am obținut să fie trimisă la Comisia permanentă.

Ceea ce englezii nu știu încă este că de la 1846 încoace conținutul economic și deci și scopul politic al dominației engleze în Irlanda au intrat într-o fază cu totul nouă, și tocmai de aceea mișcarea feniană se caracterizează prin tendințe socialiste (în sens negativ, ca o mișcare îndreptată împotriva însușirii pămîntului), precum și prin faptul că a devenit o mișcare a claselor de jos. Ce poate fi mai absurd decît să confunzi atrocitățile săvîrșite de Elisabeta și de Cromwell, care voiau să alunge pe irlandezi și să pună în locul lor coloniști englezi (în sensul pe care acest cuvînt l-a avut la romani), cu actualul sistem, care vrea să pună în locul irlandezilor oi, porci și boi. Sistemul din perioada 1801—1846 (în această perioadă alungarea samavolnică de pe pămînt se practica numai în mod excepțional și mai ales în Leinster, unde terenul este deosebit de propice pentru creșterea animalelor), cu arenzile lui deosebit de mari și cu intermediarii lui, s-a prăbușit în 1846. Desființarea taxelor vamale la cereale, care în parte a fost rezultatul direct al foametei din Irlanda și în orice caz a fost accelerată de aceasta, a făcut ca Irlanda să piardă *monopolul* aprovizionării cu grîu a Angliei în timpuri normale. Lîna și carnea au devenit lozinca zilei, și asta însemna transformarea terenurilor arabile în pășuni. De aici a rezultat un proces de comasare sistematică a fermelor. Legea cu privire la moșiile grevate de datorii, care a transformat în landlorzi un mare număr de foști intermediari îmbogățiți, a accelerat acest proces. *Curățirea moșiilor din Irlanda* — iată care este actualmente singurul sens al dominației engleze în această țară. *Neghiobul* guvern englez de la Londra nu știe, firește, nimic despre această uriașă schimbare care se petrece cu începere din 1846. Irlandezii însă o știu foarte bine. Începînd cu *proclamația lui Meagher* (1848) și terminînd cu *manifestul electoral al lui Hennessy* (tory și urquhartist) (1866), irlandezii o spun cît se poate de clar și într-o formă foarte energică.

Se pune întrebarea: ce sfat trebuie să dăm *noi* muncitorilor *englezi*? Părerea mea este că ei trebuie să includă în programul lor *repeal**-ul *uniunii*; pe scurt, revendicarea din 1783 [45], însă democratizată și adaptată la condițiile de astăzi. Aceasta este singura formă *legală* de eliberare a Irlandei și de aceea singura care poate fi înscrisă în programul unui partid muncitoresc *englez*. Experiența va arăta ulterior dacă o simplă uniune personală între cele două țări va putea dăinui multă vreme. Sînt pe jumătate înclinat să cred că acest lucru este posibil dacă se va produce la timp.

Irlandezii au nevoie de următoarele:

1. Autoadministrare și independență față de Anglia.

2. Revoluție agrară. Englezii, oricît de sincer ar dori-o, nu pot să facă revoluția în locul irlandezilor, dar le pot da mijloacele legale ca s-o facă ei înșiși.

3. *Taxe vamale protecționiste îndreptate împotriva Angliei.* În perioada de la 1783 pînă la 1801 toate ramurile industriei irlandeze erau într-o stare înfloritoare. Uniunea, a cărei proclamare a fost însoțită de desființarea taxelor vamale protecționiste introduse la timpul lor de parlamentul irlandez, a distrus orice viață industrială în Irlanda. Industria inului, cu proporțiile ei neînsemnate, nu poate în nici un caz să compenseze dispariția celorlalte ramuri de industrie. Uniunea de la 1801 a avut asupra industriei irlandeze același efect ca și măsurile pentru distrugerea industriei lînii etc. din Irlanda, adoptate de parlamentul englez în timpul reginei Ana, al lui George al II-lea etc. În ziua în care irlandezii vor deveni independenți, nevoia îi va sili să fie protecționiști, asemenea Canadei, Australiei etc.

Înainte de a-mi expune punctul de vedere în Consiliul Central (marțea viitoare, de data aceasta, din fericire, *fără* reporteri), aș dori să-mi comunici în cîteva rînduri care este părerea ta.

Cu salutări,

Al tău, *K.M.*

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 3, Stuttgart, 1913

Se tipărește după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 226-229

Tradus din limba germană

* — ruperea. — *Nota Trad.*

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 26 august 1868

...Invitaţia de a participa la Congresul Uniunii generale a muncitorilor germani [46] (în zilele de 22—25 august, la Hamburg), primită de mine, este semnată de Schweitzer în calitate de preşedinte şi de peste 20 de muncitori din diverse districte ale Germaniei (membri ai *conducerii* uniunii). În răspunsul meu a trebuit să ţin seamă de această din urmă împrejurare. Am explicat că nu pot veni la congres din cauză că sînt ocupat cu treburile Consiliului Central al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor şi am arătat că mă bucură faptul că în *programul* congresului lor figurează agitaţia pentru libertate politică deplină, limitarea zilei de muncă şi colaborarea internaţională a clasei muncitoare, adică probleme care constituie punctele de plecare ale oricărei mişcări muncitoreşti „serioase". Cu alte cuvinte, i-am felicitat că au renunţat la *programul lui Lassalle* [47]. Să vedem dacă vor înţelege ce am vrut să spun. Schweitzer, singurul cap deştept din toată banda lui Lassalle, o va înţelege cu siguranţă. Rămîne de văzut însă dacă va găsi de cuviinţă să arate acest lucru sau va prefera să facă pe prostul.

Al tău, ***K.M.***

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 4, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 243

Tradus din limba germană

K. MARX

DIN DAREA DE SEAMĂ PREZENTATĂ DE CONSILIUL GENERAL LA CONGRESUL DE LA BRUXELLES AL ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR

Puterea latentă a clasei muncitoare din Statele Unite ale Americii s-a manifestat de curînd în statornicirea prin lege a zilei de muncă de 8 ore în toate atelierele guvernului federal, precum şi în votarea unor legi asemănătoare de către instituţiile legislative din numeroase state. Totuşi, pentru a impune respectarea legii cu privire la ziua de muncă de 8 ore, muncitorii din New York, de pildă, au pornit în momentul de faţă o luptă înverşunată împotriva capitalului, care opune o rezistenţă dîrză. Acest fapt dovedeşte că, chiar în condiţiile politice cele mai favorabile, orice succes serios al proletariatului depinde de organizarea sa, care înseamnă coordonarea şi concentrarea forţelor sale, şi că însăşi organizarea proletariatului pe scară naţională este întotdeauna ameninţată de pericolul de a fi sfărîmată datorită lipsei de organizare a clasei muncitoare din alte ţări, care concurează, fiecare în parte şi toate împreună, pe piaţa mondială, influenţîndu-se reciproc. Numai unirea pe scară internaţională a clasei muncitoare îi poate asigura victoria definitivă. Necesitatea unei asemenea uniri a dat naştere Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor. Ea nu este produsul vreunei secte sau teorii. Ea este rodul creşterii spontane a mişcării proletare, care, la rîndul ei, a fost generată de tendinţele fireşti şi irezistibile ale societăţii moderne. Asociaţia Internaţională a Muncitorilor, profund convinsă de marea importanţă a misiunii ei, nu se va lăsa nici

intimidată, nici abătută din drumul ei. De acum încolo soarta ei este indisolubil legată de dezvoltarea istorică a clasei care ține în mîinile sale renașterea omenirii.

Londra, 1 septembrie 1868

Publicat în 1868 în ziarele: „Le Peuple Belge" din 8 septembrie; „The Times" din 9 septembrie; „Social-Demokrat" din 11 septembrie, precum și în alte organe de presă

Se tipărește după fotocopia textului apărut în ziarul „The Times"

Tradus din limba engleză

K. MARX

CONSILIUL GENERAL AL ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCITORILOR CĂTRE BIROUL CENTRAL AL ALIANȚEI INTERNAȚIONALE A DEMOCRAȚIEI SOCIALISTE [48]

Londra, 9 martie 1869

Cetățeni!

În conformitate cu punctul 1 al Statutului nostru, pot fi primite în Asociația Internațională a Muncitorilor „toate asociațiile muncitorești care urmăresc același scop, și anume: apărarea, dezvoltarea și *deplina eliberare a clasei muncitoare*" *.

Întrucît secțiile clasei muncitoare din fiecare țară și clasa muncitoare din diferite țări se află în condiții diferite de dezvoltare și au atins în prezent trepte de dezvoltare diferite, rezultă în mod necesar că și concepțiile lor teoretice, care reflectă mișcarea reală, se deosebesc între ele.

Cu toate acestea, unitatea de acțiune realizată de Asociația Internațională a Muncitorilor, schimbul de păreri înlesnit de organele de presă ale diferitelor secțiuni naționale și, în sfîrșit, discuțiile directe în cadrul congreselor generale trebuie să ducă treptat la elaborarea unui program teoretic comun.

De aceea nu intră în atribuțiile Consiliului General să procedeze la o examinare critică a programului Alianței. Nu este sarcina noastră de a cerceta dacă acest program este sau nu o expresie adecvată a mișcării proletare. Pentru noi importă numai să știm dacă nu conține ceva care să contrazică *tendința generală* a Asociației noastre, adică *deplina eliberare a clasei muncitoare*.

Programul vostru conține o frază care tocmai din acest punct de vedere este greșită. În articolul 2 se spune:

---

* Vezi culegerea de față, pag. 50. — *Nota Red.*

„Ea (Alianţa) vrea să obţină în primul rînd *egalizarea* politică, economică şi socială a *claselor*".

În sensul literal, egalizarea claselor se reduce la *„armonia dintre capital şi muncă"*, atît de sîcîitor propovăduită de socialiştii burghezi. Nu *egalizarea claselor* — idee absurdă şi în fond irealizabilă —, ci, dimpotrivă, ***desfiinţarea claselor***, acesta este adevăratul secret al mişcării proletare şi reprezintă măreţul scop al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor.

Dar, dacă se ţine seama de contextul în care se află această frază — *„egalizarea claselor"* —, ea pare a nu fi decît o simplă inadvertenţă. Consiliul General nu se îndoieşte că nu veţi refuza să înlăturaţi din programul vostru o frază care dă loc la confuzii atît de periculoase.

În conformitate cu *principiile ei*, Asociaţia noastră lasă tuturor secţiilor libertatea de a-şi formula programul teoretic, cu excepţia cazurilor cînd se încalcă tendinţa generală a Asociaţiei. Nimic nu împiedică, aşadar, *transformarea* secţiilor Alianţei în secţii ale Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor.

Dacă dizolvarea Alianţei şi afilierea secţiilor ei la Asociaţia Internaţională a Muncitorilor vor fi definitiv hotărîte, atunci, în conformitate cu regulamentul nostru, trebuie să fie aduse la cunoştinţa Consiliului General sediul fiecărei secţii noi şi numărul membrilor ei.

Din însărcinarea Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor.

Publicat în broşura lui Marx şi Engels „Les prétendues scissions dans l'Internationale", Genève, 1872

Se tipăreşte după fotocopia textului broşurii

Tradus din limba franceză

K. MARX

APEL ADRESAT UNIUNII NAŢIONALE A MUNCITORILOR DIN STATELE UNITE[49]

Tovarăşi muncitori!

În programul constitutiv al Asociaţiei noastre am declarat: „Nu înţelepciunea claselor dominante, ci rezistenţa eroică a clasei muncitoare din Anglia împotriva nebuniei lor criminale a ferit apusul Europei de o cruciadă transatlantică întru eternizarea şi răspîndirea sclaviei" *. Acum a venit rîndul vostru să împiedicaţi un război despre care se poate spune fără îndoială că ar arunca înapoi pentru un timp nedefinit mişcarea în creştere a clasei muncitoare din Europa şi de dincolo de ocean.

Este, cred, de prisos să vă conving că actualele mari puteri din Europa vor cu tot dinadinsul să atragă Statele Unite într-un război împotriva Angliei. E destul să arunci o privire fugitivă asupra datelor statisticii comerţului pentru a te convinge că exportul rusesc de materii prime — şi Rusia nu are altă marfă de export — a cedat rapid în faţa concurenţei americane pînă în momentul cînd războiul civil a schimbat subit întreaga situaţie. A transforma acum plugurile americane în săbii ar însemna a salva de un faliment iminent această putere despotică, pe care prea înţelepţii voştri oameni de stat republicani au ales-o drept cel mai apropiat sfătuitor. Dar, cu totul independent de interesele unui guvern sau altuia, nu au oare toţi asupritorii noştri comuni interesul vădit de a transforma într-un război intestin colaborarea noastră internaţională, care se întăreşte?

* Vezi culegerea de faţă, pag. 47. — *Nota Red.*

În mesajul de salut adresat d-lui Lincoln * cu prilejul realegerii lui ca preşedinte ne-am exprimat convingerea că războiul civil din America va avea pentru dezvoltarea clasei muncitoare o însemnătate tot atît de mare ca aceea pe care războiul american de independenţă a avut-o pentru dezvoltarea burgheziei. Şi într-adevăr, sfîrşitul victorios al războiului împotriva sclavagismului a deschis o nouă eră în istoria clasei muncitoare. Tocmai din acel moment ia naştere în Statele Unite o mişcare muncitorească independentă, pe care o privesc cu ochi răi vechile voastre partide şi politicienii de profesie. Pentru a putea ajunge la maturitate, această mişcare are nevoie de ani de pace. Pentru a o nimici, e nevoie de un război între Statele Unite şi Anglia.

Primul rezultat palpabil al războiului civil a fost o înrăutăţire certă a situaţiei muncitorului american. În Statele Unite, ca şi în Europa, toţi au căutat să se scuture de povara monstruoasă a datoriei naţionale pentru a o arunca apoi pe umerii clasei muncitoare. Preţurile la obiectele de primă necesitate — spune unul dintre oamenii voştri de stat — au crescut din 1860 cu 78%, în timp ce salariul muncitorului necalificat n-a crescut decît cu 50%, iar al muncitorului calificat cu 60%. „În America — se plînge el — pauperismul creşte acum mai repede decît populaţia". În plus, pe fondul suferinţelor clasei muncitoare, luxul ţipător al aristocraţiei financiare, al aristocraţiei parveniţilor şi al celorlalţi paraziţi produşi de război apare şi mai strident. Cu toate acestea, rezultatul pozitiv al războiului civil a constat în eliberarea sclavilor şi în impulsul moral dat astfel propriei voastre mişcări de clasă. Un nou război, care nu ar fi justificat nici prin ţeluri înalte, nici printr-o stringentă necesitate socială, un război în spiritul vechii lumi ar făuri lanţuri pentru muncitorul liber, în loc să sfărîme cătuşele sclavului. Creşterea mizeriei, pe care o va aduce după sine acest război, va da dintr-o dată capitaliştilor voştri şi prilejul şi mijloacele de a bara, cu ajutorul sabiei brutale a unei armate permanente, drumul clasei muncitoare spre înfăptuirea năzuinţelor ei îndrăzneţe şi drepte.

* Vezi culegerea de faţă, pag. 57—58. — *Nota Red.*

Iată de ce vouă vă revine datoria glorioasă de a dovedi lumii că acum, în sfîrşit, clasa muncitoare păşeşte pe arena istoriei nu ca o clasă de năimiţi supuşi, ci ca o forţă independentă, conştientă de propria ei răspundere şi în stare să dicteze pacea acolo unde aşa-zişii stăpîni aclamă războiul.

Londra, 12 mai 1869

Publicat în 1869, în limba engleză, sub formă de manifest, precum şi în ziarul „The Bee-Hive" nr. 396 din 15 mai, iar în limba germană în ziarul „Demokratisches Wochenblatt" nr. 21 din 22 mai, precum şi în revista „Der Vorbote" nr. 8

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziarul „Demokratisches Wochenblatt"

Tradus din limba germană

K. MARX

DIN DAREA DE SEAMĂ PREZENTATĂ DE CONSILIUL GENERAL LA AL IV-LEA CONGRES ANUAL AL ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR

Dintre grevele izbucnite în decembrie 1868 în diferite centre ale industriei bumbacului din Franţa, cea mai importantă a fost greva de la Sotteville-Lès-Rouen. Cu puţin înainte de aceasta, fabricanţii din departamentul Somme s-au întrunit la Amiens pentru a stabili în ce mod ar putea ei să-şi vîndă mărfurile pe piaţa engleză mai ieftin chiar decît concurenţii lor englezi. Convingîndu-se că, în afară de taxele vamale protecţioniste, tocmai nivelul relativ scăzut al salariilor din Franţa a ocrotit piaţa franceză de produsele bumbăcăriilor engleze, ei au ajuns în mod firesc la concluzia că o reducere şi mai mare a salariilor în Franţa le va permite să inunde piaţa Angliei cu produsele bumbăcăriilor franceze. Fabricanţii nu s-au îndoit nici o clipă că muncitorii bumbăcăriilor din Franţa vor fi mîndri să suporte toate cheltuielile războiului de cucerire, pe care patronii lor, cuprinşi de zel patriotic, au hotărît să-l ducă de cealaltă parte a canalului. Curînd după aceea s-a răspîndit zvonul că într-o consfătuire secretă ţinută de fabricanţii din Rouen şi din împrejurimi s-a hotărît să se ducă aceeaşi politică. Imediat după aceasta, la Sotteville-Lès-Rouen s-a anunţat pe neaşteptate o reducere considerabilă a salariilor, şi atunci ţesătorii normanzi s-au ridicat pentru prima oară împotriva acestei ofensive a capitalului. Ei au acţionat sub impulsul momentului. Pînă atunci ei n-au avut organizaţii sindicale şi nu aveau asigurate nici un fel de fonduri de rezistenţă. Nevoia i-a obligat să se adreseze Comitetului din Rouen al Internaţionalei, care le-a trimis imediat un oarecare ajutor din partea muncitorilor din Rouen, din dis-

trictele învecinate şi din Paris. Pe la sfîrşitul lunii decembrie 1868, Comitetul din Rouen s-a adresat Consiliului General, într-o perioadă de sărăcie cumplită în centrele industriei bumbacului din Anglia, de mizerie fără seamăn la Londra şi de stagnare generală în toate ramurile industriei britanice. Această stare de lucruri dăinuie în Anglia şi în momentul de faţă. În pofida acestor împrejurări extrem de nefavorabile, Consiliul General a considerat că caracterul special al conflictului de la Rouen îi va împinge pe muncitorii englezi la acţiune. Era prilejul cel mai nimerit de a arăta capitaliştilor că războiul industrial internaţional, pe care îl duc scăzînd salariile cînd într-o ţară, cînd în alta, va întîmpina în cele din urmă o piedică în unirea pe scară internaţională a clasei muncitoare. La chemarea noastră, muncitorii englezi au răspuns imediat printr-o primă subscripţie în folosul Rouenului, iar Consiliul de la Londra al trade-unionurilor a hotărît să convoace în capitală, împreună cu Consiliul General, un grandios miting de simpatie în sprijinul fraţilor din Normandia. Ştirea încetării subite a grevei de la Sotteville a oprit continuarea acestor acţiuni. Nereuşita acestei lupte economice a fost pe deplin compensată prin rezultatele ei morale. Ea a făcut ca muncitorii normanzi din industria bumbacului să intre în rîndurile armatei revoluţionare a muncii, a dat imbold pentru crearea de sindicate la Rouen, Elboeuf, Darnetal şi în împrejurimile lor şi a pecetluit din nou alianţa frăţească dintre clasa muncitoare engleză şi cea franceză.

Scris la 1 septembrie 1869

Publicat în acelaşi an sub formă de broşură în limbile engleză şi germană; în limba franceză în ziarul „La Liberté" din 12 septembrie 1869, precum şi în alte organe de presă

Se tipăreşte după fotocopia textului broşurii germane

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE MARX
LA LONDRA

Manchester, 24 octombrie 1869

...Din exemplele pe care ni le oferă istoria Irlandei se poate vedea ce nenorocire este pentru un popor să subjuge un alt popor. Toate mîrşăviile englezilor îşi au originea în colonia irlandeză Pale *. Epoca lui Cromwell abia trebuie s-o studiez; în orice caz, însă, nu mă îndoiesc că şi în Anglia lucrurile ar fi luat o altă întorsătură dacă n-ar fi existat necesitatea de a stăpîni Irlanda cu mijloace militare şi de a crea o nouă aristocraţie...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 4, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegere

Tradus din limba germană

---

* — textual: îngrăditură. (Denumire dată coloniei din partea de răsărit a Irlandei, întemeiată de cuceritorii englezi în a doua jumătate a secolului al XII-lea). — *Nota Red.*

MARX CĂTRE L. KUGELMANN
LA HANOVRA

Londra, 29 noiembrie 1869

...Cred că ai citit în „Volksstaat" [50] rezoluţiile împotriva lui Gladstone, propuse de mine în legătură cu problema amnistiei irlandeze. L-am atacat acum pe Gladstone, aşa cum l-am atacat înainte pe Palmerston, şi acest lucru a făcut vîlvă aici. Refugiaţilor demagogi de aici le place să atace pe despoţii continentali de la o depărtare ferită de primejdie. Pentru mine lucrul acesta are farmec numai atunci cînd se face vultu instantis tyranni *.

Dar atît intervenţia mea în problema amnistiei irlandeze cît şi propunerea pe care am făcut-o ulterior în Consiliul General de a se discuta atitudinea clasei muncitoare engleze faţă de Irlanda şi de a se lua o hotărîre în această privinţă urmăreau, fireşte, şi alte scopuri în afară de dorinţa de a mă pronunţa clar şi răspicat în favoarea irlandezilor asupriţi şi împotriva asupritorilor lor.

Ajung din ce în ce mai mult la convingerea — şi acum totul este să sădim această convingere în minţile muncitorilor englezi — că niciodată clasa muncitoare engleză nu va fi în stare să facă în Anglia propriu-zisă un pas hotărît înainte dacă nu va rupe definitiv cu politica pe care clasele dominante o duc în problema Irlandei, dacă nu va începe să acţioneze laolaltă cu irlandezii şi, mai mult chiar, dacă nu-şi va asuma iniţiativa de a cere desfiinţarea uniunii proclamate la 1801 şi înlocuirea ei printr-o legătură federativă liberă. Şi această politică proletariatul englez trebuie s-o promoveze nu din simpatie pentru irlandezi, ci pentru că este necesară din punc-

---

* — în faţa tiranului. — *Nota Trad.*

tul de vedere al propriilor lui interese. Dacă nu va face acest lucru, poporul englez va continua să meargă la remorca claselor dominante, pentru că *va trebui* să facă front comun cu ele împotriva Irlandei. Orice mişcare populară în Anglia propriu-zisă este paralizată de disensiunile cu irlandezii, care şi în Anglia formează o parte foarte însemnată a clasei muncitoare. *Prima condiţie* a eliberării proletariatului din Anglia — răsturnarea oligarhiei funciare engleze — rămîne irealizabilă, deoarece poziţiile deţinute de aceasta din urmă în Anglia propriu-zisă nu pot fi distruse atîta timp cît ea păstrează în Irlanda avanposturi puternic întărite. De îndată însă ce poporul irlandez va lua în miinile sale propria sa cauză, de îndată ce va deveni propriul său legiuitor şi propriul său cîrmuitor şi va obţine autonomia, distrugerea aristocraţiei funciare (în majoritatea cazurilor, *aceleaşi persoane* ca şi landlorzii englezi), va fi mult mai lesne de înfăptuit acolo decît aici, fiindcă în Irlanda aceasta este nu numai o problemă economică, ci totodată şi o problemă *naţională*, căci acolo landlorzii nu sînt, ca în Anglia, demnitarii şi reprezentanţii tradiţionali ai ţării, ci asupritorii uriţi de moarte ai naţiunii. Relaţiile actuale cu Irlanda paralizează nu numai dezvoltarea socială internă a Angliei, ci şi politica ei externă şi în special politica ei faţă de Rusia şi faţă de Statele Unite ale Americii.

Şi, deoarece clasa muncitoare din Anglia are o însemnătate hotărîtoare în balanţa eliberării sociale în general, este important să găsim un punct de sprijin în Anglia. Într-adevăr, republica engleză din timpul lui Cromwell a eşuat în fond din cauza Irlandei [51]. Acest lucru nu trebuie să se mai repete! Irlandezii au jucat guvernului englez o festă bună alegînd în parlament pe complotistul condamnat O'Donovan Rossa. Ziarele guvernamentale au şi început să amenințe cu o nouă abrogare a lui Habeas Corpus Act [52], cu reintroducerea sistemului de teroare! Şi adevărul este că niciodată Anglia n-a guvernat Irlanda şi nu o *poate* guverna altfel — atîta timp cît se menţine actuala Uniune — decît recurgînd la cea mai mîrşavă teroare şi la cea mai josnică corupţie...

Publicat prima oară în revista „Die Neue Zeit", 1901-1902, Bd. 2, nr. 13 (39)

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 263-264

Tradus din limba germană

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Londra, 10 decembrie 1869

...*În legătură cu problema irlandeză.* Marţea trecută n-am fost la Consiliul Central. Aveam intenţia să deschid dezbaterile, dar, dată fiind starea actuală a sănătăţii mele, familia mea nu m-a lăsat să ies din casă pe timp de *ceaţă*.

În ce priveşte darea de seamă apărută în „National Reformer" [53], trebuie să relev nu numai că îmi atribuie idei absurde, ci şi faptul că ceea ce redă *exact* este în fond tot *inexact*. Dar n-am vrut să cer o rectificare. În primul rînd, pentru că prin aceasta l-aş fi jignit pe reporter (Harris). Şi, în al doilea rînd, pentru că, atîta timp cît nu mă amestec, toate aceste dări de seamă n-au nici un caracter oficial. Dacă aş face vreo rectificare, aş recunoaşte implicit că restul este exact. Or, adevărul este că întreaga dare de seamă este inexactă. În afară de aceasta, *am motivele mele* să evit ca aceste dări de seamă să se transforme în *probe juridice împotriva mea*, ceea ce s-ar întîmpla dacă m-aş apuca *să rectific unele detalii*.

Marţea viitoare voi înfăţişa problema în felul următor: cu totul independent de orice fraze „internaţionaliste" şi „umanitare" pe tema *„dreptăţii pentru Irlanda"* — căci în *Consiliul Internaţionalei* — acest lucru este ceva de la sine înţeles — *interesul absolut şi direct al clasei muncitoare din Anglia reclamă r u p e r e a actualei ei legături cu Irlanda*. Aceasta-i convingerea mea fermă, bazată pe motive pe care în parte *nu le pot* dezvălui muncitorilor englezi. Mult timp am crezut că ascensiunea clasei muncitoare din Anglia va face posibilă răsturnarea regimului din Irlanda. Acest punct de vedere l-am susţinut întotdeauna în „New York Tribune" [54]. *O studiere*

mai aprofundată a acestei probleme m-a convins de contrariul. Clasa muncitoare din Anglia *nu va putea întreprinde nimic* înainte de a fi scăpat de Irlanda. Accentul trebuie pus pe Irlanda. Iată de ce problema irlandeză are o importanţă atît de mare pentru întreaga mişcare socială...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 4, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 265-266

Tradus din limba germană

K. MARX

COMUNICARE CONFIDENŢIALĂ [55]

(DIN PUNCTUL CINCI)

5. *Problema Rezoluţiei Consiliului General în legătură cu amnistia irlandeză.*

Dacă Anglia este principala fortăreaţă a landlordismului şi a capitalismului european, singurul punct în care se poate da Angliei oficiale o lovitură zdrobitoare este *Irlanda.*

În primul rînd, Irlanda este citadela landlordismului englez. Dacă acesta se prăbuşeşte în Irlanda, se va prăbuşi şi în Anglia. În Irlanda, această operaţie este de o sută de ori mai lesne de înfăptuit pentru că *acolo lupta economică este concentrată exclusiv asupra proprietăţii funciare*, pentru că acolo această luptă este în acelaşi timp şi o luptă *naţională* şi pentru că acolo poporul este mai revoluţionar şi mai exasperat decît în Anglia. În Irlanda, landlordismul se menţine numai cu ajutorul *armatei engleze*. De îndată ce uniunea forţată dintre aceste două ţări va înceta, în Irlanda va izbucni o revoluţie socială, fie şi într-o formă învechită. Landlordismul englez va pierde nu numai o importantă sursă de bogăţii, ci şi *cea mai importantă sursă a forţei sale morale ca reprezentant al dominaţiei Angliei asupra Irlandei*. Pe de altă parte, lăsînd neatinsă puterea landlorzilor săi în Irlanda, proletariatul englez îi face invulnerabili în Anglia propriu-zisă.

În al doilea rînd, *burghezia engleză* nu s-a mărginit să exploateze mizeria irlandeză pentru a înrăutăţi, prin *imigrarea forţată* a sărăcimii din Irlanda, situaţia clasei muncitoare din Anglia, ci, în afară de aceasta, a divizat proletariatul în două tabere vrăjmaşe. Ardoarea revoluţionară a muncitorului celt

nu armonizează cu firea calmă şi aşezată a muncitorului anglo-saxon. *În toate marile centre industriale din Anglia* există, dimpotrivă, un antagonism profund între proletariatul irlandez şi proletariatul englez. Muncitorul englez de rînd îl urăşte pe muncitorul irlandez ca pe un concurent care face să scadă salariile şi *nivelul de trai*. El nutreşte împotriva acestuia antipatii naţionale şi religioase şi are faţă de el aproape aceeaşi atitudine pe care *albii săraci* din statele de sud ale Americii de Nord au avut-o faţă de sclavii negri. Această vrajbă dintre proletarii din Anglia este aţîţată şi întreţinută în mod artificial de burghezie. Ea ştie că această dezbinare constituie *adevăratul secret al menţinerii puterii sale*.

Acest antagonism se reproduce şi de partea cealaltă a Atlanticului. Alungaţi de pe pămîntul lor natal pentru a face loc cirezilor de boi şi turmelor de oi, irlandezii emigrează în Statele Unite, unde constituie o parte însemnată şi mereu crescîndă a populaţiei. Singurul lor gînd, singura lor pasiune este ura împotriva Angliei. Guvernul englez şi guvernul american, adică clasele pe care le reprezintă aceste guverne, cultivă aceste pasiuni pentru a eterniza *lupta dintre naţionalităţi*, care este un obstacol în calea oricărei alianţe serioase şi sincere între muncitorii de pe ambele ţărmuri ale Atlanticului şi, prin urmare, un obstacol în calea eliberării lor comune.

Irlanda este pentru guvernul englez singurul pretext pentru întreţinerea unei *mari armate permanente*, care, în caz de nevoie, aşa cum s-a întîmplat nu o dată, este aruncată împotriva muncitorilor englezi după ce a făcut în Irlanda o şcoală a brutalităţii. În sfîrşit, în Anglia se repetă în prezent un fenomen care s-a petrecut în proporţii gigantice în Roma antică. Un popor care înrobeşte alt popor îşi făureşte propriile sale lanţuri.

Aşadar, poziţia Asociaţiei Internaţionale în problema irlandeză este cît se poate de limpede. Principala ei sarcină constă în a grăbi revoluţia socială în Anglia. În acest scop lovitura hotărîtoare trebuie dată în Irlanda.

Rezoluţia Consiliului General în legătură cu amnistia irlandeză serveşte doar ca introducere la alte rezoluţii în care se va spune că, fără a mai vorbi de dreptatea internaţională,

condiţia preliminară a eliberării clasei muncitoare din Anglia este transformarea *uniunii forţate* existente, adică a înrobirii Irlandei, într-o *uniune egală şi liberă*, dacă este posibil, sau *despărţirea totală*, dacă este necesar...

Scris în jurul datei de 1 ianuarie 1870

Publicat pentru prima oară în revista „Die Neue Zeit", 1901-1902, Bd. 2, nr. 15 (41)

Se tipăreşte după fotocopia textului comunicării

Tradus din limba franceză

K. MARX

CĂTRE MEMBRII SECȚIEI RUSE DIN GENEVA[56]

Londra, 24 martie 1870

Cetățeni!

În ședința sa din 22 martie, Consiliul General a declarat cu unanimitate de voturi că programul și Statutul dv. sînt conforme cu Statutul general al Asociației Internaționale a Muncitorilor. Consiliul s-a grăbit să primească în rîndurile Internaționalei secția dv. Accept cu plăcere sarcina de onoare pe care mi-o oferiți de a fi reprezentantul dv. pe lîngă Consiliul General.

În programul dv. se spune că:

„...jugul absolutist care apasă asupra Poloniei este o frînă care împiedică în aceeași măsură libertatea politică și socială a ambelor popoare, atît a poporului rus cît și a celui polonez".

Ați fi putut adăuga că cotropirea Poloniei de către Rusia constituie reazemul nefast și adevărata cauză a existenței regimului militar în Germania și, ca urmare, pe întregul continent. De aceea, lucrînd pentru sfărîmarea lanțurilor care încătușează Polonia, socialiștii ruși își asumă înalta sarcină de a înfăptui distrugerea regimului militar, a cărui dispariție constituie condiția prealabilă absolut necesară a eliberării generale a proletariatului european.

Acum cîteva luni am primit din Petersburg lucrarea lui Flerovski „Situația clasei muncitoare din Rusia". Această lucrare constituie o adevărată revelație pentru Europa. *Optimismul rus*, răspîndit pe continent chiar de așa-zișii revoluționari, este demascat fără cruțare în această lucrare. Nu-i voi știrbi întru nimic meritul dacă voi spune că pe alocuri ea nu satisface pe deplin cerințele pur teoretice.

Această lucrare este opera unui om care, observator serios, truditor neînfricat, critic imparțial și artist viguros, este totodată și în primul rînd un revoltat împotriva asupririi sub toate aspectele ei, căruia îi repugnă imnurile naționale de tot soiul și care împărtășește din adîncul inimii toate suferințele și toate năzuințele clasei producătoare.

Lucrări ca cele scrise de Flerovski și de dascălul vostru Cernîșevski fac într-adevăr cinste Rusiei și dovedesc că și țara dv. începe să ia parte la mișcarea generală a secolului nostru.

Cu salutări frățești,

Karl Marx

Publicat în ziarul „Narodnoe delo" nr. 1 din 15 aprilie 1870

Se tipărește după textul culegerii: Corespondența dintre K. Marx și F. Engels și militanții politici ruși, 1951

MARX CĂTRE S. MEYER ŞI A. VOGT[57]

LA NEW YORK

Londra, 9 aprilie 1870

...Poimîine (11 aprilie) vă voi trimite documentele Internaţionalei pe care le am la îndemînă. (Astăzi este prea tîrziu pentru a le trimite la poştă). Vă voi trimite de asemenea încă cîteva documente „baseliene“ [58].

Printre cele trimise veţi găsi şi cîteva exemplare din rezoluţiile Consiliului General din *30 noiembrie* cu privire la *amnistia irlandeză*, rezoluţii scrise de mine şi pe care le cunoaşteţi deja, precum şi un pamflet irlandez despre felul cum sînt trataţi fenienii condamnaţi.

Aveam de gînd să propun şi alte rezoluţii cu privire la necesitatea transformării actualei Uniuni (adică a robiei Irlandei) într-o federaţie liberă, în condiţii de egalitate de drepturi cu Marea Britanie. Discutarea în continuare a acestei probleme, în măsura în care este vorba de rezoluţii publice, a fost suspendată deocamdată din cauza absentării mele nevoite de la şedinţele Consiliului General. Nici un alt membru al acestuia din urmă nu cunoaşte în suficientă măsură situaţia din Irlanda şi nu se bucură de suficientă autoritate în rîndurile membrilor *englezi* ai Consiliului General pentru a mă putea înlocui în această chestiune.

Totuşi timpul n-a fost irosit în zadar, şi vă rog să acordaţi o atenţie deosebită celor ce urmează.

După ce m-am ocupat ani îndelungaţi de problema irlandeză, am ajuns la concluzia că claselor dominante din Anglia li se poate da o lovitură decisivă (şi ea este decisivă pentru mişcarea muncitorească din întreaga lume) *nu în Anglia, ci numai în Irlanda.*

La 1 ianuarie 1870 Consiliul General a trimis o circulară secretă, întocmită de mine în limba franceză (pentru a exercita o înrîurire în Anglia, este indicată numai folosirea ziarelor franceze, nu şi a celor germane), cu privire la legătura dintre lupta naţională a irlandezilor şi mişcarea de eliberare a clasei muncitoare şi deci cu privire la poziţia pe care Asociaţia Internaţională trebuie s-o adopte în problema irlandeză*.

Vă comunic aici pe scurt punctele principale.

Irlanda este bastionul *aristocraţiei funciare engleze*. Exploatarea acestei ţări constituie nu numai principala sursă a avuţiei materiale a acestei aristocraţii, ci şi cea mai mare putere *morală* a ei. Aristocraţia engleză întruchipează de fapt *dominaţia Angliei asupra Irlandei*. De aceea Irlanda este principalul mijloc cu ajutorul căruia aristocraţia engleză îşi menţine *dominaţia în Anglia propriu-zisă.*

Pe de altă parte, dacă armata şi poliţia engleză părăsesc mîine Irlanda, acolo va izbucni imediat o revoluţie agrară. Dar căderea aristocraţiei engleze în Irlanda va determina şi va avea drept consecinţă necesară căderea ei în Anglia. Prin aceasta s-ar crea condiţiile prealabile pentru o revoluţie proletară în Anglia. Întrucît în Irlanda *problema agrară* este pînă în prezent *forma exclusivă* a problemei sociale, deoarece este o problemă de existenţă, *o problemă de viaţă şi de moarte* pentru imensa majoritate a poporului irlandez şi este totodată inseparabilă de problema *naţională*, — în Irlanda lichidarea aristocraţiei funciare engleze este o operaţie infinit mai uşor de înfăptuit decît în Anglia propriu-zisă, fără să mai vorbim de firea mai înflăcărată şi de caracterul mai revoluţionar al irlandezilor în comparaţie cu englezii.

În ce priveşte *burghezia* engleză, trebuie relevat că mai înainte de toate ea este interesată, ca şi aristocraţia engleză, să transforme toată Irlanda într-o păşune întinsă, care să aprovizioneze piaţa engleză cu carne şi lînă la preţuri cît mai ieftine. Este de asemenea în interesul ei ca, prin alungarea arendaşilor de pe moşii şi prin emigrare forţată, populaţia Irlandei să fie redusă la un număr atît de neînsemnat încît *capitalul englez* (capitalul arendăşesc) să poată funcţiona cu toată „siguranţa“ în această ţară. Ea este la fel de interesată în „curăţirea“ moşiilor din Irlanda pe cît de interesată a fost

* Vezi culegerea de faţă, pag. 85—87. — *Nota Red.*

în curățirea districtelor agricole din Anglia și Scoția. În afară de aceasta, trebuie să mai ținem seama și de veniturile de cîte 6.000—10.000 de lire sterline ale proprietarilor funciari care nu trăiesc pe moșiile lor și celelalte venituri irlandeze care acum iau an de an drumul Londrei.

Dar burghezia engleză are interese și mai importante în economia irlandeză de astăzi.

Datorită concentrării crescînde a loturilor arendate, Irlanda furnizează în permanență surplusul* ei pe piața muncii din Anglia și, prin aceasta, apasă asupra salariilor și asupra situației materiale și morale a clasei muncitoare engleze.

Și, în sfîrșit, lucrul cel mai important! În toate centrele industriale și comerciale din Anglia există azi o clasă muncitoare *scindată* în două tabere *dușmane*: proletariatul englez și proletariatul irlandez. Muncitorul englez de rînd îl urăște pe muncitorul irlandez ca pe un concurent care face să scadă nivelul lui mediu de trai. Față de muncitorul irlandez, el se simte membru al națiunii *dominante*, și tocmai de aceea devine unealta aristocraților și capitaliștilor săi ***împotriva Irlandei***, consolidînd în felul acesta dominația acestora ***asupra lui însuși***. Împotriva muncitorului irlandez el are prejudecăți de ordin religios, social și național. El are față de muncitorul irlandez aproape aceeași atitudine pe care o au față de negri săracii albi (poor whites) în fostele state sclavagiste din Uniunea americană. Irlandezul îi plătește cu aceeași monedă și chiar cu dobîndă. El vede în muncitorul englez un complice al *dominației engleze în Irlanda* și în același timp o unealtă oarbă a acestei dominații.

Acest antagonism este întreținut prin mijloace artificiale și ațîțat prin presă, prin predici de pe amvon, prin revistele umoristice, pe scurt prin toate mijloacele de care dispun clasele dominante. *În acest antagonism* rezidă ***secretul slăbiciunii*** *clasei muncitoare engleze* în pofida organizării ei. Tot în el rezidă secretul menținerii la putere a clasei capitaliștilor. Și aceasta din urmă este perfect conștientă de acest lucru.

Dar răul nu se oprește aici. El trece peste ocean. Antagonismul dintre englezi și irlandezi constituie temelia ascunsă a conflictului dintre Statele Unite și Anglia. El face cu neputință orice colaborare serioasă și sinceră între clasele munci-

* Este vorba de surplusul de brațe de muncă. — *Nota Red.*

toare din aceste două țări. El oferă guvernelor celor două țări posibilitatea de a atenua acuitatea conflictului social ori de cîte ori au pofta s-o facă, ațîțînd o țară împotriva celeilalte și, la nevoie, declanșînd un război între ele.

Anglia, ca metropolă a capitalului, ca putere pînă în prezent dominantă pe piața mondială, este deocamdată țara cea mai importantă pentru revoluția muncitorească și, în plus, *singura* țară în care condițiile materiale ale acestei revoluții sînt coapte într-o anumită măsură. De aceea țelul cel mai important al Asociației Internaționale a Muncitorilor este de a grăbi revoluția socială în Anglia, iar singurul mijloc pentru a realiza acest lucru este de a face din Irlanda o țară independentă.

De aceea Internaționala trebuie să-și asume sarcina de a pune pretutindeni pe primul plan conflictul dintre Anglia și Irlanda și de a se situa pretutindeni deschis de partea Irlandei. Sarcina specială a Consiliului Central de la Londra este de a trezi în clasa muncitoare engleză conștiința că *eliberarea națională a Irlandei nu constituie pentru ea* o problemă abstractă de dreptate și umanitarism, ci *prima condiție a propriei ei emancipări sociale*.

Cam acestea sînt principalele teze ale circularei, care explică totodată și motivele care au stat la baza hotărîrilor Consiliului Central cu privire la amnistia irlandeză. Scurt timp după aceea am trimis ziarului „Internationale" (Organul Comitetului nostru Central belgian din Bruxelles)[59] un vehement articol neiscălit, în care arătam cum îi tratează englezii pe fenieni etc. și-l atacam pe Gladstone etc. Totodată îi învinuiam acolo pe republicanii francezi („Marseillaise" a publicat un articol stupid despre Irlanda, pe care l-a scris aici caraghiosul de Talandier) că, în egoismul lor național, ei își concentrează toată mînia împotriva imperiului francez.

Efectul n-a întîrziat să se arate. Fiica mea Jenny, semnînd „J. Williams" (în scrisoarea particulară adresată redacției ea și-a dat numele de Jenny Williams), a scris o serie de articole[60] în ziarul „Marseillaise" și a publicat, printre altele, scrisoarea lui O'Donovan Rossa. Aceasta a stîrnit mare vîlvă.

Ca urmare, după ce ani de-a rîndul a refuzat cu cinism să accepte instituirea unei comisii *parlamentare pentru anchetarea tratamentului aplicat deținuților fenieni*, *Gladstone* a fost nevoit în cele din urmă să accepte instituirea unei ase-

menea comisii. Jenny este acum corespondentul permanent al ziarului „Marseillaise" pentru problema irlandeză. *(Aceasta, desigur, rămîne între noi).* Guvernul englez şi presa engleză spumegă de furie văzînd că în Franţa problema irlandeză se află în *centrul atenţiei* opiniei publice şi că, prin intermediul Parisului, tot continentul urmăreşte şi demască aceste canalii.

Cu acelaşi glonte a fost împuşcat încă un iepure. I-am făcut pe liderii şi gazetarii etc. irlandezi de la Dublin să intre în relaţii cu noi, ceea ce *Consiliul General* n-a reuşit să obţină pînă acum!

La voi, în America, aveţi vaste posibilităţi de a activa în acelaşi spirit. Unirea *muncitorilor germani cu cei irlandezi* (bineînţeles şi cu acei muncitori englezi şi americani care vor consimţi la aceasta) este cea mai importantă sarcină pe care o puteţi îndeplini acum. Acest lucru trebuie făcut în numele Internaţionalei. Trebuie explicată însemnătatea socială a problemei irlandeze.

Data viitoare vă voi scrie în mod special despre situaţia muncitorilor englezi.

Cu salutări frăţeşti,

Karl Marx

Publicat pentru prima oară în: K. Marx şi F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXVI, 1935

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 270-273

Tradus din limba germană

K. MARX

PRIMA ADRESĂ A CONSILIULUI GENERAL AL ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR CU PRIVIRE LA RĂZBOIUL FRANCO-GERMAN

CĂTRE MEMBRII ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR DIN EUROPA ŞI DIN STATELE UNITE

În „Manifestul constitutiv al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor" din noiembrie 1864, spuneam: „Dacă eliberarea clasei muncitoare reclamă unirea şi colaborarea frăţească a muncitorilor, cum va putea fi atinsă această înaltă ţintă cu o politică externă care urmăreşte scopuri criminale, care exploatează prejudecăţile naţionale, care varsă sîngele şi risipeşte averea poporului în războaie de jaf?" Şi caracterizam prin următoarele cuvinte politica externă spre care tinde Internaţionala: „...legile simple ale moralei şi dreptului, care trebuie să reglementeze relaţiile dintre persoanele particulare, să devină legi supreme în relaţiile dintre naţiuni" *.

Nu-i de mirare că Ludovic Bonaparte, care a uzurpat domnia profitînd de lupta de clasă din Franţa şi şi-a prelungit-o prin repetate războaie externe, a tratat Internaţionala din capul locului ca pe un duşman periculos. În ajunul plebiscitului[61], el puse la cale o razie care viza pe membrii comitetelor de conducere ale Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor de la Paris, Lyon, Rouen, Marsilia, Brest, într-un cuvînt din toată Franţa, sub pretextul că Internaţionala ar fi o asociaţie secretă şi că ar pune la cale un complot pentru asasinarea sa, pretext care a fost de îndată denunţat de propriii săi magistraţi ca fiind cu totul absurd. Care era adevărata crimă a secţiunilor franceze ale Internaţionalei? Aceea de a fi declarat sus şi tare poporului francez: a lua parte la plebiscit înseamnă a vota pentru despotism în interiorul ţării şi pentru război în afară. Şi a fost, într-adevăr,

* Vezi culegerea de faţă, pag. 47—48. — *Nota Red.*

opera lor faptul că în toate orașele mari, în toate centrele industriale ale Franței, clasa muncitoare s-a ridicat ca un singur om pentru a respinge plebiscitul. Din nefericire, voturile lor au fost covîrșite de ignoranța obtuză a districtelor rurale. Bursele, guvernele, clasele dominante și presa din aproape toată Europa salutară plebiscitul ca pe o victorie strălucită a împăratului Franței asupra clasei muncitoare franceze; în realitate însă plebiscitul a fost semnalul pentru uciderea nu a unui singur om, ci a unor popoare întregi.

Complotul războinic din iulie 1870[62] nu este decît o reeditare îmbunătățită a loviturii de stat din decembrie 1851. La prima vedere lucrul părea atît de stupid, încît Franța nu l-a putut lua în serios. Mai curînd dădea crezare deputatului care vedea în discursurile războinice ale miniștrilor o simplă manevră de bursă. Cînd, la 15 iulie, războiul fu în cele din urmă anunțat în mod oficial, Corpul legislativ, întreaga opoziție refuză să voteze cheltuielile provizorii; pînă și Thiers înfieră războiul ca fiind „abject"; toate ziarele independente din Paris îl condamnară și, lucru curios, presa din provincie li se alătură, aproape fără excepție.

Între timp membri din Paris ai Internaționalei se puseseră din nou pe lucru. În numărul din 12 iulie al ziarului „Réveil"[63], ei publicară manifestul „Către muncitorii tuturor națiunilor", în care se spunea:

„Din nou ambiția politică amenință pacea lumii sub pretextul echilibrului european și al demnității naționale. Muncitori francezi, germani și spanioli! Să ne unim glasurile într-un strigăt general de indignare împotriva războiului!... războiul pentru o chestiune de preponderență sau pentru o dinastie nu poate fi în ochii muncitorilor decît o nebunie criminală. Noi, cei care avem nevoie de pace și de muncă, protestăm răspicat împotriva chemărilor războinice ale celor care se răscumpără de la tributul sîngelui și nu văd în nenorocirea publică decît o sursă de noi speculații!... Frați din Germania! Lipsa noastră de unitate nu ar avea ca urmare decît triumful deplin al despotismului pe ambele maluri ale Rinului... Muncitori din toate țările! Oricare ar fi în momentul de față rezultatul eforturilor noastre comune, noi, membrii Asociației Internaționale a Muncitorilor, pentru care nu există granițe, vă trimitem drept chezășie a solidarității noastre de nezdruncinat urările de bine și salutul muncitorilor din Franța".

Acestui manifest al secțiunilor noastre din Paris i-au urmat numeroase apeluri franceze, dintre care nu putem cita aici decît unul singur: declarația de la Neuilly-sur-Seine, publicată în „Marseillaise" din 22 iulie:

„Este oare războiul drept? Nu! Este oare războiul național? Nu! El e exclusiv dinastic. În numele dreptății, al democrației și al adevăratelor interese ale Franței, ne alăturăm fără rezerve și cu hotărîre protestelor Internaționalei împotriva războiului".

Aceste proteste exprimau adevăratele sentimente ale muncitorilor francezi, după cum a dovedit-o limpede o întîmplare caracteristică survenită curînd după aceea. Cînd banda lui „10 decembrie"[64], organizată inițial în timpul președinției lui Ludovic Bonaparte, a fost trimisă în stradă, deghizată în haine de muncitori, pentru a ațîța febra războinică prin dansuri războinice de sălbatici, adevărații muncitori din suburbii le răspunseră prin manifestații pentru pace atît de impunătoare, încît prefectul poliției, Pietri, socoti nimerit să pună pe loc capăt oricărei demonstrații de stradă, sub cuvînt că populația leală a Parisului și-a manifestat îndeajuns patriotismul îndelung reținut și entuziasmul delirant în favoarea războiului.

Oricare ar fi rezultatele războiului lui Ludovic Bonaparte împotriva Prusiei, la Paris au și sunat clopotele de înmormîntare a celui de-al doilea imperiu. Lucrurile se vor sfîrși așa cum au început: cu o parodie. Să nu uităm însă că tocmai guvernele și clasele dominante din Europa i-au înlesnit lui Ludovic Bonaparte să joace timp de 18 ani sinistra farsă a *restaurației imperiului*.

În ce privește Germania, ea duce un război de apărare. Dar cine a adus Germania în situația de a fi nevoită să se apere? Cine i-a dat lui Ludovic Bonaparte posibilitatea de a purta război împotriva Germaniei? *Prusia!* Bismarck a fost acela care a conspirat cu același Ludovic Bonaparte pentru a înăbuși opoziția populară în interiorul Prusiei și a da Germania pe mîna dinastiei Hohenzollern. Dacă bătălia de la Sadowa[65] ar fi fost pierdută în loc de a fi cîștigată, Germania ar fi fost inundată de batalioane franceze, ca aliate ale Prusiei. A visat oare Prusia după victorie fie și numai o clipă, să opună o Germanie liberă Franței îngenuncheate? Dimpotrivă! Ea a menținut cu grijă frumusețile înnăscute ale vechiului ei sistem, adăugîndu-le pe deasupra toate tertipurile celui de-al doilea imperiu, despotismul lui real și democrația lui aparentă, artificiile lui politice și escrocheriile lui financiare, frazele lui sforăitoare și josnicele lui scamatorii de bîlci. Regimul bonapartist, care pînă acum în-

florea numai pe un mal al Rinului, își găsise în aceasta replica pe malul celălalt. Și, o dată ce lucrurile se prezentau astfel, putea oare rezulta de aci altceva decît *război*?

Dacă clasa muncitoare germană va permite ca actualul război să-și piardă caracterul lui strict defensiv, degenerînd într-un război împotriva poporului francez, atunci și victoria și înfrîngerea vor fi deopotrivă de dezastruoase. Toate nenorocirile care s-au abătut asupra Germaniei în urma așa-zisului război de eliberare vor renaște cu și mai mare violență.

Principiile Internaționalei sînt însă prea răspîndite și prea adînc înrădăcinate în rîndurile clasei muncitoare germane ca să avem a ne teme de un deznodămînt atît de jalnic. Glasul muncitorilor francezi a trezit ecou în Germania. O întrunire muncitorească de masă, ținută la 16 iulie la Braunschweig, s-a declarat întru totul de acord cu manifestul de la Paris, a respins orice gînd de antagonism național față de Franța și a adoptat rezoluții în care se spune:

„Sîntem adversarii oricăror războaie, dar în primul rînd al războaielor dinastice... Cu adîncă mîhnire și durere ne vedem împinși într-un război de apărare ca într-o pacoste inevitabilă; totodată facem însă apel la întreaga clasă muncitoare rezonabilă să facă imposibilă repetarea unei nenorociri sociale atît de grozave, revendicînd pentru popoare dreptul de a hotărî ele însele războiul sau pacea și făcîndu-le astfel stăpîne pe propria lor soartă".

La Chemnitz, o adunare de delegați, reprezentînd 50.000 de muncitori saxoni, a votat în unanimitate următoarea rezoluție:

„In numele democrației germane, și îndeosebi în numele muncitorilor din partidul social-democrat, declarăm că actualul război este un război exclusiv dinastic... Strîngem cu bucurie mîna frățească întinsă de muncitorii francezi. Păstrînd vie în minte lozinca Asociației Internaționale a Muncitorilor: *„Proletari din toate țările, uniți-vă!"*, nu vom uita niciodată că muncitorii din *toate* țările sînt *prietenii* noștri, iar despoții din *toate* țările — *dușmanii* noștri".

Secția berlineză a Internaționalei a răspuns de asemenea manifestului de la Paris:

„Ne alăturăm cu trup și suflet protestului vostru... Ne luăm angajamentul solemn că nici sunetul goarnelor, nici bubuitul tunurilor, nici victoria sau înfrîngerea nu ne vor abate de la opera noastră comună — unirea muncitorilor din toate țările".

Așa va fi!

Îndărătul acestei lupte, care echivalează cu o sinucidere, pîndește figura sinistră a Rusiei. Faptul că semnalul actualului război a fost dat tocmai în momentul cînd guvernul rus și-a terminat căile ferate strategice și a început să concentreze trupe în direcția Prutului este de rău augur. Oricîtă simpatie ar pretinde germanii, și pe bună dreptate, să li se arate într-un război de apărare împotriva unui atac bonapartist, ei ar pierde-o de îndată ce ar permite guvernului german să solicite ajutorul cazacilor sau chiar numai să-l accepte. Germanii ar trebui să-și amintească că, după războiul de independență împotriva lui Napoleon I, Germania a zăcut timp de decenii neputincioasă la picioarele țarului.

Clasa muncitoare engleză întinde o mînă frățească atît muncitorilor francezi cît și celor germani. Ea este ferm convinsă că, oricare ar fi sfîrșitul monstruosului război care ne așteaptă, alianța muncitorilor din toate țările va stîrpi în cele din urmă războiul. În timp ce Franța oficială și Germania oficială se aruncă într-un război fratricid, muncitorii își trimit unii altora mesaje de pace și prietenie. Chiar și numai acest fapt măreț, fără seamăn în istoria trecutului, deschide perspectivele unui viitor mai luminos. El dovedește că, în opoziție cu vechea societate, cu mizeria ei economică și nebunia ei politică, se naște o societate nouă al cărei principiu internațional va fi *pacea*, pentru că în sînul fiecărei națiuni domnește același principiu — *munca*!

Deschizătorul de drum al acestei societăți noi este Asociația Internațională a Muncitorilor.

Londra, 23 iulie 1870

Publicat sub formă de manifest în limbile engleză, germană și franceză, precum și în diferite organe de presă în 1870

Se tipărește după textul apărut în: K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 512-518

ENGELS CĂTRE MARX
LA RAMSGATE

Manchester, 15 august 1870

...Nu știu în ce măsură Bracke, care este, desigur, foarte nestatornic, s-a lăsat antrenat de entuziasmul național. De asemenea, întrucît nu primesc decît cel mult *un* număr de „Volksstaat" la două săptămîni, nu pot să-mi dau seama care este poziția Comitetului[66] în această chestiune decît din scrisoarea lui Bonhorst către Wilhelm *, scrisoare care, avînd în general un ton reținut, dă la iveală totodată nesiguranța lui teoretică. În comparație cu aceasta, obișnuita siguranță mărginită a doctrinarului Liebknecht face o impresie mai bună.

Mie mi se pare că lucrurile se prezintă în felul următor: din cauza lui Badinguet **, Germania s-a văzut tîrîtă într-un război în care este în joc existența ei națională. Dacă Germania va fi înfrîntă de Badinguet, bonapartismul se va consolida pentru ani de zile, și vor trece mulți ani, poate chiar generații întregi, pînă ce Germania se va putea redresa. De o mișcare muncitorească germană independentă nici vorbă nu va mai putea să fie atunci : lupta pentru refacerea existenței naționale va absorbi totul, și în cel mai bun caz muncitorii germani vor ajunge la remorca celor francezi. Dacă va învinge Germania, bonapartismul francez se va duce în orice caz de rîpă, veșnica gîlceavă în jurul creării unității Germaniei se va potoli în sfîrșit, muncitorii germani se vor putea organiza pe cu totul altă scară națională decît cea de pînă acum, iar cei francezi, indiferent de guvernul care ar urma, se vor putea, desigur,

---

* — Liebknecht. — *Nota Red.*
** — poreclă dată lui Napoleon al III-lea. — *Nota Red.*

mișca mai liber decît sub bonapartism. Întreaga masă a poporului german de toate clasele și-a dat seama că lupta se dă în primul rînd pentru existența națională și de aceea n-a pregetat să i se alăture. În aceste împrejurări mi se pare imposibil ca un partid politic german să predice, asemenea lui Wilhelm, obstrucția totală și să dea prioritate unor considerente secundare și nu celor principale.

La aceasta se mai adaugă faptul că Badinguet n-ar putea să poarte acest război fără șovinismul masei populației franceze : burghezii, micii burghezi, țăranii, proletariatul creat de Bonaparte în orașele mari și format din muncitorii constructori de case ai lui Hausseman[67], proveniți din rîndurile țărănimii și cu stare de spirit imperialistă. Atîta timp cît acestui șovinism nu i se va da la cap așa cum se cuvine, pacea între Germania și Franța nu va fi posibilă. Era de așteptat ca o revoluție proletară să facă acest lucru ; dar acum, după ce a izbucnit războiul, germanilor nu le rămîne decît să-l facă ei înșiși și imediat.

Iată acum și considerentele de ordin secundar. Neputinței burgheziei germane i se datorește faptul că acest război este dus sub conducerea lui Lehmann *, a lui Bismarck & Co și că, în cazul că-l vor duce la bun sfîrșit, le va aduce o glorie vremelnică. Este, desigur, foarte trist, dar nu-i nimic de făcut. Ar fi însă absurd ca din această cauză să se facă din antibismarckism unicul principiu călăuzitor. În primul rînd, astăzi, ca și în 1866, Bismarck îndeplinește o parte din munca noastră ; el o face *în felul lui* și fără să vrea, dar o face totuși. El creează un teren mai vast pentru activitatea noastră decît am avut mai înainte. Și apoi astăzi nu sîntem în 1815. Germanii din sud vor intra acum în mod inevitabil în Reichstag și în felul acesta se va crea o contrapondere față de prusacism. La aceasta se adaugă îndatoririle naționale care îi incumbă lui Bismarck și care, așa cum scrii și tu, fac din capul locului imposibilă o alianță cu Rusia. Este în general stupid să dorești, asemenea lui Liebknecht, să transformi întreaga istorie de după 1866 pentru simplul motiv că nu-i place lui. Noi însă îi cunoaștem pe exemplarii noștri germani din sud. Cu acești neghiobi nu se poate face nimic.

Eu cred că ai noștri pot :

---

* — poreclă dată lui Wilhelm I. — *Nota Red.*

1) să se alăture mişcării naţionale — din scrisoarea lui Kugelmann poţi să-ţi dai seama cît de puternică este ea — atîta timp şi în măsura în care se limitează la apărarea Germaniei (ceea ce în anumite împrejurări nu exclude o ofensivă dusă pînă la încheierea păcii);
2) să sublinieze totodată deosebirea dintre interesele naţionale ale Germaniei şi cele ale dinastiei prusiene;
3) să combată orice anexare a Alsaciei şi a Lorenei; de pe acum poate fi întrezărită intenţia lui Bismarck de a le anexa la Bavaria şi Baden;
4) de îndată ce la Paris va veni la cîrmă un guvern republican, neşovin, să acţioneze în direcţia încheierii unei păci onorabile cu acesta;
5) să sublinieze mereu unitatea de interese dintre muncitorii germani şi cei francezi, care n-au aprobat războiul şi nici nu se războiesc între ei;
6) *Rusia* — ca în Adresa Internaţionalei.

Este nostimă afirmaţia lui Wilhelm * că, deoarece Bismarck este un fost complice al lui Badinguet, linia justă ar fi aceea a neutralităţii. Dacă aceasta ar fi opinia generală în Germania, am avea în curînd o nouă Confederaţie a Rinului, şi generosul Wilhelm ar vedea atunci ce rol ar trebui el să joace în această confederaţie şi ce s-ar alege din mişcarea muncitorească. Un popor care este mereu lovit şi călcat în picioare este negreşit cel mai indicat să înfăptuiască o revoluţie socială, şi încă — pe deasupra — în puzderia de statuleţe atît de dragi lui Wilhelm!

Îţi place cum omuleţul acesta încearcă să mă tragă la răspundere pentru ceva despre care „a auzit“ că ar fi apărut în „Elberfelder Zeitung“? Biata creatură!

În Franţa prăbuşirea pare să fie îngrozitoare. Pretutindeni domneşte ruina, venalitatea şi jaful. Chassepot-urile sînt prost executate şi se dovedesc inutilizabile în luptă; de altfel s-au şi epuizat, aşa încît urmează să se scoată iar vechile flinte cu cremene. Totuşi nu e cazul ca un guvern revoluţionar, dacă va veni *în scurt timp*, să-şi piardă cumpătul. El trebuie însă să lase Parisul în voia soartei şi să continue războiul sprijinindu-se pe sudul ţării. Atunci poate că va izbuti să se menţină pînă ce vor fi cumpărate arme şi organizate noi

* — Liebknecht. — *Nota Red*

armate, cu ajutorul cărora inamicul să fie apoi treptat respins spre graniţă. Acesta ar fi, la drept vorbind, adevăratul sfîrşit al războiului: ambele ţări să-şi furnizeze reciproc dovada invincibilităţii lor. Dar, dacă lucrul acesta nu se va întîmpla curînd, atunci comedia s-a sfîrşit. Operaţiile lui Moltke sînt exemplare — se pare că bătrînul Wilhelm îi lasă mînă liberă —, iar batalioanele patru au şi început să vină pe front, pe cînd cele franceze nici nu există încă.

Dacă Badinguet n-a plecat încă de la Metz, ar putea s-o păţească rău de tot...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883“, Bd. 4, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe“, Berlin, 1953, pag. 279-281

Tradus din limba germană

MARX CĂTRE ENGELS
LA MANCHESTER

Ramsgate, 17 august 1870

Dragă Fred!

Îți mulțumesc foarte mult (la fel îți mulțumește și d-na Marx pentru scrisoarea adresată ei) pentru osteneala pe care ți-ai dat-o în împrejurări atît de grele. Scrisoarea ta concordă întru totul cu planul răspunsului pe care l-am și întocmit în minte. Totuși, într-o chestiune atît de importantă — aici nu este vorba de Wilhelm *, ci *de directive care trasează linia de conduită a muncitorilor germani* — n-am vrut să întreprind nimic fără să mă fi sfătuit în prealabil cu tine.

Pentru a conchide că între mine și el există un acord deplin, Wilhelm pornește

1) de la Adresa *Internaționalei*, pe care, bineînțeles, a tradus-o în prealabil în limbajul său wilhelmian;

2) de la faptul că eu am aprobat declarația făcută de el și de Bebel în Reichstag [68]. Atunci a fost un „moment" în care principialitatea strictă era un act de curaj, dar de aici nu rezultă nicidecum că acest moment continuă să dăinuiască și cu atît mai puțin că atitudinea proletariatului german față de un război care a devenit național se rezumă la antipatia lui Wilhelm față de prusieni. Ar fi ca și cum, motivat de faptul că la timpul său am protestat împotriva eliberării „bonapartiste" a Italiei, am declara că obiectăm împotriva independenței relative dobîndite de Italia de pe urma acestui război.

* — Liebknecht. — *Nota Red.*

Pretențiile asupra Alsaciei și Lorenei par să predomine în două cercuri: în sînul camarilei prusiene și printre patriotarzii sud-germani. Aceasta ar fi cea mai mare nenorocire care ar putea lovi Europa și mai cu seamă Germania. Ai observat, desigur, că majoritatea ziarelor rusești au și început să vorbească de necesitatea unei intervenții diplomatice pe plan european în vederea menținerii echilibrului în Europa.

Kugelmann confundă războiul de apărare cu operațiile militare defensive. După părerea lui, dacă un derbedeu mă atacă pe stradă, nu am decît dreptul să parez loviturile lui, dar nu mi-e îngăduit să-l trîntesc la pămînt, pentru că, procedînd astfel, m-aș transforma în *agresor!* Fiecare cuvînt al acestor oameni denotă lipsa de dialectică...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 4, Stuttgart, 1913

Se tipărește după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 282-283

Tradus din limba germană

K. MARX

CĂTRE COMITETUL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT GERMAN[69] LA BRAUNSCHWEIG

Londra, în jurul datei de 1 septembrie 1870

Camarila militară, profesorimea, bürgerii şi politicienii de cafenea pretind că această anexare * ar fi mijlocul de a înlătura pentru totdeauna pericolul unui război între Germania şi Franţa. Dimpotrivă, acesta constituie mijlocul cel mai sigur de a transforma acest război într-o *instituţie* europeană. Este într-adevăr mijlocul cel mai potrivit pentru a eterniza în noua Germanie despotismul militar ca o condiţie necesară a dominaţiei asupra Alsaciei şi Lorenei, această *Polonie occidentală*, mijlocul cel mai infailibil de a transforma viitoarea pace într-un simplu armistiţiu pînă cînd Franţa se va reface îndeajuns ca să revendice teritoriul pierdut, mijlocul cel mai infailibil de a ruina Franţa şi Germania printr-o autoexterminare reciprocă.

Ticăloşii şi neghiobii care au născocit aceste garanţii ale unei păci veşnice ar trebui să ştie totuşi din istoria Prusiei, din exemplul condiţiilor aspre impuse de Napoleon prin pacea de la Tilsit că asemenea măsuri draconice menite să reducă la tăcere un popor plin de vitalitate au tocmai un efect contrar. Şi ce reprezintă Franţa, chiar şi după pierderea Alsaciei şi Lorenei, în comparaţie cu Prusia de după pacea de la Tilsit!

Dacă atîta timp cît a dăinuit *vechiul sistem de stat*, şovinismul francez găsea o oarecare justificare materială în faptul că începînd din 1815, după cîteva bătălii pierdute, capitala Franţei, şi implicit Franţa însăşi, se trezea lipsită de

* Anexarea Alsaciei şi Lorenei de către Prusia. — *Nota Red.*

apărare, ce amploare va lua acest şovinism de îndată ce graniţa va trece la est lîngă Vosgi şi la nord lîngă Metz?

Că locuitorii Alsaciei şi Lorenei ar tînji după binefacerile unei cîrmuiri *germane*, asta nu cutează să afirme nici chiar... teutonul. Acum se proclamă principiul *pan*germanismului şi al graniţelor „sigure"; frumoase rezultate va aduce asta pentru Germania şi Europa în răsărit!

Cine nu este cu totul ameţit de larma momentană sau *nu are vreun interes* să ameţească poporul german trebuie să-şi dea seama că războiul din 1870 va genera în mod inevitabil un război între Germania şi Rusia, aşa cum războiul din 1866 l-a generat pe cel din 1870.

Spun *inevitabil, neapărat*, dacă pînă atunci nu va izbucni — ceea ce este puţin probabil — o *revoluţie în Rusia*.

Dacă această eventualitate puţin probabilă nu se va produce, războiul dintre Germania şi Rusia trebuie privit încă de pe acum ca un fapt împlinit.

De atitudinea pe care o vor adopta acum învingătorii germani depinde întru totul dacă acest război va avea urmări pozitive sau negative.

În cazul cînd ei vor anexa Alsacia şi Lorena, Franţa va lupta *alături* de Rusia împotriva Germaniei. Este de prisos să mai arătăm urmările nefaste ale unui asemenea război.

Dacă vor încheia cu Franţa o pace onorabilă, acest război va scăpa Europa de dictatura moscovită, va dizolva Prusia în cadrul Germaniei, va asigura Occidentului posibilitatea unei dezvoltări paşnice, în sfîrşit va contribui la creşterea revoluţiei sociale ruse, ale cărei elemente nu au nevoie decît de un asemenea impuls din afară pentru a se dezvolta; aşadar va folosi şi poporului rus.

Mi-e teamă însă că ticăloşii şi neghiobii vor continua nestingheriţi jocul lor nebunesc dacă întreaga clasă muncitoare germană nu-şi va ridica glasul.

...Actualul război inaugurează o nouă epocă în istoria universală, dovedind că, chiar şi fără Austria germană, Germania este capabilă să urmeze propriul ei drum, *independent de străinătate*. Faptul că Germania îşi dobîndeşte *unitatea* mai întîi *în cazarma prusacă* este o pedeapsă pe care a meritat-o din plin. Dar, fie şi *pe această cale*, rezultatul a fost atins. Ciorovăielile mărunte, ca de pildă conflictul dintre

naţional-liberalii din nordul Germaniei şi partidul populist din sudul Germaniei, nu se vor mai pune fără rost de-a curmezişul drumului. Relaţiile se vor dezvolta pe o scară largă şi se vor simplifica. Şi dacă atunci clasa muncitoare germană nu va juca rolul istoric ce-i revine, vina va fi a ei. *Acest război a făcut ca centrul de greutate al mişcării muncitoreşti de pe continent să se mute din Franţa în Germania.* Pe umerii clasei muncitoare germane apasă în consecinţă o răspundere mai mare.

Publicat într-o foaie volantă a Comitetului Partidului muncitoresc social-democrat din Germania şi în ziarul „Der Volksstaat" nr. 73 din 11 septembrie 1870

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 283-285

Tradus din limba germană

K. MARX

DIN CEA DE-A DOUA ADRESĂ A CONSILIULUI GENERAL AL ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR CU PRIVIRE LA RĂZBOIUL FRANCO-GERMAN

CĂTRE MEMBRII ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR DIN EUROPA ŞI DIN STATELE UNITE

Războiul, pe care nu a fost în stare să-l împiedice, clasa muncitoare germană l-a sprijinit cu toată energia ca pe un război pentru independenţa Germaniei şi pentru eliberarea Franţei şi a Europei de coşmarul apăsător al celui de-al doilea imperiu. Muncitorii industriali germani, părăsindu-şi familiile lihnite de foame, au alcătuit împreună cu muncitorii rurali carnea şi sîngele unor armate eroice. Decimaţi în bătăliile din ţări străine, ei vor mai fi o dată decimaţi de mizeria de acasă. Ei cer acum, la rîndul lor, „garanţii", garanţii că sacrificiile lor imense nu vor fi fost zadarnice, că au cucerit libertatea, că victoriile repurtate de ei asupra armatelor bonapartiste nu vor fi transformate într-o înfrîngere a poporului german, aşa cum s-a întîmplat în anul 1815. Şi, ca primă garanţie, ei cer *o pace onorabilă pentru Franţa şi recunoaşterea republicii franceze.*

Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat german a publicat la 5 octombrie un manifest în care insistă cu hotărîre asupra acestor garanţii.

„Noi — aşa sună manifestul — protestăm împotriva anexării Alsaciei şi Lorenei. Şi sîntem conştienţi de faptul că vorbim în numele clasei muncitoare germane. In interesul comun al Franţei şi al Germaniei, în interesul păcii şi al libertăţii, în interesul civilizaţiei apusene împotriva barbariei orientale, muncitorii germani nu vor tolera anexarea Alsaciei şi Lorenei... Vom sta cu fidelitate alături de tovarăşii noştri muncitori din toate ţările pentru cauza comună internaţională a proletariatului!".

Din nefericire, nu putem conta pe succesul lor imediat. Dacă muncitorii francezi nu l-au putut opri pe agresor în

timp de pace, au oare muncitorii germani mai multe perspective de a-l opri pe învingător cînd zăngănesc armele ? Manifestul muncitorilor germani cere ca Ludovic Bonaparte să fie extrădat, ca un criminal de rînd, republicii franceze. Stăpînitorii lor își dau toată osteneala să-l instaleze din nou la Tuilerii, ca fiind omul cel mai indicat să ruineze Franța. Oricum ar fi, istoria va dovedi că muncitorii germani nu sînt făcuți din același material șubred din care e făcută burghezia germană. Ei își vor face datoria.

Alături de ei, salutăm instaurarea republicii în Franța, dar în același timp ne frămîntă temeri care sperăm că se vor dovedi neîntemeiate. Această republică nu a răsturnat tronul, ci i-a ocupat doar locul rămas vacant. Ea nu a fost proclamată ca o cucerire socială, ci ca o măsură de apărare națională. Ea se află în mîinile unui guvern provizoriu, alcătuit în parte din orléaniști notorii, în parte din republicani burghezi, și printre aceștia sînt unii pe care insurecția din iunie 1848 i-a marcat cu un stigmat de neșters. Felul în care membrii acestui guvern și-au împărțit funcțiile nu e tocmai promițător. Orléaniștii și-au asigurat pozițiile-cheie — armata și poliția — în timp ce pretinșilor republicani li s-au atribuit posturile în care se pălăvrăgește. Cîteva din primele lor acte arată destul de clar că au moștenit de la imperiu nu numai un morman de ruine, ci și frica de clasa muncitoare. Dacă în fraze grandilocvente se promit acum lucruri imposibile în numele republicii, oare aceasta nu este pentru a se face zarvă în favoarea unui guvern „posibil" ? Nu cumva republica are menirea în ochii burghezilor, care s-ar transforma bucuroși în groparii ei, să servească drept tranziție spre o restaurație orléanistă ?

Astfel clasa muncitoare franceză se află într-o situație deosebit de grea. Orice încercare de a răsturna noul guvern cînd dușmanul a ajuns aproape la porțile Parisului ar fi un act de nebunie desperată. Muncitorii francezi trebuie să-și facă datoria de cetățeni ; dar să nu se lase dominați de reminiscențele naționale ale anului 1792, așa cum s-au lăsat amăgiți țăranii francezi de reminiscențele naționale ale primului imperiu. Ei nu trebuie să repete trecutul, ci să construiască viitorul. Ei trebuie să folosească cu calm și fermitate mijloacele pe care le oferă libertatea republicană, spre a realiza temeinic organizarea propriei lor clase. Aceasta

le va da forțe noi, herculene, pentru renașterea Franței și pentru sarcina noastră comună — eliberarea proletariatului. De puterea și înțelepciunea lor depinde soarta republicii.

Muncitorii englezi au și făcut primii pași pentru a frînge, printr-o presiune salutară din afară, ostilitatea guvernului lor față de recunoașterea republicii franceze [70]. Actuala ezitare a guvernului englez este, probabil, menită să răscumpere greșeala războiului antiiacobin din 1792, ca și graba, nelalocul ei, cu care și-a dat consimțămîntul la lovitura de stat. În afară de aceasta, muncitorii englezi mai cer guvernului lor să se opună cu toată energia ciopîrțirii Franței, pe care o parte din presa engleză are nerușinarea să o pretindă. E aceeași presă care timp de 20 de ani l-a divinizat pe Ludovic Bonaparte ca fiind providența Europei și a aplaudat frenetic răscoala proprietarilor de sclavi din America. Și astăzi, ca și atunci, ea militează pentru proprietarul de sclavi.

Secțiunile *Asociației Internaționale a Muncitorilor* trebuie să cheme clasa muncitoare din toate țările la o mișcare activă. Dacă muncitorii și-ar uita datoria și ar rămîne pasivi, atunci grozavul război de acum nu va fi decît preludiul unor războaie internaționale și mai grozave și va duce în fiecare țară la noi înfrîngeri ale muncitorilor de către cavalerii săbiei, ai proprietății funciare și ai capitalului.

Vive la république ! *

Scris la 9 septembrie 1870

Publicat tot atunci sub formă de manifest în limbile engleză și germană ; în limba franceză a fost publicat în ziarul „L'Internationale" nr. 93 și 99 din 23 octombrie și 4 decembrie, precum și în alte organe de presă

Se tipărește după textul apărut în : K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 523-526

---

* Trăiască republica ! — *Nota Trad.*

MARX CĂTRE ENGELS

LA MANCHESTER

Londra, 10 septembrie 1870

Dragă Fred!

Tu şi Dupont trebuie să mă iertaţi că vă răspund cu atîta întîrziere şi foarte pe scurt. Sînt overwhelmed * de treburi politice.

Cît de plăcut este să ai de-a face cu toate acestea îţi vei da seama din alăturatele nerozii, sosite din două puncte opuse: Braunschweig şi Paris.

După cum ştii, am trimis la Braunschweig instrucţiuni scrise. Cînd se trimit instrucţiuni scrise, se presupune — în cazul de faţă însă fără temei — că nu ai de-a face cu nişte copii fără minte, ci cu oameni culţi, care ar trebui să ştie că limbajul brutal al scrisorilor nu este destinat „pentru presă" şi că în cadrul unor instrucţiuni se dau uneori indicaţii confidenţiale care nu trebuie *trîmbiţate*. Well **! Deşteptii ăştia nu numai că reproduc „cuvînt cu cuvînt" pasaje din scrisoarea mea ***, dar *mă* şi arată cu degetul ca fiind autorul scrisorii. Ei *reproduc* asemenea pasaje ca, de pildă, cele în care se arată că centrul de greutate al mişcării muncitoreşti de pe continent se mută din Franţa în Germania etc. şi care trebuiau să le servească pentru a înflăcăra spiritele, dar în nici un caz nu trebuiau date publicităţii *acum*. Ar trebui chiar să le fiu recunoscător că cel puţin *nu* au publicat critica făcută de mine la adresa muncitorilor francezi. Pe

* — supraaglomerat. — *Nota Trad.*
** — Ei bine! — *Nota Trad.*
*** Vezi culegerea de faţă, pag. 106—108. — *Nota Red.*

deasupra, băieţii ăştia trimit in hot haste * maculatura lor compromiţătoare *la Paris!* (Ca să nu mai vorbim de Bruxelles şi Geneva).

Am să le trag eu o săpuneală, dar prostia s-a comis. Pe de altă parte însă, nici cei de la Paris nu sînt mai breji. Îmi trimit pachete întregi cu ridicolul lor manifest şovinist [71], care a provocat în rîndurile muncitorilor englezi o ilaritate şi o indignare a căror manifestare făţişă cu greu am putut s-o împiedic. Eu trebuia să trimit tot acest material în cantităţi mari în Germania, probabil pentru a arăta germanilor că trebuie mai întîi *„să se retragă peste Rin"* înainte de a ajunge *la ei* acasă! Apoi, în loc să dea un răspuns chibzuit la scrisoarea mea, oamenii ăştia îşi permit să-mi trimită instrucţiuni telegrafice (instrucţiunile ex-studentului Longuet!) *cum* trebuie să desfăşor munca de agitaţie în *Germania!* Quel malheur! **

Eu am pus aici în mişcare totul pentru ca muncitorii (luni se deschide seria mitingurilor) să silească guvernul lor să recunoască republica franceză. În primul moment Gladstone was willing enough ***. Dar *regina*, care se află sub influenţa instrucţiunilor Prusiei, şi partea oligarhică a cabinetului sînt împotrivă!...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", Bd. 4, Stuttgart, 1913

Se tipăreşte după textul culegerii
Tradus din limba germană

* — în mare grabă. — *Nota Trad.*
** — ce nenorocire! — *Nota Trad.*
*** — era înclinat s-o recunoască. — *Nota Trad.*

F. ENGELS

CĂTRE CONSILIUL FEDERAL DIN SPANIA AL ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCITORILOR LA MADRID

Londra, 13 februarie 1871

Cetățeni!

Cu un sentiment de profundă satisfacție a primit Consiliul General scrisoarea dv. din 14 decembrie. Scrisoarea dv. precedentă, cu data de 30 iulie, ne-a parvenit și ea; ea a fost remisă cetățeanului Serraillier, secretarul pentru Spania, cu însărcinarea de a vă trimite răspuns în numele nostru. Dar, scurt timp după aceea, cetățeanul Serraillier a plecat în Franța să lupte pentru republică și a rămas încercuit la Paris. Așadar, dacă n-ați primit răspuns la scrisoarea dv. din 30 iulie, care se află încă în mîinile lui, de vină sînt aceste împrejurări. În prezent, Consiliul General, în ședința sa din 7 crt., l-a însărcinat pe subsemnatul, F. Engels, să ducă în mod provizoriu corespondența cu Spania și i-a remis ultima dv. scrisoare.

Pînă acum am primit cu regularitate următoarele ziare muncitorești spaniole: „La Federacion" din Barcelona, „La Solidaridad" din Madrid (pînă în decembrie 1870), precum și ziarul din Palma „El Obrero" (pînă la interzicere) și de curînd „La Revolucion Social" (numai primul număr)[72]. Aceste ziare ne-au ținut la curent cu ceea ce se petrece în mișcarea muncitorească din Spania; spre marea noastră satisfacție, ne-am convins că ideile revoluției sociale se bucură de simpatii crescînde în rîndurile clasei muncitoare din țara dv.

Fără îndoială că declamațiile sterpe ale vechilor partide politice, cum spuneți dv., au atras prea mult atenția poporului și au creat astfel un obstacol serios în calea propagandei

noastre. Acest lucru s-a întîmplat pretutindeni în primii ani ai mișcării proletare. În Franța, în Anglia, în Germania socialiștii au fost și sînt încă nevoiți să combată influența și activitatea vechilor partide politice, atît aristocratice cît și burgheze, atît monarhiste cît și republicane. Experiența a arătat pretutindeni că cel mai bun mijloc de a elibera pe muncitori de sub această dominație a vechilor partide a fost acela de a crea în fiecare țară un partid proletar, care duce o politică de sine stătătoare, net deosebită de politica celorlalte partide, deoarece trebuie să exprime condițiile eliberării clasei muncitoare. Amănuntele acestei politici pot varia în funcție de condițiile particulare din fiecare țară; dar, întrucît relațiile fundamentale dintre muncă și capital sînt pretutindeni aceleași, iar dominația politică a claselor posedante asupra celor exploatate există pretutindeni, principiile și țelurile politicii proletare vor fi pretutindeni aceleași, cel puțin în toate țările din Apus. Clasele posedante, aristocrația funciară și burghezii, țin poporul muncitor în sclavie nu numai prin puterea pe care le-o dă bogăția, nu numai prin exploatarea muncii de către capital, ci și prin forța statului, cu ajutorul armatei, al birocrației, al tribunalelor. A renunța să luptăm împotriva adversarilor noștri pe arena politică ar însemna să renunțăm la unul dintre cele mai puternice mijloace de luptă și, în special, de organizare și de propagandă. Votul universal ne oferă un mijloc de luptă excelent. În Germania muncitorii organizați într-un puternic partid politic au reușit să trimită în așa-zisa reprezentanță națională[73] șase deputați; iar opoziția pe care prietenii noștri Bebel și Liebknecht au putut s-o organizeze acolo împotriva războiului de cotropire a acționat în interesul propagandei noastre internaționale mult mai puternic decît ani de propagandă prin presă sau prin reuniuni. În Franța de asemenea au fost aleși în momentul de față reprezentanți ai muncitorilor, care vor proclama sus și tare principiile noastre. La viitoarele alegeri același lucru se va întîmpla în Anglia.

Am aflat cu plăcere că vreți să ne transmiteți cotizațiile secțiilor din țara dv.; le vom primi cu recunoștință. Trimiteți-le, vă rog, printr-un acreditiv asupra unui bancher din Londra, la ordinul lui John Weston, casierul nostru, împreună cu o scrisoare recomandată pe numele subsemnatului,

fie pe adresa: 256, High Holborn, London (sediul Consiliului nostru), fie la domiciliul său: 122, Regent's Park Road.

Aşteptăm de asemenea cu mult interes datele statistice cu privire la federaţia dv., pe care aţi promis să ni le trimiteţi.

În ce priveşte congresul Internaţionalei, nici nu ne putem gîndi la convocarea lui atîta timp cît durează războiul actual. Dar dacă, aşa cum se pare, pacea va fi în curînd restabilită, Consiliul se va ocupa fără întîrziere de această problemă importantă şi va lua în considerare prieteneasca dv. propunere de a-l convoca la Barcelona.

În Portugalia nu avem încă secţii; poate că dv. v-ar fi mai uşor decît nouă să intraţi în legătură cu muncitorii din această ţară. Dacă este aşa, vă rugăm să ne scrieţi din nou privitor la această chestiune. Credem de asemenea că ar fi mai bine, cel puţin pentru început, dacă aţi intra în legătură cu tipografii din Buenos Aires, ţinîndu-ne la curent cu rezultatele obţinute. Iar pînă atunci, aţi fi foarte amabili şi ne-aţi face un serviciu util cauzei dacă ne-aţi trimite un număr din „Anales de la Sociedad tipogr. de Buenos Aires" [74], pentru ca să putem lua cunoştinţă de conţinutul acestei publicaţii.

În toate celelalte ţări mişcarea internaţională continuă să se dezvolte, în pofida tuturor obstacolelor. De curînd, în Anglia, consiliile centrale ale trade-unionurilor (Trades Councils) din Birmingham şi Manchester s-au afiliat direct la Asociaţia noastră, şi prin ele muncitorii din cele două centre industriale mai importante ale ţării. În Germania avem de suferit în momentul de faţă din partea guvernului aceleaşi persecuţii pe care acum un an le-am suferit din partea lui Ludovic Bonaparte în Franţa. Prietenii noştri germani, dintre care peste cincizeci se află la închisoare, suferă literalmente pentru cauza internaţională; ei au fost arestaţi şi întemniţaţi pentru că s-au opus din răsputeri politicii de cotropire şi au cerut ca poporul german să fraternizeze cu poporul francez. În Austria, de asemenea, mulţi dintre prietenii noştri au fost întemniţaţi, dar mişcarea continuă totuşi să se dezvolte. În Franţa, secţiunile noastre au fost pretutindeni centrul rezistenţei împotriva invaziei; în marile oraşe din sud ele au pus mîna pe organele locale ale puterii, şi dacă Lyon, Marsilia, Bordeaux, Toulouse au desfăşurat o energie fără pre-

cedent, aceasta se datoreşte numai eforturilor depuse de membrii Internaţionalei. În Belgia avem o organizaţie puternică; secţiunile noastre din Belgia au ţinut de curînd cel de-al VI-lea Congres naţional. În Elveţia, disensiunile ivite între secţiunile noastre acum cîtva timp sînt, pare-se, pe cale de a fi aplanate. Din America ni s-a comunicat adeziunea unor noi secţiuni franceze, germane şi cehe; în afară de aceasta continuăm să întreţinem legături frăţeşti cu marea organizaţie a muncitorilor americani, Liga muncii (Labor League) [75].

În speranţa că în curînd vom primi noi ştiri din partea dv., vă trimitem salutul nostru frăţesc.

Pentru Consiliul General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor

F. E.

Publicat în: K. Marx şi F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXVI, 1935

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 301-303

Tradus din limba franceză

MARX CĂTRE KUGELMANN
LA HANOVRA

Londra, 12 aprilie 1871

...Dacă vei citi ultimul capitol al lucrării mele „Optsprezece Brumar", vei vedea că eu consider că viitoarea încercare a revoluţiei franceze nu va mai fi, ca pînă acum, trecerea aparatului birocratic-militar dintr-o mînă într-alta, ci *sfărîmarea* lui, şi aceasta este condiţia prealabilă a oricărei adevărate revoluţii populare pe continent [76]. Asta încearcă şi eroicii noştri tovarăşi din Paris. Cîtă elasticitate, cîtă iniţiativă istorică, cît spirit de sacrificiu la aceşti parizieni! După o înfometare şi o ruinare de şase luni, datorite mai mult trădării din interior decît duşmanului din afară, ei se răscoală, sub ameninţarea baionetelor prusace, ca şi cum niciodată n-ar fi existat un război între Franţa şi Germania şi duşmanul nu s-ar afla încă la porţile Parisului! Istoria nu cunoaşte vreun alt exemplu de o măreţie asemănătoare! Dacă vor fi învinşi, vina nu va fi decît a „blîndeţii" lor. Ar fi trebuit să pornească imediat spre Versailles, după ce mai întîi Vinoy şi pe urmă partea reacţionară a Gărzii naţionale din Paris s-au retras din proprie iniţiativă. Momentul prielnic a fost pierdut din cauza unor scrupule de conştiinţă. N-au vrut *să înceapă războiul civil*, ca şi cum acel mischievous avorton * de Thiers nu l-ar fi început de mult prin încercarea sa de a dezarma Parisul! A doua greşeală: Comitetul Central a renunţat prea devreme la putere pentru a face loc Comunei. Tot dintr-o scrupulozitate exagerat de „onestă"! Oricum ar fi, actuala răscoală a Parisului — chiar înfrîntă de lupii, de porcii, de cîinii infami ai vechii societăţi

* Stîrpitura aceea primejdioasă. — *Nota Trad.*

— este cea mai glorioasă faptă a partidului nostru de la insurecţia pariziană din iunie [77]. Ce deosebire între aceşti parizieni, hotărîţi să ia cu asalt cerul, şi robii sfîntului imperiu roman de naţie germano-prusacă, cu mascaradele sale postume, mirosind a cazarmă, biserică, iuncheri şi înainte de toate a filistinism...

Publicat pentru prima oară în revista „Die Neue Zeit", 1901-1902, Bd. I, nr. 23

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 506

MARX CĂTRE KUGELMANN
LA HANOVRA

Londra, 17 aprilie 1871

Dragă Kugelmann!

Scrisoarea ta a sosit în bună regulă. Pentru moment sînt foarte ocupat. De aceea numai cîteva cuvinte. Nu pot să înțeleg de loc cum poți compara demonstrațiile mic-burgheze de felul aceleia din 13 iunie 1849 [78] etc. cu lupta actuală din Paris.

Ar fi, desigur, foarte comod să faci istorie universală dacă n-ai începe lupta decît cu condiția existenței unor șanse absolut favorabile. Ea ar fi, pe de altă parte, de natură foarte mistică dacă „întîmplarea" n-ar juca nici un rol. Aceste întîmplări intră, desigur, și ele în mersul general al dezvoltării și sînt compensate de alte întîmplări. Însă accelerarea și întîrzierea depind în mare măsură de astfel de „întîmplări" între care figurează și „întîmplarea" caracterului oamenilor care stau la început în fruntea mișcării.

„Întîmplarea" nefavorabilă hotărîtoare nu trebuie căutată de data aceasta în nici un caz în condițiile generale ale societății franceze, ci în prezența prusienilor în Franța și în faptul că ei se aflau chiar în fața Parisului. Acest lucru îl știau parizienii foarte bine. L-au știut însă și canaliile burgheze din Versailles. Tocmai de aceea au și pus pe parizieni în fața alternativei de a primi lupta sau de a fi învinși fără luptă. În ipoteza a doua, demoralizarea clasei muncitoare ar fi fost o nenorocire mult mai mare decît pierderea unui număr oricît de mare de „conducători". Lupta clasei muncitoare împotriva clasei capitaliștilor și împotriva

statului ei a intrat, prin lupta de la Paris, într-o fază nouă. Oricum se va termina nemijlocit această luptă, în orice caz a fost cîștigat un nou punct de plecare, de importanță istorică mondială.

Salut

K. M.

Publicat pentru prima oară în revista „Die Neue Zeit", 1901-1902, Bd. I, nr. 23

Se tipărește după textul apărut în: K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 507

K. MARX

DIN LUCRAREA:
„RĂZBOIUL CIVIL DIN FRANȚA"

În timp ce în fața Parisului guvernele europene demonstrează caracterul internațional al dominației de clasă, ele țipă în gura mare că Asociația Internațională a Muncitorilor — contraorganizația internațională a muncii împotriva conjurației cosmopolite a capitalului — e cauza de căpetenie a tuturor acestor nenorociri. Thiers o acuză a fi despotul muncii și se dă pe el drept eliberatorul ei. Picard ordonă interzicerea oricărei legături între membrii francezi ai Internaționalei și cei din străinătate; contele Jaubert, vechiul și mumificatul complice al lui Thiers din 1835, a declarat că stîrpirea ei este sarcina principală a tuturor guvernelor. „Nobilii rurali din Adunarea națională" urlă împotriva ei, iar întreaga presă europeană le ține isonul. Un onorabil scriitor francez, cu totul străin de Asociația noastră, se exprimă astfel:

„Membrii Comitetului Central al Gărzii naționale, ca și cea mai mare parte dintre membrii Comunei, sînt mințile cele mai active, mai pătrunzătoare și mai energice din Asociația Internațională a Muncitorilor... Oameni absolut cinstiți, sinceri, inteligenți, plini de abnegație, curați și fanatici în sensul *bun* al cuvîntului".

Spiritul burghez pătruns de idei polițiste își închipuie, firește, Asociația Internațională a Muncitorilor ca un fel de conjurație secretă al cărei organ central ordonă din cînd în cînd răscoale în diferite țări. Asociația noastră este însă, de fapt, numai o uniune internațională care unește pe muncitorii cei mai înaintați din diferitele țări ale lumii civilizate. Oriunde, sub orice formă și în orice condiții lupta de clasă

capătă cît de cît consistență, este firesc ca în fruntea ei să se afle membri ai Asociației noastre. Terenul pe care ea se dezvoltă este însăși societatea modernă. Ea nu poate fi suprimată, oricît de mult sînge s-ar vărsa. Pentru a o suprima, guvernele ar trebui să suprime în primul rînd dominația despotică a capitalului asupra muncii — adică condiția propriei lor existențe parazitare.

Parisul muncitorilor, cu Comuna lui, va fi în veci sărbătorit ca vestitorul glorios al unei societăți noi. Martirii lui sînt gravați în marea inimă a clasei muncitoare. Exterminatorii lui au fost puși de pe acum de istorie la stîlpul infamiei, de unde toate rugăciunile popilor lor nu-i pot salva.

Lucrare scrisă în aprilie-mai 1871

Publicată în limba engleză sub formă de broșură la Londra în 1871. Publicată tot atunci în limbile germană și franceză

Se tipărește după textul apărut în: K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 574-575

MARX CĂTRE A. HUBERT [79]
LA LONDRA

Londra, 10 august 1871

...Procurorul de la Versailles a întocmit un act de acuzare grotesc împotriva *Internaţionalei*. Ar fi, poate, util ca în interesul apărării să comunicăm d-lui Bigot următoarele fapte:

1) Aici, alăturat (la nr. 1), se află cele două adrese ale *Consiliului General* cu privire la războiul franco-german. În prima sa Adresă din 23 iulie 1870, *Consiliul General* declară că războiul nu a fost început de poporul francez, ci de imperiu, şi că în fond Bismarck era tot atît de vinovat ca şi Bonaparte. În acelaşi timp Consiliul General cheamă pe muncitorii germani să nu permită guvernului Prusiei să transforme războiul de apărare într-un război de cucerire.

2) Cea de-a doua Adresă din 9 septembrie 1870 (cinci zile după proclamarea republicii) constituie o demascare foarte energică a planurilor de cucerire ale guvernului prusian. Ea este un apel către muncitorii germani şi englezi de a lua atitudine *în favoarea Republicii franceze*.

Şi într-adevăr, în Germania, muncitorii care fac parte din *Asociaţia Internaţională* s-au opus atît de vehement politicii lui Bismarck, încît acesta a dat ordin ca principalii reprezentanţi germani ai *Internaţionalei* să fie arestaţi în mod abuziv şi aruncaţi în fortăreţe prusiene sub acuzaţia falsă de „conspiraţie" cu inamicul.

La Londra, în urma chemării Consiliului, muncitorii englezi au ţinut mari mitinguri pentru a sili guvernul lor să recunoască Republica franceză şi să se opună din toate puterile dezmembrării Franţei.

3) Apoi, oare guvernul francez nu este informat asupra sprijinului pe care *Internaţionala* l-a dat Franţei în timpul războiului? Dimpotrivă. Consulul d-lui Jules Favre la Viena,

d-l Lefaivre, a comis chiar indiscreţia de a publica — în numele guvernului francez — o scrisoare de mulţumiri adresată d-lor Liebknecht şi Bebel, cei doi reprezentanţi ai *Internaţionalei* în Reichstagul german. În această scrisoare el spune printre altele (retraduc dintr-o traducere în germană a scrisorii lui Lefaivre):

„Dumneavoastră, domnilor, şi *partidul dv.* (adică *Internaţionala*) sînteţi singurii care păstraţi vechea tradiţie germană, anume spiritul de omenie etc.".

Ei bine, această scrisoare figurează în procesul de *înaltă trădare* pe care, sub presiunea lui Bismarck, guvernul saxon a fost nevoit să-l intenteze împotriva lui Liebknecht şi Bebel şi care în momentul de faţă se află încă în curs de judecată. Ea a servit lui Bismarck drept pretext pentru a-l aresta pe Bebel după prorogarea Reichstagului.

În acelaşi moment în care nişte ziare infame mă denunţau lui Thiers ca agent al lui Bismarck, Bismarck îi întemniţa pe prietenii mei sub învinuirea de înaltă trădare faţă de Germania şi dădea ordin să fiu arestat în cazul că aş pune piciorul pe pămîntul Germaniei.

4) Cu puţin înainte de armistiţiu, „bunul" *Jules Favre* — după cum declară *Consiliul General* într-o scrisoare publicată în ziarul „Times" *din 12 iunie* [80], scrisoare a cărei copie este anexată aici (nr. 2) — ne-a cerut, prin secretarul său particular, dr. Reitlinger, să organizăm la Londra demonstraţii publice în favoarea „Guvernului apărării". După cum se arată în scrisoarea Consiliului General către ziarul „Times", Reitlinger a adăugat că nu trebuie să se vorbească de „*republică*", ci numai de „Franţa". Consiliul General a refuzat să-şi dea concursul la demonstraţii *de acest fel*. Toate acestea dovedesc însă că însuşi guvernul francez vedea în *Internaţională* un aliat al Republicii franceze împotriva cuceritorului prusac. Şi într-adevăr, ea a fost singurul aliat al Franţei în timpul războiului.

Cu salutări frăţeşti,

K. M.

Publicat pentru prima oară în: K. Marx şi F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXVI, 1935

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 313-315
Tradus din limba franceză

K. MARX

CUVINTARE CU PRIVIRE LA SITUAȚIA ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCITORILOR IN GERMANIA ȘI IRLANDA ROSTITĂ LA 22 SEPTEMBRIE 1871 IN ȘEDINȚA CONFERINȚEI DE LA LONDRA DIN ZILELE DE 17—23 SEPTEMBRIE 1871

Dv. știți că în Germania organizația Internaționalei nu poate ființa sub adevăratul ei nume, întrucît societăților din această țară le este interzis prin lege să se afilieze la vreo societate străină. Totuși Asociația există în Germania și a luat o mare dezvoltare sub denumirea de partid social-democrat, care a aderat de mult la Asociație. La Congresul de la Dresda (la care s-a adoptat statutul nostru), adeziunea lui a fost pentru a doua oară confirmată în mod solemn [81]. Prin urmare, în ceea ce privește această țară, nu este cazul să propunem vreo măsură sau declarație de felul celor adoptate în privința țărilor în care Asociația este persecutată.

Marx declară că, dacă despre studenții germani s-a exprimat în termeni defavorabili, împotriva muncitorilor nu are nimic de spus. În timpul ultimului război, care a stîrnit o luptă între clase, atitudinea muncitorilor germani a fost mai presus de orice laudă; în plus, partidul social-democrat a înțeles foarte bine că acest război a fost întreprins de Bonaparte și de Wilhelm mai mult pentru a înăbuși ideile moderne decît în scopuri de cucerire. Comitetul din Braunschweig a fost arestat în întregime și trimis sub escortă într-o fortăreață de pe frontiera rusă; cei mai mulți dintre membrii lui se mai află și astăzi în închisoare, sub acuzația de înaltă trădare. Bebel și Liebknecht, reprezentanții clasei muncitoare germane, nu s-au temut să declare în plin Reichstag că sînt membri ai Asociației Internaționale, că protestează împotriva războiului și că refuză să voteze vreun credit de război. Guvernul n-a îndrăznit să-i aresteze în plină ședință;

abia la ieșire au fost amîndoi înșfăcați de poliție și duși la închisoare.

În timpul Comunei, muncitorii germani și-au afirmat fără încetare, la mitinguri și în ziarele lor, solidaritatea cu revoluționarii din Paris. Iar atunci cînd Comuna a fost învinsă, ei au ținut la Breslau un miting pe care poliția prusiană a încercat zadarnic să-l împiedice. La acest miting, precum și la altele care au avut loc la Viena și în diferite alte orașe din Germania, ei au salutat Comuna din Paris. În sfîrșit, cînd împăratul Wilhelm și armata sa și-a făcut intrarea triumfală în Berlin, poporul i-a întîmpinat pe învingători strigînd: „Trăiască Comuna!"

Marx arată că, atunci cînd a vorbit despre Anglia, a uitat să spună următoarele: dv. știți că între muncitorii englezi și muncitorii irlandezi a existat dintotdeauna un antagonism foarte puternic, ale cărui cauze nu sînt greu de explicat. La originea acestui antagonism se află deosebirile de limbă și de religie, precum și concurența pe care muncitorii irlandezi o fac muncitorilor englezi pe piața brațelor de muncă. În Anglia acest antagonism constituie o piedică în calea revoluției și este în mod abil folosit de guvern și de clasele dominante, care sînt convinse că între muncitorii englezi și cei irlandezi nu este posibilă nici un fel de unire. Într-adevăr, pe tărîm politic nici o unire n-ar fi fost cu putință. Dar nu tot așa stau lucrurile pe tărîm economic; și de o parte, și de cealaltă iau ființă secții ale Internaționalei, care în această calitate vor trebui să meargă împreună spre același țel. În curînd secțiile irlandeze vor fi foarte numeroase.

Publicat pentru prima oară în cartea: „Conferința de la Londra a Internaționalei I din zilele de 17-23 septembrie 1871", 1936

Se tipărește după fotocopia textului procesului-verbal al ședinței

Tradus din limba franceză

K. MARX

CUVÎNTARE ROSTITĂ CU PRILEJUL CELEI DE-A 7-A ANIVERSĂRI A INTERNAȚIONALEI I[82]

Vorbind despre Internațională, el * a spus că marile succese care pînă în prezent i-au încununat eforturile se datoresc unor împrejurări independente de voința membrilor Internaționalei. Însăși înființarea Internaționalei constituie rezultatul acestor împrejurări, și nicidecum nu se poate spune că a fost creată prin eforturile participanților ei. Ea n-a fost creația cîtorva oameni politici înzestrați; nu există în lume oameni politici care să fie în stare să creeze situația și împrejurările necesare pentru succesul Internaționalei. Internaționala n-a formulat un crez aparte. Sarcina ei este de a organiza forțele muncii, de a coordona și îmbina diferitele genuri de manifestare a mișcării muncitorești. Împrejurările datorită cărora Internaționala a luat o asemenea dezvoltare au fost determinate de asuprirea din ce în ce mai mare la care este supus poporul muncitor în lumea întreagă, și în aceasta constă secretul succesului. Evenimentele din ultimele săptămîni au arătat în mod cît se poate de limpede că clasa muncitoare trebuie să lupte pentru eliberarea ei. Persecuțiile pe care guvernele le-au dezlănțuit împotriva Internaționalei amintesc de persecuțiile la care erau supuși primii creștini în Roma antică. Și aceștia au fost la început puțini la număr, dar patricienii din Roma au simțit în mod instinctiv că, dacă creștinii vor izbîndi, imperiul roman va pieri. Persecuțiile dezlănțuite la Roma n-au salvat imperiul, iar persecuțiile dezlănțuite în zilele noastre împotriva Internaționalei nu vor salva actuala stare de lucruri.

Ceea ce este nou în Internațională e faptul că ea a fost întemeiată chiar de muncitori și pentru muncitori. Înainte de înființarea Internaționalei, toate organizațiile clasei mun-

* — Marx. — *Nota Red.*

citoare erau societăți pe care elemente radicale din rîndurile claselor dominante le înființaseră pentru muncitori. Internaționala însă a fost organizată de muncitori pentru ei înșiși. Mișcarea cartistă din Anglia a luat naștere cu asentimentul și cu ajutorul elementelor radicale burgheze, deși, dacă ar fi reușit, aceasta ar fi fost numai în folosul clasei muncitoare. Anglia este singura țară în care clasa muncitoare este suficient de dezvoltată și de organizată pentru a folosi votul universal în interesul ei. Apoi el * a arătat că revoluția din februarie a fost o mișcare susținută de o parte a burgheziei împotriva partidului aflat la putere. Revoluția din februarie n-a adus clasei muncitoare decît promisiuni și n-a făcut decît să pună un grup al clasei dominante în locul altui grup. Insurecția din iunie a fost o insurecție împotriva întregii clase dominante, inclusiv partea ei cea mai radicală. Muncitorii care în 1848 au adus la putere oameni noi au simțit în mod instinctiv că n-au făcut decît să înlocuiască un grup de asupritori prin alt grup de asupritori și că au fost trădați.

Ultima și cea mai măreață din toate mișcările care au avut loc vreodată a fost Comuna. Comuna a fost — și în această privință nu pot exista două păreri — cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare. În ce privește Comuna, multe lucruri au fost greșit înțelese. Ea nu putea să statornicească temelia unei noi forme de guvernare de clasă. Făcînd să dispară condițiile de asuprire existente, prin trecerea tuturor mijloacelor de muncă în mîinile muncitorului productiv, și obligînd astfel pe fiecare individ fizicește apt de muncă să muncească pentru a-și cîștiga existența, vom înlătura principala bază a dominației de clasă și a asupririi. Dar înainte ca o asemenea schimbare să poată fi înfăptuită e nevoie de dictatura proletariatului, și prima ei condiție va fi: o armată proletară. Clasa muncitoare trebuie să-și cucerească pe cîmpul de luptă dreptul la eliberare. Sarcina Internaționalei este de a organiza și menține forțele clasei muncitoare în vederea luptei care o așteaptă.

Cuvîntare rostită la 25 septembrie 1871

Publicată în ziarul „The World" din 15 octombrie 1871

Se tipărește după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba engleză

* — Marx. — *Nota Red.*

MARX CĂTRE F. BOLTE[83]

LA NEW YORK

Londra, 23 noiembrie 1871

...*Internaţionala* a fost întemeiată pentru a înlocui sectele socialiste sau semisocialiste printr-o adevărată organizaţie de luptă a clasei muncitoare. Aceasta reiese de la prima vedere din statutul iniţial, ca şi din Manifestul Constitutiv. Pe de altă parte, Internaţionala nu s-ar fi putut impune dacă cursul istoriei n-ar fi sfărîmat între timp sectarismul. Dezvoltarea sectarismului socialist şi aceea a adevăratei mişcări muncitoreşti sînt întotdeauna invers proporţionale. Atîta vreme cît existenţa sectelor este (din punct de vedere istoric) justificată, clasa muncitoare nu este încă coaptă pentru o mişcare istorică independentă. De îndată ce ea a atins însă acest grad de maturitate, toate sectele devin eminamente reacţionare. De altfel, în istoria Internaţionalei s-a repetat ceea ce întîlnim pretutindeni în istorie. Ceea ce este învechit caută să se reconstituie şi să se impună în cadrul noii forme dobîndite.

Istoria Internaţionalei a fost o *luptă neîncetată dusă de Consiliul General* împotriva sectelor şi încercărilor unor diletanţi, care căutau, chiar în sînul Internaţionalei, să se impună împotriva adevăratei mişcări a clasei muncitoare. Această luptă a fost dusă în *congrese*, dar mai cu seamă în tratativele private ale Consiliului General cu fiecare secţie în parte.

Dat fiind că la Paris proudhoniştii (mutualiştii)[84] se numără printre cei care au întemeiat Asociaţia, fireşte că în primii ani ei au fost la Paris la cîrmă. În opoziţie cu ei, fireşte că mai tîrziu s-au alcătuit acolo grupe colectiviste, pozitiviste etc.

În Germania era clica Lassalle. Eu însumi am corespondat timp de doi ani cu faimosul Schweitzer şi i-am dovedit în mod incontestabil că organizaţia lui Lassalle este o simplă organizaţie sectară şi, ca atare, ostilă organizaţiei *adevăratei* mişcări muncitoreşti spre care tinde Internaţionala. El avea „motivele" sale să nu priceapă.

La sfîrşitul anului 1868 aderă la *Internaţională* rusul Bakunin cu scopul de a alcătui în sînul acesteia *o a doua Internaţională*, sub numele de *„Alliance de la Démocratie Socialiste", al cărei şef urma să fie el*. Bakunin, care era complet lipsit de cunoştinţe teoretice, avea pretenţia să reprezinte în organizaţia aceea separată propaganda *ştiinţifică* a Internaţionalei şi să facă din această propagandă misiunea specială a acestei a doua *Internaţionale din cadrul Internaţionalei*.

Programul său era un amestec superficial adunat în grabă de la unii şi de la alţii — *egalitatea claselor (!)*, *abrogarea dreptului de succesiune* ca *punct de plecare* al mişcării sociale (nerozii st.-simoniste), *ateismul* impus membrilor ca *dogmă* etc., iar ca dogmă principală *(proudhonistă) abţinerea de la orice mişcare politică*.

Această poveste pentru copii a avut răsunet (şi mai are încă oarecare priză) în Italia şi în Spania, unde condiţiile reale ale mişcării muncitoreşti sînt încă puţin dezvoltate, şi printre cîţiva doctrinari vanitoşi, ambiţioşi şi găunoşi din Elveţia romandă şi Belgia.

Pentru domnul Bakunin, doctrina (un ghiveci adunat din frînturi împrumutate de la Proudhon, St.-Simon etc.) a fost şi este ceva secundar, un simplu mijloc pentru a se evidenţia pe sine însuşi. Dacă din punct de vedere teoretic el este o nulitate, în schimb ca intrigant este în elementul său.

Consiliul General a trebuit să lupte ani întregi împotriva acestei conjuraţii (sprijinită pînă la un anumit punct de proudhoniştii francezi, mai ales în *sudul Franţei*). În cele din urmă, prin rezoluţiile conferinţei — I, 2 şi 3, IX, XVI şi XVII[85] — el a dat lovitura pe care o pregătea de mult.

E de la sine înţeles că Consiliul General nu poate sprijini în America ceea ce combate în Europa. Rezoluţiile I, 2, 3 şi IX dau acum Comitetului de la New York armele legale pentru a pune capăt oricărui sectarism şi tuturor grupărilor de diletanţi şi pentru a le exclude la nevoie.

...Political movement * a clasei muncitoare are, fireşte, ca scop final să cucerească political power **, iar pentru aceasta este, bineînţeles, necesară o previous organisation of the working class ***, organizare care trebuie să fi atins un anumit grad de dezvoltare şi care izvorăşte din înseşi luptele ei economice.

Pe de altă parte, însă, orice mişcare în care clasa muncitoare se împotriveşte ca *clasă* claselor dominante, căutînd să le constrîngă prin pressure from without ****, este o mişcare politică. De pildă, încercarea de a smulge prin greve etc. într-o singură fabrică sau într-un singur atelier capitaliştilor respectivi o limitare a timpului de muncă este o mişcare pur economică ; mişcarea pentru cucerirea *legii* zilei de muncă de opt ore etc. este, dimpotrivă, o mişcare *politică*. În felul acesta, din mişcările economice izolate ale muncitorilor izvorăşte pretutindeni o mişcare *politică*, adică o mişcare a *clasei* cu scopul de a-şi impune interesele într-o formă generală, într-o formă care să aibă o forţă generală coercitivă în societate. Dacă aceste mişcări presupun o anumită organizare prealabilă, ele sînt, pe de altă parte, în aceeaşi măsură şi un mijloc pentru dezvoltarea acestei organizări.

Acolo unde organizarea clasei muncitoare nu este încă destul de avansată pentru a întreprinde o campanie hotărîtoare împotriva forţei colective, adică împotriva puterii politice a claselor dominante, ea trebuie în orice caz să fie pregătită pentru aceasta cu ajutorul unei agitaţii neîntrerupte împotriva acestei puteri şi printr-o atitudine ostilă faţă de politica claselor dominante. Altfel clasa muncitoare va rămîne o jucărie în mîna acestora, cum a dovedit revoluţia din septembrie în Franţa şi cum dovedeşte, într-o anumită măsură, jocul pe care d-l Gladstone & Co. îl practică cu succes în Anglia pînă în momentul de faţă.

Publicat pentru prima oară în culegerea : „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere", Stuttgart, 1906

Se tipăreşte după textul apărut în : K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 508-511

* — mişcarea politică. — *Nota Trad.*
** — puterea politică. — *Nota Trad.*
*** — organizarea prealabilă a clasei muncitoare. — *Nota Trad.*
**** — presiunea din afară. — *Nota. Trad.*

F. ENGELS

CĂTRE REDACŢIA ZIARULUI „IL PROLETARIO ITALIANO" [86]

Londra, 29 noiembrie 1871

Cetăţeni !

În numărul 39 al ziarului dv. a apărut o declaraţie a muncitorilor din Torino, în care citim :

„Declarăm în mod public că hotărîrea Consiliului General de la Londra — de a pune socialismul pe planul al doilea după politică — ne-a fost comunicată de redacţia ziarului «Proletario» imediat după publicarea ei şi că această hotărîre nu are un caracter oficial, deoarece a fost revocată de Consiliul General din motivul că numeroase asociaţii din Europa ar fi respins-o în întregime, aşa cum am făcut şi noi".

Această afirmaţie obligă Consiliul General să declare :

1) că el nu a adoptat niciodată vreo hotărîre de a pune socialismul pe planul al doilea după politică ;

2) că de aceea nu poate revoca o astfel de hotărîre ;

3) că nici o asociaţie din Europa sau America nu a putut să respingă o astfel de hotărîre şi nici nu a respins vreo altă hotărîre a Consiliului General.

Poziţia Consiliului General în ceea ce priveşte acţiunea politică a proletariatului este destul de limpede definită.

Ea este definită :

1) Prin Statutul General, în care, la *considerentul* patru, se spune „că eliberarea economică a clasei muncitoare este ţelul măreţ *căruia trebuie să-i fie subordonată, ca mijloc, orice mişcare cu caracter politic*" *.

2) Prin textul Manifestului constitutiv al Asociaţiei (1864), acest comentariu oficial şi obligator la Statut, în care se spune : „Dar magnaţii pămîntului şi magnaţii capitalului vor

* Vezi culegerea de faţă, pag. 49. — *Nota Red.*

folosi întotdeauna privilegiile lor politice pentru apărarea şi eternizarea monopolurilor lor economice. Ei nu numai că nu vor sprijini cauza eliberării muncii, ci, dimpotrivă, vor continua să-i pună în cale tot felul de piedici... De aceea cucerirea puterii politice a devenit prima datorie a clasei muncitoare" *.

3) Prin rezoluţia Congresului de la Lausanne (1867), adoptată în acest scop: „Eliberarea socială a muncitorilor este indisolubil legată de eliberarea lor politică" [87].

4) Prin rezoluţia a IX-a a Conferinţei de la Londra (septembrie 1871) [88], care, în concordanţă cu cele de mai sus, reaminteşte membrilor Internaţionalei că, în lupta clasei muncitoare, mişcarea ei economică şi acţiunea ei politică sînt indisolubil legate între ele.

Consiliul a urmat întotdeauna şi va urma şi în viitor linia ce i-a fost trasată în felul acesta.

De aceea Consiliul declară falsă şi calomnioasă comunicarea amintită mai sus, făcută nu se ştie de cine redacţiei ziarului „Proletario".

Din însărcinarea şi în numele Consiliului General

Secretarul pentru Italia, *F.E.*

Publicat în: K. Marx şi F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXVI, 1935

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 319-320

Tradus din limba italiană

* Vezi culegerea de faţă, pag. 46—47. — *Nota Red.*

F. ENGELS

DIN ARTICOLUL:
„CONGRESUL DE LA SONVILLIERS ŞI INTERNAŢIONALA"

Nu cred că mai este nevoie să vorbim despre situaţia actuală a Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor. Pe de o parte, în urma grandioaselor evenimente de la Paris, ea a căpătat o putere şi o extindere pe care n-a avut-o încă niciodată; pe de altă parte, vedem că împotriva ei s-au unit aproape toate guvernele din Europa: Thiers şi Gorceakov, Bismarck şi Beust, Victor-Emmanuel şi papa, Spania şi Belgia. Internaţionala este hăituită din toate părţile: toate forţele vechii lumi, tribunalele militare şi civile, poliţia şi presa, moşierii şi burghezii se întrec în a prigoni Internaţionala şi cu greu se poate găsi un loc pe întregul continent unde să nu se fi făcut uz de toate mijloacele pentru a pune în afara legii această mare frăţie a muncitorilor, care sădeşte spaimă în inimi.

Şi iată că tocmai în acest moment cînd toate forţele vechii societăţi s-au unit pentru a dezorganiza prin violenţă Internaţionala, cînd unitatea de vederi şi coeziunea ne sînt mai necesare ca oricînd, tocmai în acest moment un grup mic şi, după propria lui mărturisire, mereu descrescînd de membri ai Internaţionalei dintr-un colţişor al Elveţiei a găsit de cuviinţă să lanseze şi să dea publicităţii o circulară menită să semene discordie în rîndurile noastre. Acest grup, care se intitulează *Federaţia Jura*, este constituit în cea mai mare parte din aceşti oameni care, sub conducerea lui Bakunin, de mai bine de doi ani subminează fără încetare unitatea rîndurilor noastre în Elveţia franceză şi, printr-o asiduă corespondenţă secretă cu unele elemente de teapa lor din diferite ţări, caută să împiedice activitatea coordonată a Internaţio-

nalei. Atîta timp cît aceste intrigi se limitau la Elveția sau se urzeau în umbră, n-am vrut să le facem o prea mare publicitate. Dar circulara amintită ne silește să facem acest lucru.

Invocînd faptul că anul acesta Consiliul General a convocat o conferință, și nu un congres, Federația Jura a elaborat la Congresul ei din 12 noiembrie de la Sonvilliers o circulară adresată tuturor secțiilor Internaționalei; în această circulară, care a fost tipărită într-un mare număr de exemplare și difuzată apoi în toate țările din lume, se cerea secțiilor să insiste asupra convocării imediate a congresului. Pentru noi, cel puțin în Germania și Austria, e limpede ca lumina zilei de ce congresul *a trebuit* să fie înlocuit printr-o conferință. Dacă noi am fi trimis delegați la congres, imediat după întoarcerea lor ei ar fi fost arestați și întemnițați; în aceeași situație ar fi fost și delegații din Spania, Italia, Franța. O conferință, însă, în cadrul căreia nu au loc dezbateri publice, ci numai ședințe de lucru era întrutotul posibilă, pentru că numele delegaților nu ar fi fost dat publicității. Aspectul negativ consta în aceea că o conferință nu avea căderea să rezolve probleme principiale sau să introducă schimbări în Statut și în general nu avea căderea să se ocupe de probleme de ordin legislativ, ci trebuia să se limiteze la adoptarea unor hotărîri concrete, care să asigure o mai bună aplicare a principiilor organizatorice prevăzute de Statut și trasate prin hotărîrile congreselor. Dar în actualele condiții nu era nevoie de altceva: era vorba de măsuri extrem de necesare în momentul de față, pentru a căror adoptare era de ajuns și o conferință.

De altfel atacurile împotriva conferinței și împotriva hotărîrilor ei nu erau decît un pretext. Înșiși autorii circularei vorbesc despre asta numai în treacăt. Dimpotrivă, ei consideră că răul are o cauză mult mai profundă. Ei afirmă că, potrivit Statutului și hotărîrilor inițiale ale congreselor, Internaționala n-ar fi, chipurile, altceva decît „o federație liberă de secții autonome (independente)", care își propune ca scop eliberarea muncitorilor prin eforturile muncitorilor înșiși, „fără vreun organ de conducere investit cu autoritate, fie el și creat pe bază de liber consimțămînt". De aceea nici Consiliul General n-ar fi altceva decît un „simplu birou de statistică și corespondență". Acest principiu inițial, pretind

ei, a fost denaturat curînd — mai întîi prin dreptul acordat Consiliului General de a se completa prin cooptare de noi membri, iar apoi într-o măsură și mai mare, prin rezoluțiile Congresului de la Basel, care au acordat Consiliului General dreptul de a exclude provizoriu diferite secții pînă la convocarea congresului următor și de a rezolva în prealabil problemele litigioase pînă la soluționarea lor de către congres. În felul acesta, spun ei, Consiliului General i-a fost acordată o putere periculoasă, iar uniunea liberă a secțiilor independente a fost transformată într-o organizație ierarhică și autoritară formată din „secții supuse disciplinei", așa încît „secțiile sînt întrutotul la discreția Consiliului General, care, după bunul lui plac, poate să refuze primirea lor sau poate să le dizolve".

Cititorilor noștri germani, care cunosc destul de bine valoarea unei organizații în stare să se apere, toate acestea li se vor părea foarte ciudate, lucru de altfel pe deplin explicabil, deoarece teoriile d-lui Bakunin, care în această regiune s-au dezvoltat în toată splendoarea lor, n-au reușit deocamdată să pătrundă în Germania. Reiese că o organizație muncitorească care a înscris pe steagul ei, în primul rînd, lozinca luptei pentru eliberarea clasei muncitoare nu trebuie să aibă în fruntea ei un comitet executiv, ci un simplu birou de statistică și corespondență! Dar pentru Bakunin și adepții lui lupta pentru eliberarea clasei muncitoare este un simplu pretext; adevăratul scop urmărit de ei este cu totul altul.

„La baza societății viitoare va sta aceeași formă de organizare pe care o va adopta Internaționala, cu deosebirea că această organizare se va extinde peste tot. De aceea trebuie să căutăm ca această formă de organizare să fie cît mai apropiată de idealul nostru... Internaționala, embrionul viitoarei societăți omenești, trebuie să fie de pe acum o întruchipare fidelă a principiilor noastre de libertate și federalism și trebuie să respingă orice principiu care tinde spre autoritate, spre dictatură".

Noi, germanii, ne-am făcut de ocară cu misticismul nostru, dar chiar și noi sîntem departe de un asemenea misticism. Internaționala este prototipul societății viitoare, în care nu vor mai fi nici măceluri ca cele de la Versailles, nici tribunale

militare, nici armate permanente, nici cabinete negre *, nici instanțe penale de felul celor din Braunschweig. Tocmai acum, cînd trebuie să ne apărăm din răsputeri împotriva atacurilor dușmanilor noștri, i se propune proletariatului să se organizeze nu potrivit cu nevoile luptei care îi este impusă zi de zi și ceas de ceas, ci potrivit cu felul în care unii amatori de fantezii își reprezintă societatea viitorului! Să ne închipuim cum ar arăta, conform acestui model, organizația noastră din Germania. În loc să luptăm împotriva guvernelor și burgheziei, am începe să ne batem capul ca să vedem dacă fiecare paragraf din Statutul nostru și dacă fiecare hotărîre a congresului este o reflectare fidelă a societății viitoare. În locul Comitetului nostru executiv am avea un simplu birou de statistică și corespondență. Să se descurce el cum o ști cu secțiile independente — atît de independente, încît nu trebuie să recunoască nici un fel de organ de conducere învestit cu autoritate, fie el și creat pe bază de liber consimțămînt; într-adevăr, prin aceasta ele și-ar încălca obligația lor principală: de a fi prototipul fidel al societății viitoare! Despre unirea forțelor, despre acțiuni comune nici nu poate fi vorba. Dacă în fiecare secție minoritatea se supune majorității, ea comite o crimă împotriva principiilor libertății și recunoaște un principiu care duce la putere autoritară și la dictatură! Dacă, în urma unui ordin de sus, Stieber cu toți acoliții lui, întregul cabinet negru și toți ofițerii prusieni ar intra în organizația social-democrată pentru a o submina dinăuntru, comitetul sau, mai bine zis, biroul de statistică și corespondență nu va putea în nici un caz să împiedice pătrunderea lor, pentru că aceasta ar însemna să introducă o organizare ierarhică și autoritară! Și principalul — să nu existe nici un fel de secții supuse disciplinei! Și nici un fel de disciplină de partid, nici un fel de centralizare a forțelor într-un singur punct, nici un fel de arme de luptă! În aceste condiții, ce ar deveni prototipul societății viitoare? Într-un cuvînt, la ce ne-ar duce această nouă organizare? La forma lașă, slugarnică, de organizare a primilor creștini, a acestor robi care primeau cu recunoștință fiecare lovitură și

* *Cabinet negru* — instituție secretă care în timpul monarhiilor absolute funcționa pe lîngă Departamentul poștei în Franța, Prusia, Austria și într-o serie de alte state și care se ocupa cu perlustrarea corespondenței. — *Nota Trad.*

care, datorită servilismului lor, după trei sute de ani au obținut, ce-i drept, victoria religiei lor; adică ne-ar duce la o metodă de revoluție pe care proletariatul n-o va adopta niciodată! Așa cum primii creștini luau ca model de organizare cerul lor imaginar, tot așa ni se propune și nouă, vedeți dv., să luăm ca model raiul social viitor al d-lui Bakunin și, în loc să luptăm, ni se propune să ne rugăm și să nădăjduim. Și acești oameni, care ne propovăduiesc asemenea prostii, pretind că sînt singurii revoluționari adevărați!

Revenind la Internațională, trebuie totuși să spunem că deocamdată treburile ei nu stau de loc prost. Pînă cînd un nou congres va adopta o hotărîre, Consiliul General este dator să aplice rezoluțiile de la Basel și el își va îndeplini această îndatorire. Și întocmai așa cum nu s-a jenat să-i dea afară pe alde Tolain și Durand, așa va lua și acum măsuri ca alde Stieber & Co. [89] să nu poată pătrunde în Internațională, chiar dacă Bakunin ar considera că aceasta înseamnă dictatură.

Scris la 2 sau la 3 ianuarie 1872

Publicat în ziarul „Der Volksstaat" nr. 3 din 10 ianuarie 1872

Se tipărește după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE C. TERZAGHI[90]
LA TORINO

Londra, 14 ianuarie 1872

Dragă Terzaghi!

Dacă nu am răspuns pînă acum la scrisoarea d-tale din 4 decembrie, aceasta se datorește exclusiv dorinței mele de a da un răspuns precis la întrebarea care te interesează în primul rînd, și anume chestiunea banilor pentru „Proletario".

D-ta știi că milioanele Internaționalei nu există decît în închipuirea speriată a burgheziei și a guvernelor, care nu pot să înțeleagă cum a putut o Asociație ca a noastră să cucerească poziții atît de importante fără a dispune de milioane. Dacă ar fi văzut conturile prezentate la ultima conferință!...

Cu toată lipsa de fonduri, eram gata să votăm 150 de franci pentru voi, cînd a sosit „Gazzettino Rosa" cu știrea etc.[91]. Aceasta a schimbat totul. Dacă ați fi decis pur și simplu să trimiteți un delegat la viitorul congres, ar mai fi fost cum ar fi fost. Dar congresului i-a fost adresată o circulară[92] plină de născociri și de acuzații false împotriva Consiliului General! N-ați putut aștepta cel puțin răspunsul Consiliului General la această circulară? Consiliul nu putea să vadă în rezoluția voastră altceva decît o dovadă a faptului că ați trecut de partea acuzatorilor fără a mai aștepta explicațiile Consiliului, și de aceea mi-a retras autorizația de a vă trimite banii în chestiune. Între timp ați primit ziarul „Égalité"[93] cu răspunsul Comitetului romand, care reprezintă pe muncitorii elvețieni într-o măsură de zece ori mai mare decît federația Jura. Dar chiar circulara federației Jura vădește intenția răuvoitoare a autorilor.

Mai întîi ne-au căutat pricină sub pretextul conferinței, iar acum ne atacă pentru că îndeplinim hotărîrile Congresului de la Basel, pe care sîntem *obligați* să le îndeplinim. Ei nu vor să recunoască autoritatea Consiliului General chiar *dacă această autoritate a fost recunoscută de bunăvoie de către toți*. Tare aș vrea să știu cum am fi putut, fără această autoritate (cum o numesc ei), să dăm riposta cuvenită unora ca Tolain, ca Durand sau Neceaev și cum vor ei să împiedice cu vorbele frumoase despre autonomia secțiunilor, cum se spune în circulară, pătrunderea mardochailor[94] și a trădătorilor. Desigur, nimeni nu contestă secțiunilor autonomia lor, dar nu se poate concepe o federație care să nu cedeze unele drepturi comitetelor federale și, în ultimă instanță, Consiliului General.

Dar știi cine au fost autorii și promotorii acestor hotărîri *autoritare*? Poate crezi că delegații Consiliului General? Nicidecum. Aceste măsuri autoritare au fost propuse de către delegații belgieni, precum și de Schwitzguebel, de Guillaume și de Bakunin, care au fost *cei mai zeloși promotori* ai lor. *Așa stau lucrurile.*

Mie mi se pare că se face prea mare abuz de cuvintele „autoritate" și centralizare. Nu cunosc ceva mai autoritar decît o revoluție, și mi se pare că atunci cînd impui altora voința ta cu ajutorul bombelor și al cartușelor, așa cum se face în orice revoluție, faci tocmai un act de autoritate. Comuna din Paris a plătit cu viața lipsa de centralizare și de autoritate. După victorie puteți să faceți ce vreți cu autoritatea etc., dar în vederea luptei trebuie să ne unim toate forțele într-un singur mănunchi și să le concentrăm într-un singur punct de atac. Și, cînd mi se vorbește despre autoritate și centralizare ca despre două lucruri care trebuie condamnate în orice împrejurări, am impresia că cei care vorbesc astfel sau nu știu ce este o revoluție, sau nu sînt revoluționari decît cu vorba.

Dacă vrei să știi ce au făcut în practică pentru Internațională autorii circularei, citește propriul lor raport oficial către congres cu privire la situația federației Jura („Révolution Sociale"[95], Geneva, numărul din 23 noiembrie 1871) și

vei vedea în ce stare de destrămare și de slăbiciune au adus ei o federație care numai cu un an în urmă fusese foarte puternică. Iată cine sînt oamenii care vor să reformeze Internaționala!

Cu salutări frățești.

Al d-tale, ***F. Engels***

Publicat în:
K. Marx și F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXVI, 1935

Se tipărește după textul apărut în culegerea:
Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 323-324

Tradus din limba italiană

ENGELS CĂTRE T. CUNO[96]

LA MILANO

Londra, 24 ianuarie 1872

...Becker scrie că vă va aduce la cunoștință intrigile lui Bakunin, dar eu nu mă bizui pe asta și vă relatez pe scurt ceea ce este mai necesar. Bakunin, care pînă la 1868 urzise intrigi împotriva Internaționalei, a aderat la ea, după ce a înregistrat un fiasco la Congresul pentru pace de la Berna[97], și a început imediat să conspire chiar *în sînul ei* împotriva Consiliului General. Bakunin are o teorie specială, un fel de talmeș-balmeș de proudhonism și comunism, punctul principal fiind înainte de toate faptul că nu consideră capitalul, adică contradicția de clasă dintre capitaliști și muncitorii salariați ivită din dizolvarea societății, drept principalul neajuns care trebuie înlăturat, ci *statul*. În timp ce marea masă a muncitorilor social-democrați împărtășește cu noi părerea că puterea de stat nu este altceva decît organizația pe care clasele stăpînitoare — moșieri și capitaliști — și-au făurit-o spre a-și apăra privilegiile sociale, Bakunin pretinde că *statul* a creat capitalul, iar capitalistul deține capitalul său numai *prin grația statului*. Dat fiind deci că statul este răul principal, trebuie să desființăm înainte de toate statul, căci atunci capitalul se va duce dracului de la sine; pe cînd noi susținem contrarul: desființați capitalul — însușirea tuturor mijloacelor de producție de către un mic număr de oameni — și statul va cădea de la sine. Deosebirea este esențială: desființarea statului fără o prealabilă revoluție socială este o absurditate; desființarea capitalului *este* tocmai revoluția socială și implică o schimbare a întregului mod de producție. Cum însă pentru Bakunin răul fundamental este statul, nu trebuie să facem nimic ce ar putea menține statul, oricare ar fi forma lui — re-

publică, monarhie sau oricare altă formă. Prin urmare *abținere completă de la orice politică*. Orice act politic, dar mai ales participarea la alegeri, ar însemna trădarea principiului. Să facem propagandă, să înjurăm statul, să ne organizăm, iar cînd *toți* muncitorii vor fi cîștigați pentru cauză, adică majoritatea, atunci să destituim toate autoritățile, să desființăm statul și în locul lui să punem organizația Internaționalei. Acest act măreț cu care începe împărăția de o mie de ani se numește *lichidarea socială*.

Toate acestea par extrem de radicale și atît de simple, încît și în cinci minute le poți învăța pe de rost; de aceea teoria bakunistă a și avut un succes atît de rapid printre tinerii avocați, doctori și alți doctrinari din Italia și din Spania. Masa muncitorilor nu se va lăsa însă niciodată convinsă că treburile publice ale țării nu ar fi totodată și propriile ei treburi; este în firea muncitorilor să fie *activi politicește*, și pe acela care vrea să-i convingă să se lase de politică ei îl părăsesc în cele din urmă. A propovădui muncitorilor abținerea de la politică în orice împrejurare înseamnă să-i arunci în brațele popilor sau ale republicanilor burghezi.

Întrucît, după părerea lui Bakunin, Internaționala nu ar fi creată pentru lupta politică, ci pentru ca, atunci cînd se va face lichidarea socială, să poată lua imediat locul vechii organizări de stat, ea trebuie să se apropie cît mai mult posibil de idealul bakunist al societății viitoare. În această societate nu există, înainte de toate, *autoritate*, căci autoritatea = statul = răul absolut. (Cum au de gînd acești oameni să pornească o fabrică, să conducă un tren, un vapor fără o voință care hotărăște în ultimă instanță, fără o conducere unitară, bineînțeles nu ni se spune). Încetează și autoritatea majorității asupra minorității. Fiecare individ este autonom, fiecare comunitate este autonomă; dar cum se poate realiza o societate, formată chiar și numai din doi oameni, fără ca fiecare din ei să renunțe la cîte ceva din autonomia sa, — și asupra acestui fapt Bakunin păstrează tăcere.

Internaționala trebuie deci să fie și ea organizată după acest model. Fiecare secție trebuie să fie autonomă și în fiecare secție fiecare individ să fie la rîndul lui autonom. La dracu cu *rezoluțiile de la Basel*, care conferă Consi-

liului General o autoritate funestă și care îl demoralizează!
Chiar dacă această autoritate i-a fost conferită *de bună-*
voie, ea trebuie să înceteze, tocmai *fiindcă* este autoritate!
Acestea sînt în rezumat punctele principale ale întregii
înșelătorii. Dar cine sînt oare autorii hotărîrilor de la
Basel? Ei bine, *domnul Bakunin însuși* și *consorții!*

Cînd acești domni au văzut la Congresul de la Basel
că nu vor reuși să-și realizeze planul de a muta Consiliul
General la Geneva, adică să pună mîna pe el, au încercat
altceva. Au înființat Alliance de la Démocratie Sociale, o
asociație internațională *în sînul* Internaționalei mari, sub
pretextul pe care-l puteți găsi acum în presa italiană ba-
kunistă, de exemplu în „Proletario", „Gazzettino Rosa":
că pentru rasele latine cu sînge fierbinte ar fi necesar un
program mai pronunțat decît pentru nordicii calmi și lenți.
Acest plan frumușel a dat greș din cauza împotrivirii Con-
siliului General, care nu putea, firește, tolera o organizație
internațională separată *în sînul* Internaționalei. De atunci
ei au reluat sub diverse forme acest plan, legat de stră-
duințele lui Bakunin și ale oamenilor lui de a substitui
programul bakunist celui al Internaționalei, în timp ce, pe
de altă parte, reacțiunea, începînd de la Jules Favre și
Bismarck pînă la Mazzini, s-a legat, ori de cîte ori era
vorba de a ataca Internaționala, tocmai de limbajul lău-
dăros și lipsit de conținut al bakuniștilor. De aceea a fost
necesară declarația mea împotriva lui Mazzini și a lui
Bakunin din 5 decembrie, care a apărut și în „Gazzettino
Rosa"[98].

Nucleul grupului bakunist îl constituie cîțiva zeci de
oameni din Jura, care abia dacă au în total 200 de mun-
citori alături de ei; avangarda o formează tineri avocați,
medici și jurnaliști italieni, care-și dau pretutindeni aere
de purtători de cuvînt ai muncitorilor italieni, cîteva spe-
cimene de aceeași teapă la Barcelona și la Madrid și
ici-colo cîte unul — aproape niciodată muncitor — la Lyon
și Bruxelles; aici există un singur exemplar, Robin.

Conferința[99] convocată sub imperiul împrejurărilor, în locul
congresului devenit imposibil, le-a servit drept pretext, și —
deoarece majoritatea refugiaților francezi din Elveția, gă-
sind (ca proudhoniști) la ei un limbaj comun și fiind atrași
și din motive personale, au trecut de partea lor — ei au

deschis campania. Bineînțeles că în sînul Internaționalei există pretutindeni minorități nemulțumite, genii nerecunoscute, și pe aceștia au contat pe bună dreptate.

În prezent forțele lor sînt următoarele:

1. Bakunin însuși — Napoleonul acestei campanii.

2. Cei 200 de jurassieni și 40—50 de oameni din secția franceză (refugiați la Geneva).

3. La Bruxelles Hins, redactorul ziarului „Liberté"[100], care însă *nu este pe față* de partea lor.

4. Aici rămășițele acelei „Section française de 1871"[101], care n-a fost niciodată recunoscută de noi și care între timp s-a scindat în 3 fracțiuni ce se dușmănesc între ele; apoi circa 20 de lassalleieni excluși din secțiunea germană (din cauză că au propus *ieșirea* în masă *din Internațională*), indivizi de teapa lui von Schweitzer, care, ca apărători ai centralismului extrem și ai organizării rigide, se potrivesc de minune cu liga anarhiștilor și autonomiștilor.

5. În Spania cîțiva prieteni personali și adepți de-ai lui Bakunin, care au influențat puternic mai ales pe muncitorii din Barcelona cel puțin din punct de vedere teoretic. În schimb spaniolii pun mare preț pe organizare, și lipsa ei la ceilalți îi izbește. În ce măsură poate conta Bakunin aici pe succes se va vedea abia la congresul spaniol din aprilie, și, dat fiind că acolo vor predomina muncitorii, nu mi-e teamă.

6. În sfîrșit, în Italia, după cîte știu eu, pentru convocarea congresului *înainte* de termen s-au declarat secțiile Torino, Bologna și Girgenti *. Presa bakunistă susține că li s-ar fi alăturat 20 de secții italiene; eu însă nu le cunosc. În orice caz, conducerea este aproape peste tot în mîna unor prieteni și adepți de-ai lui Bakunin, care fac multă gălăgie; dar dacă ar fi să cercetezi chestiunea mai îndeaproape, ar ieși desigur la iveală că în spatele lor nu prea sînt mulți oameni, căci la urma urmei marea masă a muncitorilor este pînă în momentul de față și va fi și de aici înainte mazzinistă, atîta timp cît acolo Internaționala va fi identificată cu abstinența politică.

În orice caz, fapt este că în Italia deocamdată bakunismul are cuvîntul în Internațională. Consiliului General

* — Agrigenté. — *Nota Red.*

nici prin minte nu-i trece să se plîngă de această situație; italienii au dreptul să facă cîte prostii vor, și Consiliul General nu va acționa decît pe calea discuției pașnice. Oamenii au chiar dreptul să se declare pentru congres în sensul în care au făcut-o jurassienii, cu toate că e foarte ciudat ca secții care abia au aderat la Internațională și încă nu pot cunoaște situația să ia dintr-o dată atitudine într-o asemenea chestiune, mai ales înainte de a fi ascultat *ambele* părți! În privința aceasta eu le-am spus celor de la Torino adevărul și li-l voi spune și celorlalte secții care s-au pronunțat în același sens. Căci orice declarație de aderare de acest fel este indirect o aprobare a acuzațiilor nedrepte și a minciunilor cuprinse în circulară și îndreptate împotriva Consiliului General, care de altfel va emite și el în curînd o circulară cu privire la această chestiune. Dacă *pînă la apariția acesteia* ați putea împiedica o declarație asemănătoare din partea celor de la Milano, ne veți fi satisfăcut toate dorințele noastre.

Ceea ce e mai nostim este că aceiași torinieni care se declară de partea jurassienilor, adică ne reproșează că în această chestiune sîntem prea autoritari, cer acum pe neașteptate Consiliului General să ia împotriva organizației rivale Federazione Operaia[102] din Torino măsuri atît de autoritare, cum n-a luat niciodată pînă acum, să-l declare proscris pe Beghelli de la „Ficcanaso", care nici nu face parte din Internațională etc. Și toate acestea înainte ca noi să fi ascultat măcar această Federazione Operaia pentru a vedea ce are *ea* de spus!

Lunea trecută v-am trimis ziarul „Révolution Sociale" cu circulara jurassienilor, un număr din „Egalité" de la Geneva (din păcate, nu mai am nici un număr cu răspunsul dat de Comité Fédéral din Geneva, care reprezintă de 20 de ori mai mulți muncitori ca jurassienii) și un număr din „Volksstaat" din care puteți vedea ce cred cei din Germania despre povestea asta. Adunarea din Saxonia — 120 de delegați din 60 de localități — s-a declarat *în unanimitate* pentru Consiliul General.

Congresul belgian[103] (25—26 decembrie) cere revizuirea statutelor, dar la congresul *ordinar* (în septembrie). Din Franța ne sosesc zilnic scrisori aprobative. Aici, în Anglia, intrigile acestea, bineînțeles, nu prind. Și pentru a face pe

placul celor cîţiva intriganţi şi indivizi care îşi dau importanţă, Consiliul General nu va convoca, desigur, un congres extraordinar. Atît timp cît aceşti domni rămîn pe tărîmul legalităţii, Consiliul General îi va lăsa bucuros să facă ce vor, căci această coaliţie, formată din elementele cele mai eterogene, se va dezmembra curînd; dar de îndată ce vor acţiona împotriva statutelor sau rezoluţiilor congresului, Consiliul General îşi va face datoria.

Cînd te gîndeşti că aceşti oameni şi-au început conspiraţia tocmai în momentul cînd Internaţionala e hăituită peste tot de toţi copoii, nu poţi să-ţi alungi gîndul că aici şi-au vîrît codiţa domnii din poliţia internaţională. Şi chiar aşa şi este. La Béziers corespondentul bakuniştilor din Geneva este commissaire central de police *! Doi dintre bakuniştii de frunte, Albert Richard din Lyon şi Leblanc, au fost aici şi i-au spus unui muncitor din Lyon, Scholl, cu care au luat legătura, că singurul mijloc pentru a-l răsturna pe Thiers ar fi restaurarea lui Bonaparte, şi că tocmai de aceea călătoreau ei acum cu *bani bonapartişti*, ca să facă printre emigraţi *propagandă pentru restaurarea lui Bonaparte!* Asta numesc domnii aceştia a se abţine de la politică! La Berlin ziarul „Neuer Social-Demokrat" [104], plătit de Bismarck, cîntă în aceeaşi strună. În ce măsură şi-a vîrît coada poliţia rusă în această afacere nu vreau să discut deocamdată, dar Bakunin a fost amestecat pînă peste urechi în afacerea Neceaev [105] (e drept că el neagă acest lucru, dar noi avem aici rapoartele originale în limba rusă, şi, deoarece Marx şi cu mine înţelegem ruseşte, zadarnic ne toarnă gogoşi), iar Neceaev este sau, în orice caz, a acţionat ca un agent provocator rus, şi apoi printre prietenii ruşi ai lui Bakunin sînt o serie de oameni suspecţi.

Îmi pare foarte rău că v-aţi pierdut postul; v-am scris doar în mod expres să evitaţi tot ce ar putea duce la asta, prezenţa dv. la Milano fiind mult mai importantă pentru Internaţională decît puţinul efect pe care îl puteţi obţine *manifestîndu-vă în public*; se pot face multe şi pe sub mînă etc. Dacă vă pot fi de folos în procurarea de traduceri etc., o voi face cu cea mai mare plăcere, spuneţi-mi numai *din*

* Comisarul central al poliţiei. — *Nota Trad.*

ce limbi şi *în* ce limbi ştiţi să traduceţi şi *cum* credeţi că vă pot ajuta.

Va să zică şi fotografia mea a fost confiscată de porcii de la poliţie. Anexez o altă fotografie şi vă rog să-mi trimiteţi două de-ale dv., dintre care una va fi destinată s-o decidă pe domnişoara Marx să cedeze pentru dv. o fotografie de-a tatălui ei (numai ea mai posedă cîteva fotografii bune).

Vă mai rog să fiţi prudent cu *toţi* oamenii care sînt în legătură cu Bakunin. Este o caracteristică a tuturor sectelor de a se susţine unii pe alţii şi de a urzi intrigi; puteţi fi sigur că *orice comunicare de-a dv.* ajunge imediat la Bakunin. Unul din principiile lui de bază este că a-ţi ţine cuvîntul şi alte asemenea chestiuni sînt pure prejudecăţi burgheze, pe care adevăratul revoluţionar trebuie să le trateze cu dispreţ în interesul cauzei. În Rusia el mărturiseşte acest lucru pe faţă, în apusul Europei e o doctrină ţinută secret.

Scrieţi-mi *cît se poate mai curînd;* dacă am reuşi să împiedicăm secţia din Milano să adere la corul celorlalte secţii italiene, ar fi foarte bine.

Cu salutări frăţeşti.

Al dv., *F. Engels*

Publicat pentru prima oară în revista „Die Gesellschaft" nr. 11, 1925

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 511-518

K. MARX ȘI F. ENGELS

DIN LUCRAREA: „SCIZIUNI IMAGINARE ÎN CADRUL INTERNAȚIONALEI"

Prima etapă a luptei proletariatului împotriva burgheziei are caracterul unei mișcări sectare, a cărei existență este justificată într-o perioadă în care proletariatul nu este încă destul de dezvoltat pentru a acționa ca clasă. Diferiți gînditori critică contradicțiile sociale și propun pentru rezolvarea acestora soluții fanteziste, pe care masele muncitorești nu trebuie decît să le adopte, să le propage și să le înfăptuiască. Prin însăși natura lor, sectele create de acești inițiatori au o stare de spirit abstenționistă, se țin departe de orice acțiune reală, de politică, de greve, de asociații, într-un cuvînt de orice mișcare colectivă. Masa proletariatului rămîne întotdeauna indiferentă sau chiar ostilă față de propaganda acestora. Muncitorii din Paris și din Lyon nu voiau să știe de saint-simoniști, de fourieriști, de icarieni, așa cum cartiștii și trade-unioniștii englezi nu voiau să știe de oweniști. Aceste secte, care la apariția lor au servit drept pîrghii ale mișcării, încep să devină o piedică în calea ei de îndată ce această mișcare le depășește; atunci ele devin reacționare. O mărturie în acest sens o constituie sectele din Franța și din Anglia, iar în timpul din urmă lassalleienii în Germania, care, după ce ani de-a rîndul au fost o piedică în calea organizării proletariatului, au sfîrșit prin a deveni pur și simplu o unealtă în mîinile poliției. În general, aceasta reprezintă copilăria mișcării proletare, așa cum astrologia și alchimia reprezintă copilăria științei. Pentru ca înființarea Internaționalei să devină cu putință, proletariatul a trebuit să depășească această fază.

În opoziție cu organizațiile sectare, care se dușmănesc reciproc și sînt călăuzite de idei fanteziste, Internaționala este

o organizație reală, de luptă, a clasei muncitoare din toate țările, care-i unește pe muncitori în lupta lor comună împotriva capitaliștilor și a proprietarilor funciari, împotriva dominației lor de clasă, organizată ca putere de stat. Iată de ce Statutul Internaționalei nu recunoaște decît organizații pur muncitorești, urmărind toate același țel și avînd toate același program, care se mărginește să traseze liniile fundamentale ale mișcării proletare și lasă secțiilor elaborarea lor teoretică în funcție de cerințele luptei practice și în cadrul unui schimb viu de păreri, admițînd totodată în organele secțiilor și la congresele lor toate convingerile socialiste, fără excepție.

Întocmai așa cum în fiecare etapă istorică nouă vechile greșeli reapar pentru scurtă vreme, spre a dispărea apoi curînd, tot astfel în cadrul Internaționalei au reapărut diferite grupuri sectare, ce-i drept, într-o formă nu prea accentuată.

Alianța, pe deplin convinsă că renașterea sectelor reprezintă un mare pas înainte, constituie ea însăși o dovadă concludentă că timpul lor a trecut. Căci, în timp ce la apariția lor aceste secte reprezentau un element de progres, programul Alianței, care se află la remorca unui „Mahomed fără Coran", nu reprezintă decît o îngrămădire de idei de mult îngropate, înveșmîntate în fraze sonore, care pot speria cel mult pe niște burghezi cretini sau pot servi procurorilor lui Bonaparte și altor procurori drept probe de culpabilitate împotriva membrilor Internaționalei *.

Conferința [106] la care au fost reprezentate toate nuanțele de convingeri socialiste a adoptat în unanimitate rezoluția împotriva secțiilor sectare, fiind convinsă că această rezoluție, punînd Internaționala pe o bază solidă, va marca o nouă etapă în dezvoltarea ei.

Scris în perioada ianuarie—începutul lunii martie 1872

Publicat sub formă de broșură, în limba franceză, în 1872

Se tipărește după fotocopia textului broșurii

Tradus din limba franceză

---

* Scrierile polițiste cu privire la *Internațională* publicate în ultimul timp, printre care și circulara lui Jules Favre către puterile străine și raportul lui Sacaze, membru al Camerei moșierești, cu privire la proiectul Dufaure, abundă de citate luate din manifestele grandilocvente ale Alianței. Frazeologia acestor sectari, al căror radicalism se rezumă la fraze bombastice, servește cum nu se poate mai bine planurile reacțiunii. *(Nota lui Marx și Engels).*

F. ENGELS

CĂTRE CETĂŢENII-DELEGAŢI LA CONGRESUL DE LA SARAGOSSA DIN SPANIA [107]

Londra, 3 aprilie 1872

Cetăţeni !

Consiliul General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor m-a însărcinat să vă transmit felicitările lui cu prilejul convocării celui de-al doilea Congres din Spania. Într-adevăr, vă puteţi felicita cu rezultatele obţinute într-un timp atît de scurt. Secţiunile şi federaţiile Internaţionalei, întemeiate în Spania cu numai trei ani în urmă, împînzesc acum întreaga ţară. Internaţionala are organizaţii în toate oraşele şi în prezent începe să pătrundă şi la sate. Datorită activităţii voastre, precum şi datorită persecuţiilor absurde şi stupide din partea guvernelor care s-au succedat la cîrma ţării voastre, aţi putut obţine aceste rezultate importante şi aţi reuşit să faceţi ca Internaţionala să devină în Spania o forţă reală. Totodată însă nu trebuie să uităm că aceste rezultate au fost posibile numai datorită structurii organizatorice specifice a Asociaţiei noastre, structură care lasă fiecărei federaţii naţionale sau locale deplină libertate de acţiune şi nu acordă organelor centrale decît împuternicirile strict necesare pentru menţinerea unităţii programului, pentru apărarea intereselor comune şi pentru a nu permite ca Asociaţia să devină o jucărie în urzelile de intrigi ale burgheziei şi ale poliţiei.

Veţi mai avea de îndurat, probabil, multe persecuţii. Să vă amintiţi atunci că în alte ţări, în Franţa, în Germania, în Austria, în Ungaria, membrii Internaţionalei sînt supuşi unor persecuţii şi mai crunte din partea guvernelor lor, şi totuşi nu-şi pleacă capul. Ei ştiu, aşa cum ştiţi şi voi, că adeseori persecuţiile reprezintă cel mai bun mijloc de propagandă în

favoarea Asociaţiei noastre şi că nu există forţă în lume care să poată înfrînge mişcarea revoluţionară mereu renăscîndă a proletariatului contemporan. Pentru a distruge Internaţionala trebuie distrus mai întîi terenul care a generat-o în mod spontan, adică societatea modernă.

Cu salutări frăţeşti.

Din însărcinarea Conşiliului General

Friedrich Engels

Publicat în 1872 în ziarele „La Emancipacion" nr. 44 din 13 aprilie ; „La Liberté" nr. 17 din 28 aprilie şi „Der Volksstaat" nr. 36 din 4 mai

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziarul „La Liberté"

Tradus din limba franceză

ENGELS CĂTRE G. BOVIO [108]

LA TRANI

(Ciornă)

Londra, 16 aprilie 1872

Către cetățeanul Gennaro Bovio, la Trani

Stimate cetățean!

Am primit diferitele documente pe care ați avut amabilitatea să mi le trimiteți prin cetățeanul Enrico Bignami și vi le înapoiez cu mulțumiri.

Consiliul General al Internaționalei, fiind un comitet administrativ cu funcții bine determinate, nu poate să ia cunoștință de aceste documente și să le discute *în mod oficial*, dar eu am socotit că e de datoria mea să le transmit acelora dintre membrii Consiliului care înțeleg limba italiană și toți le-au citit cu cea mai mare plăcere.

Sîntem bucuroși să aflăm că, în timp ce la Londra se organiza pentru prima oară Asociația Internațională a Muncitorilor, dv., în îndepărtata Puglie, ați formulat aceeași idee și ați susținut-o cu fermitate la Congresul de la Neapole [109]. Vă mulțumim că ne-ați adus la cunoștință acest fapt, care constituie o nouă dovadă că, încă din 1864, unirea muncitorilor din întreaga lume civilizată era considerată ca o necesitate istorică chiar și în țările cu care pe atunci nu puteam stabili legături, întrucît nu știam cui să ne adresăm *.

* În manuscris urmează pasajul de mai jos, șters de autor: „Nu încape îndoială că, dacă în 1864 Societatea muncitorilor italieni și-ar fi însușit ideea dv. și ar fi pus totodată bazele unei mișcări muncitorești italiene care să se sprijine pe propriile ei forțe sociale, societățile muncitorești din Italia nu ar lupta acum pentru doctrine sectare care nu sînt nicidecum doctrine italiene, ci franceze și rusești. După părerea mea, în mișcarea muncitorească ideile *cu adevărat* naționale, care corespund faptelor economice — industriale și agricole — ce caracterizează starea națiunii respective, sînt în același timp și idei cu adevărat *internaționale*. Eliberarea țăranului italian nu va fi înfăptuită în aceeași formă în care va fi realizată eliberarea muncitorilor industriali din Anglia, dar, cu cît și unul și ceilalți vor folosi forme mai potrivite cu condițiile lor, cu atît mai mult acest lucru va corespunde fondului cauzei".

Regretăm sincer faptul că în 1864 Societatea muncitorilor italieni nu și-a însușit ideea dv., ceea ce a frînat considerabil dezvoltarea mișcării proletare în Italia.

Am citit cu multă plăcere articolele dv. din „Libertà" [110] în apărarea Comunei din Paris și împotriva lui V. Hugo și a altora. Nu ne îndoim că acestea au fost primele articole în limba italiană scrise în acest scop. Și noi am publicat în acest timp Manifestul Consiliului General cu privire la „Războiul civil din Franța" [111]; mi-am permis să vă trimit la 23 martie un exemplar din acest Manifest în limba engleză și unul în limba germană, deoarece nu dispunem aici de o traducere în limba franceză, iar cea în limba italiană (din „Eguaglianza" [112], Girgenti) nu este încă gata. Din această lucrare veți vedea că și în această privință ideile noastre coincid și că nici noi nu am întîrziat să ne facem datoria.

Friedrich Engels,

Secretarul pentru Italia al Consiliului General

Publicat în: K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I, vol. XXVI, 1935

Se tipărește după fotocopia ciornei scrisorii

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE T. CUNO
LA SERAING

Londra, 7—8 mai 1872

...Societatea secretă a bakuniştilor din Spania este un fapt pe deplin stabilit; amănunte în legătură cu aceasta veţi afla din darea de seamă *(a doua)* asupra Congresului de la Saragossa, apărută în „La Liberté" din Bruxelles şi pe care o veţi citi, probabil, zilele acestea în „Volksstaat". Din fericire, cei mai buni dintre participanţii la acest congres şi-au dat seama curînd că interesele acestei organizaţii secrete nu sînt nicidecum identice cu interesele Internaţionalei şi, deoarece pentru ei interesele Internaţionalei erau mai presus de orice, şi-au schimbat imediat poziţia şi au rămas în această societate secretă numai pentru a o supraveghea şi a-i paraliza activitatea. Unul dintre ei a venit aici în calitate de delegat la conferinţă şi s-a convins că toate cîte i s-au spus acolo despre intrigile Consiliului General, despre dictatura lui etc. sînt pure inepţii. Curînd după aceasta a plecat la Paris unul dintre cei mai buni oameni ai noştri — jumătate francez, jumătate spaniol * — şi în felul acesta problema a fost rezolvată. Spaniolii au o organizaţie excelentă, cu care se mîndresc pe drept cuvînt şi care tocmai în ultimele şase luni şi-a arătat însuşirile pozitive; iată însă că la Congresul de la Saragossa s-au prezentat deştepţii ăştia din Alianţa bakunistă şi au cerut ca exclusiv de dragul „autonomiei secţiunilor" întreaga organizaţie să se transforme într-o organizaţie inactivă şi lipsită de viaţă! Tot ceea ce imbecilii aceştia din Jura i-au reproşat Consiliului General, toate revendicările pe care le-au prezentat ei Consiliului General: anularea tuturor împuternicirilor ce i-au fost acordate, reducerea rolului Consiliului General la rolul unui simplu birou de corespondenţă — toate acestea au fost aplicate de aceşti domni Consiliului federal spaniol. Dar muncitorii spanioli i-au luat în derîdere pe aceşti doctrinari şi le-au cerut în unanimitate să nu se amestece. Aceasta este cea mai grea lovitură din cîte a primit Bakunin pînă în prezent — el era sigur de Spania —, şi acest lucru nu va întîrzia să-şi arate efectul şi în Italia...

* — Paul Lafargue. — *Nota Red.*

Publicat pentru prima oară în revista „Die Gesellschaft" nr. 11 din 1925

Se tipăreşte după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba germană

K. MARX

DIN DAREA DE SEAMĂ PREZENTATĂ DE CONSILIUL GENERAL LA AL V-LEA CONGRES ANUAL AL ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCITORILOR

ȚINUT LA HAGA ÎNTRE 2 ȘI 7 SEPTEMBRIE 1872

Deosebirea dintre o clasă muncitoare lipsită de organizare pe scară internațională și o clasă muncitoare care are o organizație cum este Asociația Internațională devine deosebit de limpede dacă aruncăm o privire înapoi asupra revoluției din 1848. A fost nevoie de ani îndelungați pentru ca înșiși muncitorii să înțeleagă că insurecția din iunie 1848 a fost opera propriilor ei luptători de avangardă. Comuna din Paris însă a fost de la început salutată de întregul proletariat internațional.

Voi, reprezentanții clasei muncitoare, v-ați întrunit pentru a întări Asociația, această organizație de luptă al cărei scop este eliberarea muncii și lichidarea vrajbei naționale. Și aproape în același timp capetele încoronate ale lumii vechi se întîlnesc la Berlin pentru a făuri noi lanțuri și a pune la cale noi războaie [113].

Trăiască Asociația Internațională a Muncitorilor !

Dare de seamă scrisă la sfîrșitul lunii august 1872

Publicată în 1872 în ziarele: „La République Française" din 9 septembrie; „Der Volksstaat" nr. 75 din 18 septembrie; „The International Herald" nr. 27, 28 și 29 din 5, 12 și 19 octombrie; „La Emancipation" nr. 68 și 69 din 3 și 13 octombrie, precum și în alte organe de presă

Se tipărește după fotocopia textului apărut în „The International Herald"

Tradus din limba engleză

K. MARX

CUVÎNTAREA ROSTITĂ LA MITINGUL DE LA AMSTERDAM, DUPĂ ÎNCHEIEREA LUCRĂRILOR CONGRESULUI DE LA HAGA

În secolul al XVIII-lea regii și puternicii lumii acesteia aveau obiceiul să se întrunească la Haga pentru a discuta interesele dinastiilor lor.

Și tocmai acolo am hotărît noi, în pofida tuturor încercărilor de intimidare, să convocăm congresul muncii. Tocmai acolo, în mijlocul populației celei mai reacționare, am vrut să confirmăm viabilitatea marii noastre asociații și speranțele în viitorul ei.

Cînd hotărîrea noastră a devenit cunoscută, a început să se vorbească că am fi trimis emisari pentru sondarea terenului. Da, nu negăm că avem emisari pretutindeni, dar în majoritatea cazurilor nu-i cunoaștem. Emisarii noștri la Haga au fost muncitorii, care muncesc la Haga tot atît de greu ca și emisarii noștri din Amsterdam; și acolo și aici ei sînt aceiași muncitori care lucrează cîte 16 ore în fiecare zi. Aceștia sînt emisarii noștri, alții nu avem; și în toate celelalte țări, oriunde ne-am prezenta, ei sînt întotdeauna gata să ne întîmpine cu prietenie, deoarece își dau seama destul de repede că noi urmărim îmbunătățirea situației lor.

Congresul de la Haga a realizat următoarele trei lucruri principale.

El a proclamat necesitatea pentru clasa muncitoare de a duce pe tărîm politic aceeași luptă împotriva vechii societăți, care se prăbușește, ca și pe tărîm social; și ne putem felicita că de azi înainte această rezoluție a conferinței de la Londra a fost inclusă în Statutul nostru *. În rîndurile

* Vezi culegerea de față, pag. 51 art. 7. — *Nota Red.*

noastre se formase un grup care proclama abţinerea muncitorilor în domeniul politicii.

Am socotit de datoria noastră să declarăm cît de periculoase şi de funeste considerăm noi că sînt pentru cauza noastră asemenea principii.

Într-o bună zi muncitorul va trebui în mod inevitabil să ia puterea politică (la suprématie politique) în mîinile sale, pentru a statornici noua organizare a muncii; el va trebui să răstoarne vechea politică, care ocroteşte instituţiile vechi, dacă nu vrea ca, asemenea primilor creştini, care au neglijat şi au dispreţuit acest lucru, să renunţe la împărăţia lui pe această lume.

Dar noi n-am afirmat niciodată că pentru a atinge acest scop trebuie folosite mijloace identice.

Noi ştim că trebuie să se ţină seama de instituţiile, moravurile şi tradiţiile existente în diferite ţări; şi nu negăm că există ţări, cum sînt America, Anglia — şi, dacă aş cunoaşte mai bine instituţiile voastre, aş mai adăuga, poate, şi Olanda —, în care muncitorii îşi pot atinge scopul prin mijloace paşnice. Dar dacă acest lucru este adevărat, trebuie de asemenea să recunoaştem că în majoritatea ţărilor de pe continent forţa trebuie să servească drept pîrghie a revoluţiei noastre; pentru a instaura definitiv domnia muncii va trebui să recurgem pentru un timp la forţă.

Congresul de la Haga a acordat Consiliului General noi împuterniciri, şi mai largi. În momentul în care cîrmuitorii se întrunesc la Berlin, unde aceşti suspuşi reprezentanţi ai feudalismului şi ai epocii trecute îşi propun să găsească împotriva noastră noi măsuri represive, mai aspre, în momentul în care se pun la cale persecuţii, Congresul de la Haga a socotit că este prudent şi necesar să lărgească împuternicirile Consiliului său General şi să creeze o bază solidă pentru acţiuni unite, fără de care, în lupta care ne aşteaptă, Consiliul General ar fi neputincios. De altfel, cui, în afară de duşmanii noştri, ar putea să nu-i fie pe plac împuternicirile date Consiliului General? Dispune el oare de un aparat birocratic sau de o poliţie înarmată pentru a se face ascultat? Autoritatea lui nu este oare pur morală? Şi nu comunică el oare federaţiilor hotărîrile sale, pe care chiar ele trebuie să le aducă la îndeplinire? În asemenea condiţii, fără armată, fără poliţie, fără funcţionari, chiar şi regii — în ziua în care şi-ar reduce puterea numai la influenţă morală şi la autoritate morală — ar fi o piedică cu totul neînsemnată în calea revoluţiei.

Şi, în sfîrşit, Congresul de la Haga a mutat la New York sediul Consiliului General. Pe mulţi, şi chiar dintre prietenii noştri, se pare că această hotărîre i-a mirat. Ei uită probabil că America devine prin excelenţă o lume a muncitorilor, că în fiecare an pe acest al doilea continent imigrează o jumătate de milion de muncitori şi că pe acest teren, unde predomină muncitorii, Internaţionala trebuie neapărat să prindă rădăcini puternice. De altfel, hotărîrea congresului dă Consiliului General dreptul de a coopta membrii pe care-i socoate necesari şi folositori cauzei comune. Să ne bizuim, deci, pe înţelepciunea lui şi să sperăm că va şti să aleagă oameni care să fie la înălţimea sarcinilor lor şi care să poată ţine sus steagul Asociaţiei noastre în Europa.

Cetăţeni! Să nu uităm principiul de bază al Internaţionalei: solidaritatea. Vom atinge scopul măreţ spre care tindem dacă în rîndurile muncitorilor din toate ţările vom statornici pe temelii trainice acest principiu dătător de viaţă. Revoluţia trebuie să fie solidară. Acesta este unul dintre marile învăţăminte ce decurg din experienţa Comunei din Paris, care a căzut pentru că, concomitent cu această puternică insurecţie a proletariatului din Paris şi în legătură cu ea, n-a izbucnit în toate centrele principale, la Berlin, la Madrid etc., o mare mişcare revoluţionară.

În ceea ce mă priveşte, eu voi continua să-mi îndeplinesc datoria şi să lucrez neîncetat pentru realizarea acestei solidarităţi a muncitorilor, care va aduce atîtea roade în viitor. Nu, eu nu mă retrag din Internaţională, şi tot restul vieţii mele va fi închinat, ca şi activitatea mea de pînă acum, triumfului ideilor sociale, care, după cum sîntem profund convinşi, vor duce mai devreme sau mai tîrziu la dominaţia proletariatului în întreaga lume.

Cuvîntare rostită la 8 septembrie 1872

Publicată în ziarul „La Liberté" nr. 37 din 15 septembrie 1872

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba franceză

K. MARX și F. ENGELS

DIN LUCRAREA:

„ALIANȚA DEMOCRAȚIEI SOCIALISTE ȘI ASOCIAȚIA INTERNAȚIONALĂ A MUNCITORILOR"

I
INTRODUCERE

Asociația Internațională a Muncitorilor, propunîndu-și să unească într-un singur mănunchi forțele împrăștiate ale proletariatului mondial și să devină astfel exponentul viu al comunității de interese care-i unește pe muncitori, trebuia în mod necesar să deschidă porțile ei socialiștilor de toate nuanțele. Fondatorii ei și reprezentanții organizațiilor muncitorești din Lumea veche și din Lumea nouă, care în cadrul congreselor internaționale au aprobat statutele Asociației, au pierdut din vedere faptul că însuși caracterul larg al programului acesteia va permite elementelor declasate să pătrundă în rîndurile ei și să creeze în sînul ei organizații secrete, ale căror eforturi vor fi îndreptate nu împotriva burgheziei și guvernelor existente, ci împotriva Internaționalei însăși. Așa s-a întîmplat în cazul *Alianței democrației socialiste*...

Aceasta este o societate care, sub masca celui mai extremist anarhism, își îndreaptă loviturile nu împotriva guvernelor existente, ci împotriva revoluționarilor care nu acceptă nici dogmele ei, nici conducerea ei. Fondată de minoritatea unui congres burghez, ea reușește să se strecoare în rîndurile organizației internaționale a clasei muncitoare și la început încearcă să acapareze conducerea organizației, iar cînd planul acesta eșuează, caută să o dezorganizeze pe aceasta din urmă. Această societate substituie cu nerușinare programul ei sectar și ideile ei mărginite programului larg și aspirațiilor înalte ale Asociației noastre; în cadrul secțiilor deschise ale Internaționalei, ea organizează micile ei secții

secrete, care, dînd ascultare aceluiași cuvînt de ordine, în numeroase cazuri reușesc prin acțiunile lor dinainte coordonate să ocupe o poziție dominantă în secțiile Internaționalei; în ziarele ei, această societate atacă în mod public pe toți cei care refuză să se supună voinței sale; ea provoacă un război deschis — acestea sînt propriile ei cuvinte — în rîndurile noastre. Pentru a-și atinge scopurile, ea nu se dă în lături de la nici un mijloc, de la nici o perfidie; minciuna, calomnia, intimidarea, atacul pe la spate, toate acestea îi sînt proprii în egală măsură. În sfîrșit, în Rusia ea se substituie în întregime Internaționalei și, camuflată sub numele acesteia, comite crime de drept comun, escrocherii, un asasinat, pentru care presa guvernamentală și burgheză face răspunzătoare Asociația noastră. Și Internaționala trebuie să treacă sub tăcere toate aceste fapte, pentru că societatea vinovată de toate aceste acte este o societate secretă! Internaționala posedă statutele acestei societăți, dușmana sa de moarte; statute în care numita societate se proclamă fățiș un ordin iezuit modern și declară că are dreptul și datoria de a face uz de toate metodele iezuite; statute care explică dintr-o dată toate acțiunile ostile pe care această societate le-a întreprins împotriva Internaționalei; dar Internaționala nu poate să facă uz de aceste statute, căci aceasta ar însemna denunțarea unei societăți secrete!

Împotriva tuturor acestor intrigi nu există decît un singur mijloc, care este însă de o eficacitate zdrobitoare; acest mijloc îl constituie publicitatea cea mai deplină. A dezvălui toate aceste intrigi înseamnă a le face inofensive. A le acoperi prin tăcerea noastră ar fi din partea noastră nu numai o naivitate de care conducătorii Alianței se vor grăbi să fie primii care să-și bată joc, ci și o lașitate. Mai mult, ar fi un act de trădare a membrilor spanioli ai Internaționalei, care, fiind membri ai Alianței secrete, n-au ezitat să divulge existența ei și modul ei de acțiune de îndată ce aceasta s-a situat pe o poziție vădit ostilă Internaționalei. De altfel, întregul conținut al statutelor secrete este cuprins, într-o formă și mai explicită, în documentele publicate în limba rusă chiar de Bakunin și Neceaev. Statutele nu constituie decît o confirmare a acestor documente.

Urle cît vor căpeteniile Alianței că noi îi denunțăm. Noi îi denunțăm disprețului muncitorilor; îi denunțăm bună-

voinţei guvernelor, cărora le-au făcut un serviciu preţios dezorganizînd mişcarea muncitorească. „Tagwacht" 114 din Zürich a avut dreptate cînd, într-un răspuns dat lui Bakunin, a spus:

„Dacă d-ta nu eşti un agent plătit, un lucru este limpede: un agent plătit n-ar fi reuşit să facă mai mult rău decît d-ta".

IX

INCHEIERE

Lăsînd cea mai deplină libertate mişcării şi aspiraţiilor clasei muncitoare din diferitele ţări, Internaţionala a reuşit totodată să unească într-un singur mănunchi clasa muncitoare şi să facă pentru prima oară clasele cîrmuitoare şi guvernele lor să simtă forţa mondială a proletariatului. Clasele cîrmuitoare şi guvernele au recunoscut acest fapt, concentrîndu-şi atacurile împotriva Consiliului General, organul executiv al întregii noastre Asociaţii. După căderea Comunei, aceste atacuri s-au înteţit. Şi acesta este momentul ales de membrii Alianţei pentru a declara, la rîndul lor, un război făţiş Consiliului General! Ei afirmau că influenţa Consiliului — armă puternică în mîinile Internaţionalei — nu era decît o armă îndreptată împotriva ei. Ei pretind că această armă nu a fost cucerită în lupta împotriva duşmanilor proletariatului, ci în lupta împotriva Internaţionalei însăşi. După spusele lor, tendinţele de dominaţie ale Consiliului General au învins autonomia secţiunilor şi a federaţiilor naţionale. Nu mai rămînea decît să se decapiteze Internaţionala pentru a salva autonomia.

Într-adevăr, căpeteniile Alianţei ştiau că, dacă nu vor profita de acest moment decisiv, cei o sută de fraţi internaţionali ai lui Bakunin vor trebui să renunţe definitiv la visul lor de a subordona mişcarea proletară conducerii lor secrete. Invectivele lor s-au bucurat de aprobarea presei poliţiste din toate ţările.

Frazele lor bombastice pe tema autonomiei şi a federaţiei libere, cu un cuvînt strigătele lor de război împotriva Consiliului General nu erau decît o manevră menită să camufleze adevăratul lor scop, şi anume acela de a dezorganiza Internaţionala şi de a o subordona astfel conducerii secrete, ierarhice şi autocrate a Alianţei.

Autonomia secţiilor, federaţia liberă a unor grupuri autonome, antiautoritarism, anarhie, — iată o frazeologie care se potrivea de minune unei societăţi de „declasaţi" „lipsiţi de perspectiva unei cariere, de perspectivele unei ieşiri" şi care conspiră în cadrul Internaţionalei pentru a o subordona unei dictaturi secrete şi pentru a-i impune programul lui M. Bakunin!

Dezgolit de zdrenţele sale melodramatice, acest program se reduce la următoarele:

1. Toate mîrşăviile de care este fatalmente plină viaţa declasaţilor proveniţi din păturile de sus sînt proclamate virtuţi ultrarevoluţionare.

2. Se ridică la rangul de principiu necesitatea de a perverti o mică minoritate de muncitori, riguros selecţionaţi, pe care căpeteniile Alianţei caută să-i flateze separîndu-i de mase printr-o iniţiere misterioasă, punîndu-i să participe la intrigile şi la maşinaţiile conducerii secrete şi convingîndu-i că a da frîu liber „pasiunilor josnice" înseamnă a zgudui pînă în temelii vechea societate.

3. Principalele mijloace de propagandă constau în a atrage tineretul prin născociri fanteziste cu privire la proporţiile şi puterea societăţii secrete, prin profeţii cu privire la inevitabilitatea revoluţiei pe care ei o pregătesc etc. şi a compromite în ochii guvernelor pe oamenii cei mai înaintaţi din rîndurile claselor avute, pentru a putea stoarce apoi bani de la ei.

4. Lupta economică şi politică a muncitorilor pentru emanciparea lor este înlocuită prin actele *atotdistrugătoare* ale eroilor lumii interlope — această ultimă întruchipare a revoluţiei. Într-un cuvînt, se propune să fie sloboziţi derbedeii, pe care muncitorii înşişi au căutat să-i înlăture în timpul „revoluţiilor după modelul clasic occidental", şi să se pună astfel în mod gratuit la dispoziţia reacţionarilor o bandă bine dresată de agenţi provocatori.

E greu de spus ce predomină în elucubraţiile teoretice şi în tentativele practice ale Alianţei: grotescul sau josnicia. Totuşi Alianţa a reuşit să provoace în rîndurile Internaţionalei o luptă surdă, care timp de doi ani a frînat acţiunile Asociaţiei noastre şi care s-a soldat cu desprinderea unui

număr de secţii şi federaţii. De aceea, adoptînd hotărîrile îndreptate împotriva Alianţei, Congresul de la Haga nu şi-a făcut decît datoria; el nu putea să îngăduie ca Internaţionala, această mare creaţie a proletariatului, să cadă în cursa ce i-a fost întinsă de lepădăturile claselor exploatatoare. Întrucît îi priveşte pe cei care vor să despoaie Consiliul General de împuternicirile sale şi să transforme astfel Internaţionala într-o masă informă, fărîmiţată şi, ca să folosim limbajul Alianţei, „amorfă", noi nu-i putem considera decît trădători sau proşti.

Scris în aprilie—iulie 1873

Publicat în limba franceză, sub formă de broşură, în 1873

Se tipăreşte după fotocopia textului broşurii

Tradus din limba franceză

ENGELS CĂTRE A. BEBEL
LA HUBERTUSBURG

Londra, 20 iunie 1873

...În ceea ce priveşte poziţia partidului faţă de lassalleianism, desigur că d-ta eşti în măsură să-ţi dai seama mai curînd decît noi care este tactica ce trebuie adoptată, mai ales în anumite cazuri. Dar mai trebuie să fie ceva. Atunci cînd, cum e cazul d-tale, faci oarecum concurenţă Uniunii generale a muncitorilor germani, se poate lesne întîmpla să ţii prea mult seamă de concurent şi să capeţi obiceiul să te gîndeşti în toate chestiunile în primul rînd la dînsul. Dar atît Uniunea generală a muncitorilor germani cît şi Partidul muncitoresc social-democrat nu reprezintă, luate la un loc, decît o foarte mică minoritate a clasei muncitoare germane. După părerea noastră, pe care o practică îndelungată a confirmat-o, tactica justă în propagandă nu este de a fura ici-colo adversarului cîţiva oameni şi membri izolaţi, ci de a acţiona asupra maselor largi, încă indiferente. O singură forţă umană proaspătă, desprinsă de-a dreptul dintr-un teren virgin, valorează mai mult decît zece transfugi lassalleieni, care aduc întotdeauna cu ei în partid germenele orientării lor greşite. Dacă s-ar putea măcar capta numai masele, fără *conducătorii lor locali*, ar mai merge. Aşa însă trebuie să accepţi întotdeauna o grămadă de conducători din aceştia, care, legaţi de manifestările lor publice din trecut, dacă nu chiar de concepţiile lor de pînă acum, se simt obligaţi să demonstreze în primul rînd că n-au renegat principiile lor, că, dimpotrivă, Partidul muncitoresc social-democrat predică *adevăratul* lassalleianism. Asta a fost nenorocirea şi la Eisenach [115] — pe atunci, poate,

inevitabilă —, dar că aceste elemente au dăunat partidului este un lucru cert, și nu știu dacă partidul nu ar fi fost astăzi cel puțin tot atît de puternic și fără acele adeziuni. În orice caz, după mine, ar fi o nenorocire dacă aceste elemente s-ar înmulți...

Nu trebuie să ne lăsăm derutați de zarva care se face în chestiunea „unificării". Tocmai cei care vorbesc cel mai mult despre aceasta sînt cei mai mari scizioniști: de pildă bakuniștii din Jura elvețiană, instigatorii tuturor sciziunilor, care nu fac pentru nimic atîta gălăgie ca pentru unificare. Acești fanatici ai unirii sînt fie capete mărginite, care vor să amestece totul într-o singură ciorbă, pentru ca, de îndată ce fiertura se va fi așezat, deosebirile să iasă și mai mult în evidență, fiindcă atunci totul va fi în aceeași oală (cei care în Germania propovăduiesc împăcarea muncitorilor cu mica burghezie sînt un exemplu minunat), fie oameni care, inconștient (ca, de pildă, Mülberger) sau conștient, vor să denatureze mișcarea. Iată pentru ce, în anumite momente, cei mai aprigi sectariști, cei mai mari scandalagii și ticăloși cer unificarea cu mai multă gălăgie decît oricine. Nu am avut în viața noastră cu nimeni greutăți și necazuri mai mari decît cu zurbagiii unirii.

Firește că orice conducere de partid vrea să aibă succese, și este bine așa. Dar sînt împrejurări în care trebuie să ai curajul să sacrifici succesul *imediat* în folosul unor chestiuni mai importante. Mai ales în cazul unui partid ca al nostru, al cărui succes final este absolut sigur și care s-a dezvoltat atît de mult în timpul nostru și sub ochii noștri, nu avem neapărat și întotdeauna nevoie de un succes imediat. Să luăm, de exemplu, Internaționala. După Comună a avut un succes imens. Burghezii, înspăimîntați, o credeau atotputernică. Marea masă a membrilor Internaționalei credea că această situație se va eterniza. Noi știam însă foarte bine că bășica *trebuia* să plesnească. Toată pleava se agățase de ea. Sectariștii din rîndurile ei începură să se obrăznicească, abuzau de Internațională, sperînd că li se vor îngădui orice prostii și ticăloșii. Noi nu am tolerat una ca asta. Știind bine că bășica tot trebuie să plesnească o dată și o dată, pentru noi nu se punea chestiunea să amînăm catastrofa, ci să avem grijă ca Internaționala să iasă dintr-însa nepătată și nefalsificată. Bășica

a plesnit la Haga și, după cum știi, majoritatea membrilor congresului s-au întors pe la casele lor cu o decepție amară. Și totuși, aproape toți acești decepționați care crezuseră că vor găsi în Internațională idealul înfrățirii și împăcării generale aveau acasă scandaluri mult mai amarnice decît cel care izbucnise la Haga! Acum scandalagiii sectariști propovăduiesc împăcarea și ne defăimează numindu-ne intoleranți și dictatoriali! Dacă am fi avut însă la Haga o atitudine împăciuitoristă și am fi mușamalizat izbucnirea sciziunii, care ar fi fost rezultatul? Sectariștii, și mai ales bakuniștii, ar fi avut răgaz un an pentru a comite în numele Internaționalei prostii și ticăloșii mult mai grave; muncitorii din țările cele mai înaintate s-ar fi îndepărtat scîrbiți, bășica n-ar fi plesnit, ea s-ar fi dezumflat încetul cu încetul, sub diferite împunsături, iar congresul următor, care ar fi trebuit să ducă în orice caz la criză, ar fi devenit un scandal în jurul personajelor celor mai ordinare, deoarece la Haga *principiul* ar fi fost deja jertfit! Atunci desigur că Internaționala ar fi fost lichidată — lichidată prin „unire"! — În loc de aceasta, am înlăturat acum, într-un chip care ne face cinste, elementele putrede — membrii Comunei care au asistat la ultima ședință, cea hotărîtoare, au spus că nici o ședință a Comunei nu le-a făcut o impresie atît de grozavă ca această judecată a trădătorilor proletariatului european; i-am lăsat timp de zece luni să mintă din răsputeri, să defăimeze, să urzească intrigi, și unde au ajuns? În prezent, acești pretinși reprezentanți ai marii majorități a Internaționalei declară ei înșiși că nu îndrăznesc să vină la viitorul congres (amănunte într-un articol care va fi expediat o dată cu prezenta ziarului „Volksstaat")[116]. Iar dacă ar trebui s-o mai facem o dată, în linii generale am proceda la fel; greșeli de tactică se comit, firește, întotdeauna.

În orice caz, eu cred că cu timpul elementele capabile dintre lassalleieni vor veni de la sine la voi, așa că n-ar fi indicat să culegem rodul înainte de a se fi copt, cum vor partizanii unirii.

De altfel a spus-o încă bătrînul Hegel: un partid dovedește că este victorios prin faptul că, *scindîndu-se*, poate suporta sciziunea. Mișcarea proletariatului trece în mod necesar prin diferite trepte de dezvoltare; la fiecare treaptă

se pierde un număr de oameni, care nu merg mai departe; numai astfel se explică de ce „solidaritatea proletariatului" se înfăptuieşte în realitate pretutindeni prin diferite grupări de partid, care se războiesc pe viaţă şi pe moarte, întocmai ca sectele creştine din imperiul roman în timpul celor mai grozave prigoniri.

De asemenea nu trebuie să uiţi dacă, de pildă, „Neue [Social-Demokrat]" are mai mulţi abonaţi decît „Volksstaat", că fiecare *sectă* este în mod inevitabil fanatică şi, datorită acestui fanatism, obţine, mai ales în regiunile unde s-a introdus de curînd (ca, de pildă, Uniunea generală a muncitorilor germani în Schleswig-Holstein), succese imediate mult mai mari decît partidul, care, neavînd nici un fel de originalităţi sectariste, reprezintă pur şi simplu adevărata mişcare. În schimb fanatismul nu durează mult...

Publicat pentru prima oară în revista „Bolşevik" nr. 10, 1932

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 518-521

F. ENGELS

DIN LUCRAREA: „LITERATURA DIN EMIGRAŢIE"

I. PROCLAMAŢIA POLONEZĂ

...Prin întreaga ei dezvoltare istorică şi prin situaţia ei actuală, Polonia este pusă, într-o măsură şi mai mare decît Franţa, în faţa alternativei: ori să fie revoluţionară, ori să piară. În felul acesta devine lipsită de sens toată palavrageala despre caracterul în fond aristocratic al mişcării poloneze. Printre emigranţii polonezi sînt destui oameni cu veleităţi aristocratice; dar de îndată ce Polonia însăşi intră în mişcare, aceasta devine profund revoluţionară, aşa cum am văzut în 1846 şi 1863. Aceste mişcări n-au fost numai naţionale; ele au avut totodată drept scop eliberarea ţăranilor şi trecerea pămîntului în proprietatea acestora. În 1871 numeroşi emigranţi polonezi din Franţa s-au pus la dispoziţia Comunei din Paris; a fost oare aceasta o faptă de aristocraţi? Nu dovedea ea oare că aceşti polonezi erau întru totul la înălţimea mişcării moderne? Şi ce se întîmplă oare de cînd Bismarck a introdus kulturkampf-ul în Poznania şi, sub pretextul că pune beţe în roate papei, persecută manualele poloneze, prigoneşte limba poloneză şi face tot posibilul ca să-i împingă pe polonezi în braţele Rusiei? Aristocraţia poloneză se apropie tot mai mult de Rusia, în speranţa că va reuşi să realizeze, fie şi sub stăpînirea ei, unificarea Poloniei; masele revoluţionare însă răspund prin aceea că propun o alianţă partidului muncitoresc german şi luptă în rîndurile Internaţionalei.

Că Polonia nu poate fi nimicită este un lucru pe care ea l-a dovedit în 1863 şi îl dovedeşte zi de zi. Dreptul ei la o existenţă independentă în familia popoarelor europene nu

poate fi contestat. Refacerea ei reprezintă o necesitate în special pentru două popoare: pentru germani şi pentru ruşi.

Nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare. Forţa armată de care are nevoie pentru a oprima un alt popor, în cele din urmă se întoarce întotdeauna împotriva lui însuşi. Atîta timp cît soldaţii ruşi se află în Polonia, poporul rus nu poate dobîndi nici libertate politică, nici libertate socială. Dar în actualul stadiu de dezvoltare a Rusiei nu încape îndoială că, în ziua în care Rusia va pierde Polonia, în Rusia propriu-zisă mişcarea se va întări în aşa măsură, încît va răsturna actualele rînduieli. Independenţa Poloniei şi revoluţia din Rusia se condiţionează reciproc. Iar independenţa Poloniei şi o revoluţie în Rusia (care, avînd în vedere nemaipomenita ruină socială, politică şi financiară, precum şi corupţia care macină întreaga Rusie oficială, este mult mai apropiată decît pare la prima vedere) înseamnă pentru muncitorii germani că burghezia şi guvernele Germaniei, pe scurt reacţiunea germană, vor fi lăsate la propriile lor forţe, cărora cu timpul o să le venim noi de hac.

Scris în iunie 1874

Publicat în ziarul „Der Volksstaat" nr. 69 din 17 iunie 1874

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba germană

F. ENGELS

DIN PREFAŢA LA LUCRAREA: „RĂZBOIUL ŢĂRĂNESC GERMAN"

Muncitorii germani au două avantaje esenţiale faţă de muncitorii din restul Europei. În primul rînd, ei aparţin poporului cu cel mai dezvoltat spirit teoretic din Europa şi au păstrat acest spirit teoretic, pe care aşa-numitele clase „culte" din Germania l-au pierdut cu desăvîrşire. Dacă n-ar fi fost precedat de filozofia germană, în special de cea a lui Hegel, socialismul ştiinţific german, singurul socialism ştiinţific care a existat vreodată, nu s-ar fi născut niciodată. Fără spiritul teoretic al muncitorilor, acest socialism ştiinţific nu le-ar fi intrat niciodată în sînge atît de mult cum vedem acum. Ce avantaj imens reprezintă acest fapt, se vede, pe de o parte, din indiferenţa faţă de orice teorie, care este una din cauzele principale pentru care mişcarea muncitorească engleză progresează atît de încet, cu toată organizarea excelentă a fiecărui sindicat, şi, pe de altă parte, din confuzia şi şovăielile pe care le-a semănat proudhonismul, în forma lui iniţială, printre francezi şi belgieni, şi în forma caricaturizată de Bakunin — printre spanioli şi italieni.

Al doilea avantaj este că germanii au început să participe aproape ultimii la mişcarea muncitorească. După cum socialismul teoretic german nu va uita niciodată că se sprijină pe umerii lui Saint-Simon, Fourier şi Owen — trei gînditori care, cu toate fanteziile şi cu tot utopismul doctrinelor lor, se numără printre minţile cele mai de seamă ale tuturor timpurilor şi care au anticipat în mod genial nenumărate adevăruri a căror justeţe noi o dovedim acum în mod ştiinţific — tot astfel mişcarea muncitorească germană practică nu trebuie să uite niciodată că s-a dezvoltat sprijinindu-se pe mişcarea engleză

şi franceză, că a putut să-şi însuşească pur şi simplu experienţa pe care acestea au plătit-o atît de scump, să evite greşelile acestora, care, în majoritatea lor fuseseră inevitabile pe atunci. Unde am fi acum fără modelul trade-unionurilor engleze şi al luptelor politice ale muncitorilor francezi, fără giganticul impuls pe care l-a dat în special Comuna din Paris?

Trebuie să recunoaştem că muncitorii germani au ştiut să folosească cu o rară pricepere avantajele situaţiei lor. Pentru prima oară de cînd există o mişcare muncitorească lupta se duce în mod unitar, coerent şi sistematic în cele trei direcţii ale ei: cea teoretică, cea politică şi cea practic-economică (rezistenţa faţă de capitalişti). În acest atac, ca să zicem aşa, concentric stă forţa şi invincibilitatea mişcării germane.

Pe de o parte datorită situaţiei lor avantajoase, pe de altă parte ca urmare a particularităţilor insulare ale mişcării engleze şi a înăbuşirii prin violenţă a celei franceze, muncitorii germani au ajuns în momentul de faţă în fruntea luptei proletare. Nu putem prevedea cît timp le vor permite evenimentele să ocupe acest post de onoare. Sperăm însă că, atîta timp cît îl vor ocupa, ei îşi vor îndeplini cum se cuvine obligaţiile impuse de acest post. Pentru aceasta este necesar un efort dublu în toate domeniile luptei şi agitaţiei. Va fi mai ales de datoria conducătorilor să se clarifice din ce în ce mai mult asupra tuturor problemelor teoretice; să se elibereze din ce în ce mai mult de influenţa frazelor tradiţionale, care aparţin vechii concepţii despre lume, şi să aibă întotdeauna în vedere că socialismul, de cînd a devenit o ştiinţă, cere să fie şi tratat ca o ştiinţă, adică să fie studiat. Conştiinţa astfel dobîndită şi mereu mai luminată va trebui să fie răspîndită în masa muncitorilor cu tot mai mult zel, iar partidul ca şi sindicatele vor trebui să fie închegate tot mai mult. Chiar dacă voturile socialiste din ianuarie[117] reprezintă o armată apreciabilă, ele nu constituie încă nici pe departe majoritatea clasei muncitoare germane; şi oricît de încurajatoare sînt succesele propagandei în rîndurile populaţiei rurale, tocmai aici rămîn totuşi enorm de multe de făcut. Prin urmare, nu trebuie să slăbim lupta, ci să smulgem inamicului un oraş după altul, o circumscripţie electorală după alta; înainte de toate trebuie să păstrăm însă adevăratul spirit internaţionalist, care exclude apariţia oricărui şovinism patriotard şi care salută cu bucurie orice pas nou în mişcarea proletară, indiferent care naţiune l-ar

face. Dacă muncitorii germani vor merge tot astfel înainte pe acest drum, chiar dacă nu vor merge în fruntea mişcării — de altfel nici nu este în interesul acestei mişcări ca muncitorii unei singure naţiuni să meargă în fruntea ei —, ei vor ocupa totuşi un loc de cinste în rîndul luptătorilor; şi dacă încercări neaşteptat de grele sau evenimente mari le vor cere mai mult curaj, mai multă hotărîre şi energie, ei vor fi pe deplin pregătiţi pentru aceasta.

Londra, 1 iulie 1874

Publicat în cartea: F. Engels. „Der deutsche Bauernkrieg", Leipzig, 1875

Se tipăreşte după textul apărut în: F. Engels, Războiul ţărănesc german, E.S.P.L.P. 1958, ediţia a III-a, pag. 24-26

ENGELS CĂTRE F. A. SORGE [118]

LA HOBOKEN

Londra, 12—17 septembrie 1874

...Cu retragerea ta, *vechea* Internaţională este complet şi definitiv lichidată. Şi e bine aşa. Ea aparţinea perioadei celui de-al doilea imperiu, cînd, faţă de opresiunea care domnea în toată Europa, mişcării muncitoreşti, care tocmai se redeştepta, i se cerea să fie unită şi să se abţină de la orice polemică internă. Era momentul cînd interesele cosmopolite comune ale proletariatului puteau trece pe primul plan. Germania, Spania, Italia, Danemarca abia intraseră sau erau pe cale să intre în mişcare. În 1864 caracterul teoretic al mişcării era în întreaga Europă, adică în rîndul maselor, — în realitate — încă foarte nelămurit. Comunismul german nu exista încă sub formă de partid muncitoresc, proudhonismul era prea slab pentru a-şi etala gărgăunii speciali, noile baliverne ale lui Bakunin nu existau încă nici chiar în propria lui minte, pînă şi conducătorii trade-unionurilor engleze credeau că pot intra în mişcare în baza programului expus în considérants ale statutului *. Primul succes mare trebuia să sfărîme această naivă alăturare a tuturor fracţiunilor. Acest succes a fost Comuna, care, din punct de vedere intelectual, a fost indiscutabil vlăstarul Internaţionalei, deşi Internaţionala nu a mişcat un deget pentru a o crea, şi pentru care Internaţionala, în această măsură pe drept cuvînt a fost făcută răspunzătoare. Atunci cînd, datorită Comunei, Internaţionala ajunse o forţă morală în Europa, cearta izbucni imediat. Fiecare curent voia să exploateze pentru sine succesul. Dezagregarea, care nu mai

* Vezi culegerea de faţă, pag. 49—50. — *Nota Red.*

putea întîrzia, se produse. Invidia stîrnită de puterea în creştere a acelora care erau singurii dispuşi cu adevărat să continue a lucra pe baza vechiului şi vastului program — al comuniştilor germani — aruncă pe proudhoniştii belgieni în braţele aventurierilor bakunişti. Cu Congresul de la Haga totul se sfîrşise, şi anume pentru ambele partide. Singura ţară unde mai era ceva de făcut în numele Internaţionalei era America, şi, datorită unei inspiraţii fericite, conducerea supremă fu stabilită acolo. Acum prestigiul ei s-a epuizat şi acolo, şi orice alt efort de a-i insufla viaţă nouă ar fi o prostie şi o risipă de forţe. Timp de zece ani Internaţionala a dominat o latură a istoriei europene, şi anume aceea în care se află germenul viitorului, şi-şi poate privi cu mîndrie opera. Dar în forma ei veche, ea şi-a trăit traiul. Pentru a crea o Internaţională nouă în felul celei vechi, o alianţă a tuturor partidelor proletare din toate ţările, pentru aceasta a fost nevoie de o înfrîngere generală a mişcării muncitoreşti, ca cea din 1849—1864. Pentru aşa ceva lumea proletară a devenit azi prea mare, prea vastă. Cred că viitoarea Internaţională — după ce scrierile lui Marx îşi vor fi exercitat influenţa timp de cîţiva ani — va fi pur comunistă şi va proclama tocmai principiile noastre...

Publicat pentru prima oară în culegerea : „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx U. A. an F. A. Sorge und Andere", Stuttgart, 1906

Se tipăreşte după textul apărut în : K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 522-523

ENGELS CĂTRE A. BEBEL [119]

LA ZWIKAU

Londra, 18—28 martie 1875

...Principiul internaţionalismului mişcării muncitoreşti este, în practică, complet negat în ceea ce priveşte prezentul, şi anume de către oameni care timp de cinci ani şi în împrejurările cele mai grele au susţinut acest principiu în modul cel mai glorios. Faptul că muncitorii germani s-au plasat în fruntea mişcării din Europa se datoreşte *în esenţă* atitudinii lor cu adevărat internaţionaliste din timpul războiului; nici un alt proletariat nu s-ar fi purtat atît de bine. Şi acum, ei să renege acest principiu în momentul cînd pretutindeni în străinătate muncitorii pun accentul asupra lui în aceeaşi măsură în care guvernele se străduiesc să înăbuşe orice încercare de a-l pune în aplicare în cadrul unei organizaţii! Şi ce mai rămîne din internaţionalismul mişcării muncitoreşti? Perspectiva palidă nici măcar a unei colaborări ulterioare a muncitorimii europene în vederea eliberării ei, ba nici a unei viitoare „înfrăţiri internaţionale a popoarelor", ci a „Statelor Unite ale Europei" preconizate de burghezii de la Liga păcii!

Fireşte că nici nu era nevoie să se vorbească despre Internaţională ca atare. Dar ar fi trebuit cel puţin să nu se fi regresat faţă de programul din 1869 [120]; şi să se spună, de pildă: *deşi* partidul muncitoresc german acţionează *în primul rînd* înăuntrul frontierelor de stat care-i sînt date (el nu are dreptul să vorbească în numele proletariatului european, şi mai ales să susţină un lucru greşit), el este conştient de solidaritatea sa cu muncitorii din toate ţările şi va fi întotdeauna gata să-şi îndeplinească ca şi pînă acum obligaţiile pe care i le impune această solidaritate.

Astfel de obligaţii există chiar fără să te proclami anume sau să te consideri ca făcînd parte din „Internaţională", de pildă, sprijin şi abţinere de la angajări în caz de greve, grijă ca organele partidului să ţină muncitorii germani la curent cu mişcarea din străinătate, propagandă împotriva conflictelor, în pregătire sau iminente, dintre guverne, iar în timpul lor, o comportare cum a fost aceea exemplară în 1870 şi 1871 etc...

Publicat în cartea: A. Bebel. „Aus meinem Leben", T. 2, Stuttgart, 1911

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 34-35

K. MARX

DIN LUCRAREA:

„CRITICA PROGRAMULUI DE LA GOTHA"

În contrast cu „Manifestul Comunist" şi cu întreg socialismul anterior, Lassalle concepea mişcarea muncitorească din cel mai îngust punct de vedere naţional. Şi iată că se merge pe aceeaşi cale, şi aceasta cu toată activitatea Internaţionalei!

E de la sine înţeles că în genere, pentru a putea lupta, clasa muncitoare trebuie să se organizeze acasă la ea *ca clasă* şi că ţara ei este arena imediată a luptei sale. Din acest punct de vedere lupta ei de clasă este naţională nu prin conţinutul, ci, precum glăsuieşte „Manifestul Comunist", „prin forma ei" *. Dar „cadrul actualului stat naţional", al Germaniei de pildă, se situează la rîndul său, din punct de vedere economic, „în cadrul" pieţei mondiale, iar din punct de vedere politic „în cadrul" sistemului de state. Orice negustor ştie că comerţul german este în acelaşi timp şi comerţ exterior, iar grandoarea d-lui Bismarck constă tocmai într-un fel de politică *internaţională*.

Şi la ce îşi reduce partidul muncitoresc german internaţionalismul? La conştiinţa că rezultatul aspiraţiilor sale va fi *„înfrăţirea internaţională a popoarelor"* — o frază care e împrumutată de la liga burgheză a păcii şi libertăţii şi care e menită să treacă drept echivalent pentru înfrăţirea internaţională a claselor muncitoare în lupta comună împotriva claselor dominante şi guvernelor lor. Deci *despre funcţiunile internaţionale* ale clasei muncitoare germane nici un cuvînt! Şi în astfel de condiţii i se cere să înfrunte atît propria sa

---

* Vezi culegerea de faţă, pag. 15. — *Nota Red.*

burghezie, care a şi fraternizat cu burghezii tuturor celorlalte ţări, cît şi politica de complot internaţional a domnului Bismarck!

De fapt profesiunea de credinţă a programului în problemele internaţionale se găseşte la un nivel *infinit mai jos* decît aceea a partidului adepţilor liberului-schimb. Acest partid pretinde şi el că rezultatul aspiraţiilor sale ar fi „înfrăţirea internaţională a popoarelor". Dar el şi *face* ceva pentru a internaţionaliza comerţul şi nu se mulţumeşte nicidecum cu faptul că ştie că toate popoarele fac comerţ la ele acasă.

Activitatea internaţională a claselor muncitoare nu depinde nicidecum de existenţa *„Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor"*. Aceasta a fost doar prima încercare de a crea un organ central pentru această activitate; o încercare care prin imboldul pe care l-a dat a avut un succes de durată, dar care după căderea Comunei din Paris nu mai putea fi continuată *în prima ei formă istorică*.

„Norddeutsche" [121], organul lui Bismarck, avea perfectă dreptate cînd anunţa, spre satisfacţia stăpînului său, că în noul său program partidul muncitoresc german s-a lepădat de internaţionalism.

Lucrare scrisă la începutul lunii mai 1875

Publicată pentru prima oară cu omisiuni în revista „Die Neue Zeit", 1890-1891, vol. I, nr. 18

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 19-21

ENGELS CĂTRE W. WRÓBLEWSKI [122]

LA LONDRA

Londra, 4 decembrie 1875

...Sentimentele mele faţă de cauza poporului polonez, pe care, spre regretul meu, nu le voi putea exprima personal astă-seară [123], vor rămîne mereu aceleaşi: întotdeauna voi considera că eliberarea Poloniei constituie una dintre pietrele unghiulare ale eliberării definitive a proletariatului european şi, mai ales, a celorlalte naţionalităţi slave. Cît timp poporul polonez va rămîne divizat şi înrobit, atîta timp va dăinui şi va renaşte cu o necesitate fatală Sfînta Alianţă dintre cei care au împărţit Polonia, alianţă care nu înseamnă altceva decît aservirea popoarelor rus, maghiar, german în aceeaşi măsură ca şi a poporului polonez. Trăiască Polonia!

Al d-tale, *F. Engels*

Publicat în ziarul „Vpered" nr. 24 din 31 (19) decembrie 1875

Se tipăreşte după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba franceză

F. ENGELS

DIN LUCRAREA:
„MUNCITORII DIN EUROPA ÎN 1877"

II

Oricît de puternică a fost impresia pe care alegerile din Germania au produs-o în interiorul ţării, în străinătate ele au produs o impresie mult mai puternică [124], care înainte de orice a restabilit în mişcarea muncitorească din Europa armonia pe care în ultimii şase ani o tulburaseră pretenţiile unei secte mici, dar extrem de energice.

Acei dintre cititorii noştri care au urmărit istoria Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor îşi vor aminti că, imediat după căderea Comunei din Paris, în rîndurile marii organizaţii muncitoreşti s-au ivit unele divergenţe care, la Congresul de la Haga din 1872, au dus la o sciziune făţişă şi apoi la destrămare. Aceste divergenţe au fost provocate de un rus, Bakunin, şi de adepţii săi, care nu se dădeau în lături de la nimic în străduinţele lor de a ocupa o poziţie dominantă într-o organizaţie în care nu constituiau decît o mică minoritate. Principalul lor mijloc patentat era obiecţia principială împotriva *oricărei* activităţi politice a clasei muncitoare; în această direcţie ei mergeau atît de departe, încît în ochii lor participarea la alegeri însemna o trădare a intereselor proletariatului. Ei nu admiteau nici un alt mijloc de acţiune decît revoluţia violentă directă. Din Elveţia, prima ţară în care au prins rădăcini, aceşti „anarhişti" — cum îşi spun ei — s-au răspîndit în Italia şi în Spania, unde cîtva timp au deţinut într-adevăr poziţii dominante în mişcarea muncitorească. În cadrul „Internaţionalei" ei au primit un oarecare sprijin din partea belgienilor, care, deşi din alte motive, s-au declarat şi ei pentru abţinere de la orice

activitate politică. După sciziune, ei au păstrat un simulacru de organizație și au convocat congrese la care vreo două duzini de oameni, mereu aceiași și avînd pretenția că reprezintă clasa muncitoare din întreaga Europă, își propovăduiau în numele ei dogmele lor. Dar încă alegerile din 1874 din Germania și marile avantaje de care mișcarea germană s-a convins din experiență datorită prezenței în parlament a nouă dintre cei mai activi membri ai ei au semănat îndoială în rîndurile „anarhiștilor". În Spania, în cursul evenimentelor politice care au avut loc acolo, mișcarea a fost înăbușită și a dispărut aproape fără a lăsa vreo urmă; în Elveția, partidul care se pronunța pentru luptă politică și care lucra mînă în mînă cu germanii s-a întărit neîncetat și a ajuns curînd să întreacă numericește micul mănunchi de anarhiști în proporție de 300 la 1; în Italia, după o încercare puerilă de a face o „revoluție socială" (Bologna, 1874)[125], în care anarhiștii n-au dat dovadă nici de prea mare inteligență, nici de prea mult curaj, elementele cu adevărat muncitorești au început să se gîndească la mijloace mai raționale de acțiune. În Belgia, ca urmare a politicii de abținere promovate de căpeteniile mișcării, politică datorită căreia clasa muncitoare a fost lipsită de orice cîmp de activitate practică, mișcarea a ajuns la un punct mort. Adevărul este că în timp ce acțiunea politică a germanilor îi ducea pe aceștia din succes în succes, în țările în care lozinca zilei era abținerea, clasa muncitoare suferea înfrîngere după înfrîngere, pînă cînd a început să se sature de această mișcare care nu dădea nici un rezultat; organizațiile ei fură date uitării, organele ei de presă dispărură unul după altul. Cei mai conștienți dintre acești muncitori nu puteau să nu vadă acest contrast; atît în Italia cît și în Belgia s-a produs o răzmeriță împotriva doctrinei „anarhismului" și abținerii, iar oamenii începură să se întrebe singuri și să întrebe pe alții de ce la urma urmei trebuie ca, de dragul unui dogmatism stupid, să renunțe la folosirea acelor mijloace de acțiune care s-au dovedit a fi cele mai eficiente. Aceasta era starea de lucruri în momentul în care marea victorie electorală a germanilor a spulberat toate îndoielile și a pus capăt tuturor ezitărilor. Acest fapt încăpățînat făcea cu neputință orice împotrivire. Italia și Belgia se pronunțară pentru activitate politică; în Italia, partizanii politicii de abținere care

au mai rămas, împinși la desperare, au făcut o nouă tentativă de insurecție lîngă Neapole; vreo treizeci de anarhiști au proclamat „revoluția socială", dar au fost repede luați în primire de poliție. Tot ce au obținut a fost distrugerea completă a propriei lor mișcări sectare în Italia. Astfel organizația anarhistă, care avusese pretenții să conducă mișcarea clasei muncitoare de la un capăt al Europei la celălalt, a fost din nou redusă la nucleul ei inițial, la un grup de vreo două sute de oameni din districtul Jura, Elveția, unde, din izolatul lor refugiu alpin, ei continuă să protesteze împotriva ereziei victorioase a restului lumii, păstrînd credința cea dreaptă, așa cum le-a fost vestită de răposatul lor împărat, Bakunin. Și cînd în septembrie anul trecut s-a întrunit la Gand, în Belgia, congresul socialist mondial, pe care chiar anarhiștii l-au convocat, ei au constituit acolo o minoritate infimă în comparație cu delegații marii organizații unite și solidare a clasei muncitoare din Europa. Respingînd cu hotărîre doctrinele lor ridicole și pretențiile lor arogante și stabilind că de fapt nu respinge decît o sectă neînsemnată, congresul a dat dovadă în cele din urmă de o toleranță mărinimoasă în ceea ce îi privește.

Astfel, după patru ani de lupte interne, a fost restabilită deplina unitate de acțiune a clasei muncitoare din Europa, iar evenimentele au confirmat întru totul politica proclamată de majoritate la ultimul congres al Internaționalei. Acum a fost restabilit terenul pe care muncitorii din diferite țări ale Europei pot acționa în mod ferm laolaltă, acordîndu-și unul altuia sprijinul reciproc, care constituie principala forță a mișcării. Asociația Internațională a Muncitorilor a devenit imposi... * [Guvernele dintr-o serie de țări au emis legi], care interziceau muncitorilor din aceste țări să facă parte dintr-o asemenea asociație internațională. Guvernele ar fi putut să-și cruțe această osteneală. Mișcarea clasei muncitoare a depășit nu numai necesitatea, ci și însăși posibilitatea unei asemenea uniuni formale. Marea organizație proletară, însă, nu numai că și-a îndeplinit întru totul sarcina, dar continuă să trăiască, mai puternică decît oricînd, într-o mult mai vastă alianță de unitate și solidaritate, în comunitatea de

---

* Aici în textul englez al articolului au fost omise un rînd sau două. — *Nota Red.*

acţiune şi de politică, comunitate care însufleţeşte acum clasa muncitoare din întreaga Europă şi care este propria ei realizare măreaţă. Printre muncitorii din diferitele ţări şi chiar printre muncitorii din aceeaşi ţară există o mare diversitate de păreri; dar nu mai există secte, nu mai există pretenţii la ortodoxie dogmatică şi la supremaţie doctrinară, ci există un plan comun de acţiune trasat iniţial de Internaţională, dar adoptat acum în mod unanim, deoarece pretutindeni el a rezultat, în mod conştient sau inconştient, din luptă, din nevoile mişcării; este un plan care se adaptează în mod liber la condiţiile variate ale fiecărei naţiuni şi ale fiecărei regiuni şi care îşi păstrează totuşi pretutindeni trăsăturile fundamentale şi asigură astfel unitatea de scop şi concordanţa generală a mijloacelor folosite pentru realizarea sarcinii comune: eliberarea clasei muncitoare de către clasa muncitoare însăşi.

Scris la începutul lunii martie 1878

Publicat în ziarul „The Labor Standard" din 10 martie 1878

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba engleză

K. MARX

DIN ARTICOLUL:

„ISTORIA ASOCIAŢIEI INTERNAŢIONALE A MUNCITORILOR, SCRISĂ DE MISTER GEORGE GOWELL[126]"

Dar din înaltul punct de vedere al „filistinului" insular, mister George Gowell îi informează pe „cititorii luminaţi" ai publicaţiei „Nineteenth Century" că Internaţionala a suferit „un eşec" şi şi-a dat obştescul sfîrşit. În realitate, însă, partidele muncitoreşti social-democrate, organizate pe scară mai mult sau mai puţin naţională în Germania, Elveţia, Danemarca, Portugalia, Italia, Belgia, Olanda şi Statele Unite ale Americii, alcătuiesc grupuri internaţionale, care nu mai sînt nişte secţii răzleţe, împrăştiate în număr mic în diferite ţări şi unite prin Consiliul General, situat în afara lor, ci sînt formate chiar de masele muncitoreşti aflate în legătură reciprocă permanentă, activă şi directă şi sudate prin schimb de idei, ajutor reciproc şi năzuinţe comune.

După căderea Comunei din Paris, toate organizaţiile muncitoreşti din Franţa au fost, fireşte, vremelnic zdrobite, dar acum încep să se refacă. Pe de altă parte, în pofida tuturor piedicilor sociale şi politice, slavii, în special în Polonia, Boemia * şi Rusia, participă în prezent la mişcarea internaţională în proporţii pe care în 1872 nu le putea prevedea nici cel mai mare optimist. Aşadar, Internaţionala nu şi-a trăit traiul; ea n-a făcut decît să treacă din prima fază, faza naşterii ei, într-una mai înaltă, în care năzuinţele ei iniţiale au şi devenit în parte o realitate. În cursul dezvoltării ei progresive ea va trebui să mai treacă prin multe transformări înainte ca ultimul capitol al istoriei ei să poată fi scris.

Scris în prima jumătate a lunii iulie 1878

Publicat în revista „The Secular Chronicle" nr. 5 din 4 august 1878

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în revistă

Tradus din limba engleză

* Cehia. — *Nota Red.*

K. MARX şi F. ENGELS

CĂTRE PARTICIPANŢII LA MITINGUL DIN GENEVA, CONVOCAT IN AMINTIREA CELEI DE-A 50-A ANIVERSĂRI A REVOLUŢIEI POLONEZE DIN 1830[127]

Cetăţeni !

După prima împărţire a ţării lor, o seamă de polonezi, părăsindu-şi patria, traversează Oceanul Atlantic, pentru a apăra marea republică americană, apărută pe vremea aceea. Kosciuszko luptă cot la cot cu Washington. În 1794, cînd revoluţia franceză rezistă cu greu forţelor coaliţiei, eroica insurecţie poloneză abate pericolul care ameninţa această revoluţie. Polonia îşi pierde independenţa, în schimb revoluţia este salvată. Polonezii învinşi intră în rîndurile armatei „sanchiuloţilor“ şi îi ajută la distrugerea Europei feudale. În sfîrşit, în 1830, cînd ţarul Nikolai şi regele Prusiei au vrut să-şi pună în aplicare planurile lor de restaurare a monarhiei legitime printr-o nouă agresiune împotriva Franţei, revoluţia poloneză, pe care o cinstiţi astăzi, le-a barat calea. „La Varşovia ordinea a fost restabilită“.

Strigătul „Trăiască Polonia !“, care a răsunat atunci în întreaga Europă apuseană, a fost nu numai expresia simpatiei şi a admiraţiei faţă de nişte luptători patrioţi înfrînţi de o forţă brutală, ci şi un salut adresat naţiunii ale cărei insurecţii, atît de fatale ei însăşi, au stăvilit întotdeauna ofensiva contrarevoluţiei, naţiunii ai cărei cei mai buni dintre fii nu au încetat niciodată să opună duşmanului o rezistenţă armată, luptînd pretutindeni sub steagul revoluţiilor populare. Pe de altă parte, împărţirea Poloniei a întărit Sfînta Alianţă, care nu era decît o mască sub care se ascundea hegemonia ţarului asupra tuturor guvernelor Europei. De aceea strigătul „Trăiască Polonia !“ însemna de fapt: moarte Sfintei Alianţe,

moarte despotismului militar din Rusia, Prusia şi Austria, moarte dominaţiei mongole asupra societăţii moderne!

Începînd din 1830, cînd, într-o măsură mai mare sau mai mică, în Franţa şi în Anglia burghezia a luat puterea în mîinile ei, mişcarea proletară a început să se facă simţită. În 1840 clasele posedante din Anglia au fost nevoite să recurgă la ajutorul forţelor armate în lupta împotriva partidului cartist, această primă organizaţie de luptă a clasei muncitoare. În acelaşi timp, în ultimul colţişor al Poloniei independente, la Cracovia, a izbucnit în 1846 prima revoluţie politică care a proclamat revendicări socialiste. Din acest moment Polonia pierde toate falsele simpatii ale Europei posedante.

În 1847 se ţine în secret la Londra primul congres internaţional al proletariatului[128]; în baza unei hotărîri a acestui congres se editează *„Manifestul Comunist“*, care se încheie cu o nouă lozincă revoluţionară: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !“. Polonia şi-a avut reprezentanţii ei la acest congres, iar la mitingul public de la Bruxelles au aderat la rezoluţiile congresului celebrul Lelewel şi partizanii lui.

În 1848 şi 1849, armatele revoluţionare — germane, romande, ungare, italiene — erau pline de polonezi, care s-au distins şi ca soldaţi de rînd şi în posturi de comandă. Deşi aspiraţiile socialiste din acea perioadă au fost înecate în sîngele care a curs în zilele din iunie, totuşi revoluţia de la 1848 — acest lucru nu trebuie uitat —, cuprinzînd cu flăcările ei aproape întreaga Europă, a transformat-o pentru un timp oarecare într-o singură comunitate şi în felul acesta a pregătit terenul pentru Asociaţia Internaţională a Muncitorilor. Insurecţia poloneză din 1863, stîrnind protestul unanim al muncitorilor englezi şi francezi împotriva crimelor internaţionale ale guvernelor lor, a servit ca punct de plecare pentru Internaţională, care a fost întemeiată cu participarea polonezilor izgoniţi din ţara lor. În sfîrşit, tot printre polonezii izgoniţi şi-a găsit apărători credincioşi Comuna din Paris, iar după căderea Comunei era suficient să fii polonez pentru a fi împuşcat din ordinul tribunalelor militare versailleze.

Aşadar, în afara hotarelor patriei lor, polonezii au jucat un rol important în lupta pentru eliberarea proletariatului; ei au fost prin excelenţă luptătorii lui internaţionali.

Acum, cînd această luptă se desfăşoară chiar în rîndurile poporului polonez, ea trebuie să fie sprijinită de propagandă,

de presa revoluţionară, şi trebuie să-şi unească năzuinţele cu cele ale fraţilor noştri ruşi; acesta va fi un prilej în plus de a repeta vechiul strigăt: „Trăiască Polonia!“.

Cu salutări frăţeşti!

Londra, 27 noiembrie 1880

Semnături: ***Karl Marx, Friedrich Engels, Paul Lafargue, F. Lessner***

Foşti membri ai Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor.

Publicat în broşura: „Sprawozdanie z miedzynarodowego zebrania zwolanego w 50-letnia rocznice listopadowego powstania“, Geneva, 1881

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în revista „Rownosc“, Geneva, 1881

Tradus din limba poloneză

K. MARX şi F. ENGELS

CĂTRE PREŞEDINTELE MITINGULUI SLAVILOR, CONVOCAT LA 21 MARTIE 1881 LA LONDRA, IN CINSTEA ANIVERSĂRII COMUNEI DIN PARIS

Cetăţeni!

Spre marele nostru regret, sîntem nevoiţi să vă comunicăm că nu avem posibilitatea de a lua parte la mitingul dv.

Cînd Comuna din Paris a căzut în urma cruntului masacru organizat de apărătorii „ordinii“, învingătorii nu-şi închipuiau nicidecum că nu vor trece nici zece ani şi în îndepărtatul Petersburg se va produce un eveniment[129] care în cele din urmă va trebui să ducă în mod inevitabil, fie şi după o luptă îndelungată şi crîncenă, la crearea unei Comune ruse.

Ei nici nu-şi închipuiau că regele Prusiei, care prin asediul Parisului a silit burghezia guvernantă să înarmeze poporul şi prin aceasta a pregătit crearea Comunei, că zece ani mai tîrziu acest rege al Prusiei va fi asediat de socialişti în capitala sa şi nu-şi va putea păstra tronul decît prin introducerea stării de asediu în propria lui capitală — Berlinul.

Pe de altă parte, guvernele de pe continent, care prin persecuţiile dezlănţuite după căderea Comunei au silit Asociaţia Internaţională a Muncitorilor să renunţe la organizaţia ei formală, exterioară, şi care credeau că prin decrete şi legi excepţionale vor putea să nimicească marea mişcare internaţională a muncitorilor, aceste guverne nu-şi închipuiau nicidecum că peste zece ani această mişcare muncitorească internaţională, mai puternică ca oricînd, va cuprinde nu numai clasa muncitoare din Europa, ci şi pe cea din America, şi că lupta comună pentru interese comune împotriva duşmanului comun îi va uni pe muncitori într-o nouă Internaţională, mai largă, apă-

rută în mod spontan, care creşte şi depăşeşte din ce în ce mai mult toate formele exterioare de organizare.

Aşadar, Comuna, pe care puterile vechii lumi o credeau ştearsă de pe faţa pămîntului, trăieşte! Ea este mai puternică decît oricînd şi noi putem striga împreună cu voi: „Trăiască Comuna!"

Scris la 21 martie 1881

Publicat pentru prima oară în „Pravda" nr. 308 din 7 noiembrie 1933

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 410-411

Tradus din limba engleză

ENGELS CĂTRE K. KAUTSKY

LA ZÜRICH

Londra, 7 februarie 1882

...În sfîrşit, mi-am făcut timp să-ţi răspund la scrisoarea d-tale din 8 noiembrie.

Una din sarcinile reale ale revoluţiei din 1848 (iar sarcinile *reale*, şi nu iluzorii ale unei revoluţii sînt întotdeauna rezolvate în urma revoluţiei respective) a fost reînvierea naţionalităţilor asuprite şi fărîmiţate din Europa centrală în măsura în care erau în genere viabile şi în special coapte pentru independenţă. În ceea ce priveşte Italia, Ungaria, Germania, această sarcină a fost rezolvată de executorii testamentari ai revoluţiei — Bonaparte, Cavour, Bismarck — în concordanţă cu relaţiile din acea vreme. Au mai rămas Irlanda şi Polonia. Irlanda nu interesează aici, pentru că nu influenţează decît în mod cu totul indirect starea de lucruri de pe continent. Polonia însă este situată în mijlocul continentului, şi faptul că rămîne dezmembrată constituie tocmai acea legătură care reconstituie mereu Sfînta Alianţă; de aceea Polonia ne interesează în cel mai înalt grad.

Atît timp cît un popor mare nu are independenţă naţională el este istoriceşte lipsit chiar şi de posibilitatea de a discuta cît de cît serios orice probleme interne. Înainte de 1859, în Italia nici vorbă nu era de socialism; chiar şi republicanii erau puţini la număr, cu toate că reprezentau elementul cel mai energic. Abia după 1861 au început republicanii să cîştige teren, iar mai tîrziu ei au dat socialiştilor cele mai bune elemente dintre ei. Acelaşi lucru s-a întîmplat şi în Germania. Lassalle era pe punctul de a socoti pierdută cauza şi de a renunţa la ea, cînd, spre norocul lui, a fost împuşcat. Abia după ce anul 1866 a rezolvat în fapt problema unităţii Ger-

maniei Mici sub egida Prusiei, partidul lassallean şi aşa-zisul partid eisenachian au început să capete importanţă. Şi abia după 1870, cînd s-a pus definitiv capăt tendinţelor de intervenţie din partea lui Bonaparte, lucrurile au luat o mare amploare. Ce ar fi fost partidul nostru dacă ar mai fi existat vechiul Bundestag! La fel şi în Ungaria. Abia cu începere din 1860 a fost atrasă şi ea în mişcarea timpurilor moderne: şarlatanie în păturile de sus, socialism în păturile de jos.

O mişcare internaţională a proletariatului este în general posibilă numai între naţiuni independente. Firavul internaţionalism republican din anii 1830—1848 gravita spre Franţa, considerată ca avînd menirea de a elibera Europa; *datorită acestui fapt, şovinismul francez a luat proporţii* atît de mari, încît misiunea eliberatoare universală a Franţei şi dreptul ei de prim născut de a sta în fruntea mişcării ne stînjenesc şi astăzi la fiecare pas (într-o formă caricaturală la blanquişti, dar şi la Malon & Co., de pildă, într-o măsură foarte mare). Şi în cadrul Internaţionalei francezii socoteau acest lucru ca ceva de la sine înţeles. Numai evenimentele au trebuit — şi continuă şi astăzi — să-i convingă pe ei şi pe mulţi alţii că o colaborare internaţională este posibilă numai între *egali* şi că însuşi rolul de primus inter pares * este posibil cel mult în acţiunea directă. Prin urmare, atît timp cît Polonia este ciopîrţită şi asuprită nu poate fi vorba nici de dezvoltarea unui puternic partid socialist în această ţară, nici de relaţii cu adevărat internaţionale între partidele proletare din Germania şi din alte ţări *şi alţi polonezi decît cei aflaţi în emigraţie*. Fiecare ţăran şi muncitor polonez care se trezeşte din letargia sa la luptă pentru interesele generale se loveşte în primul rînd de jugul naţional, care-i stă pretutindeni în cale. Înlăturarea acestui jug constituie condiţia fundamentală a oricărei dezvoltări sănătoase şi libere. Socialişti polonezi care nu pun în fruntea programului lor eliberarea ţării ar fi ca nişte socialişti germani care n-ar dori să ceară în primul rînd abrogarea legii împotriva socialiştilor şi introducerea libertăţii presei, a libertăţii întrunirilor şi a libertăţii de asociere. Pentru a putea lupta, trebuie să ai în primul rînd teren sub picioare,

* — primul între egali. — *Nota Trad.*

aer, lumină şi spaţiu. Altminteri, totul nu va fi decît o flecăreală.

De altfel problema dacă este posibilă o refacere a Poloniei *înainte* de revoluţia viitoare nu prezintă importanţă. *Noi* în nici un caz nu sîntem chemaţi să-i împiedicăm pe polonezi de a face eforturi în vederea cuceririi condiţiilor absolut necesare pentru dezvoltarea lor sau să căutăm să-i convingem că din punct de vedere internaţional independenţa naţională este un lucru cu totul secundar, atunci cînd ea constituie, dimpotrivă, baza oricărei colaborări internaţionale. În afară de asta, în 1873 era cît pe ce să izbucnească un război între Germania şi Rusia, ceea ce înseamnă că *într-o formă sau alta* era pe deplin posibilă refacerea Poloniei, nucleul adevăratei Polonii de mai tîrziu. Şi dacă domnii ruşi nu vor conteni cu intrigile şi instigările lor panslaviste în Herţegovina, se vor pomeni atraşi într-un război căruia nici ei, nici Austria şi Bismarck nu-i vor putea face faţă. Singurii interesaţi ca în Herţegovina lucrurile să ia o întorsătură serioasă sînt partidul panslavist din Rusia şi ţarul; cît priveşte ceata de tîlhari din Bosnia, ea prezintă tot atît de puţin interes ca şi imbecilii de miniştri şi birocraţi austrieci care operează acum acolo. Aşa încît, chiar *fără* insurecţie, numai în urma unor ciocniri europene, refacerea unei Polonii Mici, independente ar fi eventual posibilă, întocmai aşa cum Germania Mică prusiană, născocită de burghezie, nu a fost creată pe calea revoluţionară sau parlamentară visată cîndva de această burghezie, ci în urma unui război.

Părerea mea este, aşadar, că în Europa există *două* naţiuni care au nu numai dreptul, ci chiar datoria de a fi naţionale înainte de a deveni internaţionale, şi anume: irlandezii şi polonezii. Aceste naţiuni sînt în cel mai înalt grad internaţionale tocmai cînd sînt cu adevărat naţionale. Polonezii au înţeles acest lucru în toate momentele critice şi au dovedit-o pe toate cîmpurile de luptă ale revoluţiei. Ar fi de ajuns să-i lipsim de perspectiva refacerii Poloniei sau să-i convingem că într-un viitor apropiat Polonia nouă le va cădea de la sine în braţe, pentru ca ei să piardă orice interes pentru revoluţia europeană.

Noi, în special, nu avem absolut nici un motiv să ne punem de-a curmezişul drumului polonezilor, să-i stînjenim în aspira-

ţiile lor fireşti spre independenţă. În primul rînd, în 1863 ei au descoperit şi folosit metoda de luptă pe care ruşii o imită acum cu atîta succes („Berlin şi Petersburg“, anexa 2 [130]); în al doilea rînd, în cadrul Comunei din Paris, ei au fost singurii comandanţi destoinici şi de încredere...

Publicat pentru prima oară în culegerea: K. Marx und F. Engels „Briefe an A. Bebel, W. Liebknecht, K. Kautsky und Andere“, T. I. 1870-1886, Moskau-Leningrad, 1933

Se tipăreşte după fotocopia textului culegerii

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE J. PH. BECKER [131]

LA GENEVA

Londra, 10 februarie 1882

...Ne-am gîndit la propunerea ta şi am ajuns la concluzia că momentul pentru punerea ei în aplicare încă n-a sosit, dar se apropie [132]. În primul rînd, o nouă Internaţională, formal reorganizată, ar stîrni noi persecuţii în Germania, Austria, Ungaria, Italia şi Spania, aşa încît în cele din urmă am fi puşi în faţa alternativei: ori să renunţăm la Internaţională, ori să facem din ea o organizaţie *secretă*. Ultima soluţie ar fi o adevărată nenorocire, din cauza inevitabilei pasiuni pentru conspiraţii şi puciuri şi a pătrunderii tot atît de inevitabile a spionilor. Chiar şi în Franţa n-ar fi de loc exclus să fie aplicată din nou legea, încă neabrogată, împotriva Internaţionalei [133].

În al doilea rînd, din cauza disensiunilor care au loc acum între „Égalité“ şi „Prolétaire“ [134], nu se poate conta pe francezi. Ar trebui să ne pronunţăm pentru una din părţi, şi acest lucru are şi el inconvenientele lui. Personal, noi sîntem de partea ziarului „Égalité“, dar ne vom feri totuşi să luăm atitudine de partea lor în mod public *acum*, deoarece, deşi i-am prevenit în mod expres, ei comit o greşeală tactică după alta.

În al treilea rînd, cu englezii este acum mai greu ca oricînd să faci ceva. Timp de cinci luni am încercat să folosim tribuna ziarului „Labour Standard“ [135], la care scriam articole de fond, pentru a răspîndi ideile noastre, luînd ca punct de plecare vechea mişcare cartistă. Am vrut să văd dacă această propagandă va avea ecou, dar rezultatul a fost nul şi, întrucît redactorul, un om cinstit, dar lipsit de voinţă, s-a speriat în

cele din urmă de erezia continentală pe care o publicam în acest ziar, am renunțat.

Rămîne, așadar, o Internațională care, în afară de Belgia, să se limiteze *numai la emigranți*, căci, cu excepția Genevei și a împrejurimilor ei, nu s-ar putea conta nici măcar pe elvețieni — vezi „Arbeiterstimme" și Bürkli [136]. Nu cred c-ar avea vreun sens să fondăm pur și simplu o asociație de emigranți; nici cu olandezii, cu portughezii și cu danezii nu se poate face mare lucru, iar în ce privește sîrbii și romînii, cu cît ai mai puțin de-a face cu ei, cu atît e mai bine.

Pe de altă parte, în fapt Internaționala continuă *să existe*. Legătura dintre muncitorii revoluționari din toate țările, în măsura în care este realizabilă, există. Fiecare ziar socialist este un centru internațional; de la Geneva, Zürich, Londra, Paris, Bruxelles și Milano se întind fire în toate direcțiile, încrucișîndu-se între ele, și, drept să spun, nu știu dacă în clipa de față gruparea acestor mici centre în jurul unui mare centru principal ar mai putea să insufle mișcării o forță nouă; este probabil că n-ar face decît să sporească fricțiunile. Dar tocmai de aceea, în momentul necesar, cînd va trebui să unim forțele, lucrul acesta va putea fi făcut imediat, fără pregătiri îndelungate. Numele conducătorilor din fiecare țară sînt cunoscute în toate celelalte țări, și o manifestare subscrisă și sprijinită de toți ar produce o impresie colosală, cu totul alta decît aceea pe care ar produce-o numele, în cea mai mare parte necunoscute, ale membrilor vechiului Consiliu General. Dar tocmai de aceea trebuie să rezervăm această manifestare pentru momentul în care va putea să aibă un rol hotărîtor, adică pentru momentul cînd va fi provocată de evenimentele din Europa. Altfel nu va avea în viitor efectul dorit și va fi o lovitură în gol. Dar asemenea evenimente sînt pe cale de a se produce în Rusia, unde avangarda revoluției va intra în acțiune. După părerea noastră, trebuie să așteptăm ivirea acestor evenimente și ecoul inevitabil pe care îl vor trezi în Germania, — și atunci va fi venit momentul unei mari acțiuni și al creării unei Internaționale *oficiale*, al unei adevărate Internaționale, care nu va mai putea fi o societate de propagandă, ci va fi neapărat o societate destinată acțiunii. De aceea sîntem categoric de părere că nu trebuie să slăbim

un mijloc de luptă atît de eficace, folosindu-l și uzîndu-l într-o perioadă relativ calmă, chiar în ajunul revoluției.

Cred că, reexaminînd problema, vei fi de acord cu noi. Pînă atunci îți dorim amîndoi însănătoșire grabnică și sperăm să auzim de la tine în curînd că ești complet restabilit.

Al tău vechi prieten, ***F. E.***

Publicat în culegerea editată în 1920 la Berlin sub titlul: „Vergessene Briefe (Briefe Friedrich Engels an Johann Philipp Becker)"

Se tipărește după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 418-420

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE K. KAUTSKY

LA ZÜRICH

Londra, 12 septembrie 1882

... Mă întrebați ce gîndesc muncitorii englezi despre politica colonială? Ei bine, exact ce gîndesc despre politică în general: exact ce gîndesc despre ea burghezii. Aici nu există un partid muncitoresc, există numai conservatori și radical-liberali, iar muncitorii profită liniștit, împreună cu ei, de monopolul colonial al Angliei și de monopolul ei pe piața mondială. După părerea mea, coloniile propriu-zise, adică teritoriile locuite de populație de origine europeană, cum sînt Canada, Colonia Capului, Australia, vor deveni independente; dimpotrivă, teritoriile care se află numai sub stăpînire străină și care sînt locuite de băștinași, ca India, Algeria, posesiunile olandeze, portugheze și spaniole, vor trebui să fie preluate pentru un timp de proletariat și îndrumate cît mai repede spre independență. În ce mod anume se va desfășura acest proces e greu de spus. India va face, poate, o revoluție, ceea ce e chiar foarte probabil, și, întrucît proletariatul care se eliberează nu poate să poarte războaie coloniale, el va trebui să se împace cu această situație; aceasta înseamnă, firește, că nu vor putea fi evitate tot felul de distrugeri. Ele sînt însă inerente oricărei revoluții. Evenimente asemănătoare se pot produce și în alte părți, de pildă în Algeria și Egipt, ceea ce *pentru noi* ar fi, desigur, cît se poate de binevenit. Vom avea destule de făcut acasă la noi. Din momentul în care Europa și America de Nord vor fi reorganizate, ele vor constitui o forță atît de colosală și un exemplu atît de convingător, încît țările semicivilizate vor porni singure pe drumul deschis de noi; înseși necesitățile economice le vor determina să procedeze astfel. În privința

fazelor politice și sociale prin care vor trebui să treacă aceste țări pînă să ajungă și ele la organizarea socialistă, cred că nu putem face astăzi decît ipoteze dintre cele mai vagi. Un singur lucru este neîndoielnic: proletariatul victorios nu va putea ferici cu de-a sila nici un popor străin fără a-și submina prin aceasta propria sa victorie. Aceasta, firește, nu exclude nicidecum felurite războaie de apărare...

Publicat pentru prima oară în cartea: K. Kautsky. „Sozialismus und Kolonialpolitik", Berlin, 1907

Se tipărește după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe". Berlin, 1953, pag. 420-421

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE V. I. ZASULICI[137]

LA GENEVA

Londra, 23 aprilie 1885

... În primul rînd, repet, sînt mîndru că în rîndurile tineretului rus există un partid care a adoptat sincer şi fără rezerve măreţele teorii economice şi istorice ale lui Marx şi a rupt definitiv cu toate tradiţiile anarhiste şi întrucîtva slavofile ale predecesorilor săi. Însuşi Marx s-ar fi mîndrit cu acest lucru dacă ar fi trăit ceva mai mult. Este un progres care va avea o mare importanţă pentru dezvoltarea revoluţionară a Rusiei. Pentru mine, teoria istorică a lui Marx este condiţia fundamentală a oricărei tactici revoluţionare *ferme* şi *consecvente*; pentru a găsi această tactică, trebuie numai să aplici teoria la condiţiile economice şi politice ale ţării respective...

Publicat în culegerea: „Grupul «Eliberarea muncii»" nr. 3, Moscova-Leningrad, 1925

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 455-456

Tradus din limba franceză

F. ENGELS

DIN LUCRAREA:

„CONTRIBUŢII LA ISTORIA LIGII COMUNIŞTILOR"

O dată cu condamnarea comuniştilor de la Colonia, în 1852, se lasă cortina peste prima perioadă a mişcării muncitoreşti independente germane. Această perioadă este azi aproape uitată. Ea a durat totuşi din 1836 pînă în 1852, iar mişcarea s-a extins, dată fiind răspîndirea muncitorilor germani în străinătate, în mai toate ţările civilizate. Ba mai mult. Actuala mişcare muncitorească internaţională este, în esenţă, continuarea directă a mişcării germane de atunci, care a fost în genere *prima mişcare muncitorească internaţională*, din rîndurile căreia au provenit mulţi dintrei cei care au avut mai tîrziu un rol conducător în Asociaţia Internaţională a Muncitorilor. Iar principiile teoretice pe care Liga comuniştilor le-a înscris pe stindardul său în „Manifestul Comunist" din 1847 constituie în momentul de faţă cea mai puternică legătură internaţională a întregii mişcări proletare din Europa şi din America...

În vara anului 1847 a avut loc la Londra primul congres al Ligii, la care W. Wolff a reprezentat comunitatea din Bruxelles, iar eu pe cele din Paris. Aici s-a desăvîrşit, în primul rînd, reorganizarea Ligii. Fură lichidate şi vechile numiri mistice de pe vremurile conspiraţiei; Liga se organiză acum pe comunităţi, circumscripţii, circumscripţii conducătoare, organ central şi congres şi, cu începere de atunci, îşi luă numele de „Liga comuniştilor". „Scopul Ligii este răsturnarea burgheziei, dominaţia proletariatului, desfiinţarea vechii societăţi burgheze, bazată pe antagonisme de clasă, şi întemeierea unei societăţi noi, fără clase şi fără proprietate privată" — astfel glăsuieşte primul articol.

Organizaţia însăşi avea un caracter cît se poate de democratic, cu organe alese şi revocabile, ceea ce închidea drumul oricăror veleităţi conspirative, care presupun dictatură, iar Liga fu transformată — cel puţin pentru vremuri normale de pace — într-o simplă asociaţie de propagandă. Noul statut a fost supus comunităţilor spre discutare — într-atît de democratic se proceda acum —, apoi dezbătut din nou la Congresul al doilea şi adoptat definitiv de către acesta la 8 decembrie 1847 [138]. Statutul a fost reprodus de Wermuth şi Stieber, partea I, pag. 239, anexa X.

Congresul al doilea a avut loc în acelaşi an, la sfîrşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie. La acest congres a participat şi Marx, susţinînd noua teorie în dezbateri prelungite — congresul a durat cel puţin zece zile. În cele din urmă, toate divergenţele şi îndoielile au fost lichidate şi noile principii au fost adoptate în unanimitate, iar Marx şi cu mine am fost însărcinaţi să elaborăm manifestul, ceea ce am şi făcut imediat după aceea. Cîteva săptămîni înaintea revoluţiei din februarie, manifestul a fost trimis la Londra pentru a fi tipărit. De atunci a făcut ocolul lumii, a fost tradus în aproape toate limbile şi mai serveşte şi azi în cele mai diferite ţări drept călăuză mişcării proletare. Locul vechii devize a Ligii: „Toţi oamenii sînt fraţi" l-a luat noua lozincă de luptă: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!", care proclama făţiş caracterul internaţional al luptei. Şaptesprezece ani mai tîrziu această lozincă a străbătut lumea ca strigăt de luptă al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor, iar azi proletariatul luptător din toate ţările a înscris-o pe stindardul său...

Mişcarea internaţională a proletariatului european şi american s-a întărit acum atît de mult, încît nu numai forma ei dintîi, strîmtă — liga secretă —, dar chiar şi cea de-a doua formă, infinit mai cuprinzătoare — Asociaţia Internaţională a Muncitorilor, legală — a devenit pentru ea o cătuşă, iar simplul sentiment de solidaritate, care se bazează pe înţelegerea identităţii poziţiei lor de clasă, e suficient pentru a uni pe muncitorii din toate ţările şi de toate limbile într-un singur mare partid al proletariatului şi pentru a-l cimenta. Doctrina pe care între 1847 şi 1852 a reprezentat-o liga şi care pe atunci putea fi tratată de către filistinii savanţi cu dispreţ, ca elucubraţie a unor extremişti zănatici, ca o dogmă secretă a cîtorva sectarişti răzleţi, are azi nenumăraţi adepţi în toate ţările civilizate ale lumii, printre condamnaţii din minele Siberiei, ca şi printre căutătorii de aur din California; iar întemeietorul acestei doctrine, omul cel mai hulit, cel mai ponegrit al timpului său, Karl Marx, era, la moartea sa, sfetnicul proletariatului din lumea veche şi din lumea nouă, care i se adresa ori de cîte ori avea nevoie şi căruia el nu precupeţea să-i dea sfatul său.

Londra, 8 octombrie 1885

Scris ca introducere la a treia ediţie a cărţii lui K. Marx „Dezvăluiri asupra procesului comuniştilor de la Colonia", apărută la Hottingen-Zürich în 1885

Publicat pentru prima oară în ziarul „Sozialdemokrat" nr. 46, 47 şi 48 din 12, 19 şi 26 noiembrie 1885

Se tipăreşte după textul apărut în: K. Marx şi F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P, 1955, ediţia a II-a, pag. 366, 376-377, 386-387

F. ENGELS

LA ANIVERSAREA COMUNEI DIN PARIS

(SCRISOARE CĂTRE TOVARĂŞII FRANCEZI)

În seara aceasta muncitorii din întreaga lume sărbătoresc împreună cu voi şi o dată cu voi aniversarea celei mai glorioase şi mai tragice etape din dezvoltarea proletariatului. Pentru prima oară de cînd îşi are istoria ei, clasa muncitoare a cucerit în 1871 puterea politică într-o mare capitală. Dar vai! N-a fost decît un vis. Prinsă, ca într-un cleşte, de mercenarii fostului imperiu francez, dintr-o parte, şi de prusieni, din cealaltă parte, Comuna a fost repede nimicită într-un măcel fără precedent, pe care nu-l vom uita vreodată. Reacţiunea victorioasă nu mai cunoştea margini; se părea că socialismul a fost înecat în sînge, iar proletariatul condamnat la sclavie veşnică.

Au trecut cincisprezece ani de la această înfrîngere. În tot acest timp, în toate ţările, guvernele, aflate în slujba deţinătorilor pămîntului şi ai capitalului, nu s-au dat înapoi de la nimic pentru a pune capăt ultimelor veleităţi de revoltă ale muncitorilor. Şi care a fost rezultatul?

Priviţi în jurul vostru. Socialismul muncitoresc revoluţionar, mai viu decît oricînd, constituie în prezent o forţă în faţa căreia tremură guvernele ţărilor din întreaga lume — radicalii francezi, ca şi Bismarck, regii bursei din America, ca şi ţarul tuturor ruşilor.

Şi asta încă nu e tot.

Am ajuns la un stadiu în care, împotriva voinţei lor, toţi adversarii noştri, orice ar face, lucrează în folosul nostru.

Ei au crezut că vor ucide Internaţionala. Or, în momentul de faţă unitatea internaţională a proletariatului, frăţia muncitorilor revoluţionari din toate ţările este de o mie de ori mai puternică şi mai generală decît a fost înainte de Comună. Internaţionala nu mai are nevoie de o organizaţie în sensul strict al cuvîntului; ea trăieşte şi se dezvoltă datorită colaborării sincere şi voluntare a muncitorilor din Europa şi din America.

În Germania Bismarck a epuizat toate mijloacele, chiar şi pe cele mai mîrşave, pentru a nimici mişcarea muncitorească. Rezultatul? Înainte de Comună a avut împotriva sa patru deputaţi socialişti; în urma persecuţiilor sale, în prezent au fost aleşi douăzeci şi cinci. Şi proletarii germani rîd de marele cancelar, care nici dacă ar fi fost plătit n-ar fi putut face o mai bună propagandă revoluţionară.

În Franţa v-a fost impus scrutinul de listă, scrutin prin excelenţă burghez, anume inventat pentru a asigura să fie aleşi exclusiv avocaţi, ziarişti şi alţi aventurieri politici, purtători de cuvînt ai capitalului. Şi ce i-a adus burgheziei acest scrutin al bogătaşilor? El a creat în cadrul parlamentului francez un partid muncitoresc socialist revoluţionar, care prin simpla sa apariţie pe scenă a semănat discordie în rîndurile tuturor partidelor burgheze.

Iată care este situaţia! Toate evenimentele se întorc în folosul nostru. Măsurile cele mai minuţios calculate pentru a zădărnici succesele proletariatului nu fac decît să grăbească mersul său victorios. Duşmanul însuşi lucrează şi este nevoit să lucreze pentru noi. Şi el a lucrat atît de mult şi atît de bine în această direcţie, încît astăzi, 18 martie 1886, milioane de muncitori, de la minerii-proletari din California şi Aveyron şi pînă la minerii-ocnaşi din Siberia, toţi strigă într-un singur glas:

Trăiască Comuna! Trăiască unitatea internaţională a muncitorilor!

Scris la 15 martie 1886

Publicat în ziarul „Le Socialiste" nr. 31 din 27 martie 1886

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba franceză

ENGELS CĂTRE F. KELLEY-WISCHNEWETZKY[139]

LA NEW YORK

Londra, 27 ianuarie 1887

...Tocmai în momentul de față, mișcarea din America poate fi apreciată cel mai bine, cred eu, de dincoace de ocean. În America certurile personale și controversele locale sînt de natură să umbrească în mare măsură însemnătatea acestei mișcări. Singurul lucru care ar putea să-i frîneze serios dezvoltarea ar fi accentuarea acestor divergențe și apariția pe baza lor a unor secte aparte. Pînă la un anumit punct acest lucru este inevitabil, dar cu cît vor fi mai puține secte, cu atît mai bine. Iar germanii trebuie să se ferească de asta mai mult ca oricine. Teoria noastră este o teorie a dezvoltării, și nu o dogmă care să fie învățată pe dinafară și repetată în mod automat. Cu cît mai puțin se va căuta să se bage în mod mecanic în capul americanilor această teorie și cu cît, ajutați de germani, ei o vor verifica prin propria lor experiență, cu atît mai adînc le va intra în sînge. Cînd ne-am întors în Germania în primăvara anului 1848, am aderat la partidul democrat, pentru că aceasta constituia singurul mijloc posibil de a ne face auziți de clasa muncitoare; eram aripa cea mai înaintată a acestui partid, dar totuși o aripă a lui. Cînd Marx a întemeiat Internaționala, el a întocmit Statutul ei în așa fel încît să poată adera la ea *toți* socialiștii proletari din acel timp — proudhoniștii, adepții lui Pierre Leroux[140] și chiar partea cea mai înaintată a trade-unionurilor engleze; și numai pentru că a fost o organizație cu caracter larg cuprinzător, Internaționala a devenit ceea ce a fost ea, adică un mijloc de treptată asimilare și absorbire a tuturor acestor secte mici, cu excepția celei a anarhiștilor, a cărei apariție subită în diverse țări n-a fost decît efectul cumplitei reacțiuni a burgheziei după Co-

mună și pe care de aceea am putut s-o lăsăm să moară de la sine, așa cum s-a și întîmplat. Unde am fi fost noi astăzi dacă în perioada 1864—1873 am fi vrut întotdeauna să mergem mînă în mînă numai cu cei care se declarau pe față adepți ai programului nostru? Cred că întreaga noastră activitate practică a dovedit că se poate acționa în contact cu mișcarea generală a clasei muncitoare, în fiecare etapă a dezvoltării ei, fără a sacrifica și fără a ascunde propria noastră poziție distinctă și chiar păstrînd organizația, și mă tem că dacă germanii din America vor porni pe o altă cale, ei vor săvîrși o mare greșeală...

Publicat pentru prima oară în culegerea:
„Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart, 1906

Se tipărește după textul apărut în culegerea:
Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 477-478

Tradus din limba engleză

ENGELS CĂTRE I. NĂDEJDE [141]
LA IAȘI

Londra, 4 ianuarie 1888

...Spre marea mea satisfacție, din citirea lucrărilor dv. am putut să mă conving că socialiștii din țara dv. acceptă în programul lor principiile fundamentale ale teoriei care a reușit să grupeze într-un singur detașament de luptători majoritatea covîrșitoare a socialiștilor din Europa și America, — teoria creată de defunctul meu prieten, Karl Marx. Înainte ca acest mare gînditor să fi închis ochii pentru totdeauna, situația socială și politică și succesele repurtate de partidul nostru în toate țările civilizate i-au dat certitudinea că străduințele lui de a uni într-o singură mare armată și sub un singur steag pe proletarii celor două emisfere se apropie de izbîndă deplină. De-ar fi putut însă să întrevadă uriașele succese pe care le-am obținut ulterior atît în America cît și în Europa !...

Publicat în revista „Contemporanul" nr. 6 pe 1888

Se tipărește după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba franceză

ENGELS CĂTRE F. A. SORGE
LA HOBOKEN

Londra, 8 iunie 1889

...Principalul este că vechea sciziune din sînul Internaționalei și vechea luptă de la Haga revin din nou la ordinea zilei, — și acesta este motivul care m-a determinat să intervin cu atîta stăruință. Adversarii sînt aceiași, cu singura deosebire că steagul anarhiștilor a fost înlocuit cu cel al posibiliștilor [142]; aceeași vînzare a principiilor către burghezie în schimbul unor concesii parțiale, și mai ales în schimbul unor posturi grase pentru lideri (în consiliile comunale, la bursele muncii etc.). Și tactica este absolut aceeași. Manifestul Federației social-democrate, vădit scris de Brousse, nu este decît o nouă ediție a circularei de la Sonvillier [143]. Și Brousse știe acest lucru : el continuă să atace marxismul autoritar folosind aceleași minciuni și calomnii, iar Hyndman îi ține isonul. Principalele sale surse de informații cu privire la Internațională și la activitatea politică a lui Marx o constituie nemulțumiții de aici, din Consiliul General : Eccarius, Jung & Co.

Alianța dintre posibiliști și Federația social-democrată trebuia să constituie nucleul noii Internaționale care urma să fie întemeiată la Paris, fie împreună cu germanii, dacă aceștia acceptau să adere în calitate de al treilea aliat, fie împotriva lor. De aici multiplele congrese mici, care se succed din ce în ce mai des, de aici și intransigența cu care aliații declarau inexistente toate celelalte orientări franceze și engleze, de aici intrigile, în special cu micile națiuni, pe care se sprijinea și Bakunin. Atunci cînd, după hotărîrea de la St. Gallen [144] și dînd dovadă de multă naivitate, germanii, fără a avea habar de ceea ce se va întîmpla în afară, s-au alăturat și ei mișcării pentru congres, a devenit mai greu de acționat în acest spirit.

Şi deoarece oamenii aceia preferau să meargă împotriva germanilor decît cu ei — deoarece considerau că aceştia din urmă sînt prea îmbibaţi de marxism — lupta a devenit inevitabilă. Tu nu poţi să-ţi imaginezi cît de naivi sînt germanii! A trebuit să depun mari eforturi ca să explic, chiar şi lui Bebel, ce anume se urmăreşte aici, pe cînd posibiliştii o ştiu foarte bine şi o proclamă zilnic. Din cauza tuturor acestor greşeli nu prea speram c-o să iasă bine, nu prea speram că raţiunea imanentă care se dezvoltă treptat în cursul acestei istorii şi tinde spre cunoaşterea de sine va triumfa chiar acum. Cu atît mai mult mă bucură dovada faptului că astăzi, totuşi, nu mai sînt posibile asemenea lucruri ca cele întîmplate în 1873—1874. Intriganţii sînt înfrînţi de pe acum, iar semnificaţia congresului — indiferent că va fi sau nu urmat de un altul — constă în faptul că unanimitatea partidelor socialiste din Europa va fi demonstrată în faţa lumii întregi, iar cei cîţiva intriganţi, dacă nu se vor astîmpăra, vor rămîne cu buzele umflate...

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere", Stuttgart, 1906

Se tipăreşte după textul apărut în culegerea: Marx-Engels, „Ausgewählte Briefe", Berlin, 1953, pag. 491-492

Tradus din limba germană

F. ENGELS

DESPRE ANTISEMITISM

(DINTR-O SCRISOARE CĂTRE EHRENFREUND[4])

Londra, 19 aprilie 1890

...Antisemitismul este indiciul unei culturi înapoiate, şi de aceea îl întîlnim numai în Prusia şi Austria, precum şi în Rusia. Dacă aici, în Anglia, sau în America i-ar trece prin minte cuiva să se îndeletnicească cu antisemitismul, ar fi pur şi simplu luat în rîs, iar la Paris d-l Drumont cu scrierile sale — şi sînt mult mai inteligent scrise decît cele ale antisemiţilor germani — nu face decît o senzaţie de moment, cu totul neînsemnată. De altfel, acum, cînd şi-a pus candidatura în alegerile de consilieri municipali, el a fost nevoit să declare că este în aceeaşi măsură împotriva capitalului creştin, ca şi împotriva celui evreiesc! Or, d-l Drumont ar fi fost citit chiar dacă ar fi susţinut o părere contrarie.

În Prusia excelează prin antisemitismul lor micii nobili, iuncherii, care, avînd un venit de 10.000 de mărci, cheltuiesc 20.000 şi care din această pricină cad în ghearele cămătarilor; atît în Prusia cît şi în Austria cîntă în struna antisemiţilor micii burghezi ruinaţi de concurenţa marelui capital, meseriaşii pătrunşi de spirit de breaslă şi micii comercianţi. Distrugînd *aceste* clase profund reacţionare ale societăţii, capitalul face ceea ce se cuvine să facă, şi face o treabă bună, indiferent dacă este semit sau arian, circumcis sau botezat; el le ajută prusienilor şi austriecilor înapoiaţi să meargă înainte, să atingă, în sfîrşit, nivelul contemporan de dezvoltare, în condiţiile căruia toate vechile deosebiri sociale se contopesc într-o singură şi mare opoziţie, opoziţia dintre capitalişti şi muncitorii salariaţi. Numai acolo unde nu s-a ajuns încă la această situaţie, unde nu există încă o clasă puternică de capitalişti şi

deci nici o puternică clasă de muncitori salariaţi ; unde capitalul este încă prea slab pentru a pune stăpînire pe întreaga producţie naţională şi de aceea principalul lui cîmp de activitate este bursa de efecte ; aşadar, acolo unde producţia se află încă în mîinile ţăranilor, moşierilor, meseriaşilor şi ale altor clase asemănătoare, rămase încă din evul mediu, — numai acolo capitalul este cu precădere evreiesc şi numai acolo există antisemitism.

În toată America de Nord, unde există milionari a căror bogăţie abia dacă poate fi exprimată în mărcile, guldenii sau francii noştri nenorociţi, nu veţi găsi nici un singur evreu printre aceşti milionari, în comparaţie cu care rothschilzii nu sînt decît nişte bieţi cerşetori. Şi chiar aici, în Anglia, Rothschild este un om cu mijloace modeste în comparaţie, de pildă, cu ducele de Westminster. De altfel, şi la noi, pe Rin, de unde, cu ajutorul francezilor, am alungat acum 95 de ani nobilimea şi am creat o industrie modernă, unde sînt acolo evreii ?

Antisemitismul nu este, aşadar, altceva decît o reacţie a păturilor sociale medievale, în curs de dispariţie, împotriva societăţii moderne, compusă în cea mai mare parte din capitalişti şi din muncitori salariaţi. De aceea antisemitismul sub înveliş pretins socialist nu serveşte decît unor scopuri reacţionare ; el este o varietate degenerată de socialism feudal, şi noi nu putem avea nimic comun cu el. Dacă într-o anumită ţară el se dovedeşte a fi posibil, acest lucru dovedeşte că acolo capitalul nu a crescut încă suficient. Capitalul şi munca salariată sînt astăzi inseparabile. Cu cît capitalul este mai puternic, cu atît mai puternică este şi clasa muncitorilor salariaţi, cu atît mai apropiat este deci sfîrşitul dominaţiei capitaliştilor. De aceea pentru noi, germanii, şi cînd spun germani mă refer şi la vienezi, eu doresc o dezvoltare rapidă a capitalismului, şi nicidecum transformarea lui într-o mlaştină stătută.

La aceasta se adaugă faptul că antisemitismul prezintă într-o lumină falsă întreaga stare de lucruri. El nici măcar nu-i cunoaşte cum trebuie pe aceşti evrei, împotriva cărora vociferează. Altfel ar şti că aici, în Anglia, şi în America, datorită antisemiţilor din Europa răsăriteană, iar în Turcia datorită

inchiziţiei spaniole, există mii şi mii de *proletari evrei*, şi tocmai aceşti muncitori evrei sînt supuşi celei mai crunte exploatări şi duc cea mai mizeră existenţă. La noi, în Anglia, au fost în ultimul an *trei* greve declarate de muncitori evrei ; cum se poate vorbi deci despre antisemitism ca mijloc de luptă împotriva capitalului ?...

Publicat în ziarul „Arbeiter-Zeitung" nr. 19 din 9 mai 1890

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba germană

F. ENGELS

DIN PREFAŢA LA EDIŢIA GERMANĂ DIN 1890 A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

„Manifestul" a avut un destin al lui. Primit cu entuziasm la apariţie (după cum dovedesc traducerile enumerate în prima prefaţă [146]) de către avangarda, pe atunci încă puţin numeroasă, a socialismului ştiinţific, el a fost curînd împins pe planul al doilea din cauza reacţiunii care s-a dezlănţuit o dată cu înfrîngerea muncitorilor din Paris în iunie 1848, şi, în cele din urmă, a fost proscris „de drept", în urma condamnării comuniştilor de la Colonia, în noiembrie 1852. O dată cu dispariţia de pe arena publică a mişcării muncitoreşti legate de revoluţia din februarie, „Manifestul" a trecut şi el pe planul al doilea.

Cînd clasa muncitoare din Europa s-a întărit iarăşi îndeajuns pentru un nou asalt împotriva puterii clasei dominante, a luat fiinţă Asociaţia Internaţională a Muncitorilor. Scopul ei era să contopească într-o *singură* mare armată întreaga muncitorime combativă din Europa şi America. De aceea, Asociaţia nu putea *să pornească* de la principiile enunţate în „Manifest". Ea trebuia să aibă un program care să nu închidă uşa nici trade-unionurilor engleze, nici proudhoniştilor francezi, belgieni, italieni şi spanioli, şi nici lassalleienilor germani *. Acest program — considerentele introductive ale statutelor Internaţionalei ** — a fost întocmit de Marx cu o măiestrie recunoscută chiar şi de Bakunin şi de anarhişti. Marx întrezărea victoria finală a principiilor enun-

* Lassalle însuşi se declara faţă de noi întotdeauna „discipol" al lui Marx şi, ca atare, se situa, fireşte, pe poziţia „Manifestului". Nu tot astfel stăteau însă lucrurile cu acei dintre adepţii săi care nu depăşeau revendicarea sa în privinţa cooperativelor de producţie creditate de stat şi care împărţeau întreaga clasă muncitoare în partizani ai ajutorului de stat şi partizani ai autoajutorării. *(Nota lui Engels).*

** Vezi culegerea de faţă, pag. 49—50. — *Nota Red.*

ţate în „Manifest", bizuindu-se exclusiv pe dezvoltarea intelectuală a clasei muncitoare, care trebuia să rezulte neapărat din comunitatea de acţiune şi din discuţie. Evenimentele şi peripeţiile luptei împotriva capitalului, înfrîngerile mai mult încă decît succesele, nu puteau să nu convingă pe luptători de insuficienţa panaceelor de pînă atunci, deschizîndu-le minţile pentru o înţelegere adîncă a adevăratelor condiţii ale emancipării muncitorilor. Şi Marx a avut dreptate. Clasa muncitoare din 1874, în momentul dizolvării Internaţionalei, era cu totul alta decît cea din 1864, în momentul înfiinţării Internaţionalei. Proudhonismul în ţările latine şi lassalleanismul specific în Germania erau pe cale de a pieri, ba chiar şi ultraconservatoarele trade-unionuri engleze din acea vreme se apropiau din ce în ce mai mult de momentul cînd, în 1887, preşedintele congresului lor din Swansea putu să declare în numele lor: „Socialismul continental nu ne mai înspăimîntă". Iar în 1887 socialismul continental aproape că nu mai era altceva decît teoria enunţată în „Manifest". Şi astfel, istoria „Manifestului" oglindeşte într-o anumită măsură istoria mişcării muncitoreşti moderne de la 1848 încoace. În momentul de faţă el este, fără îndoială, opera cea mai răspîndită, cea mai internaţională din întreaga literatură socialistă; el este programul comun al multor milioane de muncitori din toate ţările — din Siberia pînă în California.

Totuşi, în momentul apariţiei nu l-am fi putut numi un manifest *socialist*. Socialişti erau denumiţi în 1847 două feluri de oameni. Pe de o parte, adepţii diferitelor sisteme utopice, mai cu seamă oweniştii în Anglia şi fourieriştii în Franţa, care de pe atunci ajunseseră şi unii şi alţii să fie simple secte pe cale de dispariţie. Pe de altă parte, şarlatanii sociali de toate soiurile, care voiau să înlăture relele sociale prin diversele lor panacee şi prin tot felul de cîrpeli, fără a vătăma cîtuşi de puţin capitalul şi profitul. În ambele cazuri era vorba de oameni care stăteau înafara mişcării muncitoreşti şi care căutau mai curînd sprijin la clasele „culte". În schimb, acea parte a muncitorilor care era convinsă de insuficienţa unor simple răsturnări politice şi cerea o revoluţionare radicală a societăţii, acea parte îşi zicea pe atunci *comunistă*. Comunismul acesta era abia schiţat, pur instinctiv şi adesea cam necioplit; dar el a fost destul de puternic

pentru a da naştere la două sisteme de comunism utopic: în Franţa — sistemul „icaric" al lui Cabet, în Germania — sistemul lui Weitling. Socialism însemna în 1847 o mişcare burgheză, comunism — o mişcare muncitorească. Socialismul, cel puţin pe continent, era admis în saloane, comunismul — tocmai dimpotrivă. Şi deoarece noi, încă de pe atunci, eram categoric de părere că „emanciparea muncitorilor trebuie să fie opera clasei muncitoare însăşi", nu puteam sta nici un moment la îndoială pe care din cele două denumiri s-o alegem. Nici de atunci încoace nu ne-a trecut vreodată prin minte să ne dezicem de ea.

„Proletari din toate ţările, uniţi-vă!" — Puţine glasuri ne-au răspuns cînd am lansat aceste cuvinte în lume, acum patruzeci şi doi de ani, în ajunul primei revoluţii pariziene în care proletariatul a păşit în arenă cu revendicări proprii. Dar la 28 septembrie 1864 proletarii din majoritatea ţărilor Europei apusene s-au unit în Asociaţia Internaţională a Muncitorilor de glorioasă amintire. Internaţionala însăşi a trăit, ce-i drept, numai nouă ani. Dar mărturia cea mai bună că înfrăţirea pe veci a proletarilor din toate ţările, pe care ea a întemeiat-o, trăieşte încă şi trăieşte mai puternică decît oricînd, este chiar ziua de azi. Căci astăzi, cînd scriu aceste rînduri, proletariatul din Europa şi din America îşi trece în revistă forţele de luptă mobilizate pentru prima oară, — mobilizate ca o *singură* armată, sub *un singur* steag şi pentru *un singur* ţel imediat: stabilirea, prin lege, a zilei normale de muncă de 8 ore, revendicată încă de Congresul de la Geneva al Internaţionalei în 1866 şi apoi şi de Congresul muncitoresc de la Paris, în 1889. Şi priveliştea zilei de azi va deschide ochii capitaliştilor şi moşierilor din toate ţările, arătîndu-le că astăzi proletarii din toate ţările sînt într-adevăr uniţi.

De-ar fi şi Marx lîngă mine să vadă toate acestea cu ochii lui!

Londra, 1 mai 1890

F. Engels

Publicat în cartea: „Das Kommunistische Manifest", London, 1890

Se tipăreşte după textul apărut în: Marx-Engels, „Manifestul Partidului Comunist", E.S.P.L.P. 1958, ediţia a VI-a, pag. 22-25

ENGELS CĂTRE A. BEBEL
LA BERLIN

Londra, 9 mai 1890

...Un lucru e sigur: muncitorii, burghezia, liderii vechilor trade-unionuri putrede şi ai numeroaselor secte şi secţişoare politice şi sociale, carieriştii, vînătorii de posturi grase şi scribii care caută să exploateze mişcarea ştiu acum precis că *adevărata mişcare socialistă de masă a început la 4 mai* [147].

Acum, în sfîrşit, masele s-au pus în mişcare şi, după oarecare luptă şi după unele oscilări fără importanţă, vor pune capăt manifestărilor de ambiţie personală, tendinţelor profitoare ale carieriştilor, rivalităţii dintre secte, aşa cum la timpul său au pus capăt tuturor manifestărilor de acest fel în Germania, şi vor pune pe fiecare la locul cuvenit. Mişcarea de masă dezvoltă întotdeauna spiritul internaţionalist şi în curînd veţi vedea ce nou aliat aţi cîştigat. Englezii ne sînt mult mai apropiaţi decît francezii prin întreaga lor manieră de a acţiona, de a face agitaţie şi de a se organiza, şi de îndată ce aici lucrurile vor intra în făgaşul lor, de îndată ce vor fi înlăturate toate fricţiunile interne, inerente începutului, veţi putea foarte bine să mergeţi împreună cu aceşti oameni.

Ce n-aş fi dat să fi apucat şi Marx această trezire; el, care a urmărit cu atîta atenţie cele mai mici simptome tocmai aici, în Anglia! Nu vă puteţi închipui bucuria pe care am resimţit-o în aceste două săptămîni din urmă. E un succes pe toată linia. Mai întîi evenimentele din februarie în

Germania, apoi 1 Mai în Europa și America [148] și, în sfîrșit, această duminică, cînd pentru prima oară după 40 de ani a răsunat din nou glasul proletariatului englez. Cu fruntea sus am coborît de pe platforma vechiului camion pe care am stat în timpul mitingului...

Publicat pentru prima oară în: K. Marx și F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXVIII, 1940

Se tipărește după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba germană

F. ENGELS

CĂTRE CONSILIUL NAȚIONAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC FRANCEZ

(RĂSPUNS LA FELICITĂRILE PRIMITE CU PRILEJUL CELEI DE-A 70-a ANIVERSĂRI A ZILEI DE NAȘTERE)

Cetățeni!

Vă mulțumesc din suflet pentru felicitările pe care ați avut amabilitatea să mi le adresați cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei mele de naștere.

Puteți să fiți convinși că tot restul vieții mele și al forțelor mele va fi închinat luptei pentru cauza proletariatului. Aș vrea să-mi fie dat să mor în ziua cînd nu voi mai fi în stare să lupt.

Dar bătăliile cîștigate de voi, de frații noștri din Germania, din Anglia, din Austro-Ungaria, din Rusia, într-un cuvînt de frații noștri de pretutindeni, constituie o serie de victorii strălucite, care ar putea să întinerească un om mai îmbătrînit și mai istovit decît mine. Mai mult decît orice, mă bucură legătura frățească sinceră, stabilită, sper, pentru totdeauna, între proletarii francezi și germani în pofida urletelor șoviniste ale burghezilor noștri corupți.

Marele vostru compatriot Simon * a fost primul care a prevăzut că alianța celor trei mari națiuni occidentale — Franța, Anglia, Germania — constituie prima condiție internațională a eliberării politice și sociale a întregii Europe. Eu sper să apuc ziua în care această alianță, pivotul principal al alianței europene care va pune capăt odată pentru totdeauna războaielor urzite de cabinete și războaielor dintre rase, va fi înfăptuită de proletarii acestor trei națiuni.

Trăiască revoluția socială internațională!

Londra, 2 decembrie 1890

Friedrich Engels

Publicat în ziarul „Le Socialiste" nr. 14 din 25 decembrie 1890

Se tipărește după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba franceză

* — Saint-Simon. — *Nota Red.*

F. ENGELS

CĂTRE REDACŢIA ZIARULUI „ARBEITER-WOCHEN-CHRONIK" [149], BUDAPESTA

(CU PRILEJUL CONGRESULUI PARTIDULUI UNGAR)

Londra, 3 decembrie 1890

Permiteţi-mi să vă exprim sincerele mele mulţumiri pentru felicitările pe care mi le-aţi trimis cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei mele de naştere.

Îmi dau seama prea bine că omagiile pe care dv. şi mulţi alţii mi le-aţi adus cu prilejul acestei zile îmi revin în mare parte numai ca reprezentant al lui *Marx*, care i-a supravieţuit, şi cer permisiunea de a le depune ca pe o coroană omagială pe mormîntul lui. Dar puteţi fi sigur că voi face tot ce-mi va sta în putinţă pentru ca pe viitor să mă arăt demn de el.

Vă mulţumesc din inimă pentru amabila dv. invitaţie la Congresul partidului ungar. Nu voi avea posibilitatea de a face personal uz de această invitaţie, dar cu gîndul voi fi în mijlocul vostru în zilele de 7 şi 8 decembrie.

Existenţa unui partid muncitoresc social-democrat ungar dovedeşte o dată mai mult că marea industrie modernă nu poate să prindă rădăcini într-o ţară fără a revoluţiona totodată vechea societate precapitalistă şi fără a genera, alături de clasa capitaliştilor, un proletariat şi deci lupta de clasă între unii şi ceilalţi, precum şi un partid muncitoresc care să tindă spre desfiinţarea orînduirii burghezo-capitaliste. Iată că şi în Ungaria, după cum citesc în ziarul dv. „Arbeiter-Wochen-Chronik", pe care aţi avut amabilitatea să mi-l trimiteţi, acest partid se dezvoltă şi devine tot mai puternic, avînd aici avantajul de a fi din capul locului un partid internaţional, în care stau alături maghiari, germani,

romîni, sîrbi şi slovaci; vă rog să transmiteţi acestui tînăr partid, cu prilejul congresului său, cele mai bune urări din partea mea.

Trăiască social-democraţia internaţională!

Trăiască congresul partidului ungar!

Friedrich Engels

Publicat în ziarele: „Arbeiter-Wochen-Chronik" nr. 50 din 14 decembrie 1890 şi „Népszava" nr. 50 din 14 decembrie 1890

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în ziarul „Arbeiter-Wochen-Chronik"

Tradus din limba germană

F. ENGELS

CĂTRE SOCIAL-DEMOCRAȚII ITALIENI

(RĂSPUNS LA INVITAȚIA DE A PARTICIPA LA MITINGUL MUNCITORESC INTERNAȚIONAL CARE URMA SĂ AIBĂ LOC LA MILANO ÎN ZIUA DE 12 APRILIE 1891)

Londra, 9 aprilie 1891

Dragi cetățeni!

Regret nespus că nu pot da urmare invitației voastre, atît de cordială și care îmi face atîta cinste, de a asista la mitingul vostru din 12 aprilie. Regretul meu este cu atît mai mare cu cît mă simt deosebit de legat de țara voastră datorită faptului că acum 20 de ani am ocupat în Consiliul General al Asociației Internaționale a Muncitorilor funcția de secretar pentru Italia. De atunci această Internațională a încetat să existe în forma ei oficială, dar a continuat să trăiască în spiritul de solidaritate al clasei muncitoare din toate țările. Astăzi ea este mai vie și mai puternică decît oricînd, atît de puternică, încît vechea ei formă oficială din anii 1864—1875 n-ar mai putea cuprinde milioanele de muncitori europeni și americani care s-au unit sub steagul roșu al proletariatului luptător. Împreună cu voi, sper că mitingul vostru de la 12 aprilie va aduce noi coloane de luptători în marea armată a proletariatului mondial și va da un imbold puternic întăririi legăturilor de solidaritate care unesc pe muncitorii italieni cu frații lor de dincolo de Alpi — francezi, germani, slavi; sper, în sfîrșit, că va marca o nouă etapă în lupta pentru eliberarea proletariatului italian.

În ultimii 20 de ani am făcut progrese enorme; dar au mai rămas multe de făcut înainte de a putea conta pe o victorie imediată și sigură. Dunque, avanti, sempre avanti!*

Publicat pentru prima oară în: K. Marx și F. Engels, Opere, ed. I, vol. XVI, partea a II-a, 1936

Se tipărește după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba franceză

* — Așadar, înainte, mereu înainte! — *Nota Trad.*

F. ENGELS

CĂTRE CONGRESUL PARTIDULUI DIN AUSTRIA, ȚINUT LA VIENA ÎN 1891

Londra, 26 iunie 1891

Stimați tovarăși,

Permiteți-mi să vă exprim cele mai sincere mulțumiri pentru amabila invitație de a asista la Congresul al II-lea al partidului social-democrat din Austria, precum și regretul că nu pot veni personal; vă trimit cele mai bune urări pentru desfășurarea cu succes a lucrărilor congresului.

În perioada de după Congresul de la Hainfeld[350], la care partidul muncitoresc austriac s-a pus din nou pe propriile lui picioare, ați repurtat succese imense. Aceasta este o chezășie sigură că actualul congres al partidului vostru va constitui punctul de plecare pentru obținerea unor noi triumfuri, și mai importante.

Forța lăuntrică de nebănuit a partidului nostru se vădește nu numai în izbînzile sale, care se succed cu repeziciune, nu numai în faptul că anul acesta în Austria, ca și anul trecut în Germania, partidul a făcut față cu succes unei situații excepționale. Această forță a partidului se vădește și mai mult în faptul că în toate țările el biruie piedici și realizează lucruri în fața cărora se opresc neputincioase celelalte partide, recrutate din rîndul claselor posedante. În timp ce clasele posedante din Franța și clasele posedante din Germania sînt divizate printr-o ură de neîmpăcat, proletarii francezi și germani lucrează mînă în mînă. Și în timp ce la voi, în Austria, orbite de vrajbă națională, clasele posedante din diferite ținuturi își pierd ultimele rămășițe ale capacității lor de a cîrmui, al II-lea Congres al partidului vostru le va arăta fața acelei Austrii care nu cunoaște vrajba națională — Austria muncitorilor.

Friedrich Engels

Publicat în „Arbeiter-Zeitung" nr. 27 din 3 iulie 1891

Se tipărește după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba germană

F. ENGELS

PREFAȚA LA EDIȚIA POLONEZĂ DIN 1892 A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

Faptul că a devenit necesară o nouă ediție poloneză a „Manifestului Comunist" constituie un prilej de felurite meditații.

Mai întîi e demn de reținut faptul că în ultimul timp „Manifestul" a devenit, oarecum, un indicator al dezvoltării marii industrii pe continentul european. În măsura în care se dezvoltă marea industrie într-o țară, sporește și dorința muncitorilor ei de a se lămuri asupra poziției lor ca clasă muncitoare față de clasele posedante, ia amploare în rîndurile lor mișcarea socialistă și „Manifestul" se cere tot mai mult. Așa că nu numai situația mișcării muncitorești, dar și gradul de dezvoltare al marii industrii în orice țară se poate stabili cu destulă exactitate după numărul de exemplare ale „Manifestului" difuzate în limba respectivă.

Prin urmare, noua ediție poloneză marchează un progres hotărît al industriei poloneze. Și nu încape îndoială că de la ultima ediție, apărută acum zece ani, acest progres s-a produs în realitate. Polonia rusească, Polonia Congresului, a devenit marea regiune industrială a imperiului rus. Pe cînd marea industrie rusă e împrăștiată sporadic — o parte lîngă golful Finic, o parte la centru (Moscova și Vladimir), altă parte la Marea Neagră și la Marea de Azov, restul risipită prin alte părți —, cea poloneză se află concentrată pe un spațiu relativ restrîns, avînd parte de avantajele și dezavantajele care rezultă din această concentrare. Avantajele au fost recunoscute de fabricanții ruși concurenți, atunci cînd au cerut taxe vamale protecționiste împotriva Poloniei, în ciuda dorinței lor aprinse de a-i transforma pe polonezi în

ruși. Dezavantajele — pentru fabricanții polonezi și pentru guvernul rus — se vădesc în răspîndirea rapidă a ideilor socialiste printre muncitorii polonezi și în faptul că „Manifestul" este tot mai mult cerut.

Dar dezvoltarea rapidă a industriei poloneze, care a întrecut cu mult pe cea rusă, este la rîndul ei o nouă dovadă a vitalității indestructibile a poporului polonez și o nouă garanție pentru apropiata sa renaștere națională. Renașterea unei Polonii independente și puternice este însă o chestiune care nu privește numai Polonia, ci pe noi toți. O sinceră colaborare internațională a națiunilor europene este cu putință numai cu condiția ca fiecare din aceste națiuni să fie pe deplin autonomă acasă la ea. Revoluția de la 1848, care, sub steagul proletar, a pus pe luptătorii proletari să îndeplinească ceea ce de fapt era treaba burgheziei, a și realizat prin executorii ei testamentari — Ludovic Bonaparte și Bismarck — independența Italiei, Germaniei, Ungariei; dar Polonia, care de la 1792 încoace a făcut mai mult pentru revoluție decît aceste trei țări laolaltă, Polonia a fost părăsită cînd, în 1863, a sucombat în fața superiorității copleșitoare a puterii rusești. Nobilimea nu a putut nici păstra, nici recuceri independența Poloniei; pe burghezie această chestiune o lasă, cel puțin astăzi, indiferentă. Totuși, ea este necesară pentru colaborarea armonioasă a națiunilor europene. Ea poate fi cucerită numai de tînărul proletariat polonez în ale cărui mîini va fi bine păstrată. Căci muncitorii din tot restul Europei au tot atîta nevoie de independența Poloniei cît și muncitorii polonezi înșiși.

F. Engels

Londra, 10 februarie 1892

Publicat în cartea: K. Marks i Fr. Engels. „Manifest Komunistyczny", Londyn, 1892

Se tipărește după textul apărut în: Marx-Engels, „Manifestul Partidului Comunist", E.S.P.L.P. 1958, ediția a VI-a, pag. 25-27

F. ENGELS

LA CEA DE-A 21-A ANIVERSARE A COMUNEI DIN PARIS

Londra, 17 martie 1892

Cetățeni și cetățene!

Astăzi se împlinesc 21 de ani de cînd poporul Parisului a înălțat steagul roșu, aruncînd o sfidare atît steagului tricolor francez care flutura la Versailles, cît și steagului tricolor german care flutura deasupra forturilor ocupate de prusaci.

Steagul roșu — acesta era proletariatul parizian care se ridicase la o înălțime de la care dispare orice deosebire între învingători și învinși.

Măreția istorică a Comunei constă în caracterul ei eminamente internațional, în sfidarea îndrăzneață aruncată oricărui șovinism burghez. În această privință proletariatul din lumea întreagă nu s-a înșelat. Burghezii n-au decît să-și sărbătorească al lor 14 iulie sau 22 septembrie [151]. Întotdeauna și pretutindeni sărbătoarea proletariatului va fi ziua de 18 martie.

Iată de ce mîrșava burghezie împroșcă cu calomnii mîrșave mormîntul Comunei. Și iată de ce Asociația Internațională a Muncitorilor a fost singura care a avut curajul să se identifice, din prima pînă în ultima zi, cu insurgenții din Paris și apoi cu proletarii învinși. Într-adevăr, după căderea Comunei, nici Internaționala nu și-a mai putut continua existența. În strigătul „Jos comunarzii!" ea a fost distrusă în toate țările Europei.

Și iată că astăzi se împlinesc douăzeci și unu de ani de cînd au fost recucerite turnurile de pe înălțimile Montmartre. Copiii născuți în 1871 sînt acum majori și, datorită prostiei claselor guvernante, ei sînt *soldați* și învață mînuirea armelor,

arta de a se organiza și de a se apăra cu arma în mînă. Comuna, pe care dușmanii ei o considerau nimicită, Internaționala, pe care ei o considerau lichidată pentru totdeauna, se află în mijlocul nostru, vii și de douăzeci de ori mai puternice decît în 1871. Locul sutelor a fost luat de mii, în locul miilor de oameni la chemarea noastră răspund acum milioane. Alianța proletariatului din lumea întreagă, pe care Internaționala I a putut numai s-o prevadă și s-o pregătească, a devenit o realitate. Și — ceea ce este și mai important — fiii soldaților prusieni care în 1871 ocupau forturile din jurul Parisului Comunei luptă astăzi în primele rînduri, în număr de milioane, cot la cot cu fiii comunarzilor parizieni pentru eliberarea deplină și definitivă a clasei muncitoare.

Trăiască Comuna!

Trăiască revoluția socială mondială!

Friedr. Engels

Publicat în ziarul „Le Socialiste" nr. 79 din 26 martie 1892

Se tipărește după fotocopia textului apărut în ziar

Tradus din limba franceză

ENGELS CĂTRE SCHLÜTER[152]

LA NEW YORK

Londra, 30 martie 1892

...O foarte mare piedică pentru voi în America este, după cît mi se pare, situaţia excepţională a muncitorilor americani de baştină. Înainte de 1848 se putea vorbi numai cu titlu de excepţie despre o clasă muncitoare permanentă formată din americani de baştină: primii şi puţin numeroşii muncitori americani din oraşele situate în estul ţării tot mai puteau spera să devină ţărani sau burghezi. Acum o astfel de clasă s-a dezvoltat şi este, în cea mai mare parte, organizată în trade-unionuri. Dar ea continuă să ocupe o situaţie aristocratică şi, avînd posibilitatea să procedeze astfel, lasă munca necalificată, prost plătită, muncitorilor imigraţi, dintre care numai o mică parte intră în trade-unionurile aristocratice. Dar aceşti muncitori imigraţi se împart într-o sumedenie de naţionalităţi şi nu se înţeleg unii pe alţii, iar în majoritatea cazurilor nu înţeleg nici limba locală. Cît priveşte burghezia voastră, ea se pricepe mult mai bine decît guvernul austriac să aţîţe o naţionalitate împotriva alteia — pe evrei, italieni, cehi etc. împotriva germanilor şi irlandezilor şi pe fiecare dintre ei împotriva tuturor celorlalţi; aşa încît, cred, la New York nivelul de trai al muncitorilor prezintă deosebiri nemaiauzite în alte părţi. La aceasta se mai adaugă indiferenţa totală pe care o societate dezvoltată pe o bază pur capitalistă, fără nici un fundal feudal idilic, o manifestă faţă de vieţile omeneşti care pier în lupta pentru existenţă; şi aşa sînt prea mulţi, mai mulţi decît avem nevoie, blestemaţii ăştia de „olandezi" [153], de irlandezi, de italieni, de evrei şi de unguri, iar în spatele lor se mai profilează şi chinezul John (John Chinaman), care-i întrece cu mult pe toţi ceilalţi prin capacitatea sa de a trăi din te miri ce.

Într-o asemenea ţară sînt inevitabile fluxuri periodice, urmate de refluxuri tot atît de inevitabile, cu deosebirea că fluxurile devin tot mai puternice, iar refluxurile tot mai puţin paralizante, şi că în general treaba merge înainte. Un lucru socot că este sigur: baza pur burgheză, lipsită de orice rămăşiţe preburgheze, şi — corespunzătoare ei — colosala energie a dezvoltării, care se manifestă pînă şi în exagerările absurde ale actualului sistem protecţionist, vor duce într-o bună zi la o cotitură care va stîrni uimirea lumii întregi. Iar atunci cînd americanii vor începe, ei vor continua să meargă înainte cu atîta energie şi impetuozitate, încît, în comparaţie cu ei, noi, cei din Europa, vom apare ca nişte copii.

Cu salutări cordiale.

Al tău, *F. Engels*

Publicat pentru prima oară în culegerea: „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere". Stuttgart, 1906

Se tipăreşte după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE A. BEBEL

LA BERLIN

Londra, 6 noiembrie 1892

...Raportul conducerii voastre l-am citit aseară cu plăcere. E foarte bun. Calm, concret, conținînd numai fapte care vorbesc de la sine și doar în încheiere cîteva cuvinte absolut necesare, pătrunse de conștiința mîndră a demnității proprii. Rămîne de văzut dacă Aveling va putea să publice în ziare extrase din acest raport. Aici însă voi sînteți pur și simplu boicotați *dintr-un șovinism pur englez*. Faptul că în Germania există o mișcare muncitorească care acționează atît de diferit de cea engleză și care, desconsiderînd toate regulile trade-unioniste și politico-parlamentare, devenite aici literă de evanghelie, merge totuși din victorie în victorie produce o mare iritare aici. De burghezi nici nu mai vorbesc. Dar vechile trade-unionuri văd în fiecare succes al vostru o înfrîngere proprie, o înfrîngere a tacticii lor. Pe fabieni [154] îi irită faptul că voi mergeți înainte, *cu toate că* luptați împotriva tuturor radicalilor burghezi. Conducătorii Federației social-democrate vă urăsc pentru că ați refuzat să participați la intrigile lor și să intrați în alianța de tămîiere reciprocă în care de atîția ani se străduiește să vă atragă „Justice" [155], ba momindu-vă cu zaharicale, ba amenințîndu-vă cu biciul. Și dată fiind totala necunoaștere de care dau dovadă masele engleze în ce privește starea de lucruri din străinătate, precum și trufia lor înnăscută, care-i face să vadă în orice străin un om de rasă inferioară și să considere toate evenimentele din străinătate ca fiind lipsite aproape de orice însemnătate, trecerea sub tăcere nu prezintă nici o dificultate. „Chronicle" [156], în ceea ce privește problemele mișcării muncitorești, se află în mîinile fabienilor ; „Justice", prin grija lui Hyndman, s-a încurcat cu

lepra de Gilles, iar „Workman's Times" [157] este și el de părere că fără o puternică organizație trade-unionistă în spirit englezesc nu se poate face nimic. Unde poți, așadar, să publici aici ceva ? Numai în ziarele burgheze, sub forma unor știri de interes general. Dacă timp de un an, cel puțin, am putea dispune de un ziar în care să publicăm pur și simplu dări de seamă cu privire la mișcarea din Germania, s-ar pune capăt acestei stări de lucruri ; căci există destul internaționalism latent, care nu are nevoie decît de hrană pentru a înfrînge prosteasca îngîmfare britanică, cel puțin la un număr considerabil de oameni. Dar așa, ce poți să faci ?...

Publicat pentru prima oară în : K. Marx și F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXIX, 1946

Se tipărește după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE A. BEBEL
LA BERLIN

Londra, 19 noiembrie 1892

...În privința sărbătoririi zilei de 1 Mai ați comis o mare greșeală, dar nu la Berlin, ci la Bruxelles. Atunci voi trebuia să știți ce anume puteți făgădui și îndeplini; voi însă ați făgăduit mai mult decît sînteți acum în stare să îndepliniți. Cuvîntarea ta în legătură cu această chestiune este, după părerea mea, tot atît de reușită ca și aceea a lui Victor *, și nu pun la îndoială afirmația ta că în Germania neprezentarea la lucru ar reclama sacrificii care n-ar fi nicidecum proporționale cu succesul. Dar cînd cel mai puternic partid din lume sună dintr-o dată retragerea, asta produce pretutindeni o impresie *foarte proastă*. Noblesse oblige. Voi sînteți detașamentul de luptă al mișcării muncitorești contemporane și aveați datoria morală să îndepliniți ceea ce ați făgăduit la Bruxelles. Bineînțeles însă că, dacă ai făcut o prostie, e mai bine să nu faci încă una, și mai mare; acum, într-adevăr, principalul este de a nu întrerupe mersul victorios al partidului german, dar, cu toate acestea, trebuie să vă gîndiți ce impresie va produce în întreaga lume această hotărîre de la Berlin. Se pare că și în Franța această poveste a stîrnit iritare și probabil că veți avea de auzit cîte ceva de acolo. Nu trebuie să vă pricinuiți pentru a doua oară un asemenea prejudiciu moral; așadar, la Zürich trebuie să aveți curajul de a vă apăra părerea proprie și să spuneți deschis că nu vă puteți lega printr-o hotărîre cu privire la neprezentarea la lucru; în acest caz poate că se vor supăra pe voi, dar nu vă vor putea învinui că v-ați călcat cuvîntul și că ați bătut în

* Adler. — *Nota Red.*

retragere. Este stupid să cauți să dai mișcării o formă unică în toate țările. Austriecii, la care neprezentarea la lucru pe ziua de 1 Mai este ceva necesar și care sînt pregătiți să facă în acest scop sacrificiile pe care voi, în condițiile voastre, refuzați pe drept cuvînt să le faceți, au tot atîta dreptate în modul lor de a proceda, ca și voi într-al vostru. Dar acum ei vă pot face imputări la care voi nu puteți obiecta nimic, deoarece acțiunea lor dovedește tocmai că aici nu avem cazul de *imposibilitate totală* prevăzut la Bruxelles...

Publicat pentru prima oară în: K. Marx și F. Engels, Opere, ed. I, vol. XXIX, 1946

Se tipărește după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba germană

F. ENGELS

DIN PREFAŢA LA EDIŢIA ITALIANĂ DIN 1893 A „MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST"

Prin urmare, deşi revoluţia de la 1848 nu a fost o revoluţie socialistă, totuşi ea i-a croit drum acesteia şi i-a pregătit terenul. Prin avîntul pe care regimul burghez l-a dat, în toate ţările, marii industrii, acest regim a creat pretutindeni, în ultimii 45 de ani, un proletariat numeros, bine închegat şi puternic; în felul acesta el a dat viaţă propriilor lui gropari, — pentru a ne servi de un termen al „Manifestului". Fără restaurarea independenţei şi unităţii fiecărei naţiuni nu s-ar fi putut înfăptui nici unirea internaţională a proletariatului, nici colaborarea paşnică, raţională a acestor naţiuni pentru atingerea unor ţeluri comune. Şi-ar putea cineva imagina o acţiune comună, internaţională, a muncitorilor italieni, maghiari, germani, polonezi, ruşi în condiţiile politice ale perioadei dinainte de 1848?

Astfel, bătăliile anului 1848 nu au fost zadarnice, după cum nici cei 45 de ani care ne despart de această etapă revoluţionară nu s-au scurs în zadar. Roadele se apropie de maturitate, şi tot ce doresc este ca publicarea acestei traduceri italiene să fie de bun augur pentru izbînda proletariatului italian, aşa cum a fost publicarea originalului pentru revoluţia internaţională.

Scris la 1 februarie 1893

Publicat în cartea: C. Marx e F. Engels. „Il Manifesto del partito comunista" Milano, 1893

Se tipăreşte după textul apărut în: Marx-Engels, „Manifestul Partidului Comunist", E.S.P.L.P. 1958, ediţia a VI-a, pag. 28

F. ENGELS

CĂTRE TOVARĂŞII CEHI, CU PRILEJUL ZILEI DE 1 MAI 1893

AMINTIRI DIN 1848

Pe vremea aceea Karl Marx s-a întîlnit la Viena cu librarul Borrosch din Praga, conducătorul fracţiunii germanilor din Boemia în Adunarea naţională austriacă. Borrosch i s-a plîns amarnic de zîzaniile naţionale din Boemia şi de pretinsa ură fanatică a cehilor împotriva germanilor din Boemia. Marx l-a întrebat cum se comportă în această privinţă muncitorii din Boemia. „Ei — i-a răspuns Borrosch —, asta-i cu totul altceva, de îndată ce muncitorii intră în mişcare, nu se mai aude nimic de asta, nu mai este vorba de cehi şi de germani, toţi sînt una".

Ceea ce pe vremuri muncitorii de ambele naţionalităţi din Boemia *simţeau* doar în mod instinctiv, astăzi ei o *ştiu* cît se poate de precis: ei ştiu că toate aceste zîzanii naţionale sînt posibile numai în condiţiile dominaţiei marilor proprietari funciari feudali şi a marilor capitalişti, că ele nu servesc decît pentru permanentizarea acestei dominaţii, că muncitorii cehi şi germani au aceleaşi interese comune şi că, de îndată ce clasa muncitoare va cuceri dominaţia politică, va fi înlăturat orice pretext de ură naţională. Căci prin însăşi natura ei clasa muncitoare este internaţională şi ea va dovedi din nou acest lucru în ziua de 1 Mai care vine.

Scris la 8 aprilie 1893

Apărut în publicaţia: „Prvni Máj 1893. Slavnostni list", Praga

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în această publicaţie

Tradus din limba cehă

F. ENGELS

CĂTRE MUNCITORII SPANIOLI, CU PRILEJUL ZILEI DE 1 MAI 1893

Se pare că revoluţia proletariatului răstoarnă totul, pînă şi cronologia. Aşa, orice ar spune calendarul, în Spania cel puţin, 1 mai vine după 2 mai. Odinioară, muncitorii spanioli sărbătoreau ziua de 2 mai [158], iar acum sărbătoresc ziua de 1 a aceleiaşi luni.

De la 2 mai la 1 mai am făcut un mare pas înainte. Într-adevăr, ce s-a întîmplat la 2 mai 1808 ? Pe de o parte, invazia străină, pe de altă parte, poporul Madridului *. S-ar părea că totul era cît se poate de simplu. Cu toate acestea, situaţia era dintre cele mai complicate. Pentru a lupta împotriva invaziei străine şi împotriva tiraniei lui Napoleon, poporul spaniol, tinzînd să-şi recapete independenţa, a trebuit să lupte în acelaşi timp împotriva revoluţiei franceze. Şi de aceea poporul spaniol a fost nevoit să restaureze despotismul idiotului fanatic Ferdinand al VII-lea, care era sprijinit de nobilime şi de cler.

Acelaşi lucru s-a întîmplat în Italia şi în Germania, şi chiar în Franţa ; amîndouă aceste ţări au putut scăpa de tirania lui Napoleon numai dîndu-se pe mîna reacţiunii monarhiste, feudale şi clericale.

Iată cum războaiele între popoare complică şi încurcă situaţii, care în aparenţă sînt cît se poate de simple şi de clare.

Dar de la 2 la 1 mai s-a făcut un progres uriaş. 1 mai înseamnă două tabere precis delimitate şi opuse una alteia : pe de o parte, proletariatul internaţional, care merge spre victorie sub steagul roşu al eliberării generale, iar pe de altă parte, clasele posedante şi reacţionare din toate ţările, care s-au unit în vederea apărării privilegiilor lor de exploatatori. Lupta a început, steagul roşu e desfăşurat, victoria este sigură, înainte !

* Urmează trei fraze şterse de Engels pe care le omitem în ediţia de faţă. — *Nota Red.*

Scris în aprilie 1893

Publicat în : K. Marx şi F. Engels, Opere, ed. I, vol. XVI, partea a II-a, 1936

Se tipăreşte după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba franceză

F. ENGELS

CĂTRE REDACŢIA CULEGERII BULGARE „SOŢIAL-DEMOKRAT“ *

Londra, 9 iunie 1893

Dragi tovarăşi!

Vă mulţumesc din toată inima că mi-aţi trimis nr. 2 al culegerii voastre „Soţial-Demokrat“ [159]; prin titlul pus deasupra acestor rînduri vreau să vă arăt că încep cel puţin să înţeleg limba voastră. Cerinţele pe care ni le pune internaţionalismul cresc an de an. Înainte de 1848 te puteai mulţumi să cunoşti într-o anumită măsură principalele limbi din Europa centrală şi apuseană; acum însă situaţia este de aşa natură, încît la bătrîneţe trebuie să mă apuc să învăţ şi limbile romînă şi bulgară pentru a putea urmări înaintarea socialismului spre est şi sud-est. Dar noi aici, în Occident, ne bucurăm din suflet de aceste avanposturi ale noastre din sud-estul Europei, la graniţa Asiei, care duc spre malurile Mării Negre şi ale Mării Egee steagul, înălţat de Marx, al proletariatului contemporan, — o, dacă Marx ar fi apucat să vadă acest lucru! — şi care la momelile şi ameninţările ţarismului rus răspund prin aceea că opun proclamaţiilor ţariste lucrările socialiste ale luptătorilor înaintaţi ai proletariatului rus. M-a bucurat să văd lucrările lui Plehanov traduse în limba bulgară.

Trăiască socialismul internaţional! **

Al vostru, ***F. Engels***

Publicat în culegerea: „Soţial-Demokrat“ nr. 3, Sevlievo, 1893

Se tipăreşte după fotocopia textului apărut în această culegere

Tradus din limba bulgară

---

* În manuscrisul lui Engels, titlul acesta este scris în limba bulgară. — *Nota Red.*

** Scris de Engels în limba bulgară. — *Nota Red.*

F. ENGELS

CUVÎNTARE ROSTITĂ LA CONGRESUL DE LA ZÜRICH AL INTERNAŢIONALEI A II-A

Cetăţeni şi cetăţene! Permiteţi-mi să traduc în scumpa mea limbă germană cele spuse de mine [160]. Primirea neaşteptat de strălucită pe care mi-aţi făcut-o şi de care am fost profund mişcat socot că nu îmi e adresată mie personal, ci în calitatea mea de colaborator al marelui om * al cărui tablou atîrnă acolo pe perete. Se împlinesc exact 50 de ani de cînd Marx şi cu mine am intrat în mişcare, publicînd primele articole socialiste în „Deutsch-Französische Jahrbücher“ [161]. De atunci socialismul a crescut, transformîndu-se dintr-o sectă mică într-un partid puternic, care face să tremure întreaga lume oficială. Marx a murit, dar, dacă ar mai fi trăit astăzi, n-ar fi fost om în toată Europa şi America care să poată privi cu aceeaşi legitimă mîndrie opera vieţii sale. Există încă o dată memorabilă. În 1873 a avut loc ultimul congres al Internaţionalei. La acest congres s-au produs două evenimente. În primul rînd, deplina delimitare de anarhişti. A fost aceasta o hotărîre superfluă sau nu? Congresul de la Paris, cel de la Bruxelles, actualul congres s-au văzut nevoite să facă acelaşi lucru. În al doilea rînd, încetarea activităţii Internaţionalei în forma ei veche. Era în perioada cînd furia reacţiunii, îmbătată de sîngele glorioasei Comune, ajunsese la culme. Menţinerea vechii Internaţionale ar fi cerut sacrificii mult prea mari în raport cu rezultatele; Internaţionala şi-a mutat sediul în America, adică a părăsit scena. Proletariatul din fiecare ţară a fost lăsat să se orga-

---

* — Marx. — *Nota Red.*

nizeze într-o formă de sine stătătoare. Lucrul acesta a fost realizat, şi acum Internaţionala este mult mai puternică decît înainte. În această direcţie trebuie să continuăm să lucrăm pe o bază comună. Pentru a nu degenera într-o sectă, trebuie să admitem discuţiile, dar punctul de plecare comun trebuie să rămînă neschimbat. Unirea liberă, legătura de bună voie, sprijinită prin congrese, este suficientă pentru a ne asigura victoria, pe care nici o forţă din lume nu ne-o va mai putea smulge. Mă bucură îndeosebi faptul că englezii sînt reprezentaţi aici în număr mare ; ei au fost doar învăţătorii noştri în domeniul organizării muncitorilor. Dar, oricît de multe am fi învăţat noi de la ei, au văzut totuşi şi ei unele lucruri la noi din care ar putea învăţa cîte ceva. Străbătînd Germania, am auzit pe unii exprimîndu-şi regretul că a căzut legea împotriva socialiştilor. Mult mai interesantă, spun ei, era lupta cu poliţia. Asemenea luptători nu pot fi biruiţi de nici o poliţie, de nici un guvern din lume.

Din însărcinarea Biroului, declar închis congresul. Trăiască proletariatul internaţional !

Cuvîntare rostită la 12 august 1893

Publicată în volumul : „Protokoll des Internationalen Sozialistischen Arbeiterkongresses in der Tonhalle Zürich vom 6. bis 12. August 1893", Zürich, 1894

Se tipăreşte după textul apărut în volum

Tradus din limba germană

ENGELS CĂTRE C. DELL'AVALLEZ [162]

(CĂTRE CONGRESUL AL III-LEA AL PARTIDULUI SOCIALIST AL OAMENILOR MUNCII DIN ITALIA)

Eastbourne, 6 septembrie 1894

...Vă mulţumesc şi dv. personal, şi socialiştilor italieni reprezentaţi de dv. pentru invitaţia pe care aţi avut amabilitatea să mi-o trimiteţi. Din păcate, îmi este imposibil să fac uz de ea. Dar, deşi nu voi avea prilejul să asist personal la şedinţele voastre, vă trimit sincerele mele urări de succes în munca pe care o desfăşuraţi în interesul socialismului internaţional. Împotriva socialiştilor italieni a fost promulgată de curînd o lege excepţională [163] fără precedent, care le prevesteşte, fără îndoială, cîţiva ani de suferinţe cumplite. Acestea sînt încercări prin care au fost nevoiţi să treacă şi alţii. După înfrîngerea Comunei din Paris, reacţiunea burgheză din Franţa a făcut să curgă în rîuri sîngele proletarilor. Şi care a fost rezultatul ? Iată-l : 50 de deputaţi socialişti în Camera franceză. În Germania, timp de doisprezece ani Bismarck i-a ţinut pe socialişti în afara legii ; dar socialiştii au călcat în picioare legea excepţională [164], l-au alungat pe Bismarck şi acum sînt partidul cel mai puternic al Reichului. Ceea ce au făcut muncitorii francezi şi germani vor putea face şi muncitorii italieni. Ce n-au putut obţine Thiers, MacMahon, Bismarck nu va obţine nici Crispi. Victoria va fi a noastră ! Trăiască revoluţia socialistă internaţională !

Salutări frăţeşti.

Publicat în ziarul „Lotta di classe" nr. 38 din 22-23 septembrie 1894

Se tipăreşte după fotocopia textului scrisorii

Tradus din limba franceză

F. ENGELS

DIN PREFAȚA LA VOLUMUL TREI AL LUCRĂRII LUI K. MARX „CAPITALUL"

Cine a urmărit cît de cît creșterea colosală a literaturii socialiste internaționale în ultimii zece ani, și mai ales numărul traducerilor după lucrări mai vechi ale lui Marx și ale mele, îmi va da dreptate să mă socot fericit că numărul limbilor în care pot fi de folos traducătorului și în care aș avea prin urmare obligația de a nu respinge o revizuire a lucrării sale este foarte limitat. Creșterea literaturii însă nu era decît un simptom al creșterii corespunzătoare a însăși mișcării muncitorești internaționale. Și ea mă încărca cu noi îndatoriri. Din primele zile ale activității noastre publice o bună parte din munca de mijlocire între mișcările naționale ale socialiștilor și muncitorilor din diferitele țări a căzut pe umerii lui Marx și ai mei; munca aceasta a crescut o dată cu întărirea mișcării în toată lumea. Pe cînd însă, pînă la moartea sa, Marx preluase și în această privință partea cea mai grea a poverii, de aci înainte munca aceasta mereu crescîndă a căzut numai asupra mea. Între timp legăturile directe dintre partidele muncitorești naționale au devenit o regulă și, din fericire, se statornicesc din zi în zi tot mai mult; cu toate acestea se recurge la ajutorul meu cu mult mai des decît mi-ar plăcea în interesul lucrărilor mele teoretice. Cine însă a activat ca mine peste 50 de ani în această mișcare, privește munca ce rezultă de aci drept o datorie imperioasă, care trebuie îndeplinită imediat. În vremurile noastre agitate, la fel

ca și în veacul al XVI-lea, nu există pe tărîmul intereselor publice teoreticieni puri decît de partea reacțiunii. Și tocmai de aceea domnii aceștia nu sînt nici măcar adevărați teoreticieni, ci simpli apologeți ai reacțiunii.

Scris la 4 octombrie 1894
Publicat în cartea: K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea 1, Hamburg, 1894

Se tipărește după textul prefeței apărute în: K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea I, Editura pentru literatură politică, 1952, pag. 11-12

V. I. LENIN

DIN CARTEA:

„CE SINT «PRIETENII POPORULUI» ȘI CUM LUPTĂ EI IMPOTRIVA SOCIAL-DEMOCRAȚILOR?

(RĂSPUNS LA ARTICOLELE REVISTEI «RUSSKOE BOGATSTVO»[165] ÎMPOTRIVA MARXIȘTILOR)"

Este cît se poate de caracteristic faptul că de îndată ce filozoful nostru subiectivist a încercat să treacă de la fraze la indicații concrete de fapt, s-a împotmolit imediat[166]. Și, pe cît se pare, el se simte foarte bine în această poziție nu prea curată: șade în mocirlă de ți-e mai mare dragul și stropește cu murdărie de jur împrejur. Dorește, de pildă, să nege teza că istoria nu reprezintă decît o serie de episoade ale luptei de clasă și, declarînd cu aer grav că această afirmație ar constitui un „extremism", argumentează: „Asociația internațională a muncitorilor, fondată de Marx și organizată în vederea luptei de clasă, nu i-a împiedicat pe muncitorii francezi și germani să se măcelărească și să se ruineze unii pe alții", ceea ce ar dovedi, vedeți dv., că materialismul n-a putut să dea la cap „demonului amorului propriu național și al urii naționale". Această afirmație dovedește din partea criticului cea mai grosolană nepricepere a faptului că interesele cît se poate de reale ale burgheziei comerciale și industriale alcătuiesc principala temelie a acestei uri și că a prezenta sentimentul național ca un factor de sine stătător nu înseamnă decît a eluda miezul chestiunii. Am și văzut de altfel ce adîncă idee are filozoful nostru despre naționalitate. D-l Mihailovski nu poate privi altfel Internaționala decît cu o ironie pur bureninistă[167]: „Marx a fost șeful Asociației internaționale a muncitorilor, asociație care s-a destrămat, ce-i drept, dar care trebuie să renască". Desigur, dacă vom vedea un nec plus ultra * al solidarității internaționale în

* — aspectul cel mai perfect. — *Nota Trad.*

sistemul schimbului „echitabil", cum zugrăveşte lucrurile cu filistină trivialitate cronicarul vieţii interne în „Russkoe Bogatstvo" nr. 2, şi nu vom înţelege că schimbul, atît cel echitabil cît şi cel inechitabil, presupune şi include totdeauna dominaţia burgheziei şi că, fără nimicirea organizării economice bazate pe schimb, este imposibil să se pună capăt ciocnirilor internaţionale, zeflemelele la adresa Internaţionalei sînt de înţeles. Şi este de înţeles de ce nu poate d-l Mihailovski în nici un chip să priceapă adevărul simplu că nu există alt mijloc de a combate ura naţională decît organizarea şi unirea strînsă a clasei asupriţilor în vederea luptei împotriva clasei asupritorilor din fiecare ţară, decît unirea acestor organizaţii muncitoreşti naţionale într-o armată muncitorească internaţională în vederea luptei împotriva capitalului internaţional. Cît priveşte observaţia că Internaţionala nu a împiedicat pe muncitori să se măcelărească unii pe alţii, e destul să amintim d-lui Mihailovski evenimentele Comunei, care au arătat adevărata atitudine a proletariatului organizat faţă de clasele stăpînitoare care dezlănţuiseră războiul.

Ceea ce e mai revoltător în toată această polemică dusă de d-l Mihailovski sînt tocmai procedeele lui. Dacă nu e mulţumit cu tactica Internaţionalei, dacă nu împărtăşeşte ideile în numele cărora se organizează muncitorii europeni, cel puţin să le critice sincer şi deschis, expunîndu-şi propriile sale idei asupra unei tactici mai raţionale, asupra unor concepţii mai juste. El nu vine însă cu nici o obiecţie clară, precisă, ci împrăştie numai pe ici, pe colo, într-un potop de fraze, zeflemele absurde. Cum ar putea fi denumite altfel toate acestea, dacă nu murdării? Mai ales dacă luăm în consideraţie faptul că apărarea legală a ideilor şi tacticii Internaţionalei nu e permisă în Rusia?

Carte scrisă în primăvara—vara anului 1894

Publicată pentru prima dată în 1894

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. I, pag. 138-139 (ed. rom. pag. 146-147)

PROIECT DE PROGRAM AL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ŞI EXPLICAREA PROGRAMULUI

DIN „EXPLICAREA PROGRAMULUI"

A 5. Împotriva dominaţiei clasei capitaliştilor luptă în momentul de faţă muncitorii din toate ţările europene, precum şi muncitorii din America şi Australia. Unirea şi coeziunea clasei muncitoare nu se mărgineşte la o singură ţară sau la o singură naţionalitate: partidele muncitoreşti din diferitele state declară sus şi tare că interesele şi ţelurile muncitorilor din întreaga lume sînt perfect identice (solidare). Ei se întrunesc în congrese comune, formulează faţă de clasa capitaliştilor din toate ţările revendicări comune, instituie o sărbătoare internaţională a întregului proletariat unit care năzuieşte spre eliberarea sa (1 Mai), unind clasa muncitoare de toate naţionalităţile şi din toate ţările într-o singură mare armată a muncitorilor. Această unire a muncitorilor din toate ţările este determinată de necesitate, de faptul că clasa capitaliştilor, care domină asupra muncitorilor, nu-şi mărgineşte dominaţia la o singură ţară. Legăturile comerciale dintre diferitele state devin tot mai strînse şi mai întinse; capitalul trece mereu dintr-o ţară într-alta. Băncile, aceste uriaşe depozite de capitaluri, care adună capitalul de pretutindeni şi-l repartizează sub formă de împrumut capitaliştilor, se transformă din bănci cu caracter naţional în bănci cu caracter internaţional, adună capitalurile din toate ţările şi le repartizează capitaliştilor din Europa şi America. Uriaşe societăţi pe acţiuni se organizează acum cu scopul de a înfiinţa întreprinderi capitaliste nu într-o singură ţară, ci în mai multe ţări deodată; apar societăţi internaţionale de capitalişti. Dominaţia capitalului este internaţională. Iată de ce şi lupta muncitorilor din toate ţările pentru eliberarea lor

reuşeşte numai atunci cînd muncitorii luptă împreună împotriva capitalului internaţional. Iată de ce şi muncitorul german, şi muncitorul polon, şi muncitorul francez sînt tovarăşi ai muncitorului rus în lupta împotriva clasei capitaliştilor, tot aşa cum şi capitaliştii ruşi, şi cei poloni, şi cei francezi sînt duşmanii lui. Astfel, în ultimul timp, capitaliştii străini îşi transferă bucuroşi capitalurile în Rusia, construiesc în Rusia filiale ale fabricilor şi uzinelor lor şi înfiinţează societăţi pentru noi întreprinderi în Rusia. Ei se năpustesc cu lăcomie asupra acestei tinere ţări, în care guvernul este mai binevoitor şi mai servil faţă de capital ca nicăieri, în care muncitorii, spre deosebire de cei din Apus, sînt mai puţin uniţi, mai puţin capabili de a opune rezistenţă, în care nivelul de trai al muncitorilor, şi deci şi salariul lor, este mult mai scăzut, astfel încît capitaliştii străini pot obţine beneficii uriaşe, nemaipomenite în ţara lor. Capitalul internaţional a şi întins mîna asupra Rusiei. Muncitorii ruşi întind mîinile lor mişcării muncitoreşti internaţionale.

Lucrare scrisă în închisoare în anii 1895-1896

Publicată pentru întîia oară în 1924 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 3 (26)

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 1, pag. 92-93 (ed. rom. pag. 97-98)

DIN „PREFAŢA LA BROŞURA «ZILELE DE MAI LA HARKOV»" [168]

Arătîndu-ne în mod clar că organizaţiile noastre revoluţionare nu sînt îndeajuns de închegate şi de pregătite, sărbătorirea zilei de 1 Mai la Harkov ne mai dă încă o indicaţie practică nu mai puţin importantă. „Cu ocazia zilei şi a manifestaţiei de 1 Mai — se spune în broşură — s-au ridicat pe neaşteptate diferite revendicări de ordin practic, formulate fără o pregătire corespunzătoare, şi din această cauză în general sortite, bineînţeles, eşecului". Să luăm, de pildă, revendicările muncitorilor din atelierele de cale ferată: din cele 14 revendicări, 11 au în vedere mici îmbunătăţiri, care pot fi foarte bine obţinute şi în condiţiile actualului regim politic: mărirea salariilor, reducerea orelor de lucru şi înlăturarea abuzurilor. Alături de aceste revendicări, ca şi cum ar fi de aceeaşi natură cu ele, găsim următoarele trei: 4) introducerea zilei de lucru de 8 ore; 7) garantarea, după evenimentele de la 1 Mai, a inviolabilităţii persoanei muncitorilor; 10) formarea unei comisii alcătuite din muncitori şi din reprezentanţi ai administraţiei pentru aplanarea conflictelor dintre cele două părţi. Prima dintre aceste revendicări (punctul 4) este o revendicare generală a proletariatului din lumea întreagă; formularea acestei revendicări arată, după cum se vede, că muncitorii înaintaţi din Harkov sînt conştienţi de solidaritatea lor cu mişcarea muncitorească socialistă mondială. Dar tocmai din această cauză o astfel de revendicare nu trebuie să figureze printre revendicările de interes mai restrîns, cum ar fi aceea ca maiştrii să se poarte mai bine cu muncitorii sau ca salariile să fie urcate cu 10%. Revendicările în privinţa măririi salariilor şi a unui

tratament mai bun pot fi prezentate (şi trebuie să fie prezentate) patronilor de către muncitorii din diferite ramuri; acestea sînt revendicări de breaslă, revendicări ale unor categorii de muncitori. Revendicarea zilei de lucru de 8 ore este însă o revendicare a întregului proletariat, adresată nu unor patroni răzleţi, ci puterii de stat, care reprezintă întreaga orînduire socială şi politică actuală, adresată întregii clase a capitaliştilor, care stăpînesc toate mijloacele de producţie. Revendicarea zilei de lucru de 8 ore a căpătat o însemnătate deosebită: ea este manifestarea solidarităţii cu mişcarea socialistă internaţională. Trebuie să ne străduim să facem pe muncitori să priceapă această diferenţă, să nu pună revendicarea zilei de lucru de 8 ore pe acelaşi plan cu cererea de bilete gratuite sau cu cererea de înlăturare a unui portar. În cursul anului, ba ici, ba colo, muncitorii prezintă mereu patronilor diferite revendicări de ordin particular şi luptă pentru ele: sprijinind această luptă, socialiştii trebuie să arate întotdeauna legătura ce există între această luptă şi lupta de eliberare a proletariatului din toate ţările. Iar 1 Mai trebuie să fie ziua în care muncitorii să declare solemn că sînt conştienţi de această legătură şi că aderă în mod hotărît la această luptă.

Scris la începutul lunii noiembrie 1900
Publicat în ianuarie 1901 în broşură, editată de „Iskra"

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 4 pag. 336-338 (ed. rom. pag. 339-340)

DIN ARTICOLUL: „RĂZBOIUL CU CHINA"[169]

...Dar politica dusă de guvernul ţarist în China este nu numai o batjocorire a intereselor poporului, — ea caută să pervertească conştiinţa politică a maselor populare. Guvernele, care se menţin numai prin forţa baionetelor şi care în permanenţă trebuie să înfrîneze sau să reprime indignarea poporului, şi-au dat încă de mult seama de adevărul că nu sînt în stare să înlăture nemulţumirea poporului şi că de aceea trebuie să încerce să abată această nemulţumire îndreptată împotriva guvernului şi s-o canalizeze spre alte obiective. De pildă, să aţîţe ura faţă de evrei: ziarele bulevardiere agită spiritele împotriva evreilor, ca şi cum muncitorul evreu n-ar suferi la fel ca şi cel rus de pe urma asupririi de către capital şi de către guvernul poliţienesc. În prezent, presa desfăşoară o campanie îndreptată împotriva chinezilor şi se face mare zarvă pe tema sălbăticiei rasei galbene, a adversităţii ei faţă de civilizaţie, a misiunii civilizatoare a Rusiei, a însufleţirii cu care merg la luptă soldaţii ruşi etc. etc. Ziariştii care se tîrăsc slugarnic în faţa guvernului şi a sacului cu bani se străduiesc din răsputeri să aţîţe în rîndurile poporului ura împotriva Chinei. Dar poporul chinez n-a prejudiciat niciodată şi cu nimic interesele poporului rus: poporul chinez suferă şi el din cauza aceloraşi racile de care suferă şi poporul rus — din cauza guvernului asiatic, care stoarce dări de la ţăranii înfometaţi şi care reprimă cu forţa armată orice năzuinţă spre libertate —, din cauza jugului capitalului, care a pătruns şi în Imperiul de mijloc.

Clasa muncitoare rusă începe să iasă din starea de înapoiere politică şi de întuneric în care se află masa poporului. De aceea toţi muncitorii conştienţi au datoria de a se ridica cu toate forţele împotriva celor care aţîţă ura naţională şi abat atenţia poporului muncitor de la adevăraţii lui duşmani.

Scris nu înainte de 8 decembrie 1900
Publicat în decembrie 1900 în ziarul „Iskra" nr. 1

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 4, pag. 351 (ed. rom. pag. 353)

PROBLEMA NAŢIONALĂ ÎN PROGRAMUL NOSTRU

În proiectul de program al partidului, noi am formulat revendicarea republicii cu o constituţie democratică, care să asigure, între altele, „recunoaşterea dreptului la autodeterminare tuturor naţiunilor care fac parte din cadrul statului". Această revendicare a programului a părut multora insuficient de clară şi în nr. 33, vorbind despre manifestul social-democraţilor armeni, am explicat în felul următor semnificaţia acestui punct. Social-democraţia va lupta întotdeauna împotriva oricărei încercări de a influenţa din afară prin violenţă sau prin orice nedreptate autodeterminarea naţională. Dar admiterea necondiţionată a luptei pentru libertatea autodeterminării nu ne obligă cîtuşi de puţin să susţinem orice revendicare de autodeterminare naţională. Ca partid al proletariatului, social-democraţia îşi propune ca sarcină principală, imperioasă, sprijinirea autodeterminării nu a popoarelor şi naţiunilor, ci a proletariatului în cadrul fiecărei naţiuni. Noi trebuie să tindem întotdeauna şi în mod absolut la *cea mai strînsă* unire a proletariatului tuturor naţionalităţilor, şi numai în cazuri excepţionale putem formula şi sprijini în mod activ revendicările care preconizează crearea unui nou stat bazat pe împărţirea în clase sau înlocuirea unităţii politice depline a statului printr-o unitate federativă mai slabă etc [170].

Această interpretare a programului nostru cu privire la problema naţională a provocat un protest vehement din partea Partidului socialist polonez (P.P.S.) [171]. În articolul: „Atitudinea social-democraţiei din Rusia faţă de problema naţională" („Przedświt" [172], martie 1903), P. P. S. se revoltă

împotriva acestei interpretări „surprinzătoare" şi a „caracterului nebulos" al „misterioasei" noastre autodeterminări, ne acuză şi de doctrinarism, şi de concepţii „anarhiste", de parcă „pe muncitor nu l-ar interesa nimic altceva în afară de desfiinţarea completă a capitalismului, de parcă limba, naţionalitatea, cultura etc. ar fi doar nişte născociri burgheze" etc. Merită să examinăm amănunţit această argumentare care dă la iveală aproape toate confuziile în ceea ce priveşte problema naţională şi care sînt atît de obişnuite şi de răspîndite printre socialişti.

De ce este atît de „surprinzătoare" interpretarea noastră? de ce este privită ca o abatere de la sensul „literal"? Oare recunoaşterea *dreptului* naţiunilor la autodeterminare implică *sprijinirea* oricărei revendicări a oricărei naţiuni de a se autodetermina? Doar recunoaşterea *dreptului* tuturor cetăţenilor de a înfiinţa asociaţii libere nu ne obligă nicidecum pe noi, social-democraţii, să *sprijinim* formarea oricărei noi asociaţii, nu ne împiedică cîtuşi de puţin de a ne pronunţa şi de a face agitaţie împotriva inoportunităţii şi lipsei de raţiune a ideii de a forma cutare asociaţie nouă. Noi recunoaştem chiar şi iezuiţilor *dreptul* de a face agitaţie în mod liber, dar noi luptăm (nu prin mijloace poliţieneşti, desigur) împotriva unirii iezuiţilor cu proletarii. De aceea, cînd „Przedświt" spune: „dacă această revendicare a autodeterminării libere trebuie înţeleasă în mod literal (şi aceasta este semnificaţia pe care i-am atribuit-o pînă acum), atunci ea ne-ar satisface", — este absolut evident că tocmai P.P.S. se abate de la sensul literal al programului. Lipsa de logică din punct de vedere formal a concluziilor pe care le trage el este neîndoielnică.

Dar nu vrem să ne limităm la o verificare formală a interpretării noastre. Să punem problema direct şi în ceea ce priveşte fondul: social-democraţia trebuie oare să ceară întotdeauna, în orice condiţii, independenţa naţională, sau numai în anumite condiţii şi în care anume? P.P.S. rezolva întotdeauna această problemă în sensul recunoaşterii necondiţionate şi de aceea nu ne miră de loc afecţiunea lui pentru socialiştii-revoluţionari ruşi care cer o orînduire de stat federativă, pronunţîndu-se pentru „recunoaşterea deplină şi necondiţionată a dreptului la autodeterminare naţională" („Revoliuţionnaia Rossiia"[173] nr. 18, articolul „Înrobirea naţională şi socialismul revoluţionar"). Din păcate, aceasta

nu este altceva decît una dintre acele fraze burghezo-democratice care arată a suta şi a mia oară adevărata natură a aşa-numitului partid al aşa-numiţilor socialişti-revoluţionari. Lăsîndu-se ademenit de momeala acestor fraze, sedus de această zarvă, P.P.S., la rîndul său, dovedeşte prin aceasta cît de slabă este în conştiinţa sa teoretică şi în activitatea sa politică legătura cu lupta de clasă a proletariatului. Tocmai intereselor acestei lupte trebuie să-i *subordonăm* revendicarea autodeterminării naţionale. Tocmai în această condiţie constă deosebirea dintre felul nostru de a aborda problema naţională şi felul burghezo-democrat de a o aborda. Democratul burghez (ca şi oportunistul socialist din zilele noastre, care păşeşte pe urmele lui) îşi închipuie că democraţia desfiinţează lupta de clasă şi de aceea pune revendicările sale politice în mod abstract, în bloc, „necondiţionat", din punctul de vedere al intereselor „întregului popor" sau chiar din punctul de vedere al unui principiu absolut de morală eternă. Social-democratul demască fără cruţare oriunde şi oricînd această iluzie burgheză, fie că ea îşi găseşte expresia într-o filozofie idealistă abstractă, fie în formularea revendicării necondiţionate a independenţei naţionale.

Dacă mai e nevoie să demonstrăm că un marxist nu poate admite revendicarea independenţei naţionale decît în mod condiţionat, şi anume cu condiţia arătată mai sus, atunci vom cita cuvintele scriitorului *care susţinea* de pe poziţiile marxismului revendicarea formulată de proletariatul polonez, — a unei Polonii independente. În 1896 Karl Kautsky scria în articolul său „Finis Poloniae?" *: „Din moment ce proletariatul polonez se va ocupa de problema poloneză, el nu va putea să nu se pronunţe pentru independenţa Poloniei, el nu va putea deci să nu salute fiecare pas care poate fi făcut încă de pe acum în această direcţie, în măsura în care acest pas este în genere compatibil cu interesele de clasă ale proletariatului internaţional care luptă.

Această rezervă — continuă Kautsky — este în orice caz necesar să fie făcută. *Independenţa naţională nu este atît de indisolubil legată de interesele de clasă ale proletariatului care luptă încît să fie necesar să se tindă spre*

* — „S-a sfîrşit cu Polonia?" — *Nota Trad.*

ca în mod necondiționat, în orice împrejurări *. Marx și Engels s-au pronunțat în modul cel mai hotărît pentru unirea și eliberarea Italiei, dar acest lucru nu i-a împiedicat ca în 1859 să se pronunțe împotriva alianței dintre Italia și Napoleon" („Neue Zeit" XIV, 2, S. 520) [174].

Vedeți: Kautsky respinge în mod categoric revendicarea *necondiționată* a independenței națiunilor, cere în mod categoric să se abordeze problema nu numai din punct de vedere istoric în general, ci tocmai din punct de vedere de clasă. Și dacă vom analiza cum au pus problema poloneză Marx și Engels, vom vedea că tocmai în acest fel au pus-o și ei de la bun început. „Noua Gazetă Renană" a acordat un loc însemnat problemei poloneze și cerea cu hotărîre nu numai independența Poloniei, dar și războiul între Germania și Rusia pentru libertatea Poloniei. Dar în același timp Marx s-a năpustit asupra lui Ruge, care vorbise în parlamentul din Frankfurt în favoarea libertății Poloniei, rezolvînd problema poloneză doar prin fraze burghezo-democratice despre o „nedreptate rușinoasă", fără nici un fel de analiză istorică. Marx nu făcea parte dintre acei pedanți și filistini ai revoluției care se tem cel mai mult de „polemică" în momentele istorice revoluționare. În cuvinte pline de sarcasm Marx l-a combătut fără cruțare pe „umanul" cetățean Ruge, dovedindu-i prin exemplul asupririi Franței de sud de către Franța de nord că nu orice asuprire națională și nu întotdeauna determină o tendință legitimă, din punctul de vedere al democrației și al proletariatului, spre independență. Marx s-a referit la condițiile sociale speciale în virtutea cărora „Polonia a devenit o parte revoluționară a Rusiei, Austriei și Prusiei... Pînă și nobilimea poloneză, care în parte se mai afla încă pe poziții feudale, a aderat cu o abnegație fără precedent la revoluția agrară democratică. Polonia era deja focarul democrației europene atunci cînd Germania vegeta încă stăpînită de cea mai banală ideologie constituțională și emfatic filozofică. Atîta timp cît noi (germanii) ajutăm la asuprirea Poloniei, atîta timp cît încătușăm o parte a Poloniei de Germania, rămînem noi înșine încătușați de Rusia și de politica rusă, nu putem dărîma din temelii absolutismul patriarhal-feudal nici în propria noastră țară. Restaurarea unei

* Subliniat de noi.

Polonii democrate este prima condiție a creării unei Germanii democrate" [175].

Am citat atît de amănunțit aceste declarații deoarece ele demonstrează în mod concret ce condiții istorice anume au determinat acest fel de a pune problema poloneză în social-democrația internațională, care s-a menținut aproape în tot cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea. A nu acorda atenție condițiilor care s-au schimbat de atunci, a susține vechile soluții ale marxismului înseamnă a fi credincios literei și nu spiritului teoriei, înseamnă a repeta din memorie vechile concluzii fără a ști să folosești în analiza noii situații politice metodele marxiste de cercetare. Atunci și acum, epoca ultimelor mișcări revoluționare burgheze și epoca cruntei reacțiuni, a încordării extreme în ajunul revoluției proletare a tuturor forțelor, se deosebesc în modul cel mai vădit. *Atunci* tocmai Polonia în ansamblul ei era revoluționară și nu numai țărănimea, dar și masa nobilimii. Tradițiile luptei pentru eliberare națională erau atît de puternice, atît de adînci, încît după înfrîngerea suferită în patrie, cei mai buni fii ai Poloniei au plecat să susțină peste tot clasele revoluționare; amintirea lui Dombrowski și Wróblewski [176] este indisolubil legată de cea mai măreață mișcare a proletariatului din secolul al XIX-lea, de ultima — și, să sperăm, ultima nereușită — insurecție a muncitorilor parizieni. *Atunci* victoria deplină a democrației în Europa într-adevăr nu era posibilă fără restaurarea Poloniei. *Atunci* Polonia era într-adevăr un bastion al civilizației împotriva țarismului, un detașament înaintat al democrației. *Acum* clasele guvernante din Polonia, șleahta în Germania și Austria, magnații industriei și finanțelor în Rusia se manifestă ca partizani ai claselor guvernante din țările care asupresc Polonia, în vreme ce alături de proletariatul polonez, care și-a însușit în mod eroic tradițiile vechii Polonii revoluționare, luptă pentru eliberarea sa proletariatul german și proletariatul rus. *Acum* reprezentanții înaintați ai marxismului în țara vecină, care urmăresc cu atenție dezvoltarea politică a Europei și care nutresc o mare simpatie față de lupta eroică a polonezilor, recunosc totuși direct: „În momentul de față Petersburgul a devenit un centru revoluționar mult mai important decît Varșovia, mișcarea revoluționară rusă are o mult mai mare însemnătate internațională decît cea poloneză". Așa

a spus încă în 1896 Kautsky, susţinînd că revendicarea restaurării Poloniei poate fi inclusă în programul social-democraţilor polonezi. Iar în 1902, Mehring, studiind evoluţia de la 1848 pînă-n momentul de faţă a problemei poloneze, a ajuns la următoarea concluzie: „Dacă proletariatul polonez ar dori să înscrie pe steagul său restaurarea statului polonez bazat pe împărţirea în clase, restaurare de care nici nu vor să audă clasele dominante înseşi, el ar juca o comedie istorică bufă: cu clasele posedante se întîmplă asemenea aventuri (aşa cum s-a întîmplat, de pildă, cu nobilimea poloneză în 1791), dar clasa muncitoare nu trebuie să decadă pînă într-atîta. Dacă însă această utopie reacţionară este scoasă la lumina zilei pentru a atrage de partea agitaţiei proletare păturile intelectualităţii şi micii burghezii, în rîndurile cărora agitaţia naţională mai are un anumit răsunet, atunci această utopie este de două ori de condamnat ca manifestare a oportunismului nedemn, care jertfeşte interesele profunde ale clasei muncitoare unor neînsemnate şi ieftine succese de moment.

Aceste interese reclamă în mod categoric ca muncitorii polonezi din toate cele trei state care şi-au împărţit Polonia să lupte umăr la umăr, fără nici un gînd ascuns, alături de tovarăşii lor, care au aceeaşi situaţie de clasă. Au apus vremurile cînd revoluţia burgheză putea să creeze o Polonie liberă; astăzi renaşterea Poloniei este posibilă numai printr-o revoluţie socială, în care proletariatul contemporan să-şi sfarme lanţurile“ [177].

Noi subscriem în totul la această concluzie a lui Mehring. Remarcăm numai că această concluzie rămîne pe de-a-ntregul justă şi în cazul în care noi nu vom merge aşa departe în ceea ce priveşte argumentaţia cum merge Mehring. Este neîndoielnic că actuala problemă poloneză se deosebeşte în mod radical de ceea ce a fost cu 50 de ani în urmă. Dar nu se poate considera că situaţia de azi va dăinui veşnic. Este neîndoielnic că antagonismul de clasă a împins acum problemele naţionale pe planul al doilea, dar nu se poate afirma în mod categoric, fără a risca să cazi în doctrinarism, că nu este posibil ca pe avanscena dramei politice să apară temporar o problemă naţională sau alta. Este neîndoielnic că

restaurarea Poloniei înainte de prăbuşirea capitalismului este foarte puţin probabilă, dar nu se poate spune că ar fi absolut imposibilă, că în anumite combinaţii burghezia poloneză n-ar putea să fie pentru independenţă etc. Şi social-democraţia rusă nu-şi leagă mîinile. Ea ţine seamă de *toate* combinaţiile posibile, chiar şi de toate combinaţiile *imaginabile*, atunci cînd introduce în programul său recunoaşterea dreptului la autodeterminare a naţiunilor. Acest program nu exclude cîtuşi de puţin posibilitatea ca proletariatul polonez să-şi formuleze lozinca unei republici poloneze libere şi independente, chiar dacă probabilitatea realizării înainte de socialism a acestei lozinci ar fi cu totul infimă. Acest program cere doar ca partidul cu adevărat socialist să nu pervertească conştiinţa proletară, să nu camufleze lupta de clasă, să nu ademenească clasa muncitoare prin fraze burghezo-democratice, să nu violeze unitatea actualei lupte politice a proletariatului. Tocmai în această condiţie, fără de care noi nu recunoaştem autodeterminarea, constă toată esenţa. În zadar se străduieşte P.P.S. să prezinte lucrurile în sensul că pe el l-ar despărţi de social-democraţii germani sau ruşi negarea de către aceştia a dreptului la autodeterminare, a dreptului de a tinde spre o republică liberă şi independentă. Nu aceasta, ci uitarea punctului de vedere de clasă, estomparea lui de către şovinism, violarea unităţii luptei politice date — iată ce nu ne permite să considerăm P.P.S. ca fiind un adevărat partid muncitoresc social-democrat. Iată, de pildă, cum se pune de obicei problema în P.P.S.: „...noi putem doar să slăbim ţarismul, smulgîndu-i Polonia, dar de răsturnat trebuie să-l răstoarne tovarăşii ruşi“. Sau încă: „...după ce absolutismul ar fi desfiinţat, noi pur şi simplu ne-am hotărî soarta în sensul că ne-am despărţi de Rusia“. Priviţi la ce concluzii monstruoase duce această logică monstruoasă chiar din punctul de vedere al revendicării de restaurare a Poloniei, care este formulată în program. *Deoarece* una dintre urmările posibile (dar, în condiţiile dominaţiei burgheziei, cu totul incertă) ale evoluţiei democratice este restaurarea Poloniei, *de aceea* proletariatul polonez nu trebuie să lupte împreună cu proletariatul rus pentru răsturnarea ţarismului, ci „doar“ pentru slăbirea

lui prin smulgerea Poloniei. *Deoarece* alianţa dintre ţarismul rus şi burghezie şi guvernele germane şi austriece etc. devine din ce în ce mai strînsă, *de aceea* trebuie proletariatul polonez să slăbească alianţa sa cu proletariatul rus, german etc., împreună cu care luptă acum împotriva *unuia şi aceluiaşi* jug. Aceasta nu înseamnă nimic altceva decît sacrificarea celor mai vitale interese ale proletariatului în faţa concepţiei burghezo-democratice a independenţei naţionale. Destrămarea Rusiei spre care vrea să tindă P.P.S., *spre deosebire* de scopul nostru care constă în răsturnarea absolutismului, este şi va fi o frază lipsită de conţinut atîta timp cît dezvoltarea economică va uni tot mai strîns diferitele părţi ale unui tot politic, atîta timp cît burghezia din toate ţările se va uni tot mai solidar împotriva duşmanului ei comun: proletariatul, şi pentru aliatul ei comun: ţarul. În schimb *destrămarea forţelor proletariatului*, care suferă acum sub jugul acestui absolutism, este o tristă realitate, rezultat direct al greşelii P.P.S., rezultat direct al ploconirii lui în faţa formulelor burghezo-democratice. Încercînd să nu vadă această destrămare a proletariatului, P.P.S. ajunge pînă la şovinism, expune, de pildă, concepţiile social-democraţilor ruşi în felul următor: „noi (polonezii) trebuie să aşteptăm revoluţia socială, iar pînă atunci să suportăm cu răbdare asuprirea naţională“. Acesta este de-a dreptul un neadevăr. Social-democraţii ruşi nu numai că n-au preconizat niciodată ceva asemănător, ci, dimpotrivă, ei înşişi luptă şi cheamă întregul proletariat rus la luptă împotriva oricărei asupriri naţionale în Rusia, ei pun în programul *lor* nu numai egalitatea deplină a limbilor, a naţionalităţilor etc., ci şi recunoaşterea dreptului fiecărei naţiuni de a-şi hotărî soarta. Dacă, recunoscînd acest drept, noi *subordonăm* sprijinirea revendicării independenţei naţionale intereselor luptei proletare, apoi numai un şovinist poate explica poziţia noastră prin neîncrederea rusului faţă de cel de altă naţionalitate, deoarece în realitate această poziţie trebuie să rezulte în mod obligatoriu din neîncrederea proletarului conştient faţă de burghezie. P.P.S. consideră că problema naţională *se reduce* la opoziţia: „noi“ (polonezii) şi „ei“ (germanii, ruşii etc.). Iar social-democratul pune pe primul plan opoziţia: „noi“ — proletarii şi „ei“ — burghezia. „Noi“, proletarii, am văzut de zeci de ori cum burghezia

trădează interesele libertăţii, patriei, limbii şi naţiunii atunci cînd în faţa ei se ridică proletariatul revoluţionar. Am văzut cum în momentul celei mai grele asupriri şi umiliri a naţiunii franceze, burghezia franceză s-a predat prusacilor, cum guvernul apărării naţionale s-a transformat într-un guvern de trădare naţională, cum burghezia naţiunii asuprite a chemat în ajutorul ei soldaţii naţiunii asupritoare pentru a reprima pe compatrioţii ei proletari care au cutezat să întindă mîna spre putere. Şi iată de ce, fără a ne lăsa cîtuşi de puţin intimidaţi de atacurile şoviniste şi oportuniste, vom spune întotdeauna muncitorului polonez: numai alianţa cea mai deplină, cea mai strînsă cu proletariatul rus poate satisface cerinţele luptei politice curente, actuale, — împotriva absolutismului, numai o astfel de alianţă va constitui o garanţie a unei eliberări politice şi economice depline.

Ceea ce am spus despre problema poloneză, se aplică în întregime la oricare altă problemă naţională. Blestemata istorie a absolutismului ne-a lăsat moştenire o imensă *înstrăinare* a claselor muncitoare de diferite naţionalităţi, asuprite de acest absolutism. Această înstrăinare este cel mai mare rău, cea mai mare piedică în calea luptei împotriva absolutismului, şi noi nu trebuie să legalizăm acest rău, să consfinţim această monstruozitate prin nici un fel de „principii“ de partide separate sau de „federaţii“ de partid. E mai simplu şi mai uşor, desigur, să mergi pe linia celei mai mici rezistenţe, fiecare aranjîndu-se în colţişorul său după regula „eu îmi văd de ale mele“, aşa cum vrea să se aranjeze acum Bundul[178]. Cu cît recunoaştem mai mult necesitatea unităţii, cu cît sîntem mai ferm convinşi că asaltul general împotriva absolutismului nu este posibil fără o unitate deplină, cu cît apare mai pronunţat caracterul obligatoriu al unei organizări centralizate a luptei în condiţiile rînduielilor noastre politice, cu atît vom fi mai puţin înclinaţi să ne mulţumim cu o soluţie „simplă“ a problemei, dar aparentă şi profund falsă în ceea ce priveşte esenţa ei. Dacă nu există conştiinţa daunelor produse de înstrăinare, dacă nu există dorinţa de a sfîrşi cu orice preţ şi în mod radical cu această înstrăinare în lagărul partidului proletar, — atunci nu are rost nici frunza de viţă a „federaţiei“, atunci nici nu avem pentru ce să ne apucăm de rezolvarea problemei, pe care

una dintre „părţi" în fond nici nu vrea s-o rezolve, atunci mai bine să lăsăm ca învăţămintele experienţei vieţii şi ale mişcării reale să convingă de necesitatea centralismului pentru succesul luptei proletarilor de orice naţionalitate, pe care absolutismul o înăbuşă, împotriva acestui absolutism şi împotriva burgheziei internaţionale, care se uneşte din ce în ce mai strîns.

Publicat la 15 iulie 1903 în ziarul „Iskra" nr. 44

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 412-420 (ed. rom. pag. 441-450)

CONGRESUL AL II-lea AL P.M.S.D.R.[179]

17 (30) IULIE - 10 (23) AUGUST 1903

PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA LOCUL BUNDULUI ÎN PARTID

Luînd în consideraţie faptul că proletariatul care luptă are absolută nevoie de cea mai deplină şi cea mai strînsă unitate, atît în vederea atingerii ţelului său final, cît şi în interesul desfăşurării necontenite a luptei politice şi economice în cadrul societăţii existente ;

— că în special unitatea deplină a proletariatului evreu şi neevreu este deosebit de necesară, în afară de aceasta, şi pentru lupta cu succes împotriva antisemitismului, această odioasă aţîţare a exclusivismului rasial şi a vrajbei naţionale promovate de guvern şi de clasele exploatatoare ;

— că totala contopire a organizaţiilor social-democrate ale proletariatului evreu şi neevreu nu poate în nici un chip şi cu nimic să îngrădească independenţa tovarăşilor noştri evrei în ceea ce priveşte desfăşurarea propagandei şi agitaţiei într-o limbă sau alta, în ceea ce priveşte editarea literaturii corespunzătoare cerinţelor mişcării locale sau naţionale date, lansarea unor asemenea lozinci de agitaţie şi de luptă politică directă care să constituie aplicarea şi dezvoltarea tezelor generale şi fundamentale ale programului social-democrat cu privire la deplina egalitate şi deplina libertate a limbii, culturii naţionale etc. etc. ;

— congresul respinge cu hotărîre principiul federativ de organizare a partidului din Rusia şi confirmă principiul de organizare care stă la baza statutului din 1898, adică autonomia organizaţiilor social-democrate naţionale în chestiunile referitoare *

Scris în iunie-iulie 1903

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 426 (ed. rom. pag. 456)

---

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota Red.*

I MAI

PROIECT DE PROCLAMAŢIE

Tovarăşi muncitori! Se apropie ziua de 1 Mai, cînd muncitorii din toate ţările sărbătoresc trezirea lor la o viaţă conştientă, sărbătoresc unirea lor în lupta împotriva oricărei silnicii şi a oricărei asupriri a omului de către om, în lupta pentru eliberarea de foame, de mizerie şi de umiliri a milioanelor de oameni ai muncii. Două lumi stau faţă în faţă în această luptă mare: lumea capitalului şi lumea muncii, lumea exploatării şi a sclaviei, lumea frăţiei şi a libertăţii.

De o parte, o mînă de trîntori bogaţi. Ei au acaparat fabricile, uzinele, uneltele şi maşinile. Ei au transformat în proprietatea lor privată milioane de hectare de pămînt şi munţi de aur. Ei au transformat guvernul şi armata în slugi ale lor, în paznici fideli ai averilor strînse de ei.

De cealaltă parte, milioane de dezmoşteniţi. Ei sînt siliţi să cerşească de la bogătaşi permisiunea de a munci pentru a-i îmbogăţi pe ei. Ei creează prin munca lor toate bogăţiile, şi totuşi se zbat toată viaţa pentru o bucată de pîine, cer — ca o pomană — de lucru, se istovesc şi îşi distrug sănătatea printr-o muncă peste puterile lor, flămînzesc în bordeiele satelor şi în subsolurile şi mansardele oraşelor mari.

Şi iată că aceşti oameni ai muncii, aceşti dezmoşteniţi, au declarat război bogătaşilor şi exploatatorilor. Muncitorii din toate ţările luptă pentru eliberarea muncii de sclavia salariată, de mizerie şi lipsuri. Ei luptă pentru o orînduire socială în care bogăţiile create prin munca comună să meargă în folosul tuturor celor care muncesc, şi nu în folosul unui pumn de bogătaşi. Ei se străduiesc să obţină ca pămînturile, fabricile, uzinele şi maşinile să devină proprietate comună a

tuturor celor care muncesc. Ei vor să nu existe bogaţi şi săraci, vor ca roadele muncii să revină numai celor ce muncesc, ca toate cuceririle minţii omeneşti, toate îmbunătăţirile în muncă să îmbunătăţească viaţa aceluia care munceşte, şi să nu servească drept unealtă pentru asuprirea muncitorului.

Măreaţa luptă a muncii împotriva capitalului a cerut jertfe mari muncitorilor din toate ţările. Mult sînge au vărsat muncitorii apărîndu-şi dreptul lor la o viaţă mai bună şi la o adevărată libertate. Nesfîrşite sînt persecuţiile la care guvernele îi supun pe luptătorii pentru cauza muncitorească. Dar, în ciuda persecuţiilor, unirea muncitorilor din lumea întreagă creşte şi se întăreşte. Muncitorii se grupează tot mai strîns în partide socialiste, numărul aderenţilor la partidele socialiste se ridică la milioane; pas cu pas, ei se apropie cu fermitate de victoria deplină asupra clasei capitaliştilor exploatatori.

Şi proletariatul rus s-a trezit la o viaţă nouă. Şi el a aderat la această măreaţă luptă. Au trecut timpurile cînd muncitorul nostru îşi încovoia supus spinarea, fără să vadă o ieşire din situaţia lui de rob, fără să vadă o lumină în viaţa lui de ocnă. Socialismul a arătat această ieşire, şi mii şi mii de luptători s-au îndreptat înspre steagul roşu ca înspre o stea călăuzitoare. Grevele au dovedit muncitorilor puterea unirii, ele i-au învăţat să se împotrivească, le-au arătat ce primejdie constituie pentru capital muncitorul organizat. Muncitorii au văzut cu ochii lor că atît capitaliştii cît şi guvernul trăiesc şi se îmbogăţesc de pe urma muncii lor. Muncitorii s-au avîntat la lupta comună, aspirînd la libertate, la socialism. Muncitorii au înţeles ce forţă cruntă şi tenebroasă este absolutismul ţarist. Muncitorii au nevoie de libertate în vederea luptei, iar guvernul ţarist îi leagă de mîini şi de picioare. Muncitorii au nevoie de libertate de întrunire, de libertate de asociere, ei vor ca ziarele şi cărţile să apară liber, iar guvernul ţarist înăbuşă prin închisoare, cnut şi baionetă orice năzuinţă spre libertate. Strigătul: „Jos absolutismul!" a străbătut toată Rusia. Acest strigăt s-a repetat din ce în ce mai des pe străzi şi la întruniri, la care participă mii şi mii de muncitori. În vara anului trecut, zeci de mii de muncitori s-au ridicat, în întreg sudul Rusiei, la luptă pentru o viaţă mai bună, pentru eliberarea de sub jugul poliţist.

Burghezia şi guvernul s-au cutremurat la vederea cumplitei armate a muncitorilor, care oprea, dintr-o lovitură, toată industria din oraşele mari. Zeci de luptători pentru cauza muncitorilor au căzut seceraţi de gloanţele trupelor ţariste trimise împotriva duşmanului intern.

Dar acest duşman intern nu poate fi învins de nici o forţă, pentru că tocmai prin munca lui se menţin clasele conducătoare şi guvernul. Nu există în lume o forţă care să poată zdrobi milioanele de muncitori ce devin din ce în ce mai conştienţi, din ce în ce mai uniţi şi mai organizaţi. Fiecare înfrîngere a muncitorilor ridică noi rînduri de luptători, sileşte mase tot mai largi să se trezească la o viaţă nouă şi să se pregătească pentru o luptă nouă.

Iar Rusia trece acum prin evenimente cînd această deşteptare a maselor muncitoare va trebui să meargă inevitabil într-un ritm şi mai rapid şi să ia proporţii mult mai mari, cînd trebuie să ne încordăm toate puterile pentru a strînge rîndurile proletariatului, pentru a-l pregăti în vederea unei lupte şi mai hotărîte. Războiul trezeşte interesul păturilor celor mai înapoiate ale proletariatului pentru chestiunile şi problemele politice. Războiul dezvăluie tot mai clar şi mai elocvent toată putreziciunea regimului absolutist, demască toată ticăloşia bandei poliţiste şi a camarilei care conduce Rusia. Poporul nostru, care sărăceşte şi moare de foame acasă la el, a fost tîrît într-un război ruinător şi absurd pentru cucerirea de noi pămînturi străine, locuite de o populaţie străină, pămînturi care se află la o depărtare de mii de verste. Poporul nostru, care suferă de pe urma sclaviei politice, a fost tîrît într-un război pentru subjugarea altor popoare. Poporul nostru cere transformarea rînduielilor politice interne, — iar atenţia lui este abătută, prin bubuitul tunurilor, spre celălalt capăt al lumii. Dar guvernul ţarist a pierdut orice măsură în jocul lui hazardat, în risipirea criminală a bunului poporului şi a vieţilor tinere care pier pe ţărmul Oceanului Pacific. Fiecare război cere încordarea forţelor naţionale, iar greul război cu Japonia liberă şi civilizată cere de la Rusia o încordare gigantică. Şi această încordare urmează să se facă într-un moment cînd edificiul absolutismului poliţist a început să se clatine sub loviturile proletariatului care se trezeşte. Războiul dezvăluie toate părţile slabe ale guvernului, războiul zmulge firmele mincinoase, războiul scoate la iveală

putreziciunea internă, războiul face ca absurditatea absolutismului ţarist să sară în ochi oricui, războiul arată tuturor agonia vechii Rusii, a Rusiei lipsite de drepturi, ţinute în întuneric şi abrutizate, a Rusiei care rămîne într-o dependenţă iobăgistă faţă de regimul poliţist.

Vechea Rusie moare. În locul ei vine Rusia liberă. Forţele întunericului, care păzeau absolutismul ţarist, pier. Dar numai proletariatul conştient, numai proletariatul organizat este capabil să dea o lovitură de graţie acestor forţe ale întunericului. Numai proletariatul conştient şi organizat este în stare să cucerească pentru popor libertatea adevărată, şi nu o libertate falsificată. Numai proletariatul conştient şi organizat este în stare să respingă orice încercare de a înşela poporul, de a i se ciunti drepturile, de a face din el o simplă unealtă în mîinile burgheziei.

Tovarăşi muncitori! să ne pregătim deci cu energie înzecită pentru lupta apropiată şi hotărîtă! Să-şi strîngă şi mai puternic rîndurile social-democraţii proletari! Să se extindă tot mai mult propaganda lor! Să se facă cu mai multă îndrăzneală agitaţie pentru revendicările muncitorilor! Sărbătoarea de 1 Mai să ne aducă mii de luptători noi şi să dubleze forţele noastre în lupta măreaţă pentru libertatea întregului popor, pentru eliberarea tuturor celor ce muncesc de sub jugul capitalului!

Trăiască ziua de lucru de 8 ore!

Trăiască social-democraţia revoluţionară internaţională!

Jos absolutismul ţarist criminal şi tîlhăresc!

Scris în aprilie 1904

Publicat, cu modificări, în aprilie 1904, sub formă de proclamaţie

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 181-184 (ed. rom. pag. 184-187)

PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA

Proletari din toate țările, uniți-vă!

1 MAI [180]

Tovarăşi muncitori! Se apropie ziua marii sărbători a muncitorilor din întreaga lume. În ziua de 1 Mai muncitorii sărbătoresc deşteptarea lor la lumină şi la ştiinţă, unirea lor frăţească în vederea luptei împotriva oricărei asupriri, împotriva oricărei samavolnicii, împotriva oricărei exploatări, pentru orînduirea socialistă a societăţii. Toţi cei care muncesc şi care prin munca lor hrănesc pe cei bogaţi şi nobili, toţi cei care pentru o plată mizerabilă îşi petrec viaţa muncind peste puterile lor şi nu se folosesc niciodată de roadele muncii lor, toţi cei care trăiesc asemenea animalelor de povară în mijlocul luxului şi strălucirii civilizaţiei noastre, îşi dau cu toţii mîna în vederea luptei pentru eliberarea şi fericirea muncitorilor. Jos duşmănia dintre muncitorii de naţionalităţi diferite sau de religii diferite! O astfel de duşmănie este folositoare numai jefuitorilor şi tiranilor, care sînt beneficiarii ignoranţei şi dezbinării proletariatului. Evreul şi creştinul, armeanul şi tătarul, polonezul şi rusul, finlandezul şi suedezul, letonul şi germanul, — toţi, toţi merg împreună sub acelaşi stindard al socialismului. Toţi muncitorii sînt fraţi, şi unirea lor puternică este singura chezăşie pentru binele şi fericirea întregii omeniri muncitoare şi asuprite. În ziua de 1 Mai această unire a muncitorilor din toate ţările — social-democraţia internaţională — îşi trece în revistă forţele şi-şi strînge rîndurile în vederea unei noi lupte neobosite şi neclintite pentru libertate, egalitate şi fraternitate.

Tovarăşi! Sîntem în ajunul unor mari evenimente în Rusia. Am pornit la o luptă îndîrjită, la lupta finală împotriva guvernului ţarist absolutist şi trebuie să ducem această luptă la un sfîrşit victorios. Priviţi în ce nenorociri a fost tîrît întregul popor rus de acest guvern de ticăloşi şi de tirani, guvernul curtenilor venali şi al slugilor capitalului! Guvernul ţarist a aruncat poporul rus într-un război nebunesc împotriva Japoniei. Sute de mii de vieţi tinere au fost smulse poporului şi nimicite în Extremul Orient. Nu există cuvinte pentru a descrie mizeria pe care o aduce cu sine acest război. Şi pentru ce se poartă războiul? Pentru Manciuria, răpită Chinei de tîlhărescul nostru guvern ţarist! Pentru pămînt străin se varsă sînge rusesc şi ni se ruinează ţara. Tot mai grea devine viaţa muncitorului şi a ţăranului, tot mai mult strîng laţul capitaliştii şi funcţionarii, — iar guvernul ţarist trimite poporul să cotropească pămînt străin. Incapabilii generali ţarişti, laolaltă cu funcţionarii venali, au dus la pieire flota rusă, au risipit sute şi mii de milioane din averea poporului, au pierdut armate întregi, — iar războiul continuă şi cere mereu jertfe noi. Poporul se ruinează, industria şi comerţul stagnează, foametea şi holera ameninţă, — iar guvernul ţarist absolutist continuă, în orbirea lui sălbatică, să meargă pe vechiul drum, el e gata să ducă Rusia la pieire, numai pentru a salva un mănunchi de ticăloşi şi de tirani, şi începe, pe lîngă războiul împotriva Japoniei, un al doilea război, un război împotriva întregului popor rus.

Niciodată încă Rusia n-a trecut prin asemenea momente de deşteptare din amorţire, oropsire şi sclavie ca acum. S-au pus în mişcare toate clasele sociale, de la muncitori şi ţărani pînă la moşieri şi capitalişti; pretutindeni, în Petersburg şi în Caucaz, în Polonia şi în Siberia, se ridică voci pline de indignare. Pretutindeni poporul cere încetarea războiului, poporul cere instituirea unui regim popular liber, convocarea de deputaţi din partea tuturor cetăţenilor, fără excepţie, pentru Adunarea constituantă, în vederea constituirii unui guvern al poporului, care să-l scape de prăpastia în care îl împinge absolutismul ţarist. Duminică 9 ianuarie, muncitorii din Petersburg, în număr de aproximativ 200.000, s-au dus la ţar, în frunte cu popa Gheorghii Gapon, pentru a-i expune aceste revendicări ale poporului. Ţarul i-a primit pe muncitori ca pe nişte duşmani, mii de muncitori neînarmaţi au fost împuşcaţi pe străzile Petersburgului. Lupta e acum în toi în toată Rusia, muncitorii fac greve, cerînd libertate şi

o viață mai bună, la Riga și în Polonia curge sînge, în regiunea Volgii și în sud se revoltă peste tot locul țăranii. Lupta pentru libertate devine o luptă a întregului popor.

Guvernul țarist și-a ieșit din minți. El vrea să împrumute bani pentru continuarea războiului, dar nimeni nu-i mai acordă credit. Guvernul promite că va convoca o reprezentanță populară, însă în realitate totul rămîne ca și înainte, continuă aceleași persecuții, aceleași samavolnicii ale funcționarilor; întruniri populare libere nu există, ziare libere ale poporului nu există, închisorile, în care lîncezesc luptătorii pentru cauza muncitorilor, nu-și deschid porțile. Guvernul țarist caută să asmută un popor împotriva altuia, el a pus la cale un măcel la Baku, asmuțind pe tătari împotriva armenilor, iar acum pregătește un nou măcel împotriva evreilor, ațîțînd ura împotriva lor în rîndurile păturilor înapoiate ale poporului.

Tovarăși muncitori! Nu vom mai permite ca poporul rus să fie batjocorit în halul acesta. Ne vom ridica în apărarea libertății, vom da o ripostă tuturor acelora care vor să abată mînia poporului de la adevăratul nostru dușman. Ne vom răscula cu arma în mînă pentru a răsturna guvernul țarist și a cuceri libertatea pentru întregul popor. La arme, muncitori și țărani! Organizați pe ascuns întruniri, formați detașamente de luptă, înarmați-vă cum puteți, trimiteți oameni de încredere să ia contact cu Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia! Ziua de 1 Mai a acestui an să fie pentru noi sărbătoarea insurecției poporului; să ne pregătim pentru această zi, să așteptăm semnalul pentru atacul hotărîtor împotriva tiranului. Jos guvernul țarist! Îl vom răsturna și vom forma un guvern revoluționar provizoriu în vederea convocării Adunării constituante a poporului. Să fie aleși deputați ai poporului prin vot universal, egal, direct și secret. Să fie eliberați din închisori și readuși din locurile de deportare toți luptătorii pentru libertate. Să se țină liber întrunirile poporului, iar ziarele poporului să fie tipărite fără supravegherea blestemaților funcționari. Să se înarmeze întregul popor, fiecărui muncitor să i se dea armă; stăpîn pe soarta sa să fie poporul însuși, iar nu un mănunchi de jefuitori. Să fie formate la sate comitete țărănești libere pentru a răsturna puterea iobăgistă-moșierească, pentru a scăpa poporul de batjocoririle funcționarilor, pentru a înapoia țăranilor pămînturile ce le-au fost luate.

Iată ce vor social-democrații, iată revendicările pentru care cheamă ei poporul la luptă cu arma în mînă: pentru libertatea deplină, pentru republica democratică, pentru ziua de lucru de 8 ore, pentru comitete țărănești. Pregătiți-vă deci pentru lupta cea mare, tovarăși muncitori, opriți în ziua de 1 Mai fabricile și uzinele sau puneți mîna pe arme, după cum vă vor sfătui comitetele Partidului muncitoresc social-democrat. Ceasul insurecției încă n-a sunat, dar nu mai e departe. Muncitorii din lumea întreagă urmăresc cu înfrigurare eroicul proletariat rus, care a făcut nenumărate sacrificii pentru cauza libertății. În memorabila zi de 9 ianuarie muncitorii din Petersburg au proclamat libertate sau moarte! Muncitori din întreaga Rusie, să repetăm acest măreț strigăt de luptă, să nu dăm înapoi în fața unor sacrificii oricît de mari, să mergem prin insurecție spre libertate, prin libertate spre socialism!

Trăiască 1 Mai, trăiască social-democrația revoluționară internațională!

Trăiască libertatea poporului de muncitori și de țărani, trăiască republica democratică! Jos absolutismul țarist!

1905.

Biroul Comitetelor Majorității
Redacția „Vpered"

Scris înainte de 12 (25) aprilie 1905
Publicat în 1905, sub formă de manifest

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 8, pag. 316-319 (ed. rom. pag. 340-343)

DIN ARTICOLUL:

„PRIMA VICTORIE A REVOLUŢIEI"

Succesul revoluţiei depinde de cît de numeroase sînt masele de proletari şi ţărani care se vor ridica în apărarea ei şi pentru desăvîrşirea ei. Războiul revoluţionar se deosebeşte de celelalte războaie prin aceea că el îşi soarbe principala rezervă din tabăra aliaţilor de ieri ai duşmanului, din tabăra adepţilor de ieri ai ţarismului sau a oamenilor care urmau orbeşte ţarismul. Iar succesul grevei politice generale din Rusia va spune minţii şi inimii ţăranului mai mult decît vorbele confuze ale oricăror manifeste şi legi.

Revoluţia rusă abia începea să se dezvolte cînd întreaga avanscenă politică era ocupată de burghezii liberali, aşa cum a fost acum un an.

Revoluţia s-a pus pe picioare atunci cînd, la 9 ianuarie, a păşit pe scenă clasa muncitoare de la oraşe.

Revoluţia a repurtat prima ei victorie atunci cînd proletariatul tuturor popoarelor din Rusia s-a ridicat ca un singur om şi a zguduit tronul ţarist, care a pricinuit nenumărate suferinţe tuturor popoarelor şi mai ales claselor de oameni ai muncii ale tuturor popoarelor.

Revoluţia va răpune pe duşman şi va şterge de pe faţa pămîntului tronul sîngerosului ţar atunci cînd muncitorii se vor ridica încă o dată şi vor duce după ei şi ţărănimea.

Şi, apoi, revoluţia rusă mai are o rezervă. Au apus vremurile cînd popoarele şi statele puteau trăi izolate unele de altele. Priviţi numai: Europa a început să se agite. Burghezia ei este tulburată şi este gata să dea milioane şi miliarde numai să stăvilească incendiul din Rusia. Cîrmuitorii puterilor militare europene se gîndesc să dea ajutor militar ţarului. Wilhelm a şi trimis cîteva crucişătoare şi două divizii de torpiloare pentru a stabili relaţii directe între soldăţoii germani şi Peterhoff. Contrarevoluţia europeană întinde mîna contrarevoluţiei ruse.

Încearcă, încearcă, cetăţene Hohenzollern! Avem şi noi o rezervă a revoluţiei ruse în Europa. Această rezervă este proletariatul socialist internaţional, social-democraţia revoluţionară internaţională. Muncitorii din lumea întreagă salută cu entuziasm victoria muncitorilor ruşi şi, conştienţi de strînsa legătură dintre detaşamentele armatei internaţionale a socialismului, se pregătesc şi ei pentru lupta cea mare şi decisivă.

Nu sînteţi singuri, muncitori şi ţărani din întreaga Rusie! Şi dacă veţi reuşi să-i doborîţi, să-i striviţi, să-i nimiciţi pe tiranii Rusiei iobăgiste, poliţiste, moşiereşti şi ţariste, victoria voastră va fi semnalul luptei mondiale împotriva tiraniei capitalului, al luptei pentru deplina eliberare nu numai politică, ci şi economică a oamenilor muncii, al luptei pentru izbăvirea omenirii de mizerie şi pentru înfăptuirea socialismului.

Publicat la 7 noiembrie (25 octombrie) 1905 în ziarul „Proletarii" nr. 24

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 9, pag. 402-403 (ed. rom. pag. 429-430)

DIN LUCRAREA:

PLATFORMA TACTICĂ PENTRU CONGRESUL DE UNIFICARE AL P.M.S.D.R. [181]

PROIECT DE REZOLUȚIE PENTRU CONGRESUL DE UNIFICARE AL P.M.S.D.R.

ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE SOCIAL-DEMOCRATE NAȚIONALE

Avînd în vedere:

1) că în cursul revoluției proletariatul tuturor naționalităților din Rusia se unește tot mai strîns prin lupta comună;

2) că această luptă comună duce la o tot mai mare apropiere între diferitele partide social-democrate naționale din Rusia;

3) că, în locul vechilor comitete federative, în multe orașe se formează deja comitete fuzionate ale tuturor organizațiilor social-democrate naționale din localitatea respectivă;

4) că majoritatea partidelor social-democrate naționale nu mai insistă în prezent asupra principiului federalizării, respins pe bună dreptate de Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia;

Considerăm și propunem congresului să declare:

1) că este necesar să se ia cele mai energice măsuri pentru fuzionarea cît mai grabnică a tuturor partidelor social-democrate naționale din Rusia într-un singur Partid muncitoresc social-democrat din Rusia;

2) că baza unificării trebuie s-o constituie fuzionarea completă a tuturor organizațiilor social-democrate din toate localitățile;

3) că partidul trebuie să asigure efectiv satisfacerea tuturor intereselor și nevoilor de partid ale proletariatului social-democrat al fiecărei naționalități date, ținînd seamă și de particularitățile lui social-culturale; mijloacele pentru o astfel de asigurare pot fi: organizarea unor conferințe speciale ale social-democraților aparținînd naționalității respective, reprezentarea minorității naționale în instituțiile locale, regionale și centrale ale partidului, crearea unor grupuri speciale publicistice, editoriale, agitatorice etc.

Notă. Reprezentarea minorității naționale în C.C. al partidului ar putea fi organizată, de pildă, în felul următor: congresul general al partidului să introducă în C.C. un anumit număr de membri din rîndurile candidaților desemnați de congresele regionale ale acelor regiuni din Rusia unde în timpul de față există organizații social-democrate separate.

Publicat la 20 martie 1906 în ziarul „Partiinîe Izvestiia" nr. 2

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 10, pag. 138-139 (ed. rom. pag. 147-148)

DIN ARTICOLUL:

„IN LEGĂTURĂ CU DECLARAŢIA FRACŢIUNII NOASTRE DIN DUMĂ“ [182]

Partidul nostru este unul dintre detaşamentele armatei internaţionale a proletariatului social-democrat. Proletariatul organizat şi conştient de interesele sale de clasă s-a ridicat la luptă în întreaga lume. El luptă împotriva jugului capitalului. El luptă pentru eliberarea deplină a tuturor oamenilor muncii de sub jugul mizeriei, al asupririi, al şomajului, al lipsei de drepturi. El tinde spre organizarea socialistă a societăţii, care va lichida orice împărţire în exploatatori şi exploataţi. Social-democraţia cheamă în rîndurile ei pe toţi cei ce muncesc şi sînt exploataţi, nu numai pe muncitorii salariaţi, ci şi pe micii proprietari, dacă aceştia au devenit conştienţi de faptul că interesele lor sînt comune cu ale proletariatului, dacă caută salvare nu în consolidarea micii gospodării individuale, ci într-o luptă dusă în comun cu clasa muncitoare pentru răsturnarea definitivă a dominaţiei burgheziei. Şi, prin lupta sa fermă şi solidară, proletariatul socialist internaţional îşi va atinge scopul.

Publicat la 22 iunie 1906
în ziarul „Eho“ nr. 1

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 11, pag. 18 (ed. rom. pag. 19)

DIN ARTICOLUL:

„MATERIAL INFLAMABIL ÎN POLITICA MONDIALĂ“

Mişcarea revoluţionară internaţională a proletariatului nu se desfăşoară şi nu se poate desfăşura uniform, ea nu îmbracă şi nu poate îmbrăca forme identice în diferitele ţări. Folosirea deplină şi multilaterală a tuturor posibilităţilor pe toate tărîmurile de activitate se obţine numai ca un rezultat al luptei de clasă a muncitorilor din diferite ţări. Fiecare ţară aduce particularităţile ei preţioase, originale în torentul general, dar în fiecare ţară în parte mişcarea suferă de o anumită unilateralitate, de anumite lipsuri teoretice sau practice ale diferitelor partide socialiste. În general vedem limpede uriaşul pas înainte făcut de socialismul internaţional, unirea strînsă a armatelor de milioane ale proletariatului într-o serie întreagă de ciocniri concrete cu duşmanul, apropierea luptei hotărîtoare împotriva burgheziei, — luptă care este cu mult mai bine *pregătită* de către clasa muncitoare decît pe vremea Comunei, această ultimă mare insurecţie a proletarilor.

Şi acest pas înainte făcut de întregul socialism internaţional, paralel cu ascuţirea luptei democrat-revoluţionare în Asia, pune revoluţia rusă în condiţii deosebite şi deosebit de grele. Revoluţia rusă are un mare aliat internaţional atît în Europa cît şi în Asia, dar cu toate acestea, şi *tocmai din această cauză*, ea are nu numai un duşman naţional — în Rusia —, ci şi un duşman *internaţional*. Reacţia împotriva luptei în continuă creştere a proletariatului este inevitabilă în toate ţările capitaliste, şi această reacţie uneşte guvernele burgheze din întreaga lume împotriva oricărei mişcări populare, împotriva oricărei revoluţii atît din Asia, cît mai ales din Europa. Oportuniştii din partidul nostru, întocmai ca şi majoritatea intelec-

tualilor liberali ruşi, visează şi acum o revoluţie burgheză în Rusia care „să nu îndepărteze“ burghezia, să nu o sperie, să nu dea naştere unei reacţii „excesive“, să nu ducă la luarea puterii de către clasele revoluţionare. Speranţe deşarte! Utopie filistină! Cantitatea de material inflamabil sporeşte cu atîta repeziciune în toate statele înaintate din lume, incendiul se extinde atît de evident în majoritatea statelor din Asia care pînă mai ieri erau cufundate într-un somn adînc, încît creşterea reacţiei din partea burgheziei internaţionale şi ascuţirea oricărei revoluţii naţionale sînt absolut inevitabile.

Contrarevoluţia din Rusia nu îndeplineşte şi nu poate îndeplini sarcinile istorice ale revoluţiei noastre. În mod inevitabil, burghezia rusă este atrasă tot mai mult spre curentul antiproletar şi antidemocratic internaţional. Nu pe aliaţii liberali trebuie să conteze proletariatul rus. El trebuie să-şi urmeze în mod independent calea spre victoria deplină a revoluţiei, sprijinindu-se pe necesitatea rezolvării prin violenţă a problemei agrare în Rusia de către masele ţărăneşti înseşi, ajutîndu-le pe acestea să răstoarne dominaţia moşierilor ultrareacţionari şi a absolutismului ultrareacţionar, punîndu-şi ca sarcină înfăptuirea în Rusia a dictaturii democratice a proletariatului şi a ţărănimii, fără a uita că lupta lui şi victoriile lui sînt indisolubil legate de mişcarea revoluţionară internaţională. Mai puţine iluzii în privinţa liberalismului burgheziei contrarevoluţionare (şi a burgheziei din Rusia, şi a celei din întreaga lume). Mai multă atenţie faţă de dezvoltarea proletariatului revoluţionar internaţional!

Publicat la 23 iulie (5 august) 1908 în ziarul „Proletarii“ nr. 33

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 15, pag. 164-166 (ed. rom. pag. 176-178)

DEMONSTRAŢIA PAŞNICĂ A MUNCITORILOR ENGLEZI ŞI GERMANI

După cum se ştie, presa burgheză din Anglia şi din Germania, şi îndeosebi presa bulevardieră, duce de mult o campanie şovinistă, aţîţînd o ţară împotriva alteia. Concurenţa dintre capitaliştii englezi şi cei germani pe piaţa mondială devine tot mai înverşunată. Fosta supremaţie şi dominaţia absolută a Angliei pe piaţa mondială sînt acum de domeniul trecutului. Germania face parte dintre ţările capitaliste care se dezvoltă deosebit de repede şi ale cărei produse industriale îşi caută tot mai mult debuşeu peste hotare. Lupta pentru colonii, ciocnirea dintre interesele comerciale au devenit în societatea capitalistă una din principalele cauze ale războaielor. Şi nu e de mirare că capitaliştii din ambele ţări consideră războiul dintre Anglia şi Germania ca un lucru inevitabil, iar reprezentanţii clicii militariste şi dintr-o parte şi din cealaltă îl consideră de-a dreptul de dorit. Şoviniştii englezi vor să submineze forţa periculosului concurent distrugînd puterea maritimă a Germaniei, care deocamdată este încă infinit mai slabă pe acest tărîm decît Anglia. Iuncherii şi generalii germani, în frunte cu bădăranul Wilhelm al II-lea, caută pricină de război Angliei, trăgînd nădejde să poată profita de superioritatea forţelor lor terestre şi visînd ca răsunetul victoriilor militare să înăbuşe nemulţumirile mereu crescînde ale maselor muncitoare şi lupta de clasă care se ascute în Germania.

Muncitorii englezi şi germani au hotărît să ia în mod public atitudine împotriva primejdiei crescînde de război. Ziarele muncitoreşti din ambele ţări duc de multă vreme o luptă fermă împotriva şovinismului şi a militarismului. Dar acum e

nevoie ca voinţa clasei muncitoare să se afirme într-o formă întrucîtva mai impunătoare decît prin organele presei. Muncitorii englezi au hotărît să trimită o delegaţie la Berlin pentru a dovedi printr-o demonstraţie grandioasă hotărîrea solidară a proletariatului din ambele ţări de a porni război împotriva războiului.

Demonstraţia a avut loc la Berlin duminică 20 (7) septembrie. De data aceasta deputaţii muncitorilor englezi au putut să ia nestînjeniţi cuvîntul în faţa proletariatului berlinez. Cu doi ani în urmă, cînd, în numele clasei muncitoare din Franţa, J. Jaurès hotărîse să ia cuvîntul la Berlin la o adunare a maselor social-democrate pentru a protesta împotriva şoviniştilor burghezi, guvernul german i-a interzis să vorbească în faţa muncitorilor germani. De data aceasta însă guvernul german n-a mai avut curajul să-i alunge pe delegaţii proletariatului englez.

O uriaşă adunare muncitorească a fost convocată într-una din cele mai mari săli ale Berlinului. Aproximativ 5.000 de oameni au umplut dintr-o dată sala şi multe mii de oameni au fost nevoiţi să rămînă în parc şi pe stradă. Ordinea a fost menţinută de delegaţi ai muncitorilor cu banderole roşii pe mînecă. Tovarăşul Leghin, cunoscutul conducător al sindicatelor muncitoreşti din Germania (aşa-numite „libere", adică, de fapt, sindicate social-democrate), a salutat delegaţia engleză în numele întregii clase muncitoare din Germania, organizată din punct de vedere politic şi profesional. Încă acum cincizeci de ani — a spus el — muncitorii englezi şi francezi au demonstrat pentru pace. Pe atunci avangarda, socialiştii, nu erau încă urmaţi de o masă organizată. Acum sindicatele muncitoreşti din Anglia şi din Germania numără împreună $4^{1}/_{3}$ milioane de membri. În numele acestei armate vorbesc acum delegaţii englezi şi adunarea din Berlin, declarînd că în mîinile clasei muncitoare stă rezolvarea problemei războiului şi păcii.

În cuvîntarea sa de răspuns, Maddison, delegatul muncitorilor englezi, a înfierat persecuţiile şoviniste dezlănţuite de burghezie şi a transmis „Adresa muncitorilor din Britania către muncitorii din Germania", semnată de 3.000 de muncitori. Printre cei care semnează, a arătat el, se află reprezentanţi ai ambelor curente din mişcarea muncitorească engleză

(adică şi social-democraţi, şi adepţi ai „Partidului laburist independent" [183], care nu se situează încă pe un punct de vedere socialist cît de cît consecvent). În adresă se arată că războaiele servesc interesele claselor avute. Masele muncitoare sînt cele care poartă pe umerii lor întreaga povară a războaielor ; clasele avute trag foloase de pe urma nenorocirilor poporului. Să se unească deci muncitorii pentru a lupta împotriva clicii militariste, pentru a asigura pacea !

După cuvîntările altor deputaţi englezi şi după cuvîntarea lui Richard Fischer, reprezentantul social-democraţiei germane, adunarea s-a încheiat prin adoptarea în unanimitate a unei rezoluţii care înfierează „politica egoistă şi mioapă a claselor dominante şi exploatatoare" şi care exprimă hotărîrea de a acţiona în conformitate cu hotărîrea Congresului internaţional de la Stuttgart, adică de a lupta din toate puterile şi prin toate mijloacele împotriva războiului. Adunarea s-a împrăştiat în ordine, participanţii cîntînd marseilleza muncitorilor. Demonstraţii de stradă n-au fost. Speranţele poliţiei berlineze şi ale autorităţilor militare locale au fost înşelate. Pentru rînduielile germane este caracteristic faptul că nici cea mai paşnică demonstraţie muncitorească nu a putut să se termine fără o demonstraţie poliţistă şi militară. Garnizoana din Berlin a fost mobilizată. Detaşamente militare au fost dispuse după un plan riguros în cele mai diferite puncte ale oraşului — de preferinţă în aşa fel încît să nu fie uşor de observat unde sînt ascunşi soldaţii şi cîţi anume. Patrule de poliţişti străbăteau străzile şi pieţele din apropierea localului adunării şi în special drumul de acolo pînă la palat. Palatul era înconjurat de un adevărat cordon de poliţişti deghizaţi şi de detaşamente militare ascunse prin curţi. A fost organizat un sistem complex de pichete de poliţie — grupe de poliţişti erau postate la colţurile străzilor, — ofiţeri de poliţie erau detaşaţi în toate locurile „importante" — poliţişti pe biciclete îndeplineau funcţia de cercetaşi şi informau autorităţile militare despre fiecare pas al „inamicului" —, paza podurilor şi a locurilor de trecere prin canal a fost întreită. „Păzeau monarhia ameninţată" — scria cu sarcasm „*Vorwärts*" [184] în legătură cu toate aceste măsuri ale guvernului lui Wilhelm al II-lea.

A avut loc o repetiţie — adăugăm noi. Wilhelm al II-lea şi burghezia germană au făcut o repetiţie de luptă armată

împotriva proletariatului răsculat. Asemenea repetiții sînt fără îndoială, și în orice caz, folositoare și maselor muncitoare și soldaților. Ça ira (o să meargă !), cum spune cîntecul muncitoresc francez. Aceste repetiții făcute de mai multe ori duc acum, poate încă foarte încet, dar în schimb foarte sigur, la mărețul deznodămînt istoric.

Scris înainte de 3 (16) octombrie 1908

Publicat pentru prima oară în 1933 în „Culegeri din Lenin", vol. XXV

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 15, pag. 187-190 (ed. rom. pag. 200-203)

A VI-a CONFERINȚĂ GENERALĂ („DE LA PRAGA") A P.M.S.D.R.[185]

5—17 (18—30) IANUARIE 1912

DIN REZOLUȚIILE CONFERINȚEI

CU PRIVIRE LA ABSENȚA DELEGAȚILOR DIN PARTEA CENTRELOR NAȚIONALE LA CONFERINȚA GENERALĂ DE PARTID

Considerînd extrem de importantă întărirea unității muncitorilor social-democrați de toate naționalitățile din Rusia, considerînd absolut necesară stabilirea unității cu „naționalii" în organizațiile locale și întărirea legăturii dintre organizațiile naționale și centrul pe întreaga Rusie, conferința este nevoită totodată să constate cele ce urmează :

1) experiența a dovedit în mod definitiv că este inadmisibilă starea de lucruri din partid în care „naționalii", activînd complet separat de organizațiile din Rusia, aplicau principiul federației de cea mai rea speță, punînd — adeseori independent de voința lor — principalele organizații din Rusia într-o situație în care P.M.S.D.R. nu putea să aducă la îndeplinire cele mai necesare și mai importante inițiative ale partidului, neavînd concursul centrelor naționale, care în practică nu participau în nici un fel la activitatea din Rusia.

2) Unul dintre centrele naționale (al Bundului) a sprijinit fățiș, în ultimul an, pe lichidatori și a încercat să organizeze o sciziune în P.M.S.D.R., iar celelalte (centrul letonilor și al S.D.P.[186]) în momentul hotărîtor s-au dat în lături de la lupta împotriva lichidatorilor, care urmăreau distrugerea partidului.

3) Elementele partinice din organizațiile naționale, și în primul rînd toți muncitorii-partiiți, în măsura în care ajung pînă la ei știri despre viața organizațiilor *din Rusia*, se pronunță în mod hotărît *pentru* unitatea cu organizațiile social-democrate ilegale din Rusia, *pentru* sprijinirea C.O.R.[187] și *pentru* lupta împotriva lichidatorismului.

4) Comitetele Centrale ale tuturor celor trei organizații naționale au fost invitate de trei ori la conferința de partid

(de către Comisia de organizare din străinătate [188], Comisia de organizare din Rusia şi delegaţii la conferinţă), asigurîndu-li-se deplina posibilitate de a-şi trimite delegaţi.

Avînd în vedere toate acestea şi considerînd imposibil a amîna munca P.M.S.D.R. din cauza lipsei de dorinţă a centrelor naţionale de a-şi trimite delegaţi la conferinţa generală de partid, conferinţa declară că întreaga răspundere pentru neprezentarea „naţionalilor" cade asupra centrelor lor şi însărcinează C.C. al P.M.S.D.R. să depună eforturi susţinute în vederea realizării unităţii şi stabilirii unor relaţii normale cu organizaţiile naţionale care fac parte din P.M.S.D.R.

Conferinţa îşi exprimă convingerea că, în pofida tuturor piedicilor, muncitorii social-democraţi de toate naţionalităţile din Rusia vor lupta strîns uniţi, umăr la umăr, pentru cauza proletară şi împotriva tuturor duşmanilor clasei muncitoare.

CU PRIVIRE LA AGRESIUNEA GUVERNULUI RUS ÎMPOTRIVA PERSIEI

Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia protestează împotriva politicii tilhăreşti a bandei ţariste, care a hotărît să sugrume libertatea poporului persan şi care, în acest scop, nu se dă în lături de la cele mai barbare şi mîrşave acţiuni.

Conferinţa constată că alianţa dintre guvernul rus şi guvernul Angliei, căreia liberalii ruşi îi fac în fel şi chip reclamă şi pe care ei o sprijină prin toate mijloacele, este îndreptată în primul rînd împotriva mişcării revoluţionare a democraţiei din Asia şi că această alianţă face ca guvernul liberal englez să fie complice al barbariilor sîngeroase ale ţarismului.

Conferinţa îşi exprimă toată simpatia faţă de lupta poporului persan, şi în special faţă de lupta partidului social-democrat din Persia, care a adus atîtea jertfe în lupta împotriva agresorilor ţarişti.

CU PRIVIRE LA REVOLUŢIA DIN CHINA

Dată fiind campania dusă de ziarele guvernamentale şi liberale („Reci" [189]), care în interesul capitaliştilor din Rusia fac propagandă ca, profitînd de mişcarea revoluţionară din China, să i se răpească Chinei regiunile învecinate cu Rusia, conferinţa constată importanţa mondială a luptei revoluţionare a poporului chinez care aduce eliberarea Asiei şi subminează dominaţia burgheziei europene, — salută pe republicanii revoluţionari din China, exprimînd profunda însufleţire şi întreaga simpatie cu care proletariatul din Rusia urmăreşte succesele poporului revoluţionar din China şi înfierează comportarea liberalismului rus care sprijină politica de cotropiri a ţarismului.

CU PRIVIRE LA POLITICA ŢARISMULUI FAŢĂ DE FINLANDA

Întrunindu-se pentru prima oară după adoptarea de către ţarismul rus şi Duma contrarevoluţionară a legilor care suprimă drepturile şi înăbuşă libertatea poporului finlandez, conferinţa P.M.S.D.R. îşi exprimă deplina sa solidaritate cu partidul social-democrat finlandez frăţesc, subliniază identitatea sarcinilor muncitorilor din Finlanda şi din Rusia în lupta împotriva guvernului contrarevoluţionar rus şi a burgheziei contrarevoluţionare care calcă în picioare drepturile poporului şi îşi exprimă convingerea fermă că numai prin eforturile comune ale muncitorilor din Rusia şi din Finlanda poate fi răsturnat ţarismul şi poate fi obţinută libertatea pentru poporul rus şi cel finlandez.

Scris în ianuarie 1912

Publicat în februarie 1912 în broşura: „Conferinţa generală a Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia", Ed. C.C., Paris

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 17, pag. 415-416, 434-435 (ed. rom. pag. 448-449, 468-469)

COMUNICATUL ŞI REZOLUŢIILE CONSFĂTUIRII COMITETULUI CENTRAL AL P.M.S.D.R. CU UNII ACTIVIŞTI DE PARTID [190]

DIN REZOLUŢII:

DESPRE ORGANIZAŢIILE SOCIAL-DEMOCRATE „NAŢIONALE"

1. Experienţa anului 1912 a confirmat pe deplin justeţea hotărîrii conferinţei din ianuarie (1912) a P.M.S.D.R. cu privire la această problemă*. Sprijinirea de către Bund a candidaturii nesocial-democratului Jagello împotriva social-democraţilor polonezi şi încălcarea programului partidului în favoarea naţionalismului de către conferinţa din august (1912) a lichidatorilor, Bundului şi social-democraţilor letoni [191] au vădit într-un mod deosebit de concret falimentul total al principiilor federaliste în construirea partidului social-democrat şi caracterul profund dăunător al separatismului organizaţiilor social-democrate „naţionale" pentru cauza proletariatului.

2. De aceea consfătuirea cheamă insistent pe muncitorii de toate naţionalităţile din Rusia să dea cea mai hotărîtă ripostă naţionalismului belicos al reacţiunii, să lupte împotriva tuturor manifestărilor de orice fel ale spiritului naţionalist în rîndurile maselor muncitoare şi să realizeze în fiecare localitate cea mai strînsă unire şi contopire a muncitorilor social-democraţi în organizaţii unice ale P.M.S.D.R., care să ducă munca în fiecare din limbile vorbite de proletariatul local şi să realizeze în fapt unitatea de jos, aşa cum aceasta se face de mult timp în Caucaz.

3. Consfătuirea îşi exprimă regretul profund pentru sciziunea produsă în rîndurile social-democraţiei poloneze, sciziune care slăbeşte extrem de mult lupta muncitorilor social-democraţi din Polonia. Consfătuirea este nevoită să constate că Conducerea centrală a social-democraţiei poloneze, care nu

* Vezi culegerea de faţă, pag. 287—288. — *Nota Red.*

reprezintă în momentul de faţă majoritatea organizaţiilor social-democrate poloneze ale proletariatului polonez, recurge la mijloace nepermise în lupta împotriva acestei majorităţi (de pildă suspectarea neîntemeiată a întregii organizaţii din Varşovia că ar fi o organizaţie de provocatori). Consfătuirea îndeamnă toate organizaţiile de partid care vin în contact cu muncitorii social-democraţi polonezi să contribuie la crearea unei adevărate unităţi a social-democraţiei poloneze.

4. Consfătuirea relevă îndeosebi oportunismul şi lichidatorismul extrem de care sînt pătrunse rezoluţiile ultimei conferinţe (a IX-a) a Bundului, care a înlăturat lozinca republicii şi a pus pe planul al doilea munca ilegală, dovedind că a dat uitării sarcinile revoluţionare ale proletariatului. Aceeaşi condamnare o merită împotrivirea Bundului la unirea tuturor muncitorilor social-democraţi din diferite localităţi (la Varşovia, Lodz, Vilno etc.), unire asupra căreia, începînd din 1906, P.M.S.D.R. a insistat în repetate rînduri la congresele şi conferinţele sale.

5. Consfătuirea salută pe muncitorii social-democraţi revoluţionari din organizaţia letonă, care duc o propagandă perseverentă în spirit antilichidatorist, şi-şi exprimă regretul pentru faptul că C.C. al social-democraţiei letone înclină spre o sprijinire a acţiunilor antipartinice ale lichidatorilor.

6. Consfătuirea îşi exprimă convingerea fermă că avîntul revoluţionar care a început, grevele economice şi politice de masă, demonstraţiile de stradă şi celelalte forme de luptă revoluţionară deschisă a maselor vor contribui la unirea şi la contopirea deplină, în cadrul organizaţiilor locale, a muncitorilor social-democraţi fără nici o deosebire de naţionalitate, intensificînd astfel lupta împotriva ţarismului, care asupreşte toate popoarele din Rusia, şi împotriva burgheziei — care se uneşte — a tuturor naţiunilor din Rusia.

Publicat în februarie 1913, în broşură separată, în editura C.C. al P.M.S.D.R.

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 434-436 (ed. rom. pag. 457-458)

EUGÈNE POTTIER

(LA A 25-a COMEMORARE A MORȚII LUI)

În noiembrie anul trecut, anul 1912, s-au împlinit 25 de ani de la moartea poetului muncitor francez Eugène Pottier, autorul celebrului imn proletar „Internaționala" („Sculați, voi oropsiți ai vieții" etc.).

Acest imn a fost tradus în toate limbile europene, și nu numai în cele europene. În orice țară ar nimeri un muncitor conștient, oriunde l-ar arunca soarta, oricît de străin s-ar simți el fără cunoașterea limbii, fără cunoscuți, departe de patrie, el își poate găsi tovarăși și prieteni după melodia cunoscută a „Internaționalei".

Muncitorii din toate țările au îmbrățișat acest cîntec al luptătorului lor de frunte, al proletarului-poet, și au făcut din acest cîntec imnul mondial al proletariatului.

Astăzi muncitorii din toate țările cinstesc memoria lui Eugène Pottier. Soția și fiica lui mai sînt în viață și trăiesc în mizerie, așa cum a trăit tot timpul vieții sale și autorul „Internaționalei". El s-a născut la Paris în ziua de 4 octombrie 1816. Avea 14 ani cînd a compus primul său cîntec, și acest cîntec era intitulat „Trăiască libertatea!" În 1848 a participat, ca luptător pe baricade, la grandioasa bătălie dintre muncitori și burghezie.

Pottier s-a născut într-o familie de oameni săraci și a rămas toată viața sa un om sărac, un proletar, cîștigîndu-și pîinea cu ambalatul lăzilor, apoi cu executarea de desene pe țesături.

Începînd din 1840, el s-a făcut ecoul tuturor evenimentelor importante din viața Franței prin cîntecul său combativ, trezind conștiința celor înapoiați, chemîndu-i pe muncitori la unitate, biciuind burghezia și guvernele burgheze ale Franței.

În timpul marii Comune din Paris (1871) Pottier a fost ales membru al acesteia. Din 3.600 de voturi, el a obținut 3.352. A participat la toate acțiunile Comunei — primul guvern proletar.

Căderea Comunei l-a silit pe Pottier să se refugieze în Anglia, apoi în America. Celebrul cîntec „Internaționala" a fost compus de el în *iunie 1871*, adică — se poate spune — a doua zi după sîngeroasa înfrîngere din mai...

Comuna a fost înăbușită..., dar „Internaționala" lui Pottier a răspîndit în lumea întreagă ideile Comunei, care este astăzi mai vie ca oricînd.

În 1876, aflîndu-se în exil, Pottier a scris poemul „Muncitorii americani către muncitorii francezi". În acest poem el a zugrăvit viața muncitorilor sub jugul capitalismului, mizeria lor, munca lor istovitoare, exploatarea lor, nestrămutata lor încredere în victoria de mîine a cauzei lor.

Abia după nouă ani de la Comună s-a întors Pottier în Franța, și îndată după întoarcerea sa a intrat în „Partidul muncitoresc". În 1884 a apărut primul său volum de versuri. În 1887 a apărut al doilea volum, intitulat „Cîntece revoluționare".

O serie de alte cîntece ale poetului-muncitor au fost publicate după moartea lui.

La 8 noiembrie 1887 muncitorii din Paris au condus la cimitirul Père Lachaise, unde sînt înmormîntați comunarzii împușcați, rămășițele pămîntești ale lui Eugène Pottier. Poliția i-a atacat, smulgînd steagul roșu. O mulțime imensă a participat la această înmormîntare civilă. Din toate părțile răsunau strigăte: „Slavă lui Pottier!".

Pottier a murit în mizerie. Dar el a lăsat după sine un monument cu adevărat nepieritor. El a fost unul dintre cei mai mari *propagandiști prin cîntec*. Pe vremea cînd și-a compus primul său cîntec, socialiștii muncitori se numărau cel mult cu zecile. Astăzi imnul istoric al lui Eugène Pottier îl cunosc zeci de milioane de proletari...

Publicat la 3 ianuarie 1913 în ziarul „Pravda" nr. 2

Se tipărește după textul ziarului „Pravda"

CLASA MUNCITOARE ŞI PROBLEMA NAŢIONALĂ

Rusia este o ţară pestriţă din punct de vedere naţional. Politica guvernului, politica moşierilor, sprijiniţi de burghezie, este pe de-a-ntregul pătrunsă de naţionalism ultrareacţionar.

Tăişul acestei politici este îndreptat împotriva *majorităţii* popoarelor din Rusia, care constituie *majoritatea* populaţiei ei. Paralel cu aceasta îşi ridică capul naţionalismul burghez al celorlalte naţiuni (poloneză, evreiască, ucraineană, gruzină etc.), care prin lupta naţională sau prin lupta pentru cultura naţională caută *să abată* clasa muncitoare de la măreţele ei sarcini de importanţă mondială.

Problema naţională se cere pusă cu toată claritatea şi rezolvată de către toţi muncitorii conştienţi.

Pe vremea cînd burghezia lupta pentru libertate alături de popor, alături de oamenii muncii, ea milita pentru deplina libertate şi deplina egalitate în drepturi a naţiunilor. Ţările înaintate — Elveţia, Belgia, Norvegia etc. — ne oferă un exemplu de felul cum convieţuiesc în pace sau cum se despart prin bună înţelegere naţiuni libere în condiţiile unui regim cu adevărat democratic.

Acum burghezia se teme de muncitori ; ea caută alianţă cu Purişkevicii, cu reacţiunea, trădează democratismul, este pentru asuprirea sau inegalitatea în drepturi a naţiunilor, perverteşte pe muncitori prin lozinci *naţionaliste*.

În zilele noastre numai proletariatul apără adevărata libertate a naţiunilor şi unitatea muncitorilor aparţinînd tuturor naţiunilor.

Pentru ca diferite naţiuni să convieţuiască liber şi paşnic, sau să se despartă liber şi paşnic (atunci cînd acest lucru le convine), alcătuind state diferite, trebuie să existe democratismul absolut pentru care militează clasa muncitoare. Nici un privilegiu pentru nici o naţiune, pentru nici o limbă ! Nici o stingherire, nici o nedreptate, fie cît de mică, faţă de o minoritate naţională ! — iată principiile democraţiei muncitoreşti.

Capitaliştii şi moşierii vor cu orice preţ să dezbine pe muncitorii diferitelor naţiuni, în timp ce ei, puternicii acestei lumi, se înţeleg de minune între ei ca acţionari ai unor „afaceri rentabile", aducătoare de milioane (cum sînt minele de la Lena) ; creştini şi evrei, ruşi şi germani, polonezi şi ucraineni, toţi cei care dispun de *capital* exploatează în deplină armonie pe muncitorii aparţinînd tuturor naţiunilor.

Muncitorii conştienţi sînt pentru *unitatea deplină* a muncitorilor tuturor naţiunilor în toate organizaţiile muncitoreşti de orice fel : culturale, profesionale, politice etc. N-au decît domnii cadeţi să se compromită prin contestarea sau diminuarea egalităţii în drepturi în ceea ce-i priveşte pe ucraineni. N-are decît burghezia tuturor naţiunilor să se desfete cu fraze mincinoase despre cultura naţională, despre sarcini naţionale etc. etc.

Muncitorii nu se vor lăsa dezbinaţi prin nici un fel de vorbărie dulceagă despre cultura naţională sau despre „autonomia cultural-naţională". Muncitorii tuturor naţiunilor revendică cu toţii laolaltă, înfrăţiţi în organizaţii comune, deplina libertate şi deplina egalitate în drepturi — chezăşie a unei adevărate culturi.

În întreaga lume muncitorii îşi făuresc cultura lor proprie, internaţională, la a cărei pregătire lucrează de multă vreme propovăduitorii libertăţii şi duşmanii asupririi. Vechii lumi, lumii asupririi naţionale, a disensiunilor naţionale şi a izolării naţionale, muncitorii îi opun lumea nouă a unităţii oamenilor muncii aparţinînd tuturor naţiunilor, în care nu va fi loc nici pentru privilegii, nici pentru cea mai mică asuprire a omului de către om.

Publicat la 10 mai 1913 în ziarul „Pravda" nr. 106

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 71-72 (ed. rom. pag. 73-74)

DIN „PROIECT DE PLATFORMĂ PENTRU CONGRESUL AL IV-LEA AL SOCIAL-DEMOCRAŢIEI DIN ŢINUTUL LETON“[192]

PROBLEMA NAŢIONALĂ

Această problemă, atît în abordarea ei generală, principială din punctul de vedere al socialismului, cît şi sub aspectul ei practic-organizatoric (construirea propriului nostru partid), se cere în mod imperios discutată şi rezolvată de către toate organizaţiile social-democrate.

Conferinţa din august 1912 a lichidatorilor — aşa cum recunoaşte pînă şi menşevicul neutru Plehanov — a săvîrşit o *încălcare* a programului P.M.S.D.R. în spiritul *„adaptării socialismului la naţionalism“*.

Într-adevăr, această conferinţă, la propunerea bundiştilor, a recunoscut, contrar hotărîrii celui de-al II-lea Congres al partidului, ca fiind admisibilă lozinca „autonomiei cultural-naţionale“.

Această lozincă (susţinută, în Rusia, de către *toate* partidele *burgheze* ale naţionalismului evreiesc) e în contrazicere cu *internaţionalismul* social-democraţiei. Ca democraţi, sîntem categoric împotriva oricărei asupriri, fie ea cît de mică, a oricărei naţionalităţi, împotriva oricărui privilegiu al cutărei sau cutărei naţionalităţi. Ca democraţi, noi cerem libertatea de autodeterminare a naţiunilor *în sensul politic* al acestui cuvînt (vezi programul P.M.S.D.R.), adică libertatea de despărţire. Cerem *egalitatea* absolută *în drepturi* pentru toate naţiunile care fac parte din stat şi ocrotirea absolută a drepturilor fiecăreia din minorităţile naţionale. Cerem o largă autoadministrare şi autonomie pentru regiunile care trebuie să fie delimitate, între altele, şi după criteriul naţional.

Toate aceste revendicări sînt obligatorii pentru orice democrat consecvent, şi cu atît mai mult pentru un socialist.

Dar socialiştii nu se mărginesc la revendicări general-democratice. Ei *luptă* împotriva oricăror manifestări, brutale sau subtile, ale *naţionalismului burghez*. Tocmai o astfel de manifestare reprezintă şi lozinca „autonomiei cultural-naţionale“ care *uneşte* proletariatul şi burghezia *unei* naţiuni şi *dezbină* proletariatul *diferitelor* naţiuni.

Social-democraţii s-au situat şi se situează întotdeauna pe punctul de vedere al *internaţionalismului*. Apărînd, împotriva feudalilor şi a statului poliţienesc, egalitatea în drepturi a tuturor naţionalităţilor, noi nu sîntem pentru *„cultura naţională“*, ci pentru o cultură *internaţională*, în care intră doar o parte din fiecare cultură naţională, şi anume: doar conţinutul consecvent democratic şi socialist al fiecărei culturi naţionale.

Lozinca „autonomiei cultural-naţionale“ îi înşală pe muncitori cu iluzia unităţii culturale a naţiunilor, pe cînd, de fapt, în sînul fiecărei naţiuni predomină astăzi „cultura“ moşierească, burgheză sau mic-burgheză.

Sîntem împotriva culturii naţionale — ca una din lozincile naţionalismului burghez. *Sîntem pentru cultura internaţională a proletariatului consecvent democratic şi socialist.*

Unitatea muncitorilor de *toate* naţionalităţile, în condiţiile deplinei egalităţi în drepturi a naţionalităţilor şi ale celui mai consecvent democratism al statului, — iată care este lozinca noastră, ca şi lozinca întregii social-democraţii revoluţionare internaţionale. Această lozincă, cu adevărat proletară, nu creează o falsă fantomă şi iluzie a „unităţii naţionale“ a proletariatului şi a burgheziei, pe cîtă vreme lozinca „autonomiei cultural-naţionale“ creează, fără doar şi poate, o asemenea fantomă şi seamănă în rîndurile oamenilor muncii o asemenea iluzie.

Nouă, social-democraţilor letoni, care trăim într-un ţinut cu o populaţie deosebit de amestecată din punct de vedere naţional, nouă, care sîntem înconjuraţi de reprezentanţii naţionalismului burghez al letonilor, al ruşilor, al estonienilor, al germanilor etc., ne este deosebit de clară falsitatea burgheză a lozincii „autonomiei cultural-naţionale“. Nouă ne este deosebit de scumpă lozinca *unităţii* tuturor organizaţiilor muncitorilor de *toate* naţionalităţile, pe care am şi experimentat-o în practică în cadrul organizaţiei noastre social-democrate.

Se încearcă adeseori să se justifice lozinca „autonomiei cultural-naţionale“ prin referire la cazul Austriei. În legătură cu această referire trebuie luat în considerare, în primul rînd, că punctul de vedere al principalului teoretician austriac în problema naţională, Otto Bauer (în cartea sa: „Problema naţională şi social-democraţia“), a fost calificat, pînă şi de un scriitor atît de ponderat cum este K. Kautsky, drept o *exagerare* a factorului naţional şi o *grozavă subapreciere* a factorului internaţional (vezi K. Kautsky: „Nationalität u. Internationalität“*. Există şi o traducere rusească); în al doilea rînd, trebuie luat în considerare că la noi *numai* bundiştii, împreună cu toate partidele evreieşti burgheze, au susţinut pînă acum „autonomia cultural-naţională“, pe cîtă vreme *nici* Bauer şi nici Kautsky *n u r e c u n o s c* autonomia naţională pentru evrei, iar Kautsky (ibid.) declară de-a dreptul că evreii din Europa răsăriteană (Galiţia şi Rusia) constituie o *castă*, şi nu o naţiune; în al treilea rînd, că şi programul naţional de la Brno (1899) al social-democraţilor austrieci [193] *nu* recunoaşte în întregime autonomia naţională exteritorială (personală), mergînd doar pînă la revendicarea unei uniuni — pe planul întregului stat — a tuturor regiunilor naţionale de aceeaşi naţionalitate (§ 3 al programului de la Brno); în al patrulea rînd, că şi acest program, de vădit compromis (şi nesatisfăcător din punctul de vedere al internaţionalismului), a suferit un *eşec total* chiar în Austria, deoarece compromisul nu a adus pacea, ci a dus la desprinderea separatiştilor cehi; în al cincilea rînd, că aceşti separatişti cehi, condamnaţi în unanimitate, la Congresul de la Copenhaga, de către întreaga Internaţională [194], susţin că separatismul bundiştilor este apropiat de al lor (vezi „Der čechoslavische Sozialdemokrat“ ** nr. 3, organul separatiştilor, care se poate obţine în mod gratuit de la *Praga, Prag*, Hybernska 7); în al şaselea rînd, că însuşi Bauer cere unitatea organizaţiilor politice social-democrate *locale* ale diferitelor naţionalităţi. Însuşi Bauer consideră contradictorie şi instabilă „construcţia naţională“ a partidului austriac, care l-a dus astăzi la o sciziune *completă*.

Într-un cuvînt, referirea la Austria pledează *împotriva* bundiştilor, şi nu în *favoarea* lor.

---

* — K. Kautsky: „Naţionalitatea şi internaţionalitatea“. — *Nota Trad.*

** — „Social-democratul cehoslav“. — *Nota Trad.*

Unitatea de jos, deplină unitate şi contopire pe teren a muncitorilor social-democraţi de toate naţionalităţile în toate organizaţiile muncitoreşti — iată lozinca noastră. Jos lozinca burgheză de amăgire şi de compromis a „autonomiei cultural-naţionale“ !

Şi în ceea ce priveşte construcţia partidului nostru, noi sîntem *împotriva* federalizării, sîntem pentru *unitatea* organizaţiilor social-democrate locale (şi nu numai centrale) ale tuturor naţionalităţilor.

Congresul trebuie să respingă atît lozinca autonomiei cultural-naţionale cît şi principiul federaţiei în construcţia de partid. Social-democraţii letoni trebuie să rămînă credincioşi internaţionalismului social-democrat, aşa cum au rămas credincioşi şi social-democraţii polonezi, şi social-democraţii din Caucaz de-a lungul întregii perioade 1898—1912 (în toţi cei *14* ani de istorie a partidului).

Scris în mai 1913

Publicat pentru prima oară într-o broşură în limba letonă după textul apărut în nr. 8 al publicaţiei „Bilelens Latwijas Sozialdemokratijas Ahrsemju Grupu Biroja isdewums“

În limba rusă a fost publicat pentru prima oară în 1929, în ediţiile a 2-a şi a 3-a ale Operelor lui V. I. Lenin, vol. XVII

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 91-94 (ed. rom. pag. 98-102)

TEZE IN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALĂ[196]

1. Paragraful din programul nostru (cu privire la autodeterminarea națiunilor) nu poate fi interpretat altfel decît în sensul unei autodeterminări *politice*, adică al dreptului la despărțire și la formarea unui stat de sine stătător.

2. Acest punct din programul social-democrat reprezintă pentru social-democrația din Rusia un punct *absolut* necesar

(a) atît în virtutea principiilor fundamentale ale democrației în general

(b) cît și datorită faptului că pe teritoriul Rusiei, *și anume la periferia ei*, există o serie de națiuni care au condiții economice, de trai etc. net deosebite și care (ca și toate națiunile din Rusia, în afară de velicoruși) sînt crîncen asuprite de monarhia țaristă;

(c) în sfîrșit, și datorită faptului că în toată Europa de răsărit (Austria și Balcanii) și în Asia, adică în țările vecine cu Rusia, transformarea burghezo-democratică a statelor — care pretutindeni în lume a dus, într-o măsură mai mare sau mai mică, la crearea de state naționale independente sau de state formate din naționalități cît mai apropiate și înrudite între ele — este neterminată sau abia la începutul ei.

(d) Rusia este în prezent țara cu cea mai înapoiată și mai reacționară orînduire de stat în comparație cu *toate* țările care o înconjoară, începînd — la apus — cu Austria, în care de la 1867 încoace s-au consolidat bazele libertății politice și ale regimului constituțional, iar acum s-a introdus și votul universal, și terminînd — la răsărit — cu China republicană. De aceea, în întreaga lor propagandă, social-democrații din Rusia

trebuie să insiste asupra dreptului tuturor naționalităților de a forma state separate sau de a alege liber statul din care vor să facă parte.

3. Recunoașterea de către social-democrație a dreptului tuturor naționalităților la autodeterminare obligă pe social-democrați

(a) să fie categoric ostili oricărei folosiri a violenței, sub orice formă, de către națiunea dominantă (sau majoritară) față de națiunea care dorește să se despartă sub raportul vieții de stat;

(b) să ceară ca problema unei asemenea despărțiri să fie hotărîtă exclusiv de populația de pe teritoriul respectiv pe baza votului universal, direct, egal și secret;

(c) să ducă o luptă neslăbită atît împotriva partidelor octombriste-ultrareacționare cît și împotriva celor liberale-burgheze („progresiștii", cadeții etc.) ori de cîte ori acestea apără sau îngăduie asuprirea națională în general sau contestă dreptul națiunilor la autodeterminare în special.

4. Recunoașterea de către social-democrație a dreptului tuturor naționalităților la autodeterminare nu înseamnă de loc că social-democrația renunță să aprecieze în mod de sine stătător, în fiecare caz în parte, utilitatea despărțirii de stat a cutărei sau cutărei națiuni. Dimpotrivă, social-democrații trebuie să aprecieze neapărat în chip de sine stătător utilitatea unei asemenea despărțiri, ținînd seamă atît de condițiile de dezvoltare a capitalismului și de condițiile de asuprire a proletarilor de diferite națiuni de către burghezia unită aparținînd tuturor naționalităților, cît și de sarcinile generale ale democrației, și, în primul rînd și mai presus de toate, de interesele luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Din acest punct de vedere trebuie să se țină seamă în special de următoarea împrejurare. În Rusia există două națiuni cu un nivel de cultură mai ridicat, care, datorită unei serii întregi de condiții istorice și de viață, se află într-o situație mai aparte și care ar putea să-și înfăptuiască în modul cel mai ușor și „mai firesc" dreptul la despărțire. Acestea sînt Finlanda și Polonia. Experiența revoluției din 1905 a arătat că, chiar în sînul acestor două națiuni, clasele dominante, moșierimea și burghezia, mînate *de teama* pe care le-o inspiră proletariatul revoluționar din Finlanda și din Polonia, resping

ideea luptei revoluționare pentru libertate și caută o apropiere de clasele dominante din Rusia și de monarhia țaristă.

De aceea social-democrația trebuie să prevină cu toată energia proletariatul și clasele de oameni ai muncii de toate naționalitățile că sînt pur și simplu înșelate cu ajutorul lozincilor naționaliste de către burghezia lor „proprie", care, intrînd în alianță atît economică cît și politică cu burghezia altor națiuni și cu monarhia țaristă, caută prin discursuri mieroase sau înflăcărate despre „patrie" *să dezbine* proletariatul și să-i *abată atenția* de la manevrele ei.

Fără o alianță cît mai strînsă și mai deplină între muncitorii tuturor națiunilor în cadrul tuturor organizațiilor muncitorești fără excepție, proletariatul nu poate să ducă lupta pentru socialism și să-și apere interesele economice de zi cu zi.

Proletariatul nu poate cuceri libertatea altfel decît pe calea luptei revoluționare pentru răsturnarea monarhiei țariste și pentru înlocuirea ei printr-o republică democratică. Monarhia țaristă *exclude* libertatea și egalitatea în drepturi a naționalităților, fiind în același timp principalul bastion al barbariei, atrocității și reacțiunii atît în Europa cît și în Asia. Or, răsturnarea acestei monarhii o poate înfăptui numai proletariatul unit al tuturor naționalităților din Rusia, în fruntea elementelor consecvent democratice și capabile de luptă revoluționară din rîndurile maselor muncitoare ale tuturor naționalităților.

De aceea muncitorul care pune unitatea politică cu burghezia națiunii „sale" mai presus de unitatea deplină cu proletarii tuturor națiunilor merge împotriva intereselor sale, împotriva intereselor socialismului și a intereselor democrației.

5. Militînd pentru o orînduire de stat consecvent democratică, social-democrația cere o absolută egalitate în drepturi între naționalități și luptă împotriva oricăror privilegii instituite în folosul unei naționalități sau al cîtorva naționalități.

Social-democrația respinge în special ideea unei limbi „de stat". În Rusia o astfel de limbă este cu totul de prisos, deoarece peste șapte zecimi din populația Rusiei aparțin unor popoare slave înrudite, care, dacă ar avea o școală liberă într-un stat liber, datorită cerințelor circulației economice ar găsi cu ușurință posibilitatea de a se înțelege fără nici un fel de privilegii „de stat" în favoarea uneia dintre limbi.

Social-democrația cere înlocuirea vechii împărțiri administrative a Rusiei, împărțire stabilită de moșierii-iobăgiști și

de funcționarii statului feudal-absolutist, printr-o împărțire bazată pe cerințele vieții economice contemporane și care să țină seamă, în măsura posibilului, de compoziția națională a populației.

Toate regiunile statului care se deosebesc prin modul de viață al populației sau prin compoziția ei națională trebuie să se bucure de largi drepturi de autoadministrare și de autonomie în cadrul unor instituții create pe bază de vot universal, egal și secret.

6. Social-democrația cere promulgarea unei legi generale care să ocrotească drepturile oricărei minorități naționale în orice regiune a statului. Această lege trebuie să prevadă că orice măsură prin care majoritatea națională ar încerca să-și creeze vreun privilegiu național sau să restrîngă drepturile unei minorități naționale (în domeniul învățămîntului, al folosirii limbii, în materie de buget etc.) este declarată nulă și neavenită, iar aplicarea acestei măsuri este interzisă sub sancțiune penală.

7. Social-democrația are o atitudine negativă față de lozinca „autonomiei cultural-naționale" (sau pur și simplu „naționale") și față de proiectele de înfăptuire a acesteia, deoarece această lozincă (1) este în vădită contradicție cu internaționalismul luptei de clasă a proletariatului, (2) ușurează atragerea proletariatului și a maselor muncitoare în sfera de influență a ideilor naționalismului burghez, (3) poate să abată atenția de la sarcina transformărilor consecvent-democratice ale statului în ansamblu, transformări care sînt singurele în stare să asigure o pace națională (în măsura în care acest lucru este în genere posibil în capitalism).

Dat fiind că problema autonomiei cultural-naționale capătă în rîndurile social-democrației o ascuțime deosebită, vom da cîteva lămuriri în legătură cu această teză.

(a) Din punctul de vedere al social-democrației este inadmisibilă lansarea, fie directă, fie indirectă, a lozincii *culturii naționale*. Această lozincă este greșită, deoarece chiar în cadrul capitalismului întreaga viață economică, politică și spirituală a omenirii se internaționalizează din ce în ce mai mult. Socialismul o internaționalizează în întregime. Cultura internațională pe care o creează de pe acum în mod sistematic proletariatul din toate țările nu absoarbe în ea toată „cultura națională" în ansamblu (a unui colectiv național oarecare), ci

ia din *fiecare* cultură națională *exclusiv* elementele ei consecvent democratice și socialiste.

(b) În programele social-democrației, § 3 din programul de la Brünn al social-democraților austrieci ne oferă un exemplu — și probabil singurul exemplu — de apropiere, deși timidă, de lozinca culturii naționale. Acest § 3 spune: „Toate regiunile autonome populate de una și aceeași națiune formează o uniune națională unitară care-și rezolvă chestiunile naționale în cadrul unei autonomii depline".

Aceasta este o lozincă de compromis, întrucît nici nu pomenește de autonomie națională exteritorială (personală). Dar și această lozincă este greșită și dăunătoare, deoarece în general nu e sarcina social-democraților ruși să unească într-o singură națiune pe germanii din Lodz, Riga, Petersburg și Saratov. Sarcina noastră este să luptăm pentru un democratism deplin și pentru desființarea *tuturor* privilegiilor naționale în vederea unirii muncitorilor germani din Rusia cu muncitorii tuturor celorlalte națiuni în opera de apărare și dezvoltare a culturii internaționale a socialismului.

Cu atît mai greșită este lozinca autonomiei naționale exteritoriale (personale) cu parlamente naționale (după planul partizanilor consecvenți ai acestei lozinci) și cu secretari de stat naționali (O. Bauer și K. Renner). Instituirea unor asemenea foruri, care sînt în contradicție cu toate condițiile economice din țările capitaliste și care n-au fost încercate în nici un stat democratic din lume, reprezintă visul oportunist al unor oameni care au încetat să creadă în crearea unor instituții consecvent democratice și care își închipuie că în izolarea artificială atît a proletariatului cît și a burgheziei fiecărei națiuni în unele probleme („culturale") vor găsi o scăpare de vrajba națională întreținută de burghezie.

Împrejurările obligă uneori pe social-democrați să accepte vremelnic cutare sau cutare soluție de compromis, dar noi nu trebuie să împrumutăm de la alte țări soluții de compromis, ci soluții consecvent social-democrate. A împrumuta nereușita încercare de compromis a austriecilor este cu atît mai puțin indicat acum, cînd și în Austria ea a suferit un eșec total, ducînd la separatism și la desprinderea social-democraților cehi.

(c) Istoria lozincii „autonomiei cultural-naționale" în Rusia arată că ea a fost adoptată de *toate* partidele burgheze evreiești fără excepție, și *numai* de partidele evreiești, pe care le-a urmat fără critică Bundul, dînd dovadă de inconsecvență atunci cînd respinge în același timp ideea unui parlament (seim) evreu național și a unor secretari de stat naționali evrei. Or, chiar și social-democrații din Europa care admit sau care susțin lozinca de compromis a autonomiei cultural-naționale recunosc că, în ceea ce-i privește pe evrei, această lozincă este complet irealizabilă (O. Bauer și K. Kautsky). „Evreii din Galiția și din Rusia sînt mai curînd o castă decît o națiune, și tentativele de a constitui evreimea ca o națiune nu sînt decît încercări de a menține o castă" (K. Kautsky).

(d) În țările civilizate observăm că o apropiere destul de deplină (comparativ) de ceea ce constituie o stare de pace națională în condițiile capitalismului are loc *numai* acolo unde se înfăptuiește *la maximum* democratismul în toată structura și conducerea statului (Elveția). Lozincile democratismului consecvent (republică, miliție, funcționari aleși de popor etc.) unesc proletariatul, masele muncitoare și în general tot ce este înaintat în rîndurile fiecărei națiuni, în numele luptei pentru condiții care să excludă posibilitatea oricărui privilegiu național cît de mic, în timp ce lozinca „autonomiei cultural-naționale" propovăduiește separarea națiunilor în domeniul învățămîntului (sau „în domeniul culturii" în general), separare pe deplin compatibilă cu menținerea bazelor a tot felul de privilegii (inclusiv naționale).

Lozincile democratismului consecvent *unesc* proletariatul și democrația progresistă aparținînd tuturor națiunilor (elemente care au nevoie nu de separarea elementelor democrate ale națiunilor în toate domeniile, inclusiv domeniul învățămîntului, ci de unirea lor), în timp ce lozinca autonomiei cultural-naționale *desparte* proletariatul diferitelor națiuni, legîndu-l de elementele reacționare și burgheze ale fiecărei națiuni în parte.

Lozincile democratismului consecvent sînt cu totul inacceptabile atît pentru reacționarii cît și pentru burghezii contrarevoluționari ai tuturor națiunilor, în timp ce lozinca autonomiei cultural-naționale este pe deplin acceptabilă pentru reacționarii și pentru burghezii contrarevoluționari ai unor națiuni.

8. Întregul complex de condiții politice și economice din Rusia cere așadar în mod categoric social-democrației înfăp-

tuirea *contopirii* muncitorilor de toate naționalitățile în *toate* organizațiile proletare fără excepție (organizații politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc. etc.). Nu principiul federației în structura partidului și nici formarea unor grupuri social-democrate naționale, ci unitatea proletarilor de toate naționalitățile din localitatea respectivă concomitent cu desfășurarea propagandei și agitației în *toate* limbile proletariatului din localitatea respectivă, cu lupta comună a muncitorilor tuturor naționalităților împotriva oricăror privilegii naționale și cu autonomia organizațiilor locale și regionale ale partidului.

9. Cei peste zece ani de experiență a istoriei P.M.S.D.R. confirmă tezele de mai sus. Partidul ia naștere în 1898 ca partid „pe întreaga Rusie", adică ca partid al proletariatului tuturor naționalităților din Rusia. Partidul rămîne un partid „pe întreaga Rusie" atunci cînd în 1903 Bundul iese din partid, după ce congresul partidului a respins cererea de a considera Bundul drept *singurul* reprezentant al proletariatului evreiesc. În 1906—1907 viața scoate la iveală cît se poate de limpede inconsistența acestei cereri; numeroși proletari evrei continuă să participe activ la munca social-democrată comună într-o serie de organizații locale și Bundul revine în partid. La Congresul de la Stockholm (1906) intră în partid și social-democrații polonezi și letoni, care se situează pe punctul de vedere al autonomiei *teritoriale*, dar congresul *nu* acceptă principiul federației și cere unirea în cadrul organizațiilor locale a social-democraților de toate naționalitățile. Acest principiu este înfăptuit de mulți ani în Caucaz, este înfăptuit la Varșovia (muncitorii polonezi și soldații ruși), la Vilno (muncitorii polonezi, letoni, evrei și lituanieni), la Riga; în toate aceste trei centre din urmă, el este înfăptuit *împotriva* Bundului, care are o atitudine separatistă și se ține izolat. În decembrie 1908 conferința P.M.S.D.R. adoptă o rezoluție specială care reafirmă cerința *unității* muncitorilor de toate naționalitățile *nu pe baza principiului* federației. Neîndeplinirea hotărîrii partidului de către bundiștii-separatiști, care s-au comportat astfel ca niște scizioniști, duce la faliment întreagă această „federație de cea mai rea speță" [196], apropie pe separatiștii bundiști de separatiștii cehi și viceversa (vezi articolul lui Kossovski în „Nașa Zarea" [197] și organul separa-

tiștilor cehi „Der čechoslavische Sozialdemokrat" *, 1913, nr. 3, despre Kossovski) și, în sfîrșit, la conferința din august (1912) a lichidatorilor, provoacă încercarea separatiștilor bundiști și a lichidatorilor, precum și a unei părți a lichidatorilor caucazieni, de a strecura *prin contrabandă* în programul partidului „autonomia cultural-națională" *fără a o fi apărat în fond!*

Atît în Polonia cît și în ținutul leton și în Caucaz, muncitorii social-democrați revoluționari se situează, ca și înainte, pe punctul de vedere al autonomiei teritoriale și al *unității* muncitorilor social-democrați de *toate* naționalitățile. Disidența lichidatorist-bundistă și alianța Bundului cu *ne*social-democrații la Varșovia fac ca în fața *tuturor* social-democraților să se pună *la ordinea zilei întreaga* problemă națională atît pe plan teoretic cît și pe planul construcției de partid.

Soluțiile de compromis au fost anihilate tocmai de cei care le promovau împotriva voinței partidului, iar glasurile celor care cer unitatea muncitorilor social-democrați de toate naționalitățile răsună mai puternic ca oricînd.

10. Naționalismul agresiv și ultrareacționar al monarhiei țariste și apoi înviorarea naționalismului *burghez* — atît a celui velicorus (d-l Struve, „Russkaia Molva" [198], „progresiștii" etc.) cît și a celui ucrainean, polonez (antisemitismul „democrației" populiste [199]), gruzin, armean etc. — toate acestea reclamă într-un mod deosebit de imperios ca organizațiile social-democrate din toate regiunile Rusiei să acorde o atenție mai mare decît pînă acum problemei naționale și să elaboreze în această problemă soluții riguros-marxiste în spiritul internaționalismului consecvent și al unității proletarilor tuturor națiunilor.

———

(α) Lozinca culturii naționale este greșită și nu exprimă decît mărginirea burgheză în înțelegerea problemei naționale. Cultura internațională.

(β) Permanentizarea divizării naționale și promovarea unui naționalism rafinat; unirea, apropierea, amestecul națiunilor și promovarea principiilor unei *a l t e* culturi, a unei culturi internaționale.

* — „Social-democratul cehoslav". — *Nota Trad.*

(γ) Dezolarea micului burghez (lupta zadarnică împotriva vrajbei naționale) și teama de transformări radical-democratice și de mișcarea socialistă; numai transformări radical-democratice pot crea o pace națională în statele capitaliste și numai socialismul este în stare să pună capăt vrajbei naționale.

(δ) Curii naționale în domeniul învățămîntului [200].

(ε) Evreimea.

Scris în iunie 1913

Publicat pentru prima oară în 1925 în „Culegeri din Lenin", vol. III

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 213-221 (ed. rom. pag. 232-240)

DIN „REZOLUȚIILE CONSFĂTUIRII DIN VARA ANULUI 1913 A C.C. al P.M.S.D.R. CU ACTIVIȘTII DE PARTID" [201]

REZOLUȚIE ÎN PROBLEMA NAȚIONALĂ

Dezmățul naționalismului ultrareacționar, creșterea tendințelor naționaliste în rîndurile burgheziei liberale, intensificarea tendințelor naționaliste în rîndurile păturilor superioare ale naționalităților asuprite fac ca, în momentul de față, problema națională să ocupe un loc de frunte.

Starea de lucruri din sînul social-democrației (încercările social-democraților din Caucaz, ale Bundului și ale lichidatorilor de a anula programul partidului [202] etc.) face ca partidul să acorde și mai multă atenție acestei probleme.

Sprijinindu-se pe programul P.M.S.D.R., consfătuirea — în interesul organizării juste a agitației social-democrate în problema națională — formulează următoarele teze:

1. În măsura în care este cu putință pacea națională în societatea capitalistă — societate bazată pe exploatare, jaf și vrajbă —, ea este realizabilă numai în condițiile unei orînduiri de stat republicane consecvente, pînă la capăt democratice, care să asigure deplina egalitate în drepturi a tuturor națiunilor și limbilor, în care să nu existe o limbă de stat obligatorie, asigurîndu-i-se populației școli cu predare în toate limbile locale, înscriindu-se în constituție o lege fundamentală care să desființeze orice fel de privilegii ale uneia dintre națiuni și care să pună capăt oricăror încălcări ale drepturilor minorităților naționale. Totodată este deosebit de necesară o largă autonomie regională și o autoadministrare locală pe deplin democratică, fixarea granițelor regiunilor autonome și ale celor care se autoadministrează pe baza luării în considerație de către însăși populația locală a condițiilor economice și de trai, a compoziției naționale a populației etc.

2. Împărţirea şcolilor pe naţionalităţi în cadrul unui singur stat este, desigur, dăunătoare din punctul de vedere al democraţiei, în general, şi al intereselor luptei de clasă a proletariatului, în special. Tocmai la această divizare se rezumă planul aşa-zisei autonomii „cultural-naţionale" sau „de creare de instituţii care să asigure libertatea dezvoltării naţionale", adoptat în Rusia de toate partidele burgheze ale evreilor şi de elementele oportuniste mic-burgheze ale diferitelor naţiuni.

3. Interesele clasei muncitoare cer unirea muncitorilor de toate naţionalităţile din statul respectiv în organizaţii proletare unice — politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc. Numai o astfel de unire în organizaţii unice a muncitorilor de diferite naţionalităţi va da proletariatului posibilitatea să ducă o luptă victorioasă împotriva capitalului internaţional şi împotriva reacţiunii, precum şi împotriva propovăduielilor şi aspiraţiilor moşierilor, popilor şi naţionaliştilor burghezi de toate naţiunile, care îşi promovează de obicei aspiraţiile lor antiproletare sub steagul „culturii naţionale". Mişcarea muncitorească mondială creează şi, pe zi ce trece, dezvoltă tot mai mult cultura internaţională a proletariatului.

4. În ceea ce priveşte dreptul la autodeterminare al naţiunilor asuprite de către monarhia ţaristă, adică dreptul la despărţire şi la crearea unui stat independent, partidul social-democrat trebuie, desigur, să apere acest drept. Aceasta o cer atît principiile fundamentale ale democraţiei internaţionale în general cît şi, în special, asuprirea naţională fără precedent a majorităţii populaţiei din Rusia de către monarhia ţaristă, care este orînduirea de stat cea mai reacţionară şi mai barbară în comparaţie cu statele vecine din Europa şi din Asia. Aceasta o cere, apoi, cauza libertăţii populaţiei velicoruse însăşi, care nu poate să creeze un stat democratic dacă nu va fi smuls din rădăcini naţionalismul velicorus ultrareacţionar, întreţinut de tradiţia unui şir de sîngeroase represiuni împotriva mişcărilor naţionale şi cultivat sistematic nu numai de monarhia ţaristă şi de toate partidele reacţionare, ci şi de liberalismul burghez velicorus, care se ploconeşte în faţa monarhiei în special într-o epocă de contrarevoluţie.

5. Este inadmisibil a confunda problema dreptului naţiunilor la autodeterminare (adică asigurarea de către constituţia statului a unui mod de rezolvare pe deplin liberă şi de-

mocrată a problemei despărţirii de stat) cu problema utilităţii despărţirii unei naţiuni sau alteia. Această din urmă problemă partidul social-democrat trebuie s-o rezolve de la caz la caz, într-un mod cu totul de sine stătător, ţinînd seamă de interesele întregii dezvoltări sociale şi de interesele luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Social-democraţia trebuie totodată să aibă în vedere că moşierii, popii şi burghezia naţiunilor asuprite camuflează deseori îndărătul lozincilor naţionaliste tendinţa lor de a dezbina pe muncitori şi de a-i prosti, încheind în spatele lor tranzacţii cu moşierii şi cu burghezia naţiunii dominante în dauna maselor muncitoare ale tuturor naţiunilor.

Scris în septembrie 1913

Publicat în 1913, în broşura „Înştiinţarea şi rezoluţiile consfătuirii din vara anului 1913 a Comitetului Central al P.M.S.D.R. cu activiştii de partid". Editura C.C.

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 384-386 (ed. rom. pag. 421-424)

SCRISOAREA CĂTRE S. G. ŞAUMEAN

6. XII. 1913

Dragă prietene! Scrisoarea d-tale din 15.XI. m-a bucurat nespus de mult. Trebuie să ştii că pentru un om în situaţia mea sînt extrem de preţioase părerile tovarăşilor din Rusia, în special ale acelora care judecă cu pătrundere şi pe care îi preocupă această problemă. De aceea scrisoarea d-tale promptă mi-a făcut o deosebită plăcere. Te simţi mai puţin izolat cînd primeşti asemenea scrisori. Dar ajunge cu lirismul. Să venim la chestiunea noastră.

1. Eşti *pentru* o limbă de stat în Rusia. Ea este „necesară; ea a avut şi va avea o mare însemnătate progresistă". Nu sînt cîtuşi de puţin de acord cu d-ta. Despre această chestiune am scris de mult în „Pravda"[203], şi pînă acum n-am întîmpinat nici un fel de obiecţii. Argumentul d-tale nu m-a convins de loc, ci dimpotrivă. Este indiscutabil că pentru numeroase naţiuni mici şi înapoiate limba *rusă* a avut o însemnătate progresistă. Dar e cu putinţă oare să nu vezi că ea *ar avea* o însemnătate progresistă şi mai mare dacă nu ar exista nici o constrîngere? Se poate contesta oare că „limba de stat" înseamnă o bîtă care *îndepărtează* de limba rusă?? De ce nu vrei să înţelegi latura *psihologică*, care în problema naţională e deosebit de importantă şi datorită căreia cea mai mică constrîngere pîngăreşte, degradează, anihilează însemnătatea progresistă indiscutabilă a centralizării, a statelor mari, a limbii unice?? Dar şi mai importantă *decît* latura psihologică este latura economică a problemei: în Rusia există *deja* o economie *capitalistă* care face ca limba *rusă* să fie necesară. Şi d-ta nu crezi în forţa economicului şi vrei „să întăreşti" economicul cu bastoanele canaliei poliţiste?? E cu putinţă oare să nu vezi că prin aceasta *mutilezi* economia şi frînezi dezvoltarea ei?? Crezi d-ta într-adevăr că dispariţia abjectului sistem poliţist nu va duce la înzecirea (înmiirea) asociaţiilor voluntare pentru ocrotirea şi răspîndirea limbii ruse?? Nu, nu sînt de loc de acord cu d-ta şi te învinuiesc de königlich preussischer Sozialismus*!!

2. Eşti *împotriva* autonomiei. Eşti *numai* pentru autoadministrare regională. Nu sînt cîtuşi de puţin de acord cu d-ta. Aminteşte-ţi de lămuririle date de Engels în sensul că centralizarea nu exclude în nici un caz „libertăţile"[204] locale. De ce Polonia să fie autonomă, iar Caucazul, Sudul şi Uralul nu?? *Limitele* autonomiei vor fi doar fixate de parlamentul central! Sîntem fără doar şi poate pentru un centralism democratic. Sîntem împotriva *federaţiei*. Sîntem pentru iacobini împotriva girondinilor. Dar să te temi de autonomie în Rusia... Nu, asta-i ceva ridicol! E ceva reacţionar. Dă-mi un exemplu, imaginează un exemplu în care autonomia *poate* deveni dăunătoare! Nu vei putea da un asemenea exemplu. Iar o interpretare îngustă — numai autoadministrare — nu va face în Rusia (şi în Prusia) decît să aducă apă la moara mîrşavului sistem poliţienesc.

3. „Dreptul la autodeterminare nu înseamnă numai dreptul la despărţire. El înseamnă şi dreptul la legătură federativă, dreptul la autonomie", spui d-ta. Nu sînt de loc de acord. El *nu* înseamnă dreptul la *federaţie*. Federaţia este o uniune între egali, o uniune care necesită consimţămîntul *tuturor*. Cum poate să existe *dreptul unei* părţi la *consimţămîntul* celeilalte părţi?? E ceva absurd. În principiu sîntem împotriva federaţiei; ea slăbeşte legătura economică şi este un tip nepotrivit pentru un singur stat. Vrei să te desparţi? Călătorie sprîncenată, dacă poţi rupe legătura economică sau, mai bine zis, dacă apăsarea şi fricţiunile „convieţuirii" sînt de aşa natură, încît *strică* şi distrug legătura economică. Nu vrei să te desparţi? Atunci să avem iertare; nu lua hotărîri *în locul* meu, nu-ţi închipui că ai „*dreptul*" la federaţie[205].

„Dreptul la autonomie"?? Nici asta nu-i just. Sîntem *pentru o autonomie* **acordată tuturor** părţilor, sîntem pentru

---

* — socialism regal prusian. — *Nota Trad.*

dreptul la despărţire (şi nu *pentru despărţirea* tuturor!). Planul *nostru* de organizare a statului democratic prevede autonomia. Despărţirea nu figurează de loc în planul nostru. Noi nu propovăduim nicidecum ideea despărţirii. În general sîntem împotriva despărţirii. Dar sîntem pentru *dreptul* la despărţire, dat fiind naţionalismul velicorus ultrareacţionar, care a compromis pînă-ntr-atît cauza convieţuirii naţionale, încît uneori se stabileşte o legătură *mai puternică după* o despărţire liberă!!

Dreptul la autodeterminare este o *excepţie* de la premisa noastră generală a centralismului. Această excepţie este fără doar şi poate necesară în condiţiile naţionalismului velicorus ultrareacţionar şi orice renunţare la această excepţie este oportunism (ca la Rosa Luxemburg), este un joc prostesc care aduce apă la moară naţionalismului velicorus ultrareacţionar. Dar excepţia *nu poate fi* interpretată în sens extensiv. Ea nu cuprinde şi nu trebuie să cuprindă *nimic*, absolut nimic altceva în afară de *dreptul* la *despărţire*.

Scriu despre asta în „Prosveşcenie“ [206]. Scrie-mi neapărat mai amănunţit după ce voi termina aceste articole (ele vor apărea în trei numere). Voi mai trimite ceva. La adoptarea rezoluţiei am contribuit, în cea mai mare parte, chiar eu. Astă-vară am ţinut referate cu privire la problema naţională şi am studiat-o întrucîtva. De aceea sînt hotărît „să nu cedez“, deşi, bineînţeles, ich lasse mich belehren * de către tovarăşii care au studiat problema mai bine şi timp mai îndelungat decît mine.

4. Eşti împotriva „modificării“ programului, împotriva „programului naţional“?? Nici cu asta nu sînt de acord. Te temi de *cuvinte*. Nu ai de ce să te temi de ele. Oricum, *toţi* modifică programul *pe ascuns*, în mod josnic, într-un sens rău. Noi însă definim, precizăm, dezvoltăm şi confirmăm în spiritul lui, în spirit *consecvent*-democratic, în spirit marxist (antiaustriac). Acest lucru *trebuia* făcut. Să poftească acum canaliile oportuniste (bundiste, lichidatoriste, narodnice) să dea răspunsuri *proprii* tot atît de *precise* şi tot atît de *complete* la *toate* problemele noastre, luate în consideraţie şi rezolvate în rezoluţia noastră. Să încerce. Nu, noi nu

* — ţin seamă de părerea emisă. — *Nota Trad.*

„am dat înapoi“ în faţa oportuniştilor, ci i-am *bătut* la *toate* punctele!

— O broşură de popularizare despre problema naţională este foarte necesară. Scrie-mi. Aştept răspuns şi-ţi trimit o cordială strîngere de mînă.

Al dumitale, ***V. I.*** Salutări tuturor prietenilor.

Scris la 23 noiembrie (6 decembrie) 1913

Publicat pentru prima oară la 2 (15) martie 1918 în ziarul „Bakinskii Rabocii“ nr. 48

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 452-454 (ed. rom. pag. 494-497)

DIN ARTICOLUL:

„NOTE CRITICE IN PROBLEMA NAȚIONALĂ"

Este evident că în momentul de față problema națională ocupă un loc de frunte printre problemele vieții sociale din Rusia. Și naționalismul agresiv al reacțiunii, și trecerea liberalismului burghez contrarevoluționar pe pozițiile naționalismului (îndeosebi ale celui velicorus, dar și pe pozițiile naționalismului polonez, evreiesc, ucrainean etc.), și, în sfîrșit, accentuarea oscilărilor naționaliste în sînul diferitelor social-democrații „naționale" (adică nevelicoruse), care a mers pînă la încălcarea programului partidului, — toate acestea ne obligă în chip imperios să acordăm problemei naționale mai multă atenție decît pînă acum.

Articolul de față urmărește un anumit scop : de a cerceta în conexiunea lor tocmai aceste oscilări în materie de program, de care dau dovadă în problema națională unii marxiști și așa-ziși marxiști. În nr. 29 al ziarului „Severnaia Pravda"[207] (din 5 septembrie 1913, articolul „Liberalii și democrații în problema limbii") am avut ocazia să vorbesc despre oportunismul manifestat de liberali în problema națională[208]; asupra acestui articol al meu s-a năpustit cu critica sa ziarul evreiesc oportunist „Zeit"[209], în articolul d-lui F. Libman. Pe de altă parte, cu criticarea programului marxiștilor ruși în problema națională se îndeletnicește oportunistul ucrainean d-l Lev Iurkevici („Dzvin"[210], 1913, nr. 7—8). Acești doi scriitori au atins atît de multe probleme, încît pentru a le răspunde va trebui să ne referim la cele mai variate laturi ale temei de față. Și mi se pare că cel mai bun lucru va fi să începem prin a reproduce articolul din „Severnaia Pravda".

1. LIBERALII ȘI DEMOCRAȚII IN PROBLEMA LIMBII

Ziarele au relevat în repetate rînduri darea de seamă a rezidentului din Caucaz, care se caracterizează nu prin ultra-reacționarism, ci printr-un timid „liberalism". Rezidentul se pronunță, printre altele, împotriva rusificării artificiale, adică împotriva rusificării naționalităților neruse. În Caucaz reprezentanții naționalităților neruse tind *ei singuri* să învețe pe copii limba rusă, de pildă în școlile parohiale ale armenilor, în care predarea limbii ruse nu este obligatorie.

Subliniind acest lucru, unul dintre cele mai răspîndite ziare liberale din Rusia, „Russkoe Slovo" (nr. 198), ajunge la concluzia justă că în Rusia atitudinea ostilă față de limba rusă „provine exclusiv" din introducerea „artificială" (ar trebui să se spună : silită) a limbii ruse.

„De soarta limbii ruse nu trebuie să avem grijă. Ea își va cuceri singură recunoașterea generală în întreaga Rusie" — scrie ziarul. Acest lucru este just, căci necesitățile schimbului economic vor sili întotdeauna naționalitățile care trăiesc în cadrul aceluiași stat (atîta timp cît vor dori să trăiască împreună) să învețe limba majorității. Cu cît regimul din Rusia va fi mai democrat, cu atît mai puternic, mai repede și pe scară mai largă se va dezvolta capitalismul și cu atît mai stăruitor nevoile schimbului vor împinge diferitele naționalități să învețe limba cea mai potrivită pentru relațiile comerciale comune.

Dar ziarul liberal se grăbește să se contrazică și să dovedească inconsecvența lui liberală.

„Nu cred să se găsească cineva — scrie ziarul — fie chiar și printre adversarii rusificării, care să poată obiecta că într-un stat atît de imens cum este Rusia n-ar trebui să existe o singură limbă oficială și că această limbă... ar putea să fie alta decît limba rusă".

Sucită logică ! Mica Elveție nu pierde, ci cîștigă de pe urma faptului că nu are *o singură* limbă oficială, ci chiar trei : germana, franceza și italiana. În Elveția, germanii formează 70% din totalul populației (în Rusia, velicorușii alcătuiesc 43%), francezi 22% (în Rusia, ucrainenii constituie 17%), italienii 7% (în Rusia, polonezii reprezintă 6% și bielorușii 4½%). Dacă italienii din Elveția vorbesc adeseori în parlamentul comun limba franceză, ei nu fac acest lucru sub pre-

siunea vreunei legi poliţieneşti sălbatice (o astfel de lege nu există în Elveţia), ci pur şi simplu pentru că cetăţenii civilizaţi ai unui stat democrat preferă ei înşişi să vorbească o limbă pe care o înţelege majoritatea populaţiei. Limba franceză nu inspiră ură italienilor, fiindcă este limba unei naţiuni libere şi civilizate, şi nu impusă prin măsuri dezgustătoare, poliţieneşti.

De ce atunci „imensa" Rusie, mult mai pestriţă şi grozav de înapoiată, trebuie să-şi *frîneze* dezvoltarea păstrînd un oarecare privilegiu pentru una dintre limbi? N-ar trebui oare să fie tocmai invers, domnilor liberali? N-ar trebui oare ca Rusia, dacă vrea să ajungă Europa, să lichideze cît mai repede, cît mai complet şi cît mai hotărît toate privilegiile, de orice natură ar fi ele?

Dacă vor dispare orice privilegii, dacă se va pune capăt situaţiei ca una dintre limbi să fie impusă, toţi slavii se vor deprinde repede şi uşor să se înţeleagă între ei şi nu-i va îngrozi gîndul „înspăimîntător" că în parlamentul comun se vor auzi discursuri în diferite limbi. Iar nevoile schimbului *vor determina* de la sine limba ţării respective, limba a cărei cunoaştere *convine* majorităţii populaţiei în interesul legăturilor comerciale. Şi această determinare va fi cu atît mai puternică, cu cît va fi acceptată de bunăvoie de populaţia diferitelor naţiuni, şi cu atît mai rapidă şi mai largă, cu cît mai consecvent va fi democratismul, cu cît mai rapidă va fi în virtutea acestui lucru dezvoltarea capitalismului.

Liberalii tratează şi problema limbilor, ca şi toate problemele politice, în felul unor negustori cu două feţe, care întind o mînă (pe faţă) democraţiei, iar pe cealaltă (pe la spate) moşierilor iobăgişti şi poliţiştilor. Sîntem împotriva privilegiilor — strigă liberalul, dar pe la spate se tocmeşte cu moşierii iobăgişti cînd pentru un privilegiu, cînd pentru altul.

Astfel se prezintă *oricare* naţionalism burghezo-liberal, nu numai cel velicorus (acesta este mai rău decît toate celelalte, datorită caracterului său violent şi înrudirii lui cu d-nii Purişkevici [211]), ci şi cel polonez, evreiesc, ucrainean, gruzin şi oricare altul. Prin lozinca „culturii naţionale", burghezia *tuturor* naţiunilor, atît în Austria cît şi în Rusia, duce *în realitate* o politică de dezbinare a muncitorilor, de slăbire a democraţiei, de tranzacţii negustoreşti cu moşierii iobăgişti în jurul vînzării drepturilor popoarelor şi a libertăţii lor.

Lozinca democraţiei muncitoreşti nu este „cultura naţională", ci cultura internaţională a democratismului şi a mişcării muncitoreşti mondiale. Burghezia n-are decît să înşele poporul prin fel de fel de programe naţionale „pozitive". Muncitorul conştient îi va răspunde: există numai un singur mod de rezolvare a problemei naţionale (în măsura în care, în general, este posibilă rezolvarea acesteia în lumea capitalistă, în lumea profitului, zîzaniilor şi exploatării), şi acesta este democratismul consecvent.

Dovadă: în Europa apuseană, Elveţia — ţară cu veche cultură, şi în Europa răsăriteană, Finlanda — ţară cu cultură tînără.

Programul naţional al democraţiei muncitoreşti este: absolut nici un fel de privilegii pentru nici o naţiune, pentru nici o limbă; rezolvarea problemei autodeterminării politice a naţiunilor, adică a despărţirii lor de stat, într-un mod cu desăvîrşire liber, pe cale democratică; promulgarea unei legi valabile pentru întregul stat, în virtutea căreia orice măsură (a zemstvelor, a administraţiei orăşeneşti, comunale etc. etc.) care acordă vreun privilegiu uneia dintre naţiuni, care calcă principiul egalităţii în drepturi a naţiunilor sau drepturile minorităţii naţionale, să fie declarată ilegală şi nevalabilă, oricare cetăţean al statului avînd dreptul să ceară abrogarea unei asemenea măsuri ca fiind anticonstituţională şi sancţiuni penale pentru cei care ar încerca să introducă în practică o asemenea măsură.

Disensiunilor naţionale ale diferitelor partide burgheze în problema limbii etc., democraţia muncitorească le opune, ca o contracarare a oricărui naţionalism burghez, următoarea revendicare: unitatea necondiţionată şi contopirea deplină a muncitorilor de *orice* naţionalitate în *toate* organizaţiile muncitoreşti, sindicale, cooperatiste, de consum, culturale şi de orice alt fel. Numai printr-o astfel de unitate şi contopire poate fi apărată democraţia, pot fi apărate interesele muncitorilor împotriva capitalului — care a şi devenit şi devine tot mai mult internaţional —, pot fi apărate interesele dezvoltării omenirii spre o nouă orînduire a vieţii, care să excludă orice privilegii şi orice exploatare.

2. „CULTURA NAȚIONALĂ"

După cum poate vedea cititorul, articolul din „Severnaia Pravda" demonstrează printr-un exemplu, și anume în problema limbii oficiale, inconsecvența și oportunismul burgheziei liberale, care în problema națională întinde mîna moșierilor iobăgiști și polițiștilor. Oricine înțelege că, în afară de problema limbii oficiale, burghezia liberală procedează într-un mod tot atît de trădător, de ipocrit și de stupid (chiar din punctul de vedere al intereselor liberalismului) într-un șir întreg de alte probleme de același gen.

Și atunci care-i concluzia ? Concluzia este că *oricare* naționalism burghezo-liberal pervertește într-o foarte mare măsură mediul muncitoresc, dăunînd foarte mult cauzei libertății și cauzei luptei de clasă a proletariatului. Acest lucru este cu atît mai periculos, cu cît tendințele burgheze (și burghezo-feudale) *sînt mascate* de lozinca „culturii naționale". În numele culturii naționale — velicoruse, poloneze, evreiești, ucrainene etc. — ultrareacționarii și cercurile clericale, iar apoi și burghezii *tuturor* națiunilor, își aranjează toate afacerile lor reacționare și mîrșave.

Astfel se prezintă realitatea vieții naționale contemporane, dacă o privim din punctul de vedere marxist, adică prin prisma luptei de clasă, dacă confruntăm lozincile cu interesele și cu politica claselor sociale, și nu cu „principiile generale", cu declamațiile și vorbele goale.

Lozinca culturii naționale este o înșelătorie burgheză (și de multe ori clericală-ultrareacționară). Lozinca noastră este cultura internațională a democratismului și a mișcării muncitorești din lumea întreagă.

Dar iată că aici se aruncă în luptă bundistul Libman, dîndu-mă gata cu următoarea tiradă ucigătoare :

„Orice om care cunoaște cît de cît problema națională, știe că cultura internațională nu este o cultură anațională * (cultură fără formă națională) ; o cultură anațională care nu trebuie să fie nici rusă, nici evreiască, nici poloneză, ci doar cultură pură, este o absurditate ; tocmai de aceea clasa muncitoare își poate însuși ideile internaționale numai atunci cînd ele se adaptează limbii în care vorbește muncitorul și condițiilor naționale concrete în care el își duce viața ; muncitorul nu trebuie să fie indiferent față de starea și dezvoltarea

* Inter — între ; a — ne ; internațională — între popoare, între națiuni ; anațională — nenațională, fără națiune, fără popor.

culturii sale naționale, fiindcă prin ea și numai prin ea obține el posibilitatea de a participa la «cultura internațională a democratismului și a mișcării muncitorești din lumea întreagă». Acest lucru este arhicunoscut, dar V.I. nici nu vrea să audă de el..."

Gîndiți-vă ceva mai adînc la această judecată tipic bundistă, care, vedeți dv., are menirea să distrugă teza marxistă înfățișată de mine. Cu un aer de extremă încredere în sine, ca un om „familiarizat cu problema națională", domnul bundist ne prezintă ca pe niște adevăruri „de mult cunoscute" obișnuite concepții burgheze.

Da, cultura internațională nu este anațională, stimabile bundist. Nimeni n-a afirmat acest lucru. Nimeni n-a proclamat o cultură „pură", nici poloneză, nici evreiască, nici rusă etc., așa încît înșiruirea d-tale de vorbe goale nu este decît o încercare de a distrage atenția cititorului și a camufla fondul problemei prin vorbe răsunătoare.

În sînul *fiecărei* culturi naționale se găsesc *elemente*, fie și nedezvoltate, de cultură democratică și socialistă, fiindcă în sînul *fiecărei* națiuni există mase de muncitori și exploatați ale căror condiții de viață creează în mod inevitabil ideologia democratică și socialistă. Dar în sînul *fiecărei* națiuni există și o cultură burgheză (iar în majoritatea cazurilor chiar o cultură ultrareacționară și clericală), și aceasta nu numai sub formă de „elemente", ci sub formă de cultură *dominantă*. De aceea „cultura națională" în genere *este* cultura moșierilor, a popilor, a burgheziei. Acest adevăr fundamental, elementar pentru oricare marxist, bundistul l-a lăsat în umbră, „îngropîndu-l" sub avalanșa sa de cuvinte, adică, în fapt, *în loc* de a dezvălui cititorului prăpastia dintre clase și a o explica, el a ascuns-o. *În fapt* bundistul s-a manifestat ca un burghez, care are tot interesul să se răspîndească credința într-o cultură națională în afara claselor sociale.

Formulînd lozinca „culturii internaționale a democratismului și a mișcării muncitorești din lumea întreagă", noi luăm *din fiecare* cultură națională *numai* elementele ei democratice și elementele ei socialiste, le luăm *numai* pe acestea și *în mod exclusiv* în opoziție cu cultura burgheză, cu naționalismul burghez al *fiecărei* națiuni. Nici un democrat și cu atît mai mult nici un marxist nu neagă egalitatea în drepturi a limbilor sau necesitatea de a polemiza în limba maternă cu burghezia „proprie", de a propaga ideile anticlericale sau anti-

burgheze în rîndurile ţărănimii şi micii burghezii „proprii"; despre aceste lucruri e de prisos să mai vorbim. Cu ajutorul acestor adevăruri incontestabile bundistul ascunde lucrurile discutabile, adică cele care constituie într-adevăr miezul problemei.

Chestiunea este de a şti dacă e admisibil pentru marxişti să formuleze direct sau indirect lozinca culturii naţionale, sau dacă trebuie să ducă neapărat *împotriva* ei o propagandă în toate limbile, pentru lozinca *internaţionalismului* muncitorilor, „adaptîndu-se" la toate particularităţile locale şi naţionale.

Semnificaţia lozincii „culturii naţionale" nu este determinată de promisiunea sau de buna intenţie a unui intelectual oarecare de „a interpreta" această lozincă „în sensul de a promova cu ajutorul ei o cultură internaţională". A privi astfel lucrurile, înseamnă a cădea într-un subiectivism pueril. Semnificaţia lozincii culturii naţionale este determinată de raporturile obiective dintre toate clasele sociale ale unei anumite ţări şi ale tuturor ţărilor din întreaga lume. Cultura naţională a burgheziei este un *fapt* (totodată, repet, pretutindeni burghezia încheie tranzacţii cu moşierii şi cu popii). Naţionalismul burghez agresiv, care abrutizează, înşală şi dezbină pe muncitori pentru a-i pune la cheremul burgheziei — iată faptul fundamental al vremurilor de azi.

Cel care vrea să aducă servicii proletariatului trebuie să contribuie la unirea muncitorilor tuturor naţiunilor, luptînd neîncetat împotriva naţionalismului burghez, atît *„propriu"* cît şi străin. Locul celui care ia apărarea lozincii culturii naţionale e în rîndurile mic-burghezilor naţionalişti, şi nu în rîndurile marxiştilor.

Să luăm un exemplu concret. Poate un marxist velicorus să accepte lozinca culturii naţionale velicoruse ? Nu. Un asemenea om trebuie situat printre naţionalişti, şi nu printre marxişti. Sarcina noastră este să luptăm împotriva culturii naţionale burgheze, ultrareacţionare şi dominante a velicoruşilor, dezvoltînd într-un spirit exclusiv internaţionalist şi în cea mai strînsă unire cu muncitorii altor ţări germenii de cultură care există în istoria mişcării noastre democrate şi muncitoreşti. Să lupţi împotriva propriilor tăi moşieri şi burghezi velicoruşi, împotriva „culturii" lor, în numele internaţionalismului, să lupţi „adaptîndu-te" la particularităţile unor oameni

de teapa lui Purişkevici şi Struve — aceasta-i sarcina ta, şi nu să propovăduieşti sau să admiţi lozinca culturii naţionale.

Acest lucru se referă şi la cea mai oropsită şi mai prigonită naţiune, naţiunea evreiască. Cultura naţională evreiască este lozinca rabinilor şi burghezilor, este lozinca duşmanilor noştri. Dar cultura evreiască şi întreaga istorie a evreimii mai conţine şi alte elemente. Din 10.500.000 de evrei, cîţi există în întreaga lume, ceva mai mult de jumătate locuiesc în Galiţia şi Rusia, ţări înapoiate, pe jumătate sălbatice, care-i menţin *prin violenţă* pe evrei într-un fel de izolare de castă. Cealaltă jumătate a evreilor trăieşte în ţări civilizate, şi acolo nu există izolarea de castă a evreilor. Acolo au ieşit limpede în evidenţă calităţile progresiste deosebite, de însemnătate mondială, ale culturii evreieşti : internaţionalismul ei, simpatia ei faţă de mişcările progresiste ale epocii (peste tot în mişcările democratice şi proletare procentul evreilor este superior procentului pe care-l formează evreii în cadrul întregii populaţii).

Cel care, direct sau indirect, formulează lozinca „culturii naţionale" evreieşti (oricît de bune i-ar fi intenţiile) este duşmanul proletariatului, un adept al spiritului *învechit* şi *de castă* în rîndurile evreilor, un acolit al rabinilor şi al burgheziei. Dimpotrivă, marxiştii evrei care se contopesc în organizaţiile marxiste internaţionale cu muncitorii ruşi, lituanieni, ucraineni şi alţii, dîndu-şi contribuţia (şi în ruseşte, şi în evreieşte) la crearea culturii internaţionale a mişcării muncitoreşti, aceşti evrei continuă, în ciuda separatismului Bundului, cele mai bune tradiţii ale evreimii, luptînd împotriva lozincii „culturii naţionale".

Naţionalismul burghez şi internaţionalismul proletar — iată două lozinci vrăjmaşe, de neîmpăcat, care corespund celor două mari tabere de clasă ale întregii lumi capitaliste şi care exprimă *două* politici (mai mult : două concepţii) în problema naţională. Susţinînd lozinca culturii naţionale, creînd pe baza ei un întreg plan şi un întreg program practic, aşa-numit al „autonomiei cultural-naţionale", bundiştii apar *de fapt* ca promotori ai naţionalismului burghez în mediul muncitoresc.

Articol scris în octombrie-decembrie 1913
Publicat în 1913 în revista „Prosveşcenie" nr. 10, 11 şi 12

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 8-10 (ed. rom. pag. 3-11)

PROIECT DE LEGE CU PRIVIRE LA EGALITATEA IN DREPTURI A NAȚIUNILOR

Tovarăși!

Fracțiunea muncitorească social-democrată rusă a hotărît să prezinte Dumei a IV-a de stat proiectul de lege pentru abrogarea îngrădirilor în drepturi ale evreilor și ale celorlalți „alogeni", pe care îl veți găsi mai jos.

Proiectul de lege prevede abrogarea tuturor îngrădirilor de ordin național împotriva tuturor națiunilor: evrei, polonezi etc. Dar el vorbește deosebit de amănunțit despre îngrădirile îndreptate împotriva evreilor. Cauza e clară: nici o naționalitate din Rusia nu este atît de asuprită și prigonită ca națiunea evreiască. Antisemitismul prinde rădăcini tot mai adînci în rîndurile păturilor avute. Muncitorii evrei gem sub un dublu jug: și ca muncitori și ca evrei. În ultimii ani prigoana împotriva evreilor a luat proporții nemaiîntîlnite. Este suficient să amintim pogromurile antievreiești și afacerea Beilis.

În aceste condiții, marxiștii organizați trebuie să acorde problemei evreiești atenția cuvenită.

Se înțelege de la sine că problema evreiască poate fi rezolvată în mod serios numai o dată cu problemele fundamentale care sînt la ordinea zilei în Rusia. Se înțelege de la sine că nu ne așteptăm ca Duma a IV-a naționalisto-purișkevicistă să abroge îngrădirile împotriva evreilor și împotriva celorlalți „alogeni". Dar clasa muncitoare e datoare să-și spună cuvîntul. Și împotriva asupririi naționale glasul muncitorului rus trebuie să răsune deosebit de puternic.

Publicînd proiectul nostru de lege, sperăm că muncitorii evrei, muncitorii polonezi și muncitorii celorlalte naționalități

asuprite își vor spune părerea despre el și vor propune amendamentele lor, dacă vor socoti de cuviință.

Și în același timp sperăm că prin declarațiile lor etc. muncitorii ruși vor sprijini deosebit de energic proiectul nostru de lege.

La proiectul de lege vom anexa, potrivit art. 4, o listă separată a regulamentelor și legiuirilor care urmează să fie abrogate. Această anexă va cuprinde aproape 100 de legiuiri de acest fel, care privesc numai pe evrei.

PROIECT DE LEGE PENTRU ABROGAREA TUTUROR INGRADIRILOR DREPTURILOR EVREILOR ȘI IN GENERE A TUTUROR INGRADIRILOR LEGATE DE ORIGINEA SAU DE APARTENENȚA LA VREO NAȚIONALITATE, ORICARE AR FI EA

1. Cetățenii tuturor naționalităților care locuiesc pe teritoriul Rusiei sînt egali în fața legii.

2. Nici un cetățean al Rusiei, fără deosebire de sex sau confesiune, nu poate fi îngrădit în drepturile sale politice, și în genere în nici un fel de drepturi, pe temeiul originii sale sau al apartenenței la vreo naționalitate, oricare ar fi ea.

3. Se abrogă toate legile de orice fel, toate regulamentele provizorii, toate notele inserate în legi etc. care prevăd îngrădiri împotriva evreilor în orice domeniu al vieții sociale și de stat. Se abrogă art 767, vol. IX, care glăsuiește că „evreii sînt supuși legilor generale în toate cazurile *în care nu s-au stabilit reguli speciale pentru ei*". Se abrogă îngrădirile de orice fel împotriva evreilor în ceea ce privește dreptul de domiciliere și deplasare, dreptul la învățătură, dreptul de a ocupa funcții de stat și publice, drepturile electorale, serviciul militar, dreptul de a dobîndi și arenda bunuri imobile la orașe, la sate etc., se abrogă toate îngrădirile împotriva evreilor în ceea ce privește exercitarea profesiilor libere etc. etc.

4. La legea de față se anexează o listă a legiuirilor, dispozițiilor, regulamentelor provizorii etc. care prevăd îngrădiri ale drepturilor evreilor și care urmează să fie abrogate.

Publicat în 28 martie 1914 în ziarul „Puti Pravdî" nr. 48

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 153-154 (ed. rom. pag. 167-168)

EGALITATEA IN DREPTURI A NAȚIONALITĂȚILOR

În nr. 48 (din 28 martie) al ziarului „Puti Pravdi"[212], Fracțiunea muncitorească social-democrată rusă a publicat un proiect de lege cu privire la egalitatea în drepturi a naționalităților, sau, cum sună titlul său oficial: „Proiect de lege pentru abrogarea tuturor îngrădirilor drepturilor evreilor și în genere a tuturor îngrădirilor legate de originea sau de apartenența la vreo naționalitate, oricare ar fi ea" *.

În mijlocul zbuciumului și al grijilor pe care le aduce lupta pentru existență, pentru o bucată de pîine, muncitorii ruși nu pot și nu trebuie să uite asuprirea națională, sub al cărei jug se află zecile de milioane de „alogeni" care populează Rusia. Națiunea dominantă — velicorușii — formează circa 45% din întreaga populație a imperiului. La fiecare 100 de locuitori, peste 50 sînt „alogeni".

Și toată această imensă populație este pusă în condiții de trai și mai inumane decît condițiile de trai ale poporului rus.

Politica de asuprire a naționalităților este o politică de *dezbinare* a națiunilor. Ea este totodată și o politică de sistematică *pervertire* a conștiinței poporului. Toate calculele ultrareacționarilor se bazează pe opunerea intereselor unei națiuni intereselor alteia, pe otrăvirea conștiinței maselor neștiutoare și oropsite. Luați oricare din fițuicile huliganice și veți vedea că prigonirea „alogenilor", ațîțarea neîncrederii reciproce între țăranul rus, mic-burghezul rus, meseriașul rus, pe de o parte, și țăranul, mic-burghezul, meseriașul evreu, finlandez,

* Vezi culegerea de față, pag. 325. — *Nota Red.*

polonez, gruzin, ucrainean, pe de altă parte, constituie pîinea cu care se hrănește întreaga bandă ultrareacționară.

Dar clasa muncitoare are nevoie *nu* de *dezbinare*, *ci* de *unire*. Ea nu are dușman mai înrăit decît prejudecățile și superstițiile sinistre pe care dușmanii ei le seamănă în masa neștiutoare. Asuprirea „alogenilor" este o sabie cu două tăișuri. Cu unul lovește în „alogeni", iar cu celălalt în poporul rus.

De aceea clasa muncitoare trebuie să se pronunțe hotărît împotriva oricărei asupriri a naționalităților.

Agitației făcute de ultrareacționari, care încearcă să-i abată atenția în direcția prigonirii celor de alt neam, clasa muncitoare trebuie să-i opună convingerea că este necesară o deplină egalitate în drepturi, o renunțare totală și definitivă la orice fel de privilegii, ale oricărei națiuni.

Ultrareacționarii desfășoară o agitație deosebit de veninoasă împotriva evreilor. Diverșii Purișkevici caută să facă din poporul evreu un țap ispășitor pentru toate păcatele lor.

Și de aceea fracțiunea muncitorească social-democrată rusă procedează foarte just acordînd problemei lipsei de drepturi a *evreilor* locul central în proiectul său de lege.

Și școala, și presa, și tribuna parlamentară — totul, absolut totul este folosit pentru a semăna o ură odioasă, sălbatică, veninoasă împotriva evreilor.

Această treabă josnică și mîrșavă o fac nu numai lepădăturile huliganice, ci și profesorii, savanții, ziariștii și deputații reacționari. Milioane și miliarde de ruble se cheltuiesc pentru a otrăvi conștiința poporului.

Este o chestiune de onoare pentru muncitorii *ruși* ca proiectul de lege al fracțiunii muncitorești social-democrate ruse împotriva asupririi naționale să fie întărit cu zeci de mii de semnături și declarații proletare... Aceasta va întări mai mult decît orice unitatea *deplină*, contopirea tuturor muncitorilor din Rusia fără deosebire de naționalitate.

Publicat în 16 aprilie 1914 în ziarul „Puti Pravdî" nr. 62

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 215-216 (ed. rom. pag. 232-233)

PERVERTIREA MUNCITORILOR PRIN NAȚIONALISM RAFINAT

Cu cît mișcarea muncitorească se dezvoltă mai mult, cu atît mai înverșunate sînt încercările burgheziei și ale moșierilor iobăgiști de a o înăbuși și fărîmița. Amîndouă aceste metode, și anume înăbușirea prin violență și fărîmițarea prin influența burgheză, sînt practicate permanent în lumea întreagă, în toate țările, diferitele partide ale claselor dominante folosind cînd o metodă, cînd cealaltă.

În Rusia, mai ales după 1905, cînd burghezii mai deștepți au văzut limpede că numai folosirea violenței nu este eficace, diferitele partide și grupuri burgheze „progresiste“ au început să folosească tot mai des metoda *dezbinării* muncitorilor, propagînd diferite idei și teorii burgheze care să slăbească lupta clasei muncitoare.

Din aceste idei face parte și naționalismul rafinat, care, sub cele mai plauzibile pretexte de plăcută sonoritate, ca, de pildă, pretextul apărării intereselor „culturii naționale“, a „autonomiei sau a independenței naționale“ etc. etc., propagă dezbinarea și fărîmițarea proletariatului.

Muncitorii conștienți depun toate eforturile pentru a combate *orice fel* de naționalism, atît naționalismul brutal, violent, huliganic, cît și naționalismul cel mai rafinat care preconizează egalitatea în drepturi a națiunilor *concomitent*... cu *fărîmițarea* cauzei muncitorești, a organizațiilor muncitorești, a mișcării muncitorești *pe* naționalități. Traducînd în viață hotărîrile ultimei consfătuiri (din vara anului 1913) a marxiștilor, muncitorii conștienți — spre deosebire de burghezia naționalistă de toate nuanțele — apără nu numai cea mai deplină, cea mai consecventă și cea mai desăvîrșită *egalitate în drepturi* a

națiunilor și a limbilor, dar și *contopirea* muncitorilor de diferite naționalități în diferite organizații proletare *unice*.

În aceasta constă deosebirea radicală dintre programul național al marxiștilor și cel al oricărei burghezii, fie ea chiar cea mai „progresistă“.

Recunoașterea egalității în drepturi a națiunilor și a limbilor este scumpă marxiștilor nu numai din cauză că ei sînt cei mai consecvenți democrați. Interesele solidarității proletare, ale unității tovărășești în lupta de clasă pe care o duc muncitorii, cer o deplină egalitate în drepturi a națiunilor, pentru a se înlătura chiar și cea mai mică neîncredere, înstrăinare, bănuială și vrajbă dintre națiuni. Or, egalitatea deplină în drepturi înseamnă și negarea oricăror privilegii pentru vreo limbă, înseamnă recunoașterea *dreptului* la autodeterminare a tuturor națiunilor.

Pentru burghezie, însă, revendicarea egalității în drepturi a națiunilor este în fapt foarte deseori egală cu preconizarea exclusivismului național și a șovinismului, este foarte deseori compatibilă cu *preconizarea* dezbinării și înstrăinării națiunilor. *Fără îndoială* că *internaționalismul* proletar nu se împacă cu acest lucru, căci el nu preconizează numai *apropierea* între națiuni, ci și *contopirea* muncitorilor de toate naționalitățile statului respectiv în organizații proletare *unice*. Din această cauză, marxiștii condamnă în mod hotărît așanumita „autonomie cultural-națională“, adică *scoaterea* școlii de sub conducerea statului și trecerea ei în mîinile *diferitelor* naționalități. Acest plan înseamnă ca, în ceea ce privește problemele „culturii naționale“, școlile să fie împărțite — după naționalitățile uniunii statale respective — pe *uniuni naționale*, cu seimuri, fonduri destinate școlilor, consilii școlare și instituții școlare *speciale*.

Acesta este un plan de naționalism rafinat care pervertește și dezbină clasa muncitoare. Acestui plan (al bundiștilor, lichidatorilor, narodnicilor, adică al diferitelor grupuri micburgheze) marxiștii îi opun principiul : cea mai deplină egalitate în drepturi a națiunilor și limbilor, care să meargă pînă la negarea necesității unei limbi de stat, paralel cu susținerea unei cît mai strînse apropieri între națiuni, cu susținerea unității instituțiilor *de stat* pentru toate națiunile, a unității consiliilor școlare, a unității politicii școlare (școala laică !), a unității muncitorilor de diferite națiuni în lupta împotriva

naţionalismului oricărei burghezii naţionale, împotriva naţionalismului, care — pentru a-i înşela pe prostănaci — este prezentat sub forma lozincii „culturii naţionale".

Naţionaliştii mic-burghezi, bundiştii, lichidatorii, narodnicii, colaboratorii ziarului „Dzvin" n-au decît să apere pe faţă principiile lor de naţionalism burghez rafinat; e un drept al lor. Dar să nu-i înşele pe muncitori, cum face, bunăoară, d-na V.O. în nr. 35 al ziarului „Severnaia Raboceaia Gazeta"[213], căutînd să-i încredinţeze pe cititori cum că ziarul „Za Pravdu"[214] *ar fi împotriva* predării în şcoli în limba maternă ! ! !

Este o calomnie grosolană, deoarece pravdiştii nu numai că recunosc acest drept, dar îl recunosc *cu mai multă consecvenţă* decît oricine. Aderînd la hotărîrile consfătuirii marxiştilor care a proclamat că *nu este necesară o limbă de stat obligatorie*, pravdiştii au fost *primii* în Rusia care au recunoscut *în întregime* dreptul de a se folosi limba maternă !

A confunda predarea în şcoli în limba maternă cu „împărţirea şcolii după naţionalităţi în cadrul unui stat", „autonomia cultural-naţională" şi „scoaterea şcolii de sub conducerea statului" înseamnă a da dovadă de cea mai crasă ignoranţă.

Nicăieri în lume, marxiştii (şi chiar democraţii) nu sînt împotriva predării în şcoli în limba maternă. *Nicăieri în lume*, marxiştii n-au adoptat programul „autonomiei cultural-naţionale"; acesta *a fost propus numai* în Austria.

Exemplul Finlandei, invocat de d-na V.O., se întoarce împotriva ei, căci în această ţară a fost recunoscută şi realizată *egalitatea în drepturi a naţiunilor şi a limbilor* (pe care noi o recunoaştem în mod necondiţionat şi mai consecvent decît oricine), dar *nici vorbă nu este de „scoaterea şcolii de sub conducerea statului"*, de uniuni naţionale speciale pentru a conduce treburile şcolii, de o divizare a întregului învăţămînt de stat prin bariere naţionale etc.

Publicat în 10 mai 1914 în ziarul „Puti Pravdî" nr. 82

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 266-268 (ed. rom. pag. 287-289)

RĂZBOIUL ŞI SOCIAL-DEMOCRAŢIA DIN RUSIA

Războiul european, pregătit de zeci de ani de guvernele şi partidele burgheze din toate ţările, a izbucnit. Creşterea înarmărilor, ascuţirea extremă a luptei pentru pieţe în epoca stadiului imperialist, stadiul cel mai nou de dezvoltare a capitalismului în ţările înaintate, interesele dinastice ale celor mai înapoiate monarhii din Europa orientală trebuiau în mod inevitabil să ducă, şi au şi dus, la acest război. Acapararea de noi teritorii şi subjugarea altor naţiuni, ruinarea naţiunii concurente, jefuirea bogăţiilor acesteia, abaterea atenţiei maselor celor ce muncesc de la crizele politice interne din Rusia, Germania, Anglia şi alte ţări, dezbinarea şi înşelarea naţionalistă a muncitorilor, precum şi exterminarea avangărzii lor în vederea slăbirii mişcării revoluţionare a proletariatului — iată singurul conţinut adevărat, iată rostul şi sensul războiului actual.

Social-democraţiei îi revine, în primul rînd, datoria de a dezvălui acest adevărat sens al războiului şi de a demasca fără cruţare minciunile, sofismele şi frazele „patriotice", răspîndite de clasele dominante, moşieri şi burghezie, care fac apologia războiului.

În fruntea unui grup de naţiuni beligerante se află burghezia germană. Ea înşală clasa muncitoare şi masele de oameni ai muncii, afirmînd că poartă un război pentru apărarea patriei, a libertăţii şi culturii, pentru eliberarea popoarelor asuprite de ţarism, pentru distrugerea ţarismului reacţionar. În realitate, însă, tocmai această burghezie, atît de slugarnică în faţa iuncherilor prusaci în frunte cu Wilhelm al II-lea, a fost totdeauna cel mai credincios aliat al ţarismului şi duşma-

nul mişcării revoluţionare a muncitorilor şi ţăranilor din Rusia. În realitate, indiferent de rezultatul războiului, această burghezie, împreună cu iuncherii, va depune toate eforturile pentru a sprijini monarhia ţaristă împotriva revoluţiei din Rusia.

În realitate, burghezia germană a pornit un război de jaf împotriva Serbiei, urmărind supunerea acesteia şi înăbuşirea revoluţiei naţionale a slavilor de sud, îndreptînd în acelaşi timp grosul forţelor sale armate împotriva unor ţări mai libere, cum sînt Belgia şi Franţa, spre a jefui un concurent mai bogat. Răspîndind basme cum că ar duce un război defensiv, în realitate burghezia germană a ales momentul cel mai prielnic, din punctul ei de vedere, pentru dezlănţuirea războiului, folosind ultimele ei perfecţionări în domeniul tehnicii de război, prevenind noile înarmări prevăzute şi hotărîte de Rusia şi Franţa.

În fruntea celuilalt grup de naţiuni beligerante se află burghezia engleză şi franceză, care înşală clasa muncitoare şi masele de oameni ai muncii, afirmînd că poartă un război pentru patrie, pentru libertate şi cultură, împotriva militarismului şi despotismului Germaniei. În realitate însă această burghezie tocmise de mult cu miliardele ei şi pregătise, pentru a ataca Germania, trupele ţarismului rus, cea mai reacţionară şi barbară monarhie din Europa.

Scopul luptei duse de burghezia engleză şi franceză este de fapt acapararea coloniilor germane şi ruinarea unei naţiuni concurente, care se deosebeşte printr-o dezvoltare economică mai rapidă. Şi în vederea acestui nobil scop naţiunile „înaintate", „democratice" ajută sălbaticul ţarism să sugrume şi mai mult Polonia, Ucraina etc., să înăbuşe şi mai mult revoluţia din Rusia.

Nici unul din aceste două grupuri de ţări beligerante nu rămîne mai prejos de celălalt în ceea ce priveşte jafurile, bestialităţile şi cruzimile nesfîrşite ale războiului, dar pentru a înşela proletariatul şi pentru a-i abate atenţia de la singurul război cu adevărat eliberator, şi anume de la războiul civil împotriva burgheziei atît în „propria" ţară, cît şi în ţările „străine", pentru acest scop înalt burghezia fiecărei ţări se străduieşte să preamărească, prin fraze mincinoase pe tema patriotismului, importanţa „propriului" război naţional, asigurînd că ea nu urmăreşte înfrîngerea adversarului pentru a

prăda şi a acapara teritorii, ci pentru „a elibera" toate celelalte popoare, în afară de al ei propriu.

Dar cu cît mai mult zel se străduiesc guvernele şi burghezia tuturor ţărilor să dezbine pe muncitori şi să-i asmută pe unii împotriva altora, cu cît mai feroce este aplicat în acest înalt scop sistemul stării de asediu şi al cenzurii militare (care chiar şi acum, în timpul războiului, persecută cu mult mai mult pe duşmanul „dinăuntru" decît pe cel din afară), — cu atît mai imperioasă este datoria proletariatului conştient de a-şi apăra unitatea de clasă, internaţionalismul, convingerile sale socialiste împotriva dezmăţului şovinist al clicii burgheze „patriotice" din toate ţările. A renunţa la această sarcină ar însemna pentru muncitorii conştienţi să renunţe la toate aspiraţiile lor de eliberare, la toate aspiraţiile lor democratice, fără a mai vorbi de cele socialiste.

Cu un sentiment de adîncă amărăciune sîntem nevoiţi să constatăm că partidele socialiste din principalele ţări europene nu şi-au îndeplinit această misiune, deoarece comportarea conducătorilor acestor partide, mai ales ai celui german, este aproape o trădare directă a cauzei socialismului. Într-un moment de cea mai mare importanţă istorică mondială, majoritatea conducătorilor actualei Internaţionale, ai Internaţionalei a II-a socialiste (1889—1914), încearcă să substituie socialismului naţionalismul. Datorită atitudinii lor, partidele muncitoreşti din aceste ţări nu s-au opus comportării criminale a guvernelor, îndemnînd dimpotrivă clasa muncitoare *să-şi identifice* poziţia ei cu cea a guvernelor imperialiste. Conducătorii Internaţionalei au trădat socialismul votînd creditele de război, repetînd lozincile şoviniste („patriotice") ale burgheziei din „propriile" lor ţări, justificînd şi luînd apărarea războiului, intrînd în guvernele burgheze ale ţărilor beligerante etc. etc. Cei mai influenţi conducători socialişti şi cele mai influente organe ale presei socialiste din Europa actuală împărtăşesc un punct de vedere şovinist burghez şi liberal, şi nicidecum unul socialist. Răspunderea pentru această compromitere a socialismului cade în primul rînd asupra social-democraţilor germani, cel mai puternic şi mai influent partid al Internaţionalei a II-a. Dar nici pentru socialiştii francezi, care acceptă posturi ministeriale în guvernul aceleiaşi burghezii care şi-a trădat patria, unindu-se cu Bismarck pentru a sugruma Comuna, nu se poate găsi nici o justificare.

Social-democraţii germani şi austrieci încearcă să justifice sprijinul pe care îl acordă războiului prin aceea că ei ar lupta împotriva ţarismului rus. Noi, social-democraţii ruşi, declarăm că din punctul nostru de vedere o asemenea justificare înseamnă un simplu sofism. În ultimii ani mişcarea revoluţionară împotriva ţarismului a luat din nou proporţii uriaşe în ţara noastră. În fruntea acestei mişcări a păşit tot timpul clasa muncitoare din Rusia. Grevele politice din ultimii ani, care au cuprins milioane de oameni, s-au desfăşurat sub lozinca răsturnării ţarismului şi a revendicării republicii democratice. Chiar în ajunul războiului, în timpul vizitei pe care i-a făcut-o lui Nikolai al II-lea, Poincaré, preşedintele Republicii franceze, a putut să vadă cu propriii săi ochi pe străzile Petersburgu ui baricadele ridicate de muncitorii ruşi. Proletariatul din Rusia nu s-a dat în lături de la nici o jertfă pentru a scăpa întreaga omenire de ruşinea monarhiei ţariste. Trebuie însă să spunem că dacă există ceva care să poată amîna, în anumite condiţii, pieirea ţarismului, dacă există ceva care să poată fi de ajutor ţarismului în lupta lui împotriva întregii democraţii din Rusia, acesta este tocmai războiul actual, care a pus sacul cu bani al burgheziei engleze, franceze şi ruse în slujba scopurilor reacţionare ale ţarismului. Şi dacă este ceva care să poată îngreuia lupta revoluţionară a clasei muncitoare din Rusia împotriva ţarismului, aceasta este tocmai atitudinea conducătorilor social-democraţiei germane şi austriece, atitudine pe care presa şovinistă din Rusia nu încetează să ne-o dea ca exemplu.

Chiar dacă am admite că social-democraţia germană era în aşa măsură lipsită de forţe încît a fost silită să renunţe la orice acţiuni revoluţionare, nici în acest caz nu îi era îngăduit să se alăture lagărului şovinist, nu îi era îngăduit să facă acei paşi care au determinat pe socialiştii italieni să declare, pe bună dreptate, că conducătorii social-democraţiei germane dezonorează steagul Internaţionalei proletare.

Partidul nostru, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, a suferit şi va mai avea încă enorm de mult de suferit din cauza războiului. Toată presa noastră muncitorească legală a fost nimicită. Majoritatea uniunilor au fost închise, o mulţime dintre tovarăşii noştri au fost arestaţi şi deportaţi. Reprezentanţa noastră parlamentară însă, fracţiunea muncitorească social-democrată rusă din Duma de stat, a socotit ca

fiind de datoria ei socialistă indiscutabilă să nu voteze creditele de război şi chiar să părăsească sala de şedinţe a Dumei spre a-şi exprima în mod şi mai energic protestul, a socotit de datoria ei să înfiereze politica guvernelor europene ca fiind o politică imperialistă. Şi cu toată înzecita asuprire exercitată de guvernul ţarist, iată că muncitorii social-democraţi din Rusia editează primele manifeste ilegale împotriva războiului, făcîndu-şi datoria faţă de democraţie şi de Internaţională.

Dacă reprezentanţii social-democraţiei revoluţionare, şi anume minoritatea social-democraţilor germani şi cei mai buni social-democraţi din ţările neutre, sînt cuprinşi de un penibil sentiment de ruşine pentru acest faliment al Internaţionalei a II-a ; dacă glasuri socialiste se ridică împotriva şovinismului majorităţii partidelor social-democrate şi în Anglia şi în Franţa ; dacă oportuniştii, reprezentaţi, de pildă, prin „Revista lunară socialistă“ germană („Sozialistische Monatshefte“ [215]), situată de mult pe poziţii naţional-liberale, îşi sărbătoresc cu drept cuvînt victoria lor împotriva socialismului european, — cel mai rău serviciu îl fac proletariatului cei care oscilează între oportunism şi social-democraţia revoluţionară (ca, de pildă, „centrul“ partidului social-democrat german) şi încearcă să treacă sub tăcere sau să camufleze prin fraze diplomatice falimentul Internaţionalei a II-a.

Dimpotrivă, trebuie să recunoaştem deschis acest faliment şi să înţelegem cauzele lui, spre a putea făuri o nouă şi mai trainică unire socialistă a muncitorilor din toate ţările.

Oportuniştii au zădărnicit aplicarea hotărîrilor congreselor de la Stuttgart [216], Copenhaga [217] şi Basel [218], care obligau pe socialiştii din toate ţările să lupte împotriva şovinismului în orice condiţii, care obligau pe socialişti să răspundă cu o intensă propagare a războiului civil şi a revoluţiei sociale la orice război dezlănţuit de burghezie şi de guvernele ei. Falimentul Internaţionalei a II-a este falimentul oportunismului cultivat pe terenul particularităţilor epocii istorice trecute (aşa-zise „paşnice“) şi care a ajuns în ultimii ani să predomine de fapt în Internaţională. Oportuniştii au pregătit de mult acest faliment, negînd revoluţia socialistă şi substituindu-i reformismul burghez ; — negînd lupta de clasă şi necesitatea transformării ei, în anumite momente, în război civil şi propovăduind colaborarea între clase ; — propovăduind şovinismul burghez sub numele de patriotism sau de apărare a patriei şi

ignorînd sau negînd adevărul fundamental al socialismului, adevăr expus încă în Manifestul Comunist, că muncitorii n-au patrie ; — mărginindu-se în lupta împotriva militarismului la un punct de vedere sentimental mic-burghez, în loc să recunoască necesitatea unui război revoluționar al proletarilor din toate țările împotriva burgheziei din toate țările ; — transformînd ideea necesității de a folosi parlamentarismul burghez și legalitatea burgheză într-o fetișizare a acestei legalități și uitînd că în perioadele de criză se impune făurirea formelor ilegale de organizare și agitație. Curentul anarho-sindicalist, „supliment" firesc al oportunismului — tot atît de burghez și ostil punctului de vedere proletar, adică marxist —, s-a manifestat și el în mod tot atît de rușinos, repetînd cu multă mulțumire de sine în timpul crizei actuale lozincile șovinismului.

În momentul de față sarcinile socialismului nu pot fi îndeplinite, adevărata unire internațională a muncitorilor nu poate fi înfăptuită fără a rupe în mod hotărît cu oportunismul și fără a explica maselor că eșecul lui este inevitabil.

În fiecare țară sarcina social-democraților trebuie să fie în primul rînd lupta împotriva șovinismului din țara respectivă. În Rusia acest șovinism a cuprins în întregime liberalismul burghez („cadeții") și în parte pe narodnici, mergînd pînă la socialiștii-revoluționari și social-democrații „de dreapta". (Trebuie să fie neapărat înfierate în special manifestările șoviniste, de pildă cele ale lui E. Smirnov, P. Maslov și G. Plehanov, manifestări pe care presa burgheză-„patriotică" le reproduce și le exploatează pe larg).

În situația actuală nu se poate preciza, din punctul de vedere al proletariatului internațional, înfrîngerea căruia din cele două grupuri de națiuni beligerante ar fi răul cel mai mic pentru socialism. Pentru noi însă, social-democrații ruși, nu poate să încapă nici o îndoială că, din punctul de vedere al clasei muncitoare și al maselor de oameni ai muncii ale tuturor popoarelor Rusiei, răul cel mai mic ar fi înfrîngerea monarhiei țariste, cel mai reacționar și barbar regim care asuprește cel mai mare număr de națiuni și cele mai largi mase de locuitori din Europa și Asia.

Lozinca politică imediată a social-democrației din Europa trebuie să fie formarea Statelor Unite republicane ale Europei. Totodată, spre deosebire de burghezie, care e gata „să promită" marea cu sarea, numai și numai ca să atragă proletariatul în șuvoiul general al șovinismului, social-democrații vor lămuri cît de falsă și absurdă este această lozincă, dacă nu este completată cu lozinca răsturnării revoluționare a monarhiilor germană, austriacă și rusă[219].

În Rusia, dată fiind starea de înapoiere extremă a acestei țări în care n-a fost desăvîrșită încă revoluția burgheză, sarcina social-democrației trebuie să fie, ca și pînă acum, realizarea celor trei condiții fundamentale ale unei transformări democratice consecvente : republică democratică (cu recunoașterea deplinei egalități în drepturi și a autodeterminării tuturor națiunilor), confiscarea pămînturilor moșierești și ziua de lucru de 8 ore. În toate țările înaintate însă, războiul pune la ordinea zilei lozinca revoluției socialiste, lozincă ce devine cu atît mai actuală cu cît mai mult sînt aruncate poverile războiului pe umerii proletariatului, cu cît mai activ va trebui să devină rolul acestuia în refacerea Europei după grozăviile barbariei „patriotice" moderne săvîrșite în condițiile giganticelor realizări tehnice ale marelui capitalism. Faptul că burghezia folosește legile din timp de război pentru a astupa gura proletariatului îi impune acestuia sarcina absolută de a făuri forme ilegale de agitație și organizare. Oportuniștii n-au decît să-și „păzească" organizațiile lor legale cu prețul trădării convingerilor lor, — social-democrații revoluționari vor folosi deprinderile organizatorice și legăturile clasei muncitoare pentru a făuri forme ilegale — corespunzătoare perioadei de criză — de luptă pentru socialism și de solidaritate a muncitorilor nu cu burghezia șovinistă din propria lor țară, ci cu muncitorii din toate țările. Internaționala proletară n-a pierit și nici nu va pieri. Trecînd peste toate piedicile, masele muncitorești vor crea o nouă Internațională. Triumful actual al oportunismului nu va fi de lungă durată. Cu cît mai numeroase vor fi jertfele războiului, cu atît mai clară va deveni pentru masele muncitorești trădarea cauzei muncitorești, săvîrșită de oportuniști, și necesitatea de a întoarce armele împotriva guvernelor și burgheziei din fiecare țară.

Transformarea actualului război imperialist în război civil este singura lozincă proletară justă, indicată de experiența Comunei, trasată de rezoluția de la Basel (1912)[220] și care decurge din toate condițiile actualului război imperialist dintre țările burgheze cu un înalt nivel de dezvoltare. Oricît de mari

ar părea, într-un moment sau altul, greutăţile unei asemenea transformări, din moment ce războiul a devenit un fapt, socialiştii nu vor renunţa niciodată la desfăşurarea unei activităţi pregătitoare sistematice, perseverente, consecvente în această direcţie.

Numai pe această cale proletariatul se va putea smulge din starea sa de dependenţă faţă de burghezia şovinistă, pentru ca într-o formă sau alta, mai repede sau mai puţin repede, să păşească cu hotărîre pe drumul adevăratei libertăţi a popoarelor şi pe drumul socialismului.

Trăiască frăţia internaţională a muncitorilor împotriva şovinismului şi patriotismului burgheziei din toate ţările!

Trăiască Internaţionala proletară, eliberată de oportunism!

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia

Scris la 28 septembrie (11 octombrie) 1914

Publicat la 1 noiembrie 1914 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 33

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 9-18 (ed. rom. pag. 13-20)

SITUAŢIA ŞI SARCINILE INTERNAŢIONALEI SOCIALISTE

Ceea ce este mai grav în criza actuală este victoria naţionalismului, a şovinismului burghez asupra majorităţii reprezentanţilor oficiali ai socialismului european. Nu degeaba ziarele burgheze din toate ţările ba îşi bat joc de ei, ba îi laudă cu condescendenţă. Şi nu există o sarcină mai importantă pentru cel care vrea să rămînă socialist decît lămurirea cauzelor crizei socialiste şi analiza sarcinilor Internaţionalei.

Există oameni care se tem să recunoască adevărul că criza, mai exact: falimentul Internaţionalei a II-a, înseamnă falimentul oportunismului.

Se invocă unanimitatea socialiştilor francezi, de pildă, totala schimbare, chipurile, a poziţiilor în vechile fracţiuni din rîndurile socialismului în problema atitudinii faţă de război. Dar aceste referiri sînt greşite.

Preconizarea colaborării între clase, renunţarea la ideea revoluţiei socialiste şi la metodele revoluţionare de luptă, adaptarea la naţionalismul burghez, uitarea faptului că limitele naţionalităţii sau ale patriei sînt istoriceşte trecătoare, transformarea legalităţii burgheze într-un fetiş, renunţarea la punctul de vedere de clasă şi la lupta de clasă de teamă ca „masele largi ale populaţiei" (a se citi: mica burghezie) să nu se îndepărteze de noi — iată care sînt, fără îndoială, bazele ideologice ale oportunismului. Tocmai pe acest teren a crescut actuala mentalitate şovină, patriotardă a majorităţii conducătorilor Internaţionalei a II-a. Predominarea de fapt a oportuniştilor în rîndurile acestora a fost de mult semnalată din cele mai diferite părţi de diferiţi observatori. Războiul n-a făcut decît să scoată la iveală, deosebit de repede şi deosebit

de pronunţat, proporţiile reale ale acestei predominări. Faptul că ascuţimea extraordinară a crizei a provocat o serie de schimbări de poziţii în sînul fracţiunilor vechi, — nu trebuie să ne mire. În general, însă, aceste schimbări de poziţii au afectat numai persoane izolate. Curentele din cadrul socialismului au rămas aceleaşi ca şi pînă acum.

În rîndurile socialiştilor francezi nu există unanimitate deplină. Însuşi Vaillant, care promovează o linie şovină alături de Guesde, Plehanov, Hervé şi alţii, s-a văzut nevoit să mărturisească că primeşte scrisori de protest de la unii socialişti francezi care arată că războiul este un război imperialist, că burghezia franceză nu este mai puţin vinovată de el decît alţii. Nu trebuie să uităm că aceste voci sînt înăbuşite nu numai de oportunismul triumfător, dar şi de cenzura militară. La englezi grupul lui Hyndman (social-democraţii englezi — „Partidul socialist britanic")[221] a alunecat cu totul spre şovinism, ca şi majoritatea liderilor semiliberali ai trade-unionurilor. Şovinismul este combătut de MacDonald şi Keir Hardie din „Partidul laburist independent" oportunist. Aceasta este într-adevăr o excepţie de la regulă. Dar unii social-democraţi revoluţionari, care-l combăteau de mult pe Hyndman, au ieşit acum din rîndurile „Partidului socialist britanic". La germani tabloul este clar: oportuniştii au învins, ei jubilează, ei sînt „în apele lor". „Centrul", în frunte cu Kautsky, a alunecat spre oportunism şi-l apără cu sofisme deosebit de ipocrite, triviale şi pline de suficienţă. Din rîndurile social-democraţilor revoluţionari se aud protestele lui Mehring, Pannekoek, K. Liebknecht, ale unui şir de voci anonime din Germania şi din Elveţia germană. În Italia gruparea curentelor este de asemenea clară: oportuniştii extremi, Bissolati & Co. sînt pentru „patrie", pentru Guesde—Vaillant—Plehanov—Hervé. Social-democraţii revoluţionari („partidul socialist"), în frunte cu „Avanti!" *, combat şovinismul şi demască caracterul burghez-interesat al îndemnurilor la război, bucurîndu-se de sprijinul imensei majorităţi a muncitorilor înaintaţi[222]. În Rusia oportuniştii extremi din lagărul lichidatorilor şi-au ridicat deja glasul în apărarea şovinismului prin referate şi prin presă. P. Maslov şi E. Smirnov apără ţarismul sub pretextul apărării patriei (Germania, vedeţi dumneavoastră, ameninţă să ne im-

* — „Înainte!" — *Nota Trad.*

pună „nouă" „prin forţa sabiei" acorduri comerciale, în timp ce ţarismul, pasămite, *nu* prin forţa sabiei, a cnutului şi a ştreangului a sugrumat şi sugrumă viaţa economică, politică şi naţională a $^{9}/_{10}$ din populaţia Rusiei!) şi justifică intrarea socialiştilor în guverne burghezo-reacţionare şi faptul că astăzi se votează pentru credite de război, iar mîine pentru noi înarmări!! A alunecat spre naţionalism Plehanov, camuflîndu-şi şovinismul rus prin francofilism, precum şi Aleksinski. Martov, dacă e să judecăm după „Golos"[223] de la Paris, se poartă cel mai cuviincios în această companie, combătînd atît şovinismul german cît şi cel francez, ridicîndu-se atît împotriva ziarului „Vorwärts" * cît şi împotriva d-lui Hyndman şi împotriva lui Maslov, dar temîndu-se să declare un război hotărît întregului oportunism internaţional şi „celui mai influent" apărător al acestuia, „centrul" social-democraţiei germane. Încercările de a prezenta voluntariatul drept o îndeplinire a datoriei de socialist (vezi declaraţia unui grup de voluntari ruşi de la Paris, social-democraţi şi socialişti-revoluţionari, precum şi a social-democraţilor polonezi, a lui Leder etc.) n-au fost susţinute decît de Plehanov. Majoritatea secţiei de la Paris a partidului nostru a condamnat aceste încercări. Chiar din articolul de fond al numărului de faţă cititorii pot vedea care este poziţia C.C. al partidului nostru[224]. Cu privire la istoria formulării punctului de vedere al partidului nostru trebuie să stabilim — pentru a evita orice neînţelegere — următoarele fapte: un grup de membri ai partidului nostru, biruind uriaşele greutăţi legate de restabilirea legăturilor organizatorice întrerupte de război, a elaborat întîi „tezele" şi în zilele de 6—8 septembrie stil nou le-a pus în circulaţie printre tovarăşi[225]. După aceea le-a transmis prin intermediul unor social-democraţi elveţieni la doi membri ai conferinţei italo-elveţiene de la Lugano (la 27 septembrie). Abia pe la mijlocul lunii octombrie s-au putut restabili legăturile şi formula punctul de vedere al C.C. al partidului. Articolul de fond al acestui număr constituie redactarea definitivă a „tezelor".

Aceasta este, pe scurt, starea de lucruri în rîndurile social-democraţiei din Europa şi din Rusia. Falimentul Internaţionalei este un fapt. Polemica din presă dintre socialiştii francezi şi cei germani a dovedit definitiv acest lucru. Nu numai so-

* — „Înainte". — *Nota Trad.*

cial-democraţii de stînga (Mehring şi „Bremer Bürger-Zeitung“ [226]), dar şi organele elveţiene moderate („Volksrecht“ [227]) au recunoscut acest lucru. Încercările lui Kautsky de a disimula acest faliment sînt un subterfugiu laş. Şi acest faliment înseamnă tocmai falimentul oportunismului, care a ajuns să fie la remorca burgheziei.

Poziţia burgheziei este clară. Tot atît de clar este şi faptul că oportuniştii repetă pur şi simplu orbeşte argumentele ei. Ca adaus la cele spuse în articolul de fond nu ne mai rămîne decît să semnalăm pur şi simplu batjocura la care se dedă „Neue Zeit“ * afirmînd că internaţionalismul constă tocmai în aceea ca muncitorii dintr-o ţară să tragă în cei din altă ţară în numele apărării patriei !

Problema patriei — vom răspunde noi oportuniştilor — nu poate fi pusă ignorîndu-se caracterul istoric concret al actualului război. Acesta este un război imperialist, adică un război al epocii capitalismului celui mai dezvoltat, al epocii *sfîrşitului* capitalismului. Clasa muncitoare trebuie întîi „să se constituie ca naţiune“, spune „*Manifestul Comunist*“, arătînd totodată *limitele şi condiţiile* în care noi recunoaştem naţionalitatea şi patria ca forme necesare ale orînduirii burgheze, deci şi ale patriei burgheze. Oportuniştii denaturează acest adevăr, aplicînd la epoca sfîrşitului capitalismului ceea ce este just pentru epoca apariţiei capitalismului. Or, despre această epocă, despre sarcinile proletariatului în lupta pentru nimicirea nu a feudalismului, ci a capitalismului, Manifestul Comunist spune clar şi precis : „muncitorii nu au patrie“. Se înţelege de ce oportuniştii se tem să recunoască acest adevăr al socialismului, de ce în majoritatea cazurilor se tem pînă şi să-l combată deschis. Mişcarea socialistă nu poate să învingă în cadrul vechi al patriei. Ea creează forme noi, superioare de convieţuire umană, cînd nevoile legitime şi tendinţele progresiste ale maselor muncitoare de *orice* naţionalitate vor fi satisfăcute pentru prima oară în cadrul unei unităţi internaţionale, cu condiţia desfiinţării actualelor bariere naţionale. La încercările burgheziei actuale de a scinda şi dezbina pe muncitori invocînd cu ipocrizie „apărarea patriei“, muncitorii conştienţi vor răspunde cu încercări mereu noi şi repetate de a

* — „Timpuri noi“. — *Nota Trad.*

stabili unitatea muncitorilor aparţinînd diferitelor naţiuni în lupta pentru răsturnarea dominaţiei burgheziei tuturor naţiunilor.

Burghezia caută să prostească masele, camuflînd jaful imperialist sub vechea ideologie a „războiului naţional“. Proletariatul demască această înşelătorie, proclamînd lozinca transformării războiului imperialist în război civil. Aceasta şi este lozinca formulată de rezoluţiile de la Stuttgart şi Basel, care au prevăzut nu un război în general, ci tocmai războiul actual, şi care au vorbit nu despre „apărarea patriei“, ci despre „grăbirea prăbuşirii capitalismului“, despre folosirea în acest scop a crizei pe care o creează războiul, despre exemplul Comunei. Comuna a fost transformarea războiului dintre popoare într-un război civil.

Această transformare nu este, desigur, un lucru uşor şi nu poate fi înfăptuită „după dorinţa“ unui partid sau altul. Dar tocmai această transformare rezidă în condiţiile obiective ale capitalismului în general, ale epocii sfîrşitului capitalismului în special. Şi în această direcţie, numai în această direcţie, trebuie să-şi ducă munca socialiştii. Să nu voteze credite de război, să nu încurajeze şovinismul din „propria“ ţară (şi din ţările aliate), să combată în primul rînd şovinismul „propriei“ burghezii, să nu se mărginească la formele legale de luptă cînd criza a început şi cînd burghezia a desfiinţat ea însăşi legalitatea creată de ea — iată *linia* de activitate care *duce* la război civil şi va duce la el într-un moment sau altul al incendiului european.

Războiul nu este ceva întîmplător, nu este un „păcat“, cum cred popii creştini (care propovăduiesc patriotismul, umanitarismul şi pacea tot atît de bine ca şi oportuniştii), ci o treaptă inevitabilă a capitalismului, o formă tot atît de firească a vieţii *capitaliste* ca şi pacea. Războiul din zilele noastre este un război între popoare. Din acest adevăr nu rezultă că trebuie să ne lăsăm antrenaţi de curentul „popular“ al şovinismului, ci rezultă că şi în timp de război, şi la război, şi pe linie militară continuă să existe şi se vor manifesta contradicţiile de clasă care dezbină popoarele. Refuzul de a face serviciul militar, greva împotriva războiului etc. sînt pur şi simplu o prostie, un vis neputincios şi laş despre o luptă neînarmată împotriva burgheziei înarmate, oftarea după desfiinţarea capitalismului fără un înverşunat război civil sau o serie

de războaie. Propaganda în favoarea luptei de clasă şi în rîndurile armatei este o datorie a socialistului ; o activitate care să urmărească transformarea războiului popoarelor în război civil este singura activitate socialistă în epoca ciocnirii armate imperialiste între burghezia tuturor naţiunilor. Jos oftările sentimentale-popeşti şi prosteşti după o „pace cu orice preţ"! Să ridicăm sus steagul războiului civil ! Imperialismul a pus în joc soarta civilizaţiei europene : după actualul război, dacă nu vor izbucni o serie de revoluţii victorioase, vor urma în curînd alte războaie ; povestea cu „ultimul război" este o poveste deşartă, dăunătoare, un „mit" mic-burghez (după expresia justă a ziarului „Golos"). Steagul proletar al războiului civil va strînge în jurul său, dacă nu azi, atunci mîine, dacă nu în cursul actualului război, atunci după el, dacă nu în cursul acestui război, atunci în decursul primului război ce-i va urma, nu numai sute de mii de muncitori conştienţi, dar şi milioane de semiproletari şi mic-burghezi, prostiţi astăzi de şovinism, dar pe care ororile războiului nu numai că-i vor intimida şi-i vor abrutiza, dar îi vor şi lumina, învăţa, trezi, organiza, oţeli şi pregăti pentru un război împotriva burgheziei atît din „propria" lor ţară, cît şi din ţările „străine".

Internaţionala a II-a a murit, învinsă de oportunism. Jos oportunismul şi trăiască Internaţionala a III-a, curăţită nu numai de „transfugi" (cum doreşte „Golos"), dar şi de oportunism.

Internaţionala a II-a şi-a făcut partea ei de muncă pregătitoare, utilă pentru organizarea prealabilă a maselor proletare în îndelungata epocă „paşnică" a celei mai cumplite robii capitaliste şi a celui mai rapid progres capitalist din ultima treime a secolului al XIX-lea şi de la începutul secolului al XX-lea. Internaţionala a III-a va avea de îndeplinit sarcina organizării forţelor proletariatului în vederea unui asalt revoluţionar împotriva guvernelor capitaliste, în vederea unui război civil împotriva burgheziei din toate ţările, pentru puterea politică, pentru victoria socialismului!

Publicat la 1 noiembrie 1914
în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 33

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V. I. Lenin,
ed. a 4-a, vol. 21, pag. 19-24
(ed. rom. pag. 21-27)

DIN ARTICOLUL:

„ŞOVINISM MORT ŞI SOCIALISM VIU

(CUM SĂ RESTABILIM INTERNAŢIONALA?)"

Războiul european înseamnă o uriaşă criză istorică, începutul unei noi epoci. Războiul, ca orice criză, a ascuţit contradicţiile adînc ascunse şi le-a scos la suprafaţă, sfîşiind toate vălurile făţarnice, înlăturînd toate convenienţele, distrugînd autoritatea somităţilor putrede sau care începuseră să putrezească. (În aceasta constă, în paranteză fie zis, acţiunea binefăcătoare şi progresistă a oricăror crize, pe care numai admiratorii obtuzi ai „evoluţiei paşnice" n-o pot înţelege.) Internaţionala a II-a, care în decursul celor 25—45 de ani (după cum socotim din 1870 sau din 1889) a reuşit să desfăşoare o muncă extrem de însemnată şi folositoare de răspîndire în lărgime a socialismului şi de organizare pregătitoare, iniţială şi foarte simplă a forţelor acestuia, şi-a îndeplinit rolul istoric şi a murit înfrîntă nu atît de unul ca von Kluck, cît de oportunism. Lăsaţi pe morţi să-şi îngroape morţii! Găunoşii trepăduşi (dacă nu chiar lachei intriganţi ai şoviniştilor şi oportuniştilor) n-au decît să „se trudească" acum să-i strîngă laolaltă pe alde Vandervelde şi Sembat cu Kautsky şi Haase, ca şi cum l-am avea în faţa noastră pe Ivan Ivanîci, care l-a făcut „gînsac" pe Ivan Nikiforîci şi care are nevoie „să fie împins" prieteneşte spre adversar[228]. Internaţională nu înseamnă să stea la aceeaşi masă şi să scrie o rezoluţie făţarnică şi şicanatoare oameni care socotesc ca adevărat internaţionalism faptul că socialiştii germani justifică îndemnul burgheziei germane de a se trage în muncitorii francezi, iar cei francezi — îndemnul burgheziei franceze de a se trage în muncitorii germani „în numele apărării patriei" ! ! ! Internaţională înseamnă să se apropie între ei (la început din punct de vedere ideolo-

gic, iar apoi, în momentul potrivit, şi din punct de vedere organizatoric) oameni capabili să apere în fapt, în zilele grele pe care le trăim, internaţionalismul socialist, adică să-şi adune forţele şi „să tragă pe urmă" împotriva guvernelor şi claselor conducătoare fiecare în *propria lui* „patrie". Asta nu e un lucru uşor; el va cere pregătire multă, jertfe mari şi înfrîngerile nu vor putea fi evitate. Dar tocmai pentru că nu e un lucru uşor, el trebuie făcut numai cu cei care *vor* să-l facă, fără să se teamă de o ruptură totală cu şoviniştii şi apărătorii social-şovinismului.

Articol publicat la 12 decembrie 1914 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 35

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 81-82 (ed. rom. pag. 84-85)

DESPRE MINDRIA NAŢIONALĂ A VELICORUŞILOR

Cît de mult se vorbeşte, se discută, se ţipă în momentul de faţă despre naţionalitate, despre patrie! Miniştrii liberali şi radicali ai Angliei, o puzderie de publicişti „progresişti" ai Franţei (care s-au dovedit a fi în totul de acord cu publiciştii reacţiunii), o sumedenie de scribi oficiali, cadeţi şi progresişti ai Rusiei (inclusiv unii narodnici şi „marxişti"), cu toţii preamăresc în fel şi chip libertatea şi independenţa „patriei", măreţia principiului independenţei naţionale. Nu poţi descifra unde se termină aici lăudătorul plătit al călăului Nikolai Romanov sau al celor care schingiuiesc pe negri şi pe locuitorii Indiei, şi unde începe mic-burghezul de duzină, care din prostie sau din lipsă de caracter se lasă tîrît „de curent". Dar descifrarea acestui lucru nici nu prezintă vreo importanţă. Avem de-a face cu un curent ideologic foarte larg şi foarte adînc, ale cărui rădăcini sînt foarte strîns legate de interesele domnilor moşieri şi capitalişti ai naţiunilor dominante. Anual sînt cheltuite zeci şi sute de milioane pentru propagarea ideilor care convin acestor clase: o moară nu tocmai mică, ce se alimentează cu apă de pretutindeni, începînd cu şovinistul convins Menşikov şi terminînd cu şoviniştii din oportunism sau din lipsă de caracter, Plehanov şi Maslov, Rubanovici şi Smirnov, Kropotkin şi Burţev.

Să încercăm şi noi, social-democraţii velicoruşi, să ne precizăm atitudinea faţă de acest curent ideologic. Nouă, reprezentanţilor naţiunii dominante în răsăritul îndepărtat al Europei şi într-o bună parte a Asiei, nu ne-ar sta bine să uităm uriaşa importanţă a problemei naţionale; — mai ales într-o ţară care, pe bună dreptate, este denumită o „închisoare a

popoarelor" ; — într-o vreme cînd tocmai în răsăritul îndepărtat al Europei şi în Asia capitalismul trezeşte la viaţă şi conştiinţă un şir întreg de „noi" naţiuni, mari şi mici ; — într-un moment cînd monarhia ţaristă a chemat sub arme milioane de velicoruşi şi de „alogeni", spre „a rezolva" o serie întreagă de probleme naţionale potrivit intereselor consiliului nobilimii unite [229] şi ale Gucikovilor, Krestovnikovilor, Dolgorukovilor, Kutlerilor, Rodicevilor.

Ne este oare străin nouă, proletarilor velicoruşi conştienţi, sentimentul mîndriei naţionale ? Desigur că nu ! Ne iubim limba şi patria, activăm mai mult decît oricine pentru a ridica masele *ei* muncitoare (adică $^9/_{10}$ din populaţia *ei*) la o viaţă conştientă de democraţi şi socialişti. Este cel mai dureros lucru pentru noi să vedem şi să simţim la ce violenţe, asuprire şi batjocuri supun călăii ţarului, nobilimea şi capitaliştii, minunata noastră patrie. Sîntem mîndri că aceste violenţe au stîrnit o împotrivire în mediul nostru, în mediul velicoruşilor, că *acest* mediu a dat pe un Radişcev, pe decembrişti, pe revoluţionarii-raznocinţi din deceniul al 8-lea al secolului trecut, că clasa muncitoare velicorusă a creat în 1905 un puternic partid revoluţionar al maselor, că mujicul velicorus a început tot în acel timp să devină democrat, a început să răstoarne pe popă şi pe moşier.

Noi ţinem minte că acum o jumătate de secol democratul velicorus Cernîşevski, care şi-a consacrat viaţa cauzei revoluţiei, a spus : „jalnică naţiune, naţiune de robi ; de sus pînă jos, toţi sînt robi" [230]. Robilor velicoruşi, robi pe faţă sau în ascuns (robi faţă de monarhia ţaristă), nu le place să-şi amintească de aceste cuvinte. După părerea noastră însă, aceste cuvinte au fost însufleţite de o adevărată dragoste pentru patrie, dragoste care tînjea din cauză că nu exista revoluţionarism în masele populaţiei velicoruse. Pe atunci nu exista revoluţionarism. Astăzi există în mică măsură, dar există. Sîntem pătrunşi de sentimentul mîndriei naţionale, căci naţiunea velicorusă a creat *şi ea* o clasă revoluţionară, a dovedit *şi ea* că este capabilă să dea omenirii mari pilde de luptă pentru libertate şi socialism, şi nu numai mari pogromuri, spînzurători fără număr, camere de tortură, foamete nesfîrşită şi un mare servilism faţă de popi, ţari, moşieri şi capitalişti.

Sîntem plini de sentimentul mîndriei naţionale, şi tocmai de aceea urîm *îndeosebi* trecutul *nostru* de robi (cînd nobilii

moşieri mînau la război pe ţărani spre a sugruma libertatea Ungariei, Poloniei, Persiei, Chinei) şi prezentul nostru de robi, cînd aceiaşi moşieri, urmaţi de capitalişti, ne duc în război spre a sugruma Polonia şi Ucraina, spre a înăbuşi mişcarea democratică din Persia şi din China, spre a întări banda Romanovilor, Bobrinskilor, Purişkevicilor, care dezonorează demnitatea noastră naţională velicorusă. Nimeni nu este vinovat că s-a născut rob ; dar robul care nu numai că nu aspiră la libertatea sa proprie, dar mai şi justifică şi înfrumuseţează robia sa (denumind, de pildă, sugrumarea Poloniei, a Ucrainei etc. „apărare a patriei" velicoruşilor), un asemenea rob este o slugă şi o tîrîtură, care stîrneşte un sentiment legitim de indignare, de dispreţ şi de scîrbă.

„Nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare" *, aşa spuneau cei mai mari reprezentanţi ai democraţiei consecvente din secolul al XIX-lea, Marx şi Engels, care au devenit dascălii proletariatului revoluţionar. Iar noi, muncitorii velicoruşi, plini de sentimentul mîndriei naţionale, vrem cu orice preţ o Velicorusie liberă şi independentă, de sine stătătoare, democratică, republicană, mîndră, care să-şi întemeieze relaţiile ei cu vecinii pe principiul uman al egalităţii, şi nu pe principiul feudal al privilegiilor, înjositor pentru o naţiune mare. Tocmai pentru că vrem o astfel de Velicorusie, noi spunem : în secolul al XX-lea, în Europa (fie chiar şi în Europa din răsăritul îndepărtat), nu poţi „apăra patria" altfel decît luptînd cu toate mijloacele revoluţionare împotriva monarhiei, împotriva moşierilor şi capitaliştilor din *propria ta* patrie, adică împotriva *celor mai răi* duşmani ai patriei noastre ; velicoruşii nu-şi pot „apăra patria" altfel decît dorind înfrîngerea ţarismului în orice război, acesta fiind răul cel mai mic pentru $^9/_{10}$ din populaţia Velicorusiei, căci ţarismul nu numai că asupreşte din punct de vedere economic şi politic aceste $^9/_{10}$ ale populaţiei, dar le şi demoralizează, le înjoseşte, le dezonorează, le prostituează, învăţîndu-le să asuprească alte popoare, învăţîndu-le să-şi camufleze necinstea sub fraze ipocrite, chipurile patriotice.

Ni se va obiecta, poate, că pe lîngă ţarism şi sub aripa lui a apărut deja şi s-a întărit o altă forţă istorică, capitalismul velicorus, care face o operă progresistă centralizînd din punct

* Vezi culegerea de faţă, pag. 172 — *Nota Red.*

de vedere economic şi unind regiuni imense. Dar această obiecţie nu justifică, ci acuză şi mai mult pe socialiştii noştri şovinişti, care ar trebui să fie denumiţi socialişti ţaristo-purişkevicişti (cum i-a denumit Marx pe lassalleeni : socialişti regalisto-prusaci[231]). Să admitem chiar că istoria va rezolva problema în favoarea capitalismului velicorus, a capitalismului naţiunii dominante, împotriva a o sută şi una de mici naţiuni. Acest lucru nu e imposibil, căci întreaga istorie a capitalului este o istorie de violenţe şi jafuri, de sînge şi noroi. Şi noi nu sîntem nicidecum partizani ai unor naţiuni neapărat mici; sîntem fără doar şi poate, *în condiţii egale* — pentru centralizare şi împotriva idealului mic-burghez al relaţiilor federative. Dar chiar în acest caz, în primul rînd, nu este treaba noastră, nu este treaba democraţilor (fără a mai vorbi de socialişti) de a ajuta lui Romanov-Bobrinski-Purişkevici să sugrume Ucraina etc. Bismarck a realizat în felul său, în felul iuncherilor, o operă istorică progresistă ; bun „marxist" ar mai fi fost însă acela căruia i-ar fi trecut prin minte să justifice pe acest temei sprijinirea lui Bismarck de către socialişti! Or, Bismarck a favorizat dezvoltarea economică, unind naţiunea germană fărîmiţată, care era asuprită de alte popoare, pe cînd propăşirea economică şi dezvoltarea rapidă a Velicorusiei reclamă eliberarea ţării de violenţa exercitată de velicoruşi asupra altor popoare ; această deosebire este uitată de admiratorii cvasi-Bismarck-ilor noştri neaoşi ruşi.

În al doilea rînd, dacă istoria va rezolva problema în favoarea capitalismului velicorus, a capitalismului naţiunii dominante, rezultă de aici că cu atît mai mare va fi rolul *socialist* al proletariatului velicorus ca principală forţă motrice a revoluţiei comuniste, generată de capitalism. Revoluţia proletariatului necesită însă o îndelungată educare a muncitorilor în spiritul unei *totale* egalităţi naţionale şi al fraternităţii. Prin urmare, tocmai din punctul de vedere al intereselor proletariatului velicorus este necesară o îndelungată educare a maselor în sensul celei mai hotărîte, mai consecvente, mai cutezătoare şi mai revoluţionare susţineri a deplinei egalităţi în drepturi şi a dreptului la autodeterminare pentru toate naţiunile asuprite de velicoruşi. Interesul mîndriei naţionale (înţeleasă nu în mod slugarnic) a velicoruşilor coincide cu interesul *socialist* al proletarilor velicoruşi (şi al tuturor celorlalţi proletari). Exemplu pentru noi va rămîne Marx, care, trăind zeci

de ani în Anglia, a devenit pe jumătate englez şi a cerut libertate şi independenţă naţională pentru Irlanda în interesul mişcării socialiste a muncitorilor englezi.

Iar şovinişti noştri socialişti autohtoni, Plehanov etc. etc., în acest ultim caz ipotetic pe care l-am analizat se vor dovedi a fi trădători nu numai ai patriei lor, ai Velicorusiei libere şi democrate, ci şi ai fraternităţii proletare a tuturor popoarelor din Rusia, adică ai cauzei socialismului.

Publicat la 12 decembrie 1914 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 35

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 84-88 (ed. rom. pag. 88-92)

SCRISOARE CĂTRE BASOK [232]

O copie a răspunsului transmis lui Tria la 12. I. 1915

Stimate cetăţean!

Tria mi-a transmis scrisoarea dv. din 28. XII. 1914.

Eroarea dv. este evidentă: noi ne situăm pe punctul de vedere al social-democraţiei revoluţionare internaţionale, pe cînd dv. vă situaţi pe punctul de vedere naţional-burghez. Noi ne străduim să realizăm o apropiere între *muncitorii* din diferitele ţări (şi în special din ţările *beligerante*), iar dv., după cum se vede, tindeţi să realizaţi o apropiere de burghezie şi de guvernul naţiunii „proprii". Nu avem acelaşi drum.

N. Lenin

Berna. 12. I. 1915
Bern. Ulyanow. Distelweg. 11

Trimisă la Constantinopol

Publicată pentru prima oară în 1924 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 3 (26)

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 136 (ed. rom. pag. 154)

DIN SCRISOAREA:
„CĂTRE REDACŢIA ZIARULUI «NAŞE SLOVO»" [233]

Berna, 9/II 1915

Stimaţi tovarăşi!

În scrisoarea dv. din 6 februarie ne propuneţi un plan de luptă împotriva „social-patriotismului oficial", în vederea proiectatei conferinţe de la Londra a socialiştilor „din ţările aliate" ale triplei înţelegeri [234]. După cum vedeţi, desigur, din organul nostru „Soţial-Demokrat" [235], noi sîntem pe poziţia acestei lupte în general şi ducem în fapt această luptă. De aceea ne bucură mult scrisoarea dv. şi acceptăm cu plăcere propunerea dv. de a discuta planul unor acţiuni comune.

Conferinţa plănuită, după cîte se pare, pentru 15 februarie (noi n-am primit nici un document referitor la aceasta) va fi, poate, amînată pentru 25 februarie sau pentru şi mai tîrziu (dacă judecăm după scrisoarea lui Huysmans, care a comunicat planul de tratative personale ale membrilor (secretarului) Comisiei executive cu socialiştii din Franţa, Anglia şi Rusia, precum şi faptul că şedinţa Comisiei executive este fixată pentru 20 februarie). Ar mai fi posibil de asemenea să nu se plănuiască o conferinţă a membrilor oficiali ai Biroului socialist internaţional [236], ci numai consfătuiri *particulare* ale unor socialişti „de vază".

De aceea opunerea unui punct de vedere „clar, revoluţionar şi internaţionalist" — despre care scrieţi şi pe care îl susţinem întru totul — „social-patriotismului oficial", trebuie să fie organizată *pentru toate eventualităţile posibile* (atît pentru eventualitatea unei conferinţe a reprezentanţilor oficiali ai partidelor, cît şi pentru eventualitatea unei consfătuiri particulare, indiferent de forma pe care o va lua; atît

în vederea lui 15 februarie, cît și a unei date mai îndepărtate).

La rîndul nostru, satisfăcînd dorința dv., propunem următorul proiect de declarație, care cuprinde această opunere (în vederea citirii și publicării declarației):

„Subsemnații reprezentanți ai organizațiilor social-democrate din Rusia (Anglia etc.) pornim de la convingerea

că actualul război este un război imperialist nu numai din partea Germaniei și Austro-Ungariei, ci și din partea Angliei și Franței (care acționează în alianță cu țarismul), adică un război al epocii în care dezvoltarea capitalismului a atins ultimul ei stadiu, al epocii în care statele burgheze nu mai pot să se mențină în cadrul granițelor naționale, un război al cărui scop exclusiv este acela de a cotropi coloniile, de a jefui țările concurente și de a slăbi mișcarea proletară prin ațîțarea proletarilor dintr-o țară împotriva proletarilor din altă țară.

De aceea datoria imperioasă a socialiștilor din toate țările beligerante este aplicarea imediată și hotărîtă a rezoluției de la Basel, și anume:

1) desființarea blocurilor naționale și a Burgfrieden*-ului în toate țările;

2) chemarea muncitorilor din toate țările beligerante la o energică luptă de clasă, atît economică cît și politică, împotriva burgheziei din propria lor țară, burghezie care obține profituri nemaipomenite de pe urma furniturilor de război și care se bucură de sprijinul autorităților militare în acțiunea de înăbușire a glasului muncitorilor și de intensificare a asupririi acestora;

3) condamnarea hotărîtă a oricărei votări de credite de război;

4) retragerea din guvernele burgheze ale Belgiei și Franței și recunoașterea participării la guverne și a votării de credite ca o trădare a cauzei socialismului, identică cu aceea pe care o comit social-democrații germani și austrieci prin întreaga lor comportare;

5) a întinde de îndată mîna elementelor internaționaliste ale social-democrației germane care refuză să voteze credite de război și a forma împreună cu ele un comitet internațional

* — păcii civile. — *Nota Trad.*

de agitație pentru încetarea războiului nu în spiritul pacifiștilor, al creștinilor și democraților mic-burghezi, ci în legătură indisolubilă cu propovăduirea și organizarea de acțiuni revoluționare de masă ale proletarilor din fiecare țară împotriva propriilor lor guverne și a burgheziei proprii.;

6) sprijinirea tuturor încercărilor de apropiere și de fraternizare în armată și în tranșee, a socialiștilor din țările beligerante, în ciuda interdicțiilor autorităților militare ale Angliei, Germaniei etc.;

7) chemarea femeilor socialiste din țările beligerante la intensificarea agitației în direcția arătată mai sus;

8) chemarea întregului proletariat internațional la sprijinirea luptei împotriva țarismului și la sprijinirea deputaților social-democrați din Rusia, care, desfășurîndu-și activitatea socialistă în spiritul social-democrației revoluționare internaționaliste, nu numai că au refuzat să voteze creditele, dar nu au dat înapoi nici în fața pericolului prigoanei".

Publicat pentru prima dată în 1931
în „Culegeri din Lenin", vol. XVII

Se tipărește după textul
Operelor lui V. I. Lenin,
ed. a 4-a, vol. 21, pag. 105-107
(ed. rom. pag. 111-113)

DIN ARTICOLUL:
„SUB PAVILION STRĂIN"

Rădăcina unui întreg şir de greşeli tactice şi organizatorice comise de Troţki (fără a mai vorbi de A. Potresov) rezidă în teama, sau lipsa de dorinţă, sau incapacitatea lui de a recunoaşte deplina „maturitate" a orientării oportuniste, precum şi a celei mai strînse şi indisolubile legături a acesteia cu naţional-liberalii (sau social-naţionalismul) din zilele noastre. În practică, tăgăduirea faptului acestei „maturităţi" şi a legăturii indisolubile duce cel puţin la o completă dezorientare şi neputinţă în faţa răului social-naţionalist (sau naţional-liberal) care domină.

În general vorbind, şi A. Potresov, şi Martov, şi Akselrod, şi Vl. Kosovski (care a ajuns să apere votul naţional-liberal al democraţilor germani pentru credite de război), şi Troţki tăgăduiesc legătura dintre oportunism şi social-naţionalism.

„Argumentul" lor principal este că împărţirea de ieri a democraţiei „după oportunism" nu corespunde pe deplin împărţirii ei de astăzi „după social-naţionalism". Acest argument este, în primul rînd, inexact, în fapt, după cum vom arăta îndată, iar în al doilea rînd, cu totul unilateral, incomplet şi este principial nefondat din punct de vedere marxist. Unele persoane şi grupuri pot trece dintr-o parte în cealaltă — aceasta nu e numai posibil, dar chiar inevitabil în perioada oricăror „zdruncinări" sociale mai importante; aceasta nu schimbă cu nimic caracterul unui anumit *curent*; nu se schimbă nici legătura ideologică dintre anumite curente, nu se schimbă semnificaţia lor *de clasă*. S-ar părea că toate aceste considerente sînt în aşa măsură arhicunoscute şi incontestabile, încît ţi-e chiar oarecum penibil să insişti

prea mult asupra lor. Şi totuşi scriitorii noştri au uitat tocmai aceste considerente. Fundamentala semnificaţie de clasă — sau, dacă doriţi, conţinutul social-economic al oportunismului, constă în faptul că anumite elemente ale democraţiei contemporane au trecut (în fapt, cu alte cuvinte, chiar dacă nu-şi dau seamă de aceasta) de partea burgheziei în ceea ce priveşte o serie întreagă de probleme. Oportunismul e politica muncitorească liberală. Dacă cineva se teme de aparenţa „fracţionistă" a acestor expresii, pe acela îl vom sfătui să-şi dea osteneala să studieze aprecierile pe care le fac Marx, Engels şi Kautsky (o „autoritate" care le convine în mod deosebit adversarilor „fracţionismului", nu-i aşa ?) fie chiar şi asupra oportunismului englez. Nu încape nici un pic de îndoială că, în urma acestui studiu, el îşi va da seama că între oportunism şi politica muncitorească liberală există o identitate profundă, esenţială. Semnificaţia fundamentală de clasă a social-naţionalismului din zilele noastre e absolut aceeaşi. *Ideea* fundamentală a oportunismului e alianţa sau apropierea (uneori înţelegerea, blocul etc.) dintre burghezie şi antipodul ei. Ideea fundamentală a social-naţionalismului e absolut aceeaşi. Înrudirea, legătura şi chiar identitatea ideologică şi politică a oportunismului cu social-naţionalismul nu poate fi pusă la îndoială. Or, se înţelege că nu trebuie să luăm ca bază persoane sau grupuri, ci tocmai analiza conţinutului *de clasă* al *curentelor* sociale şi cercetarea ideologică şi politică a principiilor lor fundamentale, esenţiale.

Dacă privim acelaşi subiect dintr-un punct de vedere oarecum diferit, vom întreba: *de unde* provine social-naţionalismul ? Cum s-a format şi cum s-a dezvoltat el ? *Ce anume* a făcut ca el să capete însemnătate şi putere ? Cine nu şi-a dat răspuns la toate aceste întrebări n-a înţeles de loc social-naţionalismul şi, bineînţeles, nu e de loc în stare „să se delimiteze ideologiceşte" de social-naţionalism, chiar dacă s-ar jura în fel şi chip că e gata „să se delimiteze ideologiceşte" de acesta.

La această întrebare nu se poate da decît un singur răspuns: social-naţionalismul s-a născut din oportunism, şi acesta din urmă i-a dat putere. Cum a putut social-naţionalismul să se nască „dintr-o dată" ? Tot aşa cum se naşte „dintr-o dată" un copil, după cele nouă luni de la conceperea sa. Fiecare din numeroasele manifestări ale oportunismului

din epoca a doua (sau de ieri), în toate țările europene, au fost șuvoaie care s-au unit acum toate „dintr-o dată" într-un rîu mare, deși foarte puțin adînc — (să adăugăm în paranteză: tulbure și murdar) — social-naționalist. După cele nouă luni de la concepere, fătul trebuie să se desprindă de mamă; după multe decenii de la conceperea oportunismului, fătul său copt, social-naționalismul, va trebui — într-un timp mai mult sau mai puțin scurt (în comparație cu decenii) — să se desprindă de democrația contemporană. Oricît ar vocifera, oricît s-ar mînia și ar face spume la gură diferiți oameni buni din cauza gîndurilor și discuțiilor cu privire la aceasta, lucrul acesta este inevitabil, deoarece rezultă din întreaga dezvoltare socială a democrației contemporane și din condițiile obiective ale epocii a treia.

Dacă, însă, între împărțirea „după oportunism" și aceea „după social-naționalism" nu există o concordanță deplină, nu dovedește oare aceasta că între fenomenele date nu există o legătură esențială? Nu dovedește, în primul rînd, după cum nici trecerea unor persoane din rîndurile burgheziei de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea cînd de partea feudalilor, cînd de partea poporului nu dovedește că „nu există legătură" între dezvoltarea burgheziei și marea revoluție franceză din 1789. În al doilea rînd, în linii generale — or, este vorba tocmai de linii generale — o astfel de concordanță *există*. Luați nu o singură țară, ci o serie de țări, de exemplu zece țări europene: Germania, *Anglia, Franța, Belgia*, Rusia, Italia, Suedia, Elveția, Olanda și Bulgaria. Ca o oarecare excepție vor apărea numai cele trei țări subliniate; în celelalte, *curentele* adversarilor hotărîți ai oportunismului au dat naștere tocmai la *curente* ostile social-naționalismului. Comparați cunoscutul „Sozialistische Monatshefte"[237] și adversarii lui din Germania; „Nașe Delo"[238] și adversarii săi din Rusia; partidul lui Bissolati si adversarii săi din Italia; în Elveția, pe partizanii lui Greulich pe de o parte și partizanii lui Grimm pe de altă parte, în Suedia ai lui Branting și Höglund, în Olanda ai lui Troelstra pe de o parte și Pannekoek cu Gorter pe de altă parte; în sfîrșit, pe „obșcedelți" și „tesneaci" în Bulgaria[239]. O concordanță generală între vechea și noua împărțire e un fapt, iar o concordanță deplină nu există nici între cele mai simple fenomene ale naturii, cum nu există concordanță deplină între Volga de dinainte

de confluența cu Kama și Volga de după această confluență, sau cum nu există o asemănare deplină între un copil și părinții săi. Anglia este în aparență o excepție; în realitate, înainte de război au existat acolo două curente principale, grupate în jurul a două *cotidiane* — ceea ce e cel mai sigur criteriu obiectiv al caracterului de masă al curentului. Cele două ziare erau: „Cetățeanul zilnic"[240] — ziarul oportuniștilor și „Vestitorul zilnic"[241] al adversarilor oportunismului. Valul naționalismului a inundat ambele ziare; dar în opoziție se aflau mai puțin de $^{1}/_{10}$ din partizanii primului și cam $^{3}/_{7}$ din partizanii celuilalt ziar. Obișnuita metodă de comparație, cînd se compară numai „Partidul socialist britanic" cu „Partidul laburist independent", e greșită, deoarece nu se ține seama de blocul *de fapt* al acestuia din urmă cu fabienii și cu „Partidul laburist"[242]. Prin urmare, din 10 țări, numai două constituie o excepție; însă nici acestea nu reprezintă pe deplin o excepție, deoarece orientările nu și-au schimbat locurile între ele, ci numai valul a înecat (din motive atît de clare încît nici nu merită să insistăm asupra lor) aproape pe toți adversarii oportunismului. Aceasta dovedește cu toată evidența puterea valului; dar aceasta nu dezminte cîtuși de puțin faptul că în general în Europa împărțirea veche corespunde celei noi.

Ni se spune: împărțirea „după oportunism" s-a învechit; numai împărțirea în partizani ai internaționalismului și partizani ai mărginirii naționale are sens. Aceasta e o părere fundamental greșită. Noțiunea de „partizan al internaționalismului" va fi lipsită de orice conținut și de orice sens dacă nu va fi dezvoltată *concret* și dacă fiecare pas al acestei dezvoltări concrete nu va fi decît o enumerare a semnelor de ostilitate față de oportunism. În practică, aceasta va fi încă și mai just. A fi partizan al internaționalismului fără a fi cel mai consecvent și hotărît adversar al oportunismului e numai o iluzie și nimic mai mult. Poate că unele persoane care au un asemenea mod de a gîndi se cred sincer „internaționaliști", însă oamenii nu sînt judecați după ceea ce cred ei înșiși despre sine, ci după conduita lor politică: conduita politică a unor „internaționaliști" care nu sînt adversari consecvenți și hotărîți ai oportunismului, va constitui întotdeauna un ajutor sau un sprijin pentru curentul naționaliștilor. Pe de altă parte, naționaliștii își zic și ei „internaționaliști"

(Kautsky, Lensch, Haenisch, Vandervelde, Hyndman și alții), și nu numai că își zic astfel, dar mai recunosc întru totul și necesitatea apropierii, a înțelegerii și a unirii internaționale a oamenilor care gîndesc la fel ca și ei. Oportuniștii *nu sînt împotriva* „internaționalismului", numai că ei sînt pentru susținerea și înțelegerea internațională a oportuniștilor.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Articol scris nu mai devreme de februarie 1915

Publicat pentru prima dată în 1917 în vol. I al „Culegerii" editurii „Priliv", Moscova

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 132-136 (ed. rom. pag. 139-143)

CONFERINȚA SECȚIILOR DIN STRĂINĂTATE ALE P.M.S.D.R. [243]

DIN „REZOLUȚIILE CONFERINȚEI"

DESPRE LOZINCA „APĂRĂRII PATRIEI"

Fondul real al războiului actual este lupta care se dă între Anglia, Franța și Germania pentru împărțirea coloniilor și jefuirea țărilor concurente, precum și tendința țarismului și a claselor guvernante din Rusia de a cotropi Persia, Mongolia, Turcia asiatică, Constantinopolul, Galiția etc. Elementul național din războiul austro-sîrb [244] are o însemnătate cu totul secundară și nu schimbă caracterul general imperialist al războiului.

Întreaga istorie economică și diplomatică a ultimelor decenii arată că ambele grupuri de națiuni beligerante au pregătit în mod sistematic tocmai un război de acest fel. Pentru a stabili tactica socialiștilor, n-are nici o importanță care grup a început primul operațiile militare sau a declarat războiul. Frazele despre apărarea patriei, despre respingerea invaziei dușmane, despre un război de apărare etc. nu sînt, atît de o parte cît și de alta, decît o înșelare a poporului.

La baza războaielor cu adevărat naționale, de felul războaielor care au avut loc mai ales în perioada dintre 1789 și 1871, s-a aflat procesul îndelungat al mișcărilor naționale de masă, al luptei împotriva absolutismului și feudalismului, al scuturării jugului național și al creării de state pe baze naționale ca premise ale dezvoltării capitaliste.

Ideologia națională creată de această epocă a lăsat urme adînci în masa micii burghezii și în rîndurile unei părți a proletariatului. Sofiștii burgheziei și trădătorii socialismului, care se tîrăsc în coada lor, folosesc acest lucru acum, într-o epocă cu totul diferită, epoca imperialistă, pentru a dezbina pe mun-

citori şi a-i abate de la sarcinile lor de clasă şi de la lupta revoluţionară împotriva burgheziei.

Cuvintele din „Manifestul Comunist" : „muncitorii n-au patrie" sînt astăzi mai juste ca oricînd. Numai lupta internaţională a proletariatului împotriva burgheziei poate să apere cuceririle lui şi să deschidă maselor asuprite calea spre un viitor mai bun.

Scris nu mai tîrziu de 19 februarie (4 martie) 1915

Publicat la 29 martie 1915 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 40

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 138-139 (ed. rom. pag. 145-146)

DIN „SCRISOAREA C.C. AL P.M.S.D.R. CĂTRE REDACŢIA ZIARULUI «NAŞE SLOVO»"

Apoi — în ceea ce-i priveşte pe internaţionalişti. Într-un articol de fond apărut recent în ziarul dv. enumeraţi organizaţiile care, după părerea dv., au adoptat punctul de vedere internaţionalist. Printre acestea figurează la loc de frunte şi... Bundul. Am dori să ştim care sînt propriu-zis motivele care vă îndreptăţesc să consideraţi Bundul ca făcînd parte din rîndul internaţionaliştilor ? Rezoluţia Comitetului său Central nu cuprinde nici un cuvînt precis cu privire la problemele spinoase ale socialismului. Ea aduce a eclectism cu totul lipsit de principii. Organul Bundului („Informaţionnîi Listok"[245]) s-a situat, fără nici o îndoială, pe poziţia şovinismului germanofil sau prezintă o „sinteză" a şovinismului francez şi a celui german. Nu degeaba articolul lui Kosovski a venit să împodobească paginile lui „Neue Zeit" *, revistă care (sperăm că în această privinţă sînteţi de acord cu noi) este acum printre cele mai indecente organe de presă aşa-numite „socialiste".

Sîntem cu tot sufletul pentru unirea internaţionaliştilor. Am dori foarte mult ca ei să fie cît mai numeroşi. Dar nu trebuie totuşi să ne înşelăm singuri, nu trebuie să includem în categoria internaţionaliştilor oameni şi organizaţii care, în ceea ce priveşte internaţionalismul, sînt fără doar şi poate „suflete moarte".

Ce trebuie să înţelegem prin internaţionalism ? De pildă, pot fi oare consideraţi internaţionalişti partizanii reconstituirii Internaţionalei pe baza principiului unei „amnistii" reciproce ? După cum ştiţi şi dv., reprezentantul cel mai de vază al teoriei

* „Timpuri noi". — *Nota Trad.*

„amnistiei" e Kautsky. Victor Adler s-a pronunţat şi el în acest sens. Noi considerăm că apărătorii amnistiei sînt cei mai periculoşi adversari ai internaţionalismului. Internaţionala reconstituită pe bază de „amnistie" ar face ca socialismul să devină mult inferior lui însuşi. Nici un fel de concesii, nici un fel de înţelegeri cu Kautsky & Co. nu pot fi admise. Cea mai hotărîtă luptă împotriva teoriei „amnistiei" este o conditio sine qua non * a internaţionalismului. N-are rost să se vorbească despre internaţionalism dacă nu există dorinţa şi hotărîrea de a merge pînă la capăt, pînă la ruptura cu apărătorii „amnistiei". Şi acum se pune întrebarea : există oare între noi o unitate de vederi în privinţa acestei probleme esenţiale ? În ziarul dv. s-a văzut oare vreodată măcar o umbră de atitudine negativă faţă de politica de „amnistie" ? Trebuie să înţelegeţi însă că noi sîntem îndreptăţiţi să vă rugăm ca înainte de a întreprinde ceva practic să ne expuneţi amănunţit punctul dv. de vedere asupra acestei probleme.

Scris la 10 (23) martie 1915

Publicat pentru prima oară în 1931 în „Culegeri din Lenin", vol. XVII

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 144-145 (ed. rom. pag. 152-153)

* Condiţie obligatorie. — *Nota Trad.*

PROBLEMA UNIRII INTERNAŢIONALIŞTILOR

Războiul a provocat o criză adîncă în întreaga mişcare socialistă internaţională. Ca orice criză, actuala criză a socialismului a scos la iveală cu mai multă profunzime şi claritate contradicţiile lui interne, a smuls multe văluri convenţionale şi false, a arătat într-o formă ascuţită şi cît se poate de vie ce anume e putrezit şi perimat în socialism şi care este chezăşia dezvoltării şi înaintării spre victorie.

Nu credem să existe social-democraţi în Rusia care să nu simtă că vechile împărţiri şi grupări — n-am spune că s-au învechit, dar iau alte forme. Pe primul plan se află problema grupării în „internaţionalişti" şi „social-patrioţi", problemă fundamentală pusă de război. Luăm aceşti termeni din articolul de fond al ziarului „Naşe Slovo" nr. 42, fără să ne oprim acum asupra problemei dacă ei n-ar trebui completaţi prin opunerea social-democraţilor revoluţionari politicienilor naţional-liberali ai muncitorilor.

Se înţelege că problema nu constă în denumire. „Naşe Slovo" a arătat în mod just caracterul grupării contemporane principale. Internaţionaliştii — scrie ziarul — „sînt solidari în atitudinea lor negativă faţă de social-patriotismul reprezentat de Plehanov"... Şi redacţia cheamă „grupurile astăzi fărîmiţate" „să se înţeleagă şi să se unească cel puţin în vederea unui singur act — acela de a exprima atitudinea social-democraţiei din Rusia faţă de actualul război şi faţă de social-patriotismul rus".

Nelimitîndu-se la publicarea articolelor, redacţia ziarului „Naşe Slovo" s-a adresat, printr-o scrisoare, nouă şi Comitetului de organizare [246], propunînd o consfătuire cu privire la

această chestiune, la care să participe şi ea. Am răspuns arătînd necesitatea „de a lămuri unele probleme în prealabil, pentru a şti dacă între noi există în fond solidaritate". Ne-am oprit în special asupra a două probleme prealabile: 1) nici o declaraţie nu va ajuta la demascarea „social-patrioţilor" (redacţia i-a numit pe Plehanov, Aleksinski şi cunoscutul grup al publiciştilor lichidatorilor din Petersburg, partizani ai revistei X.Y.Z.[247]), „care falsifică voinţa proletariatului înaintat al Rusiei" (expresia redacţiei „Naşe Slovo"). E necesară o luptă îndelungată. 2) Care sînt temeiurile de includere a Comitetului de organizare în grupul „internaţionaliştilor"?

Pe de altă parte, secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare ne-a trimis copia răspunsului său adresat redacţiei „Naşe Slovo". Acest răspuns se reduce la aceea că selecţionarea *„prealabilă"* a unor grupuri şi „excluderea altora" este inadmisibilă, şi că „la consfătuire trebuie să fie invitaţi reprezentanţi din străinătate ai tuturor centrelor şi grupurilor de partid care au participat... la conferinţa de pe lîngă Biroul socialist internaţional de la Bruxelles, care a avut loc înainte de război" (scrisoarea din 25 martie 1915).

Prin urmare, Comitetul de organizare respinge principial consfătuirea *internaţionaliştilor*, dorind să se consfătuiască şi cu social-patrioţii (se ştie că curentele lui Plehanov şi Aleksinski au fost reprezentate la Bruxelles). Exact în acelaşi spirit a fost elaborată şi rezoluţia de la Nervi a social-democraţilor („Naşe Slovo" nr. 53), care a fost adoptată în urma raportului lui Ionov (şi care în mod vădit exprimă vederile acestui reprezentant al celor mai de stînga sau internaţionaliste elemente ale Bundului).

Această rezoluţie, care în general este extrem de caracteristică şi de preţioasă pentru conturarea „liniei de mijloc", căutată de atîţia din străinătate, — exprimă simpatia pentru „principiile" redacţiei „Naşe Slovo", dar în acelaşi timp vorbeşte şi despre un dezacord cu poziţia redacţiei „Naşe Slovo", „poziţie care constă în delimitarea organizatorică, în unirea exclusiv a socialiştilor-internaţionalişti şi în susţinerea necesităţii unor sciziuni în rîndurile partidelor proletare, socialiste istoriceşte constituite". Adunarea consideră „tratarea", chipurile, „unilaterală" (a acestor probleme) „de către ziarul «Naşe Slovo»" ca fiind „extrem de dăunătoare pentru

lămurirea problemelor legate de reconstituirea Internaţionalei".

Noi am arătat că concepţiile lui Akselrod, reprezentantul oficial al Comitetului de organizare, sînt concepţii social-şoviniste. „Naşe Slovo" n-a răspuns la aceasta nici prin presă, nici prin corespondenţă. Noi am arătat că Bundul are o poziţie similară, cu o nuanţă de predominare a şovinismului germanofil. Rezoluţia de la Nervi a constituit o extrem de importantă confirmare concretă, deşi indirectă, şi anume: unirea *numai* a internaţionaliştilor e declarată ca fiind dăunătoare şi ca avînd un caracter scizionist; chestiunea e pusă cu o claritate vrednică de toată lauda.

Şi mai limpede e răspunsul Comitetului de organizare, care exprimă nu o atitudine indirectă, ci cea mai directă şi mai formală atitudine faţă de această problemă: consfătuirea trebuie să aibă loc nu *fără* social-patrioţi, ci *cu ei*.

Trebuie să mulţumim Comitetului de organizare pentru faptul că a confirmat în faţa ziarului „Naşe Slovo" justeţea părerilor noastre despre Comitetul de organizare.

Înseamnă oare aceasta că *întreaga idee* a ziarului „Naşe Slovo" cu privire la unirea internaţionaliştilor a dat greş? Nicidecum. Nici un fel de eşecuri ale niciunui fel de consfătuiri nu vor opri unirea internaţionaliştilor atîta timp cît va exista solidaritatea pe plan ideologic şi dorinţa sinceră de a lupta împotriva social-patriotismului. Redacţia ziarului „Naşe Slovo" dispune de o armă puternică, de un cotidian. Ea poate înfăptui ceva cu mult mai practic şi mai important decît consfătuirile şi declaraţiile: anume, ea poate să invite *toate* grupările şi să se apuce fără întîrziere ea singură de 1) elaborarea de răspunsuri complete, precise, fără nici un echivoc, pe deplin limpezi la întrebările cu privire la conţinutul internaţionalismului (căci oare nu-şi spun şi Vandervelde, şi Kautsky, şi Plehanov, şi Lensch, şi Haenisch internaţionalişti?), la oportunism, la falimentul Internaţionalei a II-a, la sarcinile şi la mijloacele de luptă împotriva social-patriotismului etc.; 2) strîngerea forţelor în vederea unei lupte serioase pentru anumite principii nu numai în străinătate, ci mai ales în Rusia.

Într-adevăr, va avea oare cineva curajul să nege că pentru victoria internaţionalismului asupra social-patriotismului

nu există şi nu poate exista o *altă* cale ? N-a dovedit oare istoria de o jumătate de secol a emigraţiei din Rusia (şi istoria de 30 de ani a emigraţiei *social-democrate*) că toate declaraţiile, consfătuirile etc. făcute în străinătate sînt neputincioase, lipsite de seriozitate, fictive, *dacă* nu sînt sprijinite de o mişcare de *lungă durată* a cutărei sau cutărei pături sociale din Rusia ? Nu ne învaţă oare şi actualul război că tot ceea ce nu e copt sau ceea ce e putred, convenţional sau diplomatic se va preface în praf şi pulbere de la prima lovitură ?

În cursul celor opt luni de război, *toate* centrele, grupurile, curentele, nuanţele de concepţii social-democrate s-au consfătuit cu cine au putut şi cu cine au vrut, au făcut „declaraţii", adică şi-au exprimat în auzul tuturor părerea. Acum sarcina e alta, *mai concretă*. Mai multă circumspecţie faţă de declaraţiile şi consfătuirile de *paradă*. Mai multă energie la elaborarea răspunsurilor şi sfaturilor date publiciştilor, propagandiştilor, agitatorilor, tuturor muncitorilor care cugetă, răspunsuri care să fie atît de precise, încît *să fie imposibil* ca ele să nu fie înţelese. Mai multă claritate şi precizie în strîngerea de forţe pentru munca îndelungată de traducere în viaţă a acestor sfaturi.

Repetăm : redacţia „Naşe Slovo" dispune de mari posibilităţi, ea dispune de un ziar cotidian ! — şi va avea de răspuns dacă nu va îndeplini cel puţin acest „program minimal".

Mai avem o observaţie de făcut : acum exact 5 ani, în mai 1910, am semnalat în presa din străinătate un fapt politic extrem de important, un fapt mai „puternic" decît consfătuirile şi declaraţiile multora dintre centrele social-democrate *foarte* „puternice", şi anume : închegarea în Rusia a grupului publiciştilor-legalişti ai *faimoasei* reviste X.Y.Z. Ce-au arătat *faptele* din aceşti 5 ani, destul de bogaţi în evenimente din istoria mişcării muncitoreşti din Rusia şi din întreaga lume ? N-au arătat oare faptele că avem în faţă un anumit nucleu *social* menit să închege elementele într-un *partid muncitoresc naţional-liberal* (de tip „european" !) din Rusia ? Ce concluzii impune tuturor social-democraţilor faptul că în Rusia, cu excepţia revistei „Voprosî Strahovaniia"[248], se manifestă astăzi *deschis numai* acest curent, numai „Naşe Delo", „Strahovanie Rabocih"[249], „Severnîi Golos"[250], numai curentul lui Maslov şi Plehanov ?

Încă o dată : mai multă circumspecţie faţă de manifestările de paradă, mai mult curaj în a privi drept în faţă importantele realităţi politice.

Publicat la 1 mai 1915 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 41

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 165-168 (ed. rom. pag. 174-178)

DIN ARTICOLUL:

„PRINCIPALA LUCRARE A OPORTUNISMULUI GERMAN IN PROBLEMA RĂZBOIULUI"[251]

Internațional nu înseamnă antinațional; noi sîntem pentru dreptul națiunilor la autoafirmare, sîntem contra folosirii violenței împotriva națiunilor slabe — ne încredințează David, fără să înțeleagă (sau, mai bine zis, prefăcîndu-se că nu înțelege) faptul că tocmai a justifica participarea la războiul imperialist, că tocmai a lansa în acest război lozinca „împotriva înfrîngerii", înseamnă a fi om politic nu numai antisocialist, ci și antinațional. Aceasta pentru că actualul război imperialist este un război pe care națiunile dominante (= care asupresc o serie întreagă de alte națiuni) îl duc *pentru* asuprirea unor noi națiuni. Nu poți fi „național" într-un război imperialist altfel decît fiind om politic socialist, adică altfel decît recunoscînd dreptul națiunilor asuprite la eliberare, la despărțirea de marile puteri care le asupresc. În epoca imperialismului, pentru *majoritatea* națiunilor din lume nu poate să existe o altă *salvare* decît acțiunea revoluționară a proletariatului națiunilor dominante, acțiune care să depășească cadrul național, să sfărîme acest cadru și să răstoarne burghezia internațională. Fără această răsturnare vor continua să existe națiuni dominante, *adică* va continua asuprirea a $^{9}/_{10}$ dintre națiunile din întreaga lume; iar această răsturnare va grăbi în proporții uriașe sfărîmarea tuturor *barierelor* naționale, fără a micșora prin aceasta, ci, dimpotrivă, sporind de milioane de ori „diferențierea" omenirii în ceea ce privește bogăția și varietatea vieții spirituale și a curentelor, a năzuințelor și a nuanțelor ideologice.

Articol scris în iunie-iulie 1915

Publicat pentru prima oară la 27 iulie 1924 în ziarul „Pravda" nr. 169

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 245-246 (ed. rom. pag. 265)

DIN ARTICOLUL:

„PROBLEMA PĂCII"

...Prin urmare, dacă revendicarea libertății națiunilor nu este o frază mincinoasă prin care să se mascheze imperialismul și naționalismul *unor anumite* țări, ea trebuie extinsă la *toate* popoarele și la *toate* coloniile. Iar această revendicare este vădit lipsită de conținut *fără* o serie de revoluții care să se desfășoare în *toate* țările înaintate. Mai mult. Ea nu poate fi realizată fără o revoluție *socialistă* încununată de succes.

Înseamnă oare aceasta că socialiștii pot privi cu indiferență faptul că mase din ce în ce mai largi revendică pacea? Nicidecum. Una sînt lozincile avangărzii conștiente a muncitorilor, și alta — revendicările spontane ale maselor. Năzuința spre pace este unul dintre cele mai importante *simptome* ale *dezamăgirii* care începe să se manifeste, dezamăgire provocată de minciuna burgheză despre scopul „eliberator" al războiului, despre „apărarea patriei" și de celelalte minciuni prin care clasa capitalistă înșală poporul. Socialiștii trebuie să acorde acestui simptom cea mai mare atenție. Toate eforturile trebuie să fie îndreptate în direcția *folosirii* stării de spirit a maselor în favoarea păcii. Dar *cum* s-o folosim? A admite *lozinca* păcii și a o repeta ar însemna încurajarea „ifoselor neputincioșilor (iar de cele mai multe ori și mai rău: ale *ipocriților*) palavragii". Aceasta ar însemna *înșelarea* poporului prin iluzia că guvernele actuale, clasele guvernante actuale *ar fi capabile*, fără a fi „instruite" (sau, mai bine zis, înlăturate) printr-o serie de revoluții, să încheie o pace în măsură să satisfacă cît de cît democrația și clasa muncitoare. Nu există nimic mai dăunător decît această înșelare. Nu există nimic care să arunce într-o măsură mai

mare praf în ochii muncitorilor, să le inspire mai mult ideea înşelătoare că contradicţia între capitalism şi socialism nu *este profundă*, nu există nimic care *să înfrumuseţeze* în măsură mai mare robia capitalistă. Nu, noi trebuie să folosim starea de spirit în favoarea păcii pentru a lămuri masele că binefacerile pe care ele aşteaptă să le aducă pacea nu sînt cu putinţă fără o serie de revoluţii.

Idealul nostru este tocmai terminarea războiului, pace între popoare, încetarea jafurilor şi a violenţei, dar numai sofiştii burghezi pot să încînte masele cu acest ideal, rupîndu-l de propagarea imediată şi directă a acţiunilor revoluţionare. Terenul pentru această propagandă există; pentru a o face, nu trebuie decît să rupem definitiv cu aliaţii burgheziei, oportuniştii, care împiedică atît direct (mergînd chiar pînă la denunţuri), cît şi indirect activitatea revoluţionară.

Lozinca autodeterminării naţiunilor trebuie să fie şi ea pusă *în legătură* cu epoca imperialistă a capitalismului. Noi nu sîntem pentru statu quo, pentru utopia mic-burgheză a *neparticipării* la marile războaie. Noi sîntem pentru lupta revoluţionară împotriva imperialismului, adică împotriva capitalismului. Imperialismul constă tocmai în tendinţa naţiunilor care asupresc mai multe naţiuni străine de a extinde şi a consolida această asuprire, de a reîmpărţi coloniile. De aceea *miezul* problemei autodeterminării naţiunilor constă în epoca noastră tocmai în atitudinea pe care o iau socialiştii care aparţin naţiunilor *asupritoare*. Socialistul care aparţine unei naţiuni asupritoare (Anglia, Franţa, Germania, Japonia, Rusia, Statele Unite etc.) şi care nu recunoaşte şi nu susţine dreptul naţiunilor asuprite la autodeterminare (adică la o despărţire liberă), nu este în realitate socialist, ci şovinist.

Numai acest punct de vedere duce la o luptă lipsită de ipocrizie, la o luptă consecventă împotriva imperialismului, la tratarea problemei naţionale (în epoca noastră) prin prisma proletară şi nu prin prisma mic-burgheză. Numai acest punct de vedere duce la aplicarea consecventă a principiului luptei împotriva oricărei asupriri a naţiunilor, la înlăturarea neîncrederii dintre proletarii care aparţin naţiunilor asupritoare şi proletarii naţiunilor asuprite, la lupta solidară, internaţională pentru revoluţia socialistă (adică pentru singurul regim care poate să realizeze deplina egalitate în drepturi a

naţiunilor), iar nu pentru utopia mic-burgheză a libertăţii tuturor statelor mici în general în condiţiile capitalismului.

Tocmai acesta este punctul de vedere adoptat de partidul nostru, adică de social-democraţii din Rusia care se alătură C.C. Tocmai acesta era punctul de vedere al lui Marx, care învăţa proletariatul că „nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare“ *. Marx cerea despărţirea Irlandei de Anglia tocmai din acest punct de vedere, din punctul de vedere al intereselor mişcării de eliberare a muncitorilor *englezi* (nu numai irlandezi).

Dacă socialiştii din Anglia nu recunosc şi nu susţin dreptul Irlandei la despărţire, francezii — al Nisei italiene, germanii — al Alsaciei-Lorenei, al Schleswigului danez şi al Poloniei, ruşii — al Poloniei, Finlandei, Ucrainei etc., polonezii — al Ucrainei, dacă toţi socialiştii „marilor“ puteri, adică ai acelor puteri care săvîrşesc mari jafuri, nu susţin acelaşi drept cînd e vorba de colonii, ei o fac tocmai pentru că şi numai pentru că în realitate sînt imperialişti, iar nu socialişti. Şi este ridicol să ne facem iluzii că oamenii care *nu* susţin „dreptul la autodeterminare“ al naţiunilor asuprite, aparţinînd ei înşişi naţiunilor asupritoare, ar fi capabili să ducă o politică socialistă.

În loc de a lăsa pe palavragiii ipocriţi să înşele poporul prin fraze şi promisiuni cu privire la posibilitatea unei păci democratice, socialiştii trebuie să explice maselor imposibilitatea unei păci cît de cît democratice, fără o serie de revoluţii şi fără o luptă revoluţionară în fiecare ţară împotriva *propriului* guvern. În loc de a permite politicienilor burghezi să înşele popoarele prin fraze despre libertatea naţiunilor, socialiştii trebuie să explice maselor care aparţin naţiunilor *asupritoare* că pentru ele nu există nici o speranţă de eliberare dacă vor ajuta la asuprirea altor naţiuni, dacă nu vor recunoaşte şi nu vor susţine dreptul acestor naţiuni la autodeterminare, adică la libera despărţire. Iată politica care trebuie dusă în toate ţările, în problema păcii şi în problema naţională, o politică socialistă, iar nu imperialistă. Această politică, în cea mai mare parte, nu este, ce-i drept, compatibilă cu legile de înaltă trădare, — dar cu aceste legi e incompatibilă şi rezoluţia de la Basel, care a fost trădată

* Vezi culegerea de faţă, pag. 172. — *Nota Red.*

într-un mod atît de ruşinos aproape de toţi socialiştii care aparţin naţiunilor asupritoare.

Trebuie ales: pentru socialism sau pentru supunerea în faţa legilor domnilor Joffre şi Hindenburg, — pentru lupta revoluţionară sau pentru slugărnicie faţă de imperialism. O linie de mijloc aici nu există. Şi cel mai mare rău îl fac proletariatului născocitorii ipocriţi (sau obtuzi) ai politicii „liniei de mijloc".

Articol scris în iulie-august 1915

Publicat pentru prima oară în 1924 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 5 (28)

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 264-266 (ed. rom. pag. 284-287)

DIN BROŞURA:

„SOCIALISMUL ŞI RĂZBOIUL

(ATITUDINEA P. M. S. D. R. FAŢĂ DE RĂZBOI)"[112]

DESPRE DREPTUL NAŢIUNILOR LA AUTODETERMINARE

În acest război modul cel mai răspîndit de înşelare a poporului de către burghezie este camuflarea scopurilor ei de jaf prin ideologia „eliberării naţionale". Englezii promit libertate Belgiei, germanii — Poloniei etc. În realitate, după cum am văzut, acesta este un război dus de asupritorii majorităţii naţiunilor din întreaga lume pentru consolidarea şi extinderea acestei asupriri.

Socialiştii nu-şi pot atinge ţelul lor măreţ fără a lupta împotriva oricărei asupriri a naţiunilor. De aceea ei trebuie să ceară neapărat ca partidele social-democrate din ţările *asupritoare* (îndeosebi din aşa-numitele „mari" puteri) să recunoască şi să susţină dreptul la autodeterminare al naţiunilor *asuprite*, şi anume în sensul politic al cuvîntului, adică dreptul la despărţirea politică. Un socialist care aparţine unei naţiuni dominante sau unei naţiuni posesoare de colonii şi nu apără acest drept este un şovinist.

Susţinerea acestui drept nu numai că nu încurajează formarea de state mici, dar, dimpotrivă, duce la formarea mai liberă, mai îndrăzneaţă, şi de aceea mai largă şi mai generală de state mari şi uniuni de state, mai avantajoase pentru mase şi corespunzînd într-o măsură mai mare dezvoltării economice.

Socialiştii care aparţin naţiunilor *asuprite* trebuie, la rîndul lor, să lupte neapărat pentru unitatea deplină (inclusiv organizatorică) a *muncitorilor* naţiunilor asuprite şi ai celor asupritoare. Ideea despărţirii de drept a unei naţiuni de alta (aşa-numita „autonomie cultural-naţională" a lui Bauer şi Renner) este o idee reacţionară.

Imperialismul este epoca asupririi crescînde a națiunilor din întreaga lume de către un pumn de „mari“ puteri, și de aceea lupta pentru revoluția internațională socialistă împotriva imperialismului nu e cu putință fără recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare. „Nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare“ (Marx și Engels)*. Nu poate fi socialist proletariatul care se împacă cu o cît de mică violență din partea „propriei“ națiuni împotriva altor națiuni.

CAPITOLUL III

REFACEREA INTERNAȚIONALEI

Cum trebuie refăcută Internaționala ? Dar mai întîi cîteva cuvinte despre cum *nu trebuie* refăcută Internaționala.

METODA SOCIAL-ȘOVINIȘTILOR ȘI A „CENTRULUI"

O, social-șoviniștii din toate țările sînt mari „internaționaliști“ ! Chiar de la începutul războiului, ei sînt copleșiți de grijă pentru Internațională. Pe de o parte, ei susțin că „se exagerează“ cînd se vorbește despre *un faliment* al Internaționalei. În realitate nu s-a întîmplat nimic deosebit. Ascultați-l pe Kautsky : Internaționala este pur și simplu „un instrument pentru timp de pace“ ; este firesc, deci, ca în timp de război acest instrument să nu fie tocmai la înălțime. Pe de altă parte, social-șoviniștii din toate țările au găsit un mijloc foarte simplu și — ceea ce-i mai important — internațional pentru a ieși din situația creată. Acest mijloc nu e complicat : trebuie să așteptăm numai să se termine războiul; pînă la terminarea războiului, socialiștii din fiecare țară trebuie să apere „patria“ lor și să susțină guvernele „lor“, iar după terminarea războiului „să se amnistieze“ reciproc, să recunoască că *toți* au avut dreptate, că în timp de pace trăim ca frații, iar în timp de război — conformîndu-ne strict cutăror și cutăror rezoluții — chemăm pe muncitorii germani să extermine pe frații lor francezi, și viceversa.

Acest punct de vedere îl împărtășesc deopotrivă și Kautsky, și Plehanov, și Victor Adler, și Heine. Victor Adler scrie că, „după ce vor trece vremurile acestea grele, cea dintîi

* Vezi culegerea de față, pag. 172. — *Nota Red.*

datorie a noastră va fi să nu ne învinuim unii pe alții pentru orice nimic“. Kautsky susține că „de nici o parte nici un socialist serios n-a spus pînă acum nimic de natură să provoace îngrijorare“ pentru soarta Internaționalei. Plehanov spune că „e neplăcut să strîngi mîinile (social-democraților germani), care miros a sînge, sîngele celor uciși fără să aibă nici o vină“. În același timp însă propune o „amnistie“ : „aci va fi foarte nimerit — scrie el — ca *inima* să se supună *rațiunii*. De dragul măreței sale cauze, Internaționala va trebui să ia în considerație chiar și regretele tardive“. În „Sozialistische Monatshefte“ Heine numește comportarea lui Vandervelde o comportare „bărbătească și mîndră“ și o dă ca exemplu celor de stînga din Germania.

Într-un cuvînt, cînd se va termina războiul, instituiți o comisie compusă din Kautsky și Plehanov, Vandervelde și Adler, și într-o clipă va fi întocmită o rezoluție „unanimă“ în spiritul unei amnistii reciproce. Diferendul va fi cocoloșit cu succes. În loc să fie ajutați să înțeleagă cele întîmplate, muncitorii vor fi înșelați printr-o „unitate“ pe hîrtie, de ochii lumii. Unirea social-șoviniștilor și ipocriților din toate țările se va chema refacere a Internaționalei.

Să privim adevărul în față : pericolul unei asemenea „refaceri“ este foarte mare. Social-șoviniștii din toate țările sînt deopotrivă interesați în această refacere. Toți, deopotrivă, nu vor ca masele muncitorești din țara lor să se lămurească asupra chestiunii : socialism *sau* naționalism. Toți, deopotrivă, au interesul să-și acopere reciproc păcatele. Nici unul dintre ei nu poate propune nimic altceva decît ceea ce propune virtuozul ipocriziei „internaționale“, Kautsky.

Mulți însă își dau prea puțin seama de acest pericol. În cursul unui an de război am putut vedea o serie de încercări de a restabili legăturile internaționale. Nu vom vorbi despre conferințele de la Londra și Viena, unde s-au adunat șoviniști declarați în scopul de a ajuta statelor-majore și burgheziei „patriilor“ [253] lor. Avem în vedere conferințele de la Lugano, de la Copenhaga [254], conferința internațională a femeilor [255] și conferința internațională a tineretului [256]. Aceste conferințe erau însuflețite de cele mai bune intenții. Dar ele nu vedeau de loc pericolul despre care am vorbit mai sus. Ele n-au fixat internaționaliștilor o linie de luptă. Ele n-au

arătat proletariatului pericolul pe care-l prezintă pentru el metoda social-șovinistă de „refacere" a Internaționalei. În cel mai bun caz, ele s-au mărginit să repete vechile rezoluții și n-au arătat muncitorilor că dacă nu vor lupta împotriva social-șoviniștilor cauza socialismului n-are sorți de izbîndă. În cel mai bun caz, ele au însemnat *un pas pe loc*.

STAREA DE LUCRURI DIN RÎNDURILE OPOZIȚIEI

E în afară de orice îndoială că starea de lucruri din rîndurile opoziției social-democrate germane prezintă cel mai mare interes pentru toți internaționaliștii. Social-democrația germană oficială, care a fost partidul cel mai puternic și partidul conducător în Internaționala a II-a, a dat cea mai grea lovitură organizației internaționale a muncitorilor. În același timp însă, în sînul social-democrației germane s-a format cea mai puternică opoziție. Dintre marile partide din Europa, el a fost primul în care a răsunat protestul viguros al tovarășilor rămași credincioși steagului socialismului. Am citit cu bucurie revistele: „Lichtstrahlen"[257] și „Die Internationale"[258]. Cu și mai multă bucurie am aflat că în Germania se răspîndesc manifeste revoluționare ilegale, ca, de pildă, manifestul: „Dușmanul principal e în propria noastră țară". Lucrul acesta dovedea că în rîndurile muncitorilor germani trăiește spiritul socialismului, că în Germania mai sînt oameni în stare să apere marxismul revoluționar.

În sînul social-democrației germane apare cel mai limpede sciziunea din socialismul contemporan. Aci vedem cît se poate de clar existența a trei curente: oportuniștii-șoviniști, care nicăieri n-au ajuns la un asemenea grad de decădere și renegare ca în Germania; „centrul" kautskist, care s-a dovedit aci complet neputincios de a îndeplini vreun alt rol decît acela de slugă a oportuniștilor; și — stînga, singurii social-democrați din Germania.

Firește, pe noi ne interesează cel mai mult situația din rîndurile stîngii germane. În cei de stînga noi vedem pe tovarășii noștri, vedem speranța tuturor elementelor internaționaliste.

Cum se prezintă această situație?

Revista „Die Internationale" a avut perfectă dreptate cînd a spus că în stînga germană totul se mai află încă într-un proces de dospire, că vor mai avea loc încă mari regrupări, că în sînul ei există elemente mai hotărîte și mai puțin hotărîte.

Noi, internaționaliștii ruși, nu avem, firește, cîtuși de puțin pretenția de a ne amesteca în treburile interne ale tovarășilor noștri de stînga din Germania. Noi înțelegem că numai ei înșiși sînt pe deplin competenți să-și fixeze metodele de luptă împotriva oportuniștilor, ținînd seama de condițiile de timp și loc. Noi socotim doar că avem dreptul și datoria să ne spunem deschis părerea despre starea de lucruri de la ei.

Sîntem convinși că autorul articolului de fond din revista „Die Internationale" a avut perfectă dreptate cînd a susținut că „centrul" kautskist pricinuiește mai mult rău marxismului decît social-șovinismul fățiș. Cine cocoloșește astăzi divergențele și propovăduiește muncitorilor, sub eticheta marxismului, ceea ce propovăduiește kautskismul, acela adoarme pe muncitori, acela este mai periculos decît alde Südekum și Heine, care pun chestiunea net și fac pe muncitori să caute să se descurce.

Fronda împotriva „instanțelor" pe care și-o permit în ultimul timp Kautsky și Haase nu trebuie să inducă în eroare pe nimeni. Divergențele dintre ei și alde Scheidemann nu sînt divergențe de ordin principial. Unii sînt de părere că Hindenburg și Mackensen au *și* învins și că îți poți deja permite luxul de a protesta împotriva anexiunilor. Ceilalți sînt de părere că Hindenburg și Mackensen n-au învins *încă* și că de aceea trebuie „să ne ținem bine pînă la capăt"[259].

Kautskismul luptă împotriva „instanțelor" numai de ochii lumii, — tocmai pentru ca după război să poată estompa în fața muncitorilor divergența principială și să cocoloșească totul printr-o a o mie și una rezoluție emfatică, întocmită într-un vag spirit „de stînga", lucru în care sînt atît de meșteri diplomații Internaționalei a II-a.

Se înțelege de la sine că în lupta sa grea împotriva „instanțelor" opoziția germană trebuie să folosească și această frondă neprincipială a kautskismului. Însă piatra de încercare a oricărui internaționalist trebuie să rămînă atitudinea negativă față de neokautskism. Adevărat internaționalist este nu-

mai acela care luptă împotriva kautskismului, care înțelege că „centrul“, *chiar și după* aparenta cotitură a conducătorilor lui, rămîne din punct de vedere principial *aliatul șoviniștilor și oportuniștilor*.

De o imensă importanță este atitudinea noastră față de elementele șovăielnice din Internațională în general. Asemenea elemente — în cea mai mare parte socialiști de nuanță *pacifistă* — există și în țările neutre, și în unele țări beligerante (în Anglia, de pildă, Partidul laburist independent). Aceste elemente pot să ne fie tovarăși de drum. Trebuie să ne apropiem de aceste elemente ca să luptăm împotriva social-șoviniștilor. Dar nu trebuie să uităm că ele nu sînt decît tovarăși de drum, că în ceea ce este mai important și mai esențial, atunci cînd va fi vorba de refacerea Internaționalei, aceste elemente nu vor fi cu noi, ci împotriva noastră, vor fi de partea lui Kautsky, Scheidemann, Vandervelde și Sembat. La conferințele Internaționalei nu ne putem limita programul numai la ceea ce este acceptabil pentru aceste elemente. Altminteri am deveni noi înșine prizonierii pacifiștilor șovăielnici. Așa s-a întîmplat, de pildă, la conferința internațională a femeilor de la Berna. Delegația germană, care a adoptat punctul de vedere al Clarei Zetkin, a jucat de fapt la această conferință rolul de „centru“. Conferința femeilor a spus numai ceea ce era acceptabil pentru delegatele din partidul olandez oportunist al lui Troelstra și pentru delegatele din I.L.P. (Partidul laburist independent), care — să nu uităm acest lucru — la conferința de la Londra a șoviniștilor din țările „înțelegerii“ a votat pentru rezoluția lui Vandervelde. Avem toată considerația față de I.L.P. pentru lupta curajoasă dusă de el împotriva guvernului englez în timpul războiului. Noi știm însă că acest partid nu s-a situat și nu se situează pe poziția marxismului. Or, noi socotim că în momentul de față sarcina principală a opoziției social-democrate este de a ridica steagul marxismului revoluționar, de a spune muncitorilor ferm și precis cum privim noi războaiele imperialiste, de a lansa lozinca acțiunilor revoluționare de masă, adică a transformării epocii războaielor imperialiste în începutul epocii războaielor civile.

În ciuda tuturor greutăților, elemente social-democrate revoluționare există în multe țări. Există și în Germania, și în Rusia, și în Scandinavia (un curent influent, al cărui reprezentant este tov. Höglund), și în Balcani (partidul „tesneacilor“ din Bulgaria), și în Italia, și în Anglia (o parte din partidul socialist britanic), și în Franța (însuși Vaillant a recunoscut în „L'Humanité“ [260] că a primit scrisori de protest din partea internaționaliștilor, dar n-a publicat în întregime nici una din ele), și în Olanda (tribuniștii [261]) etc. A uni aceste elemente marxiste — oricît de puține ar fi ele la început —, a reaminti în numele lor cuvintele, astăzi uitate, ale adevăratului socialism, a chema muncitorimea din toate țările să rupă cu șoviniștii și să vină sub vechiul steag al marxismului — iată care este sarcina zilei.

Conferințele cu așa-numitele programe „de acțiune“ se reduceau pînă acum numai la aceea că ele proclamau, într-un mod mai mult sau mai puțin consecvent, un simplu program pacifist. Marxismul nu este pacifism. Trebuie, desigur, să luptăm pentru o cît mai grabnică încetare a războiului. Dar cerința „păcii“ capătă un sens proletar numai atunci cînd este însoțită de chemarea la luptă *revoluționară*. Fără un șir de revoluții, așa-numita pace democratică rămîne o utopie mic-burgheză. Un adevărat program de acțiune nu ar putea fi decît un program *marxist*, care să dea maselor o explicație completă și clară a celor întîmplate, să explice ce este imperialismul și cum trebuie luptat împotriva lui, să declare deschis că oportunismul a fost acela care a dus la falimentul Internaționalei a II-a și să cheme deschis la construirea unei Internaționale marxiste fără oportuniști și *împotriva* oportuniștilor. Numai un asemenea program, care să arate că avem încredere în noi înșine, că credem în marxism, că declarăm oportuniștilor război pe viață și pe moarte, ar putea să ne asigure mai curînd sau mai tîrziu simpatia maselor cu adevărat proletare.

PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA ȘI INTERNAȚIONALA A III-A

P.M.S.D.R. s-a despărțit de mult de oportuniștii care existau în rîndurile sale. Oportuniștii ruși au devenit acum și șoviniști. Aceasta nu face decît să ne întărească părerea că ruptura cu ei este necesară în interesul socialismului. Sîntem convinși că divergențele care există astăzi între social-democrați și social-șoviniști nu sînt de loc mai mici decît

acelea care au existat între socialiști și anarhiști atunci cînd social-democrații s-au despărțit de aceștia din urmă. Oportunistul Monitor a spus pe bună dreptate, în „Preussische Jahrbücher"[262], că oportuniștilor și burgheziei le convine unitatea de astăzi, deoarece ea silește pe cei de stînga să se supună șoviniștilor și împiedică pe muncitori să se lămurească asupra divergențelor existente și să-și creeze un partid cu adevărat muncitoresc, cu adevărat socialist. Sîntem profund convinși că în situația de astăzi ruptura cu oportuniștii și șoviniștii este prima datorie a revoluționarilor — tot așa cum ruptura cu galbenii, cu antisemiții, cu sindicatele muncitorești liberale etc. a fost necesară tocmai în vederea luminării cît mai grabnice a muncitorilor înapoiați și a atragerii lor în rîndurile partidului social-democrat.

După părerea noastră, Internaționala a III-a ar trebui creată tocmai pe o astfel de bază revoluționară. Pentru partidul nostru nu există problema dacă ruptura cu social-șoviniștii este sau nu nimerită. Pentru el această problemă a fost rezolvată o dată pentru totdeauna. Pentru el nu există decît problema realizării cît mai grabnice a acestei rupturi pe scară internațională.

Se înțelege de la sine că, pentru crearea unei organizații marxiste *internaționale*, trebuie să existe în *mai multe* țări dorința de a crea partide marxiste de sine stătătoare. Germania, țara cu cea mai veche și mai puternică mișcare muncitorească, are o importanță hotărîtoare. Viitorul apropiat va arăta dacă s-au copt sau nu condițiile pentru crearea unei internaționale noi, marxiste. În caz afirmativ, partidul nostru va intra bucuros într-o astfel de Internațională a III-a, purificată de oportunism și șovinism. În caz negativ, asta va arăta că această purificare mai necesită o evoluție mai mult sau mai puțin îndelungată. În acest caz partidul nostru va forma o opoziție extremă în sînul vechii Internaționale — pînă ce se va crea în mai multe țări baza unei asociații internaționale a muncitorilor care să se situeze pe pozițiile marxismului revoluționar.

Noi nu știm și nu putem ști cum vor evolua lucrurile pe arena internațională în primii ani care vin. Știm însă sigur, și avem convingerea nestrămutată că partidul *nostru* va lucra neobosit, în direcția arătată, în țara *noastră*, în rîndurile pro-

letariatului *nostru* și prin întreaga sa activitate de zi cu zi va crea secția rusă a unei Internaționale *marxiste*.

Și la noi, în Rusia, sînt destui social-șoviniști fățiși și destule grupe „de centru". Oamenii aceștia vor lupta împotriva creării unei Internaționale marxiste. Știm că Plehanov stă pe aceeași poziție principială cu Südekum și îi întinde de pe acum mîna. Știm că așa-numitul „Comitet de organizare", condus de Akselrod, propovăduiește kautskismul pe teren rus. Pretinzînd că propovăduiesc unitatea clasei muncitoare, oamenii aceștia propovăduiesc de fapt unitatea cu oportuniștii și, prin aceștia, cu burghezia. Dar tot ceea ce știm despre actuala mișcare muncitorească din Rusia ne dă deplina convingere că proletariatul conștient din Rusia va rămîne și de acum înainte *alături de partidul nostru*.

Broșură scrisă în iulie-august 1915

Publicată în toamna anului 1915 în editura redacției ziarului „Soțial-Demokrat". Geneva

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 286-287, 293-300 (ed. rom. pag. 310-311, 317-325)

CĂTRE SECRETARUL „LIGII PENTRU PROPAGANDA SOCIALISTĂ"[263]

Dragi tovarăși!

Ne-am bucurat foarte mult primind foaia dv. volantă. Apelul dv. către membrii partidului socialist de a lupta pentru o nouă Internațională, pentru adevăratul socialism revoluționar, pe care l-au propovăduit Marx și Engels, împotriva oportunismului, și în special împotriva acelora care sînt pentru participarea clasei muncitoare la un război de apărare, corespunde în totul poziției pe care partidul nostru (Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, *Comitetul Central*) s-a situat chiar de la începutul acestui război și pe care se situează tot timpul de mai bine de 10 ani.

Vă trimitem salutul nostru sincer și cele mai bune urări de succes în lupta pe care o ducem pentru adevăratul internaționalism.

În presa noastră și în propaganda noastră sîntem în divergență cu programul dv. într-o serie de chestiuni. Socotim absolut necesar să vă arătăm pe scurt aceste divergențe, pentru a lua imediat măsuri serioase în vederea coordonării luptei internaționale duse în toate țările de socialiștii revoluționari care nu admit compromisuri, și în special de marxiști.

Noi supunem celei mai severe critici vechea Internațională, Internaționala a II-a (1889—1914), declarăm că este moartă și că nu merită să fie refăcută pe vechea bază. Dar nu spunem niciodată în presa noastră că pînă acum s-a acordat prea mult loc așa-numitelor „revendicări imediate" și că aceasta ar putea duce la golirea socialismului de conținutul său. Noi susținem și demonstrăm că toate partidele burgheze,

toate partidele, în afară de partidul revoluționar al clasei muncitoare, mint și dau dovadă de fățărnicie atunci cînd vorbesc de reforme. Ne străduim să ajutăm clasa muncitoare să obțină orice îmbunătățire (economică și politică), fie cît de neînsemnată, dar reală, a situației ei, adăugînd întotdeauna că *nici o* reformă nu poate fi trainică, adevărată și serioasă dacă nu este sprijinită prin metodele revoluționare de luptă a maselor. Noi spunem întotdeauna că un partid socialist care nu unește această luptă pentru reforme cu metodele revoluționare ale mișcării muncitorești poate să se transforme într-o sectă, poate să se rupă de mase, și că acest lucru periclitează în modul cel mai serios succesul adevăratului socialism revoluționar.

Noi susținem întotdeauna în presa noastră democrația internă de partid. Dar nu ne pronunțăm niciodată împotriva centralizării partidului. Noi sîntem pentru centralismul democratic. Noi spunem că centralizarea mișcării muncitorești germane constituie nu o latură slabă a acesteia, ci o latură bună și pozitivă. Cusurul partidului social-democrat german de astăzi nu constă în centralizarea lui, ci în predominarea oportuniștilor, care trebuie excluși din partid, mai cu seamă acum, după comportarea lor trădătoare din timpul războiului. Ar fi foarte bine dacă, ori de cîte ori se produce o criză, un mic grup (Comitetul nostru Central, de pildă, constituie un mic grup) ar putea să îndrumeze masele largi *în direcția revoluției*. În *toate* momentele de criză masele nu pot acționa în mod nemijlocit, masele au nevoie de ajutorul unor mici grupuri, de ajutorul organelor centrale ale partidelor. Chiar de la începutul acestui război, încă din septembrie 1914, Comitetul nostru Central a îndemnat masele să nu dea crezare frazelor mincinoase despre „războiul de apărare" și să rupă cu oportuniștii și așa-numiții „jingo-socialiști" * (așa le spunem noi „socialiștilor" care sînt *acum* pentru un război de apărare). Socotim că aceste măsuri centraliste ale Comitetului nostru Central au fost folositoare și necesare.

Sîntem de acord cu dv. că trebuie să fim împotriva uniunilor de breaslă și pentru uniuni industriale, adică pentru sindicate mari, centralizate și pentru o participare cît mai activă a *tuturor* membrilor de partid la lupta economică și la

* — Jingoism — naționalism șovinist în Anglia. — *Nota Trad.*

toate organizațiile sindicale și cooperatiste ale clasei muncitoare. Însă pe oamenii de felul d-lui Legien din Germania și al d-lui Gompers din Statele Unite ale Americii noi îi considerăm burghezi, iar politica lor — nu o politică socialistă, ci o politică burgheză naționalistă. D-nii Legien, Gompers și ceilalți de teapa lor nu sînt reprezentanții clasei muncitoare: ei reprezintă doar artistocrația și birocrația clasei muncitoare.

Sîntem în totul de acord cu dv. atunci cînd pentru o acțiune politică cereți „o acțiune de masă" a muncitorilor. Socialiștii-internaționaliști revoluționari din Germania cer și ei acest lucru. În presa noastră căutăm să arătăm cît mai amănunțit ce anume trebuie înțeles prin acțiuni politice de masă, ca, de pildă, grevele politice (foarte obișnuite în Rusia), demonstrațiile de stradă și războiul civil pe care-l pregătește actualul război imperialist dintre națiuni.

Noi nu propovăduim unitatea în rîndurile partidelor socialiste *de astăzi* (ale acelor care predomină în Internaționala a II-a). Dimpotrivă, noi insistăm asupra unei *rupturi* cu oportuniștii. Războiul este cea mai bună lecție practică. În *toate* țările, oportuniștii, liderii lor, ziarele și revistele lor cele mai influente sînt *pentru* război, cu alte cuvinte ei într-adevăr s-au *unit* cu burghezia „lor" națională (clasa mijlocie, capitaliștii) împotriva maselor proletare. Dumneavoastră spuneți că și în America sînt socialiști care s-au pronunțat în favoarea unui război de apărare. Sîntem convinși că o uniune cu asemenea oameni este o crimă. O *asemenea* uniune înseamnă o uniune cu clasa mijlocie națională și cu capitaliștii și o *ruptură* cu clasa muncitoare revoluționară internațională. Or, noi sîntem pentru o ruptură cu oportuniștii naționaliști și pentru o uniune cu revoluționarii-marxiști internaționali și cu partidele clasei muncitoare.

Noi nu ne pronunțăm niciodată în presa noastră împotriva unirii Partidului socialist cu Partidul muncitoresc socialist[264] (S.P. and S.L.P.) din America. Ne referim întotdeauna la scrisorile lui Marx și Engels (în special la cele adresate lui Sorge, un membru activ al mișcării socialiste americane) în care amîndoi condamnă caracterul sectar al P.M.S. (S.L.P.)[265].

Sîntem în totul de acord cu critica pe care o faceți vechii Internaționale. Noi am participat la conferința de la Zimmerwald (Elveția 5—8—IX—1915)[266]. Am format acolo *aripa de stînga* și am propus *rezoluția noastră* și proiectul *nostru* de

manifest. Am publicat de curînd aceste documente în limba germană, și vi le trimit (împreună cu traducerea în limba germană a broșurii noastre „Socialismul și războiul") în speranța că în Liga dv. sînt tovarăși care cunosc limba germană. Dacă ne-ați putea ajuta să le edităm în limba engleză (acest lucru nu este posibil decît în America, iar după aceea le-am trimite în Anglia), am primi bucuroși ajutorul d-voastră.

În lupta noastră pentru adevăratul internaționalism și împotriva „jingo-socialismului", noi dezaprobăm întotdeauna în presa noastră pe conducătorii oportuniști ai P.S. (S.P.) din America, care sînt pentru îngrădirea imigrării muncitorilor chinezi și japonezi (și aceasta după Congresul de la Stuttgart din 1907 și *contrar* hotărîrilor lui). Părerea noastră este că nu poți fi internaționalist și în același timp să fii pentru asemenea îngrădiri. Noi susținem că dacă socialiștii americani și mai ales cei englezi, care aparțin unei națiuni cîrmuitoare și *asupritoare*, nu sînt împotriva oricărei îngrădiri a imigrării și împotriva stăpînirii de colonii (insulele Haway), dacă nu sînt pentru independența completă a acestora din urmă, aceşti socialiști sînt în realitate niște „jingo".

Încheind, fac încă o dată cele mai bune urări Ligii d-voastră și-i trimit un călduros salut. Am fi foarte bucuroși să primim și de acum înainte informații din partea d-voastră și *să unim* lupta noastră împotriva oportunismului pentru adevăratul internaționalism.

Al dv., *N. Lenin*

N.B.: În Rusia există *două* partide social-democrate. Partidul nostru („Comitetul *Central*") este împotriva oportunismului. Celălalt partid („Comitetul *de organizare*") este oportunist. Sîntem *împotriva* unei uniuni cu el.

Ne puteți scrie pe adresa noastră oficială (Biblioteca Rusă. Pentru C. C. — strada Hugo de Sangê, 7, *Geneva*, Elveția). E mai bine însă să scrieți pe adresa mea personală: *Vl. Uleanov*. Seidenweg 4-a. III *Berna*. Elveția.

Scris în limba engleză înainte de 9 (22) noiembrie 1915

Publicat pentru prima oară în 1924 în „Culegeri din Lenin", vol. II

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 386-391 (ed. rom. pag. 419-425)

DIN ARTICOLUL:

„REVOLUŢIA SOCIALISTĂ ŞI DREPTUL NAŢIUNILOR LA AUTODETERMINARE (TEZE) **

4. MODUL PROLETAR-REVOLUŢIONAR DE A PUNE PROBLEMA AUTODETERMINARII NAŢIUNILOR

Nu numai revendicarea autodeterminării naţiunilor, ci *toate* punctele programului nostru democratic minimal au fost formulate *înainte*, încă în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, de mica burghezie. Şi mica burghezie continuă şi acum să le formuleze pe *toate* în mod utopic, fără să vadă lupta de clasă şi intensificarea ei în condiţiile democraţiei, crezînd într-un capitalism „paşnic". Tocmai aceasta este utopia unei uniuni paşnice de naţiuni egale în drepturi în condiţiile imperialismului, utopie preconizată de kautskişti şi care înşală poporul. În opoziţie cu această utopie mic-burgheză şi oportunistă, programul social-democraţiei trebuie să scoată în evidenţă, ca fiind fundamentală, esenţială şi inevitabilă în condiţiile imperialismului, împărţirea naţiunilor în asupritoare şi asuprite.

Proletariatul naţiunilor asupritoare nu poate să se mărginească la fraze generale, la fraze şablon repetate de orice burghez pacifist, la fraze împotriva anexiunilor şi pentru egalitatea în drepturi a naţiunilor în general. Proletariatul nu poate să treacă sub tăcere problema *frontierelor* statului bazat pe asuprire naţională, problemă deosebit de „neplăcută" pentru burghezia imperialistă. Proletariatul nu poate să nu lupte împotriva menţinerii prin violenţă a naţiunilor asuprite în cadrul frontierelor statului respectiv, iar aceasta înseamnă tocmai a lupta pentru dreptul la autodeterminare. Proletariatul trebuie să revendice libertatea despărţirii politice a coloniilor şi a naţiunilor oprimate de naţiunea „sa". Altminteri, internaţionalismul proletariatului va fi un internaţionalism deşert, verbal ; nici încrederea, nici solidaritatea de clasă între muncitorii naţiunii asuprite şi ai celei asupritoare nu vor fi posibile ; ipocrizia apărătorilor re-

formişti şi kautskişti ai autodeterminării, care nu suflă un cuvînt despre naţiunile asuprite de „propria lor" naţiune şi menţinute prin violenţă în „propriul lor" stat, va rămîne nedemascată.

Pe de altă parte, socialiştii naţiunilor asuprite trebuie să apere şi să realizeze îndeosebi unitatea deplină şi necondiţionată, inclusiv unitatea organizatorică a muncitorilor naţiunii asuprite cu muncitorii naţiunii asupritoare. Fără aceasta, nu este cu putinţă de a susţine o politică independentă a proletariatului şi solidaritatea lui de clasă cu proletariatul altor ţări, date fiind manoperele de tot felul, trădările şi înşelăciunile burgheziei, deoarece burghezia naţiunilor asuprite foloseşte în permanenţă lozincile eliberării naţionale pentru înşelarea muncitorilor : în politica internă, ea foloseşte aceste lozinci pentru a încheia înţelegeri reacţionare cu burghezia naţiunilor dominante (de pildă polonezii în Austria şi în Rusia, care încheie tranzacţii cu reacţiunea pentru asuprirea evreilor şi a ucrainenilor) ; în politica externă, ea caută să încheie tranzacţii cu una din puterile imperialiste rivale, în interesul realizării scopurilor sale tîlhăreşti (politica statelor mici din Balcani etc.).

Faptul că lupta pentru libertate naţională împotriva unei puteri imperialiste poate fi folosită, în anumite condiţii, de o altă „mare" putere în scopurile ei la fel de imperialiste, poate tot atît de puţin să facă social-democraţia să renunţe la recunoaşterea dreptului naţiunilor la autodeterminare, pe cît de puţin cazurile frecvente de folosire de către burghezie a lozincilor republicane, în scop de înşelăciune politică şi de jaf financiar, de pildă în ţările romanice, nu pot face pe social-democraţi să renunţe la republicanismul lor *.

---

* Este de prisos să mai spunem că a respinge dreptul la autodeterminare pe motiv că din el decurge, chipurile, „apărarea patriei" ar fi de-a dreptul ridicol. Cu acelaşi drept — adică tot atît de neserios — invocă social-şoviniştii în 1914—1916, pentru a justifica „apărarea patriei", orice revendicare a democraţiei (de pildă republicanismul ei) şi orice formulare a luptei împotriva asupririi naţionale. Marxismul deduce recunoaşterea apărării patriei în războaiele marii revoluţii franceze sau în războaiele lui Garibaldi, de pildă, în Europa, precum şi negarea apărării patriei în războiul imperialist din 1914—1916, din analiza particularităţilor istorice concrete ale fiecărui război în parte, şi nicidecum dintr-un oarecare „principiu general" sau dintr-un oarecare punct al programului.

5. MARXISM ȘI PROUDHONISM IN PROBLEMA NAȚIONALĂ

În opoziție cu democrații mic-burghezi, Marx vedea în toate revendicările democratice, fără excepție, nu ceva absolut, ci expresia istorică a luptei maselor populare, conduse de burghezie, împotriva feudalismului. Nu există printre aceste revendicări nici una care să nu poată servi și să nu servească, în anumite împrejurări, ca mijloc de înșelare a muncitorilor de către burghezie. A desprinde sub acest raport una dintre revendicările democrației politice, și anume dreptul națiunilor la autodeterminare, și a o opune celorlalte revendicări este fundamental greșit din punct de vedere teoretic. În practică proletariatul își poate păstra independența numai subordonînd lupta sa pentru toate revendicările democratice, inclusiv revendicarea republicii, luptei sale revoluționare pentru răsturnarea burgheziei.

Pe de altă parte, în opoziție cu proudhoniștii, care „în numele revoluției sociale" „negau" problema națională, Marx, avînd în vedere în primul rînd interesele luptei de clasă a proletariatului din țările înaintate, punea pe primul plan principiul fundamental al internaționalismului și socialismului : nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare *. Tocmai din punctul de vedere al intereselor mișcării revoluționare a muncitorilor germani a cerut Marx, în 1848, ca democrația victorioasă din Germania să proclame și să înfăptuiască libertatea popoarelor asuprite de germani **. Tocmai din punctul de vedere al luptei revoluționare a muncitorilor englezi a cerut Marx, în 1867, despărțirea Irlandei de Anglia, adăugînd totodată : „chiar dacă după despărțire s-ar ajunge la o federație" ***. Numai formulînd această revendicare educa Marx pe muncitorii englezi în spirit cu adevărat internaționalist. Numai astfel a putut el să opună oportuniștilor și reformismului burghez, care nici pînă acum, după o jumătate de secol, nu a realizat „reforma" irlandeză, rezolvarea revoluționară a acestei probleme istorice. Numai astfel a putut Marx — în opoziție cu apologeții capitalului, care țipau despre caracterul utopic și imposibilitatea realizării libertății de despărțire a națiunilor mici și despre caracterul progresist nu numai al concentrării economice, ci și al concentrării politice — să susțină caracterul progresist al acestei concentrări *nu* în mod imperialist, să preconizeze apropierea dintre națiuni nu pe baza violenței, ci pe baza unei uniuni libere a proletarilor din toate țările. Numai astfel a putut Marx să opună recunoașterii verbale, și adesea ipocrite, a egalității în drepturi a națiunilor și a dreptului lor la autodeterminare acțiunea revoluționară a maselor *și* în domeniul rezolvării problemelor naționale. Războiul imperialist din 1914—1916 și grajdurile augiene ale ipocriziei oportuniștilor și kautskiștilor, deschise de el, au confirmat în mod concret justețea acestei politici a lui Marx, politică care trebuie să servească de model pentru toate țările înaintate, deoarece acum fiecare din ele asuprește alte națiuni *.

* Vezi culegerea de față, pag. 172. — *Nota Red.*
** Vezi culegerea de față, pag. 28. — *Nota Red.*
*** Vezi culegerea de față, pag. 66. — *Nota Red.*

6. CELE TREI TIPURI DE ȚĂRI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE AUTODETERMINAREA NAȚIUNILOR

În această privință trebuie să deosebim trei tipuri principale de țări :

În primul rînd, țările capitaliste înaintate din Europa occidentală și Statele Unite. Aici mișcările naționale burghezo-progresiste au luat de mult sfîrșit. Fiecare din aceste „mari" națiuni asuprește alte națiuni în colonii și în interiorul țării. Proletariatul națiunilor dominante are exact aceleași sarcini care în secolul al XIX-lea îi reveneau proletariatului din Anglia față de Irlanda **.

* Se invocă adeseori — cum face, de pildă, în ultimul timp șovinistul german Lensch, în numerele 8 și 9 ale revistei „Die Glocke"[267] — faptul că atitudinea negativă a lui Marx față de mișcarea națională a unora dintre popoare, de pildă a cehilor în 1848, infirmă necesitatea recunoașterii din punct de vedere marxist a autodeterminării națiunilor. Dar aceasta nu este adevărat, deoarece în 1848 existau motive istorice și politice pentru a face deosebire între națiunile „reacționare" și națiunile revoluționar-democratice. Marx a avut dreptate condamnînd pe cele dintîi și susținînd pe cele din urmă[268]. Dreptul la autodeterminare este una dintre revendicările democrației care trebuie, în mod firesc, să fie subordonată intereselor generale ale democrației. În 1848 și în anii următori aceste interese generale au constat în primul rînd în lupta împotriva țarismului.

** În unele state mici, rămase în afara războiului din 1914—1916, de pildă în Olanda, Elveția, burghezia folosește intens lozinca „autode-

În al doilea rînd, răsăritul Europei: Austria, Balcanii și mai cu seamă Rusia. Aici, tocmai secolul al XX-lea a dezvoltat în mod deosebit mișcările naționale burghezo-democratice și a ascuțit lupta națională. Sarcinile proletariatului din aceste țări, atît în ceea ce privește desăvîrșirea transformării lor burghezo-democratice, cît și în ceea ce privește ajutorarea revoluției socialiste din alte țări, nu pot fi îndeplinite fără susținerea dreptului națiunilor la autodeterminare. Deosebit de grea și deosebit de importantă este aici sarcina contopirii luptei de clasă a muncitorilor națiunilor asupritoare cu aceea a muncitorilor națiunilor asuprite.

În al treilea rînd, țările semicoloniale — cum sînt China, Persia, Turcia — și toate coloniile, avînd laolaltă o populație de circa un miliard de suflete. Aici mișcările burghezo-democratice sînt în parte abia la începutul lor, iar în parte — încă departe de a fi terminate. Socialiștii trebuie nu numai să ceară eliberarea necondiționată, fără răscumpărare, și imediată a coloniilor, — iar expresia politică a acestei revendicări nu înseamnă altceva decît tocmai recunoașterea dreptului la autodeterminare; socialiștii trebuie să sprijine în modul cel mai hotărît elementele cele mai revoluționare ale mișcărilor burghezo-democratice de eliberare națională din aceste țări și să sprijine răscoala lor — iar în caz de nevoie și războiul lor revoluționar — *împotriva* puterilor imperialiste care le asupresc.

Articol scris în ianuarie-februarie 1916
Publicat în aprilie 1916 în revista „Vorbote" nr. 2
În limba rusă a fost publicat în octombrie 1916 în „Culegerea ziarului «Soțial-Demokrat»" nr. 1

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 136-140 (ed. rom. pag. 142-146)

---

terminării națiunilor" pentru a justifica participarea la războiul imperialist. Acesta este unul dintre motivele care determină pe social-democrații din aceste țări să nege autodeterminarea. Politica proletară justă, și anume negarea „apărării patriei" în războiul *imperialist*, este apărată cu argumente greșite. Rezultă în teorie o denaturare a marxismului, iar în practică un fel de îngustime mic-națională, ignorarea populației de *sute de milioane* a națiunilor subjugate de națiunile „dominante". În excelenta sa broșură: „Imperialismul, războiul și social-democrația", tov. Gorter greșește atunci cînd neagă principiul autodeterminării națiunilor, dar îl *aplică* în mod just atunci cînd cere *imediata* „independență politică și *națională*" pentru Indiile Olandeze și demască pe oportuniștii olandezi care refuză să formuleze o astfel de revendicare și să lupte pentru realizarea ei.

DIN ARTICOLUL:

„BILANȚUL DISCUȚIEI ASUPRA AUTODETERMINĂRII"

7. MARXISM SAU PROUDHONISM?

Referirea noastră la punctul de vedere al lui Marx în problema separării Irlandei este combătută de tovarășii polonezi, prin excepție, nu în mod indirect, ci direct. În ce constă însă obiecția lor? Referirea la atitudinea lui Marx în perioada 1848—1871 n-ar avea, după părerea lor, „nici cea mai mică valoare". Această extrem de mînioasă și hotărîtă declarație este motivată prin aceea că Marx s-a pronunțat „concomitent" împotriva tendințelor de independență ale „cehilor, slavilor de sud etc."[269]

Această argumentare este extrem de mînioasă tocmai pentru că este deosebit de neîntemeiată. Din spusele marxiștilor polonezi rezultă că Marx ar fi fost pur și simplu un confuzionist care ar fi susținut „concomitent" lucruri contrarii! Aceasta este cu totul inexact și nu conține nimic marxist în ea. Tocmai necesitatea unei analize „concrete", pe care tovarășii polonezi o invocă, *dar nu o fac*, ne obligă să examinăm chestiunea: oare nu cumva atitudinile diferite adoptate de Marx față de diferitele mișcări „naționale" concrete proveneau din *una și aceeași* concepție socialistă asupra lumii?

Precum se știe, Marx a fost pentru independența Poloniei, situîndu-se pe punctul de vedere al intereselor democrației *europene* care lupta împotriva forței și a influenței — s-ar putea spune: împotriva atotputerniciei și a influenței reacționare predominante — a țarismului. Justețea acestui punct de vedere a căpătat cea mai concretă și reală confirmare în 1849, cînd armatele feudale rusești au zdrobit mișcarea insurecțională democrat-revoluționară și de eliberare națională din Ungaria. Și de atunci pînă la moartea lui Marx, și chiar

pînă mai tîrziu — pînă în 1890, cînd a apărut primejdia unui război reacționar al țarismului, aliat cu Franța împotriva Germaniei *neimperialiste* și independente din punct de vedere național — Engels a fost în primul rînd și mai mult decît orice pentru lupta împotriva țarismului. Din acest motiv, și numai din acest motiv, au fost Marx și Engels împotriva mișcării naționale a cehilor și slavilor de sud. Simpla cunoaștere a celor scrise de Marx și Engels în 1848 și 1849 va arăta tuturor acelora care se interesează de marxism nu pentru a-l repudia, că Marx și Engels *opuneau* atunci în mod direct și categoric „întregi popoare reacționare", care serveau drept „avanposturi rusești" în Europa, „popoarelor revoluționare", ca germanii, polonezii și maghiarii. Acesta e un fapt. Și acest fapt a fost indicat *atunci indiscutabil* în mod just: în 1848 popoarele revoluționare au luptat pentru libertate, al cărei principal dușman era țarismul, iar cehii și alte popoare erau într-adevăr popoare reacționare, avanposturi ale țarismului.

Ce ne arată, așadar, acest exemplu concret, pe care, dacă vrem să rămînem credincioși marxismului, trebuie să-l analizăm *în mod concret*? Doar faptul că: 1) interesele eliberării cîtorva popoare mari și foarte mari din Europa sînt mai presus de interesele mișcării de eliberare a unor națiuni mici; 2) că revendicarea democrației trebuie să fie privită pe scară europeană, acum trebuie spus: pe scară mondială, și nicidecum izolat.

Nimic mai mult. Nici umbră de dezicere de la principiul socialist elementar, pe care polonezii îl uită și căruia Marx i-a fost *totdeauna* credincios, și anume că nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare. * Dacă situația concretă în fața căreia se afla Marx în perioada influenței predominante a țarismului în politica internațională s-ar repeta, de pildă, în sensul că unele popoare ar începe revoluția socialistă (așa cum a fost începută în 1848 în Europa revoluția burghezo-democratică), iar *alte* popoare ar deveni stîlpii principali ai reacțiunii burgheze, — va trebui ca și noi să fim pentru un război revoluționar împotriva acestora din urmă, pentru „zdrobirea" lor, pentru nimicirea tuturor avanposturilor lor, indiferent de micile mișcări naționale ce vor fi fost invocate. Prin urmare, nu trebuie cîtuși de puțin să dăm la o

* Vezi culegerea de față, pag. 172. — *Nota Red.*

parte pildele oferite de tactica lui Marx — ceea ce ar însemna să adoptăm marxismul în vorbe, iar în fapt să rupem cu el — ci din analiza lor concretă să tragem învățăminte prețioase pentru viitor. Diferitele revendicări ale democrației, inclusiv autodeterminarea, nu constituie un absolut, ci numai o *părticică* a mișcării democratice generale (în prezent: socialiste generale) *mondiale*. Este posibil ca în unele cazuri concrete părticica să vină în contradicție cu întregul; în acest caz ea trebuie să fie respinsă. S-ar putea întîmpla ca mișcarea republicană dintr-o țară oarecare să nu fie decît un instrument al intrigilor clericale sau financiare-monarhiste ale altor țări. În acest caz va trebui să *nu* susținem această mișcare concretă, dar ar fi caraghios ca din acest motiv să înlăturăm din programul social-democrației internaționale lozinca republicii.

Cum anume s-a schimbat din 1848—1871 pînă în 1898—1916 situația concretă (iau cele mai mari jaloane ale imperialismului: perioada de la războiul imperialist hispano-american[270] pînă la războiul imperialist european)? Este neîndoielnic și incontestabil că țarismul a încetat de a mai fi principalul bastion al reacțiunii, în primul rînd, datorită faptului că el este susținut de capitalul financiar internațional, în special de cel francez; în al doilea rînd, datorită evenimentelor din 1905. Atunci, sistemul marilor state naționale — democrațiile europene — aducea lumii, în pofida țarismului, democrație și socialism *. Marx și Engels n-au apucat imperialismul. Acum s-a format un sistem al unui pumn de „mari" puteri imperialiste (5—6 la număr), fiecare dintre ele asuprind națiuni străine, asuprire care este totodată una dintre cauzele întîrzierii artificiale a căderii capitalismului, ale sus-

* În „Arhivele istoriei socialismului" ale lui Grünberg (1916, I), Reazanov a publicat un foarte interesant articol scris de Engels în 1866 cu privire la problema poloneză. Engels subliniază necesitatea recunoașterii de către proletariat a independenței politice și a „autodeterminării" (right to dispose of itself) marilor națiuni ale Europei, relevînd absurditatea „principiului naționalităților" (mai ales în accepțiunea lui bonapartistă), adică punerea pe picior de egalitate a oricărei națiuni mici cu aceste națiuni mari. „Rusia — afirmă Engels — este posesoarea unor enorme proprietăți furate" (adică națiunile asuprite), „pe care în ziua socotelilor va trebui să le restituie"[271]. Și bonapartismul, și țarismul folosesc în favoarea lor și *împotriva* democrației europene micile mișcări naționale,

ţinerii artificiale a oportunismului şi social-şovinismului naţiunilor imperialiste, care domină lumea. Atunci, democraţia Europei apusene, care aducea eliberarea marilor naţiuni, era împotriva ţarismului, care folosea unele mici mişcări naţionale în folosul reacţiunii. Acum, *alianţa* dintre imperialismul ţarist şi imperialismul european, înaintat din punct de vedere capitalist, alianţă întemeiată pe asuprirea generală de către acestea a unui şir de naţiuni, se opune proletariatului socialist, scindat în proletariat şovinist, „social-imperialist" şi proletariat revoluţionar.

Iată în ce constă schimbarea concretă a situaţiei, schimbare ignorată tocmai de social-democraţii polonezi, contrar promisiunii lor de a fi concreţi! De aici rezultă şi o schimbare concretă în *aplicarea* aceloraşi principii socialiste: *atunci*, în primul rînd se punea problema „împotriva ţarismului" (şi împotriva unor mici mişcări naţionale folosite de *acesta*, în sens antidemocratic) şi pentru marile popoare revoluţionare din Apus. *Acum*, problema se pune împotriva frontului unic format al puterilor imperialiste, al burgheziei imperialiste, al social-imperialiştilor, *pentru* folosirea în favoarea revoluţiei socialiste a *tuturor* mişcărilor naţionale îndreptate împotriva imperialismului. Cu cît are acum un caracter mai *net* lupta proletariatului împotriva frontului comun imperialist, cu atît este mai actual, evident, principiul internaţionalist: „nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare" *.

În numele revoluţiei sociale, pe care o înţeleg în mod doctrinar, proudhoniştii au ignorat rolul internaţional al Poloniei şi au făcut abstracţie de mişcările naţionale. În mod tot atît de doctrinar se comportă şi social-democraţii polonezi, care *sparg* frontul internaţional al luptei împotriva social-imperialiştilor, dînd (din punct de vedere obiectiv) ajutor acestora prin şovăielile lor în problema anexiunilor. Căci tocmai frontul internaţional al luptei proletare a suferit schimbări în raport cu poziţia concretă a naţiunilor mici: pe atunci (1848—1871) naţiunile mici aveau rolul de eventuale aliate fie ale „democraţiei apusene" şi ale popoarelor revoluţionare, fie ale ţarismului; acum (1898—1914) micile naţiuni nu mai au acest rol; actualul lor rol constă în a fi un izvor de alimen-

* Vezi culegerea de faţă, pag. 172. — *Nota Red.*

tare a parazitismului şi deci a social-imperialismului „marilor naţiuni dominante". Nu importă dacă pînă la revoluţia socialistă se vor fi eliberat $^1/_{50}$ sau $^1/_{100}$ din naţiunile mici, ci importă faptul că, din cauze obiective, în epoca imperialistă proletariatul este împărţit în două tabere internaţionale, dintre care una este pervertită prin fărîmiturile ce cad de la masa burgheziei marilor puteri dominante — printre altele, şi datorită dublei şi triplei exploatări a naţiunilor mici, — iar cealaltă nu poate să se elibereze ea însăşi fără a elibera micile naţiuni, fără a educa masele în spirit antişovin, adică antianexionist, cu alte cuvinte în spiritul „autodeterminării".

Această — cea mai importantă — latură a problemei e ignorată de tovarăşii polonezi, care în epoca imperialismului privesc lucrurile *nu* de pe poziţiile centrale, nu din punctul de vedere al celor două tabere ale proletariatului internaţional.

Iată alte pilde concrete ale proudhonismului lor: 1) atitudinea lor faţă de insurecţia irlandeză din 1916, despre care va fi vorba în cele ce urmează [272]; 2) declaraţia formulată în teze (II, 3, la sfîrşitul § 3), şi anume că lozinca revoluţiei socialiste „nu trebuie să fie prin nimic camuflată". Aceasta este tocmai o idee profund antimarxistă, ca şi cum s-ar putea „camufla" lozinca revoluţiei socialiste, *legînd-o* de o poziţie consecvent revoluţionară în orice problemă, inclusiv în problema naţională.

Social-democraţii polonezi consideră că programul nostru este „naţional-reformist". Comparaţi cele două propuneri practice, prima: pentru autonomie (tezele poloneze III, 4) şi a doua: pentru libertatea de despărţire. Doar prin aceasta, şi numai prin aceasta, se deosebesc programele noastre! Şi nu e oare limpede că reformist este tocmai primul program, spre deosebire de cel de-al doilea? Schimbări reformiste sînt schimbările care nu sapă temeliile puterii clasei stăpînitoare, fiind numai o concesie din partea acesteia din urmă şi implicînd menţinerea dominaţiei ei. Schimbările revoluţionare sapă înseşi temeliile acestei puteri. Schimbările reformiste prevăzute de programul naţional *nu* desfiinţează *toate* privilegiile naţiunii dominante, *nu* creează o deplină egalitate în drepturi, *nu* înlătură *orice* asuprire naţională. Naţiunea „autonomă" nu e egală în drepturi cu naţiunea „dominantă"; tovarăşii polonezi n-ar fi putut să nu observe acest lucru dacă

ei n-ar ignora cu îndărătnicie (întocmai ca şi vechii noştri „economişti") analiza noţiunilor şi categoriilor *politice*. Norvegia autonomă, ca parte a Suediei, s-a bucurat pînă la 1905 de cea mai largă autonomie, fără a fi însă egală în drepturi cu Suedia. Numai prin libera ei despărţire s-a manifestat în *fapt* şi s-a dovedit egalitatea ei în drepturi (şi — adăugăm în paranteză — tocmai această liberă despărţire a creat bazele pentru o apropiere mai strînsă, mai democratică, întemeiată pe egalitate în drepturi). Cît timp Norvegia a fost numai autonomă, aristocraţia suedeză a avut *un* privilegiu în plus, şi acest privilegiu a fost, prin despărţire, *cu desăvîrşire înlăturat* (— criteriul fundamental al revoluţionarismului unui program), şi nu numai „atenuat" (— esenţa reformismului fiind *atenuarea* răului, nu desfiinţarea lui).

Între altele, autonomia ca reformă se deosebeşte principial de libertatea de despărţire ca măsură revoluţionară. Aceasta este neîndoielnic. Reforma însă — precum ştie toată lumea — nu este, de multe ori în practică, decît un pas spre revoluţie. Tocmai autonomia permite unei naţiuni reţinute prin forţă în graniţele unui stat dat să se constituie definitiv ca naţiune, să-şi adune, să-şi cunoască şi să-şi organizeze forţele, să-şi aleagă momentul potrivit pentru *a declara*... în spirit „norvegian": noi, seimul autonom al cutărei naţiuni sau al cutărui ţinut, declarăm că împăratul întregii Rusii a încetat de a mai fi rege al Poloniei etc. La aceasta de obicei „se obiectează" : problemele de acest fel se soluţionează prin războaie, şi nu prin declaraţii. E drept că în majoritatea lor covîrşitoare aceste cazuri se soluţionează prin războaie (ca problemele formei de guvernămînt a marilor state, care în majoritatea lor covîrşitoare se rezolvă numai prin războaie şi revoluţii). Nu strică însă să vedem : e logică oare o *astfel* de „obiecţie" împotriva programului politic al unui partid revoluţionar? Sîntem noi oare împotriva războaielor şi a revoluţiilor care se desfăşoară *pentru* o cauză justă şi folositoare proletariatului, *pentru* democraţie şi socialism?

„Nu putem fi însă pentru un război între marile popoare, pentru omorîrea a 20.000.000 de oameni în vederea problematicei eliberări a unei naţiuni mici, care se compune poate din 10.000.000—20.000.000 de oameni" ! Desigur că nu putem ! Dar nu pentru motivul că înlăturăm din programul nostru deplina egalitate naţională, ci pentru faptul că inte-

resele democraţiei ***unei*** ţări trebuie să fie subordonate intereselor democraţiei *cîtorva* ţări *şi a tuturor* ţărilor. Să ne închipuim că între două mari monarhii s-ar afla una mică, al cărei rege ar fi „legat" prin legături de rudenie sau de alte legături cu monarhii ambelor ţări vecine. Să ne închipuim, apoi, că proclamarea republicii în această ţară mică, izgonirea monarhului *ei*, ar însemna în practică un război între cele două mari ţări vecine pe chestiunea reinstaurării unui monarh oarecare în ţara cea mică. Nu încape nici o îndoială că întreaga social-democraţie internaţională, precum şi partea cu adevărat internaţionalistă a social-democraţiei din ţara cea mică, *vor fi* în acest caz *împotriva înlocuirii monarhiei prin republică*. Înlocuirea monarhiei prin republică nu este un absolut, ci numai una dintre revendicările democratice, o revendicare subordonată intereselor democraţiei (şi cu atît mai mult, desigur, intereselor proletariatului socialist) în ansamblul ei. Un asemenea caz n-ar provoca, desigur, nici umbră de divergenţă între social-democraţii din orice ţări. Dar dacă un socialist oarecare ar propune pe *această* bază înlăturarea în general din programul social-democraţiei internaţionale a lozincii republicii, el ar fi considerat, desigur, nebun. I s-ar spune : nu este totuşi permis a se uita deosebirea logică elementară dintre *particular* şi *general*.

Acest exemplu ne apropie, întrucîtva dintr-un alt punct de vedere, de problema educării clasei muncitoare într-un spirit *internaţionalist*. Poate fi oare această educare — a cărei necesitate şi extrem de mare importanţă nu poate constitui un motiv de divergenţă în rîndurile stîngii zimmerwaldiene — *în mod concret identică* la naţiunile mari asupritoare şi la naţiunile mici asuprite ? la naţiunile anexioniste şi la cele anexate ?

Evident că nu. Drumul către aceeaşi ţintă : deplina egalitate în drepturi, apropierea cît mai strînsă şi apoi *contopirea tuturor* naţiunilor, urmează aici, evident, drumuri concrete diferite, — tot aşa precum, de pildă, linia de la marginea unei pagini spre centrul ei merge spre stînga, iar cea de la marginea opusă spre acelaşi centru merge spre dreapta. Dacă, fiind în general pentru contopirea naţiunilor, social-

democratul unei mari națiuni asupritoare anexioniste va uita numai o singură clipă că „al său“ Nikolai al II-lea, „al său“ Wilhelm, George, Poincaré etc. *sînt și ei pentru contopirea* cu națiunile mici (pe calea anexiunilor) — Nikolai al II-lea pentru „contopirea“ cu Galiția, Wilhelm al II-lea pentru „contopirea“ cu Belgia etc., — acest social-democrat nu va fi decît un ridicol doctrinar în domeniul teoriei și un complice al imperialismului în practică.

Centrul de greutate al educației internaționaliste a muncitorilor din țările asupritoare trebuie să-l constituie negreșit propagarea și susținerea de către ei a libertății de despărțire a țărilor asuprite. Fără aceasta *nu poate* să existe internaționalism. Sîntem în drept să tratăm și sîntem obligați să tratăm ca imperialist și ca nemernic pe orice social-democrat din rîndurile națiunii asupritoare care *nu* ar duce o astfel de propagandă. Este o cerință absolută, chiar dacă înainte de venirea socialismului despărțirea ar fi posibilă și „realizabilă“ numai într-unul dintr-o mie de cazuri.

Sîntem datori a face educația muncitorilor într-un spirit de „indiferență“ față de deosebirile naționale. Acest lucru e indiscutabil. Nu însă în spiritul de indiferență al *anexioniștilor*. Cetățeanului unei națiuni asupritoare trebuie să-i fie „indiferent“ faptul că națiunile mici aparțin, în virtutea simpatiilor lor, statului *său sau* statului *vecin*, sau faptul că ele sînt de sine stătătoare ; fără o astfel de „indiferență“ el nu e social-democrat. Pentru a fi social-democrat internaționalist trebuie să te gîndești *nu* numai la națiunea ta, ci să pui mai *presus de ea* interesele tuturora, libertatea și egalitatea în drepturi a tuturor națiunilor. În „teorie“ toată lumea e de acord cu acest lucru ; în practică însă manifestă o indiferență tocmai în spirit anexionist. Iată rădăcina răului.

Dimpotrivă, social-democratul unei națiuni mici trebuie să pună accentul, în agitația pe care o duce, pe *primul* cuvînt al formulei noastre comune : „*unirea* de bunăvoie“ a națiunilor. El poate, fără să-și calce îndatoririle sale de internaționalist, să fie eventual *și* pentru independența politică a națiunii sale, *și* pentru înglobarea ei în statul vecin X, Y, Z etc. Dar în toate cazurile el trebuie să lupte *împotriva*

îngustimii, închistării și izolării naționale, să lupte ca să se țină seamă de lucruri în ansamblul lor, privite în general, ca să se subordoneze interesele particulare intereselor generale.

Cei care nu aprofundează problema văd o „contradicție“ în teza că social-democrații națiunilor asupritoare trebuie să insiste asupra „libertății de *despărțire*“, iar social-democrații națiunilor asuprite asupra „libertății de *unire*“. E de ajuns să te gîndești puțin ca să vezi că nu există și nici nu poate exista *altă* cale care să ducă la internaționalism și la contopirea națiunilor, că în situația *dată* nu există și nu poate exista altă cale pentru atingerea acestui scop.

. . . .

9. SCRISOAREA LUI ENGELS CĂTRE KAUTSKY

În broșura sa „Socialismul și politica colonială“ (Berlin 1907), Kautsky, care pe atunci era încă marxist, a publicat o scrisoare ce-i fusese adresată de către Engels la 12 septembrie 1882, scrisoare care prezintă un imens interes în problema care ne preocupă ; iată partea principală a acestei scrisori :

„...„După părerea mea, coloniile propriu-zise, adică teritoriile locuite de populație de origine europeană, cum sînt Canada, Colonia Capului, Australia, vor deveni independente ; dimpotrivă, teritoriile care se află numai sub stăpînire străină și care sînt locuite de băștinași, ca India, Algeria, posesiunile olandeze, portugheze și spaniole, vor trebui să fie preluate pentru un timp de proletariat și îndrumate cît mai repede spre independență. În ce mod anume se va desfășura acest proces e greu de spus. India va face, poate, o revoluție, ceea ce e chiar foarte probabil, și, întrucît proletariatul care se eliberează nu poate să poarte războaie coloniale, el va trebui să se împace cu această situație ; aceasta înseamnă, firește, că nu vor putea fi evitate tot felul de distrugeri. Ele sînt însă inerente oricărei revoluții. Evenimente asemănătoare se pot produce și în alte părți, de pildă în Algeria și Egipt, ceea ce *pentru noi* ar fi, desigur, cît se poate de binevenit. Vom avea destule de făcut acasă la noi. Din momentul în care Europa și America de Nord

vor fi reorganizate, ele vor constitui o forţă atît de colosală şi un exemplu atît de convingător, încît ţările semicivilizate vor porni singure pe drumul deschis de noi ; înseşi necesităţile economice le vor determina să procedeze astfel. În privinţa fazelor politice şi sociale prin care vor trebui să treacă aceste ţări pînă să ajungă şi ele la organizarea socialistă, cred că nu putem face astăzi decît ipoteze dintre cele mai vagi. Un singur lucru este neîndoielnic : *proletariatul victorios nu va putea ferici cu de-a sila nici un popor străin fără a-şi submina prin aceasta propria sa victorie.* Aceasta, fireşte, nu exclude nicidecum felurite războaie de apărare..." *

Engels nu presupune cîtuşi de puţin că „economicul" va soluţiona de la sine şi în mod direct toate greutăţile. Răsturnarea economică va fi un impuls pentru ca *toate* popoarele *să tindă* spre socialism ; totodată însă vor fi posibile atît revoluţii — împotriva statului socialist — cît şi războaie. Adaptarea politicului la economic va avea loc în mod inevitabil, dar nicidecum nu dintr-o dată şi lin, nu simplu şi nu direct. Un singur principiu invocă Engels ca fiind „neîndoielnic", indiscutabil internaţionalist, şi îl aplică faţă de *toate* „popoarele străine", cu alte cuvinte nu numai faţă de cele coloniale : faptul de a le ferici cu sila ar însemna subminarea victoriei proletariatului.

Proletariatul nu va deveni sfînt şi nu va fi asigurat împotriva greşelilor şi slăbiciunilor numai în virtutea faptului că va fi făcut revoluţia socială. Dar eventualele greşeli (ca şi interesele egoiste — încercarea de a încăleca pe spinarea altora) îl vor face în mod inevitabil să devină conştient de acest adevăr.

Noi toţi, zimmerwaldienii de stînga, sîntem convinşi, precum a fost, de pildă, şi Kautsky înainte de a fi părăsit în 1914 marxismul şi de a fi trecut la apărarea şovinismului, că revoluţia socialistă e pe deplin posibilă într-un viitor *foarte apropiat*, „de la o zi la alta", aşa cum s-a exprimat odată acelaşi Kautsky. Antipatiile naţionale nu vor dispărea atît de rapid ; ura — pe deplin justificată — a naţiunii asuprite

* Vezi culegerea de faţă, pag. 200—201. — *Nota Red.*

împotriva celei asupritoare *va mai dăinui* un timp oarecare ; ea nu va dispărea decît *după* victoria socialismului şi *după* instaurarea definitivă a unor relaţii pe deplin democratice între naţiuni. Dacă vrem să fim credincioşi socialismului, trebuie încă de pe acum să educăm masele în spirit internaţionalist, educare care în rîndurile naţiunilor asupritoare e imposibilă fără propovăduirea libertăţii de despărţire a naţiunilor asuprite.

Articol scris în iulie 1916

Publicat în octombrie 1916 în „Culegerea ziarului «Soţial-Demokrat»" nr. 1

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 325-332 şi 336-337 (ed. rom. pag. 334-342 şi 346-348)

DIN ARTICOLUL:

„RĂSPUNS LUI P. KIEVSKI (I. PEATAKOV)“ [273]

Războiul actual uneşte şi „contopeşte“ popoarele în coaliţii cu ajutorul violenţei şi al dependenţei financiare. În războiul nostru civil împotriva burgheziei, *noi* vom uni şi contopi popoarele *nu* prin forţa rublei, *nu* prin forţa bîtei, nu prin violenţă, ci prin înţelegere, ***de bunăvoie***, prin solidaritatea oamenilor muncii împotriva exploatatorilor. Proclamarea egalităţii în drepturi a tuturor naţiunilor a devenit o înşelăciune pentru burghezie, pentru noi ea va fi un adevăr care va înlesni şi va grăbi atragerea de partea noastră a tuturor naţiunilor. Fără o organizare *democratică* în fapt a relaţiilor dintre naţiuni — şi, deci, fără libertatea despărţirii de stat — războiul civil al muncitorilor şi al maselor de oameni ai muncii, aparţinînd tuturor naţiunilor, dus împotriva burgheziei este *imposibil*.

Prin folosirea democratismului burghez — spre organizarea socialistă şi consecvent democratică a proletariatului împotriva burgheziei şi împotriva oportunismului. Altă cale nu există. O altă „ieşire“ *nu* este o ieşire. O altă ieşire marxismul nu cunoaşte, după cum nu cunoaşte nici viaţa reală. Noi trebuie să încadrăm despărţirea liberă şi unirea liberă a naţiunilor în aceeaşi cale, şi nu să căutăm să ne debarasăm de ele, să ne temem că aceasta va „mînji“ sarcinile „pur“ economice.

Articol scris în august-septembrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1929 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia“ nr. 7 (90)

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 15 (ed. rom. pag. 16-17)

DIN BROŞURA:

„SARCINILE ZIMMERWALDIENILOR DE STINGA DIN PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT ELVEŢIAN“ [274]

V. SARCINILE INTERNAŢIONALE ALE SOCIAL-DEMOCRAŢILOR ELVEŢIENI

27. Pentru ca recunoaşterea internaţionalismului de către social-democraţii elveţieni să nu rămînă o vorbă goală care nu obligă la nimic — o vorbă goală la fel cu aceea la care întotdeauna se mărginesc adepţii „centrului“ şi în general social-democraţii din epoca Internaţionalei a II-a, — pentru aceasta este necesar, în primul rînd, să se ducă o luptă consecventă şi neîncetată pentru apropierea şi contopirea organizatorică în unele şi aceleaşi asociaţii, precum şi pentru egalitatea deplină (cetăţenească şi politică) în drepturi a muncitorilor străini şi a muncitorilor elveţieni. Specificul imperialismului în Elveţia constă tocmai în exploatarea crescîndă a muncitorilor străini, lipsiţi de drepturi, de către burghezia elveţiană, care îşi pune speranţele în izolarea acestor două categorii de muncitori una de alta.

În al doilea rînd trebuie să se depună toate eforturile pentru ca în rîndurile muncitorilor germani, francezi şi italieni din Elveţia să se formeze *un singur* — în fapt, în toată *practica* mişcării muncitoreşti —, un singur curent ***internaţionalist***, care să lupte cu aceeaşi hotărîre şi cu aceeaşi principialitate şi împotriva social-patriotismului francez (din Elveţia romandă), şi împotriva celui german, şi împotriva celui italian. Platforma de faţă trebuie să stea la baza platformei comune şi unice a muncitorilor *tuturor celor trei* naţiuni sau limbi principale din Elveţia. Fără o asemenea contopire a muncitorilor care sînt de partea social-democraţiei revoluţionare a tuturor naţiunilor din Elveţia, internaţionalismul este o vorbă goală.

Pentru înlesnirea înfăptuirii acestei contopiri, trebuie să se obţină editarea de suplimente (cel puţin săptămînale (lu-

nare) şi, pentru început, numai de 2 pagini) la toate ziarele social-democrate (şi la toate organele uniunilor economice ale muncitorilor, funcţionarilor etc.) din Elveţia, care să fie tipărite *în trei limbi* şi să propage, în legătură cu politica de zi cu zi, platforma de faţă.

28. Social-democraţii elveţieni trebuie să sprijine în toate celelalte partide socialiste *numai* elementele internaţionaliste revoluţionare, care stau pe poziţiile stîngii zimmerwaldiene, iar acest sprijin nu trebuie să rămînă platonic. De o deosebită importanţă este reeditarea în Elveţia a proclamaţiilor, tipărite clandestin, împotriva guvernului în Germania, Franţa, Italia, traducerea lor în toate cele 3 limbi şi răspîndirea lor atît în rîndurile proletariatului elveţian cît şi în rîndurile proletariatului din toate ţările vecine.

29. Partidul social-democrat din Elveţia trebuie nu numai să hotărască la congresul de la Berna (februarie 1917) aderarea, şi aceasta fără rezerve, la hotărîrile conferinţei de la Kienthal[275], dar şi să ceară la rîndul lui o ruptură organizatorică totală şi imediată cu I.S.B.* de la Haga, care este un bastion al oportunismului şi social-patriotismului, implacabil ostile intereselor socialismului.

30. Partidul social-democrat din Elveţia, care se află în condiţii extrem de prielnice pentru a putea cunoaşte ceea ce se petrece în mişcarea muncitorească din ţările înaintate din Europa şi pentru a uni elementele revoluţionare din această mişcare muncitorească, nu trebuie să aştepte în mod pasiv dezvoltarea luptei interne din sînul acestei mişcări, ci să *păşească înaintea* acestei lupte. Şi anume: el trebuie să meargă pe drumul stîngii zimmerwaldiene, a cărui justeţe o arată pe zi ce trece tot mai concret desfăşurarea evenimentelor din sînul socialismului în Germania, Franţa, Anglia, Statele Unite şi din toate ţările civilizate în general.

Broşură scrisă la sfîrşitul lui octombrie şi începutul lui noiembrie 1916

Publicată pentru prima oară în 1918 în limba franceză

În limba rusă publicată pentru prima oară în 1924 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 4 (27)

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 135–[illegible] (ed. rom. pag. 141–142)

* — Internationalem Sozialistischen Bureau — Biroul socialist internaţional. — *Nota Trad.*

SCRISOARE CĂTRE INESSA ARMAND

Dragă prietenă!

Îţi mulţumesc foarte mult pentru traducerea tezelor[276]. Le voi trimite lui Abramovici şi lui Guilbeaux.

Să le modific pentru a putea fi folosite în condiţiile din Franţa? Nu cred că merită, acolo multe sînt altfel.

Astăzi a avut loc aici o adunare a celor de stînga: *nu* au venit toţi, doar 2 elveţieni + 2 străini germani + 3 rus. — evr. — polonezi*... Slab! Cred că n-o să iasă mai nimic: a doua adunare a fost fixată peste 10 zile... Le vine greu, pentru că totul se reduce *tocmai* la a declara război lui Grimm, pe cînd ei au prea puţine forţe. Vom trăi şi vom vedea.

În privinţa femeilor sînt de acord cu cele adăugate de d-ta.

Tezei în care se arată că în prezent social-democraţii (1) din *Elveţia* (2) nu trebuie în nici un caz să voteze pentru credite militare d-ta îi cauţi nod în papură. Doar la început se vorbeşte *t o t t i m p u l* despre războiul *actual*, imperialist. Numai despre el e vorba.

„Muncitorul nu are patrie" — aceasta înseamnă că (α) situaţia lui (*le salariat*) economică nu este naţională, ci internaţională; (β) duşmanul lui de clasă este internaţional; (γ) condiţiile eliberării lui de asemenea; (δ) unitatea internaţională a muncitorilor este *mai importantă* decît cea naţională.

* Şi nu a fost un referat, ci doar o convorbire.

Înseamnă oare aceasta, decurge oare de aici că *nu trebuie* să participăm la război atunci *cînd este vorba* de doborîrea unui jug național străin ?? Da sau nu ?

Războiul coloniilor pentru eliberare ?

Războiul Irlandei împotriva Angliei ?

Dar o răscoală (națională) nu înseamnă apărarea patriei ?

Îți voi trimite articolul scris de mine împotriva lui Kievski în această chestiune [277].

Dacă mai ai nevoie de cărți, *scrie-mi*. Aici se pot procura multe, și eu oricum vizitez deseori bibliotecile.

O caldă strîngere de mînă, ***Lenin***

Scris la 20 noiembrie 1916
Trimis din Zürich la Sörenberg (Elveția)

Publicat pentru prima oară în 1949 în revista „Bolșevik" nr. 1

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 196-197 (ed. rom. pag. 223—224)

SCRISOARE CĂTRE INESSA ARMAND

Dragă prietenă ! În ceea ce privește „apărarea patriei", nu știu dacă între noi există sau nu divergențe. D-ta afirmi că există o contrazicere între articolul meu din culegerea „În memoria lui Marx" [278] și declarațiile mele de acum, *fără să citezi* exact nici pe cel dintîi, nici pe acestea din urmă. Îmi este imposibil să răspund la această afirmație. Nu am la îndemînă culegerea „În memoria lui Marx". Evident, nu pot să țin minte cuvînt cu cuvînt tot ce am scris acolo. Fără citate *exacte* din cele scrise atunci și astăzi nu sînt în stare să răspund la un *astfel* de argument din partea d-tale.

În general vorbind, însă, am impresia că d-ta judeci puțin cam unilateral și formal. Ai luat *un* citat din „Manifestul Partidului Comunist" (muncitorii nu au patrie) și vrei să-l aplici oarecum fără rezerve, mergînd *pînă la negarea războaielor naționale*.

Întregul spirit al marxismului, întregul lui sistem cere ca fiecare teză să fie examinată (α) numai din punct de vedere istoric ; (β) numai în legătură cu altele ; (γ) numai în legătură cu experiența concretă a istoriei.

Patria este o noțiune istorică. Una este patria în epoca sau, și mai precis, în *momentul* luptei pentru doborîrea jugului național. Altceva este ea într-un moment cînd mișcările naționale sînt demult de domeniul trecutului. Pentru „cele trei tipuri de țări" (§ 6 al tezelor noastre cu privire la autodeterminare) * teza cu privire la patrie și la apărarea ei nu *poate* fi aplicată în același mod în toate condițiile.

* Vezi culegerea de față, pag. 391—392. — *Nota Red.*

În *„Manifestul Partidului Comunist“* se spune că muncitorii nu au patrie.

Just. Dar *nu numai* asta se spune acolo. Acolo se mai spune că la formarea statelor naționale proletariatul are un rol întrucîtva deosebit. Cine ia prima teză (muncitorii nu au patrie) și *uită legătura* ei cu cea de-a doua (muncitorii se constituie ca clasă națională, dar nu în sensul în care face burghezia), acela procedează cît se poate de greșit.

În ce constă dar această legătură ? După părerea mea, tocmai în faptul că în mișcarea *democratică* (într-un astfel de moment, într-o astfel de situație concretă) proletariatul nu poate să renunțe la sprijinirea ei (prin urmare nici la apărarea patriei într-un război național).

Marx și Engels au spus în *„Manifestul Partidului Comunist“* că muncitorii nu au patrie. Dar tot Marx *a îndemnat* nu o dată la război *național :* Marx în 1848, Engels în 1859 (sfîrșitul broșurii „Padul și Rinul“, în care Engels ațîța pe față sentimentul *național* al germanilor și-i îndemna deschis pe aceștia la un *război* național). În *1891* Engels, avînd în vedere primejdia și iminența unui război al Franței (Boulanger) + Alexandru al III-lea împotriva Germaniei, a admis *fățiș* „apărarea patriei“ [279].

Au fost oare Marx și Engels niște semănători de confuzie, care spuneau azi una, mîine alta ? Nu. După părerea mea, admiterea „apărării patriei“ într-un război național corespunde *întru totul* marxismului. În 1891, *social-democrații* germani *ar fi trebuit* într-adevăr să-și apere patria într-un război împotriva lui Boulanger + Alexandru al III-lea. Aceasta ar fi fost o variantă sui generis a războiului *național.*

În treacăt fie zis, spunînd aceasta, *repet* cele spuse în articolul împotriva lui Iurii [280]. D-ta însă, nu știu de ce, treci sub tăcere acest articol. Am impresia că în problema ridicată aici *tocmai* acest articol conține o serie de teze care lămuresc pînă la capăt (sau aproape pînă la capăt) modul în care înțeleg eu marxismul.

Despre Radek — despre „cearta“ (???!!!) cu Radek. Am avut deja, astă-primăvară, o controversă cu Grigorii [281], care nu înțelegea de loc situația politică de atunci și îmi

reproșa că provoc o ruptură cu stînga zimmerwaldiană. Prostii.

Legătura cu stînga zimmerwaldiană este și ea ceva relativ. În primul rînd, Radek nu este = stînga zimmerwaldiană. În al doilea rînd, între mine și Radek nu a fost o „ruptură“ în general, ci numai într-o anumită *sferă.* În al treilea rînd este absurd ca legătura cu Radek să fie înțeleasă în așa fel încît *noi* să avem mîinile legate în lupta teoretică și practică absolut *necesară.*

Ad 1 (la punctul 1). Niciodată și nicăieri n-am făcut un singur pas și n-am schițat un singur gest care să ducă la o ruptură sau cel puțin la o slăbire a legăturilor cu „stînga zimmerwaldiană“. Nimeni nu mi-a arătat și nici nu va putea să-mi arate un asemenea pas sau gest. Nici cu Borchardt, nici cu suedezii, nici cu Knief etc. etc.

(Radek ne-a scos din redacția revistei „Vorbote“ [282] printr-un procedeu cît se poate de josnic. Radek se poartă în politică ca un negustor din tagma lui Tyszka : e insolent, impertinent și prost. În primăvara anului 1916, cînd mă aflam deja la Zürich, *Grigorii* mi-a scris că *el* nu duce *nici un fel* de „muncă colectivă“ cu Radek. Radek *s-a îndepărtat* de noi — asta-i *fapt cert.* S-a îndepărtat, *din cauza* revistei „Vorbote“, și de mine *și de Grigorii.* Din pricina insolenței și a mîrșavului spirit de tarabă al unei persoane, stînga zimmerwaldiană n-a încetat să fie stînga, și nu face să *o* amestecăm aici, nu-i inteligent și nici just.

„Gazeta Robotnicza“, [283] numărul din februarie 1916, este un model de asemenea „joc“ tyszkist, mîrșav și slugarnic (Radek merge pe urmele lui). Cine *iartă* în politică astfel de lucruri, pe acela îl consider un prostănac sau un nemernic. *Eu unul nu le voi ierta niciodată.* Pentru astfel de lucruri tragi palme sau întorci spatele.

Bineînțeles, am întors spatele. Și nu regret. Cu tovarășii germani *de stînga* nu am rupt legătura *nici cît negru sub unghie.* Cînd s-a pus problema să merg *realmente* împreună cu Radek (Congresul de la Zürich din 4—5. XI. 1916 [284]), *am mers* împreună. Toate frazele ridicole ale lui Grigorii cu privire la o ruptură între mine și stînga

zimmerwaldiană s-au dovedit a fi pur şi simplu prostii, ceea ce de altfel au şi fost întotdeauna).

Ad 2 — „sfera" rupturii dintre mine şi Radek o constituiau, prin urmare, (α) problemele ruse şi poloneze. Rezoluţia Comitetului organizaţiei din străinătate[285] a confirmat acest lucru. (β) Povestea cu Iurii & Co. Radek îmi scrie şi acum (şi-i scrie şi lui Grigorii) scrisori arhiinsolente (dacă vrei, ţi le pot trimite) pe tema că, după cum se exprimă el, aşa „vedem" „noi" (el+Buharin+Iurii & Co.) lucrurile!! Aşa poate să scrie numai un prostănac şi un nemernic care doreşte să urzească o *„intrigă"*, *strecurîndu-se în fisura* divergenţelor dintre noi şi Iurii & Co. Dacă Radek *nu*-şi dădea seama de *ceea ce* făcea, atunci e un prostănac. Dacă îşi dădea seama, atunci e un nemernic.

Sarcina politică a partidului nostru era clară: *noi nu puteam să ne legăm* mîinile acceptînd în redacţie egalitatea cu N. I.[286] + Iurii + E. B.[287] (Grigorii n-a înţeles acest lucru şi m-a pus în situaţia de a da un ultimatum făţiş: am declarat că *voi pleca* de la revista „Kommunist"[288] dacă nu vom rupe legăturile cu el. *„Kommunist"* a fost bun *cît timp* cei trei, care alcătuiau ½ din redacţie, *nu au avut* un program aparte). Să acorzi *egalitate* grupului Buharin + Iurii + E. B. înseamnă să faci o idioţie şi să dăunezi întregii munci. Nici Iurii, un neisprăvit, şi nici E.B. nu au pic de minte, şi, dacă s-au lăsat antrenaţi în prostia de a constitui *un grup* împreună cu Buharin, a trebuit s-o rupem cu ei sau, mai precis, cu revista *„Kommunist"*. Ceea ce s-a şi făcut.

Polemica în jurul autodeterminării abia începe. În această chestiune domneşte la ei o confuzie totală, ca, de altfel, *şi în întreaga problemă* a atitudinii faţă de democraţie. Să acordăm aici „egalitate" unor neisprăviţi şi proşti? — niciodată! N-aţi vrut să învăţaţi într-o atmosferă paşnică, tovărăşească, de vină sînteţi voi şi numai voi *(M-am ţinut scai* de ei, provocîndu-i la discuţii pe această temă la Berna: au întors spatele! Le-am scris la Stockholm scrisori de zeci de pagini — au întors spatele! Ei, dacă-i aşa, duceţi-vă la dracu. Am făcut tot posibilul pentru a ajunge la un

deznodămînt *paşnic*. Nu vreţi — atunci am să vă dau peste bot şi am să vă fac de rîsul lumii ca pe nişte prostănaci ce sînteţi. Aşa şi numai aşa trebuie să procedăm). Ce are a face aici Radek — vei întreba, poate, d-ta.

Are a face pentru că el a fost „artileria grea" a acestui „grup", artilerie care stătea pitită în tufişuri, mai la o parte. Iurii & Co. îşi făcuseră destul de bine socoteala (E.B. are aptitudini de intrigantă; după cum s-a văzut, ea nu-l *aducea pe Iurii la noi*, ci căuta să creeze un grup împotriva noastră). Ei îşi făcuseră următoarea socoteală: noi vom porni războiul, dar de luptat va lupta pentru noi Radek!! *Pentru noi*, îşi ziceau ei, va lupta Radek, iar Lenin *va avea* mîinile legate.

V-aţi greşit socotelile, stimaţii mei neisprăviţi! În politică nu voi permite nimănui să-mi lege mîinile. Vreţi să luptaţi? faceţi-o deschis. Iar rolul lui Radek — de a asmuţi din umbră pe tinerii neisprăviţi în timp ce el însuşi se ascunde în spatele „stîngii zimmerwaldiene" — este culmea mîrşăviei. Cel mai parşiv... din mlaştina lui Tyszka nu ar putea să dea dovadă de un mai josnic spirit de tarabă, de mai multă slugărnicie şi n-ar putea să urzească intrigi mai ticăloase în spatele altuia.

Ad 3 — s-a spus deja clar. Problema raportului dintre imperialism şi democraţie şi problema programului minimum se pune *tot mai amplu* (vezi programul olandez în nr. 3 al buletinului; S.L.P.* din America a eliminat *întregul* program-minimum. Entwaffnungsfrage**). În această privinţă domneşte în capul lui Radek **o confuzie totală** (acest lucru reiese clar din tezele lui; de altfel şi problema impozitelor directe şi indirecte ridicată în tezele mele arăta acelaşi lucru). Niciodată nu voi îngădui să mi se lege mîinile în ceea ce priveşte lămurirea acestei extrem de importante probleme fundamentale. Nu pot. Problema trebuie lămurită. În legătură cu această problemă vor mai fi încă *zeci* de „căderi" (se vor poticni unii).

Cine înţelege „legătura" cu Stînga zimmerwaldiană în sensul că noi *ne* vom lăsa legaţi la mîini în lupta teoretică

---

* — Socialist Labour Party — Partidul muncitoresc socialist. — *Nota Trad.*

** — Problema dezarmării. — *Nota Trad.*

împotriva „economismului imperialist" (boala aceasta este *internațională:* olandezo-americano-rusă etc.), acela nu înțelege nimic. Să înveți pe de rost cuvintele „Stînga zimmerwaldiană" și să te prosternezi în fața confuziei totale a lui Radek în domeniul teoriei — eu unul nu accept așa ceva.

Rezultatul: după Zimmerwald *manevrele* au devenit *mai dificile*. Trebuia *să luăm* de la Radek și de la E.B. & *Co. ceea ce ne interesează* pe noi, fără *să ne lăsăm legați la mîini*. Consider că am izbutit s-o fac. După plecarea lui Buharin în America și *mai ales* după ce Iurii ne-a trimis articolul său și *a acceptat* (a acceptat! *a trebuit* să accepte) răspunsul meu — activitatea lor, ca „grup", a *luat sfîrșit*. (Grigorii însă a vrut *să permanentizeze* acest grup, acordîndu-i *egalitate*: *noi* i-am fi dat egalitate!!)

Cu Radek ne-*am despărțit* pe arena ruso-poloneză și *nu l-am invitat* să colaboreze la *Sbornik*[289]. *Așa trebuia.*

În momentul de față el nu poate să facă nimic care *să dăuneze* muncii. La Congresul de la Zürich (5.XI.1916) el a fost nevoit să meargă *împreună* cu mine, ca și în prezent, *împotriva lui Grimm.*

Ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă că am reușit să separ* problemele: atacul internațional împotriva kautskiștilor (Grimm y compris**) nu a fost slăbit *nici măcar cu o iotă* și în același timp eu nu sînt subordonat „egalității" cu prostia radekistă!

Consider că în prezent lupta este cîștigată din punct de vedere strategic. Nu este exclus ca Iurii + *Co.* + Radek + Co. să se dedea la *insulte. Allez-y, mes amis!**** *Acum odium***** va cădea asupra *voastră*, și nu asupra noastră. Dar *acum* nu veți prejudicia cauza, iar drumul nostru e curățit. Am ieșit din încurcătura *murdară* (în toate privințele) cu Iurii și cu Radek *fără a slăbi măcar cu o iotă* „stînga zimmerwaldiană" și avînd *premise* în vederea luptei împotriva prostiei în problema atitudinii față de democrație.

---

* Acest lucru a fost **foarte** greu!!
** — inclusiv. — *Nota Trad.*
*** — Dați-i drumul, prieteni! — *Nota Trad.*
**** — răspunderea. — *Nota Trad.*

Voilà*. Cer scuze pentru această scrisoare lungă și pentru abundența de cuvinte tari: nu pot scrie altfel cînd vorbesc sincer. În fine, totu-i doar entre nous**, sper că n-o să-mi iei în nume de rău excesul de vorbe de ocară.

Cu cele mai bune salutări! Al d-tale, ***Lenin***

În general vorbind, atît Radek cît și Pannekoek pun *în mod greșit* problema luptei împotriva kautskismului. **N.B.!!** acest lucru.

Scris la 30 noiembrie 1916
Trimis din Zürich la Clarens
Publicat pentru prima oară în 1949 în revista „Bolșevik" nr. 1

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 200—205 (ed. rom. pag. 227—233)

---

* — Iată. — *Nota Trad.*
** — între noi. — *Nota Trad.*

INTERNAŢIONALA TINERETULUI

(NOTĂ)

Sub acest titlu apare în Elveţia, în limba germană, de la 1 septembrie 1915, „Organul de luptă şi de propagandă al Uniunii internaţionale a organizaţiilor socialiste ale tineretului". Au apărut în total 6 numere din această publicaţie, care trebuie, în genere, scoasă în evidenţă şi apoi insistent recomandată atenţiei tuturor membrilor partidului nostru care au posibilitatea să vină în contact cu partidele social-democrate din străinătate şi cu organizaţiile de tineret.

Majoritatea partidelor social-democrate oficiale din Europa stau astăzi pe poziţiile celui mai ticălos şi mai mîrşav social-şovinism şi oportunism. Aşa sînt partidele german, francez, partidele fabian şi „muncitoresc" din Anglia, partidele suedez, olandez (partidul lui Troelstra), danez, austriac etc. În partidul elveţian, cu toate că ultraoportuniştii s-au constituit separat (spre marea fericire a mişcării muncitoreşti) într-o „Grütli-Uniune" *fără* partid, în rîndurile partidului social-democrat însuşi au rămas numeroşi conducători oportunişti, social-şovini şi de nuanţă kautskistă, care au o *uriaşă* influenţă asupra treburilor partidului.

Aceasta fiind starea de lucruri în Europa, uniunii organizaţiilor socialiste ale tineretului îi revine marea, nobila — dar în schimb şi greaua — sarcină de a lupta *pentru* internaţionalismul revoluţionar, *pentru* socialismul adevărat, împotriva oportunismului dominant, care a trecut de partea burgheziei imperialiste. „Internaţionala tineretului" a publicat o serie de articole bune în apărarea internaţionalismului revoluţionar, şi întreaga publicaţie este pătrunsă de un excelent spirit de ură fierbinte împotriva trădătorilor socialismului, „apărători ai patriei" în războiul actual, — de cea mai sinceră dorinţă de a curăţi mişcarea muncitorească internaţională de şovinismul şi de oportunismul care o macină.

Fireşte, organul tineretului nu are *încă* claritate şi fermitate teoretică, şi poate că nu le va avea niciodată, tocmai din cauză că el este un organ al tineretului, care fierbe, clocoteşte, caută. Dar faţă de lipsa de claritate teoretică a *acestor* oameni trebuie să avem cu totul altă atitudine decît aceea pe care o avem — şi trebuie s-o avem — faţă de harababura teoretică din capetele şi faţă de lipsa de consecvenţă revoluţionară din inimile „okiştilor", ale „socialiştilor-revoluţionari", ale tolstoienilor, ale anarhiştilor noştri, ale kautskiştilor („centrul") din întreaga Europă etc. Una este cînd avem de-a face cu oameni maturi care derutează proletariatul, care au pretenţia să conducă şi să înveţe pe alţii; împotriva lor trebuie dusă o luptă *necruţătoare*. Altceva este însă cînd avem de-a face cu organizaţii *de tineret* care declară deschis că ele abia învaţă, că rostul lor principal este să pregătească activişti pentru partidele socialiste. Pe aceşti oameni trebuie să-i ajutăm prin toate mijloacele, să fim cît se poate de toleranţi faţă de greşelile lor, căutînd să le îndreptăm treptat şi mai ales prin metoda *convingerii*, iar nu prin luptă. Se întîmplă adesea ca oameni din generaţia celor vîrstnici şi bătrîni să *nu ştie* să se apropie cum trebuie de tineret, care prin forţa lucrurilor este nevoit să se apropie de socialism *altfel*, *pe altă* cale, *sub altă formă*, *în alte* condiţii decît părinţii lui. De aceea, între altele, noi trebuie să fim neapărat *pentru independenţa organizatorică* a uniunii tineretului, *şi aceasta nu numai* din cauză că de această independenţă se tem oportuniştii, ci şi pentru motive care privesc fondul chestiunii. Căci fără independenţă completă tineretul *nu va putea* nici să formeze din rîndurile sale buni socialişti, nici să se pregătească pentru a duce socialismul *înainte*.

Pentru completa independenţă a uniunilor de tineret, dar şi pentru deplina libertate de critică tovărăşească a greşelilor lor! Noi nu trebuie să linguşim tineretul.

Printre greşelile excelentului organ pomenit de noi figurează, în primul rînd, următoarele trei:

1) În problema dezarmării (sau a „demilitarizării") a fost adoptată o poziție greșită, pe care noi o criticăm mai sus, într-un articol special[290]. Avem motive să credem că această greșeală se datorește exclusiv dorinței lăudabile de a sublinia necesitatea de a se tinde spre „desființarea totală a militarismului" (ceea ce este pe deplin just), uitîndu-se însă de rolul războaielor civile în revoluția socialistă.

2) În problema deosebirii dintre socialiști și anarhiști în ceea ce privește atitudinea lor față de stat, articolul tov. Nota-Bene[291] (nr. 6) conține o gravă eroare (ca și în alte cîteva probleme, ca, de pildă, în problema *motivării* luptei noastre împotriva lozincii „apărării patriei"). Autorul vrea să dea „o idee clară despre stat în general" (paralel cu ideea despre statul tîlhăresc imperialist). El citează cîteva afirmații ale lui Marx și Engels. El ajunge, printre altele, la următoarele două concluzii :

a) „...E cu desăvîrșire greșit să se creadă că deosebirea dintre socialiști și anarhiști este că primii sînt partizani ai statului, iar ceilalți adversari ai statului. În realitate deosebirea constă în faptul că social-democrația revoluționară vrea să organizeze noua producție socială ca o producție centralizată, adică cea mai progresistă din punct de vedere tehnic, pe cînd producția descentralizată a anarhiștilor n-ar fi decît un pas înapoi spre vechea tehnică, spre vechea formă de întreprindere". Este inexact. Autorul pune chestiunea deosebirii dintre atitudinea socialiștilor și cea a anarhiștilor *față de stat*, dar *nu* răspunde la această chestiune, ci la *alta*, și anume la chestiunea deosebirii în atitudinea lor față de baza economică a societății viitoare. Aceasta e desigur o problemă foarte interesantă și importantă. Dar asta nu înseamnă că s-ar putea da uitării *principalul* în deosebirea de atitudine a socialiștilor și anarhiștilor față de stat. Socialiștii sînt pentru folosirea statului de azi și a instituțiilor lui în lupta pentru eliberarea clasei muncitoare, precum și pentru necesitatea folosirii statului ca o formă specifică de trecere de la capitalism la socialism. O astfel de formă de trecere — *tot* un stat — este dictatura proletariatului.

Anarhiștii vor „să suprime" statul, să-l „arunce în aer" („sprengen"), cum se exprimă într-un loc tov. Nota-Bene, atribuind greșit această concepție socialiștilor. Socialiștii — autorul a citat, din păcate, prea incomplet cuvintele lui Engels referitoare la această chestiune — admit „dispariția treptată", „stingerea" treptată a statului *după* exproprierea burgheziei.

b) „Pentru social-democrație, care este sau în tot cazul trebuie să fie educatorul maselor, e acum mai necesar ca oricînd să sublinieze ostilitatea ei principială față de stat... Actualul război a arătat ce rădăcini adînci a prins ideea de stat în conștiința muncitorilor". Așa scrie tov. Nota-Bene. Ca „să sublinieziˮ „ostilitatea principială" față de stat, trebuie s-o înțelegi într-adevăr „clar", iar autorului îi lipsește tocmai claritatea. Fraza despre „rădăcinile ideii de stat" e cu totul confuză, nemarxistă și nesocialistă. Nu „ideea de stat" s-a ciocnit cu negarea ideii de stat, ci politica oportunistă (adică atitudinea oportunistă, reformistă, burgheză față de stat) s-a ciocnit cu politica social-democrată revoluționară (adică cu atitudinea social-democrată revoluționară față de statul burghez și față de folosirea statului împotriva burgheziei în vederea răsturnării ei). Acestea sînt lucruri cu totul, cu totul diferite. Asupra acestei probleme extrem de importante sperăm să revenim într-un articol special[292].

3. „Declarația principială a Uniunii internaționale a organizațiilor socialiste ale tineretului", publicată în nr. 6, ca „proiect al secretariatului", conține un număr destul de mare de inexactități și nu conține de loc ceea ce este *esențial* : o comparație clară între cele *trei* curente fundamentale (social-șovinismul ; „centrul" ; cei de stînga) care luptă astăzi între ele în sînul socialismului din lumea întreagă.

Încă o dată : aceste greșeli trebuie combătute și lămurite, căutînd din toate puterile să venim în contact cu organizațiile de tineret și să ne apropiem de ele, ajutîndu-le prin toate mijloacele, dar trebuie să ne apropiem de ele *cu pricepere*.

Publicat în decembrie 1916 în „Culegerea ziarului «Soțial-Demokrat»" nr. 2

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 153—156 (ed. rom. pag. 158—161)

DIN „CIORNĂ DE PROIECT AL TEZELOR ADRESEI CĂTRE COMISIA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ ȘI CĂTRE TOATE PARTIDELE SOCIALISTE“ [290]

9. Politica care nu înșală pe muncitori, ci le deschide ochii trebuie să constea în următoarele :

(a) Socialiștii din fiecare țară trebuie tocmai acum cînd problema păcii e la ordinea zilei să demaște neapărat mai energic decît de obicei *propriul* guvern și *propria* burghezie, să demaște tratatele secrete pe care *acestea* le-au încheiat și le încheie cu aliații *lor* imperialiști cu privire la împărțirea coloniilor, la împărțirea sferelor de influență, la întreprinderile financiare comune în alte țări, la acapararea de acțiuni, la monopoluri, concesiuni etc.

Căci în aceasta și *numai* în aceasta constă *baza*, esența reală, efectivă, adevărată a păcii imperialiste care se pregătește, tot restul fiind o înșelare a poporului. Pentru o pace democratică, fără anexiuni etc., este nu acela care se tot jură repetînd aceste cuvinte, ci acela care demască *în fapt tocmai propria* burghezie, care prin *faptele* ei distruge aceste mărețe principii ale adevăratului socialism și ale adevăratei democrații.

Căci orice parlamentar, redactor, secretar de sindicat muncitoresc, ziarist, militant pe tărîmul social *poate* să adune *întotdeauna* materialul — tăinuit de guvern și de financiari — care conține *adevărul* despre bazele reale ale tranzacțiilor imperialiste, iar *neîndeplinirea* acestei datorii de către socialiști înseamnă *trădarea* de către ei a socialismului. Nu încape îndoială că tocmai acum *nici un* guvern nu va permite să se publice în mod liber demascările politicii lui adevărate, a tratatelor sale, a tranzacțiilor financiare etc. Acesta nu este un argument în favoarea renunțării la demascări. Acesta este

un argument în favoarea necesității de a se trece de la supunerea servilă față de cenzură la scoaterea de publicații libere, adică nesupuse cenzurii, adică ilegale.

Căci socialistul *altei* țări nu poate demasca guvernul și burghezia statului care poartă război împotriva națiunii „sale“ nu numai pentru că nu cunoaște limba, istoria, particularitățile poporului etc., ci și pentru că o *asemenea* demascare constituie o intrigă *imperialistă*, și nu o datorie *internaționalistă*.

Internaționalist este nu acela care se jură într-una că este internaționalist, ci numai acela care luptă într-adevăr în mod internaționalist împotriva *propriei* burghezii, împotriva *propriilor* social-șoviniști, împotriva *propriilor* kautskiști.

Scris pînă la 25 decembrie 1916 (7 ianuarie 1917)

Publicat pentru prima oară în 1931 în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 201 (ed. rom. pag. 207—208)

DIN BROŞURA:

„SARCINILE PROLETARIATULUI ÎN REVOLUŢIA NOASTRĂ

(PROIECT DE PLATFORMĂ A PARTIDULUI PROLETAR)“

DIN SECŢIUNEA:

„PROGRAMUL AGRAR ŞI CEL NAŢIONAL“

14. În chestiunea naţională, partidul proletar trebuie să susţină mai întîi proclamarea şi înfăptuirea imediată a libertăţii depline de despărţire de Rusia pentru toate naţiunile şi popoarele asuprite de ţarism, înglobate cu forţa sau ţinute cu forţa în graniţele statului, adică anexate.

Toate afirmaţiile, declaraţiile şi manifestele privitoare la renunţarea la anexiuni, dacă nu sînt însoţite de înfăptuirea reală a libertăţii de despărţire, se reduc la o înşelare burgheză a poporului sau la deziderate pioase mic-burgheze.

Partidul proletar tinde la crearea unui stat cît mai mare posibil, căci aceasta este în avantajul oamenilor muncii, el tinde *la apropierea şi contopirea* naţiunilor, dar el vrea să atingă acest scop nu prin violenţă, ci exclusiv prin alianţa liberă, frăţească a muncitorilor şi a maselor muncitoare ale tuturor naţiunilor.

Cu cît republica rusă va fi mai democratică, cu cît ea se va organiza cu mai mult succes ca republică a Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi ţăranilor, cu atît mai puternică va fi forţa de atracţie *liber consimţită* spre această republică a maselor muncitoare ale *tuturor* naţiunilor.

Libertate deplină de despărţire, cea mai largă autonomie locală (şi naţională), garanţii amănunţit elaborate pentru drepturile minorităţilor naţionale, — iată programul proletariatului revoluţionar.

. . . .

STAREA DE LUCRURI DIN INTERNAŢIONALA SOCIALISTĂ

16. Tocmai acum ies pe primul plan, cu o deosebită tărie, obligaţiile internaţionale ale clasei muncitoare din Rusia.

În zilele noastre numai acela căruia îi e lene nu se jură că e internaţionalist; pînă şi şoviniştii defensişti, pînă şi d-nii Plehanov şi Potresov, pînă şi Kerenski îşi zic internaţionalişti. Cu atît mai imperioasă este datoria partidului proletar de a opune cu toată claritatea, precizia şi hotărîrea internaţionalismul în fapt internaţionalismului în vorbe.

Apelurile deşarte către muncitorii din toate ţările, asigurările găunoase de devotament faţă de internaţionalism, încercările de a stabili direct sau indirect „ordinea“ intrării în acţiune a proletariatului revoluţionar în diferitele ţări beligerante, sforţările de a încheia „acorduri“ între socialiştii ţărilor beligerante *referitor* la lupta revoluţionară, zarva în jurul congreselor socialiste *în vederea* campaniei pentru pace etc. etc. — toate acestea, oricît de sinceri ar fi autorii unor asemenea idei, ai unor asemenea încercări, sau ai unor asemenea planuri, toate acestea nu sînt din punct de vedere al semnificaţiei lor *obiective* decît frazeologie şi, *în cel mai bun* caz, deziderate pioase, blajine, bune numai să camufleze *înşelarea* maselor de către şovinişti. Social-şoviniştii *francezi* — cei mai dibaci, cei mai iscusiţi în metodele şarlatanismului parlamentar — au şi bătut de mult recordul în ceea ce priveşte frazele pacifiste şi internaţionaliste exagerat de zgomotoase şi de răsunătoare, *combinate* cu excepţional de neruşinata trădare faţă de socialism şi de Internaţională, cu intrarea în ministerele care duc războiul imperialist, cu votarea creditelor *sau a împrumuturilor* (cum au făcut în ultimele zile în Rusia Ciheidze, Skobelev, Ţereteli, Steklov), cu împiedicarea luptei revoluţionare *în propria lor ţară* etc. etc.

Oamenii cumsecade uită adeseori cruda, cumplita realitate a războiului imperialist mondial. Această realitate nu se împacă cu frazeologia, ea îşi bate joc de dezideratele dulcege, pioase.

Internaţionalismul în fapt este unul, şi numai unul: munca plină de abnegaţie pentru dezvoltarea mişcării revoluţionare şi a luptei revoluţionare *în propria* ţară, sprijinirea (prin propagandă, simpatie, ajutor material) *a aceleiaşi lupte,*

a aceleiaşi linii, şi *numai a acesteia,* în *toate* ţările, fără excepţie.

Tot restul este înşelăciune şi manilovism.

Trei curente s-au desemnat *în toate* ţările în mişcarea socialistă şi muncitorească internaţională în cei peste doi ani de război, şi cine părăseşte terenul *real* al recunoaşterii acestor trei curente, al analizei lor, al luptei consecvente pentru un curent internaţionalist în fapt, acela se condamnă la slăbiciune, la neputinţă şi la greşeli.

Cele trei curente sînt următoarele :

1) Social-şoviniştii, adică socialişti în vorbe, şovinişti în fapte, sînt oameni care recunosc principiul „apărării patriei" în războiul imperialist (şi înainte de toate în acest război imperialist).

Aceşti oameni sînt adversarii noştri *de clasă.* Ei au trecut de partea burgheziei.

Aşa sînt cei mai mulţi dintre conducătorii oficiali ai social-democraţiei oficiale din *toate* ţările. D-nii Plehanov & Co. în Rusia, Scheidemann în Germania, Renaudel, Guesde, Sembat în Franţa, Bissolati & Co. în Italia, Hyndman, fabienii şi „laburiştii" (conducătorii „partidului muncitoresc") în Anglia, Branting & Co. în Suedia, Troelstra şi partidul lui în Olanda, Stauning şi partidul lui în Danemarca, Victor Berger şi alţi „apărători ai patriei" în America etc.

2) Al doilea curent — aşa-numitul „centru" — îl formează oamenii care oscilează între social-şovinişti şi internaţionaliştii în fapte.

Toţi cei din „centru" jură şi îşi fac cruce că sînt marxişti, internaţionalişti, că sînt pentru pace, pentru tot felul de „presiuni" asupra guvernelor, pentru tot felul de „revendicări" faţă de propriul guvern, ca „acesta să dea expresie voinţei de pace a poporului", pentru tot felul de campanii în folosul păcii, pentru o pace fără anexiuni etc. etc. — şi *pentru pace cu social-şoviniştii.* „Centrul" este pentru „unitate", centrul este adversarul sciziunii.

„Centrul" este domnia frazei mic-burgheze blajine, a internaţionalismului în vorbe, a oportunismului laş şi a slugărniciei în faţa social-şoviniştilor în fapte.

Fondul problemei constă în faptul că „centrul" nu este convins de necesitatea revoluţiei împotriva propriilor guverne, n-o propovăduieşte, nu duce o luptă revoluţionară

plină de abnegaţie, născoceşte *pretexte* din cele mai de rînd — dar care sună arhi-„marxist" — pentru a o evita.

Social-şoviniştii sînt *adversarii* noştri *de clasă, burghezi* în sînul mişcării muncitoreşti. Ei reprezintă o pătură, grupuri, straturi de muncitori, *obiectiv* cumpăraţi de burghezie (salariu mai bun, locuri de cinste etc.) şi care ajută *propriei* burghezii să jefuiască şi să sugrume popoarele mici şi slabe, să lupte *pentru* împărţirea prăzii capitaliste.

„Centrul" îl formează oamenii rutinaţi, roşi de legalismul putred, stricaţi de ambianţa parlamentarismului etc., birocraţi, obişnuiţi cu sinecure şi o muncă „tihnită". Din punct de vedere istoric şi economic, ei nu reprezintă o pătură *deosebită ;* ei reprezintă numai *trecerea* de la o perioadă încheiată a mişcării muncitoreşti, de la perioada anilor 1871—1914, de la perioada care a dat multe lucruri de preţ, mai ales în arta atît de necesară proletariatului, în arta muncii organizatorice lente, susţinute, sistematice, pe scară largă şi foarte largă, *la o perioadă* nouă, care a devenit necesară, *din punct de vedere obiectiv*, o dată cu începutul primului război imperialist mondial, care a deschis *era revoluţiei sociale.*

Principalul conducător şi reprezentant al „centrului" este Karl Kautsky, cea mai mare autoritate a Internaţionalei a II-a (1889—1914), o mostră a falimentului total al marxismului, a lipsei extraordinare de caracter, a celor mai jalnice şovăieli şi trădări din august 1914 încoace. Curentul „centrului" este reprezentat de Kautsky, Haase, Ledebour, aşa-numita „Asociaţie a muncitorilor sau a muncii"[294] în Reichstag ; în Franţa — de Longuet, Pressman şi în general de aşa-zişii „minoritari"[295] (menşevici) ; în Anglia — de Philip Snowden, Ramsay MacDonald şi mulţi alţi conducători ai „Partidului muncitoresc independent" şi în parte ai Partidului socialist britanic ; de Morris Hillquit şi mulţi alţii — în America ; de Turati, Treves, Modigliani etc. — în Italia ; de Robert Grimm etc. — în Elveţia ; de Victor Adler & Co. — în Austria ; de partidul Comitetului de organizare, Akselrod, Martov, Ciheidze, Ţereteli şi alţii — în Rusia etc.

Bineînţeles, unele persoane trec cîteodată, fără să-şi dea seama, de pe poziţiile social-şovinismului pe poziţiile „centrului", şi invers. Orice marxist ştie că clasele se deosebesc între ele, cu toată trecerea liberă a persoanelor dintr-o clasă

în alta ; tot așa și *curentele* vieții politice se deosebesc între ele, cu toată trecerea liberă a persoanelor dintr-un curent în altul, cu toate încercările și sforțările de *a contopi* curentele.

3) Al treilea curent îl formează internaționaliștii în fapte, pe care-l reprezintă cel mai bine „stînga zimmerwaldiană" (reproducem în anexă manifestul ei din septembrie 1915, pentru ca cititorii să poată cunoaște din original cum a luat naștere acest curent).

Principalul semn distinctiv : ruptura totală și cu social-șovinismul și cu „centrul". Lupta revoluționară plină de abnegație împotriva *propriului* guvern imperialist și *propriei* burghezii imperialiste. Principiul : „dușmanul principal este în propria ta țară". Lupta necruțătoare împotriva frazei dulcege social-pacifiste (social-pacifistul este socialist în vorbe, pacifist burghez în fapte ; pacifiștii burghezi visează pacea veșnică *fără* doborîrea jugului și domniei capitalului) și împotriva *pretextelor* de tot felul care tind la negarea posibilității sau necesității sau oportunității luptei revoluționare a proletariatului și a revoluției proletare, socialiste *în legătură* cu acest război.

Reprezentanții cei mai de seamă ai acestui curent sînt: în Germania — „grupul Spartacus", sau „grupul Internaționalei" [296], din care face parte Karl Liebknecht. Karl Liebknecht este cel mai notoriu reprezentant al acestui curent și al Internaționalei *noi*, adevărate, proletare.

Karl Liebknecht a chemat pe muncitorii și soldații din Germania *să întoarcă armele* împotriva *propriului* lor guvern. Karl Liebknecht a făcut aceasta pe față, de la tribuna parlamentului (Reichstagului). Apoi, avînd asupra sa proclamații tipărite clandestin, s-a dus la o demonstrație care avea loc în piața Potsdam, una din cele mai mari piețe ale Berlinului, și acolo a lansat chemarea „jos guvernul". A fost arestat și condamnat *la muncă silnică*. Acum el stă întemnițat în Germania, așa cum în general *sute*, dacă nu mii, de *adevărați* socialiști ai Germaniei stau în închisoare pentru că au luptat împotriva războiului.

Karl Liebknecht a dus o luptă necruțătoare, prin discursuri și scrisori, nu numai *împotriva propriilor* Plehanovi, Potresovi (alde Scheidemann, Legien, David & Co.), *ci și împotriva propriilor oameni ai centrului*, împotriva propriilor Ciheidze, Țereteli (Kautsky, Haase, Ledebour & Co.).

Karl Liebknecht cu prietenul său Otto Rühle, ei doi între cei o sută zece deputați, au călcat disciplina, au distrus „unitatea" cu „centrul" și cu șoviniștii, *au pornit împotriva tuturor*. *Singur* Liebknecht reprezintă socialismul, cauza proletară, revoluția proletară. *Tot* restul social-democrației germane este, după expresia justă a Rosei Luxemburg (și ea membru și unul dintre conducătorii „grupului Spartacus"), *un hoit împuțit*.

Alt grup de internaționaliști în fapte este reprezentat în Germania de ziarul „Politica Muncitorească" din Bremen.

În Franța, cei mai apropiați de internaționaliștii în fapte sînt Loriot și prietenii săi (Bourderon și Merrheim au alunecat spre social-pacifism), precum și francezul Henri Guilbeaux, care scoate la Geneva revista „Mîine" ; în Anglia — ziarul „Trade-unionist" și *o parte* din membrii Partidului socialist britanic și ai Partidului muncitoresc independent (de pildă, Williams Russel, care a proclamat pe față ruptura cu conducătorii ce *au trădat* socialismul), învățătorul scoțian, socialistul *MacLean*, condamnat de guvernul burghez al Angliei *la muncă silnică* pentru lupta lui revoluționară împotriva războiului ; sute de socialiști din Anglia se află în închisori pentru aceleași crime. Ei și numai ei sînt internaționaliști *în fapte ;* în America — „Partidul muncitoresc socialist" și acele elemente din cadrul „Partidului socialist" oportunist care din ianuarie 1917 au început să scoată ziarul „Internaționalist" ; în Olanda — partidul „tribuniștilor", care scot ziarul „Tribuna" (Pannekoek, Herman Gorter, Wynkoop, Henriette Roland-Holst, care au reprezentat centrul la Zimmerwald și au trecut acum la noi) ; în Suedia — partidul tinerilor, sau al stîngii [297], cu conducători ca Lindhagen, Ture Nerman, Carleson, Ström, Z. Höglund, care la Zimmerwald a luat parte personal la întemeierea „stîngii zimmerwaldiene", iar astăzi este condamnat la închisoare pentru lupta lui revoluționară împotriva războiului ; în Danemarca — Trier și prietenii săi, care au părăsit partidul „social-democrat" al Danemarcii, devenit cu totul *burghez* și avînd în frunte pe *ministrul* Stauning ; în Bulgaria — „tesneacii" ; în Italia — cei mai apropiați sînt Constantin Lazzari, secretarul partidului, și Serrati, redactorul organului central „Înainte" ; în Polonia — Radek, Ganețki și alți conducători ai social-democrației grupați în „Conducerea regio-

nală"; Rosa Luxemburg, Tyszka și alți conducători ai social-democrației grupați în „Conducerea principală"; în Elveția — acea stîngă care a întocmit expunerea de motive a „referendumului" (ianuarie 1917) în favoarea luptei împotriva social-șoviniștilor și „centrului" din *propria* țară și care la congresul socialist al cantonului Zürich, ținut la Tess în ziua de 11 februarie 1917, a prezentat o rezoluție principial-revoluționară împotriva războiului[298]; în Austria — tinerii prieteni de stînga ai lui Friedrich Adler, care au activat, în parte, în clubul „Karl Marx" din Viena, club astăzi închis de către ultrareacționarul guvern austriac, care urmărește suprimarea lui F. Adler pentru fapta eroică, deși puțin chibzuită, de a fi tras într-un ministru etc. etc.

Interesează nu nuanțele; acestea există și între cei de stînga. Interesează *curentul*. Esențialul este că nu-i lucru ușor să fii internaționalist în fapte în epoca groaznicului război imperialist. Asemenea oameni sînt puțini, dar *numai* ei întruchipează viitorul socialismului, *numai* ei sînt *conducători ai maselor*, și nu pervertitori ai maselor.

Din punct de vedere obiectiv, era inevitabil ca în condițiile războiului imperialist deosebirea dintre reformiști și revoluționarii din mijlocul social-democraților, din mijlocul socialiștilor în general, să sufere schimbări. Cine se mărginește „să ceară" guvernelor burgheze ca acestea să încheie pacea sau „să dea expresie voinței de pace a popoarelor" etc., acela alunecă *de fapt* spre reforme. *Căci* din punct de vedere obiectiv *problema războiului* se pune numai *în mod revoluționar*.

Pentru o pace democratică, și nu pentru una impusă cu forța, pentru eliberarea popoarelor de robia dobînzilor de *miliarde* ale domnilor capitaliști, îmbogățiți de pe urma „războiului", nu există altă ieșire din război decît revoluția proletariatului.

Se poate și trebuie să se ceară guvernelor burgheze cele mai diferite reforme, dar nu se poate, fără a cădea în manilovism, în reformism, să se ceară acestor oameni și acestor clase, prinși în miile de fire ale capitalului imperialist, *ruperea* acestor fire, iar fără această rupere toate discuțiile cu privire la război războiului nu sînt decît fraze goale, amăgitoare.

„Kautskiștii", „centrul" sînt revoluționari în vorbe, reformiști în fapte, internaționaliști în vorbe, complici ai social-șovinismului în fapte.

FALIMENTUL INTERNAȚIONALEI DE LA ZIMMERWALD. — TREBUIE CREATĂ INTERNAȚIONALA A III-A

17. Încă de la început Internaționala de la Zimmerwald a luat o poziție șovăitoare, „kautskistă", de „centru", fapt care a și silit *stînga zimmerwaldiană* să se desolidarizeze imediat, să se izoleze, să vină cu un manifest *propriu* (tipărit în Elveția, în limbile rusă, germană și franceză).

Principala lipsă a Internaționalei de la Zimmerwald — cauza *falimentului* ei (căci ea a și dat faliment ideologic și politic) — o constituie șovăielile, nehotărîrea în chestiunea cea mai importantă, *atothotărîtoare* din punct de vedere practic, a rupturii totale cu social-șovinismul și cu vechea Internațională social-șovinistă, condusă de Vandervelde, de Huysmans la Haga (Olanda) etc.

La noi încă nu se știe că *tocmai kautskiștii* formează majoritatea zimmerwaldiană. Or, acesta este un fapt esențial, de care nu se poate să nu se țină seamă și care este bine cunoscut azi în Europa apuseană. Pînă și un șovinist, șovinistul extremist german Heilmann, redactorul arhișovinistului „Ziar din Chemnitz" și colaborator la publicația arhișovinistă a lui Parvus „Clopotul" — (bineînțeles „social-democrat" și partizan aprig al „unității" social-democrației) — a trebuit să recunoască în presă că centrul sau „kautskismul" și *majoritatea zimmerwaldiană* sînt unul și același lucru.

Iar sfîrșitul anului 1916 și începutul anului 1917 au stabilit definitiv acest fapt. Cu toate că manifestul de la Kienthal a condamnat social-pacifismul, *toată* dreapta zimmerwaldiană, *toată* majoritatea zimmerwaldiană a alunecat spre social-pacifism: Kautsky & Co. printr-o serie de manifestări în ianuarie și februarie 1917; Bourderon și Merrheim, în Franța, votînd *în unanimitate*, alături de social-șoviniști, pentru rezoluțiile pacifiste ale partidului socialist (decembrie 1916) și ale „confederației generale a muncii" (adică ale organizației naționale a sindicatelor franceze, tot în decembrie 1916); Turati & Co., în Italia, unde întregul partid a luat o poziție social-pacifistă, iar Turatti personal, în discursul său din

17 decembrie 1916, „a alunecat“ (şi, desigur, nu întîmplător) pînă la fraze *naţionaliste*, care prezentau războiul imperialist în culori trandafirii.

Preşedintele Zimmerwaldului şi Kienthalului, Robert Grimm, a încheiat în ianuarie 1917 o alianţă cu social-şoviniştii din *propriul său* partid (Greulich, Pflüger, Gustav Müller etc.) *împotriva* internaţionaliştilor în fapte.

La două consfătuiri ale *zimmerwaldienilor* din diferite ţări, în ianuarie şi februarie 1917, această atitudine în doi peri, de duplicitate, a majorităţii zimmerwaldiene a fost înfierată formal de către internaţionaliştii de stînga din cîteva ţări: de Münzenberg, secretar al Organizaţiei internaţionale a tinerilor şi redactor al admirabilului ziar internaţionalist „Internaţionala tineretului“ [299]; de Zinoviev, reprezentantul C.C. al partidului nostru; de K. Radek, reprezentantul Partidului social-democrat polonez („Conducerea regională“); de Hartstein, social-democrat german, membru al „grupului Spartacus“.

Proletariatului rus îi este dat mult; nicăieri în lume clasa muncitoare nu a reuşit încă să desfăşoare o energie revoluţionară ca cea desfăşurată în Rusia. Dar cui îi este dat mult, aceluia i se şi cere mult.

Mlaştina zimmerwaldiană nu poate fi tolerată mai departe. Nu se poate ca din pricina „kautskiştilor“ de la Zimmerwald să rămînem mai departe în semi-legătură cu Internaţionala şovinistă a lui Plehanov şi Scheidemann. Trebuie să rupem numaidecît cu această Internaţională. Trebuie să rămînem la Zimmerwald *numai* în scop de informare.

Tocmai noi şi tocmai acum trebuie să întemeiem fără zăbavă o *nouă* Internaţională proletară revoluţionară sau, mai exact, să nu ne temem să recunoaştem în auzul tuturor că ea *a şi fost întemeiată* şi lucrează.

Ea este Internaţionala acelor „internaţionalişti în fapte“ pe care i-am enumerat mai sus cu precizie. Ei şi numai ei sînt reprezentanţii maselor revoluţionar-internaţionaliste, şi nu pervertitori ai maselor.

Dacă *astfel* de socialişti sînt puţini la număr, să-şi pună fiecare muncitor rus întrebarea: oare au fost mulţi revoluţionari conştienţi în Rusia *în ajunul* revoluţiei din februarie şi martie 1917?

Nu numărul are importanţă, ci exprimarea justă a ideilor şi a politicii proletariatului cu adevărat revoluţionar. Esenţialul nu este „a proclama“ internaţionalismul, ci a şti chiar în vremurile cele mai grele să fii internaţionalist în fapte.

Să nu ne amăgim cu speranţa în acorduri şi congrese internaţionale. Cîtă vreme durează războiul imperialist, raporturile internaţionale sînt prinse în cleştele de fier al dictaturii militare burghezo-imperialiste. Dacă nici „republicanul“ Miliukov, nevoit să tolereze guvernul accesoriu al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor, *nu l-a lăsat să intre* în Rusia, în aprilie 1917, pe socialistul elveţian *Fritz Platten*, secretar al partidului, internaţionalist, participant la Zimmerwald şi Kienthal, cu toate că acesta era căsătorit cu o rusoaică şi se ducea la rudele soţiei sale, cu toate că luase parte la revoluţia din 1905 din oraşul Riga, că stătuse pentru asta la închisoare în Rusia, cu toate că depusese pentru eliberarea sa o cauţiune guvernului ţarist şi voia acum să i se restituie această cauţiune; dacă „republicanul“ Miliukov a putut *să facă* acest lucru în Rusia în aprilie 1917, ne putem da seama cîte parale fac promisiunile şi făgăduielile, frazele şi declaraţiile burgheziei privitoare la pacea fără anexiuni etc.

Dar arestarea lui Troţki de către guvernul englez? Dar interzicerea plecării lui Martov din Elveţia, dar speranţele de a momi pe Martov în Anglia, unde îl aştepta soarta lui Troţki?

Să nu ne facem iluzii. Nu trebuie să ne amăgim singuri. „A aştepta“ congrese sau consfătuiri internaţionale înseamnă a fi un *trădător* al internaţionalismului, de vreme ce s-a dovedit că pînă şi din Stockholm nu se îngăduie să vie la noi nici socialiştii credincioşi internaţionalismului şi *nici măcar scrisori de la ei*, deşi cenzura militară dispune de toate posibilităţile şi este foarte feroce.

Să nu „aştepte“, ci *să întemeieze* Internaţionala a III-a, iată ce trebuie să facă imediat partidul nostru — şi sutele de socialişti din închisorile Germaniei şi Angliei vor răsufla uşuraţi; mii şi mii de muncitori germani care fac astăzi greve şi demonstraţii care-l înspăimîntă pe ticălosul şi tîlharul de Wilhelm vor citi în manifestele *ilegale* hotărîrea noastră, încrederea noastră frăţească în Karl Liebknecht şi numai în el, hotărîrea *noastră* de a lupta şi *acum* împotriva

„defensismului revoluționar", vor citi toate acestea și se vor întări în internaționalismul lor revoluționar.

Cui îi este dat mult, aceluia i se și cere mult. Nu este țară pe lume unde să existe *acum* asemenea libertate ca în Rusia. Să ne folosim de această libertate nu pentru propovăduirea sprijinirii burgheziei sau a „defensismului revoluționar" burghez, ci pentru *întemeierea* curajoasă și cinstită, proletară și liebknechtiană a *Internaționalei a III-a*, a unei Internaționale irevocabil vrăjmașe atît trădătorilor social-șoviniști, cît și oamenilor șovăitori ai „centrului".

18. După cele spuse mai sus nu mai este nevoie să arătăm pe larg că nici vorbă nu poate fi de o unificare a social-democraților din Rusia.

Este mai bine să rămîi în doi, ca Liebknecht — și *asta înseamnă să rămîi cu proletariatul revoluționar* —, decît să admiți măcar pentru o clipă ideea unificării cu partidul Comitetului de organizare, cu Ciheidze și Țereteli, care tolerează blocul cu Potresov la „Rabоceaia Gazeta"[300], care votează pentru împrumut în Comitetul Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor[301] și care au alunecat spre „defensism".

Lăsați pe morți să-și îngroape morții lor.

Cine vrea *să-i ajute* pe șovăielnici trebuie să înceapă prin a înceta el însuși de a șovăi.

Broșura a fost publicată pentru prima oară în septembrie 1917 în editura „Priboi"

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 51—52, 53—67 (ed. rom. pag. 56, 57—67)

APEL CĂTRE SOLDAȚII TUTUROR ȚĂRILOR BELIGERANTE

Frați soldați!

Sîntem istoviți cu toții de războiul îngrozitor care a secerat milioane de vieți, care a mutilat milioane de oameni, care a adus cu sine calamități nemaipomenite, ruină și foamete.

Și tot mai mulți sînt cei care-și pun întrebarea: pentru ce a început, pentru ce se duce acest război?

Cu fiecare zi devine tot mai clar pentru noi, muncitorii și țăranii, pe umerii cărora apasă cel mai mult povara războiului, că el a fost început și este dus de capitaliștii tuturor țărilor pentru interesele capitaliștilor, pentru dominația asupra lumii, pentru piețe pentru fabricanți, proprietari de uzine, bancheri, pentru jefuirea popoarelor slabe. Ei împart coloniile, cotropesc teritorii în Balcani și Turcia — și pentru aceasta trebuie să se ruineze popoarele europene, pentru aceasta trebuie să pierim noi și să vedem ruina, înfometarea, pieirea familiilor noastre.

În toate țările clasa capitaliștilor realizează profituri gigantice, nemaipomenite, scandalos de mari de pe urma antreprizelor și a furniturilor de război, a concesiunilor în țările anexate, a scumpirii produselor alimentare. Clasa capitaliștilor a impus toate popoarele, pe decenii întregi, la un tribut sub forma de dobînzi ridicate la împrumuturile de miliarde pentru război. Iar noi, muncitorii și țăranii, trebuie să pierim, să ne ruinăm, să flămînzim, suportînd cu răbdare toate acestea, întărind pe asupritorii noștri capitaliști prin aceea că muncitorii din diferite țări se extermină unii pe alții, se pătrund de ură unii față de alții.

Vom mai suporta noi oare cu docilitate jugul nostru, vom mai suporta noi oare războiul dintre clasele capitaliştilor? Vom prelungi oare acest război, situîndu-ne de partea guvernelor naţionale proprii, a burgheziei naţionale proprii, a capitaliştilor naţionali proprii, distrugînd astfel unitatea internaţională a muncitorilor din toate ţările, din întreaga lume ?

Nu, fraţi soldaţi, e timpul să deschidem ochii, e timpul să ne luăm soarta în propriile noastre mîini. În toate ţările creşte, se lărgeşte şi se întăreşte revolta poporului împotriva clasei capitaliştilor, care a atras poporul în acest război. Nu numai în Germania, dar şi în Anglia, care pînă la război trecea drept o ţară deosebit de liberă, sute şi sute de adevăraţi prieteni şi reprezentanţi ai clasei muncitoare zac în închisori pentru că şi-au spus cinstit şi sincer cuvîntul împotriva războiului şi împotriva capitaliştilor. Revoluţia din Rusia este numai primul pas al primei revoluţii, după ea trebuie să urmeze şi vor urma altele.

Noul guvern din Rusia, — care a răsturnat pe Nikolai al II-lea, un tîlhar încoronat la fel ca şi Wilhelm al II-lea —, este un guvern al capitaliştilor. El duce acelaşi război imperialist, tîlhăresc ca şi capitaliştii din Germania, Anglia şi alte ţări. El a confirmat tratatele secrete tîlhăreşti încheiate de Nikolai al II-lea cu capitaliştii din Anglia, Franţa etc., el nu publică aceste tratate spre cunoştinţa tuturor, după cum nici guvernul german nu publică tratatele sale secrete, tot atît de tîlhăreşti, încheiate cu Austria, Bulgaria etc.

Guvernul provizoriu rus a publicat la 20 aprilie o notă în care confirmă încă o dată vechile tratate tîlhăreşti încheiate de ţar şi se declară gata să ducă războiul pînă la victoria deplină, stîrnind prin aceasta indignarea chiar şi a acelora care pînă acum au avut încredere în el şi l-au sprijinit.

Dar revoluţia rusă a creat, în afară de guvernul capitaliştilor, organizaţii revoluţionare funcţionînd cu de la sine putere, care reprezintă imensa majoritate a muncitorilor şi ţăranilor, anume : Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor la Petrograd şi în majoritatea oraşelor din Rusia. În Rusia majoritatea soldaţilor şi o parte din muncitori — ca şi foarte mulţi muncitori şi soldaţi în Germania — mai au încă o atitudine credulă inconştientă faţă de guvernul capitaliştilor, faţă de frazele lor deşarte şi mincinoase despre pace fără anexiuni, despre război de apărare şi altele asemănătoare.

Dar muncitorii şi ţăranii săraci, spre deosebire de capitalişti, nu sînt interesaţi nici în anexiuni, nici în apărarea profiturilor capitaliştilor. De aceea, fiecare zi, fiecare pas al guvernului capitaliştilor va da în vileag, şi în Rusia, şi în Germania, înşelăciunea capitaliştilor, va da în vileag faptul că, atîta timp cît dominaţia capitaliştilor se prelungeşte, nu este posibilă o pace cu adevărat democratică, nu impusă prin violenţă, o pace întemeiată pe o renunţare efectivă la toate anexiunile, adică pe eliberarea tuturor coloniilor fără excepţie, a absolut tuturor popoarelor asuprite, alipite cu forţa sau lipsite de drepturi depline, — şi că pînă atunci războiul, după toate probabilităţile, va continua să se înteţească şi se va prelungi.

Numai în cazul cînd puterea de stat va trece, în ambele state astăzi vrăjmaşe, de exemplu, şi în Rusia, şi în Germania, în întregime şi exclusiv în mîinile Sovietelor revoluţionare de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, capabile nu în vorbe, ci în fapt să rupă întreaga reţea de relaţii şi interese ale capitalului, numai în acest caz muncitorii din ambele ţări beligerante se vor pătrunde de încredere unii faţă de alţii şi vor putea să pună repede capăt războiului pe baza unei păci într-adevăr democratice, unei păci care să elibereze într-adevăr *toate* popoarele şi populaţiile.

Fraţi soldaţi !

Să facem tot ce depinde de noi pentru a grăbi venirea acestui lucru, pentru a atinge acest ţel. Să nu ne temem de jertfe — orice jertfe în interesul revoluţiei muncitoreşti vor fi mai puţin grele decît jertfele războiului. Fiecare pas victorios al revoluţiei va salva de la moarte, de la ruină şi foamete sute de mii şi milioane de oameni.

Pace colibelor, război palatelor ! Pace muncitorilor din toate ţările ! Trăiască unitatea frăţească a muncitorilor revoluţionari din toate ţările ! Trăiască socialismul !

Comitetul Central al P.M.S.D.R.
Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R.
Redacţia „Pravdei"

Publicat la 4 mai (21 aprilie) 1917 în ziarul „Pravda" nr. 37

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 157—159 (ed. rom. pag. 170—172)

CONFERINȚA A ȘAPTEA GENERALĂ (DIN APRILIE) A P.M.S.D. (b) DIN RUSIA[302]

24—29 APRILIE (7—12 MAI) 1917

DIN „REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA RĂZBOI"

I

Războiul actual este în ceea ce privește ambele grupuri de puteri beligerante un război imperialist, adică un război dus de capitaliști pentru împărțirea avantajelor de pe urma dominației asupra lumii, pentru piețele capitalului financiar (bancar), pentru supunerea popoarelor slabe etc. Fiecare zi de război îmbogățește burghezia financiară și industrială și ruinează și sleiește de puteri proletariatul și țărănimea din toate țările beligerante, iar apoi și din cele neutre. În afară de aceasta, în Rusia prelungirea războiului pune în mare primejdie cuceririle revoluției, dezvoltarea ei continuă.

În Rusia trecerea puterii de stat în mîinile Guvernului provizoriu, guvern al moșierilor și capitaliștilor, nu a schimbat și nu putea să schimbe acest caracter și această semnificație a războiului în ceea ce privește Rusia.

Lucrul acesta a ieșit foarte clar la iveală din faptul că noul guvern nu numai că n-a publicat tratatele secrete încheiate de țarul Nikolai al II-lea cu guvernele capitaliste ale Angliei, Franței etc., dar a și confirmat în mod formal, fără să consulte poporul, aceste tratate secrete, care promit capitaliștilor ruși jefuirea Chinei, Persiei, Turciei, Austriei etc. Prin tăinuirea acestor tratate poporul rus este indus în eroare în privința adevăratului caracter al războiului.

De aceea partidul proletar nu poate să sprijine nici războiul actual, nici guvernul actual, nici împrumuturile lui fără a rupe complet cu internaționalismul, adică cu solidaritatea frățească a muncitorilor din toate țările în lupta împotriva jugului capitalului.

Promisiunile guvernului actual de a renunța la anexiuni, adică la cucerirea unor țări străine sau la menținerea cu forța a vreunor popoare în cuprinsul Rusiei nu merită nici o încredere. Căci, în primul rînd, capitaliștii, care sînt legați prin mii de fire de capitalul bancar, nu pot să renunțe la anexiuni în actualul război fără a renunța la profiturile de pe urma miliardelor plasate în împrumuturi, în concesiuni, în întreprinderi de război etc. În al doilea rînd, noul guvern, renunțînd la anexiuni pentru a înșela poporul, a declarat prin glasul lui Miliukov, la 9 aprilie 1917, la Moscova, că el nu renunță la anexiuni, iar prin nota din 18 aprilie și explicarea ei făcută la 22 aprilie a confirmat caracterul cotropitor al politicii sale. De aceea, punînd în gardă poporul împotriva promisiunilor deșarte ale capitaliștilor, conferința declară că trebuie făcută o strictă distincție între renunțarea la anexiuni în vorbe și renunțarea la anexiuni în fapt, adică publicarea și denunțarea imediată a tuturor tratatelor secrete, tîlhărești și acordarea imediată pentru toate popoarele a dreptului de a hotărî printr-o consultare liberă dacă vor să fie state independente sau să facă parte din vreun stat oarecare.

Publicat la 12 mai (29 aprilie) 1917 în ziarul „Pravda" nr. 44

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 239—240 (ed. rom. pag. 259-260)

CUVINTARE ASUPRA PROBLEMEI NAȚIONALE 29 APRILIE (12 MAI)

Începînd din 1903, cînd partidul nostru a adoptat programul, noi am întîmpinat de fiecare dată o înverșunată opoziție din partea tovarășilor polonezi. Dacă veți studia procesele-verbale ale Congresului al II-lea, veți vedea că încă pe atunci ei expuneau aceleași argumente pe care le întîlnim acum și că social-democrații polonezi au părăsit acest congres, considerînd că recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare este pentru ei inacceptabilă. Și de atunci noi ne lovim de fiecare dată de una și aceeași problemă. În 1903 imperialismul exista deja, dar pe atunci, printre argumentele invocate, imperialismul n-a fost pomenit; și atunci, și acum poziția social-democrației poloneze rămîne o poziție ciudată, o greșeală monstruoasă: oamenii aceștia vor să reducă poziția partidului nostru la poziția unor șoviniști.

Datorită asupririi îndelungate de către Rusia, politica Poloniei este o politică pe deplin națională, și întreg poporul polonez este adînc pătruns de un singur gînd: răzbunarea împotriva muscalilor. Nimeni n-a asuprit atît pe polonezi ca poporul rus. Țarii au făcut din poporul rus un călău al libertății polone. Nu există popor care să fie într-atîta pătruns de ură împotriva Rusiei, nu există popor care să iubească Rusia mai puțin decît polonezii, și de aici decurge un fenomen ciudat. Polonia constituie o piedică în calea mișcării socialiste de dragul burgheziei polone. Piară întreaga lume, numai Polonia să fie liberă. Acest mod de a pune problema este, desigur, o batjocorire a internaționalismului. Desigur, asupra Poloniei apasă acum jugul asupririi, dar ca naționaliștii polonezi să conteze pe eliberarea ei de către Rusia, aceasta constituie o trădare față de Internațională. Or, naționaliștii polonezi au

făcut ca concepțiile lor să pătrundă atît de adînc în popor, încît acolo așa și sînt privite lucrurile.

Un merit imens, un merit istoric al tovarășilor social-democrați polonezi, îl constituie faptul că ei au lansat o lozincă internaționalistă și au spus: pentru noi lucrul cel mai important este alianța frățească cu proletariatul din celelalte țări, și niciodată nu vom accepta un război pentru eliberarea Poloniei. Acesta este meritul lor, și de aceea noi am considerat întotdeauna drept socialiști numai pe acești tovarăși social-democrați polonezi. Ceilalți sînt patrioți, Plehanovi polonezi. Dar din cauza acestei poziții originale, cînd pentru a salva socialismul oamenii au trebuit să lupte împotriva unui naționalism feroce, bolnav, a rezultat un fenomen ciudat: tovarășii vin la noi și spun că noi trebuie să renunțăm la libertatea Poloniei, la despărțirea ei.

De ce ar trebui ca noi, velicorușii, care asuprim un număr mai mare de națiuni decît oricare alt popor, să renunțăm la recunoașterea dreptului la despărțire a Poloniei, Ucrainei, Finlandei? Ni se propune să devenim șoviniști, pentru că astfel vom ușura poziția social-democraților în Polonia. Noi pretindem eliberarea Poloniei nu pentru că poporul polonez trăiește între două state capabile să lupte. Dar în loc de a spune că muncitorii polonezi trebuie să judece așa: numai acei social-democrați rămîn democrați care consideră că poporul polonez trebuie să fie liber, căci niște șoviniști n-au ce căuta în rîndurile unui partid socialist, social-democrații polonezi spun: tocmai pentru că considerăm avantajoasă o alianță cu muncitorii ruși, noi sîntem împotriva despărțirii Poloniei. Acesta e un drept deplin al lor. Oamenii aceștia nu vor însă să înțeleagă că pentru întărirea internaționalismului nu trebuie repetate aceleași cuvinte, ci în Rusia trebuie să se insiste asupra libertății de despărțire a națiunilor asuprite, iar în Polonia trebuie subliniată libertatea de unire. Libertatea de unire presupune libertatea de despărțire. Noi, rușii, trebuie să subliniem libertatea de despărțire, iar în Polonia — libertatea de unire.

Vedem aici o serie de sofisme, care duc la o totală renunțare la marxism. Punctul de vedere al tovarășului Peatakov este o repetare a punctului de vedere al Rosei Luxemburg...*

* O omisiune în procesul-verbal. — *Nota Red.*

(exemplul Olandei). Așa raționează tov. Peatakov, și așa se combate el pe sine însuși, căci în teorie el este pentru negarea libertății de despărțire, iar poporului îi spune : nu e socialist acela care neagă libertatea de despărțire. Ceea ce a spus aici tovarășul Peatakov este o confuzie de necrezut. În Europa occidentală predomină țările în care problema națională a fost rezolvată de foarte mult timp. Cînd se spune că problema națională a fost rezolvată, se are în vedere Europa occidentală. Tov. Peatakov transpune acest lucru acolo unde nu se potrivește, în Europa răsăriteană, și noi ajungem într-o situație ridicolă.

Gîndiți-vă numai ce îngrozitor talmeș-balmeș rezultă! Finlanda este doar în imediata noastră vecinătate. Tov. Peatakov nu dă în privința ei un răspuns concret, și s-a încurcat cu totul. Ați putut citi ieri în „Raboceaia Gazeta" că în Finlanda crește separatismul. Finlandezii vin și spun că separatismul crește la ei deoarece cadeții nu dau Finlandei autonomie deplină. Acolo se coace o criză, crește nemulțumirea împotriva guvernatorului general Rodicev, iar „Raboceaia Gazeta" scrie că finlandezii trebuie să aștepte pînă la Adunarea constituantă, deoarece în Adunarea constituantă se va ajunge la o înțelegere între Finlanda și Rusia. Ce înseamnă o înțelegere? Finlandezii trebuie să spună că ei pot avea dreptul să hotărască într-un fel sau altul asupra soartei lor, iar acel velicorus care ar nega acest drept este un șovinist. Altceva ar fi dacă noi am spune muncitorului finlandez : cum îți convine să hotărăști... *

Tov. Peatakov nu face decît să nege lozinca noastră, afirmînd că aceasta înseamnă a nu da o lozincă pentru revoluția socialistă, dar el însuși n-a dat o lozincă corespunzătoare. Metoda revoluției socialiste sub lozinca : „jos granițele" este o confuzie totală. Noi n-am reușit să publicăm articolul în care am denumit această concepție „economism imperialist" [303]. Ce înseamnă „metoda" revoluției socialiste sub lozinca „jos granițele" ? Noi admitem necesitatea statului, iar statul presupune granițe. Statul poate, desigur, să cuprindă în el un guvern burghez, noi însă avem nevoie de Soviete. Dar și pentru ele se pune problema granițelor. Ce înseamnă „jos granițele" ? Aici începe anarhia... „Metoda" revoluției socialiste sub lozinca „jos granițele" este pur și simplu o confuzie.

* O omisiune în procesul-verbal. — *Nota Red.*

Cînd revoluția socialistă se va coace, cînd ea va avea loc, ea se va extinde și asupra altor țări, iar noi o vom ajuta, în ce mod însă, aceasta nu o știm. „Metoda revoluției socialiste" este o frază lipsită de conținut. Întrucît există rămășițe de probleme pe care revoluția burgheză nu le-a rezolvat, sîntem pentru rezolvarea lor. Sîntem indiferenți, sîntem neutri față de mișcarea separatistă. Dacă Finlanda, dacă Polonia, Ucraina se vor despărți de Rusia, în aceasta nu-i nimic rău. Ce rău e în aceasta ? Cel ce o va spune este șovinist. Trebuie să-ți pierzi mințile ca să continui politica țarului Nikolai. Doar Norvegia s-a despărțit de Suedia... Altădată Alexandru I și Napoleon făceau schimb de popoare, altădată țarii făceau schimburi care aveau ca obiect Polonia. Și noi să continuăm această tactică a țarilor ? Aceasta înseamnă renunțare la tactica internaționalistă, aceasta înseamnă șovinism de cea mai rea speță. Dacă Finlanda se va despărți, ce rău este în aceasta ? La ambele popoare, la proletariatul din Norvegia și la cel din Suedia încrederea reciprocă s-a întărit după despărțire. Moșierii suedezi voiau să pornească un război, muncitorii suedezi însă s-au împotrivit și au spus : nu vom merge să luptăm în acest război.

Finlandezii nu vor acum decît autonomia. Noi sîntem pentru ca să se dea Finlandei libertate deplină, atunci încrederea față de democrația rusă se va întări, tocmai atunci ei nu se vor despărți cînd aceasta va fi tradus în viață. Cînd vine la ei d-l Rodicev și începe să se tocmească în ceea ce privește autonomia, vin la noi tovarășii finlandezi și spun : avem nevoie de autonomie. Iar împotriva lor se deschide foc cu toate tunurile și li se spune : „așteptați Adunarea constituantă". Noi însă spunem : „socialistul rus care este împotriva libertății Finlandei este un șovinist".

Noi spunem că granițele se stabilesc prin voința populației. Rusie, să nu îndrăznești să duci război pentru Kurlanda ! Germanie, afară cu trupele din Kurlanda ! Iată cum rezolvăm noi problema despărțirii. Proletariatul nu poate să recurgă la violență, căci el nu trebuie să împiedice libertatea popoarelor. Lozinca „jos granițele" va fi justă atunci cînd revoluția socialistă va deveni o realitate, și nu o metodă, iar noi vom spune atunci : tovarăși, veniți la noi...

Cu totul altceva e problema războiului. La nevoie noi nu vom renunța la un război revoluționar. Noi nu sîntem pacifiști... Cînd la noi stă un Miliukov și trimite în Finlanda pe

un Rodicev, care se tocmeşte acolo în mod neruşinat cu poporul finlandez, noi spunem : nu, să nu îndrăzneşti, popor rus, să violentezi Finlanda : nu poate fi liber un popor care asupreşte el însuşi alte popoare. În rezoluţia cu privire la Borgbjerg[304], noi spunem : retrageţi trupele şi lăsaţi naţiunea să hotărască ea singură asupra problemei. Iată, dacă mîine Sovietul va lua puterea în mîinile sale, aceasta nu va fi o „metodă a revoluţiei socialiste", noi vom spune atunci : Germanie, afară cu trupele din Polonia, Rusie, afară cu trupele din Armenia, — căci altfel aceasta va fi o înşelăciune.

Despre Polonia sa asuprită tov. Dzerjinski ne spune că acolo toţi sînt şovinişti. Dar de ce nici unul dintre polonezi n-a spus ce-i de făcut cu Finlanda, ce-i de făcut cu Ucraina, de ce n-a spus nici un cuvînt în această privinţă ? Începînd din 1903 discutăm atît de mult această chestiune, încît devine greu să mai vorbeşti despre ea. Unde vrei, acolo să şi mergi... Cine nu se situează pe această poziţie este un anexionist, un şovinist. Noi vrem o alianţă frăţească a tuturor popoarelor. Dacă va fi o Republică ucraineană şi o Republică rusă, între ele va fi o mai strînsă legătură, mai multă încredere. Dacă ucrainenii vor vedea că la noi este republică a Sovietelor, ei nu se vor despărţi, iar dacă la noi va fi o republică a lui Miliukov, se vor despărţi. Cînd tov. Peatakov, în totală contradicţie cu concepţiile sale, a spus : sîntem împotriva menţinerii cu forţa în cadrul graniţelor, — aceasta şi înseamnă a admite dreptul naţiunilor la autodeterminare. Noi nu vrem de loc ca ţăranul din Hiva să trăiască sub domnia hanului din Hiva. Prin dezvoltarea revoluţiei noastre, noi vom exercita o influenţă asupra maselor asuprite. Numai aşa trebuie pusă problema agitaţiei în rîndurile maselor asuprite.

Dar orice socialist rus care nu admite libertatea Finlandei şi a Ucrainei va aluneca pe panta şovinismului. Şi prin nici un fel de sofisme şi referiri la „metoda" lor nu se vor putea justifica niciodată.

S-a publicat o scurtă dare de seamă la 15 (2) mai 1917 în ziarul „Pravda" nr. 46

Publicat pentru prima oară în întregime în 1921 în Operele lui N. Lenin (V. Ulianov), vol. XIV, partea a 2-a

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 264—268 (ed. rom. pag. 286—291)

REZOLUŢIA ASUPRA PROBLEMEI NAŢIONALE

Politica de asuprire naţională, moştenire lăsată de absolutism şi monarhie, este sprijinită de moşieri, capitalişti şi de mica burghezie în interesul apărării privilegiilor lor de clasă şi al dezbinării muncitorilor de diferite naţionalităţi. Imperialismul contemporan, accentuînd tendinţa de a subjuga popoarele slabe, este un factor nou de înăsprire a asupririi naţionale.

Înlăturarea asupririi naţionale, în măsura în care aceasta poate fi realizată în societatea capitalistă, e posibilă numai în condiţiile unei orînduiri republicane consecvent democratice şi ale unei conduceri consecvent democratice a statului, care să asigure deplină egalitate în drepturi tuturor naţiunilor şi limbilor.

Tuturor naţiunilor din care este alcătuită Rusia trebuie să li se recunoască dreptul la liberă despărţire şi la formarea unui stat independent. Negarea acestui drept şi faptul de a nu lua măsuri care să-i asigure realizarea practică echivalează cu sprijinirea politicii de cotropire sau de anexiune. Numai recunoaşterea de către proletariat a dreptului naţiunilor la despărţire asigură solidaritatea deplină a muncitorilor aparţinînd unor naţiuni diferite şi contribuie la o apropiere cu adevărat democratică între naţiuni.

Conflictul ivit în momentul de faţă între Finlanda şi Guvernul provizoriu rus arată într-un mod deosebit de concret că negarea dreptului la liberă despărţire duce de-a dreptul la continuarea politicii ţariste.

Chestiunea dreptului naţiunilor la liberă despărţire nu trebuie confundată cu chestiunea utilităţii despărţirii unei naţiuni sau alteia într-un moment sau altul. Partidul proleta-

riatului trebuie să rezolve această din urmă chestiune de la caz la caz, într-un mod cu totul de sine stătător, ţinînd seamă de interesele întregii dezvoltări sociale şi de interesele luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Partidul cere o largă autonomie regională, desfiinţarea supravegherii de sus, desfiinţarea obligativităţii unei limbi oficiale şi fixarea graniţelor regiunilor autonome şi ale celor care se administrează singure, pe baza voinţei exprimate de însăşi populaţia locală, care va ţine seamă de condiţiile economice şi de trai, de componenţa naţională a populaţiei etc.

Partidul proletariatului respinge hotărît aşa-zisa „autonomie cultural-naţională", adică scoaterea şcolilor din competinţa statului şi predarea lor în mîinile unui fel de diete naţionale. Autonomia cultural-naţională desparte în mod artificial pe muncitorii care trăiesc în aceeaşi localitate şi care muncesc chiar în aceeaşi întreprindere, după apartenenţa lor la cutare sau cutare „cultură naţională", adică întăreşte legătura dintre muncitori şi cultura burgheză a diferitelor naţiuni, în timp ce sarcina social-democraţiei este întărirea culturii internaţionale a proletariatului mondial.

Partidul cere să se introducă în constituţie o lege fundamentală care să desfiinţeze orice fel de privilegii ale vreunei naţiuni şi să pună capăt oricăror încălcări ale drepturilor minorităţilor naţionale.

Interesele clasei muncitoare cer unirea muncitorilor tuturor naţionalităţilor din Rusia în organizaţii proletare unice — politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc. Numai această unire în organizaţii unice a muncitorilor de diferite naţionalităţi va da proletariatului posibilitatea să ducă o luptă victorioasă împotriva capitalului internaţional şi împotriva naţionalismului burghez.

Publicat la 16 (3) mai 1917 în supliment la nr. 13 al ziarului „Soldatskaia Pravda"

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 269—270 (ed. rom. pag. 292—293)

MATERIALE CU PRIVIRE LA REVIZUIREA PROGRAMULUI PARTIDULUI

DIN „PROIECTUL MODIFICĂRILOR PĂRŢII TEORETICE, POLITICE ŞI ALE ALTOR CÎTEVA PĂRŢI ALE PROGRAMULUI"

Numai revoluţia proletară, socialistă poate scoate omenirea din impasul în care au adus-o imperialismul şi războaiele imperialiste. Oricare ar fi greutăţile revoluţiei şi eventualele ei insuccese vremelnice, sau valurile contrarevoluţiei, victoria finală a proletariatului este inevitabilă.

De aceea, în epoca prin care trecem se pune la ordinea zilei, în virtutea condiţiilor obiective, pregătirea multilaterală şi directă a proletariatului în vederea cuceririi puterii politice pentru înfăptuirea măsurilor economice şi politice care formează conţinutul revoluţiei socialiste.

Îndeplinirea acestei sarcini, care cere o încredere totală, o alianţă frăţească cît mai strînsă şi o directă unitate de acţiune revoluţionară a clasei muncitoare din toate ţările înaintate, nu este realizabilă fără o ruptură imediată şi principială cu denaturarea burgheză a socialismului, denaturare care a triumfat în vîrfurile marii majorităţi a partidelor social-democrate oficiale. O astfel de denaturare este, pe de o parte, curentul social-şovinismului, al socialismului în vorbe şi şovinismului în fapt, disimularea apărării intereselor de jaf ale „propriei" burghezii naţionale prin lozinca „apărării patriei", iar pe de altă parte curentul tot atît de larg şi de internaţional al aşa-zisului „centru", care este pentru unitatea cu social-şoviniştii, pentru menţinerea sau corijarea Internaţionalei a II-a falite, — curent care oscilează între social-şovinism şi lupta revoluţionară-internaţionalistă a proletariatului pentru înfăptuirea orînduirii socialiste.

Materiale cu privire la revizuirea programului partidului scrise în aprilie-mai 1917
Publicate în iunie 1917 în broşura „Materiale cu privire la revizuirea programului partidului". Editura „Priboi". Petrograd

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 422 (ed. rom. pag. 458)

DIN LUCRAREA:

„CU PRIVIRE LA REVIZUIREA PROGRAMULUI PARTIDULUI"

În sfîrşit, în legătură cu unul dintre puncte trebuie să răspund aici la o chestiune de care s-au sezisat unii tovarăşi, dar care, după cîte ştiu, nu a fost ridicată în presă. Este o chestiune în legătură cu § 9 al programului politic, în legătură cu dreptul naţiunilor la autodeterminare. Acest punct constă din două părţi: în prima se dă o nouă formulare a dreptului naţiunilor la autodeterminare, a doua conţine nu o revendicare, ci o declaraţie. Chestiunea care mi-a fost pusă este aceasta: dacă o declaraţie îşi are locul aici. În general vorbind, declaraţiile nu-şi au locul într-un program, dar, după părerea mea, aici este necesară o excepţie de la regulă. În locul cuvîntului autodeterminare, care a prilejuit de multe ori interpretări greşite, eu pun o noţiune absolut precisă: „dreptul de liberă despărţire". După experienţa de o jumătate de an a revoluţiei din 1917, cred că nu se mai poate contesta faptul că partidul proletariatului revoluţionar din Rusia, partidul care-şi desfăşoară activitatea în limba velicorusă, este dator să recunoască dreptul de despărţire. Cucerind puterea, am recunoaşte, fără doar şi poate, imediat acest drept şi Finlandei, şi Ucrainei, şi Armeniei, şi fiecărei naţiuni asuprite de ţarism (şi de burghezia velicorusă). Dar noi, în ceea ce ne priveşte, nu dorim de loc despărţirea. Noi dorim un stat cît mai mare, o uniune cît mai strînsă a unui număr cît mai mare dintre naţiunile care trăiesc în vecinătatea velicoruşilor; dorim acest lucru în interesul democraţiei şi socialismului, în interesul atragerii la lupta proletariatului a unui număr cît mai mare de oameni ai muncii aparţinînd la diferite naţiuni. Noi dorim o unitate *revoluţionar-proletară*,

unire, şi nu despărţire. Noi dorim o unire *revoluţionară* şi de aceea nu preconizăm lozinca unirii tuturor statelor de orice fel în general, deoarece revoluţia socială pune la ordinea zilei unirea *numai* a statelor care au trecut şi trec la socialism, a coloniilor care se eliberează etc. Noi dorim o unire *liberă* şi de aceea sîntem datori să recunoaştem libertatea despărţirii (fără libertatea despărţirii unirea nu poate fi considerată liberă). Cu atît mai mult sîntem datori să recunoaştem libertatea despărţirii, cu cît ţarismul şi burghezia velicorusă, prin asuprirea pe care au exercitat-o, au lăsat în rîndurile naţiunilor vecine un noian de resentimente şi neîncredere faţă de velicoruşi în general, iar această neîncredere trebuie risipită *prin fapte*, şi nu prin vorbe.

Dar noi dorim unirea, şi acest lucru trebuie spus; e atît de important ca acest lucru să fie spus în programul partidului unui stat multinaţional, încît în acest scop trebuie să ne abatem de la regula obişnuită, trebuie să facem loc unei declaraţii. Noi dorim ca republica poporului rus (n-aş avea nimic împotrivă să se spună chiar velicorus, deoarece aceasta este mai just) *să atragă* spre sine alte naţiuni, dar cum? Nu prin violenţă, ci exclusiv pe bază de liber consimţămînt. În caz contrar, ar fi violată unitatea şi alianţa frăţească a *muncitorilor* din toate ţările. Spre deosebire de democraţii burghezi, noi preconizăm nu lozinca frăţiei între popoare, ci a frăţiei *muncitorilor* aparţinînd tuturor naţiunilor, deoarece noi nu avem încredere în burghezia tuturor ţărilor, noi vedem în ea un duşman.

Iată de ce trebuie să admitem aici excepţie de la regulă şi să introducem în § 9 *o declaraţie de principii*.

Scris la 6—8 (19—21) octombrie 1917

Publicat în octombrie 1917 în revista „Prosveşcenie" nr. 1-2

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 148—149 (ed. rom. pag. 156—157)

DIN ARTICOLUL:
„SCRISOARE CĂTRE TOVARĂȘI" [305]

...„În situația internațională nu există propriu-zis nimic care să ne oblige să trecem la acțiune imediat; mai curînd vom dăuna cauzei revoluției socialiste în Occident dacă ne vom expune să fim împușcați"...

Acest argument este într-adevăr admirabil: „însuși" Scheidemann, „însuși" Renaudel n-ar putea „să opereze" mai dibaci cu dorința muncitorilor ca revoluția socialistă internațională să fie încununată de succes!

Gîndiți-vă numai: germanii, în condiții îngrozitor de grele, avîndu-l *numai* pe Liebknecht (și acesta în temniță), fără ziare, fără libertatea de întrunire, fără Soviete, în condițiile unei extraordinare ostilități a *tuturor* claselor populației, inclusiv cel mai de pe urmă țăran înstărit, față de ideea internaționalismului, în condițiile unei minunate organizări a burgheziei imperialiste mari, mijlocii și mici, germanii, adică revoluționarii-internaționaliști germani, muncitorii germani în uniforme de marinari, au organizat o răscoală în flotă avînd șanse de unu la sută.

Iar noi, avînd zeci de ziare, libertatea de întrunire, avînd *majoritatea* în Soviete, noi, care dintre toți proletarii internaționaliști din lume ne aflăm în cea mai bună situație, noi să renunțăm să sprijinim pe revoluționarii germani prin insurecția noastră. Noi să raționăm ca Scheidemannii și Renaudelii: cel mai cuminte lucru este să nu dezlănțuim insurecția, căci dacă vom fi împușcați lumea va pierde niște internaționaliști atît de minunați, atît de cuminți, atît de ideali!!

Să dovedim că sîntem cuminți. Să adoptăm o rezoluție de simpatie față de *insurgenții germani* și să respingem

insurecția în Rusia. Acesta va fi un internaționalism adevărat, cuminte. Și ce repede va înflori internaționalismul mondial dacă *peste tot* va triumfa o politică tot atît de înțeleaptă!...

Războiul a extenuat, a exasperat la culme pe muncitorii din toate țările. Și în Italia, și în Germania, și în Austria exploziile de revoltă devin tot mai frecvente. Noi, *singurii* care avem Soviete de deputați ai muncitorilor și soldaților, *să așteptăm*, să trădăm pe internaționaliștii germani, așa cum îi trădăm pe țăranii ruși, care nu prin vorbe, ci prin fapte, prin răscoala împotriva moșierilor, ne cheamă la o insurecție împotriva guvernului Kerenski...

Las' să se adune norii complotului imperialist al capitaliștilor din toate țările, care sînt gata să sugrume revoluția rusă, — noi vom aștepta liniștiți pînă ce ne vor sugruma *prin rublă!* În loc să ne năpustim asupra complotiștilor și să zdrobim rîndurile acestora prin victoria Sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților, vom aștepta Adunarea constituantă, unde *prin votări* vor fi înfrînte toate comploturile internaționale, dacă Kerenski și Rodzeanko vor convoca în mod cinstit Adunarea constituantă. Avem noi oare dreptul să ne îndoim de cinstea lui Kerenski și Rodzeanko?

Articol scris la 17 (30) octombrie 1917

Publicat la 1, 2 și 3 noiembrie 1917 (19, 20 și 21 octombrie) 1917 în ziarul „Rabocii Puti" nr. 40, 41 și 42

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 174—175 (ed. rom. pag. 184—186)

DIN „CUVÎNTAREA ROSTITĂ LA PRIMUL CONGRES GENERAL AL FLOTEI MILITARE RUSE 22 NOIEMBRIE (5 DECEMBRIE) 1917

PROCES-VERBAL"[304]

Trecînd la problema națională — spune Lenin — trebuie să relevăm faptul că Rusia are o componență națională foarte pestriță ; velicorușii nu reprezintă decît circa 40%, iar restul, majoritatea, îl formează alte naționalități. Sub țarism asuprirea națională la care erau supuse acestea din urmă, asuprire nemaipomenit de cruntă și de stupidă, a făcut să se adune în inima naționalităților lipsite de drepturi depline o puternică ură împotriva monarhilor. Nu-i de mirare că această ură față de cei care interziceau pînă și folosirea limbii materne și condamnau la analfabetism masele poporului s-a extins și asupra tuturor velicorușilor. Se credea că velicorușii, ca privilegiați, doreau să păstreze numai pentru ei avantajele pe care li le păstrau cu sfințenie Nikolai al II-lea și Kerenski.

Ni se spune că Rusia se va fărîmița, se va diviza în diferite republici, dar noi n-avem de ce să ne temem de acest lucru. Oricîte republici independente ar fi, acest lucru nu va fi de temut pentru noi. Pentru noi nu este important pe unde trece frontiera de stat, ci este importantă menținerea alianței dintre oamenii muncii ai tuturor națiunilor în vederea luptei împotriva burgheziei oricărei națiuni. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

Dacă burghezia finlandeză cumpără arme de la germani pentru a le folosi împotriva muncitorilor ei, noi le propunem acestora din urmă o alianță cu oamenii muncii ruși. Burghezia n-are decît să pună la cale odioase și mizerabile ciorovăieli și tocmeli pentru frontiere, însă muncitorii din toate țările și aparținînd tuturor națiunilor nu se vor dezbina pentru aceste motive josnice. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

Acum — voi întrebuința un cuvînt neplăcut — noi „cucerim" Finlanda, dar nu în felul cum fac acest lucru tîlharii capitaliști internaționali. Noi o cucerim prin aceea că, acordînd Finlandei deplina libertate de a trăi în alianță cu noi sau cu alții, garantăm oamenilor muncii de toate naționalitățile un sprijin deplin împotriva burgheziei din toate țările. Această alianță nu se întemeiază pe tratate, ci pe solidaritatea exploatațiilor împotriva exploatatorilor.

Acum observăm o mișcare națională în Ucraina, și spunem : sîntem în mod necondiționat pentru libertatea deplină și nelimitată a poporului ucrainean. Trebuie să lichidăm vechiul trecut, sîngeros și odios, cînd Rusia capitaliștilor-asupritori juca rolul de călău al altor popoare. Vom lichida acest trecut, nu vom lăsa piatră pe piatră din acest trecut. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

Vom spune ucrainenilor : ca ucraineni, vă puteți organiza viața la voi acasă așa cum vreți. Dar vom întinde o mînă frățească muncitorilor ucraineni și le vom spune : împreună cu voi vom lupta împotriva burgheziei noastre și a voastre. Numai alianța socialistă a oamenilor muncii din toate țările va înlătura orice teren pentru prigoana și discordia națională. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

Publicat la 25 noiembrie 1917 în ziarul „Izvestiia C.E.C." nr. 235

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 308—310 (ed. rom. pag. 329—330)

DECLARAȚIA DREPTURILOR POPORULUI MUNCITOR ȘI EXPLOATAT[307]

Adunarea constituantă hotărăşte :

I. 1. Rusia se declară republică a Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. Toată puterea centrală şi locală aparţine acestor Soviete.

2. Republica Sovietică Rusă se constituie pe baza unirii libere a unor naţiuni libere, ca federaţie a Republicilor Sovietice naţionale.

II. Fixîndu-şi ca sarcină principală desfiinţarea oricărei exploatări a omului de către om, completa înlăturare a împărţirii societăţii în clase, reprimarea necruţătoare a rezistenţei exploatatorilor, statornicirea organizării socialiste a societăţii şi victoria socialismului în toate ţările, Adunarea constituantă hotărăşte de asemenea :

1. Proprietatea privată asupra pămîntului este desfiinţată. Întregul pămînt, împreună cu toate clădirile, inventarul şi celelalte accesorii ale producţiei agricole, este declarat bun al întregului popor muncitor.

2. Se confirmă legea sovietică cu privire la controlul muncitoresc şi la Consiliul superior al economiei naţionale, în scopul asigurării puterii poporului muncitor asupra exploatatorilor şi ca prim pas spre trecerea deplină a fabricilor, uzinelor, minelor, căilor ferate şi celorlalte mijloace de producţie şi de transport în proprietatea statului muncitoresc-ţărănesc.

3. Se confirmă trecerea tuturor băncilor în proprietatea statului muncitoresc-ţărănesc, aceasta fiind una din condiţiile eliberării maselor muncitoare de sub jugul capitalului.

4. În vederea desfiinţării păturilor parazitare ale societăţii, se introduce obligativitatea generală a muncii.

5. În scopul de a asigura maselor muncitoare întreaga putere şi de a înlătura orice posibilitate de restaurare a puterii exploatatorilor, se decretează înarmarea celor ce muncesc, formarea unei armate roşii socialiste a muncitorilor şi ţăranilor şi dezarmarea totală a claselor avute.

III. 1. Exprimîndu-şi hotărîrea nestrămutată de a smulge omenirea din ghearele capitalului financiar şi ale imperialismului, care au înecat pămîntul în sînge în acest război, cel mai criminal dintre toate, Adunarea constituantă se raliază în totul la politica Puterii sovietice, politică constînd în ruperea tratatelor secrete, în organizarea fraternizării celei mai largi cu muncitorii şi ţăranii armatelor care se luptă astăzi între ele, şi în obţinerea cu orice preţ, prin măsuri revoluţionare, a unei păci democratice între popoare, fără anexiuni şi fără contribuţii, pe baza liberei autodeterminări a naţiunilor.

2. În acelaşi scop Adunarea constituantă insistă asupra rupturii totale cu politica barbară a civilizaţiei burgheze, care a întemeiat pe aservirea populaţiei muncitoare de sute de milioane de suflete din Asia, din colonii în general şi din ţările mici, bunăstarea exploatatorilor aparţinînd cîtorva naţiuni alese.

Adunarea constituantă salută politica Consiliului Comisarilor Poporului, care a proclamat independenţa deplină a Finlandei[308], a început retragerea trupelor din Persia[309] şi a proclamat dreptul Armeniei[310] la liberă autodeterminare.

3. Adunarea constituantă consideră legea sovietică cu privire la anularea (desfiinţarea) împrumuturilor contractate de guvernele ţarului, moşierilor şi burgheziei ca o primă lovitură dată capitalului internaţional bancar, financiar, exprimîndu-şi convingerea că Puterea sovietică va merge cu fermitate pe acest drum pînă la victoria deplină a insurecţiei internaţionale a muncitorilor împotriva jugului capitalului.

IV. Fiind aleasă pe baza listelor întocmite de partide înainte de Revoluţia din Octombrie, cînd poporul nu putea încă să se răscoale în întreaga lui masă împotriva exploatatorilor, cînd poporul nu cunoştea încă întreaga

forță a rezistenței pe care aceștia o opun în apărarea privilegiilor lor de clasă, cînd el încă nu pornise în mod practic la clădirea societății socialiste, Adunarea constituantă consideră că ar fi absolut greșit, chiar și din punct de vedere formal, să se opună Puterii sovietice.

Iar în fond Adunarea constituantă consideră că în prezent, în momentul luptei finale a poporului împotriva exploatatorilor săi, nu poate fi loc pentru exploatatori în nici unul dintre organele puterii. Puterea trebuie să aparțină în întregime și exclusiv maselor muncitoare și reprezentanței lor investite cu depline puteri, Sovietele de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor.

Sprijinind Puterea sovietică și decretele Consiliului Comisarilor Poporului, Adunarea constituantă consideră că misiunea ei se limitează la stabilirea bazelor fundamentale ale transformării socialiste a societății.

Totodată, năzuind să creeze o uniune cu adevărat liberă și liber consimțită, și deci cu atît mai strînsă și mai trainică, a claselor de oameni ai muncii ale tuturor națiunilor din Rusia, Adunarea constituantă își limitează sarcina la stabilirea principiilor fundamentale ale federației Republicilor Sovietice din Rusia, lăsînd muncitorilor și țăranilor fiecărei națiuni libertatea de a hotărî în mod independent, la propriul lor congres sovietic investit cu depline puteri, dacă vor să participe, și pe ce baze, la guvernul federal și la celelalte instituții sovietice federale.

Scris la începutul lunii ianuarie 1918

Publicat la 17 (4) ianuarie 1918 în ziarul „Pravda" nr. 2

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 385—387 (ed. rom. pag. 409—411)

DIN ARTICOLUL:

„DESPRE «STÎNGISMUL» COPILĂROS ȘI DESPRE SPIRITUL MIC-BURGHEZ"

A zvîrli în stînga și în dreapta fraze sonore este ceva propriu intelectualității mic-burgheze declasate. Pentru această „manieră", proletarii comuniști organizați vor pedepsi, fără îndoială, cel puțin cu ridiculizarea și cu izgonirea din orice post de răspundere. Maselor trebuie să li se spună simplu, limpede, fără înconjur, adevărul amar: e posibil și chiar probabil că partidul războiului va învinge încă o dată în Germania (în sensul trecerii imediate la ofensivă împotriva noastră) și că Germania împreună cu Japonia, printr-o înțelegere formală sau tacită, vor căuta să ne ciopîrțească și să ne sugrume. Tactica noastră, dacă nu vrem să dăm ascultare gălăgioșilor: să stăm în expectativă, să amînăm, să evităm lupta, să ne retragem. Dacă vom da în lături pe gălăgioși și „ne vom strînge rîndurile", făurind o disciplină cu adevărat de fier, cu adevărat proletară, cu adevărat comunistă, atunci avem șanse serioase de a cîștiga multe luni. Și atunci, chiar dacă ne-am retrage (în cazul cel mai rău dintre toate) pînă la Ural, noi *ușurăm* aliatului nostru (proletariatul internațional) posibilitatea de a ne veni în ajutor, posibilitatea de „a acoperi" (ca să ne exprimăm în limbaj sportiv) distanța care există între începerea exploziilor revoluționare și revoluție.

Numai și numai o astfel de tactică întărește în fapt legătura dintre un detașament — vremelnic izolat — al socialismului internațional și celelalte detașamente, pe cînd la voi, stimabili „comuniști de stînga", nu rezultă, la drept vorbind, decît „o întărire a legăturii organice" dintre o frază sonoră și o altă frază sonoră. Proastă „legătură organică"!

Şi acum vă voi explica, stimabililor, de ce vi s-a întîmplat această nenorocire: pentru că lozincile revoluţiei voi mai mult le învăţaţi pe din afară şi le memorizaţi, decît le aprofundaţi. De aceea cuvintele „apărarea patriei socialiste" voi le luaţi între ghilimele, care, probabil, trebuie să însemne o tentativă de ironie din partea voastră, dar care în fapt denotă tocmai harababura din capetele voastre. Voi v-aţi obişnuit să consideraţi „defensismul" drept ceva mîrşav şi odios, aţi memorizat şi aţi buchisit acest lucru, l-aţi repetat pe de rost cu atîta osîrdie, încît unii dintre voi au ajuns să spună absurditatea cum că apărarea patriei în *epoca* imperialistă este un lucru inadmisibil (în realitate ea este inadmisibilă numai într-un război imperialist, reacţionar, dus de burghezie). Dar voi nu aţi aprofundat problema de ce şi cînd este odios „defensismul".

A admite apărarea patriei înseamnă a admite că războiul respectiv este legitim şi drept. Din al cui punct de vedere legitim şi drept? Numai din punctul de vedere al proletariatului socialist şi al luptei sale pentru eliberarea sa; alt punct de vedere nu recunoaştem. Dacă războiul este dus de clasa exploatatorilor în scopul consolidării dominaţiei sale ca clasă, acesta e un război criminal şi într-un *astfel* de război „defensismul" este o mîrşăvie şi o trădare a socialismului. Dacă războiul este dus de un proletariat care a învins burghezia din ţara sa, dacă este dus în interesul întăririi şi al dezvoltării socialismului, atunci războiul este legitim şi „sfînt".

Noi sîntem defensişti de la 25 octombrie 1917 încoace. Am spus-o nu o dată cît se poate de precis, şi voi nu vă încumetaţi s-o contestaţi. Tocmai în interesul „întăririi legăturii" cu socialismul internaţional *este obligatorie* apărarea patriei *socialiste*. Legătura cu socialismul internaţional o distruge acela care ar manifesta o atitudine uşuratică faţă de apărarea unei ţări în care proletariatul a şi învins. Cînd am fost reprezentanţii clasei asuprite, noi n-am avut o atitudine uşuratică faţă de apărarea patriei în războiul imperialist, noi am negat în principiu o astfel de apărare. Cînd am devenit reprezentanţii clasei dominante, care a început să organizeze socialismul, cerem de la toţi o atitudine *serioasă* faţă de apărarea ţării. A avea o atitudine serioasă faţă de apărarea ţării înseamnă a te pregăti temeinic şi a

ţine seama în mod riguros de raportul de forţe. Dacă sînt vădit puţine forţe, atunci cel mai important mijloc de apărare este *retragerea în interiorul ţării* (acela care ar vedea în aceasta, pentru cazul de faţă numai, o formulă trasă de păr, poate să citească ce scrie bătrînul Clausewitz [311], unul dintre marii scriitori militari, despre rezultatele învăţămintelor istoriei în această privinţă). Or, la „comuniştii de stînga" nu găseşti nici măcar o aluzie care să arate că ei au înţeles însemnătatea problemei raportului de forţe.

Cînd noi am fost în principiu duşmani ai defensismului, am avut dreptul să rîdem de cei care voiau să-şi „păstreze" patria, chipurile, în interesul socialismului. Cînd am căpătat dreptul de a fi defensişti proletari, se schimbă radical întregul mod de a pune problema. Datoria noastră este acum de a ţine seamă în mod prudent de forţele existente, de a cîntări cît se poate de minuţios dacă aliatul nostru (proletariatul internaţional) va reuşi să ne vină în ajutor. Interesul capitalului este de a zdrobi duşmanul (proletariatul revoluţionar) parte cu parte, cît timp încă nu s-au unit (în fapt, adică începînd revoluţia) muncitorii din toate ţările. Interesul nostru e să facem tot posibilul, să folosim pînă şi cea mai mică şansă pentru a amîna lupta decisivă pînă în momentul (sau *„pînă după"* momentul) unei asemenea uniri a detaşamentelor revoluţionare ale marii şi unicei armate internaţionale.

Articol scris la 9, 10 şi 11 mai 1918
în ziarul „Pravda" nr. 88, 89 şi 90

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V. I. Lenin,
ed. a 4-a, vol. 27, pag. 298—300
(ed. rom. pag. 314—317)

DIN „RAPORTUL CU PRIVIRE LA POLITICA EXTERNĂ PREZENTAT LA ŞEDINŢA COMUNĂ A C.E.C. DIN RUSIA ŞI A SOVIETULUI DIN MOSCOVA 14 MAI 1918"

Avem în faţa noastră marea experienţă a revoluţiei şi noi am învăţat din această experienţă că trebuie să aplicăm o tactică de necruţătoare ofensivă atunci cînd condiţiile obiective o permit, cînd experienţa politicii de înţelegere a arătat că masele sînt revoltate şi că ofensiva va fi expresia acestei cotituri. Dar trebuie să recurgem la o tactică de expectativă, la o înceată strîngere de forţe atunci cînd împrejurările obiective nu permit să se facă apel la o ripostă generală necruţătoare.

Cine nu închide ochii, cine nu este orb, acela ştie că nu facem decît să repetăm acum cele spuse de noi mai înainte şi ceea ce am spus întotdeauna, că noi nu uităm slăbiciunea clasei muncitoare ruse în comparaţie cu celelalte detaşamente ale proletariatului internaţional. Nu voinţa noastră, ci împrejurările istorice, moştenirea regimului ţarist, şubrezenia burgheziei ruse — iată ce a făcut ca acest detaşament să treacă în fruntea celorlalte detaşamente ale proletariatului internaţional, şi nu pentru că noi am dorit acest lucru, ci pentru că aşa au cerut împrejurările. Dar noi trebuie să rămînem la postul nostru pînă ce va veni aliatul nostru — proletariatul internaţional, care va sosi şi va sosi inevitabil, dar care soseşte cu o încetineală infinit mai mare decît ne aşteptăm şi dorim noi. Dacă vom vedea că acest proletariat merge prea încet din cauza împrejurărilor obiective, noi trebuie totuşi să urmăm tactica noastră de expectativă şi de folosire a conflictelor şi a contradicţiilor dintre imperialişti, de lentă acumulare de forţe, tactica menţinerii acestei oaze, care este Puterea sovietică, în mijlocul furtunoasei mări imperialiste, a menţinerii acestei oaze spre care de pe acum sînt aţintite

privirile muncitorilor şi oamenilor muncii din toate ţările. Iată de ce noi ne spunem că, dacă partidul ultrarăzboinic poate dintr-un moment în altul să învingă orice coaliţie imperialistă şi să creeze o nouă şi o neaşteptată coaliţie imperialistă împotriva noastră, noi nu vom înlesni în nici un caz acest lucru. Dacă ei vor porni împotriva noastră — da, noi sîntem acum defensişti — vom face tot ce ne va sta în putinţă, tot ce e în stare să facă tactica diplomatică, vom face totul pentru a întîrzia acest moment, vom face totul pentru ca răgazul scurt şi precar pe care l-am obţinut în martie să devină mai lung, deoarece sîntem ferm convinşi că avem de partea noastră zeci de milioane de muncitori şi de ţărani care ştiu că cu fiecare săptămînă şi cu atît mai mult cu fiecare lună de răgaz ei sorb noi puteri, că ei consolidează Puterea sovietică, că ei făuresc din ea ceva trainic şi de nezdruncinat, că ei introduc un spirit nou, iar după epuizarea şi oboseala de pe urma istovitorului război reacţionar vor crea o stare de fermitate şi de hotărîre de a porni la lupta cea mare, hotărîtoare, atunci cînd Republica sovietică socialistă va fi atacată de forţe din afară.

Noi sîntem defensişti după 25 octombrie 1917, am cucerit dreptul de a ne apăra patria. Noi apărăm nu tratatele secrete — pe acestea noi le-am denunţat, le-am dat în vileag în faţa lumii întregi —, noi apărăm patria împotriva imperialiştilor. Noi apărăm, noi vom învinge. Noi nu apărăm poziţia de mare putere: din Rusia n-a mai rămas nimic în afară de Velikorusia, noi nu apărăm interese naţionale, noi afirmăm că interesele socialismului, interesele socialismului mondial sînt mai presus de interesele naţionale, mai presus de interesele statului. Noi sîntem defensişti ai patriei socialiste.

Aceasta nu se obţine printr-o declaraţie, ci se obţine numai prin răsturnarea burgheziei în propria ţară, printr-un război necruţător, pe viaţă şi pe moarte, început în această ţară, şi noi ştim că vom învinge. Sîntem o insuliţă mică în mijlocul războiului care a cuprins lumea imperialistă, dar pe această insuliţă noi am arătat şi am dovedit tot ce poate face clasa muncitoare. Toţi ştiu acest lucru şi l-au recunoscut. Noi am dovedit că avem dreptul să ne apărăm patria, sîntem defensişti şi privim această apărare cu toată seriozitatea pe care am învăţat-o din războiul de patru ani, cu toată seriozitatea şi prudenţa pe care o înţelege

orice muncitor, orice țăran care a văzut soldatul și a aflat ce a îndurat soldatul în acești patru ani de război, — acea prudență pe care pot să n-o înțeleagă, de care pot să ridă și față de care pot avea o atitudine ușuratică numai cei care sînt revoluționari cu vorba, iar nu cu fapta. Tocmai pentru că sîntem partizani ai apărării patriei, noi ne spunem: pentru apărare e nevoie de o armată fermă și puternică, de un puternic spate al frontului, iar pentru a avea o armată fermă și puternică e nevoie în primul rînd de o fermă organizare a aprovizionării. Pentru aceasta e nevoie ca dictatura proletariatului să-și găsească expresia nu numai în puterea centrală, acesta este primul pas și numai primul pas; dictatura trebuie să fie în întreaga Rusie, acesta e al doilea pas și numai al doilea pas, — și acest pas noi încă nu l-am făcut într-o măsură suficientă. Nouă ne trebuie, avem nevoie de disciplină proletară, de o adevărată dictatură proletară, cînd puterea fermă, puterea de fier a muncitorilor conștienți se face simțită în fiecare colț îndepărtat al țării noastre, cînd nici un chiabur, nici un bogătaș sau adversar al monopolului cerealelor nu va rămîne nepedepsit, ci va fi găsit și pedepsit de necruțătoarea mînă de fier a dictatorilor disciplinați ai clasei muncitoare, a dictatorilor proletari. (A p l a u z e.)

Și noi ne spunem: cînd e vorba de apărarea patriei avem o atitudine prudentă; sîntem datori să facem tot ce poate da diplomația noastră pentru a îndepărta momentul războiului, pentru a prelungi răgazul; făgăduim muncitorilor și țăranilor că vom face totul pentru pace. Și vom face totul. Iar domnii burghezi și acoliții lor — care își închipuie că și la noi, la fel ca în Ucraina, unde lovitura de stat a fost săvîrșită atît de ușor, pot fi creați noi Skoropadski — să nu uite că, dacă partidului războiului din Germania i-a trebuit atîta trudă pentru a obține săvîrșirea unei lovituri de stat în Ucraina, în Rusia Sovietică el va întîmpina destulă împotrivire. Da, totul dovedește acest lucru; aceasta este linia pe care a sprijinit-o Puterea sovietică, care a făcut toate sacrificiile pentru a consolida situația maselor muncitoare din țară.

Dare de seamă publicată la 15 și 16 mai 1918 în „Pravda" nr. 93 și 94; la 15 mai în „Izvestiia C.E.C. din Rusia" nr. 95

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 27, pag. 341—343 (ed. rom. pag. 360—363)

AL V-LEA CONGRES GENERAL AL SOVIETELOR DIN RUSIA DE DEPUTAȚI AI MUNCITORILOR, ȚĂRANILOR, SOLDAȚILOR ȘI OSTAȘILOR ROȘII [312]

4—10 IULIE 1918

DIN „RAPORTUL CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI 5 IULIE 1918"

Congresul ne arată că, cu toate greutățile, alianța dintre toți oamenii muncii se întărește, se lărgește și crește nu numai în Rusia, ci și în întreaga lume. Despre revoluția noastră în străinătate se știe îngrozitor de puțin, ridicol de puțin. Acolo există cenzura militară, care nu lasă să se publice vreo informație. Tovarășii veniți din străinătate povestesc acest lucru. Dar cu toate acestea muncitorii din Europa chiar și numai din instinct sînt de partea guvernului bolșevic. Și se aud tot mai multe voci care arată că simpatia față de revoluția socialistă crește în țările din Europa, în care continuă războiul imperialist. Socialiștii germani și alți oameni, cum sînt Clara Zetkin și Franz Mehring, ale căror nume le cunoaște orice muncitor și țăran conștient, își exprimă recunoștința și simpatia față de guvernul bolșevic și îl sprijină. În Italia, Ladzari, care de vreme îndelungată este secretar al partidului și care la Zimmerwald a avut o atitudine de neîncredere față de bolșevici, se află acum în închisoare fiindcă și-a exprimat simpatia față de noi.

Revoluția este înțeleasă din ce în ce mai mult. În Franța, acei tovarăși și muncitori care la conferința de la Zimmerwald și-au manifestat cea mai mare neîncredere față de bolșevici, au publicat de curînd un apel în numele Comitetului pentru legăturile internaționale [313], în care se pronunță pentru sprijinirea guvernului bolșevic și împotriva atitudinii aventuriere din partea indiferent cărui partid.

De aceea, tovarăși, oricît de grea și oricît de anevoioasă va fi perioada care ne așteaptă, noi sîntem obligați să spunem

tot adevărul și să deschidem ochii asupra acestui lucru, deoarece numai poporul prin inițiativa și prin organizarea sa, creînd condiții mereu noi și apărînd republica socialistă, ne va ajuta. Noi spunem : tovarăși, nu există nici cea mai mică îndoială că dacă vom păși pe calea pe care am ales-o și pe care evenimentele au confirmat-o, dacă vom păși ferm și neclintit pe această cale, dacă nu ne vom lăsa abătuți de la drumul just nici prin fraze, nici prin iluzii, nici prin minciuni, nici prin manifestări isterice, atunci avem cele mai mari șanse din lume să ne menținem și să contribuim cu hotărîre la victoria socialismului în Rusia și, implicit, să contribuim la victoria revoluției socialiste mondiale ! (Aplauze furtunoase care nu încetează timp îndelungat și care se transformă în ovații).

Dare de seamă publicată la 6 iulie 1918 în „Izvestiia C.E.C. din Rusia" nr. 95

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 27, pag. 341—34[illegible] (ed. rom. pag. 515—516)

DIN „RAPORTUL PREZENTAT LA CONFERINȚA GUBERNIALĂ DIN MOSCOVA A COMITETELOR DE ÎNTREPRINDERE[314] 23 IULIE 1918

DARE DE SEAMĂ APĂRUTĂ ÎN PRESĂ"

(În sala conferinței apare Lenin, întîmpinat cu aplauze furtunoase, care nu contenesc timp de cîteva minute). Ultimele zile au fost marcate de o extremă agravare a stării de lucruri din Republica sovietică, determinată atît de situația internațională a țării, cît și de comploturile contrarevoluționare și de criza alimentară strîns legată de aceste comploturi.

Permiteți-mi să mă opresc asupra situației internaționale. Revoluția din Rusia nu este decît un detașament al armatei socialiste internaționale, de ale cărei acțiuni depinde succesul și triumful revoluției săvîrșite de noi. Nimeni dintre noi nu uită acest fapt. De asemenea noi ținem seamă de faptul că rolul de frunte al proletariatului din Rusia în mișcarea muncitorească mondială nu se datorește dezvoltării economice a țării. Tocmai dimpotrivă : starea de înapoiere a Rusiei, incapacitatea așa-numitei burghezii autohtone de a face față sarcinilor uriașe legate de război, cît și de lichidarea acestuia au îndemnat proletariatul să cucerească puterea politică și să-și exercite dictatura de clasă.

Conștient de faptul că este singur în revoluție, proletariatul rus vede limpede că condiția necesară și premisa principală a victoriei lui este acțiunea unită a muncitorilor din întreaga lume sau din cîteva țări înaintate din punct de vedere capitalist. Proletariatul rus știe însă foarte bine că în fiecare țară el are prieteni fățiși și prieteni ascunși. Astfel, nu există o țară în care închisorile să nu fie arhipline cu internaționaliști, care nutresc simpatie față de Rusia Sovietică ; nu există o țară în care gîndirea socialistă revoluționară să

nu-şi găsească oglindire atît în presa legală, cît şi în presa ilegală. De aceea, cunoscînd cine sînt prietenii noştri adevăraţi, noi respingem orice înţelegere cu menşevicii, care au sprijinit pe Kerenski şi ofensiva lui. În privinţa ultimei chestiuni este foarte caracteristică scrisoarea (scurtă, însă vădit internaţionalistă în ceea ce priveşte fondul) a internaţionalistei Rosa Luxemburg în legătură cu ofensiva din iunie, publicată în ziarul englez „Workers' Dreadnought" [315]. Rosa Luxemburg consideră că caracterul internaţional al Marii revoluţii ruse a fost subminat de ofensiva întreprinsă de Kerenski şi de faptul că Primul Congres general al Sovietelor din Rusia a sancţionat şi a aprobat această ofensivă. Această ofensivă din partea Rusiei revoluţionare a frînat dezvoltarea revoluţiei în Apus, şi numai dictatura proletariatului, trecerea întregii puteri în mîinile lui a dus la zădărnicirea tuturor tratatelor secrete, la demascarea esenţei lor imperialiste de jaf şi, prin urmare, la grăbirea deznodămîntului revoluţionar în Europa. Aceeaşi influenţă puternică asupra trezirii şi dezlănţuirii energiei proletare în Apus a avut şi chemarea noastră adresată tuturor popoarelor cu privire la încheierea unei păci democratice fără anexiuni şi contribuţii [316]. Toate aceste acte revoluţionare au deschis ochii muncitorilor din lumea întreagă, şi nici un fel de sforţări ale grupărilor burgheze şi social-trădătoare nu vor reuşi să întunece conştiinţa lor de clasă, care s-a trezit. Primirea făcută de muncitorii englezi lui Kerenski a confirmat acest lucru cu suficientă claritate. Influenţa revoluţiei ruse şi-a găsit expresia în prima acţiune grandioasă din tot timpul războiului a muncitorilor germani, care au reacţionat la tratativele de la Brest printr-o grevă uriaşă la Berlin şi în alte centre industriale. Această acţiune a proletariatului într-o ţară buimăcită de miasmele naţionalismului şi ameţită de otrava şovinismului este un fapt de o importanţă primordială şi reprezintă un punct de cotitură în starea de spirit a proletariatului german.

Publicat la 24 iulie 1918 în ziarul „Pravda" nr. 153 şi „Izvestiia C.E.C. din Rusia" nr. 155

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 27, pag. 504–5[illegible] (ed. rom. pag. 534–535)

DIN „SCRISOARE MUNCITORILOR AMERICANI" [317]

Muncitorii din lumea întreagă, indiferent de ţara în care locuiesc, ne salută, ne simpatizează, ne aplaudă pentru faptul că am rupt verigile de fier ale legăturilor imperialiste, ale murdarelor tratate imperialiste, ale lanţurilor imperialiste, — pentru faptul că am cîştigat libertatea, aducînd cele mai grele jertfe în acest scop, — pentru faptul că noi, ca republică socialistă, deşi chinuită şi jefuită de imperialişti, am rămas *în afara* războiului imperialist şi am înălţat în faţa întregii lumi steagul păcii, steagul socialismului.

Nu este de mirare că banda imperialiştilor internaţionali ne urăşte pentru aceasta, nu este de mirare că ei sînt aceia care ne „acuză", că toţi lacheii imperialiştilor, inclusiv socialiştii-revoluţionari de dreapta şi menşevicii de la noi, ne „acuză" de asemenea. Din ura faţă de bolşevici a acestor cîini de pază ai imperialismului, precum şi din simpatia muncitorilor conştienţi din toate ţările, vom sorbi o nouă încredere în justeţea cauzei noastre.

Nu este socialist acela care nu înţelege că pentru repurtarea victoriei asupra burgheziei, pentru trecerea puterii în mîinile muncitorilor, pentru *începerea* revoluţiei proletare mondiale se poate şi trebuie să *nu* te opreşti în faţa nici unui sacrificiu, inclusiv a jertfirii unei părţi din teritoriu, în faţa sacrificiului de a suferi grele înfrîngeri din partea imperialismului. Nu este socialist acela care nu a dovedit *în fapt* hotărîrea sa de a admite cele mai mari sacrificii făcute de patria „sa", numai pentru ca să fie dusă în fapt înainte cauza revoluţiei socialiste.

Pentru cauza „lor“, adică pentru cucerirea dominației mondiale, imperialiștii din Anglia și Germania nu s-au oprit în fața ruinării complete și a sugrumării unui șir întreg de țări, începînd cu Belgia și Serbia și continuînd cu Palestina și Mesopotamia. Ei bine, și socialiștii, pentru cauza „lor“, pentru eliberarea oamenilor muncii din întreaga lume de sub jugul capitalului, pentru cucerirea unei păci trainice generale, trebuie să aștepte pînă cînd se va găsi o cale fără jertfe, trebuie să se teamă să înceapă lupta pînă cînd nu le va fi „garantat“ un succes ușor, trebuie să pună mai presus securitatea și integritatea „patriei“ „lor“ create de burghezie decît interesele revoluției socialiste mondiale? Lacheii din rîndurile socialismului internațional, lacheii moralei burgheze care gîndesc în felul acesta merită de trei ori dispreț.

Scris la 20 august 1918
Publicat la 22 august 1918 în ziarul „Pravda“ nr. 178

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 47—48 (ed. rom. pag. 49—50)

SCRISOARE ADRESATĂ ȘEDINȚEI COMUNE A C.E.C. DIN RUSIA ȘI A SOVIETULUI DIN MOSCOVA CU REPREZENTANȚII COMITETELOR DE ÎNTREPRINDERE ȘI AI SINDICATELOR 3 OCTOMBRIE 1918[318]

În Germania a izbucnit o criză politică. Dezorientarea și panica guvernului și a tuturor claselor exploatatoare în ansamblu s-au dezvăluit în fața întregului popor. Situația militară desperată și faptul că clasele dominante sînt lipsite de orice sprijin din partea maselor muncitoare a ieșit dintr-o dată la iveală. Această criză înseamnă sau începutul revoluției, sau, în orice caz, că inevitabilitatea și apropierea ei au devenit acum evidente maselor.

Moralmente, guvernul este demisionar și se zbate, cuprins de isterie, oscilînd între o dictatură militară și un cabinet de coaliție. Dar dictatura militară, în esență, a fost încercată chiar la începutul războiului și tocmai acum a încetat să fie realizabilă, deoarece armata nu mai este sigură. Atragerea în cabinet a Scheidemannilor & Co. va grăbi doar explozia revoluționară, o va face mai amplă, mai conștientă, mai fermă și mai hotărîtă, după ce va fi fost demascată pînă la capăt jalnica neputință a acestor lachei ai burgheziei, a acestor indivizi venali, care sînt la fel cu menșevicii și socialiștii-revoluționari de la noi, cu alde Henderson și Sidney Webb în Anglia, cu alde Albert Thomas și Renaudel în Franța etc.

Criza din Germania abia a început. Ea se va termina în mod inevitabil prin trecerea puterii politice în mîinile proletariatului german. Proletariatul din Rusia urmărește cu entuziasm și cu cea mai mare atenție desfășurarea acestor evenimente. Acum chiar cei mai orbiți muncitori

din diferite ţări vor vedea cîtă dreptate au avut bolşevicii, care şi-au clădit întreaga tactică pe sprijinul revoluţiei muncitoreşti mondiale şi care nu s-au temut să facă atîtea sacrificii grele. Acum chiar şi cei mai înapoiaţi vor înţelege în ce mod neînchipuit de josnic au trădat socialismul menşevicii şi socialiştii-revoluţionari încheind o alianţă cu prădalnica burghezie anglo-franceză, chipurile, în vederea anulării păcii de la Brest. Şi, fireşte, Puterea sovietică nu se gîndeşte să ajute pe imperialiştii germani prin încercări de a viola pacea de la Brest, de a o torpila într-un moment cînd forţele interne antiimperialiste din Germania încep să fiarbă şi să clocotească, într-un moment cînd reprezentanţii burgheziei germane încep să se justifice în faţa poporului lor pentru încheierea unei astfel de păci, încep să caute mijloace pentru „a schimba“ politica.

Dar proletariatul din Rusia nu numai că urmăreşte cu atenţie şi entuziasm desfăşurarea evenimentelor. El pune problema încordării tuturor forţelor *pentru a ajuta pe muncitorii germani*, pe care îi aşteaptă cele mai grele încercări, cele mai anevoioase treceri de la robie la libertate, *lupta cea mai dîrză şi împotriva imperialismului propriu şi împotriva celui englez*. Înfrîngerea imperialismului german va însemna pentru un anumit timp şi creşterea insolenţei, bestialităţii, reacţionarismului şi a tentativelor de cotropire ale imperialismului anglo-francez.

Clasa muncitoare bolşevică din Rusia a fost totdeauna internaţionalistă nu în vorbe, ci în fapt, spre deosebire de acei mizerabili — eroi şi conducători ai Internaţionalei a II-a — care fie că au trădat direct, făcînd o alianţă cu burghezia proprie, fie că au căutat să se eschiveze prin fraze, născocind (asemenea lui Kautsky, Otto Bauer & Co.) pretexte ca să scape de revoluţie, ridicîndu-se împotriva oricărei acţiuni revoluţionare curajoase, măreţe, împotriva oricărei sacrificări a intereselor strîmt naţionale în numele mersului înainte al revoluţiei proletare.

Proletariatul din Rusia va înţelege că acum i se vor cere curînd mari sacrificii în folosul internaţionalismului. Se apropie timpul cînd împrejurările ne pot cere să venim în ajuto-

rul poporului german, pe cale să se elibereze de imperialismul propriu, împotriva imperialismului anglo-francez.

Să începem deci imediat să ne pregătim. Să dovedim că muncitorul rus ştie să muncească mult mai energic, să lupte cu mult mai multă abnegaţie şi să moară atunci cînd este vorba nu numai de revoluţia muncitorească rusă, ci şi de cea mondială.

Înainte de toate să ne înzecim eforturile în vederea creării unor rezerve de cereale. Să hotărîm ca la fiecare elevator mare să se creeze rezerve de cereale pentru a veni în ajutorul muncitorilor germani, dacă împrejurările îi vor pune într-o situaţie grea în lupta dusă de ei pentru a scăpa de monştrii şi fiarele imperialismului. Fiecare organizaţie de partid, fiecare sindicat, fiecare fabrică, atelier etc. să se pună în legătură în mod special cu cîteva plăşi alese de ele, pentru a întări alianţa cu ţăranii, pentru a le da ajutor, pentru a-i lumina, pentru a asigura victoria asupra chiaburilor, pentru a ridica absolut toate surplusurile de cereale.

În acelaşi chip să ne înzecim munca în vederea creării Armatei Roşii proletare. Cotitura s-a produs — noi ştim, vedem şi simţim cu toţii acest lucru. Muncitorii şi ţăranii muncitori şi-au mai revenit puţin după grozăviile măcelului imperialist, ei au înţeles şi au văzut în practică necesitatea războiului împotriva asupritorilor, pentru apărarea cuceririlor revoluţiei lor, revoluţia oamenilor muncii, a puterii lor, Puterea sovietică. Se creează armata, Armata Roşie a muncitorilor şi ţăranilor săraci, care sînt gata să facă orice sacrificii pentru apărarea socialismului. Armata se întăreşte şi se căleşte în luptele împotriva cehoslovacilor şi albgardiştilor. Fundamentul a fost pus în mod trainic, trebuie grăbită ridicarea edificiului însuşi.

Am hotărît să avem în primăvară o armată de 1.000.000 de oameni şi acum avem nevoie de o armată de trei milioane de oameni. Putem s-o avem. *Şi o vom avea.*

În ultimele zile istoria mondială şi-a accelerat extraordinar mersul precipitat spre revoluţia muncitorească. Sînt posibile cele mai rapide schimbări, sînt posibile încercări din partea imperialismului german şi a celui anglo-francez de a încheia o alianţă împotriva Puterii sovietice.

Trebuie să grăbim şi noi munca de pregătire. Să înzecim deci eforturile noastre.

Aceasta să devină lozinca aniversării Marii Revoluţii proletare din Octombrie !

Aceasta să devină chezăşia victoriilor viitoare ale revoluţiei proletare mondiale !

N. Lenin

Publicat la 4 octombrie 1918 în ziarul „Pravda" nr. 218

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 82–84 (ed. rom. pag. 88–91)

DIN ARTICOLUL: „REVOLUŢIA PROLETARĂ ŞI RENEGATUL KAUTSKY"

Nu putem să nu ne oprim asupra „internaţionalismului" domnului Kautsky. Fără să vrea, Kautsky l-a pus într-o lumină vie, — tocmai prin faptul că a prezentat cu foarte multă simpatie internaţionalismul menşevicilor, care sînt doar şi ei zimmerwaldieni — ne asigură dulceagul Kautsky —, care sînt doar „fraţi" cu bolşevicii, nu rîdeţi !

Iată această dulceagă prezentare a „zimmerwaldismului" menşevicilor :

„Menşevicii voiau o pace generală. Ei voiau ca toţi beligeranţii să accepte lozinca : fără anexiuni şi contribuţii. Atîta timp cît nu se ajunsese la acest lucru, armata rusă trebuia, după părerea lor, să fie gata de luptă"... Iar păcătoşii de bolşevici „au dezorganizat" armata şi au încheiat păcătoasa pace de la Brest... Şi Kautsky spune cum nu se poate mai clar că trebuia menţinută Adunarea constituantă, că bolşevicii nu trebuiau să ia puterea.

Aşadar internaţionalismul constă în aceea că trebuie *să sprijini* guvernul imperialist *„propriu"*, aşa cum l-au sprijinit menşevicii şi socialiştii-revoluţionari pe Kerenski, să tăinuieşti tratatele lui secrete, înşelînd poporul cu o frază dulceagă : noi, vedeţi dv., „cerem" fiarelor să devină blînde, noi „cerem" guvernelor imperialiste „să adopte lozinca : fără anexiuni şi contribuţii".

După părerea lui Kautsky, în aceasta constă internaţionalismul.

Iar după părerea noastră aceasta este o totală renegare.

Internaţionalismul constă în a rupe cu social-şoviniştii *proprii* (adică cu defensiştii) şi cu guvernul imperialist

propriu, în a duce o luptă revoluţionară împotriva lui, în a-l răsturna, în a fi gata să accepţi cele mai mari sacrificii de ordin naţional (chiar şi pacea de la Brest), dacă acest lucru este în folosul dezvoltării revoluţiei muncitoreşti *internaţionale*.

Noi ştim foarte bine că Kautsky & Co. (alde Ströbel, Bernstein etc.) au fost foarte „revoltaţi" de încheierea păcii de la Brest: ei ar fi vrut să facem un „gest"... care într-o clipă să dea în Rusia puterea în mîinile burgheziei! Aceşti mic-burghezi germani, obtuzi, dar sentimentali şi dulcegi, nu s-au călăuzit de ideea ca Republica sovietică proletară, care cea dintîi în lume a răsturnat în mod revoluţionar imperialismul în ţara ei, să se menţină pînă la izbucnirea revoluţiei în Europa, aţîţînd incendiul în celelalte ţări (mic-burghezii *se tem* de un incendiu în Europa, *se tem* de un război civil care le-ar tulbura „liniştea şi siguranţa"). Nu. Ei s-au călăuzit de ideea ca în *toate* ţările să se menţină naţionalismul *mic-burghez*, care se proclamă „internaţionalism" pentru că este „moderat şi ordonat". Republica rusă nu avea decît să rămînă burgheză şi... să aştepte... Atunci toţi oamenii de pe lume ar fi fost mic-burghezi-naţionalişti buni, moderaţi, necotropitori, şi tocmai în aceasta ar fi constat internaţionalismul!

Aşa gîndesc kautskiştii în Germania, longuetiştii în Franţa, independenţii (I.L.P.) în Anglia, Turati şi „fraţii" lui întru renegare în Italia etc. etc.

Acum numai nătăfleţii pot să nu vadă că noi am avut dreptate nu numai atunci cînd am răsturnat burghezia (şi pe lacheii ei, menşevicii şi socialiştii-revoluţionari), ci am avut dreptate şi atunci cînd am încheiat pacea de la Brest *după ce* apelul public de a se încheia o pace generală, sprijinit prin publicarea şi anularea tratatelor secrete, a fost respins de burghezia Înţelegerii (Antantei). În primul rînd, dacă n-am fi încheiat pacea de la Brest, puterea ar fi încăput imediat în mîinile burgheziei ruse şi în felul acesta am fi dăunat extrem de mult revoluţiei socialiste mondiale. În al doilea rînd, cu preţul sacrificiilor de ordin *naţional*, noi am păstrat o astfel de influenţă revoluţionară *internaţională*, încît acum ne imită direct Bulgaria, e în fierbere Austria şi Germania, sînt slăbite *ambele* imperialisme, iar noi ne-am întărit şi *am început* să creăm o adevărată armată proletară.

Din tactica renegatului Kautsky rezultă că muncitorii germani trebuie acum să-şi apere patria, împreună cu burghezia, şi să se teamă cel mai mult de revoluţia germană, deoarece englezii ar putea să-i impună un nou Brest. Tocmai aceasta înseamnă renegare. Tocmai acesta înseamnă naţionalism mic-burghez.

Noi însă spunem: cucerirea Ucrainei a însemnat un foarte mare sacrificiu de ordin naţional, dar pe proletarii şi pe ţăranii săraci din Ucraina ea i-a călit şi *i-a întărit* ca luptători revoluţionari pentru revoluţia muncitorească internaţională. Ucraina a suferit — revoluţia internaţională a cîştigat, „pervertind" armata germană, slăbind imperialismul german, *apropiind* pe muncitorii revoluţionari germani, ucraineni şi ruşi.

Ar fi, desigur, „mai plăcut" dacă printr-un simplu război i-am putea răsturna şi pe Wilhelm şi pe Wilson. Dar asta e o aiureală. Noi nu-i putem răsturna printr-un război extern. Dar putem să intensificăm descompunerea lor *internă*. Noi am realizat într-o *foarte mare* măsură acest lucru prin revoluţia sovietică, proletară.

În şi mai mare măsură ar obţine un astfel de succes muncitorii germani, dacă ar porni revoluţia *fără a precupeţi* sacrificiile de ordin naţional (căci numai în aceasta constă internaţionalismul), dacă ar spune (şi ar confirma *prin fapte*) că pentru ei interesul revoluţiei muncitoreşti internaţionale este mai presus de integritatea, securitatea, liniştea vreunui stat naţional, *şi anume a propriului lor stat*.

*

* *

Marea nenorocire a Europei — şi marele pericol pentru ea — este că *nu există* în Europa un partid revoluţionar. Există partide ale trădătorilor de teapa lui Scheidemann, Renaudel, Henderson, Webb & Co., sau ale lacheilor de teapa lui Kautsky. Nu există un partid revoluţionar.

Desigur că o puternică mişcare revoluţionară a maselor poate să îndrepte acest neajuns, dar el rămîne o mare nenorocire şi un mare pericol.

De aceea trebuie să demascăm prin toate mijloacele pe renegaţii de teapa lui Kautsky, sprijinind astfel *grupurile*

revoluţionare ale proletarilor cu adevărat internaţionalişti, care există în *toate* ţările. Proletariatul va întoarce repede spatele trădătorilor şi renegaţilor şi va urma aceste grupuri, formîndu-şi conducători din rîndurile lor. Nu degeaba urlă burghezia din toate ţările despre „bolşevismul mondial".

Bolşevismul mondial va învinge burghezia mondială.

9.X.1918.

Publicat la 11 octombrie 1918 în ziarul „Pravda" nr. 219

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 90–91 (ed. rom. pag. 98–101)

DIN ARTICOLUL:

„PREŢIOASELE MĂRTURISIRI ALE LUI PITIRIM SOROKIN" [319]

...Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari sînt varietăţi ale democraţiei mic-burgheze — iată esenţa economică şi principala trăsătură politică a acestui curent. Din istoria ţărilor înaintate se ştie că acest curent, în tinereţea lui, se drapează adesea în haina „socialismului".

Se pune întrebarea: ce a îndepărtat în mod deosebit de puternic pe reprezentanţii acestui curent de bolşevism, de revoluţia proletară în urmă cu cîteva luni şi ce-i determină acum să facă o cotitură de la ostilitate la neutralitate? Este absolut evident că cauza acestei cotituri o constituie în primul rînd prăbuşirea imperialismului german, legată de revoluţia din Germania şi din alte ţări, precum şi demascarea imperialismului anglo-francez, iar în al doilea rînd demascarea iluziilor burghezo-democratice.

Să ne oprim asupra primei cauze. Patriotismul este un sentiment dintre cele mai adînci, statornicit de existenţa de secole şi milenii a unor patrii diferite. Una dintre greutăţile foarte mari, se poate spune excepţionale, ale revoluţiei noastre proletare a fost împrejurarea că ea a trebuit să treacă printr-o perioadă de profund dezacord cu ideea de patriotism, prin perioada păcii de la Brest. Amărăciunea, iritarea, nespusa indignare provocate de această pace sînt explicabile şi se înţelege de la sine că noi, marxiştii, nu putem aştepta decît de la avangarda conştientă a proletariatului înţelegerea adevărului că facem şi trebuie să facem cele mai mari sacrificii de ordin naţional în interesul suprem al revoluţiei proletare mondiale. Ideologii care nu

aparţin marxismului şi masele muncitoare largi care nu aparţin proletariatului, educat la şcoala îndelungată a grevelor şi revoluţiei, n-aveau de unde să soarbă nici convingerea fermă că această revoluţie se coace şi nici un devotament absolut faţă de ea. În cazul cel mai bun, tactica noastră li se părea a fi fantezie, fanatism, aventură, sacrificarea celor mai evidente interese reale a sute de milioane de oameni de dragul unei speranţe abstracte, utopice sau îndoielnice în ceea ce se va întîmpla în alte ţări. Iar mica burghezie, în virtutea situaţiei ei economice, este mai patriotă şi decît burghezia şi decît proletariatul.

Şi s-a întîmplat aşa cum am spus noi.

Imperialismul german, care părea a fi singurul duşman, s-a prăbuşit. Revoluţia germană, care părea „o farsă-vis" (ca să întrebuinţăm o cunoscută expresie a lui Plehanov), a devenit un fapt. Imperialismul anglo-francez, pe care fantezia democraţilor mic-burghezi îl înfăţişa ca pe un prieten al democraţiei, un apărător al celor asupriţi, s-a dovedit a fi în fapt o fiară care a impus republicii germane şi popoarelor din Austria condiţii mai rele decît cele de la Brest, — o fiară care foloseşte trupele „liberilor" republicani, ale francezilor şi americanilor, pentru rolul de jandarmi şi călăi, de sugrumători ai independenţei şi libertăţii naţiunilor mici şi slabe. Istoria mondială a demascat pînă la capăt, temeinic şi necruţător, acest imperialism. Faptele istoriei mondiale au dovedit patrioţilor ruşi care nu voiau să ştie de nimic altceva decît de binele direct (şi înţeles în felul de altădată) al patriei lor, că transformarea revoluţiei noastre, a revoluţiei ruse, în revoluţie socialistă nu era o aventură, ci o necesitate, deoarece *o altă* ieşire *nu exista* : *dacă* revoluţia socialistă mondială, bolşevismul mondial, nu va învinge, imperialismul anglo-francez şi american va sugruma *inevitabil* independenţa şi libertatea Rusiei.

Scris la 20 noiembrie 1918

Publicat la 21 noiembrie 1918 în ziarul „Pravda" nr. 252

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 166—168 (ed. rom. pag. 176—178)

DIN CARTEA:

„REVOLUŢIA PROLETARĂ ŞI RENEGATUL KAUTSKY"

Kautskiştii în Germania, longuetiştii în Franţa, Turati & Co. în Italia raţionează astfel : socialismul presupune egalitatea şi libertatea naţiunilor, autodeterminarea lor ; *de aceea*, cînd ţara noastră este atacată, sau cînd armatele duşmane au cotropit teritoriul nostru, socialiştii au dreptul şi datoria să-şi apere patria. Dar acest raţionament este, din punct de vedere teoretic, ori o totală batjocorire a socialismului, ori un subterfugiu şarlatanesc, iar din punct de vedere practic-politic acest raţionament corespunde raţionamentului unui ţăran incult, care nu poate măcar să se gîndească la caracterul social, de clasă al războiului şi la sarcinile partidului revoluţionar în timpul războiului reacţionar.

Socialismul este împotriva violenţei exercitate asupra naţiunilor. Aceasta este indiscutabil. Dar socialismul este, în general, împotriva violenţei exercitate asupra oamenilor. Dar în afară de anarhiştii creştini şi de tolstoişti, nimeni n-a tras încă, de aici, concluzia că socialismul este împotriva violenţei *revoluţionare*. Deci, să vorbeşti despre „violenţă" în general, fără să analizezi condiţiile care fac ca violenţa revoluţionară să se deosebească de cea reacţionară, înseamnă să fii un mic-burghez care renunţă la revoluţie, sau să te înşeli pur şi simplu pe tine însuţi şi pe alţii prin sofistică.

Acelaşi lucru se poate spune şi despre violenţa exercitată asupra naţiunilor. Orice război constă în violenţă exercitată asupra naţiunilor, dar aceasta nu-i împiedică pe socialişti să fie *pentru* un război revoluţionar. Problema fundamentală care se pune în faţa unui socialist (dacă el nu este un renegat) este caracterul de clasă al războiului. Războiul

imperialist din 1914—1918 este un război între două grupuri ale burgheziei imperialiste pentru împărțirea lumii, pentru împărțirea prăzii, pentru jefuirea și sugrumarea națiunilor mici și slabe. Manifestul de la Basel din 1912 a făcut această apreciere a războiului, care a fost confirmată de fapte. Cine părăsește acest punct de vedere asupra războiului, nu este socialist.

Dacă un german din epoca lui Wilhelm sau un francez din epoca lui Clemenceau spune: ca socialist, eu am dreptul și datoria să-mi apăr patria atunci cînd dușmanul a cotropit țara mea, acest raționament nu este al unui socialist, nici al unui internaționalist, nici al unui proletar revoluționar, ci al unui *naționalist mic-burghez*. Căci în acest raționament dispare lupta revoluționară de clasă a muncitorului împotriva capitalului, dispare aprecierea războiului, *în totalitatea lui*, din punctul de vedere al burgheziei mondiale și din acela al proletariatului mondial, dispare adică internaționalismul și nu rămîne decît un naționalism sărăcăcios și rigid. Țării mele i s-a făcut o nedreptate, altceva nu mă privește — iată la ce se reduce acest raționament, iată în ce constă îngustimea lui mic-burgheză-naționalistă. Este același lucru ca și cînd cineva ar spune cu privire la cazuri individuale de violență asupra unei persoane: socialismul este împotriva violenței, de aceea mai bine să comit o trădare, decît să stau la închisoare.

Francezul, germanul sau italianul care spune: socialismul este împotriva violenței exercitate împotriva națiunilor, *de aceea* mă apăr atunci cînd dușmanul a cotropit țara mea, — *trădează* socialismul și internaționalismul. Aceasta pentru că un astfel de om *vede numai* „țara" lui, pune mai presus de orice... „propria" lui burghezie, fără să se gîndească la *legăturile internaționale* care transformă războiul într-un război imperialist și *p r o p r i a* burghezie într-o verigă din lanțul jafului imperialist.

Toți micii burghezi și toți țăranii ignoranți și obtuzi judecă la fel cu renegații kautskiști, longuetiști, Turati & Co., și anume dușmanul este în țara mea, restul nu mă privește *.

---

* În timpul războiului, social-șoviniștii (alde Scheidemann, Renaudel, Henderson, Gompers & Co.) renunță la orice discuții despre „Internațională". Ei consideră drept „trădători" ai... socialismului pe dușmanii *„propriei"* lor burghezii. Ei sînt *pentru* politica de cucerire

Un socialist, un proletar revoluționar, un internaționalist judecă altfel: caracterul unui război (dacă el e reacționar sau revoluționar) depinde nu de faptul: cine a atacat și în a cui țară se găsește „dușmanul", ci *de faptul: ce clasă* duce războiul, care este politica a cărei continuare este războiul dat? Dacă războiul dat este un război imperialist, reacționar, adică un război între două grupuri mondiale ale burgheziei imperialiste, agresive, jefuitoare și reacționare, atunci burghezia din orice țară (chiar și dintr-o țară mică) se transformă într-un părtaș la jaf, iar sarcina mea, sarcina unui reprezentant al proletariatului revoluționar, este de a pregăti *revoluția proletară mondială, ca* *u n i c a* salvare de la grozăviile unui măcel mondial. Trebuie să judec nu din punctul de vedere al țării „mele" (căci aceasta este judecata unui jalnic mic-burghez obtuz și naționalist, care nu înțelege că el este o jucărie în mîinile burgheziei imperialiste), ci din punctul de vedere *al participării mele* la pregătirea, la propovăduirea și la apropierea revoluției proletare mondiale.

Iată ce este internaționalismul, iată care este sarcina unui internaționalist, a unui muncitor revoluționar, a unui adevărat socialist. Iată ce *abecedar* „a uitat" renegatul Kautsky. Și renegarea lui devine și mai evidentă atunci cînd el trece de la aprobarea tacticii naționaliștilor mic-burghezi (a menșevicilor în Rusia, a longuetiștilor în Franța, a lui Turati în Italia, a lui Haase & Co. în Germania) la critica tacticii bolșevice. Iată această critică:

„Revoluția bolșevică era bazată pe ipoteza că ea va fi punctul de plecare al revoluției generale în Europa; că îndrăzneața inițiativă a Rusiei va fi un imbold pentru ridicarea proletarilor din Europa întreagă.

În cazul unei asemenea ipoteze era, desigur, indiferent ce forme va lua pacea separată rusă, ce greutăți și pierderi de teritorii (textual: mutilări, Verstümmelungen) va aduce ea poporului rus, ce interpretare va da ea autodeterminării națiunilor. Atunci era de asemenea indiferent dacă Rusia este sau nu este în stare să se apere. Revoluția din Europa ar fi fost, din acest punct de vedere, cea mai bună apărare a revoluției ruse, ea trebuind să aducă tuturor po-

---

dusă de *propria* lor burghezie. Social-pacifiștii (adică socialiști în vorbe, pacifiști mic-burghezi în fapte) exprimă tot felul de sentimente „internaționaliste", se ridică împotriva anexiunilor etc., dar *în fapt* continuă *să sprijine propria* burghezie imperialistă. Nu există o deosebire serioasă între cele două tipuri, tot așa cum nu există între capitalistul cu vorbe rele și cel cu vorbe dulci.

poarelor de pe fostul teritoriu rusesc o adevărată și completă autodeterminare.

Revoluția din Europa, care ar aduce acolo socialismul și l-ar întări, ar trebui, de asemenea, să devină un mijloc pentru înlăturarea piedicilor pe care starea de înapoiere economică a țării le-ar pune realizării producției socialiste în Rusia.

Toate acestea ar fi foarte logice și bine întemeiate dacă admitem ipoteza de bază: că revoluția rusă trebuie, în mod inevitabil, să provoace și pe cea europeană. Dar dacă acest lucru nu se întîmplă, ce va fi?

Pînă în momentul de față, această ipoteză n-a devenit realitate. Iar acum proletarii din Europa sînt acuzați că au abandonat și au trădat revoluția rusă. Aceasta este o acuzație adusă unor necunoscuți, căci pe cine să faci responsabil pentru această comportare a proletariatului european?" (pag. 28).

Și Kautsky, pentru a completa cele spuse, rumegă ideea că Marx, Engels și Bebel nu o dată s-au înșelat cu privire la venirea revoluției așteptate de ei, dar că ei nu și-au clădit niciodată tactica pe așteptarea revoluției într-un „*termen determinat*" (pag. 29), pe cîtă vreme bolșevicii „au mizat pe o singură carte, pe aceea a revoluției europene generale".

Intenționat am reprodus un citat atît de lung, pentru a arăta cititorului în mod concret cît de „abil" falsifică Kautsky marxismul, înlocuindu-l cu o concepție mic-burgheză vulgară și reacționară.

În primul rînd, a atribui adversarilor o prostie evidentă, pentru a o dezminți mai pe urmă, este o metodă a oamenilor nu prea deștepți. Dacă bolșevicii și-ar construi tactica pe baza așteptării revoluției în celelalte țări *într-un termen determinat*, ei ar comite o incontestabilă prostie. Dar Partidul bolșevic n-a comis această prostie: în scrisoarea mea către muncitorii americani (20.VIII.1918) resping din capul locului această prostie, spunînd că noi contăm pe revoluția americană, dar nu într-un termen determinat [320]. În polemica dusă de mine împotriva socialiștilor-revoluționari de stînga și a „comuniștilor de stînga" (ianuarie-martie 1918) am dezvoltat în repetate rînduri această idee. Kautsky a comis o mică denaturare... una mică de tot, pe baza căreia și-a construit critica împotriva bolșevismului. El a băgat în aceeași oală tactica care scontează pe revoluția europeană într-un termen mai mult sau mai puțin apropiat, dar nu determinat

și tactica care scontează pe revoluția europeană într-un termen determinat. Un mic fals, mic de tot!

A doua tactică este o prostie. Prima este *obligatorie* pentru un marxist, pentru orice proletar revoluționar și internaționalist; este *obligatorie*, deoarece numai această tactică ține seama în mod just, marxist, de situația obiectivă generată în toate țările europene de război, numai ea corespunde sarcinilor internaționale ale proletariatului.

Substituind importantei probleme cu privire la bazele tacticii revoluționare, în general, o problemă măruntă cu privire la greșeala pe care revoluționarii bolșevici ar fi putut s-o comită, dar n-au comis-o, Kautsky a părăsit în mod liniștit tactica revoluționară în general.

Renegat în politică, în teorie, el *nu știe măcar să pună problema* premiselor obiective ale tacticii revoluționare.

Și aci am ajuns la al doilea punct.

În al doilea rînd, este obligatoriu pentru un marxist să sconteze pe revoluția europeană, dacă există o *situație revoluționară*. Este un adevăr elementar al marxismului faptul că tactica proletariatului socialist nu poate să fie aceeași atunci cînd există o situație revoluționară și atunci cînd nu există o asemenea situație.

Dacă Kautsky ar pune această problemă, obligatorie pentru un marxist, el s-ar convinge că răspunsul ar fi indiscutabil împotriva lui. Cu mult timp înainte de război, toți marxiștii, toți socialiștii erau de acord că războiul european va crea o situație revoluționară. Pe vremea cînd Kautsky nu era încă un renegat, el admitea în mod precis și clar această perspectivă, și în 1902 („Revoluția socială"), și în 1909 („Drumul spre putere"). Manifestul de la Basel, în numele întregii Internaționale a II-a, a admis această perspectivă: nu în zadar social-șoviniștii și kautskiștii („centriștii", oamenii care șovăie între revoluționari și oportuniști) din toate țările se tem ca de foc de declarațiile respective ale Manifestului de la Basel!

Prin urmare, așteptarea situației revoluționare în Europa nu era o pasiune a bolșevicilor, ci *părerea generală* a tuturor marxiștilor. Dacă Kautsky se eschivează de la acest adevăr indiscutabil, afirmînd, bunăoară, că bolșevicii „au crezut totdeauna în atotputernicia violenței și a voinței", el nu face decît să debiteze o frază lipsită de conținut, care *disimulează*

fuga lui — o fugă ruşinoasă — de la abordarea problemei situaţiei revoluţionare.

Mai departe. A existat, de fapt, o situaţie revoluţionară sau nu? Nici această problemă n-a ştiut s-o pună Kautsky. Răspunsul la această problemă îl dau faptele economice: foametea şi ruina, provocate pretutindeni de război, denotă o situaţie revoluţionară. Răspunsul la această problemă îl dau şi unele fapte politice: încă din 1915 s-a manifestat în mod vădit, în *toate* ţările, un proces de scindare a partidelor socialiste —vechi şi putrezite —, un proces de *îndepărtare a maselor* proletare de conducătorii social-şovinişti şi de orientare a lor spre stînga, spre ideile şi stările de spirit revoluţionare, spre conducătorii revoluţionari.

La 5 august 1918, cînd Kautsky îşi scria broşura, numai un om care se teme de revoluţie şi o trădează putea să nu vadă aceste fapte. Iar acum, la sfîrşitul lui octombrie 1918, revoluţia creşte în văzul tuturor şi foarte repede într-o *serie* de ţări din Europa. „Revoluţionarul" Kautsky, care doreşte să fie considerat marxist ca şi pînă acum, s-a dovedit a fi un mic-burghez miop, care — asemenea micilor burghezi din 1847, luaţi în rîs de Marx — nu a văzut că revoluţia se apropie!!

Am ajuns la al treilea punct.

În al treilea rînd, care sînt particularităţile tacticii revoluţionare, în cazul cînd ar exista o situaţie revoluţionară în Europa? Devenind renegat, Kautsky s-a temut să pună această întrebare, obligatorie pentru un marxist. Kautsky judecă ca un filistin mic-burghez tipic sau ca un ţăran ignorant: a venit oare „revoluţia generală europeană", sau nu? Dacă a venit, atunci este *şi el* gata să devină revoluţionar! Dar atunci — vom remarca noi — fiecare ticălos (de felul acelor nemernici care reuşesc uneori să se strecoare acum printre bolşevicii învingători) se va declara revoluţionar!

Dacă nu, atunci Kautsky întoarce spatele revoluţiei! Kautsky nu înţelege de loc adevărul că ceea ce deosebeşte pe revoluţionarul marxist de un mic-burghez este că cel dintîi ştie *să propage* în rîndurile maselor ignorante ideea necesităţii revoluţiei care se coace, *să dovedească* inevitabilitatea ei, *să explice* folosul ei pentru popor şi *să pregătească* de revoluţie proletariatul şi toate masele muncitoare şi exploatate.

Kautsky a atribuit bolşevicilor o absurditate, anume că ei ar fi mizat totul pe o carte, scontînd că revoluţia europeană va surveni într-un termen determinat. Această absurditate s-a întors împotriva lui Kautsky, căci tocmai la el rezultă că tactica bolşevicilor ar fi fost justă dacă revoluţia europeană ar fi avut loc la 5 august 1918! Kautsky aminteşte tocmai această dată cînd el şi-a scris broşura. Iar cînd, la cîteva săptămîni după acest 5 august, s-a văzut clar că revoluţia se apropie într-o serie de ţări europene, atunci întreaga renegare a lui Kautsky, toată falsificarea marxismului de către el, toată nepriceperea lui de a judeca în mod revoluţionar şi chiar de a pune problemele în mod revoluţionar au apărut în toată splendoarea lor!

Atunci cînd proletarii Europei sînt învinuiţi de trădare, această învinuire este îndreptată împotriva unor necunoscuţi, scrie Kautsky.

Greşiţi, d-le Kautsky! Uitaţi-vă în oglindă, şi veţi vedea pe aceşti „necunoscuţi" împotriva cărora este îndreptată această învinuire. Kautsky face pe naivul, el are aerul că nu înţelege *cine a formulat* această învinuire şi *ce sens* are ea. În realitate, Kautsky ştie foarte bine că această învinuire au formulat-o şi o formulează spartakiştii germani „de stînga", Liebknecht şi prietenii lui. Această învinuire exprimă *conştiinţa clară* a faptului că proletariatul german a trădat revoluţia rusă (şi pe cea internaţională), atunci cînd el a sugrumat Finlanda, Ucraina, Letonia şi Estonia. Această învinuire este îndreptată în primul rînd, şi în special, nu împotriva *masei*, care e totdeauna oprimată, ci împotriva *conducătorilor* care, asemenea lui Scheidemann şi Kautsky, *nu-şi îndeplineau* datoria în ce priveşte agitaţia revoluţionară, propaganda revoluţionară, munca revoluţionară în rîndurile maselor, împotriva inerţiei acestora, şi care acţionau, de fapt, *împotriva* instinctelor şi năzuinţelor revoluţionare ce dormitează întotdeauna în adîncul maselor clasei asuprite. Scheidemannii au trădat proletariatul în mod direct, brutal şi cinic şi, în majoritatea cazurilor, din interes, şi au trecut de partea burgheziei. Kautskiştii şi longuetiştii făceau acelaşi lucru, şovăind, oscilînd, uitîndu-se înapoi în mod laş la puternicii zilei. Kautsky *înăbuşea* prin toate scrierile lui din

timpul războiului spiritul revoluționar, în loc să-l mențină și să-l dezvolte.

Faptul că Kautsky nici nu înțelege ce însemnătate *teoretică* uriașă și ce însemnătate agitatorică și propagandistică și mai mare are „învinuirea" adusă proletarilor din Europa că au trădat revoluția rusă va rămîne pur și simplu ca un monument istoric de tîmpire mic-burgheză a unui conducător „mediocru" al social-democrației germane oficiale! Kautsky nu înțelege că această „învinuire" este — ținînd seamă de regimul de cenzură din „imperiul" german — aproape singura formă în care Liebknecht și prietenii lui, socialiștii germani care n-au trădat socialismul, își exprimă *chemarea lor către muncitorii germani* de a răsturna pe alde Scheidemann și Kautsky, de a înlătura asemenea „conducători", de a se debarasa de propaganda lor obtuză și vulgară, de a se ridica *în pofida* lor, *în afara* lor, peste capul lor spre revoluție, *la revoluție!*

Kautsky nu înțelege aceasta. Cum ar putea el să înțeleagă tactica bolșevicilor? Ne putem oare aștepta de la un om care renunță în general la revoluție, să cîntărească și să aprecieze condițiile de dezvoltare a revoluției într-un caz din cele mai „grele"?

Tactica bolșevicilor era justă, era *unica* tactică internaționalistă, deoarece ea nu se baza pe frica lașă față de revoluția mondială, pe „neîncrederea" mic-burgheză în ea, pe dorința naționalistă îngustă de a apăra „propria" patrie (patria propriei burghezii), fără „a se sinchisi" de restul, ci se baza pe o justă (îndeobște recunoscută ca justă înainte de război, înainte de renegarea social-șoviniștilor și social-pacifiștilor) *apreciere* a situației revoluționare din Europa. Această tactică era singura tactică internaționalistă, deoarece realiza maximum din ceea ce se putea realiza într-o singură țară *p e n t r u* dezvoltarea, sprijinirea și trezirea revoluției *în toate țările*. Această tactică a avut un succes enorm, deoarece bolșevismul (nicidecum în virtutea meritelor bolșevicilor ruși, ci în virtutea profundei simpatii a *maselor* de pretutindeni pentru o tactică revoluționară în fapt) a devenit un bolșevism *mondial*, a dat o ideologie, o teorie, un program, o tactică, care se deosebește în mod concret și practic de social-șovinism și de social-pacifism. Bolșevismul *a dat lovitura de grație* vechii Internaționale, putrede, a lui alde

Scheidemann și Kautsky, Renaudel și Longuet, Henderson și MacDonald, care, dezorientați, vor visa „unitatea" și vor încerca să reînvie hoitul. Bolșevismul *a creat* bazele ideologice și tactice ale Internaționalei a III-a, cu adevărat proletară și comunistă, care ține seamă atît de realizările epocii de pace cît și de experiența *epocii de revoluții, care a început.*

Bolșevismul a popularizat în lumea întreagă ideea „dictaturii proletariatului", a tradus aceste cuvinte din limba latină la început în limba rusă, iar apoi în *toate* limbile lumii, arătînd, prin exemplul *Puterii sovietice*, că muncitorii și țăranii săraci, *chiar* dintr-o țară înapoiată, chiar mai puțin experimentați, mai puțin culți și mai puțin obișnuiți cu organizarea, au fost *în stare*, timp de un an întreg, întîmpinînd greutăți uriașe în lupta împotriva exploatatorilor (pe care îi susținea burghezia din *î n t r e a g a* lume), să mențină puterea oamenilor muncii, să creeze o democrație incomparabil mai largă, superioară tuturor democrațiilor de pînă acum din lumea întreagă, și mai largă decît oricare din ele, *să înceapă* munca creatoare a zeci de milioane de muncitori și de țărani, pentru înfăptuirea practică a socialismului.

Bolșevismul a ajutat în fapt atît de mult dezvoltării revoluției proletare în Europa și în America, cum n-a reușit s-o facă pînă acum nici un partid din nici o țară. Atunci cînd muncitorii din lumea întreagă își dau din ce în ce mai bine seama că tactica unora ca Scheidemann și Kautsky nu-i scapă de războiul imperialist și de sclavia salariată la burghezia imperialistă, că această tactică nu poate fi un model pentru toate țările, atunci masele proletare din toate țările își dau din ce în ce mai bine seama că bolșevismul a arătat calea justă pentru salvarea de grozăviile războiului și ale imperialismului, că bolșevismul *poate servi ca model de tactică pentru toți.*

Nu numai revoluția proletară din întreaga Europă, dar și revoluția proletară mondială se coace văzînd cu ochii, și ea a fost ajutată, grăbită și sprijinită de victoria proletariatului în Rusia. Nu sînt suficiente toate acestea pentru victoria deplină a socialismului? Desigur, nu sînt suficiente. O singură țară nu poate să facă mai mult. Dar această singură țară, datorită Puterii sovietice, a făcut totuși atît de

în Austria, Ungaria, Olanda, în sfîrşit în Germania. Cînd „Uniunea Spartacus" din Germania, avînd în frunte conducători ca Liebknecht, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Franz Mehring, cunoscuţi şi vestiţi în lumea întreagă, luptători devotaţi ai clasei muncitoare, a rupt definitiv legăturile cu socialiştii de teapa lui Scheidemann şi Südekum, cu aceşti social-şovinişti (socialişti în vorbe, şovinişti în fapt), care s-au compromis pentru totdeauna prin alianţa cu burghezia imperialistă prădalnică din Germania şi cu Wilhelm al II-lea, — cînd „Uniunea Spartacus" s-a intitulat „partidul comunist din Germania", atunci *întemeierea* Internaţionalei a III-a, *Internaţionala Comunistă*, într-adevăr proletară, într-adevăr internaţionalistă, într-adevăr revoluţionară, a devenit *fapt*. Din punct de vedere formal, întemeierea ei nu este încă consfinţită, dar de fapt Internaţionala a III-a există deja.

Acum nici un muncitor conştient, nici un socialist sincer nu poate să nu vadă cît de josnic au trădat socialismul cei care, asemenea menşevicilor şi „socialiştilor-revoluţionari" în Rusia, asemenea lui alde Scheidemann şi Südekum în Germania, Renaudel şi Vandervelde în Franţa, Henderson şi Webb în Anglia, Gompers & Co. în America, au sprijinit „propria" burghezie în războiul din 1914—1918. Acest război s-a demascat complet, dovedindu-se a fi un război imperialist, reacţionar, prădalnic şi în ceea ce priveşte Germania, şi în ceea ce priveşte capitaliştii din Anglia, Franţa, Italia, America, care acum încep să se certe pentru împărţirea prăzii, pentru împărţirea Turciei, Rusiei, pentru împărţirea coloniilor din Africa şi Polinezia, a Balcanilor etc. Frazeologia făţarnică a lui Wilson şi a „wilsoniştilor" despre „democraţie" şi despre „liga naţiunilor" se demască uimitor de repede acum, cînd vedem cotropirea malului stîng al Rinului de către burghezia franceză, cotropirea Turciei (Siria, Mesopotamia) şi a unei părţi din Rusia (Siberia, Arhanghelsk, Baku, Krasnovodsk, Aşhabad etc.) de către capitaliştii francezi, englezi şi americani, cînd vedem duşmănia tot mai accentuată — din pricina împărţirii prăzii — dintre Italia şi Franţa, dintre Franţa şi Anglia, dintre Anglia şi America, dintre America şi Japonia.

Şi pe lîngă aceşti „socialişti" laşi, inconsecvenţi, îmbibaţi pînă-n măduva oaselor de prejudecăţile democraţiei

burgheze, care ieri apărau „propriile" guverne imperialiste, iar astăzi se limitează la „proteste" platonice împotriva intervenţiei militare în Rusia, — pe lîngă aceştia, în ţările Antantei creşte numărul oamenilor care merg pe drumul comunist, pe drumul lui MacLean, Debs, Loriot, Lazzari, Serrati, al oamenilor care au înţeles că numai răsturnarea burgheziei, suprimarea parlamentelor burgheze, numai Puterea sovietică şi dictatura proletariatului sînt în stare să zdrobească imperialismul, să asigure victoria socialismului, să asigure o pace trainică.

Atunci, la 20 august 1918, situaţia se prezenta astfel: revoluţia proletară se limita la Rusia, iar „Puterea sovietică", adică faptul că *întreaga* putere în stat aparţinea Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, părea încă (de fapt aşa şi era) o instituţie exclusiv rusească.

Acum, la 12 ianuarie 1919, vedem o puternică mişcare „sovietică" nu numai în cuprinsul fostului imperiu al ţarilor, de pildă în Letonia, în Polonia, în Ucraina, dar şi în diferite ţări din Europa occidentală, atît în ţări neutre (Elveţia, Olanda, Norvegia) cît şi în ţări care au suferit de pe urma războiului (Austria, Germania). Revoluţia din Germania — deosebit de importantă şi de caracteristică, deoarece este vorba de una din ţările capitaliste cele mai înaintate — a luat dintr-o dată forme „sovietice". Întreaga desfăşurare a revoluţiei germane, şi mai ales lupta „spartachiştilor", adică a singurilor şi adevăraţilor reprezentanţi ai proletariatului, împotriva alianţei canaliilor şi trădătorilor de teapa lui Scheidemann şi Südekum cu burghezia, — toate acestea arată limpede cum pune istoria problema în privinţa Germaniei:

Ori „Puterea sovietică", ori un parlament burghez, indiferent sub ce firmă (Adunare „naţională" sau „constituantă", de pildă) ar apărea acesta.

Aşa se pune problema pe plan *istoric-mondial*. Acum trebuie şi putem să spunem fără nici o exagerare acest lucru.

„Puterea sovietică" este al doilea pas sau a doua etapă în dezvoltarea dictaturii proletariatului pe plan mondial. Primul pas a fost Comuna din Paris. Geniala analiză a conţinutului şi importanţei acestei Comune, făcută de Marx în lucrarea sa „Războiul civil din Franţa", a arătat că Comuna a creat *un nou tip* de stat, *statul proletar*. Orice stat, inclusiv cea mai democratică republică, nu este altceva de-

cît o mașină pentru reprimarea unei clase de către alta. Statul proletar este mașina pentru reprimarea burgheziei de către proletariat, iar această reprimare este necesară din cauza rezistenței turbate, înverșunate, prin orice mijloace, pe care o opun moșierii și capitaliștii, întreaga burghezie și toți acoliții ei, toți exploatatorii, atunci cînd începe răsturnarea lor, cînd începe exproprierea expropriatorilor.

Parlamentul burghez, fie chiar și parlamentul cel mai democratic din cea mai democratică republică, atîta timp cît acolo se menține proprietatea capitaliștilor și puterea lor, este o mașină pentru reprimarea milioanelor de oameni ai muncii de către un pumn de exploatatori. Socialiștii, luptători pentru eliberarea oamenilor muncii de sub jugul exploatării, au trebuit să folosească parlamentele burgheze ca o tribună, ca o bază pentru propagandă, agitație și organizare *atîta timp cît lupta noastră nu depășea cadrul orînduirii burgheze.* Acum, cînd istoria mondială a pus la ordinea zilei problema sfărîmării acestei orînduiri în întregul ei, problema răsturnării și reprimării exploatatorilor, a trecerii de la capitalism la socialism, — a te mărgini acum la parlamentarismul burghez, la democrația burgheză, a o prezenta în culori trandafirii, drept „democrație" în general, a estompa caracterul ei *burghez*, a uita că, atîta timp cît se menține proprietatea capitaliștilor, votul universal este una din armele statului burghez, — înseamnă a trăda în mod josnic proletariatul, a trece de partea dușmanului de clasă, de partea burgheziei, înseamnă a fi un trădător și un renegat.

Cele trei curente din socialismul mondial, despre care presa bolșevică, începînd din 1915, vorbește neîncetat, apar acum deosebit de clar în lumina luptei sîngeroase și a războiului civil din Germania.

Numele lui Karl Liebknecht e cunoscut muncitorilor din toate țările. Acest nume este pretutindeni, și mai ales în țările Antantei, simbolul conducătorului devotat intereselor proletariatului, simbolul devotamentului față de revoluția socialistă. Acest nume este simbolul luptei necruțătoare, într-adevăr sincere, mergînd într-adevăr pînă la sacrificiu, împotriva capitalismului. Acest nume este simbolul luptei neîmpăcate împotriva imperialismului, nu în vorbe, ci în fapt, simbolul luptei care merge pînă la sacrificiu tocmai în momentul cînd „propria" țară este cuprinsă de beția victoriilor

imperialiste. Tot ce a rămas cinstit și cu adevărat revoluționar în rîndurile socialiștilor din Germania, tot ce-i mai bun și mai convins în rîndurile proletariatului, toate masele exploatate, în care clocotește revolta și crește hotărîrea de a înfăptui revoluția, urmează pe Liebknecht și pe „spartachiști".

Împotriva lui Liebknecht se ridică Scheidemannii, Südekumii și toată această bandă de lachei odioși ai kaiserului și ai burgheziei. Ei sînt trădători ai socialismului, la fel ca alde Gompers și Viktor Berger, Henderson și Webb, Renaudel și Vandervelde. Sînt vîrfurile muncitorești corupte de burghezie, cărora noi, bolșevicii, le spuneam (vizînd prin această denumire pe menșevici, Südekumii ruși) „agenți ai burgheziei în mișcarea muncitorească" și pe care cei mai buni socialiști din America i-au botezat cu o vorbă admirabilă prin expresivitatea și prin profunda ei justețe: „labor lieutenants of the capitalist class", „vătafii clasei capitaliste în rîndurile muncitorilor". Ei reprezintă *tipul* „modern" *, *cel mai nou*, de trădare a socialismului, deoarece burghezia din toate țările civilizate, înaintate, jefuiește — fie pe calea înrobirii coloniale, fie obținînd „avantaje" financiare prin stoarcerea popoarelor slabe formal independente —, jefuiește o populație mult mai numeroasă decît populația „propriei" țări. De aici posibilitatea economică a „supraprofitului" pentru burghezia imperialistă și a folosirii unei părți din acest supraprofit în vederea coruperii unei anumite pături, formată din vîrfurile proletariatului, în vederea transformării acesteia într-o mică burghezie reformistă, oportunistă, care se teme de revoluție.

Între spartachiști și scheidemanniști se situează tovarășii de idei ai lui Kautsky, „kautskiștii", oameni șovăielnici și lipsiți de caracter, în vorbe „independenți", în fapt *dependenți* cu totul, pe toată linia, astăzi de burghezie și de scheidemanniști, mîine de spartachiști, parte din ei urmîndu-i pe cei dintîi, parte pe ceilalți, oameni fără idei, fără caracter, fără politică, fără onoare, fără conștiință, întruchipare vie a dezorientării filistinilor, care în vorbe se declară pentru revoluția socialistă, dar care în fapt s-au dovedit incapabili s-o înțeleagă atunci cînd ea a început, și care ca niște rene-

* În original în limba germană. — *Nota Trad.*

gați ce sînt apără „democrația" în general, adică *de fapt* democrația *burgheză*.

În orice țară capitalistă, în condiții naționale și istorice, care diferă de la țară la țară, orice muncitor care gîndește își dă seama de existența acestor trei curente principale atît în rîndurile socialiștilor cît și în rîndurile sindicaliștilor, deoarece războiul imperialist și începutul revoluției proletare mondiale generează în întreaga lume curente ideologice-politice similare.

*

* *

Rîndurile de mai sus au fost scrise înainte de odioasa și mîrșava asasinare a lui Karl Leibknecht și a Rosei Luxemburg de către guvernul lui Ebert și Scheidemann. Acești călăi, acești lachei ai burgheziei, au permis albgardiștilor germani, cîini de pază ai sacrei proprietăți capitaliste, să linșeze pe Rosa Luxemburg, să împuște pe la spate pe Karl Liebknecht sub pretextul vădit mincinos că el ar fi încercat „să fugă de sub escortă" (țarismul rus, înăbușind în sînge revoluția din 1905, a recurs de multe ori la asemenea asasinate, sub același pretext mincinos că arestații ar fi încercat „să fugă de sub escortă"), — și în același timp acești călăi au acoperit pe albgardiști cu autoritatea guvernului, care n-are, chipurile, nici o vină, care se situează, chipurile, deasupra claselor! Nu găsesc cuvinte ca să arăt toată mîrșăvia și josnicia acestei crime odioase, săvîrșită de așa-ziși socialiști. S-ar zice că istoria a ales această cale pe care „vătafii clasei capitaliste în rîndurile muncitorilor" trebuie s-o urmeze pentru a-și îndeplini rolul pînă la „ultima limită" a bestialității, josniciei și infamiei. Nerozii de kautskiști n-au decît să vorbească în ziarul lor „Freiheit"[322] despre un „juriu" format din reprezentanți ai „tuturor" partidelor „socialiste" (acești lachei continuă să numească socialiști pe Scheidemannii călăi)! Acești eroi ai stupidității filistine și ai lașității mic-burgheze nu înțeleg nici măcar atîta lucru, că justiția este un organ al puterii de stat, pe cîtă vreme mobilul luptei și războiului civil din Germania este tocmai acesta: în mîinile cui va fi puterea — în mîinile burgheziei, pe care o vor „servi" alde Scheidemann, în calitate de călăi și pogromiști, și alde Kautsky, în calitate de apologeți ai „democrației pure", ori în

mîinile proletariatului, care va răsturna pe exploatatorii-capitaliști și va zdrobi împotrivirea lor?

Sîngele celor mai buni oameni ai Internaționalei proletare mondiale, al neuitaților conducători ai revoluției socialiste internaționale, va căli noi și noi mase de muncitori pentru această luptă pe viață și pe moarte. Și această luptă va duce la victorie. Noi am trăit în Rusia, în vara anului 1917, „zilele din iulie", cînd menșevicii și socialiștii-revoluționari, acești Scheidemanni ruși, au acoperit și ei cu „autoritate de stat" „victoria" albgardiștilor asupra bolșevicilor, cînd pe străzile Petrogradului cazacii au linșat pe muncitorul Voinov pentru că răspîndise manifeste bolșevice[323]. Știm din experiență că aceste „victorii" ale burgheziei și ale slugilor ei vindecă foarte repede masele de iluzia democratismului burghez, a „votului universal" etc.

*

* *

În rîndurile burgheziei și printre guvernele Antantei se observă acum oarecare șovăieli. O parte a burgheziei vede că trupele aliate din Rusia, care-i ajută pe albgardiști, care sînt în slujba celei mai negre reacțiuni monarhiste și moșierești, încep să se descompună; că prelungirea intervenției militare și încercările de a învinge Rusia, încercări care necesită pentru un timp îndelungat o armată de ocupație de milioane de oameni, că această cale este calea cea mai sigură pentru transplantarea cea mai rapidă a revoluției proletare în țările Antantei. Exemplul trupelor germane de ocupație în Ucraina este îndeajuns de convingător.

Cealaltă parte a burgheziei din țările Antantei continuă să se situeze pe poziția intervenției militare în Rusia, „a încercuirii economice" (Clemenceau) și a sugrumării Republicii sovietice. Toate ziarele aflate în slujba acestei burghezii, adică majoritatea ziarelor engleze și franceze corupte de capitaliști, prorocesc falimentul apropiat al Puterii sovietice, descriu grozăviile foametei din Rusia, debitează tot felul de minciuni, vorbind de „dezordini" și de „șubrezenia" Guvernului sovietic. Trupele albgardiștilor, moșierilor și capitaliștilor, pe care Antanta le ajută și cu ofițeri, și cu muniții, și cu bani, și cu detașamente auxiliare, aceste trupe izolează

nordul şi centrul Rusiei, unde bîntuie foametea, de ţinuturile cele mai bogate în grîne, de Siberia şi de regiunea Donului.

Muncitorii înfometaţi din Petrograd şi Moscova, din Ivanovo-Voznesensk şi din alte centre muncitoreşti îndură într-adevăr suferinţe mari. Niciodată n-ar fi suportat masele muncitoreşti asemenea suferinţe, asemenea chinuri ale foamei, la care le condamnă intervenţia militară a Antantei (intervenţie pe care adesea o camuflează prin promisiunea făţarnică de a nu trimite trupe „proprii", în timp ce continuă să trimită trupe „de culoare", precum şi muniţii, bani, ofiţeri), — masele n-ar fi suportat asemenea suferinţe, dacă muncitorii n-ar fi înţeles că ei apără cauza socialismului şi în Rusia, şi în întreaga lume.

Trupele „aliate", şi albgardiste au ocupat Arhanghelskul, Permul, Orenburgul, Rostov-pe-Don, Baku, Aşhabadul, dar „mişcarea sovietică" a cucerit Riga şi Harkov. Letonia şi Ucraina devin Republici sovietice. Muncitorii văd că marile sacrificii pe care le fac nu sînt zadarnice, că victoria Puterii sovietice se extinde şi se lărgeşte, creşte şi se întăreşte în întreaga lume. Fiecare lună de luptă grea şi de mari jertfe consolidează cauza Puterii sovietice în întreaga lume, slăbeşte pe duşmanii ei, pe exploatatori.

Exploatatorii mai au încă destulă putere pentru a ucide şi a linşa pe cei mai buni conducători ai revoluţiei proletare mondiale, pentru a spori suferinţele şi jertfele muncitorilor din ţările şi regiunile ocupate sau cucerite. Dar exploatatorii din întreaga lume nu au destulă putere pentru a împiedica victoria revoluţiei proletare mondiale, care va elibera omenirea de sub jugul capitalului, de veşnica primejdie a unor noi războaie imperialiste, inevitabile în capitalism.

N. Lenin

21 ianuarie 1919.

Publicată la 24 ianuarie 1919 în ziarul „Pravda" nr. 16

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 407—410 (ed. rom. pag. 430—437)

CELE CUCERITE ŞI ÎNREGISTRATE [324]

Trainic în revoluţie este numai ceea ce-i cucerit de masele proletariatului. Nu merită să înregistrezi decît ceea ce este cucerit în mod cu adevărat trainic.

Întemeierea Internaţionalei a III-a, Comuniste, la Moscova, în ziua de 2 martie 1919, înseamnă înregistrarea cuceririlor nu numai ale maselor proletariatului rus, ale proletariatului din Rusia, ci şi ale celui german, austriac, ungar, finlandez şi elveţian, — într-un cuvînt, ale maselor proletare internaţionale.

Şi tocmai de aceea întemeierea Internaţionalei a III-a, Comuniste, este o operă trainică.

Acum patru luni nu se putea încă afirma că Puterea sovietică, forma de stat sovietică, este o cucerire de însemnătate internaţională. Ea conţinea ceva, şi anume ceva esenţial, care aparţinea nu numai Rusiei, ci tuturor ţărilor capitaliste. Dar pînă la verificarea în fapt nu se putea încă spune ce schimbări va aduce dezvoltarea ulterioară a revoluţiei mondiale şi cît de profunde şi de importante vor fi ele.

Revoluţia germană a constituit această verificare. O ţară capitalistă înaintată — după una dintre cele mai înapoiate — a înfăţişat lumii întregi, într-un termen scurt, într-o sută şi ceva de zile, nu numai aceleaşi forţe fundamentale ale revoluţiei, nu numai aceeaşi direcţie principală a ei, dar şi aceeaşi formă fundamentală a democraţiei noi, proletare: Sovietele.

În acelaşi timp, în Anglia, ţară învingătoare, ţara care are cele mai multe colonii, ţara care mai mult decît oricare alta era şi trecea foarte multă vreme drept un model de „pace

socială", țara cu cel mai vechi capitalism, putem vedea o creștere amplă, puternică, impetuoasă, de nestăvilit a Sovietelor și a noilor forme sovietice de luptă proletară de masă — „Shop Stewards Committees"[325], Comitete de delegați ai întreprinderilor.

În America, cea mai puternică și mai tînără țară capitalistă, putem vedea o imensă simpatie a maselor muncitoare față de Soviete.

Gheața s-a spart.

Sovietele au învins în lumea întreagă.

Ele au învins în primul rînd și mai ales în sensul că au cîștigat simpatia maselor proletare. Acesta este lucrul cel mai important. Nici un fel de atrocități ale burgheziei imperialiste, nici un fel de prigoniri și de asasinări de bolșevici nu pot smulge maselor această cucerire. Cu cît burghezia „democrată" va dezlănțui o teroare mai cruntă, cu atît mai trainic se vor fixa aceste cuceriri în sufletul maselor proletare, în spiritul, în conștiința și în hotărîrea lor eroică de luptă.

Gheața s-a spart.

Iată de ce lucrările Conferinței internaționale de la Moscova a comuniștilor, care a întemeiat Internaționala a III-a, s-au desfășurat cu atîta ușurință, atît de armonios, într-un spirit de hotărîre calmă și fermă.

Noi am înregistrat ceea ce a fost deja cucerit. Am pus pe hîrtie ceea ce s-a fixat trainic în conștiința maselor. Toți au știut, — mai mult: toți au văzut, au simțit, fiecare pe baza experienței din propria lui țară, că s-a pornit o nouă mișcare proletară, fără precedent în lume prin forța și profunzimea ei, că ea nu se încadrează în nici un fel de forme vechi, că ea nu mai poate fi zăgăzuită de marii meșteri ai politicianismului mărunt, nici de reprezentanții capitalismului „democratic" anglo-american, de soiul lui Lloyd George și Wilson, cunoscuți în întreaga lume prin experiența și abilitatea lor, și nici de alde Henderson, Renaudel, Branting și ceilalți eroi ai social-șovinismului, trecuți prin ciur și prin dîrmon.

Noua mișcare pășește spre dictatura proletariatului, pășește, în ciuda tuturor șovăielilor, în ciuda gravelor înfrîngeri, în ciuda haosului „rus" nemaipomenit și nemaivăzut (dacă judeci după aparențe sau ca un om neinițiat), spre *Puterea sovietică*, cu forța torentului de milioane și zeci de milioane de proletari care mătură totul din calea sa.

Noi am înregistrat aceasta. În rezoluțiile, tezele, rapoartele și cuvîntările noastre sînt fixate cele ce au fost deja cucerite.

Teoria marxistă, luminată puternic de noua și bogata experiență a muncitorilor revoluționari, experiență dobîndită pe scară mondială, ne-a ajutat să înțelegem pe deplin legitatea celor întîmplate. Ea va ajuta proletarilor din lumea întreagă, care luptă pentru doborîrea robiei salariate capitaliste, să-și dea seama mai limpede de scopul luptei lor, să pășească mai ferm pe drumul care s-a și conturat, să cucerească mai sigur și mai trainic victoria și s-o consolideze.

Întemeierea Internaționalei a III-a, Comuniste, este pragul republicii internaționale a Sovietelor, al victoriei internaționale a comunismului.

5 martie 1919.

Publicat la 6 martie 1919 în ziarul „Pravda" nr. 51

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 454—456 (ed. rom. pag. 481—483)

PROIECT DE PROGRAM AL P.C. (b) DIN RUSIA [326]

DIN SECŢIUNEA:

„SARCINILE PRINCIPALE ALE DICTATURII PROLETARIATULUI IN RUSIA"

În problema naţională, politica P.C. din Rusia, spre deosebire de proclamarea burghezo-democrată a egalităţii naţiunilor, irealizabilă în imperialism, constă în înfăptuirea fermă a apropierii şi unirii proletarilor şi a maselor muncitoare aparţinînd tuturor naţiunilor, în vederea luptei lor revoluţionare pentru răsturnarea burgheziei. Neîncrederea în velicoruşi, moştenită din epoca imperialismului velicorus ţarist şi burghez, dispare repede în rîndurile maselor muncitoare ale naţiunilor care făceau parte din imperiul rus, dispare datorită faptului că ele încep să-şi dea seama ce este Rusia Sovietică, dar această neîncredere nu a dispărut complet la toate naţiunile şi la toate păturile masei muncitoare. De aceea trebuie să avem o atitudine deosebit de precaută faţă de sentimentul naţional, să realizăm efectiv şi în mod riguros egalitatea şi libertatea de despărţire a naţiunilor, pentru a face să dispară baza acestei neîncrederi şi pentru a obţine o alianţă foarte strînsă, liber consimţită, a tuturor Republicilor sovietice naţionale. Ajutorul acordat naţiunilor rămase în urmă şi slabe trebuie întărit prin sprijinirea organizării de sine stătătoare şi a educării muncitorilor şi ţăranilor fiecărei naţiuni în lupta împotriva jugului medieval şi a celui burghez, precum şi prin sprijinirea dezvoltării limbii şi literaturii naţiunilor care pînă acum erau asuprite sau nu erau egale în drepturi.

PUNCTUL DIN PROGRAM CU PRIVIRE LA RELAŢIILE NAŢIONALE

În problema naţională, politica proletariatului care a cucerit puterea de stat, politica lui, spre deosebire de proclamarea formală, burghezo-democratică a egalităţii naţiunilor, irealizabilă în imperialism, constă în înfăptuirea efectivă şi fermă a apropierii şi unirii muncitorilor şi ţăranilor aparţinînd tuturor naţiunilor în vederea luptei lor revoluţionare pentru răsturnarea burgheziei. Atingerea acestui scop cere eliberarea completă a naţiunilor coloniale şi a celorlalte naţiuni care erau asuprite sau inegale în drepturi, acordîndu-li-se libertatea de despărţire ca garanţie că neîncrederea maselor muncitoare ale diferitelor naţiuni, moştenită de la capitalism, şi resentimentele muncitorilor naţiunilor asuprite împotriva muncitorilor naţiunilor asupritoare vor fi complet risipite şi înlocuite cu o uniune conştientă şi liber consimţită. Muncitorii naţiunilor care în capitalism au fost naţiuni asupritoare trebuie să aibă o atitudine deosebit de precaută faţă de sentimentul naţional al naţiunilor asuprite (de pildă velicoruşii, ucrainenii, polonezii faţă de evrei, tătarii faţă de başkiri etc.), să sprijine nu numai înfăptuirea unei reale egalităţi în drepturi, ci şi dezvoltarea limbii şi literaturii maselor muncitoare ale naţiunilor în trecut asuprite, pentru a înlătura toate urmele neîncrederii şi izolării moştenite din epoca capitalismului.

Publicat pentru întîia oară în 1925 în „Culegeri din Lenin", vol. III

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 90, 107 (ed. rom. pag. 92—93, 109)

CONGRESUL AL VIII-LEA AL P.C. (b) DIN RUSIA [327]

18—23 MARTIE 1919

DIN „RAPORTUL ASUPRA PROGRAMULUI PARTIDULUI 19 MARTIE"

Noi spunem că am ajuns la dictatură. Dar trebuie să știm *cum* am ajuns. Trecutul ne ține, ne cuprinde cu mii de brațe și nu ne lasă să facem un pas înainte sau ne silește să facem rău acești pași, așa cum îi facem. Și noi spunem : pentru a înțelege în ce situație ajungem, trebuie să vedem cum am mers, ce ne-a adus la revoluția socialistă. Ne-a adus imperialismul, ne-a adus capitalismul, în formele lui inițiale de economie bazată pe producția de mărfuri. Trebuie să înțelegem toate acestea, pentru că numai ținînd seamă de realitate vom putea rezolva asemenea probleme ca, de pildă, atitudinea față de țărănimea mijlocașă. Intr-adevăr, de unde a putut să apară țăranul mijlocaș în epoca capitalismului pur imperialist ? El doar n-a existat nici chiar în țările pur și simplu capitaliste. Dacă vom porni să rezolvăm problema atitudinii noastre față de acest fenomen aproape medieval (față de țărănimea mijlocașă), situîndu-ne exclusiv pe punctul de vedere al imperialismului și al dictaturii proletariatului, nu o vom putea scoate la capăt niciodată și ne vom alege cu multe cucuie. Dacă e însă să ne schimbăm atitudinea noastră față de țărănimea mijlocașă, — atunci binevoiți să arătați și din punct de vedere teoretic de unde a apărut țăranul mijlocaș și ce este el. Țăranul mijlocaș este un mic producător de mărfuri. Iată a.b.c.-ul capitalismului, pe care trebuie să-l spunem, pentru că noi n-am depășit încă acest a.b.c. A căuta să ocolești acest fapt spunînd : „De ce să ne ocupăm de a.b.c., din moment ce noi am studiat deja capitalismul financiar !", ar fi cît se poate de neserios.

Același lucru trebuie să-l spun și în ceea ce privește *problema națională*. Și aici tov. Buharin ia dorința drept realitate. El afirmă că nu se poate recunoaște dreptul națiunilor la autodeterminare. Națiunea înseamnă burghezia împreună cu proletariatul. Noi, proletarii, să recunoaștem dreptul la autodeterminare al acestei burghezii odioase ! Asta n-are nici o noimă ! Ba, să-mi fie cu iertare, are noimă, căci corespunde realității. Dacă veți elimina acest lucru, veți ajunge la o fantezie. Dv. invocați procesul de diferențiere care are loc în sînul națiunii, procesul de separare a proletariatului de burghezie. Dar mai rămîne să vedem cum se va desfășura această diferențiere.

Luați, de pildă, Germania, acest model de țară capitalistă înaintată, care sub raportul organizării capitalismului, a capitalismului financiar, era superioară Americii. Germania era inferioară în multe privințe : în privința tehnicii și producției, din punct de vedere politic, dar în ceea ce privește organizarea capitalismului financiar, transformarea capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat — Germania era superioară Americii. S-ar părea că Germania este un model. Or, ce se petrece acolo ? Proletariatul german s-a diferențiat oare de burghezie ? Nu ! Doar numai despre cîteva orașe mari s-a anunțat că majoritatea muncitorilor este acolo împotriva scheidemanniștilor. Dar cum s-a ajuns la aceasta ? Prin alianța spartachiștilor cu de trei ori blestemații menșevici-independenți germani, care încurcă totul și vor să îmbine sistemul Sovietelor cu Adunarea constituantă ! Iată ce se petrece în această Germanie ! Și aceasta este doar o țară înaintată.

Tov Buharin spune : „Pentru ce avem nevoie de dreptul națiunilor la autodeterminare ?". Trebuie să repet ceea ce i-am obiectat în vara anului 1917, cînd el a propus să aruncăm cît colo programul minimal și să păstrăm numai programul maximal. I-am răspuns atunci : „Nu te făli cînd mergi la război, fălește-te cînd te întorci din război". După ce vom cuceri puterea, vom mai aștepta puțin și apoi o vom face [328]. Am cucerit puterea, am mai așteptat puțin, și acum sînt de acord s-o facem. Am pășit din plin la construirea socialismului, am respins primul atac care ne amenința, — acum este indicat s-o facem. Același lucru se poate spune și despre dreptul națiunilor la autodeterminare. „Eu vreau să recunosc

numai dreptul la autodeterminare al claselor de oameni ai muncii", spune tov. Buharin. Va să zică vreţi să recunoaşteţi ceea ce în realitate nu s-a realizat în nici o ţară, în afară de Rusia. Este ridicol.

Uitaţi-vă la Finlanda: ţară democrată, mai dezvoltată şi mai civilizată decît noi. În această ţară se desfăşoară procesul de cristalizare, de diferenţiere a proletariatului şi se desfăşoară într-un mod sui generis, mult mai anevoios decît la noi. Finlandezii au cunoscut dictatura Germaniei, acum cunosc dictatura Antantei. Dar, datorită faptului că noi am recunoscut dreptul naţiunilor la autodeterminare, procesul de diferenţiere a fost înlesnit acolo. Îmi amintesc foarte bine scena petrecută la Smolnîi, cînd a trebuit să înmînez actul respectiv lui Svinhufvud[329] — ceea ce înseamnă în traducere „cap de porc" —, reprezentant al burgheziei finlandeze, care a avut un rol de călău. El mi-a strîns amabil mîna, ne-am făcut reciproc complimente. Cît de penibil a fost! Dar trebuia făcut acest lucru, pentru că această burghezie înşela pe atunci poporul, înşela masele muncitoare, afirmînd că muscalii, şoviniştii, velicoruşii vor să sugrume pe finlandezi. Trebuia făcut acest lucru.

Şi oare ieri n-a trebuit să procedăm la fel faţă de Republica Başkiră[330]? Cînd tov. Buharin a spus: „Se poate recunoaşte unora acest drept", eu chiar mi-am notat că el a pus în această categorie pe hotentoţi, boşimani şi hinduşi. Ascultînd această enumerare, mă întrebam: cum se face că tov. Buharin a uitat un mic amănunt, că a uitat pe başkiri? Boşimani nu există în Rusia, şi nici chiar despre hotentoţi n-am auzit ca ei să fi pretins o republică autonomă, dar la noi există doar başkiri, kirghizi, o serie întreagă de alte popoare, şi acestora nu le putem refuza dreptul la autodeterminare. Nu putem refuza aceasta nici unuia dintre popoarele care trăiesc în cuprinsul fostului Imperiu rus. Să presupunem chiar că başkirii ar răsturna pe exploatatori şi că noi i-am ajuta să o facă. Dar acest lucru nu este posibil decît atunci cînd revoluţia s-a copt pe deplin. Şi acest lucru trebuie făcut cu prudenţă, pentru ca, prin amestecul nostru, să nu frînăm tocmai acel proces de diferenţiere a proletariatului pe care trebuie să-l grăbim. Ce putem face cu astfel de popoare ca kirghizii, uzbecii, tadjicii, turkmenii, care se mai află şi acum sub influenţa imamilor lor? La noi, în Rusia, după o îndelungată expe-

rienţă cu popii, populaţia ne-a ajutat să-i răsturnăm. Dv. însă ştiţi cît de nesatisfăcător este încă aplicat decretul cu privire la căsătoria civilă. Putem oare să venim la aceste popoare şi să le spunem: „Noi vom răsturna pe exploatatorii voştri"? Nu putem s-o facem pentru că ei sînt cu totul supuşi imamilor lor. Trebuie să aşteptăm ca această naţiune să se dezvolte, ca proletariatul să se diferenţieze de elementele burgheze, ceea ce este inevitabil.

Tov. Buharin nu vrea să aştepte. El este cuprins de nerăbdare: „Pentru ce? După ce am răsturnat burghezia, am proclamat Puterea sovietică şi dictatura proletariatului, pentru ce să procedăm astfel?". Aceasta sună ca o îmbărbătare, conţine o indicaţie a drumului pe care trebuie să-l urmăm, dar dacă în program vom proclama numai acest lucru, apoi nu va fi un program, ci o proclamaţie. Putem proclama Puterea sovietică şi dictatura proletariatului, putem exprima un dispreţ total faţă de burghezie, care-l merită de o mie de ori, dar în program trebuie să înscriem cu o exactitate absolută ceea ce este. Atunci programul nostru va fi în afară de orice discuţie.

Noi ne situăm pe un punct de vedere strict de clasă. Ceea ce înscriem în program constituie recunoaşterea a ceea ce s-a petrecut în fapt după epoca în care am înscris dreptul naţiunilor la autodeterminare în general. Pe atunci nu existau încă republici proletare. Cînd ele au apărut, şi numai în măsura în care au apărut, am putut înscrie ceea ce am înscris aici: „O uniune federativă de state organizate după *tipul sovietic*". Tipul sovietic nu înseamnă încă Sovietele aşa cum există ele în Rusia, dar tipul sovietic devine internaţional. Numai atît putem spune. A merge mai departe cu un pas, cu un fir de păr mai departe, ar fi o greşeală, şi de aceea este impropriu pentru program.

Noi spunem: trebuie să se ia în consideraţie treapta pe care se află naţiunea respectivă pe calea de la rînduielile medievale la democraţia burgheză sau de la democraţia burgheză la democraţia proletară. Este absolut just. Toate naţiunile au drept la autodeterminare, — să se vorbească în mod special despre hotentoţi şi boşimani nu este cazul. Această caracterizare este valabilă pentru imensa majoritate, cu siguranţă pentru nouă zecimi din populaţia globului pămîntesc, poate chiar pentru 95%, deoarece toate ţările se află pe drumul de

la evul mediu spre democrația burgheză sau de la democrația burgheză spre democrația proletară. Această cale este absolut inevitabilă. Mai mult nu se poate spune, pentru că ar fi inexact, pentru că n-ar mai corespunde realității. A respinge formula dreptului națiunilor la autodeterminare și a formula dreptul oamenilor muncii la autodeterminare ar fi cu totul nejust, pentru că a pune astfel problema înseamnă a nu vedea cît de anevoios, cît de întortocheat este drumul pe care îl urmează diferențierea în sînul națiunilor. În Germania ea se desfășoară altfel decît la noi: în unele privințe mai repede, iar în altele pe o cale mai lentă și mai sîngeroasă. La noi nici un partid n-a adoptat o idee atît de monstruoasă ca îmbinarea Sovietelor cu Adunarea constituantă. Noi trebuie doar să trăim alături de aceste națiuni. Scheidemanniștii au și început să spună că noi vrem să cucerim Germania. Aceasta este, desigur, ridicol, este o prostie. Dar burghezia are interesele și presa ei, care țipă despre acest lucru în lumea întreagă prin sute de milioane de exemplare, și Wilson sprijină în interesul său această campanie. Bolșevicii — spun ei — au o armată mare și vor să sădească bolșevismul lor pe calea cuceririlor în Germania. Oamenii cei mai buni din Germania — spartachiștii — ne-au arătat că muncitorii germani sînt ațîțați împotriva comuniștilor: uitați-vă — li se spune — cît de prost stau lucrurile la bolșevici! Și că e foarte bine la noi — asta n-am putea spune. Dar iată că dușmanii noștri din Germania influențează masele, argumentînd că o revoluție proletară în Germania înseamnă aceeași dezordine ca și în Rusia. Dezordinea de la noi este boala noastră, o boală de lungă durată. Înfăptuind la noi dictatura proletară, avem de luptat împotriva unor greutăți nemaipomenite. Atîta timp cît burghezia sau mica burghezie, sau măcar o parte dintre muncitorii germani se află sub influența acestei gogorițe: „Bolșevicii vor să instaureze cu de-a-sila regimul lor“, — formula „dreptului oamenilor muncii la autodeterminare“ nu va ușura situația. Trebuie să facem astfel ca social-trădătorii germani să nu poată spune că bolșevicii impun sistemul lor universal, care poate, chipurile, să fie dus la Berlin în vîrful baionetelor ostașilor roșii. Or, dacă am nega principiul autodeterminării națiunilor, lucrurile ar putea să apară tocmai astfel.

Programul nostru nu trebuie să vorbească despre autodeterminarea oamenilor muncii, pentru că asta este greșit. Pro-

gramul trebuie să vorbească despre ceea ce există în realitate. Din moment ce națiunile se află pe trepte diferite ale drumului de la evul mediu spre democrația burgheză sau de la democrația burgheză spre democrația proletară, această teză din programul nostru este absolut justă. La noi, acest drum a făcut foarte multe zig-zaguri. Fiecare națiune trebuie să capete dreptul la autodeterminare, și aceasta va favoriza autodeterminarea oamenilor muncii. În Finlanda procesul de separare a proletariatului de burghezie se desfășoară într-un mod deosebit de net, de puternic și de profund. Acolo lucrurile vor merge, în orice caz, altfel decît la noi. Dacă am spune că nu recunoaștem națiunea finlandeză, ci numai masele muncitoare — aceasta ar fi o curată absurditate. Nu poți să nu recunoști realitatea: ea însăși te va sili s-o recunoști. În diferitele țări delimitarea proletariatului de burghezie are loc pe căi deosebite. În această direcție trebuie să acționăm cît se poate de prudent. Deosebit de prudenți trebuie să fim față de diferitele națiuni, căci nu există ceva mai rău decît neîncrederea din partea unei națiuni. La polonezi are loc autodeterminarea proletariatului. Iată ultimele cifre cu privire la compoziția Sovietului de deputați ai muncitorilor din Varșovia[331]: social-trădători polonezi — 333; comuniști — 297. Acest fapt ne arată că acolo, după calendarul nostru revoluționar, Octombrie nu mai este departe. Situația de acolo seamănă cu cea din august sau septembrie 1917. Dar, în primul rînd, nu s-a emis încă un decret în virtutea căruia toate țările ar trebui să trăiască după calendarul revoluționar bolșevic, și chiar dacă s-ar fi emis, nu ar fi fost îndeplinit. Iar în al doilea rînd, lucrurile stau acum astfel: majoritatea muncitorilor polonezi, mai înaintați, mai culți decît ai noștri, stă pe punctul de vedere al social-defensismului, al social-patriotismului. Trebuie să așteptăm. Nu se poate vorbi în cazul de față despre autodeterminarea maselor muncitoare. Trebuie să propagăm această diferențiere. Noi facem acest lucru, dar e în afară de orice îndoială că nu poți să nu recunoști acum autodeterminarea națiunii poloneze. Aceasta este limpede. Mișcarea proletară poloneză merge pe același drum pe care a mers și a noastră, merge spre dictatura proletariatului, însă nu așa ca în Rusia. Muncitorii din Polonia sînt intimidați spunîndu-li-se că muscalii, velicorușii, care au asuprit totdeauna pe polonezi, vor să introducă în Polonia șovinismul lor velicorus, camuflat sub

denumirea de comunism. Comunismul nu se introduce prin violență. Unul dintre cei mai buni tovarăși comuniști polonezi, cînd i-am spus : „Voi veți face altfel“, mi-a răspuns : „Nu, vom face același lucru, dar îl vom face mai bine decît voi“. La acest argument n-am putut obiecta absolut nimic. Trebuie să le dăm posibilitatea să-și realizeze această modestă dorință : să înfăptuiască Puterea sovietică mai bine decît noi. Nu putem să nu ținem seama de faptul că acolo lucrurile se desfășoară într-un mod întrucîtva deosebit și nu putem spune : „Jos dreptul națiunilor la autodeterminare ! Noi acordăm dreptul la autodeterminare numai maselor muncitoare“. Această autodeterminare urmează o cale grea și complicată. Ea nu există decît în Rusia, și, prevăzînd toate stadiile de dezvoltare din celelalte țări, nu trebuie să decretăm nimic de la Moscova. Iată de ce această propunere este principial inacceptabilă.

Publicat la 22 martie 1919 în ziarul „Pravda“ nr. 62

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 148–154 (ed. rom. pag. 152–158)

DIN CUVÎNTĂRI ÎNREGISTRATE PE PLĂCI DE GRAMOFON [332]

INTERNAȚIONALA A III-A, COMUNISTĂ

În martie anul acesta, 1919, a avut loc la Moscova congresul internațional al comuniștilor. La acest congres a fost întemeiată Internaționala a III-a, Comunistă — Uniunea muncitorilor din întreaga lume care tind la instaurarea Puterii sovietice în toate țările.

Prima Internațională, întemeiată de Marx, a ființat din 1864 pînă în 1872. Înfrîngerea eroicilor muncitori parizieni, a celebrei Comune din Paris, a însemnat sfîrșitul acestei Internaționale. Prima Internațională va rămîne veșnic în amintirea noastră și în istoria luptei muncitorilor pentru eliberarea lor. Ea a pus baza edificiului republicii socialiste mondiale, pe care avem acum fericirea să-l construim.

Internaționala a II-a a ființat din 1889 pînă în 1914, pînă la război. Această perioadă a fost perioada celei mai liniștite și mai pașnice dezvoltări a capitalismului, o perioadă fără revoluții mari. În acest răstimp mișcarea muncitorească s-a întărit și s-a maturizat într-o serie de țări. Dar conducătorii muncitorilor din majoritatea partidelor, deprinzîndu-se cu vremurile pașnice, n-au mai fost în stare să ducă lupta revoluționară. În 1914, cînd a început războiul care timp de patru ani a înecat în sînge globul pămîntesc, războiul între capitaliști pentru împărțirea profiturilor, pentru dominația asupra popoarelor mici și slabe, acești socialiști au trecut de partea guvernelor lor. Ei au trădat pe muncitori, au contribuit la prelungirea războiului, au devenit dușmani ai socialismului, au trecut de partea capitaliștilor.

Masele de muncitori au întors spatele acestor trădători ai socialismului. În întreaga lume a început o cotitură înspre

lupta revoluţionară. Războiul a arătat că capitalismul şi-a trăit traiul. O ordine nouă vine să-i ia locul. Vechiul cuvînt socialism a fost terfelit de trădătorii socialismului.

Acum muncitorii care au rămas credincioşi cauzei răsturnării jugului capitalului îşi zic comunişti. Uniunea comuniştilor creşte în lumea întreagă. Într-o serie de ţări Puterea sovietică a şi învins. Nu va mai trece mult şi vom vedea victoria comunismului în întreaga lume, vom vedea întemeierea Republicii Federative Mondiale a Sovietelor.

DESPRE AŢIŢĂRILE POGROMISTE ÎMPOTRIVA EVREILOR

Antisemitism înseamnă propagarea urii împotriva evreilor. Cînd blestemata monarhie ţaristă îşi trăia ultimele zile, ea a încercat să aţîţe împotriva evreilor pe muncitorii şi pe ţăranii înapoiaţi. Poliţia ţaristă, în cărdăşie cu moşierii şi capitaliştii, a organizat pogromuri împotriva evreilor. Moşierii şi capitaliştii au căutat să îndrepte împotriva evreilor ura muncitorilor şi ţăranilor chinuiţi de mizerie. Şi în alte ţări putem vedea adeseori că capitaliştii aţîţă ura împotriva evreilor pentru a arunca praf în ochii muncitorilor, pentru a le abate privirea de la adevăratul duşman al oamenilor muncii — capitalul. Ura împotriva evreilor persistă numai acolo unde jugul moşierilor şi al capitaliştilor ţine în întuneric pe muncitori şi pe ţărani. Numai oameni cu totul înapoiaţi, complet abrutizaţi pot crede minciunile şi calomniile debitate la adresa evreilor. Avem de-a face aici cu rămăşiţe din vechile vremuri ale feudalismului, cînd popii impuneau ca ereticii să fie arşi pe rug, cînd ţăranii trăiau în robie, cînd poporul era oprimat şi nu avea cuvînt. Această înapoiere, rămăşiţă a feudalismului, dispare. Poporului i se deschid ochii.

Nu evreii sînt duşmanii celor ce muncesc. Duşmanii muncitorilor sînt capitaliştii din toate ţările. Printre evrei sînt muncitori, oameni ai muncii, — aceştia formează majoritatea. Aceştia sînt fraţii noştri, sînt asupriţi de capital, sînt tovarăşii noştri de luptă pentru socialism. Printre evrei sînt bogătaşi, exploatatori, capitalişti ; ca şi printre ruşi, ca şi în rîndurile tuturor naţiunilor. Capitaliştii caută să semene şi să aţîţe ura între muncitorii de diferite credinţe, de diferite naţionalităţi, de diferite rase. Cei care nu muncesc se menţin prin forţa şi puterea capitalului. Evreii bogaţi, ca şi ruşii bogaţi, ca şi

bogătaşii din toate ţările, în alianţă unii cu alţii, împilează, asupresc, jefuiesc, dezbină pe muncitori.

Ruşine blestematului ţarism, care a chinuit şi a prigonit pe evrei. Ruşine celor care seamănă ura faţă de evrei, care seamănă ura faţă de alte naţiuni.

Trăiască încrederea frăţească şi alianţa de luptă a muncitorilor tuturor naţiunilor în lupta pentru răsturnarea capitalului.

Rostite la sfîrşitul lui martie 1919

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 216—217, 227—228 (ed. rom. pag. 224—225, 235—236)

CĂTRE TOVARĂŞII COMUNIŞTI DIN TURKESTAN [333]

Tovarăşi ! Permiteţi-mi să mă adresez vouă nu în calitate de preşedinte al Consiliului Comisarilor Poporului şi al Consiliului Apărării [334], ci în calitate de membru de partid.

Stabilirea de relaţii juste cu popoarele Turkestanului prezintă acum pentru Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă — putem spune fără teamă de exagerare — o importanţă uriaşă, de însemnătate istorică mondială.

Atitudinea Republicii sovietice muncitoreşti-ţărăneşti faţă de popoarele slabe, pînă acum asuprite, va avea o însemnătate practică pentru toată Asia şi pentru toate coloniile din lume, pentru mii de milioane de oameni.

Vă rog foarte mult să acordaţi acestei probleme o atenţie deosebită, — să depuneţi toate eforturile pentru a stabili prin exemple, în practică, relaţii tovărăşeşti cu popoarele Turkestanului, — să le dovediţi prin fapte sinceritatea dorinţei noastre de a stîrpi toate urmele imperialismului velicorus în vederea luptei pline de abnegaţie împotriva imperialismului mondial în frunte cu cel britanic, — să acordaţi cea mai mare încredere comisiei noastre din Turkestan şi să respectaţi cu stricteţe directivele ei, care, la rîndul lor, i-au fost trasate, tocmai în acest spirit, de către C.E.C. din Rusia.

Aş fi foarte recunoscător dacă mi-aţi răspunde la această scrisoare şi mi-aţi comunica atitudinea voastră faţă de această problemă.

Cu salutări comuniste,

V. Ulianov (Lenin)

„Turkestanski Kommunist", „Izvestiia C.E.C. al Sovietelor din Republica Turkestan" şi „Krasnîi Front" (număr festiv) din 7—10 noiembrie 1919

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 117 (ed. rom. pag. 122)

DIN „RAPORTUL PREZENTAT LA CEL DE-AL DOILEA CONGRES GENERAL DIN RUSIA AL ORGANIZAŢIILOR COMUNISTE ALE POPOARELOR DIN ORIENT[225] 22 NOIEMBRIE 1919"

Tovarăşi! Sînt foarte bucuros că pot să aduc salutul meu congresului tovarăşilor comunişti reprezentanţi ai organizaţiilor musulmane din Orient şi că pot spune cîteva cuvinte despre situaţia care s-a creat acum în Rusia şi în lumea întreagă. Tema raportului meu este momentul actual, şi mi se pare că în această problemă lucrul cel mai esenţial îl constituie acum atitudinea popoarelor din Orient faţă de imperialism şi mişcarea revoluţionară în rîndurile acestor popoare. Se înţelege de la sine că această mişcare revoluţionară a popoarelor din Orient se poate dezvolta acum cu succes şi poate duce la victorie numai dacă se află în legătură directă cu lupta revoluţionară a Republicii noastre sovietice împotriva imperialismului internaţional. În virtutea a o serie de împrejurări — printre altele datorită stării de înapoiere a Rusiei şi întinderii ei nemărginite, precum şi datorită faptului că ea serveşte drept hotar între Europa şi Asia, între Occident şi Orient, a trebuit să luăm asupra noastră întreaga povară — ceea ce noi considerăm drept o mare cinste — de a fi promotorii luptei mondiale împotriva imperialismului. De aceea întregul mers al evenimentelor care vor urma în timpul cel mai apropiat prevesteşte o luptă şi mai înverşunată, pe scară şi mai largă, împotriva imperialismului internaţional, şi va fi inevitabil legat de lupta Republicii sovietice împotriva forţelor imperialismului unit — al Germaniei, Franţei, Angliei şi Americii.

. . . .

Voi sînteţi reprezentanţi ai organizaţiilor comuniste şi ai partidelor comuniste ale diferitelor popoare din Orient. Trebuie să spun că, dacă bolşevicii ruşi au reuşit să facă o spărtură în vechiul imperialism, dacă au reuşit să-şi asume sarcina extraordinar de grea, dar şi deosebit de nobilă, de a crea noi căi pentru revoluţie, atunci vouă, reprezentanţilor maselor muncitoare din Orient, vă revine o sarcină şi mai mare, şi mai actuală. Acum devine pe deplin limpede că revoluţia socialistă, care este iminentă în întreaga lume, nu va însemna nicidecum numai victoria proletariatului asupra burgheziei proprii în fiecare ţară. Acest lucru ar fi posibil dacă revoluţiile s-ar produce uşor şi repede. Noi însă ştim că imperialiştii nu vor îngădui aşa ceva, că toate ţările sînt înarmate împotriva bolşevismului dinăuntrul lor şi se gîndesc numai cum să învingă bolşevismul la ele acasă. De aceea în fiecare ţară izbucneşte războiul civil, la care participă de partea burgheziei vechii socialişti conciliatori. Astfel revoluţia socialistă nu va fi numai şi mai ales o luptă a proletarilor revoluţionari din fiecare ţară împotriva burgheziei lor; nu, ea va fi o luptă a tuturor coloniilor şi a ţărilor asuprite de imperialism, a tuturor ţărilor dependente împotriva imperialismului internaţional. În programul partidului nostru, adoptat în martie anul trecut, noi, caracterizînd apropierea revoluţiei sociale mondiale, am spus că războiul civil al oamenilor muncii împotriva imperialiştilor şi a exploatatorilor în toate ţările înaintate începe să se unească cu războiul naţional împotriva imperialismului internaţional. Acest lucru este confirmat de mersul revoluţiei şi va fi confirmat din ce în ce mai mult. La fel va fi şi în Orient.

Ştim că aici se vor ridica, ca participanţi de sine stătători, ca creatori ai unei vieţi noi, masele populare din Orient, deoarece sutele de milioane de oameni care alcătuiesc această populaţie aparţin naţiunilor dependente, care nu se bucură de drepturi depline, care pînă acum au fost un obiect al politicii internaţionale a imperialismului şi care pentru cultura şi civilizaţia capitalistă au existat numai ca material de îngrăşămînt. Şi cînd se vorbeşte despre împărţirea mandatelor asupra coloniilor, ştim foarte bine că aceasta este o împărţire de mandate pentru jaf, pentru pradă, că aceasta înseamnă a acorda unei infime părţi din populaţia pămîntului dreptul de a exploata majoritatea populaţiei globului. Ştim că la începutul secolului al XX-lea această majoritate, care pînă acum a stat cu totul în afara progresului istoric, deoarece nu putea să reprezinte o forţă revoluţionară de sine

stătătoare, a încetat să joace un asemenea rol pasiv. Știm că după 1905 au urmat revoluții în Turcia, în Persia, în China, că în India s-a dezvoltat o mișcare revoluționară. Războiul imperialist a contribuit și el la creșterea mișcării revoluționare, deoarece în lupta imperialiștilor din Europa au trebuit să fie atrase regimente întregi din rîndurile popoarelor coloniale. Războiul imperialist a trezit și Orientul, a antrenat popoarele lui în politica internațională. Anglia și Franța au înarmat popoarele coloniale și le-au ajutat să cunoască tehnica militară și mașinile perfecționate. Ele se vor folosi de această știință împotriva domnilor imperialiști. După perioada de deșteptare a Orientului, în revoluția contemporană începe perioada în care toate popoarele Orientului participă la făurirea destinelor întregii lumi, pentru a nu fi un simplu obiect de îmbogățire. Popoarele din Orient se trezesc pentru acțiune practică și pentru ca fiecare popor să participe la făurirea destinelor întregii omeniri.

Iată de ce cred că în istoria dezvoltării revoluției mondiale, care, judecînd după începutul ei, va continua mulți ani și va cere multe eforturi, vouă vă revine un mare rol în lupta revoluționară, în mișcarea revoluționară, și această luptă a voastră va trebui să se contopească cu lupta noastră împotriva imperialismului internațional. Participarea voastră la revoluția internațională vă va pune în fața unei sarcini complexe și grele, a cărei îndeplinire va servi drept bază pentru succesul comun, deoarece acum, pentru prima oară, majoritatea populației se pune în mișcare în mod de sine stătător și devine un factor activ în lupta pentru doborîrea imperialismului internațional.

Majoritatea popoarelor din Orient se află într-o situație mai proastă decît Rusia, țara cea mai înapoiată din Europa, dar noi am reușit să unim în lupta împotriva rămășițelor feudalismului și a capitalismului pe țăranii și muncitorii ruși, lupta noastră a fost atît de ușoară pentru că împotriva capitalului și a feudalismului s-au unit țăranii și muncitorii. Din acest punct de vedere, legătura cu popoarele Orientului este deosebit de importantă, deoarece majoritatea popoarelor Orientului este alcătuită din reprezentanți tipici ai masei muncitoare, — nu din muncitori care au trecut prin școala fabricilor și uzinelor capitaliste, ci din reprezentanți tipici ai masei muncitoare și exploatate a țărănimii, care geme

sub jugul medieval. Revoluția rusă a arătat cum proletarii care au învins capitalismul, unindu-se cu masa răzlețită a milioanelor de țărani muncitori, s-au răsculat victorios împotriva jugului medieval. Acum Republica noastră sovietică trebuie să grupeze în jurul ei toate popoarele din Orient care se trezesc, pentru a duce împreună cu ele lupta împotriva imperialismului internațional.

În legătură cu aceasta, în fața voastră se pune o sarcină care înainte nu s-a pus comuniștilor din întreaga lume: sprijinindu-vă pe teoria și practica comunistă generală, trebuie ca, adaptîndu-vă la condiții specifice care nu există în țările europene, să știți să aplicați această teorie și practică în condiții în care principala masă este țărănimea, în care trebuie dusă lupta nu împotriva capitalului, ci împotriva rămășițelor medievale. Aceasta este o sarcină grea și de un gen aparte, dar ea este deosebit de promițătoare, deoarece în luptă sînt atrase masele care n-au mai participat la luptă, iar pe de altă parte, datorită organizării de celule comuniste în Orient, voi căpătați posibilitatea de a stabili cea mai strînsă legătură cu Internaționala a III-a. Trebuie să găsiți forme specifice ale acestei alianțe între proletarii înaintați din întreaga lume și masele muncitoare și exploatate din Orient, care trăiesc adesea în condiții medievale. Pe scară redusă, noi am înfăptuit în țara noastră ceea ce voi veți înfăptui pe scară mare, în țări mari. Sper că și această a doua sarcină o veți îndeplini cu succes. Datorită organizațiilor comuniste din Orient pe care le reprezentați voi aici, aveți legături cu proletariatul revoluționar înaintat. Vouă vă revine sarcina de a avea grijă și de aici înainte ca în fiecare țară să se ducă o propagandă comunistă pe înțelesul poporului.

Se înțelege de la sine că victoria definitivă o poate repurta numai proletariatul tuturor țărilor înaintate ale lumii, iar noi, rușii, începem o operă pe care o va desăvîrși proletariatul englez, francez sau german; dar noi ne dăm seama că ei nu vor învinge fără ajutorul maselor muncitoare ale tuturor popoarelor coloniale asuprite, în primul rînd ale popoarelor din Orient. Trebuie să fim conștienți de faptul că avangarda singură nu poate înfăptui trecerea la comunism. Sarcina ei este de a trezi în rîndurile maselor muncitoare, independent de nivelul la care se află ele, năzuințe revoluționare spre activitate și organizare, de a traduce pe limba fiecărui popor

adevărata învăţătură comunistă, destinată comuniştilor din ţările mai avansate, de a îndeplini sarcinile practice care trebuie înfăptuite imediat şi de a se uni în lupta comună cu proletarii din celelalte ţări.

Iată probleme pentru care nu veţi găsi soluţii în nici o carte comunistă, dar a căror rezolvare o veţi găsi în lupta generală pe care a început-o Rusia. Va trebui să puneţi această problemă şi s-o rezolvaţi prin proprie experienţă. În această direcţie veţi fi ajutaţi, pe de o parte, de alianţa strînsă cu avangarda tuturor oamenilor muncii din celelalte ţări, iar pe de altă parte de priceperea de a vă apropia de popoarele din Orient pe care le reprezentaţi aici. Va trebui să vă bazaţi pe naţionalismul burghez care se trezeşte în sînul acestor popoare, naţionalism care nu poate să nu se trezească şi care este îndreptăţit din punct de vedere istoric. Totodată trebuie să vă croiţi drum spre masele muncitoare şi exploatate din fiecare ţară şi să le spuneţi, într-o limbă pe înţelesul lor, că unica speranţă de eliberare este victoria revoluţiei internaţionale şi că proletariatul internaţional este singurul aliat al tuturor sutelor de milioane de oameni ai muncii şi de exploataţi ai popoarelor din Orient.

Iată sarcina, de amploare neobişnuită, care stă în faţa voastră şi care, datorită epocii de revoluţie şi avîntului mişcării revoluţionare — în această privinţă nu există nici o îndoială —, prin eforturile comune ale organizaţiilor comuniste din Orient, va fi îndeplinită cu succes şi va fi dusă pînă la victoria deplină asupra imperialismului internaţional.

Raport publicat la 20 decembrie 1919 în „Izvestiia C.C. al P.C. (b) din Rusia" nr. 9

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 130, 137—141 (ed. rom. pag. 136, 144—147)

PROIECTUL REZOLUŢIEI C.C. AL P.C. (b) DIN RUSIA CU PRIVIRE LA PUTEREA SOVIETICĂ ÎN UCRAINA[336]

1) Discutînd problema atitudinii faţă de poporul muncitor din Ucraina, care se eliberează de sub cotropirea vremelnică a bandelor lui Denikin, C.C. al P.C. din Rusia, aplicînd cu fermitate principiul autodeterminării naţiunilor, consideră necesar să confirme încă o dată că P.C. din Rusia stă ferm pe punctul de vedere al recunoaşterii independenţei R.S.S.U.

2) P.C. din Rusia va tinde spre stabilirea unei legături federative între R.S.F.S.R. şi R.S.S.U. pe baza hotărîrii C.E.C. din Rusia din 1 iunie 1919 şi a hotărîrii C.E.C. din Ucraina din 18 mai 1919[337] (rezoluţia se anexează).

3) Avînd în vedere că veacuri de-a rîndul cultura ucraineană (limba, şcoala etc.) a fost înăbuşită de ţarism şi de clasele exploatatoare din Rusia, C.C. al P.C. din Rusia obligă pe toţi membrii de partid să contribuie prin toate mijloacele la înlăturarea tuturor piedicilor din calea dezvoltării libere a limbii şi culturii ucrainene. Întrucît, din cauza asupririi seculare, în rîndurile părţii înapoiate a maselor ucrainene se observă tendinţe naţionaliste, membrii P.C. din Rusia trebuie să aibă o atitudine extrem de precaută faţă de aceste tendinţe, opunîndu-le lămurirea tovărăşească a identităţii intereselor maselor muncitoare din Ucraina şi Rusia. Membrii P.C. din Rusia de pe teritoriul Ucrainei trebuie să traducă în fapt dreptul maselor muncitoare de a învăţa şi de a folosi în toate instituţiile sovietice limba maternă, opunîndu-se prin toate mijloacele încercărilor rusificatoare de a împinge limba ucrai-

neană pe planul al doilea şi transformînd-o într-un instrument de educare comunistă a maselor muncitoare. Trebuie luate imediat măsuri ca în toate instituţiile sovietice să existe un număr suficient de funcţionari care să cunoască limba ucraineană şi ca pe viitor toţi funcţionarii să cunoască limba ucraineană.

4) Este necesar să se asigure o legătură cît mai strînsă între instituţiile sovietice şi populaţia ţărănească băştinaşă a ţării, în care scop trebuie stabilită regula ca de la bun început, chiar de la introducerea comitetelor revoluţionare şi a Sovietelor, să fie asigurată în ele majoritatea reprezentanţilor ţărănimii muncitoare, asigurîndu-se totodată influenţa hotărîtoare a reprezentanţilor ţărănimii sărace.

5) Avînd în vedere că în Ucraina, într-o măsură şi mai mare decît în Rusia, ţărănimea formează masa precumpănitoare a populaţiei, sarcina Puterii sovietice în Ucraina este să-şi cîştige încrederea nu numai a ţărănimii sărace, dar şi a păturilor largi ale ţărănimii mijlocaşe, care prin adevăratele ei interese este legată în modul cel mai strîns de Puterea sovietică. Printre altele, menţinînd principiul politicii aprovizionării (colectările de cereale de către stat la preţuri fixe), trebuie schimbate mijloacele de aplicare a acestei politici.

Sarcina imediată a politicii de aprovizionare în Ucraina trebuie să fie aceea ca surplusurile de cereale să fie luate numai în proporţii strict limitate, în proporţiile necesare pentru aprovizionarea ţărănimii sărace din Ucraina, a muncitorilor şi a Armatei Roşii. La luarea surplusurilor trebuie acordată o atenţie deosebită intereselor ţărănimii mijlocaşe, delimitînd-o riguros de elementele chiabureşti. E necesar să fie demascată în faţa ţărănimii ucrainene, pe bază de fapte, demagogia contrarevoluţionară care caută s-o convingă că Rusia Sovietică şi-ar propune să pompeze cereale şi alte produse alimentare din Ucraina pentru Rusia.

Agenţii puterii centrale, toţi activiştii de partid, instructorii etc. au obligaţia să atragă pe o scară cît mai largă ţărănimea săracă şi mijlocaşă la munca de conducere.

Tot în scopul statornicirii adevăratei puteri a oamenilor muncii trebuie să se ia imediat măsuri pentru a împiedica

inundarea instituţiilor sovietice cu elemente din rîndurile micii burghezii orăşeneşti din Ucraina, care nu înţeleg condiţiile de trai ale maselor largi ale ţărănimii şi care adesea se pun la adăpostul numelui de comunist.

Aceste elemente nu trebuie să fie admise în rîndurile partidului şi nici în instituţiile sovietice decît în urma unei verificări prealabile a aptitudinilor lor şi a devotamentului lor faţă de interesele oamenilor muncii în fapt, şi în primul rînd pe front, în rîndurile armatei. Pretutindeni şi în orice condiţii aceste elemente trebuie să fie puse sub un strict control de clasă al proletariatului.

Avînd în vedere că, după cum a arătat experienţa, armele aflate în număr mare în mîinile populaţiei săteşti din Ucraina se concentrează inevitabil, din cauza lipsei de organizare a sărăcimii, în mîinile elementelor chiabureşti şi contrarevoluţionare, ceea ce face ca, în loc de dictatura oamenilor muncii, să existe în fapt dominaţia chiaburimii banditeşti, sarcina primordială a construcţiei sovietice în Ucraina este ridicarea tuturor armelor şi concentrarea lor în mîinile Armatei Roşii muncitoreşti-ţărăneşti.

6) De asemenea, în aplicarea politicii agrare trebuie să se dea o atenţie deosebită intereselor gospodăriei ţărănimii sărace şi mijlocaşe.

Sarcina politicii agrare în Ucraina trebuie să fie:

1) Lichidarea totală a proprietăţii funciare moşiereşti, restaurată de Denikin, şi trecerea pămînturilor moşiereşti în mîinile ţăranilor fără pămînt sau cu pămînt puţin.

2) Gospodăriile de stat să fie create numai în număr şi proporţii strict limitate, ţinîndu-se seama cu stricteţe, în fiecare caz, de interesele ţăranilor din partea locului.

3) În ceea ce priveşte unirea ţăranilor în comune, arteluri etc. să fie aplicată cu stricteţe politica partidului, care nu admite în această privinţă nici o constrîngere, lăsînd aceasta exclusiv la hotărîrea liberă a ţăranilor înşişi şi pedepsind cu severitate orice încercări de a aplica în acest domeniu principiul constrîngerii.

* * *

2. Considerînd că pentru orice comunist şi pentru orice muncitor conştient este indiscutabilă necesitatea unei uniuni cît mai strînse a tuturor republicilor sovietice în lupta lor împotriva forţelor amenințătoare ale imperialismului mondial, P.C. din Rusia se situează pe poziţia că forma acestei uniuni va fi stabilită definitiv de către înşişi muncitorii şi ţăranii muncitori din Ucraina.

Scris în noiembrie 1919

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 142–144 (ed. rom. pag. 148–151)

AL VII-LEA CONGRES GENERAL AL SOVIETELOR DIN RUSIA[338]

5–9 DECEMBRIE 1919

DIN „RAPORTUL C.E.C. DIN RUSIA ŞI AL CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI 5 DECEMBRIE"

Încă de la începutul revoluţiei noi am spus că sîntem un partid al proletariatului internaţional şi că, oricît de mari ar fi greutăţile revoluţiei, va veni un timp cînd în momentul cel mai hotărîtor se va face simţită simpatia şi solidaritatea muncitorilor asupriţi de imperialismul internaţional. Pentru aceasta am fost acuzaţi de utopism. Dar experienţa ne-a arătat că, dacă nu se poate conta întotdeauna şi nici pe toate acţiunile proletariatului, se poate spune totuşi că în aceşti doi ani de istorie universală s-a dovedit că am avut de o mie de ori dreptate. Încercarea englezilor şi a francezilor de a sugruma cu trupele lor Rusia Sovietică, încercare care le promitea, fără îndoială, un succes foarte uşor într-un timp foarte scurt, s-a soldat cu un eşec: trupele engleze au plecat din Arhanghelsk; trupele franceze, debarcate în sud, au fost toate retrase şi trimise în patrie. Şi noi ştim acum — cu toată blocada, cu tot cercul în care sîntem prinşi, ne parvin totuşi ştiri din Europa occidentală, primim numere, fie şi răzleţe, din ziarele engleze şi franceze —, aflăm că scrisorile trimise de soldaţii englezi din regiunea Arhanghelsk au ajuns totuşi în Anglia şi au fost publicate acolo. Ştim că numele unei franceze, tov. Jeanne Labourbe, care s-a dus să desfăşoare o muncă în spirit comunist printre muncitorii şi soldaţii francezi şi a fost împuşcată la Odesa, — ştim că acest nume a devenit cunoscut întregului proletariat francez şi a devenit un stindard de luptă, a devenit numele în jurul căruia toţi muncitorii francezi, fără deosebire de curentele fracţioniste

ale sindicalismului, care păreau atît de greu de biruit, s-au unit cu toții pentru a lupta împotriva imperialismului internațional. Ceea ce a scris cîndva tov. Radek — care, din fericire, după cum se comunică astăzi, a fost pus în libertate de Germania și pe care poate că îl vom vedea în curînd — că pămîntul Rusiei, cuprins de vîlvătaia revoluției, va fi inaccesibil pentru trupele Antantei, ceea ce părea a fi o simplă exagerare a unui publicist s-a dovedit a fi un fapt care s-a realizat întocmai. Într-adevăr, cu toată înapoierea noastră, cu toată greutatea luptei noastre, pe pămîntul nostru muncitorii și țăranii din Anglia și din Franța s-au dovedit a nu fi în stare să lupte împotriva noastră. Rezultatul a fost în favoarea noastră. Prima dată cînd au încercat să arunce împotriva noastră mari forțe militare — căci fără ele nu se poate învinge — rezultatul a fost că, datorită instinctului just de clasă, soldații francezi și englezi au adus din Rusia aceeași molimă a bolșevismului împotriva căreia s-au ridicat imperialiștii germani cînd au expulzat din Berlin pe ambasadorii noștri [339]. Ei au crezut că prin aceasta se baricadează împotriva plăgii bolșevismului care a cuprins acum întreaga Germanie datorită întăririi mișcării muncitorești. Această victorie, pe care am obținut-o impunînd retragerea trupelor engleze și franceze, a fost principala victorie repurtată asupra Antantei. Noi i-am luat soldații. Imensei ei superiorități militare și tehnice am răspuns prin aceea că i-am smuls această superioritate prin solidaritatea oamenilor muncii împotriva guvernelor imperialiste.

Și cu acest prilej s-a văzut cît de superficială, cît de confuză este aprecierea dată acestor țări pretins democratice după criteriile în baza cărora ele sînt apreciate de obicei. În parlamente ele au o majoritate burgheză trainică. Asta numesc ei „democrație“. Faptul că capitalul domină și strivește totul, că recurge și acum la cenzura militară, asta numesc ei „democrație“. Printre milioanele de numere de ziare și reviste care apar acolo, abia dacă se găsește o parte infimă în care să se spună cîte ceva, fie și în cuvinte bîiguite, în favoarea bolșevicilor. De aceea ei spun: „Sîntem apărați împotriva bolșevicilor, la noi domnește ordinea“, ordine pe care ei o

numesc „democrație“. Cum s-a putut totuși întîmpla că o mică parte din soldații englezi și din matrozii francezi a putut să-i silească să retragă trupele Antantei din Rusia? Aici e ceva la mijloc. Asta înseamnă că masele populare sînt de partea noastră chiar și în Anglia, Franța și America; înseamnă că toate aceste vîrfuri sînt o înșelătorie, cum au afirmat întotdeauna socialiștii care nu voiau să trădeze socialismul; înseamnă că parlamentarismul burghez, democrația burgheză, libertatea burgheză a presei este numai o libertate pentru capitaliști, libertatea de a corupe opinia publică, de a exercita presiuni asupra ei cu toată puterea banilor. Iată ce au spus întotdeauna socialiștii atîta timp cît războiul imperialist nu-i împărțise încă în lagăre naționale și nu transformase fiecare grup național de socialiști în lachei ai burgheziei proprii. Asta au spus-o socialiștii înainte de război, asta au spus-o întotdeauna internaționaliștii și bolșevicii în timpul războiului, și toate acestea s-au dovedit a fi purul adevăr. Toate aceste vîrfuri, toată această latură de fațadă este o înșelătorie, care devine din ce în ce mai evidentă pentru mase. Ei țipă cu toții despre democratism, dar în nici un parlament din lume nu au îndrăznit să spună că declară război Rusiei Sovietice. De aceea, într-o serie întreagă de publicații franceze, engleze, americane care ne-au parvenit, citim propunerea: „Să fie trimiși în judecată șefii de stat pentru că au încălcat constituția, pentru că duc război împotriva Rusiei fără să-i declare război“. Cînd, unde, care articol din constituție, ce parlament a aprobat acest război? Unde au adunat ei pe reprezentanți, fie și după ce în prealabil ar fi băgat la închisoare pe toți bolșevicii și pe toți bolșevizanții, după cum se exprimă presa franceză? Chiar și în aceste condiții, ei nu au putut spune în parlamentele lor că duc război împotriva Rusiei. Iată cauza pentru care trupele Angliei și ale Franței, trupe excelent înarmate, care nu au cunoscut niciodată înfrîngeri, nu ne-au putut birui și au plecat din nord — din Arhanghelsk și din sud.

Aceasta este prima și cea mai importantă victorie a noastră, pentru că este o victorie nu numai militară, ba chiar nicidecum militară, ci o victorie efectivă a solidarității inter-

naționale a oamenilor muncii, în numele căreia am început întreaga revoluție și despre care noi spunem că, oricît de multe ar trebui să îndurăm, toate aceste sacrificii se vor recupera însutit prin dezvoltarea revoluției internaționale, care este inevitabilă. Aceasta s-a manifestat în faptul că într-un domeniu în care rolul cel mai important îl joacă factorii cei mai brutali și materiali, în domeniul războiului, am învins Antanta prin aceea că i-am luat muncitorii și țăranii îmbrăcați în vestoane de soldați.

Publicat la 7, 9 și 10 decembrie 1919 în ziarul „Pravda" nr. 275, 276 și 277

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 188—190 (ed. rom. pag. 198—200)

DIN ARTICOLUL:

„ALEGERILE PENTRU ADUNAREA CONSTITUANTĂ ȘI DICTATURA PROLETARIATULUI"

Dacă știi să le folosești, dacă știi să le citești, datele referitoare la alegerile pentru Adunarea constituantă demonstrează o dată mai mult adevărurile fundamentale ale învățăturii marxiste despre lupta de clasă.

Între altele, aceste date ne arată rolul și însemnătatea problemei naționale. Luați Ucraina. La ultimele consfătuiri în legătură cu problema ucraineană, unii tovarăși l-au acuzat pe autorul acestor rînduri că „umflă" prea mult problema națională în Ucraina. Datele referitoare la alegerile pentru Adunarea constituantă arată că încă în noiembrie 1917 socialiștii-revoluționari și socialiștii *ucraineni* au obținut majoritatea voturilor în Ucraina (3.400.000 de voturi + 500.000 = 3.900.000, față de 1.900.000 de voturi obținute de socialiștii-revoluționari ruși, totalul voturilor în întreaga Ucraină fiind de 7.600.000). Pe Frontul de sud-vest și pe Frontul din Romînia, socialiștii ucraineni au obținut în armată 30% și 34% din numărul total al voturilor (față de 40% și 59% obținute de socialiștii-revoluționari ruși).

Așa stînd lucrurile, a ignora importanța problemei naționale în Ucraina — păcat în care cad foarte des velicorușii (și poate ceva mai puțin des decît velicorușii cad în acest păcat și evreii) — înseamnă a comite o greșeală gravă și periculoasă. Faptul că în Ucraina socialiștii-revoluționari ruși și cei ucraineni s-au despărțit încă din 1917 nu este o întîmplare. Și, ca internaționaliști, sîntem datori, în primul rînd, să luptăm cu o deosebită energie împotriva rămășițelor (uneori inconștiente) de imperialism și șovinism velicorus care mai persistă la unii comuniști „ruși"; în al doilea

rînd, sîntem datori ca tocmai în problema națională, problemă de importanță relativ mică (pentru un internaționalist problema granițelor statelor este o problemă secundară dacă nu chiar o problemă de mîna a zecea), să facem concesii. Importante sînt alte probleme, importante sînt interesele fundamentale ale dictaturii proletariatului, importante sînt interesele unității și disciplinei Armatei Roșii care luptă împotriva lui Denikin, important este rolul conducător al proletariatului față de țărănime ; mult mai puțin importantă este problema dacă Ucraina va fi sau nu un stat separat. Pe noi nu ne poate mira de loc — și nici nu trebuie să ne sperie — nici chiar perspectiva că muncitorii și țăranii ucraineni vor încerca diverse sisteme și — în decurs, să zicem, de cîțiva ani — vor experimenta în practică și contopirea cu R.S.F.S.R., și despărțirea de ea într-o R.S.S. Ucraineană independentă, precum și diverse forme ale unei uniuni strînse între ele etc. etc.

A încerca să rezolvi dinainte această problemă, o dată pentru totdeauna, „ferm" și „irevocabil", înseamnă să dai dovadă de îngustime de minte sau pur și simplu de obtuzitate, căci oscilările maselor muncitoare neproletare într-o problemă ca *aceasta* sînt cu totul firești, inevitabile chiar; dar nu sînt cîtuși de puțin de temut pentru proletariat. Un reprezentant cu adevărat internaționalist al proletariatului este dator să aibă o atitudine extrem de precaută și de tolerantă față de *acest fel* de oscilări, este dator să lase masele muncitoare neproletare *să-și lichideze ele însele* aceste oscilări pe baza propriei lor experiențe. Noi trebuie să fim intoleranți și necruțători, intransigenți și neînduplecați în alte probleme, mai importante, pe care în parte le-am și arătat mai sus.

Articol scris în decembrie 1919
în revista „Internaționala Comunistă" nr. 7—8

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 246—247 (ed. rom. pag. 259—261)

SCRISOARE CĂTRE MUNCITORII ȘI ȚĂRANII DIN UCRAINA CU PRILEJUL VICTORIILOR ASUPRA LUI DENIKIN

Tovarăși ! Acum patru luni, la sfîrșitul lui august 1919, am avut prilejul să adresez o scrisoare muncitorilor și țăranilor în legătură cu victoria repurtată asupra lui Kolceak [340].

Reproduc acum în întregime această scrisoare pentru muncitorii și țăranii din Ucraina cu prilejul victoriilor repurtate asupra lui Denikin.

Trupele roșii au luat Kievul, Poltava și Harkovul și înaintează victorios spre Rostov. În Ucraina clocotește răscoala împotriva lui Denikin. Trebuie să ne adunăm toate forțele pentru a zdrobi definitiv trupele lui Denikin, care au încercat să restaureze puterea moșierilor și capitaliștilor. Trebuie să-l nimicim pe Denikin pentru a ne asigura împotriva oricărei eventualități a unei noi invazii.

Muncitorii și țăranii din Ucraina trebuie să ia cunoștință de învățămintele pe care toți muncitorii și țăranii ruși le-au tras din experiența cuceririi Siberiei de către Kolceak și a eliberării Siberiei de către trupele roșii după îndelungate luni de asuprire moșierească și capitalistă.

În Ucraina stăpînirea lui Denikin a fost o încercare tot atît de grea ca și stăpînirea lui Kolceak în Siberia. Nu încape îndoială că învățămintele acestei grele încercări vor face pe muncitorii și țăranii din Ucraina — ca și pe cei din Ural și din Siberia — să înțeleagă mai bine sarcinile Puterii sovietice și s-o apere cu mai multă hotărîre.

În Velicorusia proprietatea funciară moșierească a fost complet desființată. Același lucru trebuie făcut și în Ucraina. Puterea sovietică a muncitorilor și țăranilor ucraineni trebuie

să consfințească desființarea completă a proprietății funciare moșierești și eliberarea deplină a muncitorilor și țăranilor ucraineni de orice asuprire moșierească și de moșierii înșiși.

Dar în afară de această sarcină și de o serie de alte sarcini care au stat și stau deopotrivă în fața maselor muncitoare din Velicorusia și din Ucraina, Puterii sovietice din Ucraina îi revin sarcini speciale. Una din aceste sarcini speciale merită în momentul de față o atenție excepțională. Este vorba de problema națională sau de problema dacă Ucraina trebuie să fie o Republică Sovietică Socialistă Ucraineană separată și independentă, formînd o uniune (federație) cu Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă, ori trebuie să se contopească cu Rusia într-o singură Republică sovietică. Toți bolșevicii, toți muncitorii și țăranii conștienți trebuie să reflecteze cu atenție asupra acestei probleme.

Independența Ucrainei este recunoscută atît de C.E.C. (Comitetul Executiv Central din Rusia) al R.S.F.S.R., Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă, cît și de Partidul comunist bolșevic din Rusia. De aceea e de la sine înțeles și îndeobște recunoscut că numai muncitorii și țăranii ucraineni înșiși pot hotărî și vor hotărî la congresul lor, Congresul Sovietelor din Ucraina, dacă Ucraina să se contopească cu Rusia sau să rămînă o republică independentă și de sine stătătoare, iar în acest din urmă caz ce fel de legătură federativă să fie stabilită între această republică și Rusia.

Cum trebuie, așadar, rezolvată această problemă din punctul de vedere al intereselor oamenilor muncii? din punctul de vedere al succesului luptei lor pentru deplina eliberare a muncii de sub jugul capitalului?

În primul rînd, interesele muncii cer cea mai deplină încredere și cea mai strînsă alianță între oamenii muncii din diferite țări și de diferite naționalități. Partizanii moșierilor și ai capitaliștilor, ai burgheziei, caută să dezbine pe muncitori, să adîncească discordia și vrajba națională pentru a reduce pe muncitori la neputință, pentru a întări puterea capitalului.

Capitalul este o forță internațională. Pentru a învinge această forță e nevoie de alianța internațională a muncitorilor, de frăția lor internațională.

Noi sîntem adversarii vrajbei naționale, ai discordiei naționale, ai izolării naționale. Noi sîntem internaționaliști.

Noi năzuim spre unirea strînsă și contopirea deplină a muncitorilor și țăranilor tuturor națiunilor lumii într-o singură Republică sovietică mondială.

În al doilea rînd, oamenii muncii nu trebuie să uite că capitalismul a împărțit națiunile în două: pe de o parte, un mic număr de națiuni asupritoare, dominante (imperialiste), privilegiate, cu drepturi depline, iar pe de altă parte o imensă majoritate de națiuni asuprite, dependente și semidependente, fără drepturi egale. Războiul din 1914—1918, cel mai criminal și mai reacționar dintre războaie, a accentuat și mai mult această împărțire, a întețit pe această bază ura și dușmănia. Timp de secole s-a acumulat indignarea și neîncrederea națiunilor dependente și lipsite de drepturi depline față de națiunile dominante și asupritoare, a unor națiuni ca cea ucraineană față de națiuni ca cea velicorusă.

Noi vrem o uniune *liber consimțită* a națiunilor, o uniune care să excludă orice violență din partea unei națiuni față de alta, o uniune care să fie bazată pe încredere deplină, pe conștiința clară a unității frățești, pe un consimțămînt cu totul liber. O asemenea uniune nu poate fi înfăptuită dintr-o dată; la aceasta trebuie să ajungem printr-o muncă plină de cea mai mare răbdare și prudență, pentru a nu strica treaba, pentru a nu stîrni neîncredere, pentru a face să dispară neîncrederea lăsată moștenire de veacurile de asuprire din partea moșierilor și capitaliștilor, de veacurile de proprietate privată și de vrajbă provocată de împărțirile și reîmpărțirile acesteia.

De aceea, năzuind cu hotărîre spre unitatea națiunilor, combătînd fără cruțare tot ce le dezbină, trebuie să fim foarte prudenți, răbdători și concesivi față de rămășițele de neîncredere națională. Intransigenți și inflexibili trebuie să fim în tot ceea ce privește interesele fundamentale ale muncii în lupta pentru eliberarea ei de sub jugul capitalului. Iar chestiunea cum să fie stabilite în prezent granițele de stat pentru un timp — deoarece noi tindem spre desființarea completă a granițelor de stat —, aceasta nu este o chestiune fundamentală, importantă, ci una secundară. Cu această chestiune putem să mai așteptăm și trebuie să mai așteptăm, deoarece în rîndurile masei largi a țăranilor și a micilor proprietari neîncrederea națională este adeseori extrem de

tenace, și orice pripeală poate s-o accentueze, adică să dăuneze cauzei unității depline și definitive.

Experiența revoluției muncitorești-țărănești din Rusia, a Revoluției din Octombrie-Noiembrie 1917, experiența luptei victorioase duse de ea timp de doi ani împotriva invaziei capitaliștilor internaționali și ruși a arătat cît se poate de limpede că aceștia au reușit să exploateze un timp neîncrederea națională a țăranilor și a micilor proprietari polonezi, letoni, estonieni și finlandezi față de velicoruși, că, bazindu-se pe această neîncredere, au reușit un timp să semene discordie între ei și noi. Experiența a arătat că această neîncredere nu se lichidează, nu dispare decît foarte încet, și cu cît velicorușii, care au fost timp îndelungat o națiune asupritoare, dau dovadă de mai multă prudență și răbdare, cu atît mai sigur dispare această neîncredere. Tocmai prin recunoașterea independenței statelor polonez, leton, lituanian, estonian și finlandez cîștigăm încet, dar sigur, încrederea maselor muncitoare celor mai înapoiate, mai înșelate și mai oropsite de capitaliști din micile state vecine. Tocmai pe această cale le smulgem în modul cel mai sigur de sub influența capitaliștilor „lor" naționali, le aducem în modul cel mai sigur la încredere deplină, la viitoarea Republică sovietică internațională unică.

Atîta timp cît Ucraina nu este complet eliberată de sub stăpînirea lui Denikin, pînă la Congresul Sovietelor din Ucraina, guvernul ei este Comitetul revoluționar al Ucrainei. În acest Comitet revoluționar, alături de comuniștii bolșevici ucraineni lucrează ca membri ai guvernului comuniștii borotbiști ucraineni. Borotbiștii se deosebesc de bolșevici, între altele, prin faptul că susțin independența absolută a Ucrainei. Bolșevicii nu fac *din aceasta* un motiv de dezacord și dezbinare, ei nu văd *în aceasta* nici un fel de piedică în calea unei munci proletare unite. Important este să existe unitate în lupta împotriva jugului capitalului, pentru dictatura proletariatului, iar chestiunea granițelor naționale, chestiunea dacă legătura între state trebuie să fie o legătură federativă sau de altă natură, nu trebuie să constituie un motiv de dezacord între comuniști. Printre bolșevici există partizani ai independenței depline a Ucrainei, există partizani ai unei legături federative mai mult sau mai puțin strînse, există partizani ai unei depline contopiri a Ucrainei cu Rusia.

Un dezacord din cauza acestor chestiuni nu este admisibil. Asupra acestor chestiuni va hotărî Congresul Sovietelor din Ucraina.

Dacă un comunist velicorus insistă asupra contopirii Ucrainei cu Rusia, el va fi lesne bănuit de ucraineni că susține această politică nu din considerente de unitate a proletarilor în lupta împotriva capitalului, ci în virtutea prejudecăților vechiului naționalism și imperialism velicorus. Această neîncredere este firească și, într-o anumită măsură, inevitabilă și legitimă, deoarece veacuri de-a rîndul, sub jugul moșierilor și capitaliștilor, velicorușii s-au impregnat de prejudecățile rușinoase și mîrșave ale șovinismului velicorus.

Dacă un comunist ucrainean insistă asupra independenței statale absolute a Ucrainei, el poate fi bănuit că susține această politică nu din punctul de vedere al intereselor vremelnice ale muncitorilor și țăranilor ucraineni în lupta lor împotriva jugului capitalului, ci în virtutea prejudecăților naționale mic-burgheze, de mic proprietar. Căci experiența ne-a arătat de sute de ori cum „socialiștii" mic-burghezi din diferite țări — tot felul de pretinși socialiști din Polonia, Letonia, Lituania, menșevicii și socialiștii-revoluționari din Gruzia etc. — se deghizau în partizani ai proletariatului cu singurul scop de a strecura prin înșelăciune o politică de înțelegere cu burghezia „lor" națională împotriva muncitorilor revoluționari. Acest lucru l-am văzut în Rusia din exemplul kerenskismului în februarie-octombrie 1917, l-am văzut și-l vedem în toate țările fără excepție.

Neîncrederea reciprocă între comuniștii velicoruși și cei ucraineni apare deci foarte ușor. Cum să luptăm împotriva acestei neîncrederi? Cum s-o învingem și să obținem încrederea reciprocă?

Cel mai bun mijloc este munca comună pentru apărarea dictaturii proletariatului și a Puterii sovietice în lupta împotriva moșierilor și capitaliștilor din toate țările, împotriva încercărilor acestora de a-și restabili atotputernicia. Această luptă comună va arăta limpede, în practică, că, oricare va fi rezolvarea chestiunii independenței de stat sau a granițelor de stat, muncitorii velicoruși și ucraineni au neapărată nevoie de o strînsă alianță economică și militară, căci altfel capitaliștii „Antantei", „Înțelegerii", adică ai coaliției celor mai bogate țări capitaliste — Anglia, Franța, America, Ja-

ponia, Italia —, ne vor sugruma şi ne vor strivi rînd pe rînd. Exemplul luptei noastre împotriva lui Kolceak şi Denikin, cărora aceşti capitalişti le dădeau bani şi arme, a arătat clar această primejdie.

Cine calcă unitatea şi alianţa strînsă dintre muncitorii şi ţăranii ucraineni şi velicoruşi, acela îi ajută pe kolceaki şi denikini, pe capitaliştii-tîlhari din toate ţările.

De aceea noi, comuniştii velicoruşi, trebuie să combatem cu cea mai mare severitate în rîndurile noastre cele mai mici manifestări de naţionalism velicorus, deoarece aceste manifestări, fiind în genere o trădare a cauzei comunismului, sînt cît se poate de dăunătoare, provocînd dezbinare între noi şi tovarăşii ucraineni şi făcînd astfel jocul lui Denikin şi al denikinismului.

De aceea noi, comuniştii velicoruşi, trebuie să fim concesivi în divergenţele cu comuniştii-bolşevici şi cu borotbiştii din Ucraina atunci cînd aceste divergenţe privesc problema independenţei de stat a Ucrainei, formele legăturii ei cu Rusia, problema naţională în general. Noi toţi — şi comuniştii velicoruşi, şi cei ucraineni, şi comuniştii oricărei alte naţiuni — trebuie să fim intransigenţi şi inflexibili în problemele fundamentale, esenţiale, care sînt aceleaşi pentru toate naţiunile, în problemele luptei proletare, în problemele dictaturii proletare, ale neadmiterii politicii de înţelegere cu burghezia, ale neadmiterii fărîmiţării forţelor care ne apără împotriva lui Denikin.

A-l învinge pe Denikin, a-l nimici, a face imposibilă repetarea unei asemenea invazii — iată interesul vital atît al muncitorilor şi ţăranilor velicoruşi cît şi al celor ucraineni. Este o luptă grea şi îndelungată, deoarece capitaliştii din lumea întreagă îl ajută pe Denikin şi vor ajuta pe tot felul de denikini.

În această luptă grea şi de lungă durată, noi, muncitorii velicoruşi şi ucraineni, trebuie să fim strîns uniţi, deoarece este sigur că, acţionînd separat, nu vom putea s-o scoatem la capăt. Oricare ar fi graniţele Ucrainei şi ale Rusiei, oricare ar fi forma relaţiilor lor reciproce de stat, acesta nu este un lucru atît de important, în această privinţă se pot face şi trebuie făcute concesii, se poate încerca şi o formă, şi o a doua, şi o a treia; cauza muncitorilor şi a ţăranilor, cauza

victoriei asupra capitalismului, n-o să piară din această pricină.

Dacă însă nu vom şti să păstrăm o uniune strînsă între noi, o uniune împotriva lui Denikin, o uniune împotriva capitaliştilor şi chiaburilor din ţările noastre şi din toate ţările, atunci cauza muncii va fi cu siguranţă pierdută pentru mulţi ani, în sensul că atît Ucraina Sovietică cît şi Rusia Sovietică *vor putea* fi atunci sugrumate şi strivite de către capitalişti.

Burghezia din toate ţările şi diversele partide mic-burgheze, diversele partide „conciliatoare", care admit alianţa cu burghezia împotriva muncitorilor, au căutat mai ales să-i dezbine pe muncitorii de diferite naţionalităţi, să provoace neîncrederea lor, să destrame strînsa alianţă internaţională şi frăţia internaţională dintre muncitori. Dacă burghezia va izbuti să facă acest lucru, cauza muncitorilor va fi pierdută. Să reuşească deci comuniştii din Rusia şi din Ucraina, printr-o muncă în comun plină de răbdare, perseverentă şi dîrză, să biruie uneltirile naţionaliste ale oricărei burghezii, prejudecăţile naţionaliste de orice fel şi să dea oamenilor muncii din lumea întreagă exemplul unei alianţe cu adevărat trainice între muncitori şi ţărani de diferite naţionalităţi în lupta pentru Puterea sovietică, pentru nimicirea jugului moşierilor şi capitaliştilor, pentru o Republică sovietică federativă mondială.

N. Lenin

28.XII.1919.

Publicată la 4 ianuarie 1920 în ziarul „Pravda" nr. 3

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 267—273 (ed. rom. pag. 281—287)

DIN „RAPORTUL PREZENTAT LA PRIMUL CONGRES GENERAL AL CAZACILOR MUNCITORI DIN RUSIA 1 MARTIE 1920"

Precum ştiţi, după victoria lor asupra Germaniei, Anglia, Franţa şi America n-au mai avut adversari pe glob. Ele au luat coloniile Germaniei şi nu a existat nici un colţ pe pămînt şi nici un stat în care să nu domine forţele militare ale Antantei. S-ar părea că în această situaţie, cînd ţările Antantei erau duşmane Rusiei Sovietice, ele au înţeles limpede că ţelul bolşevismului este revoluţia internaţională. Or, noi n-am căutat niciodată să ascundem că revoluţia noastră constituie numai un început, că ea va duce la un sfîrşit victorios numai cînd vom aprinde în întreaga lume aceeaşi vîlvătaie a revoluţiei, şi am înţeles cît se poate de limpede că capitaliştii sînt cei mai înverşunaţi duşmani ai Puterii sovietice. Trebuie să menţionăm că ei au ieşit din lupta europeană cu o armată de milioane de oameni şi cu o flotă puternică, cărora noi nu le-am putut opune nici măcar un simulacru de flotă sau o armată cît de cît puternică. Şi ar fi fost de ajuns ca vreo cîteva sute de mii de soldaţi din această armată de milioane să fi fost folosiţi în războiul împotriva noastră, aşa cum au fost folosiţi în războiul împotriva Germaniei, pentru ca Antanta să ne fi sugrumat prin război. În această privinţă nu există nici cea mai mică îndoială pentru cei care au analizat din punct de vedere teoretic această problemă şi mai ales pentru cei care au participat la acest război, care cunosc acest lucru din propria lor experienţă şi din cele văzute de ei înşişi.

Şi Anglia şi Franţa au încercat să cucerească pe această cale Rusia. Ele au încheiat o înţelegere cu Japonia, care aproape că n-a participat la războiul imperialist şi care a dat

100.000 de soldaţi pentru a sugruma Republica sovietică dinspre Extremul Orient; Anglia a debarcat atunci soldaţi la Murman şi la Arhanghelsk, fără să mai vorbim despre mişcarea din Caucaz, iar Franţa a debarcat soldaţi şi matrozi de-ai ei în sud. Aceasta a fost prima fază istorică a luptei căreia i-am făcut faţă.

Antanta avea pe atunci o armată de milioane de oameni, avea soldaţi care erau, desigur, incomparabil superiori trupelor albgardiste care se recrutau pe vremea aceea în Rusia şi care nu aveau nici organizatori, nici armament. Şi ea a aruncat pe aceşti soldaţi asupra noastră. Dar s-a întîmplat aşa cum au prezis bolşevicii. Ei spuneau că este vorba nu numai de revoluţia rusă, ci şi de revoluţia internaţională, că noi avem aliaţi, şi anume pe muncitorii din toate ţările civilizate. Aceste preziceri nu s-au realizat într-o formă directă atunci cînd am propus pace tuturor ţărilor[341]. Apelul nostru n-a avut un răsunet general. Dar greva din ianuarie 1918 din Germania ne-a arătat că noi avem acolo nu numai pe Liebknecht, care încă pe vremea ţarismului a ştiut să arunce, de la tribună, guvernului şi burgheziei din Germania epitetul de tîlhari, dar că avem de partea noastră forţe destul de însemnate din rîndurile muncitorilor. Greva aceasta s-a sfîrşit printr-o vărsare de sînge şi prin reprimarea muncitorilor, iar în ţările Antantei burghezia a căutat, fireşte, să-i înşele pe muncitori; în ceea ce priveşte apelul nostru, ea a căutat să-i denatureze conţinutul sau nu l-a publicat de loc; de aceea apelul nostru din noiembrie 1917 către toate popoarele n-a fost urmat în mod direct, iar cei care îşi închipuiau că este suficient acest apel pentru a provoca o revoluţie s-au ales bineînţeles cu o profundă deziluzie. Dar noi nu ne bizuiam numai pe apel; ne bizuiam pe forţe motrice mai profunde, spuneam că în diverse ţări revoluţia va merge pe căi diferite şi că este vorba, fireşte, nu numai de răsturnarea agentului Rasputin sau a moşierului înrăit, ci că avem în faţa noastră o luptă împotriva unei burghezii mai evoluate, mai luminate.

Şi atunci cînd Anglia a debarcat trupe la nord iar Franţa la sud, a sosit momentul încercării decisive şi al deznodămîntului final. Aici se lămurea problema: cine a avut dreptate? Au avut dreptate bolşevicii, care spuneau că pentru a ieşi din această luptă trebuie să contăm pe

muncitori, sau au avut dreptate menşevicii, care spuneau că încercarea de a face revoluţie într-o singură ţară ar fi o nebunie şi o aventură, deoarece ea va fi strivită de celelalte ţări ? Aceste cuvinte le-aţi auzit nu numai de la oameni de partid, ci şi de la toţi aceia care abia începeau să se gîndească la politică. Şi iată că a sosit momentul încercării decisive. Vreme îndelungată noi n-am ştiut care va fi rezultatul. Vreme îndelungată noi n-am putut să ne dăm seama de acest rezultat, dar acum, post factum, cunoaştem acest rezultat ; chiar şi în ziarele engleze, în pofida minciunilor sfruntate cu care erau împroşcaţi bolşevicii în toate ziarele burgheze, chiar şi în acele ziare au început să apară scrisori de la soldaţii englezi care se aflau lîngă Arhanghelsk, în care aceştia spuneau că au găsit pe teritoriul rusesc manifeste în limba engleză care le explicau că au fost înşelaţi, că sînt duşi să lupte împotriva muncitorilor şi a ţăranilor care şi-au întemeiat statul lor. Aceşti soldaţi scriau că nu vor să lupte. În ceea ce priveşte Franţa, ştim că acolo a fost o răscoală a matrozilor, pentru care şi acum mai zac prin ocne zeci, sute şi poate chiar mii de francezi. Aceşti matrozi au declarat că nu vor lupta împotriva Republicii sovietice. Acum vedem de ce în momentul de faţă nu luptă împotriva noastră nici trupele Franţei, nici trupele Angliei, vedem de ce soldaţii englezi au fost retraşi din împrejurimile Arhanghelskului şi de ce guvernul englez nu îndrăzneşte să-i aducă pe teritoriul nostru.

Unul dintre publiciştii noştri politici, tov. Radek, a scris că pămîntul Rusiei este un teren pe care nici un soldat al unei alte ţări, o dată ce va păşi pe el, nu va putea să lupte. Părea a fi o făgăduială prea sonoră, părea a fi o simplă promisiune. Dar s-a văzut că aşa s-a şi întîmplat. Terenul pe care s-a înfăptuit revoluţia sovietică s-a dovedit a fi foarte primejdios pentru toate ţările. S-a văzut că au avut dreptate bolşevicii ruşi, care în timpul ţarismului au reuşit să făurească unitatea în rîndurile muncitorilor, iar muncitorii au reuşit să creeze mici celule, care întîmpinau pe toţi cei care aveau încredere în ele — şi pe muncitorii francezi, şi pe soldaţii englezi — făcînd agitaţie în limba lor maternă. E adevărat că noi aveam doar nişte foi minuscule, în timp ce în presa engleză şi în cea franceză se făcea agitaţie prin mii de ziare, fiecare frază era reprodusă în zeci de mii de coloane ; la noi

apăreau pe lună în total 2—3 foi, format in cvarto, şi în cel mai bun caz revenea un exemplar la 10.000 de soldaţi francezi[342]. Şi nici nu sînt sigur că revenea măcar atîta. De ce, totuşi, soldaţii francezi şi englezi dădeau crezare acestor foi ? Pentru că noi spuneam adevărul şi pentru că, atunci cînd veneau în Rusia, ei vedeau că au fost înşelaţi. Li se spusese că trebuie să-şi apere patria, iar cînd au venit în Rusia au văzut că trebuie să apere puterea moşierilor şi a capitaliştilor, că trebuie să sugrume revoluţia. Dacă în decurs de doi ani noi am reuşit să cîştigăm pe aceşti oameni, aceasta s-a întîmplat pentru că, deşi ei uitaseră cum îşi executaseră regii, — de cînd au păşit pe solul Rusiei, revoluţia rusă şi victoriile muncitorilor şi ţăranilor ruşi au făcut ca soldaţii Franţei şi ai Angliei să-şi amintească de revoluţiile lor şi, datorită evenimentelor din Rusia, s-a trezit în ei amintirea a ceea ce a fost cîndva şi la ei.

Aici s-a confirmat că bolşevicii au avut dreptate, că speranţele noastre s-au dovedit a fi mai întemeiate decît speranţele capitaliştilor, deşi noi n-am avut nici mijloace, nici arme, pe cînd Antanta avea şi arme, şi o armată invincibilă. Pe aceste armate invincibile le-am cîştigat de partea noastră. Am reuşit să facem ca ei să nu îndrăznească să trimită la noi nici soldaţi francezi, nici soldaţi englezi, deoarece ei ştiu din experienţă că o asemenea încercare se întoarce împotriva lor. Aceasta este una din minunile care s-au petrecut în Rusia Sovietică.

Raport publicat la 2, 3 şi 4 martie 1920 în ziarul „Pravda" nr. 47, 48 şi 49

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 357—360 (ed. rom. pag. 373—377)

DIN CARTEA:

„«STÎNGISMUL» — BOALA COPILĂRIEI COMUNISMULUI“

I

ÎN CE SENS SE POATE VORBI DESPRE ÎNSEMNĂTATEA INTERNAŢIONALĂ A REVOLUŢIEI RUSE?

În primele luni după cucerirea de către proletariat a puterii politice în Rusia (25.X—7.XI 1917), s-ar fi putut crede că enormele deosebiri dintre Rusia înapoiată şi ţările înaintate din Europa occidentală vor face ca revoluţia proletariatului din aceste ţări să semene foarte puţin cu revoluţia noastră. Astăzi, avem deja în faţa noastră o experienţă internaţională destul de însemnată care ne arată cu o precizie absolută că unele trăsături fundamentale ale revoluţiei noastre au o însemnătate nu locală, nu specific naţională, nu numai rusă, ci una internaţională. Nu vorbesc aici despre însemnătatea internaţională în înţelesul larg al cuvîntului, că nu numai unele, ci toate trăsăturile fundamentale şi multe din trăsăturile secundare ale revoluţiei noastre au o însemnătate internaţională în sensul influenţei ei asupra tuturor ţărilor. Nu, în înţelesul cel mai îngust al cuvîntului, adică înţelegînd prin însemnătate internaţională valabilitatea internaţională sau inevitabilitatea istorică a repetării pe scară internaţională a ceea ce s-a întîmplat la noi, trebuie să recunoaştem că această însemnătate o au unele dintre trăsăturile fundamentale ale revoluţiei noastre.

Desigur, ar fi cea mai mare greşeală să exagerăm acest adevăr, să considerăm că el se referă nu numai la unele dintre trăsăturile fundamentale ale revoluţiei noastre. Tot atît de greşit ar fi să scăpăm din vedere faptul că, după victoria revoluţiei proletare fie chiar numai în una dintre ţările înaintate, va surveni, după toate probabilităţile, o schimbare radicală, şi anume: curînd după aceea Rusia nu va mai fi

o ţară model, ci va fi din nou o ţară înapoiată (din punct de vedere „sovietic“ şi socialist).

Dar în momentul istoric actual situaţia e de aşa natură, încît exemplul rus arată *tuturor* ţărilor cîte ceva — dar cu totul esenţial — din viitorul lor inevitabil şi apropiat. Muncitorii înaintaţi din toate ţările au înţeles de mult acest lucru, şi de cele mai multe ori nu atît l-au înţeles, cît l-au sezisat, l-au simţit cu instinctul lor de clasă revoluţionară. De aici rezultă „însemnătatea“ internaţională (în sensul îngust al cuvîntului) a Puterii sovietice, precum şi a bazelor teoriei şi tacticii bolşevice. Acest lucru nu l-au înţeles conducătorii „revoluţionari“ ai Internaţionalei a II-a, de felul lui Kautsky în Germania, Otto Bauer şi Friedrich Adler în Austria, care din această cauză s-au dovedit a fi reacţionari şi apărători ai oportunismului de cea mai rea speţă şi ai social-trădării. În treacăt fie zis, broşura anonimă „Revoluţia mondială“ („Weltrevolution“), apărută în 1919 la Viena (Sozialistische Bücherei, Heft 11; Ignaz Brand *), ne arată foarte clar întregul lor mod de a gîndi şi întreaga sferă a gîndirii lor, mai bine zis tot noianul de absurdităţi, de pedanterii, de mîrşăvii şi de trădări ale intereselor clasei muncitoare — toate acestea prezentate ca o „apărare“ a ideii de „revoluţie mondială“.

Rămîne însă să ne ocupăm altă dată în mod mai amănunţit de această broşură. Aici vom mai nota doar un singur lucru: în vremurile de mult apuse, cînd era încă marxist, şi nu un renegat, Kautsky, tratînd chestiunea ca istoric, prevedea posibilitatea ivirii unei situaţii în care revoluţionarismul proletariatului rus va deveni un model pentru Europa occidentală. Asta a fost în 1902, cînd Kautsky a scris în „Iskra“ revoluţionară un articol intitulat: „Slavii şi revoluţia“. Iată ce spunea el în acest articol:

„În prezent însă“ (spre deosebire de anul 1848) „se poate spune nu numai că slavii au intrat în rîndurile popoarelor revoluţionare, dar şi că centrul de greutate al gîndirii şi al acţiunii revoluţionare se deplasează din ce în ce mai mult înspre slavi. Centrul revoluţionar se deplasează din apus spre răsărit. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, el se găsea în Franţa şi din cînd în cînd în Anglia. În 1848 a intrat şi Germania în rîndul naţiunilor revoluţionare... Noul secol începe cu evenimente care ne fac să credem că mergem spre o nouă deplasare a centrului revoluţionar, şi anume spre stră-

* — Biblioteca socialistă, vol. 11; Ignaz Brand. — *Nota Trad.*

mutarea lui în Rusia... Rusia, care a preluat atîta iniţiativă revoluţionară din Apus, este, poate, acum ea însăşi în măsură să servească Apusului drept izvor de energie revoluţionară. Mişcarea revoluţionară rusă, care se înteţeşte tot mai mult, va deveni, poate, mijlocul cel mai puternic pentru a stîrpi spiritul filistinismului ramolit şi al politicianismului meschin — care începe să se întindă în rîndurile noastre — şi va face să se aprindă din nou flacăra vie a setei de luptă şi a devotamentului pasionat pentru marile noastre idealuri. Rusia a încetat de mult să mai fie pentru Europa occidentală un simplu bastion al reacţiunii şi al absolutismului. Acum lucrurile stau, poate, exact invers. Europa occidentală devine reazemul reacţiunii şi al absolutismului din Rusia... Poate că revoluţionarii ruşi ar fi terminat de mult cu ţarul dacă nu ar fi fost nevoiţi să lupte în acelaşi timp şi împotriva aliatului lui — capitalul european. Să sperăm că de data aceasta ei vor reuşi să termine cu amîndoi duşmanii şi că noua «sfîntă alianţă» se va prăbuşi mai repede decît predecesoarele ei. Dar oricare ar fi sfîrşitul luptei de azi din Rusia, sîngele şi fericirea martirilor cărora ea le va da naştere, din nenorocire, în număr mai mult decît suficient, nu vor fi fost jertfite în zadar, ci vor fecunda în întreaga lume civilizată germenii răsturnării sociale, îi vor face să crească mai repede şi mai bogat. În 1848, slavii au fost gerul năprasnic care a prăpădit florile primăverii popoarelor. Poate că astăzi le este dat să fie vijelia care va sparge gheaţa reacţiunii şi va aduce cu sine, în mod irezistibil, o primăvară nouă şi fericită pentru popoare". *(Karl Kautsky:* „Slavii şi revoluţia", articol publicat în „Iskra", ziar revoluţionar social-democrat rus, nr. 18 din 10 martie 1902.)

Bine mai scria Karl Kautsky acum 18 ani!

. . . .

X

CITEVA CONCLUZII

Revoluţia burgheză rusă din 1905 a marcat o cotitură extrem de originală a istoriei universale: într-una din ţările capitaliste cele mai înapoiate s-a ajuns pentru prima oară în lume la o mişcare grevistă de o forţă şi de o amploare nemaivăzută. *Numai în prima lună* a anului 1905 numărul greviştilor a depăşit de zece ori media *anuală* a numărului de grevişti din deceniul precedent (1895—1904), iar din ianuarie pînă în octombrie 1905 grevele au crescut neîncetat şi în proporţii uriaşe. Sub influenţa unei serii de condiţii istorice cu totul specifice, Rusia înapoiată a fost prima care a dat lumii nu numai exemplul creşterii în salturi, în timpul revoluţiei, a activităţii maselor asuprite (aceasta s-a întîmplat în toate revoluţiile mari), ci şi exemplul unui proletariat

avînd o însemnătate infinit mai mare decît ceea ce reprezintă el numericeşte în cadrul populaţiei, exemplul îmbinării grevei economice şi a grevei politice, cu transformarea acesteia din urmă în insurecţie armată, al naşterii unei noi forme de luptă de masă şi de organizaţie de masă a claselor asuprite de capitalism — Sovietele.

Revoluţiile din februarie şi din octombrie 1917 au dus la o dezvoltare multilaterală a Sovietelor pe scară naţională, iar apoi la victoria lor în revoluţia proletară, socialistă. Peste mai puţin de doi ani a ieşit la iveală caracterul internaţional al Sovietelor, extinderea acestei forme de luptă şi de organizare asupra mişcării muncitoreşti mondiale, menirea istorică a Sovietelor de a fi groparul, moştenitorul, succesorul parlamentarismului burghez, al democraţiei burgheze în general.

Mai mult. Istoria mişcării muncitoreşti arată acum că în toate ţările aceasta va avea (şi a şi început) să treacă prin lupta comunismului, care se naşte, se întăreşte şi merge spre victorie, în primul rînd şi mai ales împotriva „menşe-vismului" *propriu* (din fiecare ţară), adică împotriva oportunismului şi a social-şovinismului; în al doilea rînd — ca să zicem aşa, cu titlu de completare — împotriva comunismului „de stînga". Prima luptă s-a desfăşurat în toate ţările fără nici o excepţie — după cît se pare — sub forma luptei dintre Internaţionala a II-a (care este astăzi de fapt nimicită) şi Internaţionala a III-a. A doua luptă se observă şi în Germania, şi în Anglia, şi în Italia, şi în America (unde cel puţin *o parte* din „Muncitorii industriali ai lumii"[343] şi din curentele anarho-sindicaliste apără greşelile comunismului de stînga, recunoscînd în acelaşi timp aproape în mod general, aproape fără rezerve, sistemul sovietic), şi în Franţa (atitudinea pe care o au faţă de partidul politic şi faţă de parlamentarism o parte din foştii sindicalişti, care de asemenea recunosc totodată sistemul sovietic), adică ea se observă, fără îndoială, pe scară nu numai internaţională, ci şi mondială.

Dar, cu toate că şcoala pregătitoare pe care o face mişcarea muncitorească spre a ajunge la victoria asupra burgheziei este în fond pretutindeni aceeaşi, mişcarea muncitorească din fiecare ţară trece prin acest proces *în felul ei*. Marile ţări capitaliste înaintate merg pe acest drum *mult mai repede* decît bolşevismul, căruia istoria i-a acordat un

termen de cincisprezece ani pentru a se pregăti, ca curent politic organizat, pentru victorie. Internaţionala a III-a, într-un timp atît de scurt, de un singur an, a şi repurtat o victorie hotărîtoare, zdrobind Internaţionala a II-a galbenă, social-şovină, care numai cu cîteva luni în urmă era incomparabil mai puternică decît Internaţionala a III-a, părea trainică şi puternică, se bucura de sprijinul total, direct şi indirect, material (portofolii ministeriale, paşapoarte, presă) şi ideologic al burgheziei mondiale.

Totul este acum ca comuniştii din fiecare ţară să ţină seama în mod absolut conştient atît de sarcinile principiale de bază ale luptei împotriva oportunismului şi doctrinarismului „de stînga", cît şi de *formele particulare concrete* pe care această luptă le îmbracă şi trebuie în mod inevitabil să le îmbrace în fiecare ţară în parte, potrivit trăsăturilor caracteristice ale economiei, ale politicii şi ale culturii ei, ale componenţei ei naţionale (Irlanda etc.), ale coloniilor ei, ale grupurilor ei religioase etc. etc. Pretutindeni se simte, se extinde şi creşte nemulţumirea împotriva Internaţionalei a II-a, provocată atît de oportunismul ei, cît şi de nepriceperea sau de incapacitatea ei de a crea un centru într-adevăr centralizat, într-adevăr conducător, capabil să îndrumeze tactica internaţională a proletariatului revoluţionar în lupta lui pentru o republică sovietică mondială. Trebuie să ne dăm bine seama că un asemenea centru conducător nu poate fi în nici un caz construit după şablon, pe baza uniformizării, a identificării mecanice a regulilor tactice de luptă. Atîta timp cît există între popoare şi ţări deosebiri naţionale şi statale — şi aceste deosebiri vor dăinui încă foarte multă vreme chiar şi după înfăptuirea dictaturii proletariatului pe scară mondială — unitatea tacticii internaţionale a mişcării muncitoreşti comuniste din toate ţările nu cere înlăturarea diversităţii, suprimarea deosebirilor naţionale (ceea ce ar fi un vis absurd în momentul de faţă), ci cere o aplicare a principiilor *fundamentale* ale comunismului (puterea Sovietelor şi dictatura proletariatului) care *să modifice just* aceste principii *în amănunte*, să le adapteze just şi să le aplice la deosebirile naţionale şi naţional-statale. A cerceta, a studia, a descoperi, a ghici, a sezisa particularităţile naţionale,

specificul naţional al metodelor *concrete* ale fiecărei ţări de a îndeplini sarcina internaţională *unică*, de a obţine victoria asupra oportunismului şi a doctrinarismului stîngist din sînul mişcării muncitoreşti, de a răsturna burghezia şi de a instaura republica sovietică şi dictatura proletară — iată sarcina principală a momentului istoric prin care trec toate ţările înaintate (şi nu numai cele înaintate)...

Cartea a fost scrisă în aprilie—mai 1920

Publicată în iunie 1920 în broşură

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 5—7, 70—72 (ed. rom. pag. 5—7, 73—75)

CĂTRE ASOCIAŢIA REVOLUŢIONARĂ INDIANĂ[344]

Mă bucur că principiile autodeterminării şi ale eliberării popoarelor asuprite de sub exploatarea capitaliştilor proprii şi a celor străini, proclamate de republica muncitorească-ţărănească, au avut un răsunet atît de viu în rîndurile indienilor conştienţi, care luptă eroic pentru libertatea lor. Masele muncitoare din Rusia urmăresc cu neobosită atenţie trezirea muncitorului şi a ţăranului indian. Chezăşia succesului definitiv este organizarea şi disciplina oamenilor muncii, fermitatea lor şi solidaritatea cu oamenii muncii din întreaga lume. Salutăm strînsa alianţă dintre elementele musulmane şi cele nemusulmane. Dorim cu toată sinceritatea ca această alianţă să se extindă asupra tuturor oamenilor muncii din Orient. Numai atunci cînd muncitorii şi ţăranii indieni, chinezi, coreeni, japonezi, persani şi turci îşi vor întinde mîna şi vor lupta laolaltă pentru cauza comună a eliberării, numai atunci va fi asigurată victoria decisivă asupra exploatatorilor. Trăiască Asia liberă !

Publicat la 20 mai 1920 în ziarul „Pravda" nr. 108

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 116 (ed. rom. pag. 120)

SCHIŢĂ INIŢIALĂ A TEZELOR CU PRIVIRE LA PROBLEMA NAŢIONALĂ ŞI PROBLEMA COLONIALĂ[345]

(PENTRU CONGRESUL AL II-LEA AL INTERNAŢIONALEI COMUNISTE)

Supunînd tovarăşilor spre discutare următorul proiect de teze cu privire la problema colonială şi problema naţională pentru Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste, aş ruga pe toţi tovarăşii, mai ales pe aceia dintre ei care cunosc în mod concret una sau cealaltă din aceste probleme complexe, să-şi formuleze părerea, sau îndreptările, sau completările, sau lămuririle concrete *într-o formă cît se poate de scurtă (cel mult 2—3 pagini)*, în special cu privire la următoarele puncte :

Experienţa austriacă.
Experienţa polono-evreiască şi ucraineană.
Alsacia-Lorena şi Belgia.
Irlanda.
Relaţiile danezo-germane. Relaţiile italo-franceze şi italo-slave.
Experienţa balcanică.
Popoarele din Orient.
Lupta împotriva panislamismului.
Relaţiile din Caucaz.
Republicile başchiră şi tătară.
Kirghizistanul.
Turchestanul şi experienţa lui.
Negrii în America.
Coloniile.
China — Coreea — Japonia.

N. Lenin

5 iunie 1920

1. Democrației burgheze, prin însăși natura ei, îi este propriu un mod abstract sau formal de a pune problema egalității în general, inclusiv a egalității naționale. Sub masca egalității între indivizi în general, democrația burgheză proclamă egalitatea formală sau juridică între proprietar și proletar, între exploatator și exploatat, inducînd astfel clasele oprimate într-o profundă eroare. Ideea egalității, care este ea însăși expresia relațiilor bazate pe producția de mărfuri, este transformată de burghezie într-o armă de luptă împotriva desființării claselor, sub pretextul că ar exista o egalitate absolută între indivizi. Sensul adevărat al revendicării egalității constă numai în revendicarea desființării claselor.

2. Potrivit sarcinii lui fundamentale — lupta împotriva democrației burgheze și demascarea minciunilor și ipocriziei acesteia — partidul comunist, exponentul conștient al luptei proletariatului pentru scuturarea jugului burgheziei, trebuie să pună pe primul plan și în problema națională nu principiile abstracte și formale, ci, în primul rînd, considerarea exactă a situației istorice concrete și înainte de toate a situației economice ; în al doilea rînd, separarea strictă a intereselor claselor asuprite ale oamenilor muncii, ale celor exploatați, de noțiunea generală de interese ale poporului în general, noțiune prin care se înțeleg interesele clasei dominante ; în al treilea rînd, deosebirea tot atît de strictă a națiunilor asuprite, dependente, care nu se bucură de egalitate în drepturi, de națiunile asupritoare, exploatatoare și cu drepturi depline, contrar minciunii burghezo-democratice care disimulează subjugarea colonială și financiară — proprie epocii capitalului financiar și imperialismului — a imensei majorități a populației globului de către infima minoritate a țărilor capitaliste înaintate și foarte bogate.

3. Războiul imperialist din 1914—1918 a dezvăluit cu o deosebită claritate în fața tuturor națiunilor și în fața claselor asuprite din lumea întreagă falsitatea vorbăriei burghezo-democratice, arătînd în fapt că tratatul de la Versailles al „faimoaselor „democrații apusene" este un act de violență împotriva națiunilor slabe mai mîrșav și mai bestial decît tratatul de la Brest-Litovsk al iuncherilor germani și al kaiserului. Liga Națiunilor și întreaga politică postbelică a Antantei dezvăluie cu și mai multă claritate și în mod mai izbitor acest adevăr, făcînd să se intensifice pretutindeni lupta revoluționară atît a proletariatului din țările înaintate, cît și a tuturor maselor muncitoare din țările coloniale și dependente, grăbind falimentul iluziilor naționale mic-burgheze cu privire la posibilitatea conviețuirii pașnice și a egalității națiunilor în capitalism.

4. Din tezele fundamentale expuse mai sus rezultă că piatra unghiulară a întregii politici a Internaționalei Comuniste în problema națională și colonială trebuie să fie apropierea între proletari și masele muncitoare de toate naționalitățile și din toate țările în vederea luptei revoluționare comune pentru răsturnarea moșierilor și a burgheziei. Căci numai o astfel de apropiere asigură victoria asupra capitalismului, victorie fără de care desființarea asupririi naționale și a inegalității în drepturi este imposibilă.

5. Situația politică mondială pune acum la ordinea zilei dictatura proletariatului, și toate evenimentele politicii mondiale se concentrează în mod inevitabil în jurul unui singur punct central, și anume : lupta burgheziei din lumea întreagă împotriva Republicii Sovietice Ruse, care în mod necesar grupează în jurul ei, pe de o parte, mișcarea pentru Soviete a muncitorilor înaintați din toate țările, iar pe de altă parte toate mișcările naționale de eliberare ale popoarelor din colonii și ale naționalităților asuprite, care se conving pe baza propriei lor experiențe triste că nu există pentru ei altă salvare decît victoria Puterii sovietice asupra imperialismului mondial.

6. În consecință, în momentul de față nu ne putem limita la a admite sau a proclama apropierea între oamenii muncii aparținînd diferitelor națiuni, ci trebuie să ducem o politică care să asigure înfăptuirea unei alianțe cît mai strînse între Rusia Sovietică și toate mișcările de eliberare națională și colonială, stabilind formele acestei alianțe potrivit cu gradul de dezvoltare a mișcării comuniste în rîndurile proletariatului din fiecare țară sau a mișcării de eliberare burghezo-democratice a muncitorilor și țăranilor în țările înapoiate sau în rîndurile naționalităților înapoiate.

7. Federația constituie o formă de trecere spre unitatea deplină a oamenilor muncii aparținînd diferitelor națiuni.

Federația a și dovedit în practică că este o formă potrivită, atît în ceea ce privește relațiile dintre R.S.F.S.R. și alte republici sovietice (ungară, finlandeză, letonă, în trecut, azerbaigeană și ucraineană, în prezent), cît și în sînul R.S.F.S.R., în ceea ce privește atitudinea față de naționalitățile care înainte n-au avut nici ființă de stat, nici autonomie (de exemplu, Republicile autonome bașchiră și tătară din R.S.F.S.R., create în 1919 și 1920).

8. În această privință sarcina Internaționalei Comuniste constă în dezvoltarea continuă cît și în studierea și verificarea prin experiență a acestor federații noi, create pe baza regimului sovietic și a mișcării în favoarea Sovietelor. Considerînd că federația este o formă de trecere spre unitate deplină, este necesar să tindem spre o uniune federativă din ce în ce mai strînsă, avînd în vedere, în primul rînd, imposibilitatea de a apăra cu succes existența republicilor sovietice, înconjurate de statele imperialiste din lumea întreagă, incomparabil mai puternice din punct de vedere militar, fără o uniune cît mai strînsă a republicilor sovietice ; în al doilea rînd, necesitatea unei strînse alianțe economice între republicile sovietice, fără de care este irealizabilă refacerea forțelor de producție distruse de imperialism și asigurarea bunăstării celor ce muncesc ; în al treilea rînd, tendința de a crea o singură economie mondială, reglementată după un plan general de către proletariatul aparținînd tuturor națiunilor, tendință care apare destul de clar chiar în capitalism și care, fără îndoială, urmează să fie dezvoltată și să fie desăvîrșită în întregime în socialism.

9. În domeniul relațiilor interne în cadrul fiecărui stat, politica națională a Internaționalei Comuniste nu se poate limita la o simplă recunoaștere formală, pur declarativă, care practic nu obligă la nimic, a egalității în drepturi a națiunilor, ca aceea la care se limitează democrații burghezi, indiferent dacă ei se declară pe față ca atare sau dacă se camuflează sub numele de socialiști, cum fac socialiștii Internaționalei a II-a.

În cadrul întregii lor munci de propagandă și agitație — atît de la tribuna parlamentului, cît și în afara parlamentului — partidele comuniste trebuie nu numai să demaște cu hotărîre denaturarea permanentă a principiului egalității în drepturi a națiunilor și al garantării drepturilor minorităților naționale în toate statele capitaliste în pofida constituțiilor lor, „democratice", ci trebuie, de asemenea, în primul rînd, să arate neîncetat că numai regimul sovietic poate în fapt să dea națiunilor egalitate în drepturi, unind mai întîi pe proletari, iar apoi întreaga masă de oameni ai muncii în lupta împotriva burgheziei ; în al doilea rînd, toate partidele comuniste trebuie să sprijine direct mișcările revoluționare din sînul națiunilor dependente sau care nu se bucură de drepturi egale (de exemplu, în Irlanda, printre negrii din America etc.) și din colonii.

Fără această din urmă condiție, care e deosebit de importantă, lupta împotriva asupririi națiunilor dependente și a coloniilor, ca și recunoașterea dreptului lor la despărțirea de stat rămîne o etichetă mincinoasă, așa cum o vedem la partidele Internaționalei a II-a.

10. Admiterea în vorbă a internaționalismului, iar în fapt înlocuirea lui, în toată propaganda, agitația și munca practică, prin naționalismul și pacifismul mic-burghez constituie un fenomen dintre cele mai frecvente nu numai printre partidele Internaționalei a II-a, dar și printre acelea care au ieșit din această Internațională și adeseori chiar și printre acelea care se intitulează acum comuniste. Lupta împotriva acestui rău, împotriva celor mai înrădăcinate prejudecăți naționale mic-burgheze, trece pe primul plan cu atît mai mult cu cît devine mai actuală sarcina de a transforma dictatura proletariatului dintr-o dictatură națională (adică existentă într-o singură țară și incapabilă să determine politica mondială) într-o dictatură internațională (adică o dictatură a proletariatului care să existe cel puțin în cîteva țări înaintate și care să fie în măsură să exercite o influență hotărîtoare asupra întregii politici mondiale). Naționalismul mic-burghez proclamă drept internaționalism simpla admitere a egalității în drepturi a națiunilor, păstrînd intact egoismul național (ca să nu mai vorbim de caracterul pur verbal al acestei admiteri), în timp ce internaționalismul proletar cere, în primul rînd, subordonarea intereselor luptei proletare dintr-o țară intereselor acestei lupte pe scară internațională ; în al doilea rînd, el cere ca națiunea care realizează victoria asupra burgheziei să fie capabilă și gata de cele mai mari sacrificii naționale pentru răsturnarea capitalului internațional.

Astfel, în statele pe deplin capitaliste, în care există partide muncitorești care sînt într-adevăr avangarda proletariatului, lupta împotriva denaturării oportuniste și pacifiste mic-burgheze a noțiunii de internaționalism și a politicii internaționaliste este prima și cea mai importantă sarcină.

11. În ce privește statele și națiunile mai înapoiate, unde predomină relații feudale sau patriarhale și patriarhale-țărănești, trebuie să se aibă în vedere, în mod special, următoarele :

1) necesitatea sprijinirii mișcării de eliberare burghezo-democratice din aceste țări de către toate partidele comuniste; datoria de a da un ajutor cît mai activ revine, în primul rînd, muncitorilor din țara de care națiunea înapoiată depinde din punct de vedere colonial sau financiar ;

2) necesitatea luptei împotriva clerului și a celorlalte elemente reacționare și medievale, care au influență în țările înapoiate ;

3) necesitatea luptei împotriva panislamismului și a curentelor similare, care încearcă să îmbine mișcarea de eliberare împotriva imperialismului european și american cu consolidarea pozițiilor hanilor, moșierilor, imamilor etc. ;

4) necesitatea de a sprijini în mod special mișcarea țărănească din țările înapoiate împotriva moșierilor, împotriva marii proprietăți funciare, împotriva oricăror manifestări sau rămășițe ale feudalismului, și de a căuta să se imprime mișcărilor țărănești un caracter cît mai revoluționar, realizînd o alianță cît mai strînsă între proletariatul comunist din Europa occidentală și mișcarea revoluționară a țărănimii din Orient, din colonii și în general din țările înapoiate ; în special trebuie depuse toate eforturile pentru a aplica principiile fundamentale ale regimului sovietic la țările în care domină relațiile precapitaliste prin crearea de „Soviete ale oamenilor muncii“ etc. ;

5) necesitatea unei lupte hotărîte împotriva deghizării în culorile comunismului a curentelor de eliberare burghezo-democratice din țările înapoiate ; Internaționala Comunistă nu trebuie să sprijine mișcările naționale burghezo-democratice din colonii și din țările înapoiate decît cu condiția ca elementele viitoarelor partide proletare, comuniste nu numai prin denumirea lor, să fie grupate și educate în toate țările înapoiate în spiritul conștiinței sarcinilor lor speciale, a sarcinilor de

luptă împotriva mișcării burghezo-democratice din sînul națiunii lor ; Internaționala Comunistă trebuie să fie în alianță vremelnică cu democrația burgheză din colonii și din țările înapoiate, fără să se contopească însă cu ea și păstrînd neapărat independența mișcării proletare chiar dacă aceasta e încă într-o formă cu totul embrionară ;

6) necesitatea de a lămuri și de a demasca neîncetat în fața celor mai largi mase ale oamenilor muncii din toate țările, și în special din cele înapoiate, înșelăciunea la care se dedau în mod sistematic statele imperialiste, care creează state în aparență independente din punct de vedere politic, dar de fapt cu totul dependente de ele din punct de vedere economic, financiar și militar ; în situația internațională actuală nu există altă salvare pentru națiunile dependente și slabe decît o uniune de republici sovietice.

12. Asuprirea seculară a popoarelor coloniale și slabe de către puterile imperialiste nu numai că a îndîrjit masele muncitoare din țările asuprite, dar le-a sădit și un sentiment de neîncredere față de națiunile asupritoare, în general, și chiar față de proletariatul acestor națiuni. Trădarea mîrșavă a socialismului de către majoritatea conducătorilor oficiali ai acestui proletariat între 1914 și 1919 — cînd prin „apărarea patriei“ se disimula în mod social-șovinist apărarea „dreptului“ burgheziei „proprii“ de a asupri coloniile și de a jefui țările dependente din punct de vedere financiar — nu putea să nu accentueze această neîncredere cu totul legitimă. Pe de altă parte, cu cît o țară este mai înapoiată, cu atît sînt mai pronunțate acolo mica producție agricolă, caracterul patriarhal și inerția, care conferă inevitabil o mare forță de persistență celor mai înrădăcinate prejudecăți mic-burgheze, și anume prejudecățile egoismului național, ale mărginirii naționale. Dat fiind că aceste prejudecăți nu pot să dispară decît după dispariția imperialismului și capitalismului în țările înaintate și după schimbarea radicală a întregii baze a vieții economice în țările înapoiate, dispariția acestor prejudecăți nu poate fi decît un proces foarte lent. De aici decurge pentru proletariatul comunist conștient din toate țările datoria de a fi deosebit de prudent și de atent față de rămășițele sentimentelor naționale în țările și la popoarele care au fost asuprite timp îndelungat, cît și datoria de a face anumite concesii în ve-

derea unei mai rapide înlăturări a neîncrederii şi a prejudecăţilor despre care am vorbit mai sus. Fără năzuinţa liber consimţită a proletariatului şi, după el, a tuturor maselor de oameni ai muncii din toate ţările şi aparţinînd tuturor naţiunilor din lumea întreagă spre alianţă şi unitate, victoria finală asupra capitalismului este imposibilă.

Publicat în iunie 1920 în revista „Internaţionala Comunistă" nr. 11

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 122–128 (ed. rom. pag. 126–133)

DIN ARTICOLUL:

„CONDIŢIILE DE PRIMIRE ÎN INTERNAŢIONALA COMUNISTĂ" [346]

8. În problema coloniilor şi a naţionalităţilor asuprite este necesară o linie deosebit de precisă şi de clară a partidelor din ţările a căror burghezie posedă astfel de colonii şi asupreşte alte naţiuni. Orice partid care doreşte să facă parte din Internaţionala a III-a este obligat să demaşte fără cruţare manoperele imperialiştilor „proprii" în colonii, să sprijine nu în vorbe, ci în fapt orice mişcare de eliberare în colonii, să ceară alungarea imperialiştilor proprii din aceste colonii, să cultive în inimile muncitorilor din ţara respectivă o atitudine cu adevărat frăţească faţă de populaţia muncitoare din colonii şi faţă de naţionalităţile asuprite şi să ducă în rîndurile trupelor ţării respective o agitaţie sistematică împotriva oricărei asupriri a popoarelor coloniale.

Articol publicat în iulie 1920 în revista „Internaţionala Comunistă" nr. 12

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 184 (ed. rom. pag. 547)

CONGRESUL AL II-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE[347]

19 IULIE — 7 AUGUST 1920

DIN „RAPORTUL CU PRIVIRE LA SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI SARCINILE FUNDAMENTALE ALE INTERNAȚIONALEI COMUNISTE. 19 IULIE"

Tovarăși, în încheiere voi sublinia încă un aspect al problemei. Tovarăşul preşedinte a spus aici că acest congres merită să fie denumit congres mondial. Cred că are dreptate, mai ales pentru că avem aici un număr destul de mare de reprezentanți ai mişcării revoluționare din țările coloniale, înapoiate. Acesta este doar un slab început, dar important este faptul că el a fost făcut. La acest congres are loc unirea proletarilor revoluționari din țările capitaliste, înaintate, cu masele revoluționare din țările unde nu există — sau aproape că nu există — proletariat, cu masele asuprite din țările coloniale, din Orient. Depinde de noi să consolidăm această unire şi sînt convins că vom face acest lucru. Imperialismul mondial va trebui să se prăbuşească atunci cînd asaltul revoluționar al muncitorilor exploatați şi asupriți dinăuntrul fiecărei țări, biruind împotrivirea elementelor mic-burgheze şi influența infimei pături superioare a aristocrației muncitoreşti, se va uni cu asaltul revoluționar al sutelor de milioane de oameni care pînă acum s-au aflat în afara istoriei, fiind considerați doar ca un obiect al ei.

Războiul imperialist a venit în ajutorul revoluției; burghezia a smuls soldați din colonii, din țările înapoiate, i-a smuls din starea de părăsire, pentru a-i face să participe la războiul imperialist. Burghezia engleză încerca să-i convingă pe soldații din India că țăranii hinduşi trebuie să apere Marea Britanie împotriva Germaniei, burghezia franceză încerca să convingă pe soldații din coloniile franceze că negrii trebuie să apere Franța. Burghezia i-a învățat mînuirea armelor. Acest

meşteşug este foarte folositor şi ar trebui să mulțumim burgheziei din toată inima pentru acest lucru, să-i mulțumim în numele tuturor muncitorilor şi țăranilor ruşi şi în special în numele întregii Armate Roşii ruse. Războiul imperialist a atras popoarele dependente pe făgaşul istoriei mondiale. Şi acum una dintre cele mai importante sarcini ale noastre este de a chibzui cum să punem piatra fundamentală a organizării mişcării sovietice în țările *ne*capitaliste. Acolo pot exista Soviete; ele nu vor fi muncitoreşti, ci Soviete țărăneşti sau Soviete de oameni ai muncii.

Va fi nevoie de multă muncă, vor fi inevitabile unele greşeli şi vor fi întîmpinate multe greutăți pe acest drum. Principala sarcină a Congresului al II-lea este de a elabora sau de a schița baze practice pentru ca activitatea în rîndurile a sute de milioane de oameni, care pînă acum era dusă în mod neorganizat, să fie dusă în mod organizat, strîns unit, sistematic.

După un an şi ceva cît a trecut de la primul Congres al Internaționalei Comuniste, ne prezentăm acum ca învingători față de Internaționala a II-a; ideile sovietice sînt acum răspîndite nu numai în rîndurile muncitorilor din țările civilizate, sînt înțelese şi cunoscute nu numai de ei; muncitorii din toate țările rîd de deştepții printre care nu sînt puțini la număr cei ce se intitulează socialişti şi care raționează într-un mod savant sau aproape savant despre „sistemul" sovietic, cum le place să se exprime germanilor cu spiritul lor de sistematizare, sau despre „ideea" sovietică, cum se exprimă adepții socialismului „de breaslă" din Anglia[348]; aceste raționamente despre „sistemul" sovietic şi despre „ideea" sovietică aruncă adesea praf în ochii muncitorilor şi le împuiază capul. Dar muncitorii mătură acest gunoi pedant şi pun mîna pe arma pe care le-a dat-o Sovietele. Rolul şi importanța Sovietelor sînt înțelese acum şi în țările din Orient.

S-au pus bazele mişcării sovietice în întregul Orient, în întreaga Asie, printre toate popoarele coloniale.

Teza potrivit căreia cel exploatat trebuie să se ridice împotriva exploatatorului şi să-şi creeze Soviete nu este prea complicată. După experiența noastră, după doi ani şi jumătate de existență a Republicii sovietice în Rusia, după primul Congres al Internaționalei a III-a, această teză devine accesibilă maselor de sute de milioane de oameni din în-

treaga lume asupriţi de exploatatori ; şi dacă acum, în Rusia, sîntem adeseori nevoiţi să facem compromisuri, să aşteptăm vremuri mai bune, întrucît sîntem mai slabi decît imperialiştii internaţionali, ştim că populaţia de un miliard şi un sfert este masa ale cărei interese le apărăm. Deocamdată ne mai stau în cale piedicile, prejudecăţile, ignoranţa, care cu fiecare ceas ce trece devine de domeniul trecutului ; dar noi, într-o măsură tot mai mare, reprezentăm şi apărăm în mod efectiv pe aceşti 70% din populaţia globului, această masă de oameni care muncesc şi sînt exploataţi. Putem spune cu mîndrie : la primul congres noi n-am fost, în fond, decît nişte propagandişti, n-am făcut decît să lansăm pentru proletariatul din întreaga lume ideile principale, n-am făcut decît să lansăm un apel la luptă, n-am făcut decît să întrebăm : care sînt oamenii în stare să păşească pe această cale ? Acum, pretutindeni avem un proletariat înaintat. Pretutindeni există o armată proletară, deşi uneori prost organizată, necesitînd o reorganizare, şi dacă tovarăşii noştri din toate ţările ne vor ajuta acum să organizăm o armată unică, nici un fel de lipsuri nu ne vor împiedica să înfăptuim opera noastră. Această operă este revoluţia proletară mondială, crearea unei Republici sovietice mondiale. (*A p l a u z e p r e l u n g i t e*).

Raport publicat pentru prima oară integral în 1921 în cartea : „Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste. Dare de seamă stenografică". Edit. Internaţionalei Comuniste, Petrograd

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 207–209 (ed. rom. pag. 214–216)

CONGRESUL AL II-LEA AL INTERNAŢIONALEI COMUNISTE

La 7 august a luat sfîrşit Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste. A trecut mai mult de un an de la înfiinţarea Internaţionalei Comuniste, şi în acest scurt răstimp au fost obţinute succese uriaşe, hotărîtoare.

Acum un an, la Congresul I, nu s-a făcut decît să se arboreze steagul comunismului, în jurul căruia urmau să se strîngă forţele proletariatului revoluţionar ; s-a declarat război Internaţionalei a II-a, galbene, care grupează pe social-trădătorii trecuţi de partea burgheziei împotriva proletariatului, şi care s-au aliat cu capitaliştii împotriva revoluţiei muncitoreşti.

Cît de mare este succesul obţinut în decursul unui an se poate vedea, printre altele, şi din faptul că simpatia crescîndă pentru comunism în rîndurile maselor muncitoare a silit cele mai importante partide din Europa şi din America — partidul socialist francez, partidele „independente" german şi englez şi partidul socialist american — să iasă din Internaţionala a II-a.

În toate ţările lumii cei mai buni reprezentanţi ai muncitorilor revoluţionari au şi trecut de partea comunismului, sînt pentru puterea Sovietelor, pentru dictatura proletariatului. În toate ţările înaintate din Europa şi din America există deja partide comuniste sau numeroase grupuri comuniste. Şi la congresul care a luat sfîrşit la 7 august s-au unit nu numai vestitorii de avangardă ai revoluţiei proletare, ci delegaţi ai unor puternice şi trainice organizaţii legate de masele de proletari. Armata mondială a proletariatului revoluţionar — iată cine este acum de partea comunismului,

iată cine a căpătat la congresul care şi-a încheiat lucrările o organizaţie proprie şi un program de acţiune clar, precis şi detaliat.

Congresul a refuzat să primească imediat în Internaţionala Comunistă partidele care au mai păstrat în rîndurile lor reprezentanţi influenţi ai „menşevismului", ai social-trădătorilor, ai oportunismului, partide ca cele menţionate mai sus, care au ieşit din Internaţionala a II-a, Internaţionala galbenă.

Printr-o întreagă serie de rezoluţii absolut precise, congresul a închis oportunismului orice cale de pătrundere şi a cerut ruptura necondiţionată cu acesta. Datele care nu pot fi puse la îndoială, comunicate la congres, au arătat că masele muncitoare sînt de partea noastră şi că oportuniştii vor fi acum definitiv înfrînţi.

Congresul a îndreptat greşelile comise în cîteva ţări de comuniştii care doreau să meargă neapărat „la stînga" şi care negau necesitatea desfăşurării unei activităţi în parlamentele burgheze, în sindicatele reacţionare, pretutindeni unde există milioane de muncitori care mai sînt prostiţi de capitalişti şi de slugile lor din rîndurile muncitorilor, adică de membrii Internaţionalei a II-a, Internaţionala galbenă.

Congresul a creat în partidele comuniste din lumea întreagă o asemenea coeziune şi disciplină cum n-au existat nicicînd înainte şi care vor permite avangărzii revoluţiei muncitoreşti să înainteze cu paşi uriaşi spre măreţul său ţel, spre doborîrea jugului capitalului.

Congresul va întări legătura cu mişcarea comunistă a femeilor, datorită conferinţei internaţionale a muncitoarelor organizată simultan.

De asemenea la congres au fost reprezentate partidele şi grupările comuniste din Orient, din ţările coloniale şi înapoiate, pe care uniunea „civilizată" a naţiunilor prădalnice le jefuieşte, le asupreşte şi le subjugă în chip atît de bestial. Mişcarea revoluţionară din ţările înaintate ar fi, de fapt, o simplă înşelăciune dacă în lupta muncitorilor împotriva capitalului din Europa şi din America n-ar exista o unire strînsă şi deplină între ei şi sutele de milioane de sclavi „coloniali", asupriţi de acest capital.

Măreţe sînt victoriile militare repurtate de Republica sovietică a muncitorilor şi ţăranilor asupra moşierilor şi capitaliştilor, asupra Iudenicilor, Kolceakilor şi Denikinilor, asupra polonezilor albi şi asupra complicilor lor — Franţa, Anglia, America şi Japonia.

Dar şi mai măreaţă este victoria repurtată de noi asupra spiritului şi inimii muncitorilor, ale maselor muncitoare, asuprite de capital, victoria ideilor comuniste şi a organizaţiilor comuniste în lumea întreagă.

Revoluţia proletariatului, doborîrea jugului capitalismului, merge înainte, ea va izbucni în toate ţările lumii.

Publicat în august-septembrie 1920 în revista „Kommunistka" nr. 3—4

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 245—247 (ed. rom. pag. 252—254)

DIN „CUVINTAREA ROSTITĂ LA CONSFĂTUIREA PREȘEDINȚILOR COMITETELOR EXECUTIVE JUDEȚENE, DE PLASĂ ȘI SĂTEȘTI DIN GUBERNIA MOSCOVA 15 OCTOMBRIE 1920"

...Armata Roșie a arătat că acest tratat de la Versailles nu este chiar așa de trainic. După acest tratat de la Versailles, armata noastră a arătat că, în vara anului 1920, Țara sovietică ruinată era, datorită acestei Armate Roșii, la un pas de victoria deplină. Întreaga lume a văzut că există o forță care nu se teme de acest tratat de la Versailles și că nici un fel de tratate de la Versailles nu pot frînge forțele muncitorilor și țăranilor dacă ei știu să le vină de hac moșierilor și capitaliștilor.

Așadar, însăși campania împotriva păcii de la Versailles, campania împotriva tuturor capitaliștilor și moșierilor din toate țările și împotriva asupririi de către ei a celorlalte state, n-a fost zadarnică. Acest lucru l-au văzut și asupra acestui lucru au reflectat milioane și milioane de muncitori și de țărani din toate țările, care văd în Republica sovietică pe salvatorul lor. Ei spun : Armata Roșie a arătat că știe să răspundă la lovituri, numai că în primul an — putem spune chiar în prima lună a construcției ei pașnice — ea n-a avut destule forțe pentru a repurta victoria. Dar după această primă lună de construcție pașnică vor urma ani, și cu fiecare an ea va deveni de zece ori mai puternică. S-a crezut că pacea de la Versailles este o pace a imperialiștilor atotputernici, dar după vara anului 1920 s-a ajuns la convingerea că ei sînt mai neputincioși decît muncitorii și țăranii chiar dintr-o țară slabă dacă aceștia știu să-și unească forțele și să dea o ripostă capitaliștilor. Și, în vara anului 1920, Rusia Sovietică s-a manifestat nu numai ca o forță care se apăra de violență, de

asaltul albgardiștilor polonezi ; ea s-a manifestat de fapt ca o forță mondială capabilă să nimicească tratatul de la Versailles și să elibereze sute de milioane de oameni din majoritatea țărilor de pe glob. Iată care este importanța campaniei Armatei Roșii din vara aceasta. Iată de ce în cursul acestui război s-au produs în Anglia evenimente care marchează o cotitură în întreaga politică a Angliei. Atunci cînd am refuzat să oprim armatele noastre, Anglia ne-a răspuns cu amenințarea : „Vom trimite flota noastră împotriva Petrogradului". S-a dat ordin de a porni ofensiva împotriva Petrogradului. Așa i-a declarat prim-ministrul englez tovarășului Kamenev și așa s-a comunicat în toate țările. Dar, a doua zi după această telegramă, în întreaga Anglie au avut loc mitinguri și adunări și au ieșit ca din pămînt „Comitete de acțiune" [349]. Muncitorii s-au unit. Toți menșevicii englezi, care sînt și mai ticăloși decît menșevicii ruși, care au o atitudine și mai servilă față de capitaliști, pînă și ei au fost nevoiți să se unească, pentru că acest lucru îl cereau muncitorii, iar muncitorii din Anglia spuneau : „Nu vom admite un război împotriva Rusiei !". Și în întreaga Anglie s-au format „Comitete de acțiune", iar războiul imperialiștilor englezi a fost împiedicat ; din nou s-a văzut că, în războiul ei împotriva imperialiștilor din toate țările, Rusia Sovietică are aliați în fiecare din aceste țări. Cînd bolșevicii spuneau : „Nu sîntem singuri atunci cînd ne răsculăm împotriva moșierilor și capitaliștilor din Rusia, pentru că în fiecare țară avem aliați, acești aliați sînt muncitorii și oamenii muncii, ei sînt în majoritatea țărilor", — li se răspundea prin ironii și prin întrebări de felul acesta : „Dar unde s-au manifestat acești oameni ai muncii ?". Într-adevăr, în Europa apuseană, unde capitaliștii sînt mult mai puternici, unde ei trăiesc pe seama sutelor de milioane de oameni din coloniile jefuite de ei, acolo este mult mai greu să pornești la luptă, acolo revoluția muncitorească se dezvoltă incomparabil mai încet. Totuși ea se dezvoltă. Dar atunci cînd, în iulie 1920, Anglia a amenințat Rusia cu războiul, muncitorii englezi au împiedicat acest război. Menșevicii englezi i-au urmat pe bolșevicii englezi. Ei au trebuit să-i urmeze pe bolșevicii englezi și să spună în pofida constituției, în pofida legii : „Nu vom admite războiul. Dacă mîine veți declara război, noi vom declara grevă, și nu numai vouă nu vă vom da cărbuni, dar nici Franței". Muncitorii englezi au declarat că vor să facă politică internațională,

şi ei o fac aşa cum o fac bolşevicii din Rusia, iar nu cum o fac capitaliştii din celelalte ţări.

Iată un exemplu din ceea ce a scos la iveală războiul cu Polonia. Iată de ce am învins în numai şase luni. Iată de ce Rusia Sovietică, ruinată, slabă, înapoiată, a învins alianţa unor state incomparabil mai puternice, pentru că aceste state nu dispun de o forţă internă, pentru că muncitorii şi oamenii muncii sînt împotriva lor, şi acest lucru iese la iveală la fiecare criză. Şi iese la iveală deoarece aceste state sînt nişte tîlhari care se aruncă unul asupra altuia şi care în cele din urmă, în ultimă instanţă, nu se pot uni împotriva noastră, deoarece proprietatea dezbină şi transformă pe oameni în fiare, pe cînd munca îi uneşte. Şi munca a unit nu numai pe muncitorii şi pe ţăranii din Rusia, dar i-a unit şi pe aceştia cu muncitorii şi ţăranii din toate ţările ; astfel că în toate ţările se vede acum că Rusia Sovietică este o forţă care nimiceşte tratatul de la Versailles. Cînd Rusia Sovietică se va întări, praf şi pulbere se va alege din tratatul de la Versailles, aşa cum era să se întîmple în iulie 1920, la prima lovitură a Armatei Roşii. Iată de ce acest război cu Polonia s-a terminat aşa cum nu se aştepta nici unul din statele imperialiste. Şi această învăţătură este foarte importantă pentru noi, căci ea ne arată, prin exemplul, prin comportarea tuturor statelor care participă la politica mondială, că situaţia noastră este trainică, că oricîte încercări de invazie şi oricîte acţiuni militare se vor pune la cale împotriva Rusiei, şi încercările de acest fel vor fi, probabil, numeroase, noi sîntem căliţi de experienţa noastră, şi din experienţa noastră efectivă ştim că praf se va alege de toate aceste încercări. Şi după fiecare încercare întreprinsă de duşmanii noştri, noi vom fi şi mai puternici decît înainte.

Acum, de la politica internaţională, care, lovindu-se de pacea de la Versailles, a scos în evidenţă forţa noastră, voi trece la sarcinile mai apropiate, la sarcinile practice, voi trece la situaţia care s-a creat în legătură cu tratatul de la Versailles. Nu voi stărui asupra importanţei pe care au avut-o Congresul al doilea al Internaţionalei Comuniste, congresul comuniştilor din întreaga lume, care a avut loc în iulie la Moscova, precum şi congresul popoarelor din Orient, care s-a ţinut apoi la Baku. Aceste congrese internaţionale i-au unit pe comunişti şi au arătat că, în toate ţările civilizate şi în toate ţările înapoiate din Orient, steagul bolşevic, programul bolşe-

vismului, modul de a acţiona al bolşevicilor reprezintă pentru muncitorii din toate ţările civilizate, pentru ţăranii din ţările coloniale înapoiate steagul salvării, steagul luptei ; ele au arătat că într-adevăr în aceşti trei ani Rusia Sovietică nu numai că i-a respins pe toţi cei ce s-au năpustit s-o strivească, dar şi-a cîştigat simpatia oamenilor muncii din întreaga lume, că noi nu numai că am zdrobit pe duşmanii noştri, dar ne-am cîştigat şi ne cîştigăm aliaţi nu în fiecare zi, ci în fiecare ceas. Importanţa congresului comuniştilor, care a avut loc la Moscova, şi a congresului reprezentanţilor comunişti ai popoarelor din Orient, care a avut loc la Baku, nu poate fi apreciată dintr-o dată, nu poate fi evaluată direct, dar ceea ce au făcut ele constituie o realizare care înseamnă mai mult decît orice victorii militare, pentru că ne arată că experienţa bolşevicilor, activitatea lor, programul lor, chemarea lor la luptă revoluţionară împotriva capitaliştilor şi imperialiştilor au fost recunoscute în întreaga lume, şi încă multe luni de acum înainte muncitorii şi ţăranii din toate ţările din lume vor căuta să-şi însuşească, să-şi apropie cele ce s-au făcut la Moscova în iulie şi la Baku în septembrie. Toate acestea reprezintă o forţă care, în orice conflict, în orice criză, se va manifesta pentru Rusia Sovietică, după cum am văzut în repetate rînduri ; acesta este principalul învăţămînt care rezultă din războiul cu Polonia din punct de vedere al raportului de forţe în întreaga lume.

Cuvîntare publicată în 1920 în cartea : „Dările de seamă stenografice ale şedinţelor plenare ale Sovietului de deputaţi ai muncitorilor, ţăranilor şi soldaţilor din Moscova"

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 302—305 (ed. rom. pag. 310—314)

CĂTRE TOVARĂŞII COMUNIŞTI DIN AZERBAIGEAN, GRUZIA, ARMENIA, DAGHESTAN ŞI REPUBLICA GORSKAIA

Salutînd călduros Republicile sovietice din Caucaz, îmi permit să-mi exprim speranţa că alianţa lor strînsă va crea un model de pace naţională, nemaivăzută în timpul burgheziei şi imposibilă în regimul burghez.

Dar oricît de important este pacea naţională între muncitorii şi ţăranii naţionalităţilor din Caucaz, incomparabil mai important este de a menţine şi de a dezvolta Puterea sovietică, ca trecere spre socialism. Este o sarcină grea, dar în totul realizabilă. Pentru a o putea îndeplini cu succes, este cît se poate de important ca comuniştii din Transcaucazia să înţeleagă *ceea ce este specific* în situaţia lor, în situaţia republicilor lor, ceea ce o deosebeşte de situaţia şi de condiţiile din R.S.F.S.R., să înţeleagă că nu trebuie să copieze tactica noastră, ci s-o modifice cu chibzuinţă potrivit condiţiilor concrete deosebite.

Republica sovietică din Rusia n-a primit de nicăieri vreun sprijin politic şi militar. Dimpotrivă, ea a luptat ani de-a rîndul împotriva invaziilor militare ale Antantei şi împotriva blocadei instituite de aceasta.

Republicile sovietice din Caucaz au avut un sprijin politic şi, într-o mică măsură, şi un sprijin militar din partea R.S.F.S.R. În aceasta constă deosebirea fundamentală.

În al doilea rînd : acum n-avem de ce să ne temem de o invazie din partea Antantei sau ca ea să dea un sprijin militar albgardiştilor gruzini, azerbaigeni, armeni, daghestani şi gorţi. Antanta „s-a fript" în Rusia, şi acest lucru o va sili, probabil, să fie cîtva timp mai prudentă.

În al treilea rînd : republicile din Caucaz sînt ţări care au un caracter ţărănesc şi mai pronunţat decît Rusia.

În al patrulea rînd : din punct de vedere economic, Rusia a fost şi rămîne, într-o măsură considerabilă, izolată de ţările capitaliste înaintate ; Caucazul poate să stabilească mai repede şi mai uşor o „convieţuire" şi un schimb de mărfuri cu Occidentul capitalist.

N-am enumerat toate deosebirile. Dar şi deosebirile arătate sînt suficiente pentru a face să se înţeleagă necesitatea unei alte tactici.

Mai multă îngăduinţă, mai multă prudenţă, mai multă concesivitate faţă de mica burghezie, faţă de intelectuali şi, mai ales, faţă de ţărănime. Folosiţi economiceşte pe toate căile, cît mai intens, cît mai rapid Occidentul capitalist printr-o politică de concesiuni şi printr-un schimb de mărfuri cu el. Petrol, mangan, cărbune (minele din Tkvarceli), cupru — iată o enumerare nici pe departe completă a uriaşelor bogăţii ale subsolului vostru. Există toate posibilităţile pentru o largă desfăşurare a politicii de concesiuni şi a schimbului de mărfuri cu străinătatea.

Trebuie făcut acest lucru pe o scară întinsă, cu fermitate, cu pricepere, cu prudenţă, folosindu-l din toate punctele de vedere pentru a îmbunătăţi situaţia muncitorilor şi ţăranilor şi pentru a-i atrage pe intelectuali la construcţia economiei. Folosind schimbul de mărfuri cu Italia, America şi alte ţări, străduiţi-vă din răsputeri să dezvoltaţi forţele de producţie din acest ţinut bogat — cărbunele alb, irigaţiile. Irigaţiile sînt deosebit de importante pentru a ridica cu orice preţ agricultura şi creşterea vitelor.

O trecere mai înceată, mai prudentă, mai sistematică la socialism — iată ce este posibil şi necesar pentru republicile din Caucaz spre deosebire de R.S.F.S.R. Iată ce trebuie să înţelegeţi şi să ştiţi să înfăptuiţi spre deosebire de tactica noastră.

Noi ne-am străduit să facem prima breşă în capitalismul mondial. Breşa este făcută. Am reuşit să ne apărăm cu succes într-un război greu, înverşunat, supraomenesc, chinuitor şi crîncen împotriva albilor, socialiştilor-revoluţionari şi menşevicilor, sprijiniţi de întreaga Antantă, de blocada instituită de ea, de ajutorul ei militar.

Voi, tovarăşi comunişti din Caucaz, nu trebuie să faceţi o breşă; trebuie să ştiţi să creaţi ceva nou, procedînd cu mai multă prudenţă şi în mod mai sistematic, folosind situaţia internaţională din 1921, care vă este favorabilă. În 1921 atît Europa cît şi întreaga lume nu mai sînt ceea ce erau în 1917 şi 1918.

Nu copiaţi tactica noastră, ci cercetaţi în mod independent cauzele caracterului ei specific, condiţiile şi rezultatele ei, şi aplicaţi la voi nu litera, ci spiritul, sensul, învăţămintele experienţei anilor 1917—1921. Căutaţi să vă creaţi de la bun început un sprijin economic printr-un schimb de mărfuri cu ţările capitaliste şi nu fiţi zgîrciţi: lăsaţi-le să obţină minereuri extrem de preţioase în cantităţi de zeci de milioane.

Căutaţi să îmbunătăţiţi de la bun început situaţia ţăranilor şi să începeţi mari lucrări de electrificare şi de irigaţie. Irigaţiile sînt mai necesare decît orice, şi ele vor schimba cel mai mult înfăţişarea ţinutului vostru, îl vor face să renască, vor înmormînta trecutul şi vor consolida trecerea la socialism.

Rog să-mi fie iertată forma neglijentă a scrisorii, pe care am fost nevoit s-o scriu în grabă ca s-o pot trimite cu tov. Measnikov. Încă o dată adresez cele mai calde salutări şi urări muncitorilor şi ţăranilor din Republicile sovietice din Caucaz.

N. Lenin

Moscova, 14 aprilie 1921

Publicat la 8 mai 1921 în ziarul „Pravda Gruzii" nr. 55

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 32, pag. 295—297 (ed. rom. pag. 316—318)

SCRISOARE CĂTRE SIDNEY HEELMAN [350]

13.X.1921

Tovarăşe Heelman!

Vă mulţumesc din tot sufletul pentru ajutorul ce ni l-aţi dat. Datorită dv. s-a putut realiza repede un acord cu privire la organizarea ajutorării Rusiei Sovietice de către muncitorii americani. Deosebit de important este că problema organizării acestui ajutor este pusă acum şi în faţa muncitorilor care *nu* sînt comunişti. În întreaga lume, şi mai ales în ţările capitaliste cele mai avansate, există milioane de muncitori care în prezent nu împărtăşesc vederile comuniştilor, dar sînt totuşi gata să ajute Rusia Sovietică, să ajute şi să hrănească pe cei înfometaţi, sau măcar o parte dintre ei, să ajute şi la refacerea economiei Republicii Federative Sovietice Socialiste Ruse. Aceşti muncitori repetă cu deplină convingere — şi, ceea ce este mai important, nu numai repetă, dar şi traduc în viaţă — cuvintele conducătorilor Internaţionalei Sindicale de la Amsterdam (categoric ostilă comunismului), şi anume că orice victorie pe care burghezia internaţională ar repurta-o împotriva Rusiei Sovietice ar însemna o mare victorie a reacţiunii internaţionale împotriva clasei muncitoare în general.

Rusia Sovietică îşi încordează toate forţele pentru a birui foametea, ruina şi dezorganizarea. Sub acest raport, ajutorul financiar al muncitorilor din lumea întreagă, împreună cu ajutorul lor politic şi moral, este extrem de important pentru noi. America se situează, fireşte, în fruntea statelor ai căror muncitori ne pot ajuta; ei au şi început să ne ajute şi ne vor

ajuta şi pe viitor — sînt profund convins de acest lucru — în proporţii mult mai mari.

Devotaţi cauzei, energicii muncitori înaintaţi din America se vor situa în fruntea tuturor muncitorilor dintr-o serie de ţări industriale care oferă Rusiei Sovietice cunoştinţele lor tehnice şi sînt gata să suporte privaţiuni pentru a ajuta republicii muncitoreşti-ţărăneşti să-şi refacă economia. Dintre mijloacele paşnice de luptă împotriva jugului capitalului financiar internaţional, împotriva reacţiunii internaţionale, nu există un alt mijloc care să promită victoria cea mai sigură şi mai rapidă decît ajutorul dat în vederea refacerii economiei naţionale a Rusiei Sovietice.

Cele mai cordiale salutări tuturor muncitorilor care ajută, într-un fel sau altul, Rusia Sovietică !

N. Lenin

Publicat pentru prima oară în 1930 în Operele lui V. I. Lenin, ed. a 2-a, vol. 27, pag. 22—23

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 448—449 (ed. rom. pag. 503—504)

NOTA ADRESATĂ BIROULUI POLITIC CU PRIVIRE LA LUPTA ÎMPOTRIVA ŞOVINISMULUI DE NAŢIUNE DOMINANTĂ[351]

Şovinismului velicorus îi declar o luptă pe viaţă şi pe moarte. Îndată ce voi scăpa de măseaua asta afurisită îl voi mînca cu toţi dinţii sănătoşi.

Trebuie *neapărat* insistat ca în C.E.C. unional *să prezideze*, pe rînd,

un rus,
un ucrainean,
un gruzin **e t c.**
Neapărat !

Al dv., *Lenin*

Scris la 6 octombrie 1922

Publicat pentru prima oară la 21 ianuarie 1937 în ziarul „Pravda" nr. 21

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 33, pag. 335 (ed. rom. pag. 363)

DIN „INTERVIUL ACORDAT LUI FARBMAN, CORESPONDENT AL ZIARELOR «OBSERVER» ŞI «MANCHESTER GUARDIAN»" [352]

Experienţa căpătată de noi în decursul celor cinci ani în rezolvarea problemei naţionale într-un stat care cuprinde numeroase naţionalităţi — situaţie care nu prea poate fi întîlnită în alte ţări — ne convinge pe deplin că, în asemenea cazuri singura atitudine justă faţă de interesele naţiunilor va fi satisfacerea lor maximă şi crearea unor condiţii care să excludă orice posibilitate de conflicte pe această bază. Experienţa noastră ne-a făcut să fim ferm convinşi că numai o atenţie cu totul deosebită faţă de interesele diverselor naţiuni face să dispară baza oricăror conflicte, să dispară neîncrederea reciprocă, să dispară teama de intrigi, creează încrederea — mai ales între muncitorii şi ţăranii care vorbesc limbi diferite — fără de care sînt absolut imposibile atît relaţiile paşnice între popoare cît şi dezvoltarea cu succes a tot ce este valoros în civilizaţia de astăzi.

Interviu publicat la 10 noiembrie 1922 în ziarul „Pravda" nr. 254

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 33, pag. 348—349 (ed. rom. pag. 377—378)

CĂTRE SECRETARUL AJUTORULUI MUNCITORESC INTERNAŢIONAL [353]

În completare la raportul prezentat de dv. la Congresul al IV-lea al Internaţionalei Comuniste [354] aş vrea să arăt, în cîteva cuvinte, în ce constă importanţa organizării ajutorului.

Ajutorul dat de clasa muncitoare internaţională celor înfometaţi a permis în mare măsură Rusiei Sovietice să suporte grelele zile ale foametei din anul trecut şi să învingă această foamete. În momentul de faţă trebuie să ne vindecăm rănile provocate de ea, să asigurăm în primul rînd existenţa miilor de copii rămaşi orfani şi să refacem industria şi agricultura, care au avut mult de suferit de pe urma foametei.

Ajutorul frăţesc dat de clasa muncitoare internaţională a început să se facă simţit şi în acest domeniu. Coloana de tractoare americane care lucrează în apropiere de Perm, grupurile agricole de organizare a ajutorului tehnic din America, întreprinderile industriale şi agricole ale Ajutorului Muncitoresc Internaţional, subscripţiile la primul împrumut proletar pentru Rusia Sovietică lansat prin Ajutorul Muncitoresc, — toate acestea sînt iniţiative cît se poate de promiţătoare ale ajutorului frăţesc acordat de muncitori cu scopul de a contribui la refacerea economică a Rusiei Sovietice.

Acţiunea de ajutorare economică a Rusiei Sovietice, începută în chip atît de fericit de către Ajutorul Muncitoresc Internaţional, trebuie sprijinită prin toate mijloacele de către muncitorii şi oamenii muncii din lumea întreagă. Alături de puternica presiune politică exercitată în permanenţă asupra guvernelor din ţările burgheze pentru a le determina să recu-

noască Puterea sovietică, ajutorul economic, pe scară largă, dat de proletariatul mondial constituie, în momentul de față, cel mai bun și mai practic sprijin acordat Rusiei Sovietice în greul ei război economic împotriva concernelor imperialiste și cel mai bun ajutor în opera de construire a economiei socialiste.

V. Ulianov (Lenin)

Scris la 2 decembrie 1922

Publicat pentru prima oară în 1924 în cartea „Trei ani de ajutor muncitoresc internațional. 1921—1924"

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 479—480 (ed. rom. pag. 538—539)

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII"[355]

Mi se pare că sînt foarte vinovat față de muncitorii din Rusia pentru că nu am intervenit destul de energic și destul de categoric în faimoasa problemă a autonomizării, în mod oficial denumită, pare-se, problema uniunii republicilor sovietice socialiste.

Vara, cînd a apărut această problemă, eram bolnav, iar apoi, toamna, am pus speranțe exagerate în însănătoșirea mea și în presupunerea că plenarele[356] din octombrie și decembrie îmi vor da posibilitatea de a interveni în această problemă. Dar nici la plenara din octombrie (în această problemă), nici la cea din decembrie n-am putut să particip, și astfel problema m-a ocolit aproape cu desăvîrșire.

Am avut posibilitatea doar să stau de vorbă cu tov. Dzerjinski, care a sosit din Caucaz și mi-a relatat cum stă această problemă în Gruzia. Am avut de asemenea posibilitatea să schimb cîteva cuvinte cu tov. Zinoviev și să-i arăt temerile mele în legătură cu această problemă. Din cele ce a comunicat tov. Dzerjinski, care a condus comisia trimisă de Comitetul Central pentru „anchetarea" incidentului din Gruzia, n-am tras decît concluzii care îmi inspiră cele mai mari temeri. Dacă lucrurile au ajuns pînă acolo încît Ordjonikidze a putut să meargă pînă la folosirea violenței fizice, lucru pe care mi l-a comunicat tov. Dzerjinski, ne putem închipui în ce mocirlă am intrat. Se vede că întreagă această idee a „autonomizării" era fundamental greșită și inoportună.

Se spune că era necesară unitatea aparatului. De unde porneau aceste afirmații ? Oare nu de la același aparat al

Rusiei pe care, după cum am mai arătat într-unul din numerele precedente ale jurnalului meu, l-am împrumutat de la țarism, ungîndu-l doar puțintel cu mir sovietic ?

Fără îndoială că ar fi trebuit să așteptăm cu această măsură pînă în momentul cînd am fi putut spune că garantăm pentru aparatul nostru ca pentru un aparat care este al nostru. Dar astăzi trebuie să spunem cinstit contrarul, că numim al nostru un aparat care de fapt ne este încă pe de-a-ntregul străin și reprezintă o amestecătură burgheză și țaristă, pe care în acești cinci ani, fără ajutor din partea altor țări și în condițiile precumpănirii „preocupărilor" militare și ale luptei împotriva foametei, nu am avut nici o posibilitate să-l învingem.

În asemenea condiții este foarte firesc că „libertatea de a ieși din uniune", cu care noi căutăm să ne justificăm, va deveni un petec de hîrtie, incapabil să apere pe alogenii din Rusia de invazia acelui rus neaoș, velicorus și șovinist, în fond nemernic și opresor, care este birocratul tipic rus. Nu încape îndoială că infimul procent de muncitori sovietici și sovietizați se va îneca în această mare de lepădături șoviniste velicoruse ca musca în lapte.

În sprijinul acestor măsuri se invocă faptul că s-au creat comisariate ale poporului în domeniile care privesc nemijlocit psihologia națională, învățămîntul național. Dar aici se naște întrebarea dacă aceste comisariate ale poporului pot fi separate în întregime, precum și a doua întrebare, dacă am luat cu suficientă grijă măsuri pentru a apăra cu adevărat pe alogeni de satrapul rus neaoș. Cred că noi nu am luat asemenea măsuri, deși am fi putut și ar fi trebuit să le luăm.

Cred că aici au jucat un rol nefast pripeala lui Stalin și înclinarea lui spre metode administrative, precum și iritarea lui împotriva faimosului „social-naționalism". În general, iritarea joacă în politică un rol de obicei nefast.

Mă tem de asemenea că tov. Dzerjinski, care s-a dus în Caucaz să cerceteze „crimele" acestor „social-naționali", s-a distins și el aici numai prin atitudinea sa neaoș rusă (se știe că alogenii rusificați exagerează întotdeauna în ceea ce privește atitudinea lor neaoș rusă) și că imparțialitatea întregii sale comisii este suficient caracterizată prin faptul că Ordjonikidze „a recurs la bătaie". Cred că nici o provocare, nici o jignire chiar nu poate să justifice un asemenea act de

violență rusească și că tov. Dzerjinski este ireparabil vinovat de faptul că a avut o atitudine ușuratică față de acest act de violență.

Ordjonikidze reprezenta autoritatea față de toți ceilalți cetățeni din Caucaz. Ordjonikidze n-avea dreptul să se lase cuprins de enervarea pe care el și Dzerjinski o invocă. Dimpotrivă, Ordjonikidze era obligat să dea dovadă de acea stăpînire de sine la care nu era obligat nici un cetățean de rînd, și cu atît mai puțin un cetățean învinuit de crimă „politică". Or, la drept vorbind, acești social-naționali erau cetățeni învinuiți de crimă politică și toate împrejurările acestei învinuiri nu puteau s-o califice decît astfel.

Dar aici se pune o importantă problemă principială : cum trebuie înțeles internaționalismul ? *

Lenin

30.XII.1922
Notat de M. V.

Continuarea notelor.
31 decembrie 1922

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII"

(Continuare)

În lucrările mele despre problema națională am scris deja că modul abstract de a pune problema naționalismului în general nu este bun la nimic. Trebuie să distingem naționalismul națiunii asupritoare și naționalismul națiunii asuprite, naționalismul națiunii mari și naționalismul națiunii mici.

În ce privește cel de-al doilea naționalism, în practica istorică, noi, care facem parte dintr-o mare națiune, sîntem aproape întotdeauna vinovați de nenumărate violențe și, chiar mai mult, fără să ne dăm seama săvîrșim nenumărate violențe și jigniri, — e suficient să-mi amintesc cum cei de alt neam sînt tratați cu dispreț la noi pe Volga, cum polo-

* Urmează următorul text care a fost șters din stenogramă : „Cred că tovarășii noștri nu s-au lămurit în suficientă măsură asupra acestei importante probleme principiale". — *Nota Red.*

nezul nu este numit altfel decît „leah", cum tătarul este batjocorit întotdeauna cu porecla „cneaz", ucraineanul cu porecla „hohol", gruzinul și ceilalți neruși din Caucaz cu porecla „capcazieni".

De aceea internaționalismul națiunii asupritoare sau al așa-zisei națiuni „mari" (mare numai prin violențele ei, numai în felul cum este mare satrapul) trebuie să constea nu numai în respectarea unei egalități formale între națiuni, ci și într-o anumită inegalitate care să compenseze din partea națiunii asupritoare, din partea națiunii mari, inegalitatea care se creează de fapt în viață. Cine n-a înțeles acest lucru, acela n-a înțeles ce înseamnă o atitudine cu adevărat proletară față de problema națională, acela a rămas în fond la punctul de vedere mic-burghez și de aceea nu poate să nu alunece în fiecare clipă spre punctul de vedere burghez.

Ce este important pentru proletar? Pentru proletar este nu numai important, dar și absolut necesar ca în lupta de clasă proletară să-și asigure maximum de încredere din partea celor de alt neam. Ce este necesar pentru aceasta? Pentru aceasta este necesară nu numai o egalitate formală. Pentru aceasta este necesar ca, prin atitudinea sa sau prin concesiile sale față de cei de alt neam, proletarul să compenseze într-un fel sau altul neîncrederea, suspiciunile, jignirile pe care în trecutul istoric le-a provocat celor de alt neam guvernul națiunii „dominante".

Cred că pentru bolșevici, pentru comuniști nu este nevoie să explicăm mai amănunțit acest lucru. Și cred că în cazul de față, în ceea ce privește națiunea gruzină, avem un exemplu tipic în care atitudinea cu adevărat proletară reclamă din partea noastră o comportare extrem de precaută, prevenitoare și conciliantă. Gruzinul care desconsideră această latură a problemei, care aruncă cu ușurință acuzația de „social-naționalism" (atunci cînd el însuși este nu numai un adevărat și autentic „social-național", dar și un brutal satrap velicorus), acel gruzin încalcă în fond interesele solidarității proletare de clasă, pentru că nimic nu frînează într-atît dezvoltarea și consolidarea solidarității proletare de clasă ca nedreptatea națională și față de nimic nu sînt atît de sensibili naționalii „jigniți" ca față de sentimentul egalității și față de încălcarea acestei egalități, chiar dacă această încălcare se datorește unei neglijențe, chiar dacă se face în glumă,

față de încălcarea acestei egalități de către tovarășii lor proletari. Iată de ce în cazul de față este mai bine ca atitudinea conciliantă și îngăduitoare față de minoritățile naționale să depășească limitele necesare decît să nu le atingă. Iată de ce în cazul de față interesul fundamental al solidarității proletare, și prin urmare al luptei de clasă proletare, cere să nu adoptăm niciodată o atitudine formală în problema națională, ci să avem neapărat în vedere totdeauna deosebirea de atitudine a proletariatului națiunii asuprite (sau mici) față de națiunea asupritoare (sau mare).

Lenin

Notat de M. V.
31.XII.1922

Continuarea notelor
31 decembrie 1922

Ce măsuri practice trebuie luate în situația creată?

În primul rînd, trebuie să menținem și să consolidăm uniunea republicilor socialiste; în privința acestei măsuri nu poate fi nici o îndoială. Ea ne este necesară nouă, după cum este necesară și proletariatului comunist mondial, în vederea luptei împotriva burgheziei mondiale și în vederea apărării împotriva intrigilor ei.

În al doilea rînd, trebuie să menținem uniunea republicilor socialiste în privința aparatului diplomatic. În treacăt fie spus, acest aparat constituie o excepție în cadrul aparatului nostru de stat. În aparatul diplomatic noi n-am admis nici un om cît de cît influent din vechiul aparat țarist. Aici toate cadrele cu munci mai importante sînt comuniști. De aceea aparatul acesta și-a cîștigat deja (putem spune cu certitudine acest lucru) denumirea de aparat comunist verificat, curățit într-o măsură incomparabil mai mare de vechile elemente țariste, burgheze și mic-burgheze, decît acela cu care sîntem nevoiți să lucrăm în celelalte comisariate ale poporului.

În al treilea rînd, tov. Ordjonikidze trebuie pedepsit în mod exemplar (o spun cu un regret cu atît mai mare, cu cît personal mă număr printre prietenii săi și am lucrat cu dînsul

în străinătate, în emigrație) ; trebuie de asemenea completate sau reexaminate materialele comisiei lui Dzerjinski în vederea îndreptării marelui număr de greșeli și aprecieri părtinitoare care există fără îndoială acolo. Răspunzători din punct de vedere politic pentru întreaga această campanie cu adevărat naționalistă velicorusă trebuie făcuți, firește, Stalin și Dzerjinski.

În al patrulea rînd, trebuie introduse cele mai stricte reguli în ceea ce privește folosirea limbii naționale în republicile naționale care fac parte din uniunea noastră, verificînd deosebit de minuțios aceste reguli. Nu încape îndoială că, dat fiind aparatul nostru actual, sub pretextul unității serviciilor feroviare, sub pretextul unității serviciilor fiscale etc., vor pătrunde numeroase abuzuri de natură neaoș rusă. Lupta împotriva acestor abuzuri necesită o inventivitate deosebită, fără a mai vorbi de sinceritatea deosebită de care trebuie să dea dovadă cei care se vor apuca să desfășoare o astfel de luptă. Aici va fi nevoie de un cod amănunțit, care poate fi întocmit cu oarecare succes numai de naționalii care locuiesc în republica respectivă. Totodată nu trebuie în nici un caz să renunțăm dinainte la ideea ca după toată această muncă să revenim, la următorul congres al Sovietelor, la situația anterioară, adică să menținem Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste numai în domeniul militar și diplomatic, iar în toate celelalte privințe să restabilim independența completă a diferitelor comisariate ale poporului.

Trebuie să avem în vedere că fărîmițarea comisariatelor poporului și lipsa de coordonare între munca lor și aceea de la Moscova și de la alte centre poate fi paralizată în măsură suficientă prin autoritatea partidului, dacă aceasta va fi folosită cu o precauție și imparțialitate cît de cît suficientă; răul care poate să decurgă pentru statul nostru din lipsa unificării aparatelor naționale cu aparatul rus este incomparabil mai mic, infinit mai mic decît răul care decurge nu numai pentru noi, ci și pentru întreaga Internațională, pentru sutele de milioane de oameni ai popoarelor din Asia, care după noi urmează să se manifeste în avanscena istoriei în viitorul cel mai apropiat. Ar fi un oportunism de neiertat dacă în ajunul acestei manifestări a Orientului și la începutul trezirii lui ne-am submina prestigiul în rîndurile sale fie și prin cea mai mică brutalitate și nedreptate față de proprii

noștri alogeni. Una este necesitatea întăririi unității împotriva imperialiștilor Occidentului, care apără lumea capitalistă. Aici nu poate să încapă îndoială și este de prisos să mai spun că aprob fără rezervă aceste măsuri. Alta este dacă noi înșine cădem, fie și în amănunte, în atitudini imperialiste față de populațiile asuprite, subminînd astfel cu totul întreaga noastră sinceritate principială, întreaga noastră apărare principială a luptei împotriva imperialismului. Or, ziua de mîine în istoria mondială va fi tocmai ziua cînd popoarele asuprite de imperialism se vor trezi definitiv și cînd va începe lupta hotărîtă, îndelungată și grea pentru eliberarea lor.

Lenin

31.XII.1922
Notat de M. V.

Publicat în 1956 în revista „Kommunist" nr. 9

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 36, pag. 553—559 (ed. rom. pag. 618—624)

ADNOTĂRI

1 Articolul lui Engels „Sărbătoarea naţiunilor la Londra" conţine descrierea amănunţită a adunării ţinute la 22 septembrie 1845, la Londra, şi la care s-au pus de fapt bazele societăţii democratice internaţionale „Frăţia democratică". La pregătirea acestei adunări au luat parte activă Marx şi Engels (vezi adnotarea 6). In această societate au intrat reprezentanţi ai aripii stingi a cartiştilor, muncitori germani — membri ai Ligii celor drepţi şi emigranţi revoluţionari de alte naţionalităţi care locuiau la Londra. In primul alineat al acestui articol, Engels reproduce în mod ironic argumentarea tipică folosită de o serie de „adevăraţi socialişti" (Grün, Lüning şi alţii), la care atitudinea nihilistă faţă de alte naţiuni se îmbina cu fraze naţionaliste despre superioritatea naţiunii germane. Criticînd aceste concepţii, Engels le opune ideea unităţii de interese a proletarilor din diferite ţări. — *3*.

2 Din poezia lui Heine „Zur Beruhigung" („Pentru liniştire"), în care poetul înfierează filistinismul şi inerţia bürgerului german, în comparaţie cu republicanul din Roma antică. — *4*.

3 *„Carmagnola"* — cîntec revoluţionar, compus în timpul revoluţiei burgheze din Franţa de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. — *4*.

4 *Constituţia din 1793*, elaborată în primele luni ale dictaturii iacobine din Franţa, este una dintre constituţiile burgheze cele mai democratice. Declaraţia drepturilor omului şi ale cetăţeanului, care o precede, proclama suveranitatea poporului, dreptul lui la revoluţie împotriva unui guvern care ar uzurpa puterea poporului şi declara că societatea este datoare să dea de lucru celor neavuţi şi să aibă grijă de cei inapţi pentru muncă. Constituţia a înlăturat censul de avere şi a introdus votul universal. Totodată ea a declarat intangibilă proprietatea privată. Constituţia din 1793 nu a intrat în vigoare niciodată; la început, intrarea ei în vigoare a fost împiedicată de războiul civil şi de intervenţia con-

trarevoluţionară, iar apoi de venirea la putere a marii burghezii contrarevoluţionare după 9 termidor 1794. — *5.*

5 Este vorba de victoriile repurtate de armata revoluţionară franceză asupra trupelor primei coaliţii a monarhiilor contrarevoluţionare europene la Jemappes, în ziua de 6 noiembrie 1792, şi la Fleurus, în ziua de 26 iunie 1794. — *6.*

6 Aflîndu-se la Londra în a doua jumătate a lunii august 1845, Marx şi Engels au contribuit direct la apropierea dintre fruntaşii mişcării muncitoreşti engleze şi reprezentanţii emigranţilor politici: ei au asistat la conferinţa cartiştilor şi a conducătorilor comunităţilor din Londra ale Ligii celor drepţi cu militanţii mişcării democratice şi revoluţionare din diferite ţări. Potrivit comunicării apărute în ziarul cartist „The Northern Star" („Steaua nordului") din 23 august 1845, această conferinţă a adoptat următoarea rezoluţie, sprijinită de Engels: „Să se convoace o întrunire publică a democraţilor de toate naţionalităţile aflători la Londra pentru a discuta problema creării unei societăţi care să aibă ca scop informarea reciprocă — prin adunări periodice comune — asupra mişcării pentru cauza comună, care se desfăşoară în fiecare ţară". La întrunirea care a avut loc la 22 septembrie, Marx şi Engels n-au asistat, întrucît înainte de această dată plecaseră din Londra. — *8.*

7 *Proudhon, Pierre-Joseph* (1809—1865) — publicist francez, economist şi sociolog vulgar, ideolog al micii burghezii, unul dintre părinţii anarhismului. Marx, care l-a cunoscut pe Proudhon în 1844, a încercat să exercite asupra lui o înrîurire ideologică, dar Proudhon s-a menţinut pe poziţiile reformismului mic-burghez, întocmind proiecte utopice pentru rezolvarea problemei sociale, care au adus prejudicii mişcării muncitoreşti. Ideile lui Proudhon nu tindeau la desfiinţarea capitalismului, ci la îndreptarea „laturilor lui proaste". Fără revoluţie socială, printr-o reformă a schimbului şi a creditului voia Proudhon să fie înlăturată mizeria şi nedreptatea, să se ajungă la o prosperitate generală şi să se asigure armonia intereselor tuturor membrilor societăţii. Proudhon nega necesitatea statului şi se declara împotriva oricărei lupte politice a clasei muncitoare. Inconsistenţa totală a concepţiilor lui Proudhon a fost dezvăluită de Marx în 1847, în lucrarea sa „Mizeria filozofiei. Răspuns la «Filozofia mizeriei» a d-lui Proudhon" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 4, pag. 65—185 [vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 65—179]). In perioada Internaţionalei I, Marx şi Engels au dus o luptă hotărîtă împotriva proudhonismului, care căpătase o răspîndire destul de largă în rîndurile muncitorilor din Franţa, Belgia şi din alte ţări. — *10.*

8 Este vorba de Comitetul comunist de corespondenţă pe care Marx şi Engels l-au creat la începutul anului 1846, la Bruxelles, cu scopul de a stabili legături cu grupurile comuniste şi socialiste

din Germania şi din străinătate. Crearea Comitetului de corespondenţă trebuia să contribuie la stringerea legăturilor ideologice şi organizatorice dintre reprezentanţii înaintaţi ai mişcării muncitoreşti şi socialiste din diferite ţări, cu scopul de a pregăti astfel terenul în vederea creării partidului proletar. Din scrisoarea de răspuns pe care Proudhon i-a trimis-o la 17 mai, Marx s-a convins că între el şi Proudhon există divergenţe fundamentale şi a renunţat la ideea sa de a stabili legături cu mişcarea muncitorească franceză prin intermediul lui Proudhon. — *10.*

9 *„Journal des Débats"* — titlul prescurtat al cotidianului francez burghez „Journal des Débats politiques et littéraires", fondat la Paris în 1789; în perioada monarhiei din iulie — ziar guvernamental, organ al burgheziei orléaniste; în timpul revoluţiei de la 1848, ziarul exprima punctul de vedere al burgheziei contrarevoluţionare. — *19.*

10 Este vorba de Confederaţia irlandeză, întemeiată în ianuarie 1847 de către elementele radicale şi democrate ale mişcării naţionale irlandeze, care erau nemulţumite de politica conciliatoare a lui O'Connel, liderul aripii drepte a acestei mişcări. Aripa stîngă, revoluţionară, a Confederaţiei irlandeze era pentru o răscoală populară împotriva dominaţiei engleze şi tindea să îmbine lupta pentru independenţa Irlandei cu lupta pentru reforme democratice. Activitatea Confederaţiei irlandeze a încetat în vara anului 1848, după reprimarea de către autorităţile engleze a răscoalei care izbucnise în Irlanda. — *21.*

11 In 1853, în scrisoarea sa din 12 aprilie către Weydemeyer, Engels scria: „In ceea ce priveşte fostele provincii poloneze de dincoace de Dvina şi Nipru, nici nu vreau să aud despre ele de cînd am aflat că acolo toţi ţăranii sînt ucraineni, şi numai nobilii şi în parte orăşenii sînt polonezi, şi că pentru ţăranul de acolo, la fel ca şi în Galiţia ucraineană în 1846, refacerea Poloniei ar însemna restaurarea vechii puteri moşiereşti în toată amploarea ei. In toate aceste regiuni din afara Regatului polonez propriu-zis locuiesc cel mult 500.000 de polonezi!" (Vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori alese, ed. rusă, 1953, pag. 68). — *24.*

12 Scrisoarea lui Marx a fost publicată în ziarul „L'Alba" din 29 iunie 1848, cu o notă introductivă din partea redacţiei: „Publicăm scrisoarea de mai jos, primită de noi din Colonia, pentru a arăta ce sentimente nutresc faţă de Italia germanii generoşi care doresc fierbinte să stabilească legături frăţeşti între poporul italian şi cel german, pe care despoţii europeni îi aţîţau unul împotriva celuilalt". O parte din scrisoarea de răspuns a redacţiei „L'Alba", semnată de L. Alinari, este reprodusă în articolul „Politica externă a Germaniei" (vezi culegerea de faţă, pag. 32—33).

„L'Alba" — ziar democrat italian; apărea la Florenţa în anii 1847—1849. — *25.*

13 *„Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie"* a apărut zilnic la Colonia, sub redacţia lui Marx, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849.

Poziţia fermă şi intransigentă a „Noii gazete renane", internaţionalismul ei combativ, publicarea în coloanele ei a unor articole politice demascatoare, îndreptate împotriva guvernului prusian şi împotriva autorităţilor locale din Colonia — toate acestea au făcut ca încă din primele luni ale existenţei „Noii gazete renane" ea să fie ţinta unor atacuri furibunde din partea presei monarhiste, feudale şi a celei burghezo-liberale, precum şi obiectul unei prigoane din partea guvernului.

Dar, cu toate persecuţiile şi cu toate piedicile puse de poliţie, „Noua gazetă renană" a apărat cu curaj interesele democraţiei revoluţionare, interesele proletariatului. In mai 1849, în condiţiile ofensivei generale a contrarevoluţiei, guvernul prusian a ordonat expulzarea lui Marx din Prusia. Expulzarea lui Marx şi persecuţiile îndreptate împotriva celorlalţi redactori au avut drept urmare încetarea apariţiei ziarului. Ultimul număr al „Noii gazete renane", nr. 301, tipărit cu cerneală roşie, a apărut la 19 mai 1849. In cuvîntul de bun rămas adresat muncitorilor, redactorii ziarului declarau că „ultimul lor cuvînt va fi întotdeauna şi pretutindeni *eliberarea clasei muncitoare!*" (Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 6, pag. 564). — *25.*

14 *Vîşehrad* — partea de sud a oraşului Praga, în care se găseşte străvechea citadelă cu acelaşi nume, pe malul drept al rîului Vltava.

Hradcin — partea de nord-vest a oraşului Praga, în care se găseşte un străvechi palat ce domină întregul oraş. — *27.*

15 *Congresul slav* s-a întrunit la 2 iunie 1848 la Praga; la congres au ieşit la iveală două tendinţe antagoniste în mişcarea naţională a popoarelor slave asuprite de imperiul Habsburgilor. Curentul de dreapta, liberal moderat, din care făceau parte conducătorii congresului (Palacký, Safařik), încerca să rezolve problema naţională prin menţinerea şi consolidarea monarhiei habsburgice. Curentul de stînga, democratic (Sabina, Fryè, Libelt etc.), se ridica cu toată energia împotriva acestei tendinţe şi năzuia spre acţiuni comune cu mişcarea revoluţionar-democratică din Germania şi Ungaria. O parte din delegaţii congresului, şi anume cei care făceau parte din aripa radicală şi care au luat parte activă la insurecţia din Praga, au fost supuşi unor crunte represiuni. La 16 iunie, reprezentanţii aripii liberale moderate, rămaşi la Praga, au amînat fără termen lucrările congresului. — *27.*

16 *Adunarea naţională de la Frankfurt* a fost convocată după revoluţia din martie, care a avut loc în Germania, şi şi-a început lucrările în ziua de 18 mai 1848, la Frankfurt pe Main. Principala sarcină a adunării consta în lichidarea fărîmiţării politice a Germaniei şi în elaborarea unei constituţii pe întreaga Germanie. Dar din pricina laşităţii şi şovăielilor majorităţii liberale

a Adunării şi a nehotărîrii şi inconsecvenţei aripii ei stîngi, micburgheze, Adunarea s-a temut să-şi asume puterea supremă în ţară şi nu a ştiut să adopte o poziţie hotărîtă în principalele probleme ale revoluţiei germane din 1848—1849. Ea nu a făcut nimic pentru a uşura situaţia muncitorilor şi ţăranilor, nu a sprijinit mişcarea de eliberare naţională din Polonia şi Cehia şi a încuviinţat politica de asuprire dusă de Austria şi Prusia faţă de popoarele subjugate. Adunarea nu s-a decis să mobilizeze forţele poporului pentru a respinge ofensiva contrarevoluţiei şi a apăra constituţia imperiului, elaborată de ea; la 18 iunie 1849 ea a fost împrăştiată de către armată. — *28.*

17 La 25 iulie 1792 ducele de Braunschweig, comandantul suprem al armatei austro-ungare care lupta împotriva Franţei revoluţionare, a lansat un manifest în care ameninţa poporul francez că va şterge Parisul de pe faţa pămîntului. — *30.*

18 Este vorba de insurecţia care a avut loc în Olanda în 1785 împotriva dominaţiei partidului catolic al nobilimii, grupat în jurul lui Wilhelm de Orania, stathuder al Olandei. Această insurecţie, condusă de partea republicană a burgheziei, a dus la alungarea stathuderului din ţară; în 1787 însă el a fost readus la putere cu ajutorul trupelor prusiene. — *30.*

19 In 1832, printr-o înţelegere intervenită între Anglia, Franţa şi Rusia, a fost adus pe tronul Greciei prinţul bavarez nevîrstnic Otto, care a sosit în Grecia însoţit de trupe bavareze şi a domnit sub numele de Otto I. — *30.*

20 Este vorba de politica reacţionară a Sfintei Alianţe, în care principalul rol aparţinea Austriei, Prusiei şi Rusiei. La congresul care a început la Troppau în octombrie 1820 şi s-a încheiat în mai 1821 la Laibach a fost proclamat pe faţă principiul amestecului puterilor Sfintei Alianţe în treburile interne ale celorlalte state. In conformitate cu aceasta, Congresul de la Laibach a adoptat hotărîrea de a trimite trupe austriece în Italia, iar Congresul de la Verona din 1822 — hotărîrea ca Franţa să intervină în Spania pentru a înăbuşi mişcarea revoluţionară şi de eliberare naţională din aceste ţări.

In 1821, după răscoala nereuşită din Moldova, Alexandru Ipsilante, conducătorul mişcării greceşti de eliberare naţională, a fugit în Austria, unde a fost arestat şi deţinut la închisoare pînă în 1827. — *31.*

21 In deceniul al 3-lea şi al 4-lea ale secolului trecut, Austria şi Prusia sprijineau în Portugalia partidul clerical-feudal, în frunte cu Don Miguel, partid care se ridica împotriva oricărei îngrădiri a absolutismului. In Spania, sprijinul Austriei şi Prusiei îi era acordat lui Don Carlos, care în 1833 a dezlănţuit un război civil pentru a cuceri tronul în interesul partidului reacţionar clerical-feudal. — *31.*

22 Este vorba de manifestul pe care guvernul provizoriu din Milano l-a adresat poporului german la 6 aprilie 1848. Manifestul demasca politica reacţionară a guvernului austriac, condamna aţiţarea vrajbei între popoare şi exprima sentimentele frăţeşti pe care poporul italian le nutreşte faţă de poporul german. — 32.

23 Aluzie la înăbuşirea insurecţiei de la 1848 din Poznan de către generalul prusian Pfüel. Din ordinul acestuia, participanţii la insurecţie au fost tunşi şi stigmatizaţi cu lapis (piatra iadului) la mîini şi la urechi. — *37*.

24 *„Sugrumătorii"* („garroters") — aşa se numeau jefuitorii care-şi strîngeau victimele de gît. Asemenea atacuri erau frecvente în Anglia în iarna 1862—1863 şi au constituit obiectul unor dezbateri în parlament, care a adoptat o lege specială prevăzînd pentru această crimă pedepse corporale şi muncă silnică. — *39*.

25 In timpul războiului civil din 1861—1865 între statele industriale din nordul S.U.A. şi statele sclavagiste din sud care se revoltaseră, burghezia engleză, strîns legată de plantatorii sclavagişti, s-a situat de partea celor din Sud şi a încercat să organizeze o intervenţie armată în S.U.A. Clasa muncitoare din Anglia s-a ridicat cu hotărîre împotriva politicii burgheziei engleze şi a zădărnicit încercarea de intervenţie a guvernului englez în războiul civil din S.U.A. — *47*.

26 Statutul general al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor a fost publicat în baza unei hotărîri a Conferinţei de la Londra a Internaţionalei I, care a avut loc în septembrie 1871. La baza lui a stat „Statutul provizoriu", întocmit de Marx în 1864, la întemeierea Internaţionalei I, şi aprobat de Congresul de la Geneva din 1866 cu unele adăugiri. Articolul 7a a fost inclus ulterior în Statut printr-o hotărîre a Congresului de la Haga din septembrie 1872. El reprezintă o expunere succintă a rezoluţiei „Despre acţiunea politică a clasei muncitoare", adoptată de Conferinţa de la Londra din 1871. — *49*.

27 In locul acestui congres, care urma să fie convocat în Belgia, a avut loc în septembrie 1865, la Londra, o conferinţă a Internaţionalei, care, după ce a ascultat raportul Consiliului General, a aprobat darea de seamă financiară şi a adoptat hotărîri cu privire la locul şi data convocării primului congres, precum şi la ordinea de zi a acestuia. — *54*.

28 *Mazzini, Giuseppe* (1805—1872) — revoluţionar burghez italian, unul dintre cei mai de seamă conducători şi ideologi ai taberei republicane-democratice revoluţionare în perioada luptei pentru eliberarea naţională a Italiei şi pentru unificarea ei; el exprima interesele burgheziei mici şi mijlocii din Italia, precum şi ale cercurilor cu stare de spirit radicală din rîndurile nobilimii mici şi mijlocii. In perioada 1860—1870 Mazzini a desfăşurat o activitate propagandistică în rîndurile muncitorimii, căutînd s-o

subordoneze influenţei republicanilor mic-burghezi şi să folosească clasa muncitoare ca forţă de luptă pentru desăvîrşirea unificării Italiei; el a lansat un plan de creare a unei organizaţii muncitoreşti naţionale şi a elaborat un proiect de statut, care a fost adoptat la Congresul al unsprezecelea al societăţilor muncitoreşti, ţinut la Neapole în octombrie 1864. Incă înainte de congres, L. Wolf, adeptul lui Mazzini, a propus ca acest proiect să fie pus la baza Statutului Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor, propunere care a provocat o ripostă energică din partea lui Marx. Ideea „păcii între clase", propovăduită de Mazzini, i-a făcut curînd pe muncitori să se îndepărteze de el, iar atitudinea lui duşmănoasă faţă de Comuna din Paris şi faţă de Internaţionala I a subminat definitiv influenţa lui Mazzini în rîndurile clasei muncitoare. — *54*.

29 Congresul de la Neapole al societăţilor muncitoreşti italiene a avut loc în zilele de 25—27 octombrie 1864. La acest congres au participat reprezentanţii a 25 de societăţi muncitoreşti din diferite oraşe ale Italiei. Congresul a adoptat un statut sub denumirea de „Act al frăţiei societăţilor muncitoreşti italiene", la baza căruia a fost pus proiectul lui Mazzini. La congres, reprezentantul societăţii muncitoreşti din oraşul Trani, Gennaro Bovia, a ridicat problema convocării unui congres internaţional al societăţilor muncitoreşti. In momentul acela participanţii la congres nu primiseră încă informaţii precise despre crearea Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor la Londra, întrucît L. Wolf, care trebuia să-i informeze asupra acestui lucru, nu sosise la Neapole şi nu participase la congres. Congresul a dat comisiei sale permanente însărcinarea de a asigura reprezentarea muncitorilor italieni la un congres internaţional, sau de a lua iniţiativa convocării unui asemenea congres. — *54*.

30 *„The Bee-Hive Newspaper"* — săptămînal englez, care apărea la Londra în anii 1861—1876. In noiembrie 1864 a fost declarat oficial organ al Internaţionalei I, dar de fapt a continuat să rămînă pe poziţiile trade-unionismului liberal; în această gazetă documentele oficiale ale Internaţionalei şi dările de seamă ale Consiliului General apăreau adesea incomplet şi inexact. La 26 aprilie 1870, la propunerea lui Marx, Consiliul General a adoptat hotărîrea de a rupe orice legături cu „Bee-Hive". — *56*.

31 *Weydemeyer, Joseph* (1818—1866) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti germane şi americane, membru al Ligii comuniştilor; a participat la revoluţia din 1848—1849 din Germania şi la războiul civil din S.U.A. de partea celor de la nord; a pus bazele propagandei marxismului în Statele Unite; prieten şi tovarăş de luptă al lui Marx şi Engels. — *59*.

32 *„Le Courrier Français"* — gazetă săptămînală şi, începînd din iunie 1867, cotidian al republicanilor de stînga; apărea la Paris în anii 1861—1868 şi se afla sub influenţa proudhoniştilor. Din mai 1866 a devenit organ al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor. — *60*.

33 *Lafargue, Paul* (1842—1911) — militant de seamă al mișcării muncitorești internaționale, membru al Consiliului General al Internaționalei I, remarcabil propagandist al marxismului, unul dintre fondatorii Partidului muncitoresc din Franța; discipol și tovarăș de luptă al lui Marx și Engels.

Longuet, Charles (1833—1903) — socialist francez, membru al Consiliului General al Internaționalei I și al Comunei din Paris; ulterior a aderat la grupul reformist al posibiliștilor.

In deceniul al 7-lea, Lafargue și Longuet, aflîndu-se sub influența proudhoniștilor, negau că problema națională ar avea vreo însemnătate pentru mișcarea muncitorească și afirmau că naționalitatea este o „prejudecată învechită". Această poziție nihilistă se reducea în fapt la naționalism, la proclamarea națiunii proprii ca națiune model, la negarea însemnătății progresiste a mișcărilor de eliberare națională. — *60.*

34 Este vorba de războiul din 1866 dintre Prusia și Austria. — *61.*

35 Aceste instrucțiuni au fost scrise de Marx pentru delegații Consiliului Central Provizoriu trimiși la Congresul Asociației Internaționale a Muncitorilor care a avut loc în septembrie 1866 la Geneva. Instrucțiunile indicau cum trebuie să fie rezolvate problemele înscrise pe ordinea de zi a congresului. Ele cuprindeau o serie de sarcini concrete; lupta pentru înfăptuirea acestor sarcini era menită să cimenteze masele muncitorești, să ridice conștiința lor de clasă, să le atragă în lupta comună a clasei muncitoare. Marx n-a participat la congres. (Vezi textul complet al Instrucțiunilor în: K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea I, pag. 195—204). — *63.*

36 *Kugelmann, Ludwig* (1830—1902) — medic german, participant la revoluția din 1848—1849, membru al Internaționalei I; prieten al lui Marx și Engels. — *64.*

37 Primul Congres al Asociației Internaționale a Muncitorilor a avut loc între 3 și 8 septembrie 1866 la Geneva. La acest congres au participat 60 de delegați din diferite țări ale Europei, reprezentînd 25 de secții ale Internaționalei și 13 societăți muncitorești afiliate. Delegații secțiilor din Franța, în majoritatea lor proudhoniști, s-au pronunțat la congres împotriva luptei politice a proletariatului, împotriva organizării de greve și, în fapt, nu făceau decît „să propovăduiască — după cum spune Marx — o economie burgheză obișnuită, idealizată în manieră proudhonistă". Dar congresul nu i-a urmat pe proudhoniști și a pus la baza hotărîrilor sale „Instrucțiunile pentru delegații Consiliului Central Provizoriu", elaborate de Marx, adoptînd rezoluții cu privire la introducerea prin lege a zilei de muncă de 8 ore, cu privire la îngrădirea muncii copiilor și adolescenților, la protecția muncii femeii, la sindicate, cooperație etc. Congresul a aprobat Manifestul constitutiv și Statutul Internaționalei I, a aprobat activitatea Consiliului General și i-a prelungit împuternicirile. — *64.*

38 Congresul muncitoresc american de la Baltimore s-a ținut între 20 și 25 august 1866. La congres au participat 60 de delegați, reprezentînd 60.000 de muncitori grupați în trade-unionuri. Congresul a discutat problema introducerii prin lege a zilei de muncă de 8 ore, problema activității politice a muncitorilor, aceea a asociațiilor cooperatiste, a grupării tuturor muncitorilor în trade-unionuri, a condițiilor de locuit etc. La congres a fost adoptată o hotărîre cu privire la crearea Uniunii naționale a muncitorilor (vezi adnotarea 49). — *65.*

39 Este vorba de lupta pentru reforma dreptului electoral, luptă dusă de clasa muncitoare din Anglia în 1865—1867. Programul revendicărilor și tactica clasei muncitoare față de partidele burgheze în această luptă au fost elaborate sub îndrumarea directă a lui Marx. Consiliul General al Internaționalei I a participat activ la această mișcare; din inițiativa membrilor Consiliului General a fost creată Liga pentru reformă, care a jucat un rol de seamă în această luptă. Dar reformismul și conciliatorismul liderilor trade-unionurilor au dat burgheziei engleze posibilitatea de a scinda rîndurile clasei muncitoare și de a se limita să introducă în 1867, în locul votului universal, o reformă ciuntită, care a acordat drept de vot numai vîrfurilor clasei muncitoare, în timp ce principala masă muncitorească a rămas lipsită de drepturi ca și pînă atunci. — *65.*

40 *Mișcarea feniană* — mișcare a revoluționarilor irlandezi mic-burghezi, care s-a desfășurat cu începere de la sfîrșitul deceniului al 6-lea al secolului al XIX-lea. Programul și activitatea fenienilor reflectau protestul maselor populare din Irlanda împotriva asupririi coloniale engleze. Fenienii revendicau independența națională a țării lor, instaurarea republicii democrate și transformarea țăranilor arendași în proprietari ai pămîntului lucrat de ei. Dar tactica complotistă a fenienilor i-a împiedicat să întărească legăturile cu păturile largi ale poporului irlandez; fenienii nu aveau legături nici cu mișcarea democratică generală și muncitorească din Marea Britanie. Răscoala începută de ei în februarie-martie 1867 a fost înfrîntă. După aceasta activitatea fenienilor s-a redus la săvîrșirea de acte teroriste, iar în deceniul al 8-lea a intrat în declin. — *66.*

41 In memoriul pe care Consiliul General al Internaționalei l-a înaintat lui Hardy, ministrul de interne al Angliei, se cerea grațierea celor patru fenieni condamnați la moarte de către tribunalul din Manchester pentru că au organizat evadarea a doi participanți activi la răscoala irlandeză din 1867 (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea I, pag. 261—262). — *67.*

42 *„The Times"* — cel mai mare cotidian englez, de orientare conservatoare; a fost fondat la Londra în 1785. — *67.*

43 Este vorba de cele două săptămînale irlandeze: „The Irishman" și „The Nation", care apăreau la Dublin: primul între 1858 și

1885, iar al doilea între 1842 şi sfîrşitul deceniului al 9-lea al secolului trecut; în perioada 1860—1870 ambele ziare au luat apărarea fenienilor. — *67.*

44 Trei dintre fenienii condamnaţi au fost executaţi la 23 noiembrie 1867; celui de-al patrulea pedeapsa cu moartea i-a fost comutată în muncă silnică. — *67.*

45 Sub influenţa insurecţiei, încununată de succes, a coloniilor nord-americane împotriva dominaţiei engleze, la sfîrşitul deceniului al 8-lea şi începutul deceniului al 9-lea al secolului al XVIII-lea s-a desfăşurat în Irlanda o vastă mişcare de eliberare naţională. In urma luptei duse de patrioţii irlandezi, guvernul englez a fost nevoit să facă unele concesii şi să acorde Irlandei libertatea comerţului şi dreptul de legiferare independentă. Aceste cuceriri au fost confirmate prin „Actul de renunţare", care a fost adoptat de parlamentul englez în 1783 şi care transmitea în mod oficial puterea legislativă în mîinile parlamentului irlandez. Dar, după înăbuşirea răscoalei irlandeze din 1798, irlandezii şi-au pierdut din nou autonomia. Anglia a impus Irlandei o uniune, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1801. Această uniune a suprimat parlamentul irlandez. Revendicarea cu privire la desfacerea uniunii (Repeal of Union) a devenit în Irlanda, începînd din deceniul al 3-lea al secolului al XIX-lea, lozinca cea mai populară în lupta împotriva colonialiştilor englezi. — *69.*

46 *Uniunea generală a muncitorilor germani* — organizaţie politică a muncitorilor germani, creată în 1863 cu participarea activă a lui Lassalle. Uniunea a fiinţat pînă în 1875, cînd, la Congresul de la Gotha, lassalleienii şi eisenachienii (partidul condus de Liebknecht şi de Bebel) au fuzionat, formînd Partidul socialist muncitoresc din Germania. — *70.*

47 Marx se referă la revendicările programatice ale socialistului mic-burghez german Ferdinand Lassalle (1825—1864), pe care acesta le-a expus într-o serie de articole şi cuvîntări. Aceste revendicări au constituit programul politic al Uniunii generale a muncitorilor germani. Pornind de la concepţia sa idealistă cu privire la stat ca organizaţie situată deasupra claselor, Lassalle considera că e posibilă folosirea statului prusian în vederea rezolvării problemei sociale prin organizarea cu ajutorul lui a unor asociaţii de producţie. După cum spunea Marx, Lassalle propovăduia „un socialism guvernamental regalo-prusian". Lassalle căuta să-i îndrumeze pe muncitori numai pe calea paşnică, parlamentară de luptă, considerînd că, o dată cu introducerea votului universal, statul prusian se va transforma într-un „stat popular liber". Pentru a obţine introducerea votului universal, Lassalle a intrat în legătură cu Bismarck, promiţîndu-i sprijinul Uniunii generale a muncitorilor germani în lupta lui împotriva opoziţiei liberale şi în înfăptuirea planurilor lui de unificare „de sus" a Germaniei, sub hegemonia Prusiei. Lassalle se pronunţa împotriva metodelor revoluţionare ale luptei de clasă, nega în-

semnătatea sindicatelor şi a grevelor, ignora sarcinile internaţionale ale clasei muncitoare şi infecta conştiinţa muncitorilor cu idei naţionaliste. Un mare rău a pricinuit mişcării muncitoreşti germane atitudinea lui Lassalle faţă de ţărănime, pe care el o desconsidera, socotind-o o forţă reacţionară. Marx şi Engels au combătut dăunătoarele dogme utopice şi concepţii reformiste ale lui Lassalle; prin criticarea lassalleianismului ei au contribuit la eliberarea muncitorilor germani de sub influenţa acestui curent oportunist. — *70.*

48 *Alianţa democraţiei socialiste* — organizaţie fondată de M. Bakunin în 1868. Membrii Alianţei proclamau în programul lor ateismul, egalizarea claselor şi desfiinţarea statului. Ei negau necesitatea luptei politice pentru clasa muncitoare. Programul anarhist mic-burghez al Alianţei a găsit sprijin în regiunile slab dezvoltate din punct de vedere industrial din Italia, Elveţia şi din alte cîteva ţări. In 1869, Alianţa a adresat Consiliului General cererea de a fi primită în Internaţională. Consiliul General a fost de acord să primească secţiile Alianţei, cu condiţia dizolvării acesteia din urmă ca organizaţie de sine stătătoare. In realitate însă, intrînd în Internaţională, membrii Alianţei şi-au păstrat organizaţia lor secretă în cadrul Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor şi, în frunte cu Bakunin, au pornit o luptă împotriva Consiliului General. Lupta Alianţei împotriva Internaţionalei a devenit mai accentuată după înfrîngerea Comunei din Paris, cînd Bakunin şi adepţii lui s-au ridicat cu o deosebită vehemenţă împotriva ideii dictaturii proletariatului şi împotriva măsurilor menite să ducă la întărirea partidului politic de sine stătător al clasei muncitoare, organizat după principiile centralismului democratic. Sub conducerea lui Marx, Consiliul General a dus o luptă hotărîtă împotriva activităţii scizioniste a bakuniştilor, care subminau unitatea mişcării proletare internaţionale. Congresul de la Haga din septembrie 1872 al Internaţionalei I a adoptat cu o covîrşitoare majoritate de voturi o hotărîre prin care conducătorii Alianţei — Bakunin şi Guillaume — au fost excluşi din Internaţională. — *73.*

49 *Uniunea naţională a muncitorilor* a fost creată în S.U.A., în 1866, la Congresul de la Baltimore; la crearea acestei Uniuni a luat parte activă militantul de seamă al mişcării muncitoreşti americane W. Sylvis. Din momentul creării sale, Uniunea s-a situat pe poziţia sprijinirii Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor; în 1869, un delegat al Uniunii a participat la lucrările Congresului de la Basel al Internaţionalei I, iar în august 1870, la Congresul de la Cincinnati, Uniunea a adoptat următoarea rezoluţie: „Uniunea naţională a muncitorilor proclamă ataşamentul ei faţă de principiile Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor şi speră ca în viitorul apropiat să se afilieze la asociaţia amintită". Dar această hotărîre n-a fost înfăptuită. Curînd conducerea Uniunii naţionale a muncitorilor şi-a concentrat toată atenţia asupra unor proiecte utopice de reformă monetară, care prevedeau lichidarea sistemului bancar şi asigurarea de către

stat a unui credit ieftin. In 1870—1871 trade-unionurile s-au despărțit de Uniune, iar în 1872 aceasta și-a încetat efectiv existența. Cu toate părțile slabe ale Uniunii naționale a muncitorilor, crearea acestei organizații a avut o mare însemnătate pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din S.U.A. Uniunea națională a muncitorilor a fost inițiatorul luptei pentru solidaritatea muncitorilor albi și a muncitorilor negri, pentru drepturile femeilor, pentru o activitate politică de sine stătătoare a muncitorilor și pentru solidaritatea lor internațională. — *75.*

50 *„Der Volksstaat"* — Organ Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Germania (al eisenachienilor), care apărea sub redacția lui Liebknecht, la Leipzig, în anii 1869—1876, la început de două ori, iar apoi, începînd din 1873, de trei ori pe săptămînă. In acest ziar se publicau documentele Internaționalei I.

In scrisoarea de față este vorba de rezoluția Consiliului General cu privire la politica lui Gladstone în ceea ce-i privește pe deținuții irlandezi, publicată în ziarul „Volksstaat" din 27 noiembrie 1869 (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea I, pag. 339). — *81.*

51 In timpul revoluției burgheze engleze din secolul al XVII-lea izbucnise în Irlanda o răscoală care a dus la despărțirea aproape totală de Anglia a unei mari părți a insulei. Răscoala a fost înăbușită de trupele lui Cromwell în 1649—1652. Pacificarea Irlandei a fost făcută cu o cruzime nemaipomenită și s-a încheiat cu exproprierea în masă a pămîntului în folosul noilor landlorzi englezi, ceea ce a dus la întărirea elementelor burghezo-moșierești în Anglia și a contribuit la restaurarea monarhiei în 1660. — *82.*

52 *Habeas Corpus Act* a fost adoptat de parlamentul englez în 1679. In conformitate cu acest act, orice mandat de arestare trebuie să fie motivat, iar persoana arestată trebuie să fie adusă în fața justiției într-un termen foarte scurt (între 3 și 20 de zile); în caz contrar, ea trebuie să fie eliberată. Habeas Corpus Act nu este aplicabil în cazurile de arestare pentru înaltă trădare și poate fi suspendat printr-o hotărîre a parlamentului. — *82.*

53 *„The National Reformer"* — săptămînal radical englez, care apărea la Londra în anii 1860—1893. La 28 noiembrie și la 5 decembrie 1869 a fost publicată în această gazetă, sub semnătura membrului Consiliului General Harris, reporter al gazetei, o dare de seamă inexactă asupra ședințelor Consiliului General din 16 și 23 noiembrie în problema irlandeză. — *83.*

54 *„New York Daily Tribune"* — ziar american (1841—1924). In deceniul al 5-lea și al 6-lea ale secolului trecut, ziarul avea o orientare burghezo-radicală și o atitudine antisclavagistă; începînd de la mijlocul deceniului al 6-lea a devenit organul partidului republican din S.U.A.; în deceniul al 7-lea ziarul a adoptat

o atitudine de compromis față de proprietarii de sclavi. Din octombrie 1851 pînă în martie 1862 la acest ziar a colaborat Marx. Numeroase articole publicate în coloanele lui au fost scrise de Engels. — *83.*

55 La 1 ianuarie 1870, în ședința extraordinară a Consiliului General, în urma propunerii lui Marx, a fost adoptată o scrisoare circulară din partea Consiliului General către Consiliul federal al Elveției romande, la Geneva, în care Consiliul General lua atitudine împotriva atacurilor dezlănțuite de bakuniști în ziarele elvețiene „Egalité" și „Progrès" contra Consiliului General. In afară de Elveția, circulara a fost trimisă și secțiilor Internaționalei din alte țări. La 28 martie 1870, Marx, în calitate de secretar pentru Germania, a trimis acest document Comitetului din Braunschweig al Partidului muncitoresc social-democrat din Germania, însoțindu-l cu o caracterizare amănunțită a activității de subminare duse de Bakunin în cadrul Internaționalei. (Vezi textul complet al „Comunicării confidențiale" în K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea I, pag. 355—367). — *85.*

56 Secția rusă a Internaționalei I a fost întemeiată în primăvara anului 1870, în Elveția, de către emigranți politici ruși, tineri democrați raznocinți, educați în spiritul ideilor marilor democrați-revoluționari ruși Cernișevski și Dobroliubov. O importantă contribuție la pregătirea creării acestei secții a adus A. A. Serno-Solovievici, membru al Internaționalei I. La 12 martie 1870, comitetul secției a trimis Consiliului General programul și Statutul secției, precum și o scrisoare către Marx, în care acesta era rugat să fie reprezentantul acestei secții în Consiliul General al Asociației Internaționale a Muncitorilor. Programul secției ruse definea astfel sarcinile care stăteau în fața ei: „1. Să propage în Rusia prin toate mijloacele raționale posibile — ale căror particularități decurg din însăși situația țării — ideile și principiile Asociației Internaționale. 2. Să contribuie la organizarea unor secții internaționale în rîndurile maselor muncitorești din Rusia. 3. Să ajute la statornicirea unei legături trainice, solidare între clasele celor ce muncesc din Rusia și din Europa apuseană și, acordîndu-și ajutor reciproc, să contribuie la realizarea scopului lor comun: eliberarea". La ședința Consiliului General din 22 martie 1870, secția rusă a fost primită în Internațională, și Marx și-a asumat îndatorirea de a o reprezenta în Consiliul General. Secția rusă a avut un rol important în lupta împotriva activității scizioniste a bakuniștilor. Incercarea secției de a stabili legături cu mișcarea revoluționară din Rusia n-a reușit. Secția s-a destrămat în 1872. — *88.*

57 *Meyer, Siegfried* (circa 1840—1872) — socialist german, de profesie inginer; în deceniul al 7-lea a luat parte la mișcarea muncitorească germană; în 1866 a emigrat în S.U.A., unde a fost un militant activ al Internaționalei I; adept al lui Marx și Engels.

Vogt, August (circa 1830—circa 1883) — socialist german, de profesie muncitor cizmar, participant la revoluția din 1848—1849, membru al Ligii comuniștilor; în deceniul al 7-lea al secolului trecut a participat la mișcarea muncitorească germană, în 1867 a emigrat în S.U.A., unde a fost un militant activ al Internaționalei I; adept al lui Marx și Engels. — *90.*

58 Este vorba de textul oficial publicat de Consiliul General: „Report of the Fourth Annual Congress of the International Working Men's Association, held at Basle in Switzerland from the 6-th to the 11-th September 1869, published by the General Council" („Dare de seamă asupra lucrărilor celui de-al IV-lea Congres anual al Asociației Internaționale a Muncitorilor, care a avut loc între 6 și 11 septembrie 1869 la Basel, în Elveția. Publicată de Consiliul General"). Londra, 1869. In limba rusă materialele Congresului de la Basel au fost publicate de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. în 1934, în cartea: „Congresul de la Basel al Internaționalei I din 6—11 septembrie 1869". — *90.*

59 *„L'Internationale"* — săptămînal, organ al secțiilor din Belgia ale Asociației Internaționale a Muncitorilor; apărea la Bruxelles în anii 1869—1873. Articolul amintit de Marx a fost publicat în acest ziar la 27 februarie 1870, sub titlul „Guvernul englez și deținuții fenieni" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. 1 rusă, vol. XIII, partea I, pag. 405—408). — *93.*

60 Este vorba de articolele pe care Jenny Marx, fiica lui K. Marx, le-a scris în apărarea fenienilor și care au fost publicate în ziarul „La Marseillaise" în lunile martie-aprilie 1870 (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. 1 rusă, vol. XIII, partea I, pag. 412—429. Anexe).

„La Marseillaise" — cotidian francez, organ al republicanilor de stînga; a apărut la Paris din decembrie 1869 pînă în septembrie 1870; apariția lui a fost de repetate ori întreruptă în urma represiunilor ordonate de guvern; în fapt, acest ziar a fost organul Asociației Internaționale a Muncitorilor în Franța; „La Marseillaise" acorda o mare atenție materialelor referitoare la mișcarea muncitorească și la activitatea Internaționalei. — *93.*

61 *Plebiscitul* a fost organizat de Napoleon al III-lea în mai 1870, chipurile, pentru a stabili care este atitudinea față de imperiu a maselor populare din Franța. Intrebările erau formulate în așa fel, încît cetățenii nu puteau să condamne politica lui Napoleon al III-lea fără a se pronunța implicit împotriva oricărei reforme democratice. Secțiile din Franța ale Internaționalei I au demascat această manevră demagogică și au cerut membrilor lor să se abțină de la vot. — *95.*

62 La 19 iulie 1870 a început războiul franco-prusian. — *96.*

63 *„Le Réveil"* — ziar săptămînal, iar din mai 1869 cotidian francez, organ al republicanilor de stînga, apărea la Paris, sub redacția lui Ch. Delescluze, în perioada iulie 1868—ianuarie 1871. — *96.*

64 Este vorba de așa-numita *Societate „10 decembrie"* — organizație de propagandă bonapartistă, creată de Ludovic Bonaparte, în 1849, din lepădături ale diferitelor clase sociale și numită astfel în amintirea zilei de 10 decembrie 1848, cînd Ludovic Bonaparte a fost ales președinte al Republicii franceze. — *97.*

65 *Bătălia de la Sadowa* din 3 iulie a fost hotărîtoare în războiul austro-prusian din 1866, care s-a încheiat cu victoria Prusiei asupra Austriei. — *97.*

66 Este vorba de poziția pe care a adoptat-o față de războiul franco-german din 1870 Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Germania, comitet care își avea sediul la Braunschweig și din care făceau parte Bracke, Bonhorst, Spier, Kühn și Grall. La 24 iulie 1870, Comitetul a lansat un manifest care oglindea șovăielile membrilor lui în aprecierea caracterului războiului. Arătînd că în prima lui etapă războiul are pentru Germania un caracter defensiv și chemînd clasa muncitoare să-l sprijine, totodată autorii manifestului, spre deosebire de Bebel și de Liebknecht (vezi adnotarea 68), nu demascau caracterul lui dinastic din partea Prusiei. Iuncherimea prusiană reacționară, în frunte cu Bismarck, considera acest război ca o cale spre desăvîrșirea unificării Germaniei sub supremația lor, sub egida dinastiei Hohenzollernilor. După ce armata Imperiului al doilea a fost înfrîntă la Sedan și după ce în Franța a fost proclamată, la 4 septembrie 1870, republica, Comitetul din Braunschweig a adoptat o poziție justă. In manifestul său din 5 septembrie 1870, conceput în spiritul scrisorii lui Marx cu data aproximativă de 1 septembrie 1870 (vezi culegerea de față, pag. 106—108), Comitetul îndemna pe muncitorii germani să ceară încheierea imediată a unei păci onorabile cu Republica franceză și să protesteze împotriva planurilor de anexare a Alsaciei și Lorenei la Germania. Manifestul proclama fidelitatea clasei muncitoare germane față de cauza internațională a proletariatului. Pentru lansarea acestui manifest, la 9 septembrie 1870 toți membrii Comitetului au fost arestați și întemnițați. In pofida arestării Comitetului său Central și în pofida nenumăratelor represiuni la care a fost supus, Partidul muncitoresc social-democrat, în frunte cu Bebel și cu Liebknecht, a desfășurat o vastă campanie pentru încetarea războiului, pentru o pace onorabilă cu Franța republicană și prin aceasta a contribuit la educarea muncitorilor germani în spiritul internaționalismului proletar. — *100.*

67 *Hausseman, Georges Eugène* (1809—1891) — prefect al Parisului în timpul lui Napoleon al III-lea. Sub conducerea lui Hausseman a fost înfăptuită reconstruirea capitalei, cu scopul de a se crea pentru burghezie cartiere frumoase cu străzi și bulevarde largi.

Totodată s-a urmărit ca prin aceasta să fie îngreuiate luptele de baricadă ale muncitorilor în timpul insurecțiilor. — *101.*

68 La ședința Reichstagului din 21 iulie 1870, Bebel și Liebknecht s-au abținut în mod demonstrativ de la vot în problema creditelor de război, motivîndu-și atitudinea prin poziția lor negativă față de războaiele cu caracter dinastic. Bebel și Liebknecht au declarat că, „în calitate de socialiști-republicani și de membri ai Asociației Internaționale a Muncitorilor, care luptă împotriva tuturor asupritorilor, fără deosebire de naționalitate, și care tinde să unească pe toți asupriții într-o mare alianță frățească", ei sînt „adversari principiali ai oricărui război dinastic". Ei și-au exprimat convingerea că popoarele Europei „vor depune toate eforturile pentru a-și cuceri dreptul la autodeterminare, pentru a înlătura domnia sabiei, pentru a înlătura dominația de clasă, această cauză primă a tuturor calamităților politice și sociale". Marx și Engels au considerat că atitudinea lui Bebel și Liebknecht în parlament constituie un act de curaj, dar în același timp ei au fost de părere că poziția lor este unilaterală: demascînd caracterul pruso-dinastic al războiului, Bebel și Liebknecht nu vedeau totodată importanța lui progresistă pentru unificarea Germaniei. — *104.*

69 Această scrisoare s-a păstrat numai sub formă de fragmente inserate în manifestul cu privire la război, lansat de C.C. al Partidului muncitoresc social-democrat din Germania; acest manifest a fost publicat în foaie volantă la 5 septembrie 1870. — *106.*

70 Este vorba de vasta campanie de mitinguri pentru recunoașterea republicii franceze, desfășurată în rîndurile muncitorilor din Anglia în urma inițiativei lui Marx și a Consiliului General al Internaționalei I. — *111.*

71 La 4 septembrie 1870, într-o ședință comună a delegaților desemnați de secțiile din Paris ale Internaționalei și de uniunile sindicale muncitorești din acest oraș, a fost adoptat un manifest către poporul german și către social-democrații din Germania. La 5 septembrie acest manifest a fost publicat la Paris în limbile franceză și germană; totodată el a fost trimis Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor la Londra. Acest manifest șovinist, după cum l-a caracterizat Marx, nu reflecta poziția pe care trebuia s-o adopte proletariatul francez în împrejurările create după invazia armatelor germane în Franța și după crearea Republicii franceze. In numele Franței republicane, manifestul proclama fidelitatea față de tradițiile revoluției burgheze din Franța de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, cerea continuarea războiului pînă la ultimul om dacă germanii nu-și vor retrage dincolo de Rin trupele lor aflate pe teritoriul Franței, chema pe muncitorii germani la crearea Statelor Unite ale Europei, repetînd lozinca lansată în 1867 de organizația burgheză „Liga păcii și a libertății" (vezi adnotarea 97). Marx a criticat în termeni aspri conținutul acestui manifest. El considera că, după ce și-a făcut datoria cetățenească în războiul împotriva invaziei prusace, clasa muncitoare franceză nu trebuie să pornească pe calea tradițiilor naționale ale anului 1792, ci trebuie să-și întărească organizația de clasă în vederea luptei pentru renașterea Franței și pentru eliberarea proletariatului. Sarcinile care stăteau în fața proletariatului german și francez în etapa a doua a războiului franco-german au fost formulate de Marx în „A doua adresă a Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor cu privire la războiul franco-german", aprobată în ședința extraordinară a Consiliului General din 9 septembrie 1870 (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese, ed. rusă, vol. I, 1955, pag. 450—457 [vezi și *K. Marx* și *F. Engels,* Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 518—527]). — *113.*

72 Este vorba de publicațiile secțiilor spaniole ale Internaționalei I:

„La Federacion" — cotidian spaniol, organ al Consiliului federal, care apărea la Barcelona în anii 1869—1873 și care se afla sub influență bakunistă.

„La Solidaridad" — ziar spaniol; a apărut la Madrid cu începere din ianuarie 1870; organ al anarhiștilor; în ianuarie 1871 a fost interzis de guvern.

„El Obrero" — cotidian spaniol, care apărea la Palma (insula Majorca) în anii 1869—1871. După ce a fost interzis de guvern în ianuarie 1871, a continuat să apară sub denumirea *„La Revolucion social"*. „La Revolucion social" se tipărea pe hîrtie roșie. Au apărut numai trei numere, deoarece redactorul ziarului a fost trimis în judecată sub acuzația de lezmajestate. — *114.*

73 Este vorba de Reichstagul nord-german ales în 1867. Printre deputații aleși de muncitori au fost A. Bebel și W. Liebknecht. — *115.*

74 *„Anales de la Sociedad Tipografica Bonaerense"* — organ al societății muncitorilor tipografi, apărea la Buenos-Aires (Argentina) în anii 1871—1872. — *116.*

75 Este vorba de Uniunea națională a muncitorilor din S.U.A. (vezi adnotarea 49). — *117.*

76 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese, ed. rusă, vol. I, 1955, pag. 291—292 (vezi și *K. Marx* și *F. Engels,* Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 339). — *118.*

77 Marx se referă la insurecția proletariatului parizian din 23—26 iunie 1848, pe care V. I. Lenin a definit-o ca fiind primul război civil de mari proporții între proletariat și burghezie. Proletariatul parizian, care se ridicase întru apărarea intereselor lui de clasă, a luptat pînă la ultima picătură de sînge împotriva

forțelor armate ale burgheziei, care îi erau mult superioare ca număr. Călăul insurecției din iunie, generalul Cavaignac, a masacrat fără milă pe insurgenții învinși, iar presa burgheză a dezlănțuit o furibundă campanie de calomnii împotriva lor. În coloanele ziarului „Neue Rheinische Zeitung", Marx și Engels au apărat cu înflăcărare pe muncitorii răsculați (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 5, pag. 115—121, 123—159). — *119.*

78 La 13 iunie 1849, partidul mic-burghez al Muntelui a organizat la Paris o demonstrație pașnică de protest împotriva încălcării Constituției Republicii franceze de către președinte și de către majoritatea Adunării legislative. Această demonstrație a fost — aproape fără nici o greutate — împrăștiată de armată și a confirmat falimentul democrației mic-burgheze în Franța. — *120.*

79 *Hubert, Adolph* — emigrant francez la Londra, membru al Internaționalei I. — *124.*

80 Vezi K. Marx și F. Engels, Opere, ed. rusă, vol. XIII, partea a II-a, pag. 339—340. — *125.*

81 Marx se referă la rezoluția cu privire la situația politică a partidului, adoptată de Congresul de la Dresda al Partidului muncitoresc social-democrat german, care a avut loc la 12—15 august 1871. In această rezoluție se spunea: „Congresul aprobă întru totul atitudinea pe care ziarul «Volksstaat», organul partidului, a adoptat-o în problemele politice și sociale în anul care a trecut. Congresul aprobă în special legătura spirituală stabilită prin intermediul ziarului «Volksstaat» între social-democrația germană și Asociația Internațională a Muncitorilor" (vezi „Protokoll über den zweiten Congress der sozial-demokratischen Arbeiterpartei, abgehalten zu Dresden am 12., 13., 14. und 15. August 1871" [„Procesele-verbale ale Congresului al doilea al Partidului muncitoresc social-democrat, ținut la Dresda în zilele de 12, 13, 14 și 15 august 1871"], Leipzig, 1872, pag. 61). — *126.*

82 Această cuvîntare a fost rostită de Marx la 25 septembrie 1871, la festivitatea care a avut loc după închiderea Conferinței de la Londra și care a fost închinată sărbătoririi a șapte ani de la înființarea Internaționalei I. La această festivitate au fost invitați participanți ai Comunei din Paris și membrii Consiliului General. Cuvîntarea s-a păstrat numai în cadrul cronicii publicate de ziarul newyorkez „The World" din 15 octombrie 1871. — *128.*

83 *Bolte, Friedrich* — muncitor german, militant al Internaționalei I în America; în 1872, la Congresul de la Haga al Internaționalei I, a fost ales membru în Consiliul General. — *130.*

84 *Mutualiști* — astfel se intitulau în deceniul al 7-lea al secolului trecut proudhoniștii care preconizau un plan reformist, mic-burghez de eliberare a oamenilor muncii prin organizarea unui sistem de ajutor mutual (crearea de cooperative, de societăți de ajutor reciproc etc.). — *130.*

85 Rezoluțiile Conferinței de la Londra din septembrie 1871 a Internaționalei I, amintite de Marx, erau consacrate următoarelor probleme: consolidarea Internaționalei, întărirea centralismului și a rolului conducător al Consiliului General; necesitatea unui partid politic independent al proletariatului și a unei legături indisolubile între lupta politică și cea economică; lichidarea grupării fracționiste bakuniste. — *131.*

86 *„Il Proletario Italiano"* — gazetă italiană care apărea de două ori pe săptămînă la Torino, în 1871, și care se ridica împotriva Consiliului General și a hotărîrilor Conferinței de la Londra. Din 1872 pînă în 1874 a apărut sub denumirea „Il Proletario". — *133.*

87 „Procès-Verbaux du Congrès de l'Association internationale de Travailleurs réuni a Lausanne du 2 au 8 septembre 1867" („Procesele-verbale ale Congresului Asociației Internaționale a Muncitorilor, care a avut loc la Lausanne între 2 și 8 septembrie 1867"), Chaux-de-Fonds, 1867, pag. 19. — *134.*

88 Rezoluțiile Conferinței de la Londra au fost publicate de Consiliul General într-o broșură intitulată: „Resolutions of the Conference of Delegates of the International Working Men's Association. Assembled at London from 17th to 23 rd September 1871 (Circular issued by the General Council of the Association)" („Rezoluțiile Conferinței delegaților Asociației Internaționale a Muncitorilor, ținută la Londra între 17 și 23 septembrie 1871 [Circulară emisă de Consiliul General al Asociației])", Londra, 1871. Această broșură a fost tipărită concomitent și în limbile franceză și germană. In limba rusă rezoluțiile Conferinței de la Londra au fost publicate în 1936 de către Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. în cartea: „Conferința de la Londra a Internaționalei I din 17—23 septembrie 1871", pag. 123—135. — *134.*

89 *Tolain, Henri-Louis* (1828—1897) — proudhonist de dreapta, membru al Internaționalei I; în februarie 1871 a fost ales în Adunarea națională a Franței, a trădat cauza clasei muncitoare și a trecut în rîndurile dușmanilor Comunei. Pentru că a trădat interesele proletariatului, a fost exclus din Internaționala I printr-o hotărîre din 25 aprilie 1871 a Consiliului General.

Durand, Gustave (1835—?) — spion francez, strecurat în organizațiile clasei muncitoare; a fost secretar al „Secției franceze din 1871" de la Londra (vezi adnotarea 101). Durand a fost demascat, și la 6 octombrie 1871 Consiliul General l-a exclus din Internațională. (Cu privire la excluderea lui Tolain și a

lui Durand vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea a II-a, pag. 283, 366).

Stieber, Wilhelm (1818—1882) — funcționar al poliției prusiene, care a fabricat probe de culpabilitate împotriva acuzaților în procesul de la Colonia din 1852 al Ligii comuniștilor; începînd din 1853 a fost șeful poliției prusiene și a căutat să strecoare agenți în organizațiile clasei muncitoare, cu scopul de a le submina dinăuntru. In timpul războiului franco-prusian a stat în fruntea serviciului prusian de contraspionaj. — *139.*

90 *Terzaghi, Carlo* — secretarul societății muncitorești din Torino „Eliberarea proletarului", care în 1871 s-a declarat secție a Internaționalei I; în 1871—1872 Terzaghi a aderat la bakuniști; în 1872 a fost demascat ca agent al poliției și exclus din secție. (Cu privire la demascarea lui Terzaghi vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea a II-a, pag. 579—582). — *140.*

91 Engels se referă la știrea apărută în „Gazzettino Rosa" nr. 360 din 28 decembrie 1871 cu privire la hotărîrea secției din Torino a Internaționalei, societatea muncitorească „Eliberarea proletarului", al cărei organ era ziarul „Il Proletario", de a trimite un delegat la congresul a cărui convocare imediată fusese cerută de federația bakunistă Jura în vederea revizuirii Statutului Asociației Internaționale a Muncitorilor. Prin aceasta secția s-a situat fățiș de partea bakuniștilor.

„Gazzettino Rosa" — cotidian italian de format redus, care apărea la Milano în anii 1867—1873; în 1871—1872 a luat apărarea Comunei din Paris, a publicat dările de seamă și documentele Asociației Internaționale a Muncitorilor; începînd din 1872 ziarul a trecut sub influența bakuniștilor. — *140.*

92 Este vorba de așa-numita circulară din Sonvilliers, al cărei text a fost adoptat de federația Jura la congresul din 12 noiembrie 1871 de la Sonvilliers. Această circulară era îndreptată împotriva hotărîrilor Conferinței de la Londra a Internaționalei I. In această circulară se cerea convocarea imediată a unui congres general în vederea revizuirii Statutului în spiritul principiilor anarhiste. Consiliul General a răspuns la circulara din Sonvilliers printr-o circulară nedestinată publicității, scrisă de Marx și Engels și intitulată „Sciziuni imaginare în Internațională", broșură care demasca întreaga activitate scizionistă a bakuniștilor (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea a II-a, pag. 391—433). — *140.*

93 *„L'Egalité"* — gazetă săptămînală, a apărut la Geneva din decembrie 1868 pînă în 1872, ca organ al federației romande a Internaționalei I. La început gazeta se afla sub influența lui Bakunin și a adepților lui, care foloseau coloanele ei în lupta lor împotriva Consiliului General. După schimbarea redacției în ianuarie 1870, gazeta a început să sprijine Consiliul General și să lupte împotriva bakuniștilor.

Răspunsul Comitetului federal romand la circulara de la Sonvilliers a fost publicat în „L'Égalité" nr. 24 din 24 decembrie 1871. — *140.*

94 *Mardochai* — așa erau numiți agenții secreți ai poliției. — *141.*

95 *„La Révolution Sociale"* — gazetă săptămînală, care apărea la Geneva în perioada octombrie 1871-ianuarie 1872; începînd cu nr. 5 a devenit organul federației bakuniste Jura și a dus o campanie de calomnii împotriva Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor. — *141.*

96 *Cuno, Theodor* (1846—1934) — socialist german, adept al lui Marx și Engels; din 1869 pînă la începutul anului 1872 a trăit în Italia, unde a luat parte la organizarea de secții ale Internaționalei I și a luptat împotriva bakuniștilor; delegat la Congresul de la Haga al Asociației Internaționale a Muncitorilor; în septembrie 1872 a emigrat în S.U.A. și a participat la mișcarea muncitorească americană. — *143.*

97 Este vorba de Congresul al doilea al organizației burghezo-pacifiste Liga păcii și libertății, fondată de republicani și liberali burghezi și mic-burghezi în 1867, congres care a avut loc la Berna între 21 și 25 septembrie 1868. La discutarea punctului doi de pe ordinea de zi — „legătura dintre problema economică și socială și problema păcii și a libertății" — congresul a respins cu majoritate de voturi rezoluția propusă de Bakunin, în care se proclama necesitatea „egalizării economice și sociale a claselor și indivizilor". Nefiind sprijiniți la congres, Bakunin și adepții lui au părăsit Liga și în același an au creat Alianța democrației socialiste (vezi adnotarea 48). Marx și Engels au avut o atitudine negativă față de Liga păcii și libertății, care, prin declarațiile ei grandilocvente despre posibilitatea de a se pune capăt războiului prin crearea „Statelor Unite ale Europei", semăna iluzii în mase și abătea proletariatul de la lupta de clasă. In ședința Consiliului General din 13 august 1867, Marx a subliniat în cuvîntarea sa că adevăratul luptător pentru pace este Internaționala, întrucît „unirea clasei muncitoare din diferite țări va face ca în cele din urmă războaiele să nu mai fie cu putință". — *143.*

98 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea a II-a, pag. 374—375. — *145.*

99 Este vorba de Conferința de la Londra a Internaționalei I, convocată în septembrie 1871. — *145.*

100 *„La Liberté"* — gazetă săptămînală socialistă, care apărea la Bruxelles în anii 1867—1873, organ belgian al Asociației Internaționale a Muncitorilor. A publicat lucrări și scrisori ale lui Marx și Engels, dări de seamă ale congreselor Internaționalei, materiale ale Consiliului General și ale secțiilor locale; în 1871

a început să apară zilnic și a desfășurat o campanie activă în apărarea Comunei din Paris. — *146*.

101 *„Section française de 1871"* („Secția franceză din 1871") — a fost creată la Londra, în septembrie 1871, de un mic grup de emigranți francezi care s-au refugiat acolo după înfrîngerea Comunei. Cererea ei de a fi primită în Internațională a fost respinsă de Consiliul General, întrucît secția avea legături cu Alianța anarhistă a lui Bakunin și chiar de la început a dus o luptă înverșunată împotriva Consiliului General. Secretarul acestei secții, Durand, a fost demascat curînd ca spion al poliției franceze. La începutul anului 1872 această secție s-a scindat. Principala masă a emigranților francezi au format o secție nouă, care activa în deplin acord cu Consiliul General. — *146*.

102 *Federazione Operaia* (Federația muncitorească) a fost creată la Torino, în octombrie 1871, de mazziniști și bakuniști, între care chiar de la început s-a încins o luptă înverșunată în problema aderării la Internațională. In decembrie 1871 Consiliul General a aflat că această luptă s-a încheiat printr-o sciziune, în urma căreia au ieșit din Federația muncitorească peste 270 de oameni, formînd o nouă societate, denumită „Eliberarea proletarului", care s-a proclamat secție a Asociației Internaționale a Muncitorilor. Din momentul creării sale, noua secție s-a situat de partea federației Jura, cerînd convocarea imediată a unui congres al Internaționalei I și luptînd împotriva Consiliului General. — *147*.

103 Congresul secțiilor belgiene ale Internaționalei I a avut loc la Bruxelles, în decembrie 1871. După discutarea circularei de la Sonvilliers, adoptată la 12 noiembrie 1871 de Congresul federației Jura (vezi critica acestei circulare în culegerea de față, pag. 135—139), congresul belgian a adoptat o hotărîre cu privire la revizuirea Statutului Asociației Internaționale a Muncitorilor în cadrul unui congres ordinar. Prin aceasta congresul a arătat că refuză să sprijine cererea bakuniștilor cu privire la convocarea imediată a unui congres general al Internaționalei. Această hotărîre a congresului belgian a determinat federația Jura să renunțe la cererea ei. — *147*.

104 *„Neuer Social-Demokrat"* — ziar german, care apărea la Berlin în 1871—1876, de trei ori pe săptămînă, organ al lassalleienilor; „Neuer Social-Demokrat" ducea o luptă sistematică împotriva Consiliului General; în coloanele lui se publicau ample dări de seamă despre activitatea bakuniștilor. — *148*.

105 In noiembrie 1869 revoluționarul-terorist rus Neceaev l-a ucis pe Ivanov, student la Academia agricolă „Petru I", care luase atitudine împotriva metodelor de luptă preconizate de Neceaev. După asasinatul săvîrșit de el și după ce poliția a descoperit, la Moscova, societatea „Narodnaia rasprava", fondată de el, în decembrie 1869 Neceaev a fugit în Elveția, unde s-a întîlnit cu Bakunin, pe care-l cunoscuse la Geneva în primăvara anului

1869. In mai 1870, între Bakunin și Neceaev a intervenit o ruptură, iar în 1872 autoritățile elvețiene l-au extrădat pe Neceaev guvernului țarist, care l-a condamnat la 20 de ani muncă silnică. Marx și Engels s-au pronunțat categoric împotriva metodelor de luptă aventuroase, neprincipiale ale lui Neceaev. La 19 octombrie 1871, Consiliul General a adoptat o hotărîre, publicată în ziarele „Volksstaat" din 1 noiembrie și „Egalité" din 5 noiembrie 1871, în care se dezmințea existența vreunei legături între Neceaev și Asociația Internațională a Muncitorilor (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XIII, partea a II-a, pag. 367). — *148*.

106 Este vorba de Conferința de la Londra a Internaționalei I, care a avut loc în septembrie 1871. — *151*.

107 *Congresul de la Saragossa* al secțiilor din Spania ale Internaționalei I a avut loc între 4 și 11 aprilie 1872. La congres au fost examinate problemele referitoare la proprietate, la durata zilei de muncă, la munca femeilor, la salariu și alte probleme. In legătură cu discutarea circularei de la Sonvilliers (vezi adnotarea 92) s-a acordat o mare atenție problemei organizației politice a clasei muncitoare. Majoritatea participanților la congres a condamnat cu hotărîre încercările bakuniștilor de a distruge organizația revoluționară de luptă a proletariatului internațional. Congresul s-a raliat la hotărîrile congresului din Belgia (vezi adnotarea 103) și a chemat toate secțiile locale să-și trimită delegații la congresul ordinar al Internaționalei I. — *152*.

108 *Bovio, Gennaro* — membru al societății muncitorești de ajutor reciproc din orașul Trani, membru al Internaționalei I; a apărat cu hotărîre Comuna din Paris. — *154*.

109 Vezi adnotarea 29. — *154*.

110 *„La Libertà"* — gazetă democrată italiană, care apărea la Pavia, de două ori pe săptămînă, în anii 1870—1872; a publicat materiale cu privire la mișcarea muncitorească și a apărat cu hotărîre Comuna din Paris. — *155*.

111 Este vorba de adresa Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor: „Războiul civil din Franța", scrisă de Marx (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese, ed. rusă, vol. I, 1955, pag. 458—503 [vezi și *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 497—578]). — *155*.

112 *„L'Eguaglianza"* — săptămînal italian, a apărut la Agrigento (Sicilia) din iulie 1871 pînă în 1872; organ al secției locale a Internaționalei. — *155*.

113 Este vorba de întîlnirea celor trei împărați — Wilhelm I, Franz-Iosif și Alexandru al II-lea — în septembrie 1872 la Berlin. — *158*.

114 *„Die Tagwacht"* — ziar social-democrat elveţian, a apărut la Zürich din decembrie 1869 pînă în 1880; organ al Ligii muncitorilor elveţieni; pînă în 1873 a fost şi organ al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor, sprijinind Consiliul General. — *164.*

115 Este vorba de Congresul de la Eisenach al uniunilor muncitoreşti care a avut loc în august 1869 şi la care a fost înfiinţat Partidul muncitoresc social-democrat din Germania. — *167.*

116 Engels se referă la articolul său „In Internaţională", publicat în ziarul „Der Volksstaat" nr. 53 din 2 iulie 1873 (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XV, pag. 101—104). — *169.*

117 La alegerile pentru Reichstagul german care au avut loc la 10 ianuarie 1874 au fost aleşi din partea muncitorilor 9 deputaţi, care au obţinut peste 350.000 de voturi. Printre cei aleşi au fost Bebel şi Liebknecht, care pe vremea aceea se aflau la închisoare. — *174.*

118 *Sorge, Friedrich Albert* (1828—1906) — comunist german, militant de seamă al mişcării muncitoreşti americane şi internaţionale. Unul dintre membrii activi ai Internaţionalei I, membru al Consiliului General de la New York (1872—1874); prieten şi tovarăş de luptă al lui Marx şi Engels. — *176.*

119 Această scrisoare a fost adresată de Engels lui A. Bebel, militant de seamă al social-democraţiei germane, în legătură cu proiectul de program care urma să fie adoptat la Congresul de la Gotha din mai 1875. Pe baza acestui program urmau să fuzioneze cele două organizaţii muncitoreşti germane care existau pe acea vreme — Partidul muncitoresc social-democrat (aşa-numiţii eisenachieni), condus de Liebknecht şi Bebel, şi organizaţia lassalleiană (Uniunea generală a muncitorilor germani), condusă de Hasenclever, Hasselmann şi Tölcke — şi să formeze un partid unic, Partidul muncitoresc socialist din Germania. Marx şi Engels au făcut o critică aspră acestui proiect de program, în care se făceau lassalleienilor serioase concesii principiale (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese, ed. rusă, vol. II, 1955, pag. 5—38 [vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 5—44]). — *178.*

120 La punctul 6 al secţiunii a doua din programul Partidului muncitoresc social-democrat din Germania, adoptat la Congresul de la Eisenach în august 1869, se spunea: „Avînd în vedere că sarcina eliberării muncii nu este nici locală, nici naţională, ci este o sarcină socială care se pune în toate ţările în care există o societate modernă, Partidul muncitoresc social-democrat se consideră, în măsura în care acest lucru este permis de legile referitoare la asociaţii, o secţie a Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor şi împărtăşeşte năzuinţele acesteia". — *178.*

121 *„Norddeutsche"* — denumirea prescurtată a ziarului conservator german „Norddeutsche Allgemeine Zeitung", care apărea la Berlin în anii 1861—1918; pînă la 1890 a fost subvenţionat de Bismarck.

Marx se referă la articolul de fond apărut în nr. 67 din 20 martie 1875 al acestui ziar, în care, în legătură cu punctul 5 al secţiunii I din proiectul programului de la Gotha, se spunea că „agitaţia social-democrată a devenit în multe privinţe mai prudentă" şi că ea „se dezice de Internaţională". — *181.*

122 *Wróblewski, Walery* (1836—1908) — militant de seamă al mişcării revoluţionare poloneze şi internaţionale; a luat parte la insurecţia poloneză din 1863—1864; în timpul Comunei din Paris a comandat una din armatele ei. După înfrîngerea Comunei, Wróblewski a emigrat la Londra. Printr-o sentinţă a tribunalului din Versailles, care l-a judecat în contumacie, a fost condamnat la moarte. La Londra, Wróblewski a fost cooptat ca membru al Consiliului General şi a întreţinut relaţii permanente cu Marx şi Engels. La sfîrşitul deceniului al 8-lea, pe cînd trăia la Geneva, Wróblewski s-a apropiat de emigranţii revoluţionari ruşi şi de grupul primilor marxişti polonezi; după 1880 s-a întors în Franţa. — *182.*

123 Este vorba de adunarea convocată la Londra, la 4 decembrie 1875, de către organizaţia democrat-revoluţionară „Lud polski" cu prilejul aniversării insurecţiei poloneze din 1830. La această adunare au participat peste 50 de persoane: polonezi, ruşi, cehi, sîrbi, germani şi francezi. La deschiderea adunării, preşedintele acestei organizaţii, W. Wróblewski, a dat citire scrisorii de salut primite din partea lui Marx şi Engels. Adunarea s-a desfăşurat sub lozinca solidarităţii internaţionale a proletariatului din toate ţările, a unităţii intereselor poporului polonez cu interesele forţelor revoluţionare din Germania, Austria, Franţa şi Rusia. In cuvîntarea sa, Wróblewski a subliniat că polonezii „trebuie să se pregătească să pornească la insurecţie împreună cu socialiştii ruşi; în acest scop, polonezii trebuie să-i ajute pe ruşi să activeze în Rusia, aşa cum ruşii trebuie să-i ajute pe polonezi să activeze în Polonia. Poporul polonez şi poporul rus trebuie să se răscoale împreună, cum spuneau părinţii noştri, «pentru libertatea noastră şi a voastră»". — *182.*

124 La alegerile pentru Reichstagul german care au avut loc la 10 ianuarie 1877 au fost aleşi din partea muncitorilor 12 deputaţi, care au obţinut circa o jumătate de milion de voturi. — *183.*

125 Este vorba de încercarea anarhiştilor de a dezlănţui o răscoală în Italia, în august 1874. Această acţiune fusese pregătită de organizaţia bakunistă secretă „Comitetul italian al revoluţiei sociale". Centrul insurecţiei urma să fie oraşul Bologna. Cu cîteva zile înainte de data fixată, poliţia a arestat pe principalul organizator al insurecţiei, A. Costa. Aceasta i-a făcut pe complotişti, în frunte cu Bakunin, să grăbească începerea acţiunii. La 7 au-

gust a fost difuzat la Bologna un buletin al comitetului în care poporul era chemat să pună mîna pe arme și să răstoarne orînduirea socială existentă, iar pentru noaptea de 7 spre 8 august a fost fixată acțiunea armată. Dar chemarea la insurecție lansată de o mînă de complotiști n-a găsit sprijin în rîndurile maselor populare. Micile detașamente înarmate care se răsculaseră în Bologna și în alte cîteva localități din Italia au fost dezarmate fără greutate de către trupele guvernamentale, iar Bakunin a fugit din Italia. — *184.*

126 *Gowell, George* — trade-unionist englez, fost membru al Consiliului General al Internaționalei I, a publicat în iulie 1878, în revista liberală „The Nineteenth Century", un articol plin de denaturări și de erori despre Internațională și în special despre activitatea Consiliului General. — *187.*

127 Acest miting a fost convocat la Geneva pentru ziua de 29 noiembrie 1880 de către redacția revistei poloneze „Równość". Au participat circa 500 de socialiști de diferite naționalități: polonezi, ruși, germani, francezi, italieni, elvețieni. Marx și Engels împreună cu Lafargue și Lessner au trimis mitingului o scrisoare de salut, care a fost citită în fața asistenței. Mitingul s-a desfășurat sub lozinca solidarității internaționale și a unității de țeluri și sarcini a oamenilor muncii din toate țările în lupta lor împotriva capitalului.

Scrisoarea lui Marx, Engels, Lafargue și Lessner a fost publicată în traducere poloneză în 1881, în broșura „Sprawozdanie z międzynarodowego zebrania zwolanego w 50-letnią rocznicę listopadowego powstania" („Dare de seamă cu privire la mitingul internațional convocat în cinstea celei de-a 50-a aniversări a insurecției din noiembrie"). Dar la sfîrșitul alineatului al treilea, în traducerea scrisorii s-a strecurat o greșeală: în loc de „pierde" (traci) s-a tipărit „capătă" (zyskuje). În ediția de față (pag. 189) acest pasaj a fost corectat după o altă traducere a acestei scrisori, care a fost publicată într-o serie de publicații poloneze, printre care și în culegerea: Marx-Engels-Liebknecht. „Odbudowanie Polski", („Refacerea Poloniei"), Varșovia, 1910. — *188.*

128 Este vorba de congresul Ligii comuniștilor care a avut loc la Londra între 29 noiembrie și 8 decembrie 1847 (vezi culegerea de față, pag. 203—205). — *189.*

129 La 1 martie 1881, la Petersburg, în urma unei sentințe a Comitetului executiv al partidului „Narodnaia volea", a fost asasinat țarul Alexandru al II-lea. — *191.*

130 Este vorba de cartea scrisă de publicistul burghez german Eckardt, apărută anonim la Leipzig în 1880: „Berlin und St. Petersburg. Preussische Beiträge zur Geschichte der Russisch-Deutschen Beziehungen" („Berlin și Petersburg. Contribuții prusiene la istoria relațiilor ruso-germane"). Anexa 2, menționată de Engels, este consacrată descrierii insurecției poloneze din 1863—1864. — *196.*

131 *Becker, Johann Philipp* (1809—1886) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, participant la revoluția din 1848—1849, membru al Internaționalei I; a fost organizatorul secțiilor germane din Elveția ale Internaționalei I. În 1866—1871 a editat la Geneva revista „Der Vorbote"; prieten și tovarăș de luptă al lui Marx și Engels. — *197.*

132 În scrisoarea sa din 1 februarie 1882 către Engels, J. Ph. Becker punea problema refacerii Internaționalei. — *197.*

133 La 14 martie 1872 a fost adoptată în Franța o lege cu privire la interzicerea Internaționalei I. Potrivit acestei legi, apartenența la vreo organizație muncitorească internațională, oricare ar fi fost denumirea ei, era considerată crimă și se pedepsea cu închisoarea și cu amenzi mari. — *197.*

134 *„L'Égalité"* — săptămînal socialist fondat de J. Guesde; apărea la Paris în anii 1877—1883; organ al Partidului muncitoresc din Franța. Din cauza represiunilor guvernamentale și a dificultăților materiale, apariția acestui ziar a fost întreruptă în repetate rînduri; în total au apărut 5 serii.

„Le Prolétaire" — săptămînal muncitoresc, apărea la Paris în anii 1878—1884. La începutul deceniului al 9-lea al secolului trecut, în jurul ziarului „Le Prolétaire" s-au grupat elementele mic-burgheze, oportuniste din Partidul muncitoresc din Franța, așa-numiții posibiliști (vezi adnotarea 142).

„L'Égalité" a dus o luptă hotărîtă și principială împotriva posibiliștilor, dar în această luptă a făcut greșeli de tactică, pentru care Marx și Engels i-au criticat pe Guesde și pe Lafargue. Lupta din sînul Partidului muncitoresc s-a încheiat în 1882 printr-o ruptură între partea revoluționară a partidului și posibiliști. — *197.*

135 *„The Labour Standard"* — săptămînal englez, organ al trade-unionurilor, care apărea la Londra în anii 1881—1885 sub redacția lui Shipton. Engels a colaborat la acest ziar din 7 mai pînă la 6 august 1881. (Vezi articolele lui Engels din „The Labour Standard" în: K. Marx și F. Engels, Opere, ed. I rusă, vol. XV, pag. 557—595). — *197.*

136 *„Arbeiterstimme"* — organ al Partidului social-democrat elvețian și al Uniunii generale a sindicatelor din Elveția; a apărut din 1881 pînă în 1902 la Zürich și din 1903 pînă în 1908 la Berna. Engels se referă la polemica pe care au purtat-o în coloanele acestui ziar economistul K. Schramm și socialistul elvețian K. Bürkli în problema certificatelor ipotecare bancare, pe care Bürkli le propunea să fie introduse în locul banilor obișnuiți. Această teorie utopică a lui Bürkli denota lipsa de maturitate a mișcării socialiste din Elveția. — *198.*

137 *Zasulici, Vera Ivanovna* (1851—1919) — participantă la mișcarea nardonică și apoi la mișcarea social-democrată, militantă

activă a grupului marxist „Eliberarea muncii“; ulterior s-a situat pe poziţii menşevice. — *202.*

138 Vezi textul Statutului Ligii comuniştilor în: K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 4, pag. 524—529. — *204.*

139 *Kelley-Wischnewetzky, Florence* (1859—1932) — autoarea traducerii în limba engleză a cărţii lui Engels „Situaţia clasei muncitoare din Anglia“; membră a Partidului muncitoresc socialist din S.U.A., ulterior a trecut pe poziţiile reformismului burghez. — *208.*

140 Este vorba de adepţii socialistului utopist mic-burghez francez Pierre Leroux (1797—1871), ale cărui concepţii, apropiate de „socialismul creştin“, au cunoscut în deceniul al 4-lea şi al 5-lea ale secolului trecut o oarecare răspîndire în Franţa şi în alte ţări. Leroux a criticat cu asprime biserica catolică şi s-a ridicat împotriva exploatării capitaliste. El a creat un sistem de socialism utopic bazat pe ideea posibilităţii unei treceri paşnice de la capitalism la socialism cu ajutorul unei religii speciale, „religia omenirii“, întemeiată pe solidaritatea şi egalitatea oamenilor. — *208.*

141 *Nădejde, Ioan* (1854—1928) — social-democrat romîn, a participat la redactarea revistelor „Contemporanul“, „Revista socială“, ş.a.; a tradus în limba romînă o serie de lucrări ale lui Engels. La sfîrşitul ultimului deceniu al secolului trecut a părăsit Partidul muncitoresc social-democrat din Romînia şi a trecut pe poziţiile liberalismului, atacînd vehement mişcarea muncitorească. — *210.*

142 *Posibiliştii* — curent oportunist apărut în deceniul al 9-lea al secolului trecut în mişcarea muncitorească din Franţa şi care era condus de B. Malon şi P. Brousse. Posibiliştii erau adversari ai partidului revoluţionar al proletariatului şi propovăduiau renunţarea la lupta de clasă. Pentru tactica lor oportunistă, care se reducea la aşa-numita „politică a posibilităţilor“, Guesde i-a denumit în mod ironic posibilişti. Spre sfîrşitul deceniului al 9-lea, posibiliştii, cu sprijinul unor elemente oportuniste din alte ţări, în special al Federaţiei social-democrate din Anglia de sub conducerea lui Hyndman, au încercat să acapareze conducerea mişcării muncitoreşti internaţionale. Dar majoritatea organizaţiilor socialiste din diferite ţări nu i-au urmat pe posibilişti şi au luat parte la congresul marxist care a avut loc la Paris între 14 şi 20 iulie 1889. La acest congres au fost puse bazele Internaţionalei a II-a. Engels a dus o luptă neobosită împotriva posibiliştilor, demascînd activitatea lor scizionistă. — *211.*

143 „Manifestul Federaţiei social-democrate“ a fost publicat în ziarul „Justice“ din 25 mai 1889. El era îndreptat împotriva congresului internaţional convocat de marxişti şi lua atitudine în favoarea congresului convocat de posibilişti şi de membrii Federaţiei social-democrate. In scrisorile adresate de Engels militanţilor mişcării muncitoreşti internaţionale, precum şi în pamfletul „Congresul muncitoresc internaţional din 1889. II. Răspuns la «Manifestul Federaţiei social-democrate»“ (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XXVIII, pag. 410—423), scris din însărcinarea lui şi redactat de el, au fost supuse unei critici aspre atît manifestul cît şi activitatea scizionistă a posibiliştilor şi a Federaţiei social-democrate. Engels compară „Manifestul Federaţiei social-democrate“ cu circulara de la Sonvilliers, care urmărea să submineze unitatea rîndurilor Internaţionalei (vezi adnotarea 92). — *211.*

144 In 1887, la congresul social-democraţiei germane care a avut loc la St. Gallen (Elveţia), conducerea partidului a fost însărcinată ca, împreună cu organizaţiile muncitoreşti din celelalte ţări, să convoace în toamna anului 1888 un congres internaţional. — *211.*

145 *Ehrenfreund, Isidor* — funcţionar austriac. In scrisoarea adresată lui Engels la 21 martie 1890, Ehrenfreund arăta că printre membrii clubului funcţionarilor din instituţiile bancare şi de credit din Viena, din care făcea şi el parte, precum şi în rîndurile unei părţi din populaţia Vienei capătă o largă răspîndire antisemitismul. Engels i-a răspuns lui Ehrenfreund printr-o scrisoare, din care partea referitoare la antisemitism a fost publicată, cu consimţămîntul autorului şi al destinatarului, în ziarul vienez „Arbeiterzeitung“ din 9 mai 1890. — *213.*

146 Este vorba de prefaţa la ediţia germană din 1872 a „Manifestului Partidului Comunist“ (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese, ed. rusă, vol. I, 1955, pag. 1—2 [vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels,* Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 1—3]). — *216,*

147 Este vorba de demonstraţia care a avut loc la Londra, în Hyde-Park, la 4 mai 1890 şi care s-a desfăşurat sub lozinca luptei pentru ziua de muncă de 8 ore. La demonstraţie au participat muncitori de cele mai diferite profesiuni, printre care şi muncitorii de la întreprinderile de gaz de iluminat şi docherii, care pînă în 1889 nu luaseră parte activă la mişcare. In scrisoarea sa din 30 aprilie 1890 către Sorge, Engels scria: „Intregul East-End (cartier muncitoresc din Londra. — *Nota Red.*) este alături de noi. Aici masele n-au devenit încă socialiste, dar sînt pe cale de a deveni şi s-au apropiat de socialism în aşa măsură, încît vor *numai conducători socialişti*“ (K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XXVIII, pag. 212). — *219.*

148 In februarie 1890, în alegerile pentru Reichstag care au avut loc în Germania, partidul social-democrat a obţinut un mare succes. Pentru candidaţii lui au votat circa 1.500.000 de alegători, care au trimis în Reichstag 35 de deputaţi social-democraţi.

La 1 mai 1890, potrivit hotărîrii Congresului de la Paris al Internaţionalei a II-a (iulie 1889), într-o serie de ţări din Europa

şi America au fost organizate demonstraţii, greve şi mitinguri de masă ale muncitorilor, avînd ca revendicare ziua de muncă de 8 ore şi îndeplinirea altor hotărîri ale congresului. De atunci ziua de 1 Mai a început să fie sărbătorită în fiecare an de muncitorii din toate ţările ca zi a trecerii în revistă a forţelor revoluţionare şi a solidarităţii internaţionale a proletariatului. — 220.

149 *„Arbeiter-Wochen-Chronik"* — săptămînal care apărea la Budapesta în limbile germană şi maghiară în anii 1873—1890; organ al Partidului muncitoresc ungar. Potrivit unei hotărîri a congresului partidului care a avut loc la 7 şi 8 decembrie 1890, gazeta a început să apară, din ianuarie 1891, sub denumirea „Arbeiter-presse". — *222.*

150 Este vorba de Congresul de la Hainfeld, care a avut loc între 30 decembrie 1888 şi 1 ianuarie 1889. La acest congres a fost întemeiat Partidul social-democrat din Austria, care s-a declarat de acord cu principiile marxismului. — *225.*

151 *14 iulie 1789* — ziua în care masele populare din Paris au cucerit fortăreaţa-închisoare Bastilia şi în care a început revoluţia burgheză franceză de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea.

22 septembrie 1792 — prima zi a Republicii franceze, proclamată de Convenţiune la 21 septembrie 1792. Această zi a fost de asemenea adoptată ca prima zi a noului calendar, introdus de Convenţiune în 1793. — *228.*

152 *Schlüter, Hermann* — social-democrat german; în 1889 a emigrat în S.U.A., unde a participat la mişcarea social-democrată; a scris mai multe lucrări de istorie a mişcării muncitoreşti engleze şi americane. — *230.*

153 *Olandezii* (Dutchmen) — aşa erau numiţi în America germanii. — *230.*

154 *Fabienii* — membrii Societăţii fabiene, organizaţie reformistă engleză, întemeiată în 1884 şi denumită astfel după generalul roman din secolul al III-lea î.e.n. Fabius Maximus, supranumit Cunctator pentru tactica lui de expectativă, de eschivare de la lupte decisive în războiul cu Hannibal. Societatea fabiană era formată mai ales din intelectuali burghezi care negau necesitatea luptei de clasă a proletariatului, erau adversari hotărîţi ai revoluţiei proletare şi propovăduiau posibilitatea trecerii de la capitalism la socialism prin înfăptuirea unor reforme mărunte. După înfiinţarea partidului laburist, Societatea fabiană a intrat în acest partid. V. I. Lenin a caracterizat concepţiile şi activitatea Societăţii fabiene spunînd că ea este „cea mai desăvîrşită expresie a oportunismului şi a politicii muncitoreşti liberale" (V. I. Lenin. Opere, ed. a. 4-a, vol. 21, pag. 234 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Editura politică, 1958, pag. 251]). In perioada primului război mondial, fabienii s-au situat pe poziţii social-şoviniste. — *232.*

155 *„Justice"* — gazetă săptămînală, a apărut la Londra din ianuarie 1884 pînă în 1925; organ al Federaţiei social-democrate; gazeta a fost fondată de H. Hyndman, care pe atunci se situa pe poziţiile social-reformismului. — *232.*

156 Este vorba de cotidianul englez *„Daily Chronicle"*, care apărea la Londra în anii 1872—1930; la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, ziarul publica materiale cu privire la mişcarea muncitorească din Anglia. — *232.*

157 *„Workman's Times"* — săptămînal englez în care îşi publicau materialele diferite grupuri socialiste din Anglia; a apărut din 1890 pînă în 1894 la Huddersfield, apoi la Londra şi Manchester. — *233.*

158 La 2 mai 1808 a avut loc la Madrid o răscoală populară împotriva trupelor lui Napoleon care ocupaseră Spania. Răscoala a fost înăbuşită cu cruzime de către trupele franceze. Dar ea a constituit începutul luptei de eliberare naţională a poporului spaniol pentru independenţa sa. Ziua de 2 mai este sărbătorită în fiecare an de către poporul spaniol, care cinsteşte memoria luptătorilor pentru eliberarea patriei. — *238.*

159 *„Soţial-Demokrat"* — culegere social-literară trimestrială bulgară, care apărea la Sevlievo în anii 1892—1893. In total au apărut 4 numere. Redactorii acestei culegeri erau studenţii S. Balabanov şi K. Rakovski de la Universitatea din Geneva, care pregăteau la Geneva materialele culegerii şi le trimiteau spre tipărire editorului din Bulgaria. Culegerea „Soţial-Demokrat" încerca să introducă în Bulgaria metodele de luptă ale mişcării muncitoreşti din Europa apuseană, dar în acelaşi timp semăna confuzie în problemele teoriei marxiste şi era ruptă de viaţa socială şi politică din Bulgaria. „Soţial-Demokrat" a luat atitudine împotriva grupului marxist al lui D. N. Blagoev, care lupta pentru crearea unui partid social-democrat revoluţionar în Bulgaria. — *240.*

160 Engels şi-a rostit cuvîntarea mai întîi în limbile engleză şi franceză. — *241.*

161 *„Deutsch-Französische Jahrbücher"* („Analele germano-franceze") au fost editate la Paris, în limba germană, sub redacţia lui Karl Marx şi a lui A. Ruge. A apărut numai primul număr (dublu) din februarie 1844, în care s-au publicat: scrierile lui K. Marx „Contribuţii la problema evreiască" şi „Contribuţii la critica filozofiei hegeliene a dreptului. Introducere", precum şi lucrările lui Engels „Schiţă a unei critici a economiei politice" şi „Situaţia Angliei. «Trecut şi prezent» de Thomas Carlyle" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 1, pag. 382—413, 414—429, 544—571, 572—597 [vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1957, pag. 382—412, 413—427, 544—571, 572—598]). Aceste lucrări au marcat trecerea definitivă a lui

Marx şi Engels pe poziţiile materialismului şi ale comunismului. Încetarea apariţiei acestei reviste se datoreşte în special divergenţelor principiale dintre Marx şi burghezul radical Ruge. — *241.*

162 La 30 august 1894, Carlo dell'Avallez, militant al mişcării muncitoreşti din Italia şi membru al Comitetului Central al Partidului socialist al oamenilor muncii din Italia, i-a trimis lui Engels o scrisoare în care-l invita să ia parte la Congresul al III-lea al partidului, care urma să aibă loc între 7 şi 9 septembrie 1894 la Imola. La această invitaţie Engels a răspuns prin scrisoarea de faţă. Congresul n-a mai avut loc, deoarece a fost interzis de poliţie. Scrisoarea lui Engels a fost publicată în ziarul „Lotta di classe" din 22—23 septembrie 1894. — *243.*

163 Engels se referă la legea cu privire la măsurile excepţionale pentru ocrotirea securităţii publice, adoptată de parlamentul italian la 14 iulie 1894. Această lege, promulgată împotriva anarhiştilor, a fost folosită de către guvernul reacţionar al lui Crispi ca mijloc de luptă împotriva mişcării muncitoreşti şi a influenţei crescînde a partidului socialist. Pe baza acestei legi a fost interzis Partidul socialist al oamenilor muncii din Italia, au fost desfiinţate organizaţiile muncitoreşti, interzise ziarele şi revistele muncitoreşti; arestările, percheziţiile, procesele au căpătat un caracter de masă. Dar, în pofida acestor crunte represiuni, Partidul socialist italian nu şi-a încetat lupta, şi în ianuarie 1895 a reuşit să-şi ţină în ilegalitate, la Parma, cel de-al III-lea congres al său. — *243.*

164 *Legea excepţională împotriva socialiştilor* a fost introdusă în Germania în 1878. Prin această lege au fost interzise toate organizaţiile partidului social-democrat, toate organizaţiile muncitoreşti de masă, toate organele presei muncitoreşti; legea prevedea confiscarea scrierilor cu conţinut socialist şi represiuni împotriva membrilor partidului social-democrat. Sub presiunea mişcării muncitoreşti de masă, această lege a fost abrogată în 1890. — *243.*

165 *„Russkoe Bogatstvo"* — revistă lunară; a apărut din 1876 pînă la jumătatea anului 1918. De la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, revista — redactată de S. N. Krivenko şi de N. K. Mihailovski — a fost organul narodnicilor liberali. Revista propaga împăcarea cu guvernul ţarist şi renunţarea la orice luptă revoluţionară împotriva lui; ea ducea o luptă înverşunată împotriva marxismului şi a marxiştilor ruşi. — *249.*

166 Este vorba de articolul lui N. K. Mihailovski „Literatura şi viaţa", publicat în nr. 1 şi 2 din 1894 ale revistei „Russkoe Bogatstvo". — *249.*

167 *Burenin V. P.* — colaborator al ziarului reacţionar „Novoe Vremea"; calomniator; a dus o furibundă campanie de aţîţări împotriva reprezentanţilor tuturor curentelor progresiste ale gîndirii sociale. Lenin foloseşte acest nume ca nume comun pentru desemnarea metodelor polemice necinstite. — *249.*

168 Broşura „Zilele de mai la Harkov" a fost publicată, cu o prefaţă de V. I. Lenin, de către redacţia ziarului „Iskra" în ianuarie 1901. Broşura reprezintă o descriere a sărbătoririi zilei de 1 Mai 1900 la Harkov, întocmită de Comitetul din Harkov al P.M.S.D.R. pe baza însemnărilor făcute chiar de muncitori; descrierea sărbătoririi zilei de 1 Mai a fost trimisă redacţiei ziarului „Iskra" sub formă de corespondenţă. — *253.*

169 Articolul „Războiul cu China" a fost scris de V. I. Lenin în legătură cu participarea Rusiei, împreună cu alte puteri imperialiste — Germania, Japonia, Anglia şi S.U.A. —, la înăbuşirea răscoalei populare antiimperialiste izbucnite în China în 1899 sub conducerea organizaţiei „I-he-tuan" („Pumnul în numele dreptăţii şi al concordiei"). — *255.*

170 Este vorba de articolul „Despre manifestul social-democraţilor armeni", publicat în nr. 33 al ziarului „Iskra" (vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 291—294 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 6, E.S.P.L.P. 1957, pag. 311—314]). — *257.*

171 *P.P.S.* — Partidul socialist polonez (Polska partia socjalistyczna) — partid naţionalist mic-burghez, înfiinţat în 1892. Avînd la baza programului său lupta pentru o Polonie independentă, P.P.S. ducea printre muncitorii polonezi o propagandă separatistă, naţionalistă şi căuta să-i îndepărteze de la lupta comună cu muncitorii ruşi împotriva autocraţiei şi a capitalismului. În 1906 P.P.S. s-a scindat în „leviţa" P.P.S. şi în aşa-numita „Fracţiune revoluţionară a P.P.S.", fracţiune de dreapta, şovinistă.

Sub influenţa P.M.S.D. (b) R., precum şi a Partidului social-democrat polonez şi a muncitorilor de rînd membri ai „leviţei" P.P.S., această fracţiune de stînga a P.P.S. s-a debarasat treptat de naţionalism. În anii primului război mondial o mare parte din membrii „leviţei" P.P.S. s-a situat pe poziţii internaţionaliste, iar în decembrie 1918 s-a unit cu Partidul social-democrat polonez; partidele unificate au constituit Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aşa s-a numit pînă în 1925 Partidul Comunist Polonez).

Dreapta P.P.S. a continuat să ducă în anii primului război mondial o politică naţional-şovină; ea a organizat legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german.

O dată cu întemeierea statului polonez burghez, dreapta P.P.S. şi-a reluat denumirea de P.P.S. Venind la cîrma ţării, acest partid a predat burgheziei poloneze puterea în stat şi apoi a desfăşurat o sistematică agitaţie antisovietică şi anticomunistă şi a sprijinit politica de agresiune împotriva Republicii Sovietelor, politica de cucerire şi de subjugare colonială a Ucrainei de apus şi a Bielorusiei de apus. După lovitura de stat cu caracter fascist săvîrşită de Pilsudski (mai 1926), P.P.S. se afla formal

în opoziţie, dar în fapt colabora cu fasciştii şi continua să ducă o propagandă antisovietică.

In timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea sa reacţionară-şovinistă, care luase denumirea de „W.R.N." („Wolność, ŕowność i niepodleglosć" — „Libertate, egalitate şi independenţă"), a păşit pe calea colaborării cu fasciştii şi a participat la formarea „guvernului" de la Londra al emigraţiei reacţionare poloneze. Cealaltă parte, stînga P.P.S., care luase denumirea de „Partid muncitoresc al socialiştilor polonezi", sub influenţa Partidului muncitoresc polonez, întemeiat în 1942, s-a alăturat frontului unic de luptă împotriva ocupanţilor hitlerişti, a luptat pentru eliberarea Poloniei de sub jugul fascist şi s-a situat pe poziţia stabilirii unor legături de prietenie cu U.R.S.S.

In 1944, după eliberarea regiunilor răsăritene ale Poloniei de sub ocupaţia germană şi după constituirea Comitetului polonez de eliberare naţională, Partidul muncitoresc al socialiştilor polonezi şi-a reluat vechea denumire de Partidul socialist polonez şi împreună cu Partidul muncitoresc polonez a participat la construirea Poloniei democrat-populare. In decembrie 1948 Partidul muncitoresc polonez şi Partidul socialist polonez au fuzionat, formînd Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.). — *257*.

172 *„Przedswit"* — gazetă, organ al Partidului socialist polonez, apărea în anii 1881—1905. — *257*.

173 *„Revoliuţionnaia Rossiia"* — ziar al socialiştilor-revoluţionari; apărea în anii 1901—1905. Incepînd din ianuarie 1902 a devenit organul central al partidului socialist-revoluţionar. — *258*.

174 *„Die Neue Zeit"* — organ teoretic al social-democraţiei germane; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Intre anii 1885 şi 1895 au fost publicate în „Die Neue Zeit" o serie de articole ale lui F. Engels, care dădea adeseori indicaţii redacţiei revistei şi o critica cu asprime pentru devierile ei de la marxism. Incepînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, după moartea lui F. Engels, revista „Die Neue Zeit", care devenise de fapt o tribună pentru propagarea vederilor lui Kautsky, a publicat sistematic articole scrise de revizionişti. In timpul războiului imperialist mondial (1914—1918) revista a avut o poziţie centristă, iar în fapt îi sprijinea pe social-şovinişti. — *260*.

175 Vezi culegerea de faţă, pag. 36, precum şi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 5, pag. 377—382. — *261*.

176 *Dombrowski I.* şi *Wróblewski W.* — militanţi de seamă ai mişcării revoluţionare poloneze din 1863—1864. După înăbuşirea răscoalei poloneze au emigrat în Franţa. In 1871 au fost generali ai Comunei din Paris. — *261*.

177 Lenin citează introducerea lui F. Mehring la volumul al III-lea, editat de acesta în 1902, al Culegerii de opere ale lui K. Marx şi F. Engels din perioada 1841—1850 (Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels. 1841 bis 1850. Dritter Band. Stuttgart, Verlag von J. H. W. Dietz Nachf., 1902). — *262*.

178 *„Bundul"* — „Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia" — a fost organizat în 1897 şi unea în rîndurile sale în special meseriaşi evrei din regiunile apusene ale Rusiei. In martie 1898, la primul Congres al P.M.S.D.R., Bundul a intrat în rîndurile acestui partid. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie şi 10 (23) august 1903, bundiştii au formulat pretenţia ca organizaţia lor să fie recunoscută ca singurul reprezentant al proletariatului evreiesc; după ce congresul a respins naţionalismul organizatoric al Bundului, acesta a părăsit partidul.

In 1906, după Congresul al IV-lea („de unificare"), Bundul a intrat iarăşi în P.M.S.D.R. Bundiştii au acordat un sprijin permanent menşevicilor şi au dus o luptă neîncetată împotriva bolşevicilor. Deşi în mod formal Bundul făcea parte din P.M.S.D.R., el era o organizaţie cu caracter burghezo-naţionalist. — *265*.

179 *Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc între 17 (30) iulie şi 10 (23) august 1903. Primele 13 şedinţe ale congresului s-au ţinut la Bruxelles. Apoi, din pricina persecuţiilor poliţiei, şedinţele congresului au fost mutate la Londra.

Congresul a fost pregătit de „Iskra" leninistă, care grupase în jurul ei pe social-democraţii ruşi pe baza principiilor marxismului revoluţionar. La congres au participat 43 de delegaţi, care reprezentau 26 de organizaţii. Compoziţia congresului nu era omogenă. La congres participau nu numai partizani ai „Iskrei", ci şi adversari ai ei, precum şi elemente nestatornice, şovăitoare.

Pe ordinea de zi a congresului figurau 20 de probleme, dintre care cele mai importante erau: aprobarea programului şi a Statutului P.M.S.D.R., precum şi alegerea organelor conducătoare centrale ale partidului.

V. I. Lenin a desfăşurat o muncă intensă pentru pregătirea congresului; el a scris documentele cele mai importante: planul-conspect al raportului cu privire la activitatea organizaţiei „Iskra", proiecte de rezoluţii într-o serie de probleme, ordinea de zi şi regulamentul congresului. V. I. Lenin a prezentat raportul cu privire la Statutul partidului şi a luat cuvîntul aproape la toate problemele discutate în cadrul congresului.

V. I. Lenin şi partizanii lui au dus la congres o luptă hotărîtă împotriva oportuniştilor, care luaseră atitudine împotriva tezelor celor mai importante, principiale, ale proiectului de program prezentat de iskrişti şi împotriva formulării leniniste a primului punct din Statutul partidului, punctul cu privire la calitatea de membru al partidului.

Congresul a adoptat proiectul de program al partidului elaborat de redacţia „Iskrei" şi Statutul întocmit de V. I. Lenin (cu excepţia primului punct, care a fost adoptat în formularea lui Mar-

tov). In organele conducătoare centrale ale partidului au fost aleşi adepţi ai curentului iskrist.

La congres s-a produs o sciziune între adepţii consecvenţi ai curentului iskrist, în frunte cu Lenin, care, obţinînd la alegerea organelor centrale ale partidului majoritatea de voturi, au început să fie denumiţi bolşevici (de la cuvîntul rus bolşinstvo = majoritate), şi adepţii lui Martov — menşevicii (de la cuvîntul rus menşinstvo = minoritate).

Congresul a avut o însemnătate uriaşă în dezvoltarea mişcării muncitoreşti din Rusia. El a pus capăt metodelor primitive de muncă şi spiritului de cerc din mişcarea social-democrată şi a creat partidul revoluţionar al clasei muncitoare, partid de tip nou. Congresul a marcat victoria principiilor leniniste în social-democraţia rusă şi a fost un punct de cotitură în mişcarea muncitorească internaţională. Lenin a spus că „bolşevismul ca un curent de gîndire politică şi ca partid politic există din 1903" (Opere, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 8 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8]). — *267*.

180 Proclamaţia *„I Mai"* a fost scrisă de Lenin la Geneva şi publicată sub formă de foaie volantă, sub semnătura Biroului comitetelor majorităţii şi a redacţiei ziarului „Vpered". Această foaie volantă a fost retipărită de o serie de comitete social-democrate locale. — *272*.

181 *Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.* s-a ţinut la Stockholm între 10 şi 25 aprilie (23 aprilie şi 8 mai) 1906.

La congres au participat 112 delegaţi cu vot deliberativ, reprezentînd 57 de organizaţii locale ale partidului, şi 22 de delegaţi cu vot consultativ. In afară de aceştia, la congres au luat parte reprezentanţi ai Social-democraţiei din Polonia şi Lituania, ai Bundului, ai Partidului muncitoresc social-democrat leton, ai Partidului muncitoresc social-democrat ucrainean şi ai Partidului muncitoresc finlandez, precum şi un reprezentant al Partidului muncitoresc social-democrat bulgar. Printre delegaţii bolşevici care au participat la lucrările congresului au fost: V. I. Lenin, F. A. Artem (Sergheev), V. V. Vorovski, K. E. Voroşilov, M. I. Kalinin, I. V. Stalin, M. V. Frunze, S. G. Şaumean şi alţii. Principalele probleme de pe ordinea de zi a congresului au fost: problema agrară, momentul actual şi sarcinile de clasă ale proletariatului, atitudinea faţă de Duma de stat, probleme organizatorice. In jurul fiecărei probleme dezbătute la congres s-a desfăşurat o luptă înverşunată între bolşevici şi menşevici. Lenin a prezentat rapoarte şi a rostit cuvîntări în legătură cu problema agrară, momentul actual, tactica în alegerile pentru Duma de stat, problema insurecţiei armate şi alte probleme.

Faptul că menşevicii aveau o majoritate, deşi neînsemnată, la acest congres, a determinat caracterul hotărîrilor congresului: într-o serie de probleme congresul a adoptat rezoluţii menşevice (programul agrar, cu privire la atitudinea faţă de Duma de stat etc.).

Primul punct al Statutului, referitor la calitatea de membru de partid, a fost adoptat de congres în formularea pe care i-a dat-o Lenin. Congresul a primit în rîndurile P.M.S.D.R. organizaţiile social-democrate naţionale: Social-democraţia din Polonia şi Lituania, Partidul muncitoresc social-democrat leton şi a decis cu anticipaţie problema admiterii Bundului în P.M.S.D.R.

In Comitetul Central ales la congres au intrat 3 bolşevici şi 7 menşevici, în redacţia Organului Central au fost aleşi numai menşevici.

Analiza lucrărilor acestui congres a fost făcută de Lenin în broşura „Raport asupra Congresului de unificare al P.M.S.D.R." (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 10, pag. 289—350 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 305—373]). — *278*.

182 Acest articol a fost scris în legătură cu declaraţia fracţiunii social-democrate din Dumă, pe care S. Djaparidze a citit-o de la tribuna Dumei la 16 (29) iunie 1906, cu prilejul discutării proiectului de lege privitor la libertatea întrunirilor. Fragmentul tipărit constituie o parte din proiectul de declaraţie scris de Lenin şi reprodus de dînsul în articolul de faţă. — *280*.

183 *Partidul laburist independent din Anglia* (Independent Labour Party) a fost întemeiat în 1893. In fruntea lui se aflau James Keir-Hardie, R. MacDonald şi alţii. Deşi pretindea că nu „depinde politiceşte de partidele burgheze, Partidul laburist independent era în realitate «independent» doar de socialism, dar foarte dependent de liberalism" *(Lenin)*. In perioada primului război mondial (1914—1918), acest partid a lansat la început un manifest împotriva războiului (13 august 1914). Apoi, în februarie 1915, la Conferinţa de la Londra a socialiştilor din ţările Antantei, independenţii au aderat la rezoluţia social-şovină adoptată la conferinţă. De atunci, liderii independenţilor, camuflîndu-se sub paravanul unei frazeologii pacifiste, s-au menţinut pe o poziţie social-şovină. După întemeierea Internaţionalei Comuniste, în 1919, liderii Partidului laburist independent, sub presiunea maselor de partid radicalizate, au hotărît să se retragă din Internaţionala a II-a. In 1921 independenţii au intrat în aşa-numita Internaţională a II ½, iar după destrămarea ei au aderat din nou la Internaţionala a II-a. In 1921 aripa stîngă a Partidului laburist independent din Anglia s-a desprins de el şi a intrat în Partidul Comunist al Marii Britanii. — *285*.

184 *„Vorwärts"* — cotidian, Organ Central al social-democraţiei germane; a apărut cu începere din 1876, sub redacţia lui W. Liebknecht şi a altora. In coloanele acestui ziar F. Engels a combătut diversele manifestări ale oportunismului. Incepînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, după moartea lui F. Engels, „Vorwärts" a publicat în mod regulat articole scrise de oportunişti, care predominau în social-democraţia germană şi în Internaţionala a II-a. In anii primului război mondial, ziarul „Vorwärts" s-a situat pe poziţiile social-

şovinismului; după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, el a devenit unul din centrele de propagandă antisovietică; a apărut la Berlin pînă în 1933.

Cu începere din septembrie 1948, Organul Central al Partidului social-democrat din Germania a apărut la Hanovra, sub titlul „Neuer Vorwärts". Incepînd din februarie 1955 el se editează la Colonia sub vechiul titlu „Vorwärts". — *285*.

185 *A şasea Conferinţă generală („de la Praga") a P.M.S.D.R.* a avut loc între 5 şi 17 (18 şi 30) ianuarie 1912. La conferinţă au fost reprezentate peste 20 de organizaţii de partid, printre care aproape toate organizaţiile de partid active din Rusia; de aceea ea a avut însemnătatea unui congres al partidului.

Pe ordinea de zi a conferinţei au figurat 15 probleme, printre care: raportul Comisiei de organizare din Rusia, rapoartele organizaţiilor locale, raportul Organului Central, momentul actual şi sarcinile partidului, raport asupra alegerilor pentru Duma a IV-a de stat, raport asupra activităţii fracţiunii din Dumă, despre lichidatorism, probleme organizatorice etc.

Conferinţa de la Praga a izgonit din rîndurile P.M.S.D.R. pe menşevicii lichidatori şi a consacrat existenţa de sine stătătoare a partidului bolşevic.

In Comitetul Central ales de conferinţă au intrat: V. I. Lenin, G. K. Ordjonikidze, S. S. Spandarian şi alţii. La şedinţa C.C. a fost cooptat în lipsă, ca membru al C.C., I. V. Stalin, care pe atunci se afla în deportare; mai tîrziu a fost cooptat şi I. M. Sverdlov. Pentru eventualitatea arestării unora dintre membrii C.C. au fost desemnaţi spre a fi cooptaţi în C.C.: M. I. Kalinin, S. G. Şaumean, E. D. Stasova şi A. S. Bubnov. In vederea conducerii muncii de partid în Rusia a fost creat Biroul din Rusia al C.C., în care au intrat G. K. Ordjonikidze, I. V. Stalin, S. S. Spandarian. Activitatea Biroului din Rusia al C.C. a fost îndrumată de V. I. Lenin. — *287*.

186 Este vorba despre organele conducătoare de partid ale social-democraţiei din Ţinutul leton şi ale Social-democraţiei din Polonia şi Lituania. — *287*.

187 *Comisia de organizare din Rusia* (C.O.R.) pentru convocarea conferinţei de partid a fost constituită la sfîrşitul lunii septembrie 1911 la o consfătuire a reprezentanţilor organizaţiilor locale de partid. Această consfătuire s-a deschis la Baku sub conducerea lui G. K. Ordjonikidze, împuternicitul Comisiei de organizare din străinătate pentru convocarea conferinţei. La consfătuire au luat parte reprezentanţi ai organizaţiilor din Baku, Tiflis, Ekaterinburg, Kiev şi Ekaterinoslav. Din cauza prigoanei poliţieneşti şi pentru a preîntîmpina primejdia unei căderi, consfătuirea a fost mutată la Tiflis. La consfătuire au fost discutate rapoartele organizaţiilor locale, problema constituirii C.O.R., a atitudinii faţă de Comisia de organizare din străinătate, problema alegerilor pentru conferinţă, a reprezentării organizaţiilor legale, problema alegerilor de delegaţi din partea organizaţiilor naţionale.

Darea de seamă cu privire la şedinţele C.O.R., scrisă de G. K. Ordjonikidze, a fost publicată în nr. 25 al ziarului „Soţial-Demokrat" din 8 (12) decembrie 1911. Consfătuirea a adresat organizaţiilor locale un apel pe care l-a publicat în foaie volantă împreună cu rezoluţiile consfătuirii (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", ediţia a 7-a, partea I, 1953, pag. 251—255 [vezi şi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatura politică, 1954, pag. 257—261]). — *287*.

188 *Comisia de organizare din străinătate* (C.O.S.) a fost creată la consfătuirea din iunie 1911 a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. în vederea pregătirii convocării conferinţei P.M.S.D.R. In C.O.S. au intrat bolşevici, împăciuitorişti şi reprezentanţi ai social-democraţiei poloneze. Celelalte fracţiuni (menşevicii-partiiţi, „vperediştii" etc.) nu au trimis reprezentanţi în C.O.S.

C.O.S. a publicat un „Comunicat" asupra consfătuirii din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. şi o foaie volantă „Către toate organizaţiile, grupurile şi cercurile social-democrate de partid" în legătură cu convocarea conferinţei; totodată a trimis în Rusia trei împuterniciţi ai săi, printre care şi G. K. Ordjonikidze, care au primit însărcinarea să organizeze munca pregătitoare în vederea convocării conferinţei şi să creeze Comisia de organizare din Rusia.

Din momentul organizării C.O.S., majoritatea în cadrul ei au deţinut-o împăciuitoriştii şi reprezentanţii social-democraţiei poloneze, care îi sprijineau pe aceştia. In noiembrie 1911, C.O.S. a refuzat să se supună hotărîrilor Comisiei de organizare din Rusia, ceea ce i-a determinat pe membrii bolşevici ai C.O.S. să se retragă din comisie. După aceasta, C.O.S. a adoptat o poziţie de luptă făţişă împotriva Comisiei de organizare din Rusia. Acţiunile antipartinice ale C.O.S. au fost demascate de G. K. Ordjonikidze într-o „Scrisoare către redacţie" publicată la 8 (21) decembrie 1911 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 25. — *288*.

189 *„Reci"* — cotidian, organul central al partidului cadeţilor; a apărut la Petersburg cu începere din februarie 1906. A fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 printr-o dispoziţie a Comitetului militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. — *288*.

190 *Consfătuirea C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid*, numită din considerente de conspiraţie consfătuirea „din februarie", a avut loc la Cracovia între 26 decembrie 1912 şi 1 ianuarie 1913 (8—14 ianuarie 1913). La această consfătuire au participat 14 persoane, printre care membri ai C.C. şi deputaţi bolşevici în Duma a IV-a: V. I. Lenin, I. V. Stalin, G. I. Petrovski, A. E. Badaev, N. R. Şagov, precum şi N. K. Krupskaia, A. A. Troianovski, E. F. Rozmirovici, V. N. Lobova şi alţii.

Consfătuirea a adoptat hotărîri în cele mai importante probleme ale mişcării muncitoreşti, a discutat rapoartele reprezentanţilor de pe teren asupra situaţiei din organizaţiile de partid şi a analizat activitatea redacţiei ziarului „Pravda“ şi a redacţiei revistei „Prosveşcenie“. Rezoluţiile consfătuirii au fost aprobate de C.C. Intr-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki, V. I. Lenin scria că consfătuirea „a reuşit de minune şi va juca un rol pozitiv“. — *290.*

191 Este vorba de conferinţa lichidatorilor care a avut loc la Viena în august 1912 şi la care s-a constituit Blocul din august, bloc antipartinic. Organizatorul acestui bloc a fost Troţki. La conferinţă au participat reprezentanţi ai Bundului, ai Comitetului regional caucazian, ai social-democraţiei din Ţinutul leton şi ai grupuleţelor lichidatoriste din străinătate: redacţia gazetei „Golos Soţial-Demokrata“, redacţia „Pravdei“ de la Viena a lui Troţki şi grupul „Vpered“. Din Rusia au trimis delegaţi: „grupurile de iniţiativă“ ale lichidatorilor din Petersburg şi Moscova, precum şi redacţiile publicaţiilor lichidatoriste „Naşa Zarea“ şi „Nevskii Golos“; a participat de asemenea un reprezentant al Comitetului din străinătate al organizaţiei „Spilka“. Majoritatea covîrşitoare a delegaţilor era formată din oameni care trăiau în străinătate şi care nu aveau legături cu clasa muncitoare din Rusia.

Conferinţa a adoptat hotărîri lichidatoriste, antipartinice în toate problemele de tactică ale social-democraţiei şi s-a pronunţat împotriva existenţei partidului ilegal. In problema naţională, conferinţa a declarat acceptabilă lozinca „autonomiei cultural-naţionale“.

Creat din elemente pestriţe, Blocul din august a început să se destrame chiar în cursul conferinţei. Lichidatorii nu au reuşit să se înţeleagă asupra alegerii unui Comitet Central şi de aceea s-au limitat să creeze un comitet de organizare. Blocul antipartinic din august s-a destrămat curînd în mod definitiv. — *290.*

192 *„Proiectul de platformă pentru Congresul al IV-lea al Social-democraţiei din Ţinutul leton“* a fost scris de Lenin, în mai 1913, pentru bolşevicii letoni, în legătură cu pregătirile în vederea convocării Congresului al IV-lea al social-democraţiei din Ţinutul leton. In acea perioadă lupta dintre bolşevici şi menşevici în rîndurile social-democraţiei letone se ascuţise; în preajma anului 1913 toate instituţiile centrale se aflau în mîinile menşevicilor-lichidatori şi ale împăciuitoriştilor care le acaparaseră. Bolşevicii letoni, care se sprijineau pe muncitorii cu stare de spirit bolşevică, şi-au creat o fracţiune proprie. Lenin i-a ajutat în lupta lor împotriva conducerii lichidatoriste.

In noiembrie 1913, conducătorii bolşevicilor letoni, care-şi creaseră în străinătate un centru al lor — „Biroul grupurilor din străinătate“ —, au publicat în broşură această platformă leninistă după textul apărut în nr. 8 al „Buletinului“ lor („Biletens“), sub titlul „Platforma noastră pentru Congresul al IV-lea al Social-democraţiei din Ţinutul leton“. Redacţia „Buletinului“, sub influenţa elementelor împăciuitoriste din redacţie, publicînd textul lui Lenin, a scos capitolul consacrat problemei naţionale şi a redus şi modificat alte capitole.

In culegerea de faţă, ca şi în ediţiile a treia şi a patra ale Operelor, „Proiectul de platformă“ a fost publicat integral după manuscrisul lui Lenin în limba rusă. — *296.*

193 Este vorba de programul în problema naţională adoptat la congresul partidului social-democrat din Austria care a avut loc la Brünn (Brno) în septembrie 1899. — *298.*

194 *Congresul de la Copenhaga al Internaţionalei a II-a* a avut loc între 28 august şi 3 septembrie (st. n.) 1910. La acest congres, P.M.S.D.R. a fost reprezentat prin V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. V. Lunacearski, A. M. Kollontai, I. P. Pokrovski şi alţii.

In legătură cu punctul de pe ordinea de zi: „Lupta împotriva militarismului şi războiului“, congresul Internaţionalei, confirmînd rezoluţia Congresului de la Stuttgart din 1907, a obligat pe toţi socialiştii să voteze în parlamentele ţărilor lor împotriva creditelor de război şi a formulat o serie de revendicări pe care, în lupta lor împotriva războiului, deputaţii socialişti urmau să le prezinte în faţa parlamentelor.

In legătură cu dezbaterea problemei cooperativelor s-a încins la congres o luptă aprigă între partizanii curentului revoluţionar şi al celui revizionist. V. I. Lenin, care făcea parte din comisia pentru pregătirea rezoluţiei cu privire la cooperative, a propus în numele delegaţiei P.M.S.D.R. un proiect de rezoluţie îndreptat împotriva partizanilor teoriei neutralităţii cooperative-lor, proiect care a stat la baza hotărîrii congresului. După congres V. I. Lenin a scris: „Trebuie să spunem — fără să ne ascundem nici nouă, nici muncitorilor lipsurile rezoluţiei — că, în linii generale, Internaţionala a definit just sarcinile cooperative-lor proletare“ (Opere, ed. a 4-a, vol. 16, pag. 257 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 280]).

După ce a examinat problema sciziunii ceho-austriece, congresul s-a pronunţat împotriva principiilor bundisto-naţionaliste ale separatiştilor cehi şi a condamnat împărţirea sindicatelor după criterii naţionale. — *298.*

195 *„Tezele în legătură cu problema naţională“* au fost scrise de Lenin în legătură cu referatele în problema naţională ţinute de el în zilele de 9, 10, 11 şi 13 iulie (st.n.) 1913 în următoarele oraşe din Elveţia: Zürich, Geneva, Lausanne şi Berna. Lenin pomeneşte de aceste referate în scrisoarea sa către S. G. Şaumean (vezi culegerea de faţă, pag. 313). — *300.*

196 *„Federaţie de cea mai rea speţă“* — prin această expresie au fost caracterizate în hotărîrile Conferinţei de la Praga din 1912 relaţiile cu organizaţiile social-democrate naţionale, aşa cum aceste relaţii au existat în cadrul P.M.S.D.R. începînd din 1907 pînă în 1911. Cu toate că organizaţiile social-democrate ale Poloniei şi Lituaniei, ale Ţinutului leton şi Bundul făceau parte din

P.M.S.D.R., de fapt ele se ţineau separat. Reprezentanţii lor nu participau la munca generală a partidului; ele sprijineau, direct sau indirect, activitatea antipartinică a lichidatorilor (vezi culegerea de faţă, pag. 287—288 şi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 381—383 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 402—403]). — *306.*

197 *„Naşa Zarea"* — revistă lunară legală a menşevicilor-lichidatori; apărea la Petersburg în anii 1910—1914. In jurul revistei „Naşa Zarea" s-a format centrul lichidatorilor din Rusia. — *306.*

198 *„Russkaia Molva"* — cotidian, organ al partidului burghez al „progresiştilor", constituit în 1912; apărea la Petersburg în anii 1912—1913. — *307.*

199 *Narodowa democratiia* (naţional-democraţia, narodovţii, democraţi-populişti) — partid reacţionar, şovin al burgheziei poloneze; a fost întemeiat în 1897. Speriaţi de avîntul mişcării revoluţionare, narodovţii au renunţat la revendicarea lor iniţială — independenţa Poloniei — şi au pus în locul ei revendicarea unei autonomii în cadrul regimului absolutist. In perioada revoluţiei din 1905—1907, narodovţii au fost principalul partid al contrarevoluţiei poloneze, ultrareacţionarii polonezi, cum îi numea Lenin. In Duma de stat ei sprijineau pe octombrişti — partidul contrarevoluţionar al burgheziei industriale şi al marilor moşieri.

In 1919 naţional-democraţia şi-a schimbat denumirea în „Uniunea naţional-populistă" („Zwiazek ludowo-narodowy"), iar începînd din 1928 a purtat denumirea de „Partidul naţional" („Stronnictwo narodowe"). In timpul ocupaţiei fasciste germane a colaborat cu hitleriştii. După cel de-al doilea război mondial, elementele democrat-populiste, neavînd în Polonia un partid legal propriu, au aderat la partidul reacţionar al lui Mikolajczyk — „Partidul populist polonez" („Polske stronnictwo ludowe"). — *307.*

200 Este vorba de împărţirea învăţămîntului pe naţionalităţi, care era principala revendicare a programului burghezo-naţionalist al „autonomiei cultural-naţionale". — *308.*

201 *Consfătuirea C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid* (care din motive de conspiraţie a fost denumită consfătuirea „din vară" sau „din august") a avut loc între 23 septembrie şi 1 octombrie (6—14 octombrie) 1913 în satul Poronin (lîngă Cracovia), unde locuia pe vremea aceea V. I. Lenin.

La consfătuire au luat parte reprezentanţii următoarelor organizaţii: ai Comitetului Central, ai redacţiei O.C., ai revistei „Prosveşcenie", ai fracţiunii social-democrate din Duma de stat, ai organizaţiilor social-democrate din Petersburg, Moscova, Harkov, Ekaterinoslav, Kostroma, Kiev şi Ural. Reprezentanţii social-democraţilor polonezi au participat cu drept de vot consultativ. La consfătuire au participat în total 22 de persoane, printre care: V. I. Lenin, A. A. Troianovski, N. K. Krupskaia, A. E. Badaev, I. F. Armand, M. K. Muranov, E. F. Rozmirovici, G. I. Petrovski, N. R. Şagov, F. N. Samoilov, E. A. Balaşov, I. S. Ganeţki, G. Kamenski.

Consfătuirea a discutat: rapoartele delegaţilor organizaţiilor locale; raportul despre activitatea Social-democraţiei din Polonia şi Lituania; raportul de activitate al C.C.; problema naţională; despre activitatea social-democraţilor în Dumă; problema organizatorică; despre congresul partidului şi altele.

Consfătuirea s-a desfăşurat sub conducerea lui Lenin. El a rostit cuvîntarea de deschidere, a prezentat raportul de activitate al C.C., un referat asupra problemei naţionale, asupra congresului socialist internaţional de la Viena; în afară de aceasta, Lenin a luat cuvîntul aproape în toate problemele de pe ordinea de zi, a întocmit şi a redactat proiectele de rezoluţii. — *309.*

202 Lenin se referă la hotărîrea conferinţei lichidatoriste din august 1912, care recunoscuse drept compatibilă cu programul P.M.S.D.R. lozinca „autonomiei cultural-naţionale". — *309.*

203 Lenin se referă la articolul „Liberalii şi democraţii în problema limbii", care a apărut la 5 şi la 7 septembrie 1913 în gazetele „Severnaia Pravda" nr. 29 şi „Naş Puti" nr. 12 (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 317—320 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 346—349]).

„Pravda" — cotidian bolşevic legal, care a apărut la Petersburg; a fost fondat în aprilie 1912 din iniţiativa muncitorilor din Petersburg.

„Pravda" era un ziar muncitoresc de masă; ea se edita cu banii strînşi de muncitorii înşişi. In jurul ziarului s-a format un larg cerc de corespondenţi muncitori şi de publicişti muncitori. Numai într-un singur an au fost publicate în „Pravda" peste 11.000 de corespondenţe ale muncitorilor. Tirajul mediu al ziarului „Pravda" era de 40.000 de exemplare, iar în unele luni ajungea la 60.000 de exemplare pe zi.

V. I. Lenin conducea din străinătate ziarul „Pravda", scria aproape în fiecare zi la ziar, dădea directive redacţiei acestuia, aduna în jurul ziarului cele mai bune forţe publicistice ale partidului.

„Pravda" a fost supusă unor permanente persecuţii poliţieneşti. In primul an de existenţă, ea a fost confiscată de 41 de ori; împotriva redactorilor au fost intentate 36 de procese; în total redactorii „Pravdei" au stat la închisoare 47 de luni şi jumătate. In decurs de doi ani şi trei luni, guvernul ţarist a interzis de 8 ori apariţia ziarului „Pravda", dar el a continuat să apară sub alte denumiri: „Raboceaia Pravda", „Severnaia Pravda", „Pravda Truda", „Za Pravdu", „Proletarskaia Pravda", „Puti Pravdî", „Rabocii", „Trudovaia Pravda". In preajma primului război mondial, la 8 (21) iulie 1914, ziarul a fost definitiv interzis.

„Pravda" şi-a reluat apariţia abia după revoluţia din februarie. De la 5 (18) martie 1917 „Pravda" a început să apară ca Organ Central al P.M.S.D.R. La 5 (18) aprilie, după ce s-a

întors din străinătate, V. I. Lenin a intrat în redacţia „Pravdei" şi a preluat conducerea ziarului. La 5 (18) iulie 1917, redacţia „Pravdei" a fost devastată de iuncheri şi de cazaci. În perioada iulie-octombrie 1917, din cauza prigoanei pe care Guvernul provizoriu a dezlănţuit-o împotriva lui, ziarul „Pravda" şi-a schimbat de mai multe ori denumirea, apărînd sub titlurile de: „Listok «Pravdî»", „Proletarii", „Rabocii", „Rabocii Puti". De la 27 octombrie (9 noiembrie) ziarul a început să apară sub vechiul său titlu — „Pravda". — *312.*

204 Lenin se referă la părerile expuse de F. Engels în articolul „Contribuţii la critica proiectului programului social-democrat din 1891" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XVI, partea a II-a, pag. 110—111). — *313.*

205 Vederile lui Lenin, ale bolşevicilor, în problema federaţiei au evoluat cu timpul. Înainte de 1917 partidul avea o atitudine negativă faţă de organizarea federativă a statului. Ulterior, pornind de la condiţiile istorice concrete şi ţinînd seama de complexitatea căilor de unire a naţiunilor, partidul bolşevic şi-a schimbat atitudinea faţă de ideea federaţiei. În vara anului 1917 Lenin vorbeşte pentru prima oară despre admisibilitatea federaţiei. Luînd cuvîntul la primul Congres general al Sovietelor din Rusia, V. I. Lenin arăta: „Rusia să devină o uniune de republici libere" (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 25, pag. 23 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 24]). După Revoluţia Socialistă din Octombrie, partidul s-a situat pe poziţia admiterii federaţiei ca sistem de organizare de stat a republicilor sovietice, ca formă de unire a lor. — *313.*

206 Este vorba de articolul lui Lenin „Note critice în problema naţională", publicat în 1913 în revista „Prosveşcenie" nr. 10, 11 şi 12 (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 1—34 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 1—37]).

„Prosveşcenie" — revistă teoretică bolşevică; apărea legal la Petersburg în perioada decembrie 1911—iunie 1914. În ajunul primului război mondial, revista a fost interzisă de guvern. În toamna anului 1917, editarea revistei „Prosveşcenie" a fost reluată, dar nu a apărut decît un singur număr (dublu). Cu aceasta revista şi-a încetat apariţia. — *314.*

207 *„Severnaia Pravda"* — sub această denumire apărea cotidianul bolşevic legal „Pravda" în perioada 1 august — 7 septembrie 1913. — *316.*

208 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 317—320 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 346—349). — *316.*

209 *„Zeit"* — săptămînal, organ al Bundului; a apărut la Petersburg din decembrie 1912 pînă în iunie 1914. — *316.*

210 *„Dzvin"* — revistă naţionalistă legală lunară, de orientare menşevică; a apărut în limba ucraineană, la Kiev, din ianuarie 1913 pînă la mijlocul anului 1914. — *316.*

211 Lenin întrebuinţează aici ca nume comun numele lui Purişkevici.

Purişkevici, V. M. (1870—1920) — moşier, om politic reacţionar, monarhist; a întemeiat organizaţiile ultrareacţionare „Uniunea poporului rus" şi „Uniunea arhanghelului Mihail". — *318.*

212 *„Puti Pravdi"* — sub această denumire apărea ziarul „Pravda" în perioada 22 ianuarie — 21 mai 1914. — *326.*

213 *„Severnaia Raboceaia Gazeta"* — cotidian legal al menşevicilor lichidatori; apărea la Petersburg în perioada ianuarie-mai 1914. — *330.*

214 *„Za Pravdu"* — sub această denumire apărea ziarul „Pravda" în perioada 1 octombrie — 5 decembrie 1913. — *330.*

215 *„Sozialistische Monatshefte"* — revistă, organul principal al oportuniştilor germani şi unul dintre organele oportunismului internaţional. Apărea la Berlin în anii 1897—1933. În timpul războiului imperialist mondial din 1914—1918 s-a situat pe poziţii social-şovine. — *335.*

216 *Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a* a avut loc între 18 şi 24 august (st.n.) 1907. La acest congres, P.M.S.D.R. a fost reprezentat prin 37 de delegaţi. Din partea bolşevicilor au participat la congres: V. I. Lenin, A. V. Lunacearski, M. M. Litvinov, Meşkovski (I. P. Goldenberg), Ruben (B. M. Knunianţ), E. B. Boş şi alţii. Congresul a dezbătut următoarele probleme: 1) Militarismul şi conflictele internaţionale; 2) Relaţiile dintre partidele politice şi sindicate; 3) Problema colonială; 4) Imigrarea şi emigrarea muncitorilor; 5) Drepturile electorale ale femeilor.

Lucrările principale ale congresului au fost concentrate în comisii, unde se întocmeau proiectele de rezoluţii pentru şedinţele plenare. Lenin a luat parte la lucrările comisiei pentru elaborarea rezoluţiei în problema „Militarismului şi a conflictelor internaţionale". Împreună cu Rosa Luxemburg, Lenin a introdus în proiectul de rezoluţie al lui Bebel o serie de amendamente, printre care şi un amendament care prevedea că socialiştii sînt datori să folosească criza creată de război pentru a revoluţiona masele şi a răsturna capitalismul; amendamentul a fost adoptat de congres. (În legătură cu congresul, vezi articolele lui V. I. Lenin „Congresul socialist internaţional de la Stuttgart", Opere, ed. a 4-a, vol. 13, pag. 59—65, 66—77 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 62—69, 70—81]). — *335.*

217 *Congresul de la Copenhaga al Internaţionalei a II-a* — vezi adnotarea 194. — *335.*

218 *Congresul de la Basel al Internaţionalei a II-a* a avut loc în zilele de 24 şi 25 noiembrie (st. n.) 1912. El a fost convocat ca congres extraordinar în legătură cu războiul balcanic şi cu războiul european care se apropia. Congresul a adoptat un manifest în care a subliniat caracterul imperialist al viitorului război mondial şi a chemat pe socialiştii din toate ţările la luptă activă împotriva războiului. (In legătură cu manifestul de la Basel, vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 184—193, 278—279 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, Editura politică, 1958, pag. 196—206, 301—302]). — *335.*

219 Mai tîrziu V. I. Lenin a arătat că, dacă lozinca Statelor Unite ale Europei, pusă în legătură cu răsturnarea revoluţionară a celor trei monarhii arhireacţionare — rusă, germană şi austriacă —, „este invulnerabilă ca lozincă politică", în schimb, din punctul de vedere al conţinutului ei economic şi al semnificaţiei ei economice, ea este greşită, deoarece în condiţiile capitalismului lozinca Statelor Unite ale Europei este sau irealizabilă sau reacţionară. După dezbaterea acestei probleme atît la conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — care a avut loc între 27 februarie şi 4 martie (st. n.) 1915 la Berna — cît şi după conferinţă, redacţia ziarului „Soţial-Demokrat", Organul Central al partidului, a ajuns la concluzia că această lozincă este greşită. In legătură cu această problemă, vezi articolul lui V. I. Lenin „In jurul lozincii Statelor Unite ale Europei", precum şi nota redacţiei ziarului „Soţial-Demokrat" în legătură cu manifestul C.C. al P.M.S.D.R. asupra războiului, scrisă de Lenin (Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 308—311, 312 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, Editura politică, 1958, pag. 333—337, 338]). — *337.*

220 *Rezoluţia (din 1912) de la Basel* — manifestul asupra războiului adoptat de Congresul extraordinar de la Basel al Internaţionalei a II-a.

La congres, conducătorii Internaţionalei a II-a, Kautsky, Vandervelde şi alţii, au votat pentru adoptarea acestui manifest. Dar în 1914, cînd a început războiul mondial imperialist, ei au dat uitării manifestul de la Basel şi au trecut de partea guvernelor lor imperialiste. — *337.*

221 *Partidul socialist britanic* (British Socialist Party) a fost înfiinţat în 1911, la Manchester. Nucleul lui l-a constituit Federaţia social-democrată (în frunte cu Hyndman, Harry Qualch, Tom Mann şi alţii), întemeiată în 1884, care a adoptat ulterior denumirea de Partid social-democrat. Partidul socialist britanic a desfăşurat o propagandă şi o agitaţie în spirit marxist şi a fost, după cum arăta Lenin, „un partid neoportunist, *realmente* independent de liberali". Dar, din cauza greşelilor sectare şi a altor greşeli comise de conducătorii lui, acest partid n-a putut să devină un partid de masă.

In perioada războiului imperialist mondial (1914—1918), în acest partid s-au precizat două curente: unul făţiş social-şovin, în frunte cu Hyndman, şi altul internaţionalist, în frunte cu

A. Inkpin, F. Rotstein şi alţii. In aprilie 1916 s-a produs în acest partid o sciziune. Hyndman şi partizanii lui au rămas în minoritate şi au părăsit partidul. Din acel moment, conducerea Partidului socialist britanic a fost preluată de elementele internaţionaliste, care duceau lupta împotriva războiului imperialist. Partidul socialist britanic a fost iniţiatorul creării Partidului Comunist din Marea Britanie, care a fost întemeiat în 1920, şi majoritatea organizaţiilor lui au aderat la partidul comunist. — *340.*

222 Este vorba despre *Partidul socialist italian.*

Partidul socialist italian a fost întemeiat în 1892. In perioada primului război mondial, el a avut o poziţie antiimperialistă; reprezentanţii lui au participat la conferinţele internaţionale de la Zimmerwald şi Kienthal ale internaţionaliştilor, unde au aderat la majoritatea centristă.

Sub influenţa avîntului revoluţionar din ţară şi a victoriei Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie din Rusia, aripa stîngă, care s-a format în Partidul socialist italian în perioada primului război mondial, s-a întărit. In octombrie 1919, Congresul al XVI-lea, de la Bologna, al Partidului socialist italian a hotărît să adere la Internaţionala Comunistă şi a trimis o delegaţie care să-l reprezinte la Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste (conducătorul delegaţiei era G. M. Serrati). Serrati, care avea o poziţie centristă, s-a pronunţat după congres împotriva unei rupturi cu reformiştii. In ianuarie 1921, la Congresul al XVII-lea, de la Livorno, al partidului, centriştii conduşi de Serrati, care aveau majoritatea la congres, au refuzat să se despartă de reformişti şi să recunoască în întregime „cele 21 de condiţii" de primire în Internaţionala Comunistă. La 21 ianuarie 1921, delegaţii de stînga comunişti au părăsit congresul şi au întemeiat Partidul Comunist Italian.

Reformiştii aflaţi la conducerea Partidului socialist italian nu s-au situat în fruntea luptei clasei muncitoare împotriva fascismului, ceea ce a uşurat de fapt venirea fasciştilor la putere în 1922.

La sfîrşitul anului 1922, în Partidul socialist italian s-a format din nou o fracţiune de stînga — „adepţii Internaţionalei a III-a" (Serrati, Lazzari şi alţii), care cereau ca partidul lor să fuzioneze cu Partidul Comunist Italian. In august 1924 „adepţii Internaţionalei a III-a" au aderat la Partidul Comunist Italian.

In perioada dictaturii fasciste, în Partidul socialist italian s-a format din nou o influentă aripă stîngă. Din 1934 Partidul socialist italian a dus o politică de unitate de acţiune cu Partidul Comunist Italian în lupta pentru interesele oamenilor muncii. Această unitate a permis ambelor partide să obţină mari succese şi a însemnat o importantă cucerire a mişcării muncitoreşti italiene.

In ianuarie 1947, din Partidul socialist italian s-a desprins un grup de dreapta, în frunte cu Saragat, care a format aşa-numitul „Partid socialist al oamenilor muncii din Italia". In 1949 Partidul socialist italian a exclus din rîndurile sale un alt

grup de dreapta, în frunte cu Romito. In 1952 ambele aceste grupuri au format „Partidul social-democrat italian" (P.S.D.I.). Elementele reformiste grupate în acest partid încearcă să submineze politica unităţii de acţiune dintre partidul socialist şi partidul comunist, să scindeze mişcarea muncitorească italiană.

Congresul al XXXII-lea al Partidului socialist italian, care s-a ţinut în februarie 1957, a discutat problema fuzionării socialiştilor cu social-democraţii şi a unităţii de acţiune cu comuniştii. Congresul a adoptat o rezoluţie cu privire la politica unităţii de acţiune cu Partidul Comunist Italian, în care se spune: „Raporturile dintre socialişti şi comunişti se întemeiază, fireşte, pe solidaritatea de clasă şi pe conştiinţa răspunderii lor comune faţă de oamenii muncii". Rezoluţia congresului confirmă necesitatea unităţii în sindicate, în cooperative, în organizaţiile de masă şi în municipalităţi.

„Avanti!" — cotidian, Organul Central al Partidului socialist italian; a fost fondat în decembrie 1896. — *340.*

223 *„Golos"* — cotidian menşevic-troţkist; apărea la Paris în perioada septembrie 1914—ianuarie 1915. Ziarul a avut o poziţie centristă.

La începutul primului război mondial, „Golos" a publicat o serie de articole scrise de Martov împotriva social-şoviniştilor. După ce Martov a trecut pe poziţii de dreapta, ziarul a început să ia tot mai mult apărarea social-şoviniştilor, preferind „unitatea cu social-şoviniştii apropierii de oamenii cu o atitudine intransigentă faţă de social-şovinism" *(Lenin)*.

Din ianuarie 1915, în locul ziarului „Golos" a început să apară ziarul „Naşe Slovo". — *341.*

224 Lenin se referă la manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul şi social-democraţia din Rusia", publicat la 1 noiembrie 1914 în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 33 (vezi culegerea de faţă, pag. 331—338). — *341.*

225 *Tezele despre război („Sarcinile social-democraţiei revoluţionare în războiul european")* au fost scrise de Lenin nu mai tîrziu de 24 august (6 septembrie) 1914, după sosirea lui de la Poronin (Galiţia) la Berna (Elveţia). După ce au fost dezbătute la consfătuirea din 24—26 august (6—8 septembrie) a grupului de bolşevici de la Berna, tezele au fost adoptate şi trimise, ca rezoluţie a grupului, celorlalte secţii din străinătate ale bolşevicilor. Tezele au fost trimise pe cale nelegală în Rusia, spre a fi discutate de partea din Rusia a C.C. al partidului, de organizaţiile de partid şi de fracţiunea din Dumă a bolşevicilor. Prin intermediul social-democraţilor elveţieni, aceste teze au fost transmise şi conferinţei socialiste italo-elveţiene care a avut loc la 27 septembrie (st. n.) 1914 la Lugano (Elveţia). Multe dintre ele au fost incluse în rezoluţia acestei conferinţe.

După ce a primit din Rusia înştiinţarea că tezele au fost aprobate, V. I. Lenin le-a prelucrat, dîndu-le forma de manifest

al C.C. al P.M.S.D.R. intitulat: „Războiul şi social-democraţia din Rusia". — *341.*

226 *„Bremer Bürger-Zeitung"* — cotidian, organul grupului social-democraţilor germani din Bremen. Ziarul a apărut din 1890 pînă în 1919; în 1914—1915 a fost de fapt organul social-democraţilor germani de stînga; în 1916 a trecut în mîinile kautskiştilor. — *342.*

227 *„Volksrecht"* — cotidian, organ al Partidului social-democrat din Elveţia; apare la Zürich din 1898. In anii războiului imperialist mondial (1914—1918), ziarul a publicat articole scrise de zimmerwaldieni de stînga. Acest ziar a publicat de asemenea articolele lui Lenin: „Douăsprezece teze scurte despre apărarea de către H. Greulich a apărării patriei", „Despre sarcinile P.M.S.D.R. în revoluţia rusă", „Manoperele şoviniştilor republicani" şi altele. Ziarul continuă să apară şi în prezent, avînd o poziţie anticomunistă şi antidemocratică. — *342.*

228 Personaje din povestirea lui N. V. Gogol „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici (vezi N. V. Gogol. Opere alese, 1949, vol. 2, pag. 185—232). — *345.*

229 *Consiliul nobilimii unite* — organizaţie moşierească contrarevoluţionară, înfiinţată în mai 1906.

Consiliul a exercitat o influenţă puternică asupra politicii guvernului ţarist. In perioada Dumei a III-a de stat, numeroşi membri ai consiliului au făcut parte din Consiliul de stat şi din centrele conducătoare ale organizaţiilor ultrareacţionare. — *348.*

230 Lenin citează aceste cuvinte din romanul lui Cernişevski „Prolog" (vezi N. G. Cernîşevski. Opere complete, vol. XIII, 1949, pag. 197). — *348.*

231 Vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori alese, ed. rusă, 1953, pag. 166. — *350.*

232 Basok (M. M. Melenevski) — unul dintre conducătorii organizaţiei burghezo-naţionaliste „Uniunea pentru eliberarea Ucrainei". Vezi articolul lui V. I. Lenin „Despre calomniatori" (Opere, ed. a 4-a, vol. 25, pag. 262 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 279]). — *352.*

233 *„Naşe Slovo"* — cotidian menşevic-troţkist; a apărut la Paris din ianuarie 1915 pînă în septembrie 1916, în locul ziarului „Golos".

Scrisoarea lui V. I. Lenin este răspunsul lui la propunerea redacţiei ziarului „Naşe Slovo" cu privire la organizarea unei acţiuni comune împotriva social-patriotismului, în legătură cu Conferinţa socialiştilor din ţările Antantei care urma să se întrunească la Londra. In răspunsul său, V. I. Lenin, declarînd

că acceptă propunerea făcută, a expus totodată proiectul unei declaraţii care urma să fie citită la Conferinţa de la Londra şi a criticat poziţia social-şovină a Comitetului de organizare menşevic şi a Bundului, cărora redacţia ziarului „Naşe Slovo“ le adresase de asemenea propunerea unei acţiuni comune. Redacţia acestui ziar n-a acceptat proiectul lui Lenin şi a elaborat o declaraţie proprie.

După Conferinţa de la Londra, redacţia ziarului „Naşe Slovo“ a adresat pentru a doua oară C.C. al P.M.S.D.R. propunerea de a convoca o consfătuire comună a „internaţionaliştilor“ în vederea stabilirii unei atitudini comune faţă de război şi faţă de social-şovinişti. In scrisoarea de răspuns din 10 (23) martie 1915 către redacţia ziarului „Naşe Slovo“ (vezi culegerea de faţă, pag. 363—364), Lenin a formulat o serie de condiţii principiale, pe baza cărora, considera el, ar fi fost cu putinţă unirea internaţionaliştilor adevăraţi. Dat fiind că redacţia ziarului „Naşe Slovo“ a luat apărarea Comitetului de organizare şi a Bundului, Lenin a întrerupt orice tratative. — *353.*

234 *Conferinţa de la Londra a socialiştilor* din ţările „Triplei înţelegeri“ a avut loc la 14 februarie (st. n.) 1915. La ea au participat reprezentanţi ai social-şoviniştilor şi ai grupurilor pacifiste din partidele socialiste ale Angliei, Franţei şi Belgiei, iar din partea Rusiei — reprezentanţi ai menşevicilor şi socialiştilor-revoluţionari.

Bolşevicii n-au fost invitaţi la conferinţă, dar, din însărcinarea lui V. I. Lenin, M. M. Litvinov (Maksimovici) s-a prezentat la conferinţă pentru a da citire declaraţiei C.C. al P.M.S.D.R., întocmită pe baza proiectului scris de Lenin. Declaraţia cerea: ieşirea socialiştilor din guvernele burgheze, ruperea oricăror legături cu imperialiştii, refuzul de a colabora cu ei, ducerea unei lupte hotărîte împotriva propriilor guverne imperialiste şi condamnarea votării creditelor de război. In timpul citirii declaraţiei, Litvinov a fost întrerupt şi lipsit de posibilitatea de a vorbi, deoarece i s-a retras cuvîntul; el a părăsit conferinţa, înmînînd în prealabil prezidiului textul declaraţiei.

V. I. Lenin a arătat că conferinţa n-a fost decît o manevră din partea burgheziei anglo-franceze cu scopul de a atrage de partea ei pe socialiştii englezi şi francezi. — *353.*

235 *„Soţial-Demokrat“* — ziar ilegal, Organ Central al P.M.S.D.R.; apărea în perioada februarie 1908 — ianuarie 1917; au ieşit 58 de numere. Primul număr al ziarului a apărut în Rusia, pe urmă ziarul a apărut în străinătate, întîi la Paris, apoi la Geneva. Conform hotărîrii C.C. al P.M.S.D.R., redacţia Organului Central era alcătuită din reprezentanţi ai bolşevicilor, menşevicilor şi ai social-democraţilor polonezi.

In ziarul „Soţial-Demokrat“ au fost publicate peste 80 de articole şi notiţe scrise de V. I. Lenin. In cadrul redacţiei, Lenin a luptat pentru o linie bolşevică consecventă. O parte din redacţie (Kamenev şi Zinoviev) a avut o atitudine împăciuitoristă faţă de lichidatori, încercînd să zădărnicească promovarea liniei

leniniste. Menşevicii Martov şi Dan, membri ai redacţiei, sabotînd munca în cadrul redacţiei Organului Central, susţineau în acelaşi timp pe faţă, în ziarul lor fracţionist „Golos Soţial-Demokrata“, ideile lichidatorismului. Lupta intransigentă dusă de Lenin împotriva lichidatorilor a făcut ca în iunie 1911 Martov şi Dan să părăsească redacţia ziarului „Soţial-Demokrat“. Incepînd din decembrie 1911, ziarul „Soţial-Demokrat“ a fost redactat de V. I. Lenin. — *353.*

236 *Biroul socialist internaţional* (B.S.I.) — organul executiv al Internaţionalei a II-a, înfiinţat în baza unei hotărîri a Congresului de la Paris din 1900. Intre anii 1905 şi 1912, V. I. Lenin a făcut parte din B.S.I. în calitate de reprezentant al P.M.S.D.R.

In anii războiului imperialist (1914—1918), B.S.I. s-a situat pe poziţiile social-şovinismului, grupînd în jurul său elementele oportuniste din rîndurile partidelor socialiste. — *353.*

237 Lenin se referă la revista „Sozialistische Monatshefte“. — *358.*

238 *„Naşe Delo“* — revistă menşevică lunară, organul principal al lichidatorilor, al social-şoviniştilor din Rusia; a început să apară în 1915, la Petersburg, în locul revistei „Naşa Zarea“, care fusese interzisă în octombrie 1914. — *358.*

239 *„Obşcedelţi“* — partea oportunistă, social-şovină a Partidului social-democrat bulgar, grupată în jurul revistei „Obşcee Delo“; sînt cunoscuţi şi sub denumirea de socialişti „largi“.

„Tesneacii“ — aşa erau numiţi membrii Partidului muncitoresc social-democrat revoluţionar din Bulgaria, întemeiat în 1903, după scindarea partidului social-democrat. Intemeietorul şi conducătorul „tesneacilor“ a fost D. Blagoev, iar mai tîrziu în fruntea „tesneacilor“ au stat discipolii săi Gh. Dimitrov, V. Kolarov şi alţii. In 1914—1918 „tesneacii“ au luat atitudine împotriva războiului imperialist. In 1919 ei au intrat în Internaţionala Comunistă şi au format Partidul Comunist din Bulgaria. — *358.*

240 *„Cetăţeanul zilnic“* („The Daily Citizen“) — cotidian, organul blocului oportunist din care făceau parte: Partidul laburist, fabienii şi Partidul laburist independent din Anglia; apărea la Londra în perioada 1912—1915. — *359.*

241 *„Vestitorul zilnic“* („The Daily Herald“) — cotidian, organul Partidului socialist britanic; apare la Londra din 1912; astăzi este organul partidului laburist. — *359.*

242 *Partidul laburist din Anglia* (Labour Party) a fost întemeiat în 1900 prin unirea sindicatelor şi a organizaţiilor şi grupurilor socialiste, în scopul de a crea o reprezentanţă muncitorească în parlament („Comitetul reprezentanţei muncitoreşti“). In 1906 Comitetul şi-a schimbat denumirea în „Partid laburist“. Consti-

tuit la început ca partid muncitoresc prin componența sa, partidul laburist este prin ideologia și prin tactica sa o organizație oportunistă. Din momentul întemeierii acestui partid, în care au intrat ulterior numeroase elemente mic-burgheze, liderii lui duc o politică de colaborare de clasă cu burghezia. In timpul războiului imperialist din 1914—1918, liderii partidului laburist s-au situat pe o poziție social-șovină. Partidul laburist a venit la putere în repetate rînduri (în 1924, 1929 și 1945) și de fiecare dată a promovat o politică internă și externă antipopulară. — *359.*

243 *Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* a avut loc între 27 februarie și 4 martie (st.n.) 1915 la Berna (Elveția). Conferința a fost convocată din inițiativa lui Lenin și a avut însemnătatea unei conferințe generale a partidului bolșevic, întrucît în timpul războiului nu era posibilă convocarea unei conferințe pe întreaga Rusie. La conferință au fost reprezentate secțiile bolșevice din Paris, Zürich, Geneva, Berna, Lausanne, precum și grupul „de la Baugy". Lenin a reprezentat la conferință Comitetul Central și Organul Central (ziarul „Soțial-Demokrat"), a condus lucrările conferinței și a prezentat raportul în principala problemă de pe ordinea de zi — „Războiul și sarcinile partidului". Conferința a adoptat rezoluțiile cu privire la război întocmite de Lenin. — *361.*

244 Lenin se referă la războiul austro-sîrb din 1914, care a constituit începutul primului război mondial. Ca pretext pentru dezlănțuirea acestui război a servit atentatul de la Saraievo din 28 iunie 1914, comis de naționaliștii sîrbi împotriva moștenitorului tronului austro-ungar Franz Ferdinand și soției sale. — *361.*

245 *„Informaționnîi Listok"* („Foaia informativă a organizației din străinătate a Bundului") apărea la Geneva în perioada iunie 1911—iunie 1916. In total au apărut 11 numere. Apoi, în locul „Foii informative" a apărut „Buletinul comitetului din străinătate al Bundului". In total au apărut 2 numere (septembrie și decembrie 1916). — *363.*

246 *C.O. (Comitetul de organizare)* — centru conducător al menșevicilor; a fost creat în 1912 la conferința din august a menșevicilor-lichidatori și a altor grupuri și curente antipartinice. — *365.*

247 Lenin se referă la revista menșevicilor-lichidatori „Nașa Zarea". — *366.*

248 *„Voprosî Strahovaniia"* — revistă legală bolșevică; apărea la Petersburg, cu întreruperi, în perioada octombrie 1913—februarie 1918. — *368.*

249 *„Strahovanie Rabocih"* — revistă a menșevicilor-lichidatori; apărea la Petersburg în perioada decembrie 1912—iunie 1918. — *369.*

250 *„Severnîi Golos"* — săptămînal menșevic; apărea la Petrograd în perioada ianuarie-martie 1915. — *369.*

251 Este vorba de cartea lui E. David: „Die Sozialdemokratie im Weltkrieg" („Social-democrația în războiul mondial"), Verlag „Vorwärts", Berlin, 1915. — *370.*

252 Broșura *„Socialismul și războiul"* a fost publicată în septembrie 1915 în limba germană și distribuită delegaților la Conferința socialistă de la Zimmerwald; în 1916 a fost publicată în limba franceză. — *375.*

253 Este vorba de Conferința de la Londra a socialiștilor din țările „Triplei înțelegeri", care a avut loc la 14 februarie (st.n.) 1915, și de Conferința socialiștilor din Germania și Austria, care a avut loc la Viena în aprilie 1915. — *377.*

254 Este vorba de Conferința de la Copenhaga a socialiștilor din țările neutre (Suedia, Norvegia, Danemarca și Olanda), care a avut loc în zilele de 17 și 18 ianuarie (st. n.) 1915. Conferința a fost convocată în vederea restabilirii Internaționalei a II-a. Conferința a hotărît ca, prin reprezentanții partidelor socialiste în parlamentele țărilor neutre, să adreseze guvernelor acestor țări propunerea de a-și asuma rolul de mediatori între puterile beligerante și de a face demersuri pentru încetarea războiului. — *377.*

255 *Conferința internațională a femeilor* în problema atitudinii față de război a avut loc la Berna între 26 și 28 martie (st. n.) 1915. Conferința a fost convocată din inițiativa organizațiilor de femei de pe lîngă Comitetul Central al P.M.S.D.R. cu participarea conducătoarei mișcării internaționale a femeilor, Clara Zetkin. La conferință au luat parte reprezentantele Angliei, Germaniei, Franței, Olandei, Elveției, Italiei, Rusiei și Poloniei — în total 25 de delegate. Printre delegatele din partea Rusiei au fost N. K. Krupskaia și Inessa Armand. — *377.*

256 Este vorba de Conferința socialistă internațională a tineretului în problema atitudinii față de război, care s-a ținut la Berna (Elveția) între 4 și 6 aprilie (st. n.) 1915. La conferință au participat reprezentanți ai organizațiilor de tineret din următoarele 10 țări: Rusia, Norvegia, Olanda, Elveția, Bulgaria, Germania, Polonia, Italia, Danemarca și Suedia. Conferința a hotărît să se organizeze în fiecare an o Zi internațională a tineretului și a ales un Birou internațional al tineretului socialist, care, potrivit hotărîrilor conferinței, a început să editeze revista „Jugend-Internationale" („Internaționala tineretului"). La această revistă au colaborat V. I. Lenin și K. Liebknecht. — *377.*

257 *„Lichtstrahlen"* — revistă lunară, organul grupului social-democraților de stînga din Germania (Socialiștii-internaționaliști din Germania), care apărea sub redacția lui J. Borchardt. Revista a apărut la Berlin, cu întreruperi, din 1913 pînă în 1921. — *378.*

258 *„Die Internationale"* — revistă fondată de R. Luxemburg și Fr. Mehring. A apărut un singur număr, în aprilie 1915, la Berlin; el a fost retipărit la München în 1922 de editura „Futurus". — *378.*

259 *Hindenburg, P.* — feldmareșal; din noiembrie 1914 a comandat trupele germane de pe frontul răsăritean; din 1916 — șeful Marelui stat-major german și în fapt comandantul suprem al forțelor armate ale Germaniei.

Mackensen, A. — general, unul dintre cei mai de seamă comandanți ai armatei germane în primul război mondial din 1914—1918. — *379.*

260 *„L'Humanité"* — cotidian, fondat în 1904 de J. Jaurès ca organ al Partidului socialist francez. Curînd după scindarea partidului socialist la Congresul de la Tours din decembrie 1920 și după întemeierea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit organul acestuia din urmă; „l'Humanité" apare și astăzi la Paris ca Organ Central al partidului comunist. — *381.*

261 *Tribuniștii* — grupul de stînga din Partidul muncitoresc social-democrat olandez; începînd din 1907 a editat ziarul „De Tribune". In 1909 tribuniștii au fost excluși din Partidul muncitoresc social-democrat olandez și au organizat un partid de sine stătător (Partidul social-democrat din Olanda). Tribuniștii constituiau aripa de stînga a mișcării muncitorești din Olanda, dar fără a fi un partid revoluționar consecvent. In 1918 tribuniștii au luat parte la întemeierea Partidului Comunist din Olanda.

Din 1909, ziarul „De Tribune" a fost organul Partidului social-democrat din Olanda, iar din 1918 — organul partidului comunist; de la începutul deceniului al 4-lea pînă în 1940 a apărut sub titlul „Volksdachblad". — *381.*

262 *„Preussische Jahrbücher"* — revistă conservatoare lunară, organ al capitaliștilor și proprietarilor funciari germani; apărea la Berlin în anii 1858—1935. — *382.*

263 Scrisoarea *„Către secretarul «Ligii pentru propaganda socialistă»"* este răspunsul lui V. I. Lenin la o foaie volantă a Ligii pentru propaganda socialistă din America, foaie primită de el în noiembrie 1915. — *384.*

264 *Partidul socialist din America* (S.P.) — partid reformist, oportunist; a fost întemeiat în 1901. In anii primului război mondial, majoritatea de dreapta a partidului a aprobat războiul imperialist și a sprijinit politica imperialismului american. Minoritatea revoluționară, care se situa pe poziții internaționaliste, a luat atitudine împotriva războiului și, sub influența Revoluției Socialiste din Octombrie din Rusia, a format o aripă de stînga, care în 1919 a luat inițiativa creării Partidului Comunist din Statele Unite ale Americii, al cărui nucleu principal a devenit ea.

In prezent Partidul socialist din America este o organizație sectară cu un număr mic de membri.

Partidul muncitoresc socialist din America (S.L.P.) a fost creat în 1876 prin fuzionarea secțiilor americane ale Internaționalei I cu Partidul muncitoresc social-democrat și cu o serie de grupuri socialiste din S.U.A. In majoritatea sa, partidul era format din emigranți. Partidul muncitoresc socialist din America a fost prin caracterul său un partid sectar și n-a avut niciodată legături largi cu masele proletare. In anii primului război mondial, Partidul muncitoresc socialist înclina spre internaționalism. — *386.*

265 Vezi scrisorile lui Engels: din 29 aprilie 1886 către Sorge, din 28 decembrie 1886 către Vischnewetzky, din 7 decembrie 1889 către Sorge, din 11 ianuarie 1890 către Schlüter (K. Marx și F. Engels. Opere, ed. 1 rusă, vol. XXVII, pag. 551—556; K. Marx și F. Engels. Scrisori alese, ed. rusă, 1953, pag. 399—400, 414—416; K. Marx și F. Engels. Opere, ed. 1 rusă, vol. XXVIII, pag. 177—179). — *386.*

266 *Prima Conferință socialistă internațională* a avut loc la Zimmerwald (Elveția) între 5 și 8 septembrie (st. n.) 1915. Lenin a numit această conferință primul pas în dezvoltarea mișcării internaționale împotriva războiului. La conferință s-a desfășurat o luptă între internaționaliștii revoluționari, în frunte cu Lenin, și majoritatea kautskistă. Din inițiativa lui Lenin, internaționaliștii de stînga au format Grupul de stînga de la Zimmerwald, în cadrul căruia numai bolșevicii, în frunte cu Lenin, se situau pe o poziție justă și pînă la capăt consecvent internaționalistă. Din acest grup făceau parte și internaționaliști inconsecvenți.

Conferința a adoptat un manifest în care războiul mondial a fost declarat război imperialist; ea a condamnat atitudinea „socialiștilor" care au votat creditele de război și care au intrat în guvernele burgheze; ea a chemat pe muncitorii din Europa să desfășoare lupta împotriva războiului, pentru o pace fără anexiuni și contribuții.

Conferința a adoptat de asemenea o rezoluție de simpatie pentru victimele războiului și a ales organul executiv al Uniunii zimmerwaldiene — Comisia socialistă internațională (I.S.K.).

Despre importanța conferinței de la Zimmerwald, vezi articolele lui Lenin „Un prim pas" și „Marxiștii revoluționari la Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915" (Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 350—355 și 356—359 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Editura politică, 1958, pag. 379—384 și 385—389]). — *386.*

267 *„Die Glocke"* — revistă editată la München, apoi la Berlin între 1915 și 1925 de către social-șovinistul Parvus (Helfand, A. L.), membru al Partidului social-democrat german. — *391.*

268 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 6, pag. 289—306. — *391.*

269 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a rusă, vol. 6, pag. 289—306. — *393*.

270 *Războiul hispano-american din 1898* a fost provocat de capitalul financiar american cu scopul de a anexa posesiunile spaniole din Indiile occidentale şi din Oceanul Pacific, de a-şi asigura avanposturi în apropiere de China şi de a supune ulterior întreaga Americă latină. Războiul s-a soldat cu înfrîngerea Spaniei şi cu încheierea tratatului de pace de la Paris din 1898. Războiul hispano-american a inaugurat perioada războaielor imperialiste pentru reîmpărţirea lumii. — *395*.

271 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. 1 rusă, vol. XIII, partea I, pag. 155. — *395*.

272 *Insurecţia din 1916 din Irlanda* — insurecţia din aprilie 1916 a muncitorilor şi a micii burghezii din Irlanda, desfăşurată sub lozinca luptei pentru independenţa Irlandei. Insurecţia a izbucnit în urma indignării stîrnite în masele largi populare de politica colonialistă a guvernului englez, care amînase punerea în vigoare a legii prin care se acorda Irlandei o autonomie limitată în cadrul imperiului britanic (home rule). În afară de Dublin, unde insurgenţii, după ce au ocupat poşta centrală, gara şi mai multe clădiri administrative, au proclamat republica irlandeză şi au format un guvern provizoriu, insurecţia s-a întins şi în oraşele Athenry, Enniscorthy şi altele.

După înverşunate lupte de stradă la Dublin, care au durat şapte zile, insurecţia a fost înăbuşită cu cruzime de către imperialiştii englezi.

În legătură cu aprecierea caracterului insurecţiei irlandeze, vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 338—342 (vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 22, ed. P.M.R. 1952, pag. 348—353). — *397*.

273 Articolul a fost scris ca răspuns la un articol al lui P. Kievski (I. Peatakov) cu privire la dreptul naţiunilor la autodeterminare. — *404*.

274 Tezele *„Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elveţian"* au fost scrise în limbile rusă şi germană, traduse de I. Armand în limba franceză şi trimise social-democraţilor elveţieni de stînga spre a fi discutate. — *405*.

275 *A doua Conferinţă socialistă internaţională* a avut loc la Kienthal între 24 şi 30 aprilie (st. n.) 1916. La această conferinţă, aripa de stînga a fost mai unită şi mai puternică decît la Conferinţa de la Zimmerwald. Lenin a obţinut adoptarea unei rezoluţii care critica social-pacifismul Biroului socialist internaţional şi activitatea lui oportunistă. Manifestul şi rezoluţiile adoptate la Kienthal au constituit un nou pas înainte în dezvoltarea mişcării internaţionale împotriva războiului.

Conferinţa de la Kienthal, întocmai ca şi cea de la Zimmerwald, a contribuit la separarea şi unirea elementelor internaţionaliste, dar nici ea nu s-a situat pe poziţiile internaţionalismului consecvent şi n-a adoptat tezele fundamentale ale politicii bolşevicilor: transformarea războiului imperialist în război civil, înfrîngerea în război a guvernelor imperialiste proprii, crearea unei noi Internaţionale, Internaţionala a III-a. — *406*.

276 Este vorba de traducerea în limba franceză a tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elveţian", traducere făcută de Inessa Armand (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 126—137 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 131—142]). — *407*.

277 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 10—15 (vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 11—17). — *408*.

278 Este vorba de articolul „Marxism şi revizionism", publicat în 1908 în culegerea „Karl Marx (1818—1883)" (vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 15, pag. 15—25 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 17—27]). — *409*.

279 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. 1 rusă, vol. XVI, partea a 2-a, pag. 239—254. — *410*.

280 Este vorba de articolul „Despre o caricatură de marxism şi despre «economismul imperialist»", în care Lenin critică părerile lui Iurii (G. L. Peatakov) (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 16—64 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 18—69]). — *410*.

281 *Grigorii* — G. E. Zinoviev. — *410*.

282 *„Vorbote"* — revistă, organ teoretic al Stîngii zimmerwaldiene; a apărut în limba germană la Berna, în 1916. Au apărut două numere: nr. 1 în ianuarie şi nr. 2 în aprilie 1916. În această revistă au fost publicate lucrările lui V. I. Lenin: „Oportunismul şi falimentul Internaţionalei a II-a", „Revoluţia socialistă şi dreptul naţiunilor la autodeterminare (Teze)" (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 96—108, 132—145 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol 22, ed. P.M.R. 1952, pag. 101—113, 138—151]). — *411*.

283 *„Gazeta Robotnicza"* — organ ilegal al Comitetului din Varşovia al Social-democraţiei din Polonia şi Lituania; a apărut în mai-octombrie 1906. Editarea gazetei a fost reluată în 1912 şi a continuat pînă în ianuarie 1916. După sciziunea din 1912, în rîndurile social-democraţiei poloneze au luat naştere comitete paralele. Au existat două „comitete din Varşovia" şi au fost editate două organe cu titlul de „Gazeta Robotnicza": unul la Varşovia, de către partizanii Conducerii centrale, iar celălalt la Cracovia, de către Comitetul opoziţionist din Varşovia. Două numere ale gazetei Comitetului opoziţionist de la Varşovia, nu-

merele 24 și 25 (cu supliment), au apărut în 1915—1916 la Zürich. — *411*.

284 Este vorba de congresul Partidului social-democrat elvețian. — *411*.

285 *Comitetul organizației din străinătate* (C.O.S.) a fost înființat în decembrie 1911 la consfătuirea grupurilor bolșevice din străinătate. Sarcinile C.O.S. au fost arătate în rezoluția generală adoptată de consfătuire (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, 1953, pag. 262—263 [vezi și „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 268—269]). — *412*.

286 *N. I.* — N. I. Buharin. — *412*.

287 *E. B.* — E. B. Boș. — *412*.

288 „*Kommunist*" — revistă înființată de Lenin; a fost editată la Geneva de către redacția ziarului „Soțial-Demokrat" în 1915. A apărut un singur număr (dublu), în care au fost publicate trei articole ale lui Lenin: „Falimentul Internaționalei a II-a", „Glasul unui socialist francez cinstit" și „Imperialismul și socialismul în Italia (Notă)" (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 181—232, 316—323, 324—333 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Editura politică, 1958, pag. 193—249, 343—351, 352—361]).

In cadrul redacției acestei reviste, Lenin a luptat împotriva grupului antipartinic Buharin-Peatakov, demascînd concepțiile lui antibolșevice și încercările lui de a folosi revista în scopuri fracționiste. Dată fiind poziția antipartinică a acestui grup, Lenin a propus redacției să rupă relațiile cu el și să înceteze editarea în comun a revistei. Incepînd din octombrie 1916, redacția ziarului „Soțial-Demokrat" a început să editeze o publicație proprie: „Culegerea social-democratului". — *412*.

289 Este vorba de „Culegerea social-democratului". — *414*.

290 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 89—93 (vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 94—98). — *418*.

291 Nota-Bene — pseudonim al lui N. I. Buharin. — *418*.

292 La sfîrșitul anului 1916 și începutul anului 1917 Lenin s-a ocupat cu studiul problemei statului. Tot atunci el a întocmit planul unui articol cu privire la atitudinea marxismului față de stat. El avea de gînd să publice acest articol în numărul 4 al „Culegerii social-democratului". Deoarece lipsa de mijloace materiale a împiedicat apariția acestei culegeri, articolul n-a mai fost scris. Materialele referitoare la problema statului pregătite de V. I. Lenin au fost folosite de el în lucrarea „Statul și revoluția", scrisă în

august-septembrie 1917 (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 25, pag. 353—462 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 377—489]). — *419*.

293 „*Ciornă de proiect al tezelor adresei către Comisia socialistă internațională și către toate partidele socialiste*" a fost scrisă în primele zile ale lunii ianuarie (st. n.) 1917. Mai tîrziu, pe baza acestui proiect, Lenin a scris apelul „Către muncitorii care sprijină lupta împotriva războiului și împotriva socialiștilor care au trecut de partea guvernelor lor" (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 221—227 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 228—234]). — *420*.

294 „*Asociația muncitorilor sau a muncii*" („Arbeitsgemeinschaft") — organizație a centriștilor germani; a fost întemeiată în martie 1916 de către deputații din Reichstag care au părăsit fracțiunea social-democrată oficială din Reichstag. Acest grup a constituit nucleul de bază al Partidului social-democrat independent din Germania, partid centrist, constituit în 1917, care căuta să justifice poziția social-șoviniștilor fățiși și se pronunța pentru păstrarea unității cu ei. — *425*.

295 *Minoritarii* sau *longuetiștii* — minoritate a Partidului socialist francez, formată în 1915. Longuetiștii (adepții social-reformistului J. Longuet) propovăduiau vederi centriste și duceau o politică conciliatoare față de social-șoviniști.

In timpul primului război mondial, longuetiștii s-au situat pe o poziție social-pacifistă. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie în Rusia, longuetiștii s-au declarat în vorbe adepți ai dictaturii proletariatului, dar în fapt i-au rămas dușmani. Ei au continuat politica de împăciuire cu social-șoviniștii, au sprijinit pacea tîlhărească de la Versailles. Rămînînd în minoritate la congresul Partidului socialist francez care a avut loc în decembrie 1920 la Tours, la care a învins aripa stîngă, longuetiștii împreună cu reformiștii fățiși au părăsit partidul și au aderat la așa-zisa Internațională a II½, iar după destrămarea acesteia au revenit în rîndurile Internaționalei a II-a. — *425*.

296 Grupul „*Internaționalei*", numit mai tîrziu uniunea „Spartacus", a fost creat la începutul primului război mondial de social-democrații germani de stînga K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin și alții. Grupul „Internaționalei" a jucat un mare rol pozitiv în istoria mișcării muncitorești din Germania. In ianuarie 1916, la conferința generală a social-democraților de stînga din Germania, grupul a adoptat tezele cu privire la sarcinile social-democrației internaționale, întocmite și propuse de R. Luxemburg. Grupul „Internaționalei" a desfășurat în mase o propagandă revoluționară împotriva războiului imperialist, a demascat politica de cotropire practicată de imperialismul german și trădarea săvîrșită de conducătorii social-democrației. Dar acest grup nu se eliberase de anumite greșeli serioase în problemele cele mai importante ale teoriei și politicii: el respingea principiul auto-

determinării naţiunilor în accepţia lui marxistă (adică mergînd pînă la despărţire şi pînă la formarea de state independente), nega posibilitatea războaielor de eliberare naţională în epoca imperialismului, subaprecia rolul partidului revoluţionar etc. Greşelile social-democraţilor de stînga din Germania au fost criticate de V. I. Lenin în lucrările: „Despre broşura lui Junius", „Programul militar al revoluţiei proletare" şi altele (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 291—305, şi vol. 23, pag. 65—76 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 22, ed. P.M.R. 1952, pag. 299—314, şi vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 70—81]). In 1917 grupul „Internaţionalei" a intrat în Partidul social-democrat independent german, de orientare centristă, păstrîndu-şi în cadrul lui independenţa organizatorică. După revoluţia din noiembrie 1918 din Germania, el a rupt legăturile cu „independenţii" şi în decembrie acelaşi an a întemeiat Partidul Comunist din Germania. — *426.*

297 Lenin denumea *partid al tinerilor* sau al stîngii din Suedia curentul de stînga din social-democraţia suedeză. In anii războiului imperialist mondial „tinerii" s-au situat pe o poziţie internaţionalistă şi au aderat la Stînga zimmerwaldiană. In mai 1917 ei au format Partidul social-democrat de stînga din Suedia. Congresul din 1919 al acestui partid a hotărît afilierea lui la Internaţionala Comunistă. In 1921 aripa revoluţionară a partidului a format Partidul Comunist Suedez, care a intrat în Internaţionala Comunistă. — *427.*

298 Rezoluţia menţionată a fost scrisă de Lenin şi prezentată la congresul cantonal al organizaţiei social-democrate din Zürich, în numele social-democraţilor de stînga din Elveţia (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 277 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 283]). — *428.*

299 *„Internaţionala tineretului"* („Jugend-Internationale") — gazetă, organ al Uniunii internaţionale a organizaţiilor socialiste de tineret, care a aderat la Stînga zimmerwaldiană; a apărut la Zürich din septembrie 1915 pînă în mai 1918. — *430.*

300 *„Rabociaia Gazeta"* — Organ Central al menşevicilor; a apărut zilnic la Petrograd din martie pînă în noiembrie 1917. — *432.*

301 Lenin se referă la faptul că în şedinţa din 7 (20) aprilie 1917 a Sovietului din Petrograd menşevicii au votat pentru sprijinirea „Imprumutului libertăţii", lansat de Guvernul provizoriu în vederea acoperirii cheltuielilor de război. — *432.*

302 *Conferinţa a şaptea generală (din aprilie) a P.M.S.D. (b) din Rusia* a avut loc la Petrograd între 24 şi 29 aprilie (7 şi 12 mai) 1917. La conferinţă au participat 133 de delegaţi cu vot deliberativ şi 18 cu vot consultativ, reprezentînd 80.000 de membri de partid. Aceasta a fost prima conferinţă legală a bolşevicilor, echivalînd ca importanţă cu un congres al partidului.

V. I. Lenin a prezentat rapoarte şi a rostit cuvîntări în toate problemele fundamentale de pe ordinea de zi a conferinţei.

Conferinţa a adoptat proiectele de rezoluţie ale lui Lenin cu privire la război, cu privire la atitudinea faţă de Guvernul provizoriu, cu privire la momentul actual, cu privire la revizuirea programului partidului, cu privire la problema agrară, cu privire la unirea internaţionaliştilor împotriva blocului defensist mic-burghez, cu privire la Soviete, cu privire la problema naţională şi cu privire la propunerea lui Borgbjerg (vezi adnotarea 304).

In Comitetul Central ales de Conferinţă au intrat: V. I. Lenin, I. M. Sverdlov, I. V. Stalin, V. P. Noghin, V. P. Miliutin şi alţii.

Conferinţa din aprilie, punînd la baza lucrărilor ei Tezele din aprilie ale lui Lenin, a trasat linia partidului în toate problemele fundamentale ale revoluţiei şi a orientat partidul pe făgaşul luptei pentru transformarea revoluţiei burghezo-democratice în revoluţie socialistă. — *436.*

303 Vezi articolul „Despre o caricatură de marxism şi despre «economismul imperialist»" (Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 16—64 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 18—69]). Acest articol a fost publicat pentru prima oară în 1924, în revista „Zvezda" nr. 1 şi 2. — *440.*

304 In aprilie 1917, socialistul danez Borgbjerg, lucrînd din însărcinarea social-şoviniştilor din Danemarca, Norvegia şi Suedia şi cu consimţămîntul social-şoviniştilor germani, a propus partidelor socialiste din Rusia să participe la o conferinţă a socialiştilor, convocată la Stockholm, în problema încheierii păcii. Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari au acceptat propunerea lui Borgbjerg. Din iniţiativa lui Lenin, Conferinţa a şaptea generală (din aprilie) 1917 a P.M.S.D. (b) din Rusia s-a pronunţat împotriva propunerii lui Borgbjerg. Rezoluţia conferinţei cu privire la această problemă a fost scrisă de V. I. Lenin; vezi V. I. Lenin, Opere, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 221—223 (vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 24, E.S.P.L.P. 1956, pag. 234—237). — *442.*

305 *„Scrisoarea către tovarăşi"* a fost scrisă de V. I. Lenin la 17 (30) octombrie 1917 în legătură cu poziţia adoptată de G. E. Zinoviev şi L. B. Kamenev, care în şedinţa lărgită din 16 (29) octombrie 1917 a C.C. al partidului s-au ridicat împotriva insurecţiei armate. Purtarea lui Zinoviev şi Kamenev a fost calificată de V. I. Lenin ca o „uluitoare manifestare de dezorientare şi intimidare, de abandonare a tuturor ideilor fundamentale ale bolşevismului şi ale internaţionalismului proletar revoluţionar" (Opere, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 166 [vezi şi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 176—177]). — *448.*

306 *Primul Congres general al Flotei militare ruse* a avut loc între 18 şi 25 noiembrie (1—8 decembrie) 1917. Pe ordinea de zi a congresului figurau următoarele probleme: momentul actual şi problema puterii; activitatea Comitetului executiv central al

Flotei militare; reformele în departamentul marinei și altele. — *450.*

307 *„Declarația drepturilor poporului muncitor și exploatat"* a fost prezentată de Lenin în ședința din 3 (16) ianuarie 1918 a Comitetului Executiv Central al Sovietelor din Rusia, la care textul „Declarației", cu unele modificări, a fost adoptat în unanimitate. La 4 (17) ianuarie 1918 „Declarația" a fost publicată în ziarul „Pravda". La 5 (18) ianuarie, fracțiunea bolșevică, în numele guvernului sovietic, a propus Adunării constituante să ia în discuție „Declarația". Deoarece Adunarea constituantă contrarevoluționară a refuzat să ia în discuție „Declarația", fracțiunea bolșevică a părăsit Adunarea constituantă. La 12 (25) ianuarie 1918, „Declarația" a fost aprobată de cel de-al III-lea Congres general al Sovietelor din Rusia. — *452.*

308 La 22 decembrie 1917 (4 ianuarie 1918) C.E.C. al Sovietelor din Rusia a adoptat „Declarația guvernului revoluționar cu privire la independența Finlandei". — *453.*

309 Propunerea adresată guvernului persan cu privire la elaborarea unui plan comun de evacuare a trupelor rusești din Persia a fost făcută de guvernul sovietic în a doua jumătate a lunii decembrie 1917. — *453.*

310 Decretul „Cu privire la «Armenia turcească»" a fost discutat în ședința Consiliului Comisarilor Poporului din 23 decembrie 1917 (5 ianuarie 1918) și aprobat de Consiliul Comisarilor Poporului la 29 decembrie 1917 (11 ianuarie 1918). Decretul a fost publicat în ziarul „Pravda" nr. 227 din 13 ianuarie 1918 (31 decembrie 1917). — *453.*

311 Lenin se referă la un pasaj din lucrarea lui K. Clausewitz „Despre război" (vezi Clausewitz. „Despre război", vol. II, ed. a 3-a, 1941, pag. 157). — *457*

312 *Al V-lea Congres general al Sovietelor din Rusia* s-a deschis la 4 iulie 1918. La congres au participat 1.164 de delegați, dintre care 773 de bolșevici, 353 de socialiști-revoluționari „de stînga", 17 maximaliști, 4 anarhiști, 4 social-democrați internaționaliști, 1 socialist-revoluționar de dreapta și alții. Ordinea de zi a congresului cuprindea următoarele probleme: raportul C.E.C. din Rusia și raportul Consiliului Comisarilor Poporului; problema aprovizionării; organizarea Armatei Roșii socialiste; Constituția Republicii Sovietice Federative Socialiste Ruse; alegerea C.E.C. din Rusia.

Raportul de activitate al Consiliului Comisarilor Poporului a fost prezentat de V. I. Lenin; I. M. Sverdlov a prezentat raportul de activitate al C.E.C. din Rusia. Socialiștii-revoluționari „de stînga" au adoptat la congres o atitudine vădit dușmănoasă față de toate propunerile bolșevicilor. La raportul de activitate al C.E.C. din Rusia și la raportul de activitate al Consiliului

Comisarilor Poporului, congresul a adoptat o rezoluție în care a aprobat politica externă și internă a Puterii sovietice.

La 6 iulie lucrările congresului au fost întrerupte din cauza izbucnirii rebeliunii contrarevoluționare a socialiștilor-revoluționari „de stînga". Reluîndu-și lucrările la 9 iulie, congresul a examinat raportul privitor la problema aprovizionării și cel privitor la crearea Armatei Roșii. Congresul a aprobat proiectul de Constituție sovietică și a însărcinat Prezidiul nou ales al C.E.C. să-i dea forma definitivă și să-l publice. La 10 iulie 1918 congresul și-a încheiat lucrările. — *461.*

313 *„Comitetul pentru restabilirea legăturilor internaționale"* a fost creat în ianuarie 1916 la Paris de către reprezentanții francezi la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald (septembrie 1915). Comitetul a dus propagandă împotriva războiului imperialist și a editat o serie de broșuri și foi volante care demascau țelurile de cotropire ale imperialiștilor și trădarea intereselor clasei muncitoare de către social-șoviniști. Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie din Rusia și a creșterii mișcării muncitorești din Franța, comitetul a devenit centrul elementelor internaționaliste revoluționare. In 1920 acest comitet a intrat în Partidul Comunist din Franța.

Apelul despre care vorbește Lenin a fost publicat în „Pravda" nr. 131 din 29 (16) iunie 1918. — *461.*

314 *Conferința gubernială din Moscova a comitetelor de întreprindere* s-a ținut în zilele de 23 și 24 iulie 1918. La această conferință au participat 500 de delegați, reprezentînd peste 700.000 de muncitori organizați. După ce Lenin a rostit o cuvîntare în problema momentului actual, conferința a aprobat rezoluția pe care, cu cîteva săptămîni în urmă, la raportul prezentat de Lenin, o adoptase Conferința a IV-a a comitetelor de întreprindere și a sindicatelor din orașul Moscova (27 iunie—2 iulie 1918). — *463.*

315 *„Workers' Dreadnought"* — organ al Federației socialiste muncitorești din Anglia; apărea la Londra în perioada martie 1914—iunie 1924. — *464.*

316 Lenin se referă la Decretul asupra păcii adoptat de cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din Rusia la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 217—221 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 233—237]). — *464.*

317 *„Scrisoare muncitorilor americani"* a fost publicată în formă prescurtată, în decembrie 1918, într-una din revistele editate de socialiștii-internaționaliști din New York; apoi textul apărut în această revistă a fost publicat în broșură separată. — *465.*

318 Această scrisoare a fost citită la ședința comună din 3 octombrie 1918 a C.E.C. din Rusia și a Sovietului din Moscova cu repre-

zentanții comitetelor de întreprindere și ai sindicatelor, convocată la propunerea lui Lenin, în legătură cu evenimentele care se desfășurau în Germania. — *467*.

319 Articolul *„Prețioasele mărturisiri ale lui Pitirim Sorokin"* a fost scris în legătură cu faptul că în „Pravda" nr. 251 din 20 noiembrie 1918 a fost reprodusă scrisoarea socialistului-revoluționar de dreapta P. A. Sorokin, publicată în nr. 75 din 22 octombrie 1918 al gazetei „Rabocie i Krestianskie dumî" (organul comitetului executiv gubernial Dvina de Nord), în care autorul ei declara că părăsește partidul socialiștilor-revoluționari și depune mandatul său de membru al Adunării constituante. — *475*.

320 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 56—57 (vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 58—60). — *480*.

321 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 57 (vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 60). — *487*.

322 *„Die Freiheit"* — cotidian, organul Partidului social-democrat independent din Germania, partid centrist; apărea la Berlin în perioada noiembrie 1918—octombrie 1922. — *492*.

323 Lenin se referă la asasinarea bestială a muncitorului bolșevic I. A. Voinov, comisă la 6 (19) iulie 1917, după devastarea de către iuncheri a redacției ziarului „Pravda" din Petrograd. I. A. Voinov participa la scoaterea ziarului „Listok «Pravdî»" în zilele din iulie și a fost ucis în timp ce difuza ziarul pe strada Șpalernaia (astăzi strada Voinov). — *493*.

324 Articolul *„Cele cucerite și înregistrate"* a fost scris în legătură cu Congresul I al Internaționalei Comuniste, care a avut loc între 2 și 6 martie 1919 la Moscova. La congres au participat 52 de delegați din 30 de țări. Din delegația P.C. (b) din Rusia făceau parte: V. I. Lenin, I. V. Stalin, B. B. Vorovski, G. V. Cicerin și alții.

Congresul a ascultat raportul prezentat de Lenin în problema principală de pe ordinea de zi: despre democrația burgheză și dictatura proletariatului. Congresul a adoptat tezele prezentate de Lenin, a însărcinat Biroul Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste să organizeze propagarea lor în toate țările și a aprobat rezoluția propusă de Lenin (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 28, pag. 452 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 479]).

La propunerea lui Lenin, delegații la congres au adoptat în unanimitate o hotărîre cu privire la dizolvarea Uniunii zimmerwaldiene.

Congresul a aprobat platforma Internaționalei Comuniste, manifestul către proletarii din întreaga lume și o serie de alte rezoluții și hotărîri. Congresul a hotărît să creeze două organe de conducere: Comitetul executiv și un birou format din cinci membri, aleși de acesta. — *495*.

325 *Shop Stewards Committees* (comitete de delegați ai întreprinderilor) — organizații muncitorești elective care au existat în Anglia în numeroase ramuri de producție în timpul primului război mondial. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în perioada intervenției militare străine împotriva Puterii sovietice, comitetele de delegați ai întreprinderilor au desfășurat o acțiune energică pentru sprijinirea Rusiei Sovietice. O serie de militanți ai comitetelor de delegați ai întreprinderilor (W. Gallacher și alții) au intrat în Partidul Comunist din Anglia. — *496*.

326 Din „Proiectul de program al P.C. (b) din Rusia" (vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 77—120 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 79—122]) fac parte documentele scrise de Lenin, păstrate printre materialele comisiei însărcinate cu elaborarea programului partidului, aleasă la Congresul al VII-lea al P.C. (b) din Rusia. La baza lucrărilor acestei comisii au stat materialele și documentele propuse de Lenin în legătură cu proiectul de program al P.C. (b) din Rusia. — *498*.

327 *Congresul al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia* a avut loc la Moscova între 18 și 23 martie 1919. La congres au participat 301 delegați cu vot deliberativ, reprezentînd 313.766 de membri de partid, și 102 delegați cu vot consultativ. Ordinea de zi a congresului: raportul de activitate al Comitetului Central, programul P.C. (b) din Rusia, crearea Internaționalei Comuniste, situația militară și politica militară, munca la sate, probleme organizatorice și altele.

Congresul a adoptat noul program al partidului. În cursul discutării programului, congresul a respins concepțiile antibolșevice ale lui Buharin, care a propus să fie excluse din program punctele privitoare la capitalism, la mica producție de mărfuri și la gospodăria mijlocașă. În problema națională congresul a condamnat concepțiile antibolșevice ale lui Buharin și Peatakov, care s-au ridicat împotriva includerii în program a punctului privind dreptul națiunilor la autodeterminare, împotriva egalității în drepturi a națiunilor.

Congresul a trasat noua linie a partidului în problema atitudinii față de țărănimea mijlocașă, hotărînd să se treacă de la politica de neutralizare a mijlocașului la o alianță trainică cu el, proletariatul păstrînd rolul conducător în această alianță.

În problema militară, congresul a adoptat o hotărîre cu privire la necesitatea creării unei Armate Roșii regulate, pătrunsă de spiritul unei discipline de fier, subliniind mai cu seamă rolul nucleului proletar în această armată, rolul comisarilor și al celulelor de partid în educarea politică și în instruirea militară a Armatei Roșii. Congresul a arătat că este necesară folosirea vechilor specialiști militari și a celor mai bune realizări ale științei militare burgheze. Congresul a respins cu hotărîre o serie de propuneri ale așa-numitei opoziții militare, care au combătut la congres propunerea cu privire la crearea unei Armate Roșii

regulate şi au apărat rămăşiţele partizanatului în armată. Totodată congresul a condamnat acţiunile antipartinice săvîrşite de Troţki la conducerea departamentului militar şi a cerut ca munca organelor militare centrale să fie îmbunătăţită.

Congresul a adoptat o hotărîre cu privire la construcţia de partid şi sovietică şi a dat o ripostă hotărîtă grupului oportunist Sapronov-Osinski, care nega rolul conducător al partidului în activitatea Sovietelor.

In legătură cu marea afluenţă de noi membri în partid, congresul a adoptat o hotărîre cu privire la efectuarea unei reînregistrări generale a membrilor de partid şi la îmbunătăţirea compoziţiei sociale a partidului.

In Comitetul Central ales de congres au intrat: V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, M. I. Kalinin, I. V. Stalin, E. V. Stasova şi alţii. Ca membri supleanţi ai C.C. au fost aleşi: Artem (F. A. Sergheev), M. F. Vladimirski, E. M. Iaroslavski şi alţii. — *500.*

328 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 142—146 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 150—154). — *501.*

329 Este vorba de hotărîrea Consiliului Comisarilor Poporului prin care se recunoştea independenţa Finlandei şi pe care V. I. Lenin a înmînat-o la 18 (31) decembrie 1917 lui Svinhufvud, şeful guvernului burghez finlandez. — *502.*

330 Lenin se referă la tratativele duse la Moscova cu o delegaţie başkiră, în martie 1919, în legătură cu problema creării Başkiriei sovietice autonome. „Acordul dintre Puterea sovietică centrală şi guvernul başkir cu privire la crearea Başkiriei sovietice autonome" a fost aprobat de Lenin, preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului, şi de Comitetul Executiv Central din Rusia. Acordul prevedea crearea unei Republici Sovietice Başkire Autonome pe baza Constituţiei sovietice şi stabilea hotarele republicii şi împărţirea ei administrativă. — *502.*

331 *Sovietul de deputaţi ai muncitorilor din Varşovia* a fost creat la 11 noiembrie 1918. Soviete de deputaţi ai muncitorilor au fost create şi în numeroase alte oraşe şi regiuni industriale din Polonia. Sovietul de deputaţi ai muncitorilor din Varşovia a procedat la introducerea efectivă a zilei de muncă de 8 ore în întreprinderi, a pornit lupta împotriva sabotajului întreprinzătorilor, a adoptat o hotărîre cu privire la legăturile cu Rusia revoluţionară etc. In vara anului 1919 Sovietele au fost lichidate de guvernul polonez burghez. — *505.*

332 Inregistrarea pe plăci de gramofon a cuvîntărilor lui Lenin a fost organizată de Ţentropeceat (Agenţia centrală a C.E.C. din Rusia pentru difuzarea presei). In 1919—1921 au fost înregistrate 13 cuvîntări ale lui Lenin. — *507.*

333 Scrisoarea *„Către tovarăşii comunişti din Turkestan"* a fost scrisă de Lenin în legătură cu faptul că în octombrie 1919 a

fost trimisă în Turkestan o comisie pentru treburile Turkestanului, numită de C.E.C. din Rusia şi de Consiliul Comisarilor Poporului. Din comisie făceau parte: Ş. Z. Eliava (preşedinte), M. V. Frunze, V. V. Kuibîşev, I. E. Rudzutak şi alţii. Sarcina comisiei era de a îndrepta greşelile comise de activiştii locali în aplicarea politicii naţionale în Turkestan.

Incă înainte de trimiterea acestei comisii, Comitetul Central al P.C. (b) din Rusia a atras atenţia activiştilor cu munci de conducere din Turkestan asupra necesităţii de a îndrepta greşelile comise de ei.

Problema atragerii populaţiei locale la activitatea de stat a fost subliniată în mod special în radiograma din 12 iulie 1919 a C.C. al P.C. (b) din Rusia către guvernul din Turkestan.

Scrisoarea lui Lenin a fost discutată la cea de-a V-a Conferinţă de ţinut a Partidului Comunist din Turkestan, care a avut loc în ianuarie 1920. Conferinţa a adresat lui Lenin o scrisoare în care îşi lua angajamentul ca, împreună cu comisia C.E.C. din Rusia şi a Consiliului Comisarilor Poporului, să îndrepte greşelile comise. — *511.*

334 *Consiliul Apărării* (Consiliul Apărării Muncitoreşti şi Ţărăneşti) a fost creat prin hotărîrea din 30 noiembrie 1918 a C.E.C. din Rusia, în vederea conducerii apărării Republicii sovietice. In fruntea Consiliului Apărării se afla V. I. Lenin. Consiliului Apărării i-au fost acordate puteri depline în ceea ce priveşte mobilizarea forţelor şi resurselor ţării pentru nevoile apărării. Consiliul Apărării conducea operaţiile de aprovizionare a frontului cu armament, alimente şi echipament şi asigura trimiterea întăririlor necesare.

După lichidarea principalelor fronturi, Consiliul Apărării a fost transformat, la începutul lunii aprilie 1920, în Consiliul Muncii şi al Apărării (C.M.A.). După terminarea războiului civil, Consiliul Muncii şi al Apărării a fost transformat — pe baza hotărîrii celui de-al VIII-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, din 29 decembrie 1920 — într-o comisie a Consiliului Comisarilor Poporului şi a funcţionat ca atare pînă la sfîrşitul anului 1936. — *511.*

335 *Al doilea Congres general din Rusia al organizaţiilor comuniste ale popoarelor din Orient* a avut loc la Moscova între 22 noiembrie şi 3 decembrie 1919. La congres au luat parte circa 80 de delegaţi, reprezentînd organizaţiile comuniste din Turkestan, Azerbaigean, Hiva, Buhara, Kirghizia, Tataria, Ciuvaşia, Başkiria, Caucaz etc.

In prima zi a congresului, adică la 22 noiembrie, V. I. Lenin a prezentat un raport despre momentul actual. Rezoluţia adoptată pe marginea raportului său a fost transmisă prezidiului „în vederea elaborării şi concretizării principalelor teze care trebuie să stea la baza activităţii în Orient".

Congresul a ascultat şi a discutat darea de seamă a Biroului central al organizaţiilor comuniste ale popoarelor din Orient, rapoartele organizaţiilor locale şi problema orientală. In rezoluţia

adoptată în problema orientală se sublinia importanța Orientului
pentru revoluția socială internațională și se indicau sarcinile
muncii de partid și sovietice în Orient. Congresul a ales un nou
Birou central al organizațiilor comuniste ale popoarelor din
Orient. — *512.*

336 *„Proiectul rezoluției C.C. al P.C. (b) din Rusia cu privire la
Puterea sovietică în Ucraina"*, scris de Lenin, a fost adoptat în
principiu la ședința din 21 noiembrie 1919 a Biroului Politic al
C.C. al P.C. (b) din Rusia și transmis spre redactare definitivă
unei comisii. Cu schimbările redacționale ale comisiei și cu adău-
girea punctului 2, propus de Lenin, proiectul de rezoluție a fost
adoptat de plenara C.C. al P.C. (b) din Rusia la 29 noiembrie
1919, după care a fost dat publicității. Rezoluția C.C. a fost
aprobată la 3 decembrie 1919 de cea de-a VIII-a Conferință ge-
nerală a P.C. (b) din Rusia. — *517.*

337 *Rezoluția din 18 mai 1919 cu privire la unificarea forțelor ar-
mate* a fost adoptată la ședința Comitetului Executiv Central al
Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Această rezoluție a pus
problema unificării tuturor forțelor republicilor sovietice în ve-
derea luptei armate împotriva dușmanilor Puterii sovietice și
sarcina concentrării tuturor mijloacelor materiale necesare în
acest scop în mîinile unui singur organ central; propuneri ana-
loge au fost făcute de guvernele sovietice ale Letoniei, Litua-
niei și Bielorusiei.

Pe baza acestor propuneri a fost publicat la 1 iunie 1919
decretul C.E.C. din Rusia „Cu privire la unirea republicilor so-
vietice: Rusia, Ucraina, Letonia, Lituania și Bielorusia în vede-
rea luptei împotriva imperialismului mondial". In acest decret
se arăta necesitatea unei uniuni militare a tuturor republicilor
arătate mai sus pentru a se putea da riposta cuvenită dușmanilor
Puterii sovietice. C.E.C. din Rusia a declarat necesară înfăptuirea
unificării organizării militare și a comandamentului militar al
republicilor sovietice, precum și concentrarea conducerii princi-
palelor ramuri ale economiei naționale în mîna unor organe
conducătoare unice. — *517.*

338 *Al VII-lea Congres general al Sovietelor din Rusia* a avut loc
între 5 și 9 decembrie 1919 la Moscova. La congres au luat parte
1.366 de delegați, dintre care 1.278 comuniști. Pe ordinea de zi
a congresului au figurat următoarele probleme: 1. Raportul
C.E.C. din Rusia și al Consiliului Comisarilor Poporului; 2. Si-
tuația militară; 3. Despre Internaționala Comunistă; 4. Situația
aprovizionării; 5. Problema combustibilului; 6. Construcția so-
vietică la centru și în provincie; 7. Alegerea C.E.C. din Rusia.
In ziua deschiderii congresului, Lenin a prezentat raportul
C.E.C. din Rusia și al Consiliului Comisarilor Poporului; în ziua
următoare el a rostit cuvîntul de încheiere la raport; la 8 de-
cembrie a rostit o cuvîntare în secția organizatorică a congre-
sului, iar în ziua închiderii congresului — cuvîntul de încheiere.
— *521.*

339 La 5 noiembrie 1918 guvernul german a rupt relațiile diploma-
tice cu R.S.F.S.R. și, sub falsul pretext că reprezentanții oficiali
sovietici ar fi făcut agitație împotriva instituțiilor de stat ger-
mane, a cerut Ambasadei sovietice să părăsească Berlinul. Rela-
țiile diplomatice dintre Germania și R.S.F.S.R. au fost reluate
abia în 1922. — *522.*

340 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 511—518 (vezi
și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 537—545)
— *527.*

341 Lenin se referă la Decretul asupra păcii, adoptat la 26 octom-
brie (8 noiembrie) 1917 de cel de-al II-lea Congres general al
Sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din Rusia.
— *535.*

342 Lenin se referă la gazetele editate în anii 1918—1919 în limbile
engleză, germană și franceză spre a fi răspîndite în rîndurile
trupelor intervenționiștilor și printre prizonierii de război. In
limba engleză apărea gazeta „The Call", care se difuza pe
Frontul de nord. In limba germană apăreau două publicații:
„Der Völkerfriede" și „Weltrevolution". Ambele publicații se
difuzau printre prizonierii de război germani și în Ucraina. In
limba franceză apărea săptămînal „La Lanterne", care se difuza
în sudul Rusiei. — *537.*

343 *„Muncitorii industriali ai lumii"* („Industrial Workers of the
World", „I.W.W.") — organizație sindicală a muncitorilor ame-
ricani, constituită în 1905. La întemeierea acestei organizații au
participat activ militanții mișcării muncitorești americane D. De-
Leon, E. Debs și B. Haywood. Această organizație a jucat un
rol important în istoria mișcării sindicale din America; în anii
primului război mondial ea a condus un șir de acțiuni antiräz-
boinice de masă ale clasei muncitoare americane și a demascat
politica liderilor reacționari ai Federației americane a muncii
și a socialiștilor de dreapta. Unii dintre militanții de frunte ai
organizației „Muncitorii industriali ai lumii", ca B. Haywood
și alții, au intrat mai tîrziu în rîndurile Partidului Comunist
din S.U.A.

In același timp, însă, în activitatea acestei organizații s-au
manifestat pronunțate trăsături anarho-sindicaliste: ea nu admi-
tea lupta politică a proletariatului, nega rolul conducător al par-
tidului și necesitatea dictaturii proletariatului, refuza să activeze
în sindicatele muncitorești care făceau parte din Federația ame-
ricană a muncii.

Mai tîrziu „Muncitorii industriali ai lumii" au devenit un
grup sectar lipsit de orice influență în sînul mișcării muncitorești.
— *541.*

344 Mesajul de salut al lui Lenin *„Către Asociația revoluționară in-
diană"* a fost tradus în limba engleză și transmis prin radio ca
răspuns la rezoluția adoptată în ziua de 4 martie 1920 la un mi-

ting al revoluţionarilor indieni şi trimisă lui Lenin în Rusia. In această rezoluţie revoluţionarii indieni îşi exprimau profunda lor recunoştinţă faţă de Rusia Sovietică, care duce o luptă măreaţă pentru eliberarea claselor şi popoarelor asuprite. — *544.*

345 *„Schiţa iniţială a tezelor cu privire la problema naţională şi problema colonială"* a fost pusă de Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste la baza lucrărilor comisiei pentru problema naţională şi colonială. Această comisie a lucrat sub conducerea lui V. I. Lenin. Tezele lui Lenin în problema naţională şi colonială au fost discutate în şedinţa a patra şi a cincea a Congresului şi adoptate la 28 iulie 1920. — *545.*

346 Condiţiile de primire în Internaţionala Comunistă au fost discutate în prealabil în cadrul unei comisii alese de Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste. In această comisie au intrat reprezentanţi ai partidelor comuniste din Rusia, Germania, Bulgaria, S.U.A., Ungaria, Austria, Olanda; ai organizaţiei „Muncitorii industriali ai lumii" din Irlanda; ai aripii stîngi a Partidului socialist din Elveţia şi ai grupului comunist din Franţa. La baza lucrărilor comisiei au stat tezele lui Lenin „Despre condiţiile de primire în Internaţionala Comunistă". Lenin a luat parte în mod direct la lucrările comisiei. Condiţiile de primire în Internaţionala Comunistă au fost discutate în trei şedinţe ale congresului, în zilele de 29 şi 30 iulie, şi au fost adoptate de congres în şedinţa din 6 august. — *553.*

347 *Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste* s-a ţinut între 19 iulie şi 7 august 1920. Deschiderea congresului a avut loc la Petrograd; şedinţele următoare s-au ţinut la Moscova. La Congresul al II-lea au participat peste 200 de delegaţi, reprezentînd organizaţii muncitoreşti din 37 de ţări. Din delegaţia P.C. (b) din Rusia la Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste au făcut parte: V. I. Lenin, M. I. Kalinin, F. E. Dzerjinski, A. A. Andreev, Artem (F. A. Sergheev), D. Z. Manuilski, S. I. Gopner, E. M. Iaroslavski, A. V. Lunacearski, M. N. Pokrovski, N. K. Krupskaia, A. M. Kollontai, I. F. Armand, M. S. Olminski şi alţii, în total 64 de delegaţi.

Toate lucrările pregătitoare în vederea convocării congresului au fost conduse de Lenin. La congres, Lenin a dus o luptă necruţătoare împotriva oportunismului şi a centrismului şi a supus unei critici aspre tendinţele anarho-sindicaliste şi sectarismul „de stînga" dintr-o serie de organizaţii comuniste. Lenin a prezentat referate, a rostit cuvîntări şi a luat parte la lucrările comisiilor pentru următoarele probleme: situaţia internaţională şi sarcinile fundamentale ale Internaţionalei Comuniste, problema naţională şi problema colonială, problema agrară, condiţiile de primire în Internaţionala Comunistă. Tezele lui Lenin despre sarcinile fundamentale ale Congresului al II-lea al Internaţionalei Comuniste, despre problema naţională şi problema colonială, despre problema agrară, precum şi despre condiţiile de primire în

Internaţionala Comunistă au fost adoptate ca hotărîri ale congresului.

Congresul al II-lea a pus bazele programului, principiilor organizatorice, strategiei şi tacticii Internaţionalei Comuniste. — *554.*

348 *Socialişti „de breaslă"* sau *„socialism de breaslă"* — curent reformist antirevoluţionar ivit în rîndurile trade-unionurilor engleze înainte de primul război mondial. Socialiştii „de breaslă" negau caracterul de clasă al statului, semănau printre muncitori iluzia că ar putea să scape de exploatare fără a recurge la lupta de clasă, preconizau crearea unei organizaţii industriale speciale pe baza trade-unionurilor existente, transformate în sindicate de producţie (bresle), şi trecerea conducerii industriei în mîinile acestei organizaţii, considerînd că în modul acesta poate fi înfăptuită societatea socialistă.

Socialiştii „de breaslă" au devenit deosebit de activi după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, încercînd să opună „teoria" lor reformistă ideilor luptei de clasă şi dictaturii proletariatului. In deceniul al 3-lea al secolului al XX-lea „socialismul de breaslă" a pierdut orice influenţă în rîndurile clasei muncitoare din Anglia. — *555.*

349 *„Comitetele de acţiune"* au fost create de muncitorii englezi la Londra, în august 1920, la o conferinţă comună a reprezentanţilor congresului trade-unionurilor, ai Comitetului executiv şi ai grupului parlamentar al partidului muncitoresc în scopul organizării luptei muncitorilor contra intrării Angliei în războiul împotriva Rusiei Sovietice. — *561.*

350 *Heelman Sidney* — militant al mişcării sindicale americane; în 1922 a fost preşedinte al organizaţiei „Corporaţia industrială ruso-americană", întemeiată cu mijloacele strînse de muncitorii americani pentru a ajuta la refacerea economică a Rusiei Sovietice. — *567.*

351 *„Nota adresată Biroului Politic cu privire la lupta împotriva şovinismului de naţiune dominantă"* a fost scrisă în legătură cu discuţia desfăşurată la plenara din octombrie 1922 a C.C. al P.C. (b) din Rusia în jurul problemei constituirii Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Fiind bolnav, V. I. Lenin nu a putut să ia parte la lucrările plenarei. Plenara C.C. a numit o comisie căreia i-a dat însărcinarea de a conduce lucrările pregătitoare în vederea unirii republicilor sovietice într-un stat unional unitar. Plenara C.C. din 18 decembrie 1922 a ascultat raportul asupra proiectului acordului de constituire a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, prezentat de I. V. Stalin. In acest acord a fost inclusă propunerea lui Lenin de a se alege patru preşedinţi ai Comitetului Executiv Central al Uniunii, după numărul republicilor unionale (R.S.F.S.R., R.S.S.U., R.S.S.B. şi R.S.F.S.T. — Gruzia, Azerbaigean şi Armenia). — *569.*

352 *„The Observer"* — gazetă conservatoare engleză de duminică; apare la Londra începînd din 1791.

„The Manchester Guardian" — ziar burghez englez; apare la Manchester începînd din 1821. — *570.*

353 *„Ajutorul muncitoresc internațional"* — organizație înființată în străinătate ca răspuns la apelul adresat de Lenin, la 2 august 1921, proletariatului internațional (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 32, pag. 477 [vezi și *V. I. Lenin*, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 510]). Ajutorul muncitoresc internațional a acordat ajutor populației din ținuturile Rusiei Sovietice care au avut de suferit de pe urma secetei din 1921. — *571.*

354 *Congresul al IV-ea al Internaționalei Comuniste* s-a ținut între 5 noiembrie și 5 decembrie 1922. Deschiderea congresului a avut loc la Petrograd, iar de la 9 noiembrie 1922 lucrările lui s-au desfășurat la Moscova. La congres au participat 408 delegați, dintre care 343 cu vot deliberativ, reprezentînd 58 de organizații comuniste din diverse țări. In afară de aceștia, au mai participat și reprezentanți ai Partidului socialist italian, ai Partidului muncitoresc islandez și ai Partidului popular-revoluționar mongol, precum și ai Internaționalei Comuniste a tineretului, ai Internaționalei sindicale, ai Secretariatului internațional al femeilor, ai Ajutorului muncitoresc internațional și ai organizației negrilor din S.U.A. La 13 noiembrie congresul a ascultat raportul lui Lenin „Cinci ani de revoluție rusă și perspectivele revoluției mondiale". Congresul a adoptat tezele cu privire la frontul unic muncitoresc, elaborate de P.C. (b) din Rusia, a aprobat tezele cu privire la tactica Internaționalei Comuniste, cu privire la sarcinile comuniștilor în cadrul mișcării sindicale, cu privire la problema Orientului, a adoptat rezoluțiile cu privire la revoluția socialistă din Rusia, la Internaționala Comunistă a tineretului și altele. — *571.*

355 Scrisoarea *„In legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»"* este o continuare a notelor dictate de V. I. Lenin în decembrie 1922: „Scrisoare către congres" (cunoscută sub denumirea de „testament") și „Cu privire la atribuirea unor funcții legislative Comisiei de Stat a Planificării".

Acordînd o importanță excepțională aplicării juste a politicii naționale și înfăptuirii practice a Declarației și Acordului adoptate de către congresul Sovietelor, V. I. Lenin a dictat la 30 și 31 decembrie 1922 scrisoarea „In legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»". Scrisoarea lui V. I. Lenin a fost citită în ședința conducătorilor de delegații la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, care a avut loc în aprilie 1923. In problema națională, congresul a adoptat o rezoluție la baza căreia au stat indicațiile date de Lenin.

Pe baza hotărîrii C.C. al P.C.U.S., această scrisoare a lui V. I. Lenin (împreună cu celelalte două documente amintite mai sus) a fost adusă la cunoștința delegaților Congresului al XX-lea

al P.C.U.S. și comunicată organizațiilor de partid, iar apoi a fost publicată în revista „Kommunist" nr. 9 din 1956.

„Autonomizare" — ideea unirii Republicilor sovietice prin intrarea lor în R.S.F.S.R. pe baza principiului autonomiei. Această idee a stat la baza „Proiectului de rezoluție cu privire la relațiile dintre R.S.F.S.R. și republicile independente", propus de I. V. Stalin și adoptat, în septembrie 1922, de comisia C.C. creată cu însărcinarea de a pregăti pentru plenara Comitetului Central un proiect de rezoluție în problema relațiilor viitoare dintre R.S.F.S.R., R.S.S. Ucraineană, R.S.S. Bielorusă și Federația transcaucaziană. In scrisoarea adresată la 27 septembrie 1922 membrilor Biroului Politic, V. I. Lenin a supus unei critici serioase prevederile acestui proiect. El a propus să se adopte în această problemă o altă soluție, principial diferită: unirea de bunăvoie a tuturor republicilor sovietice, inclusiv R.S.F.S.R., într-o nouă formație statală — Uniunea Republicilor Sovietice — pe baza deplinei lor egalități în drepturi. „...Noi — scria V. I. Lenin — ne recunoaștem egali în drepturi cu R.S.S. Ucraineană și cu celelalte republici și împreună cu ele și în condiții de egalitate cu ele intrăm în noua uniune, în noua federație...". In conformitate cu indicațiile lui V. I. Lenin, comisia C.C. a refăcut proiectul de rezoluție. Noul proiect, care pornea de la indicațiile date de Lenin, a fost aprobat în octombrie 1922 de plenara Comitetului Central al partidului. Pe baza hotărîrii C.C. s-au desfășurat lucrările pregătitoare în vederea unirii republicilor. La 30 decembrie 1922, primul Congres general al Sovietelor din U.R.S.S. a adoptat hotărîrea cu privire la constituirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. — *573.*

356 Este vorba de plenarele C.C. al P.C. (b) din Rusia care au avut loc în octombrie și decembrie 1922. Pe ordinea de zi a plenarelor au figurat problemele legate de constituirea U.R.S.S. — *573.*

CUPRINS

IX. Încheiere 164

V. I. LENIN

Dat la cules 29.12.58. Bun de tipar 19.02.59. Tiraj 10.250. Hîrtie semi velină de 65 gr/m² 540×840. Coli editoriale 36,63. Coli de tipar 41,75. A. 02436/958. Indice de clasificare pentru biblioteci 3C431(327.3)=R

Tiparul executat sub comanda nr. 4.303×81.800 de Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

